

Piąta strona świata

Jak zaszyfrować wiadomość? Gdzie pada śnieżek niebieski? Czy lustro może służyć do obrony? Odpowiedzi na te pytania szukaj w e-podręczniku.

- Poznajmy się
- Wakacyjne opowieści
- Adresowe ABC
- Pocztówka, widokówka, adresowa łamigłówka
- Kości zostały rzucone
- Listy z podróży
- Napisz list jak poeta
- Zaszyfrowana wiadomość
- Co kryją znaki?
- Zostań mistrzem interpunkcji
- Słowa, które ranią. Słowa, które leczą
- Czy w szkole uczą czyhania i obrzydzielenia?
- Detektywie, zgłoś się!
- Ryczą w klasie, dokazują, czyli czasownik w akcji
- W galerii sztuki
- Tacy sami
- Wśród liter, głosek i sylab
- Czy istnieją ideały?
- Jak jest jak…

- Słownik: zawsze pod ręką!
- Rodzina, ród, dynastia
- Co o nich wiesz?
- O rzeczowniku rzeczy kilka
- Rodzinne więzi
- Kochający superbohater
- W okolicy bezokolicznika
- Najważniejszy człowiek na świecie
- Nie trzeba w lesie kląć
- Żyć jak pies z kotem czy jak bratnie dusze?
- Bracia: trochę rodzina, trochę przyjaciele
- Wśród osobowych form czasownika
- Dom jest tam, gdzie jesteśmy wszyscy razem
- Nie przypadkiem jestem przypadkiem
- Dom – czy każdy go ma?
- Jak dobrze mieć sąsiada!
- Różne aspekty czasownika
- Na kolacji u państwa Bobrów
- Gotować każdy może
- Czy trudno znaleźć przyjaciela?
- Prawdziwy przyjaciel: kto to taki?
- Oswoić znaczy stworzyć więzy
- Jak rozmawiać ze zwierzętami? Jak zrozumieć człowieka?
- Szczęście na końskim grzbiecie
- Rozmowa, czyli jak wymieniać myśli za pomocą słów
- Tutaj, czyli w domu
- Mała ojczyzna
- Nadszedł czas na czas

- Wyzwanie: sprzątanie!
- U nas jest fajnie
- Wspólna pieśń
- Urodziny Ojczyzny
- Gdzie pada śnieżek niebieski?
- O czym marzy pies?
- Urodzaj na rodzaj
- Książka: historia bez końca
- Portret do góry nogami
- Po co nam fantazja?
- Cztery jędze przędą przędzę
- Jak rozpoznać czarownicę?
- Próba królewskiej córki
- O malutkim UparciuchU
- O długowłosej pannie uwięzionej w wieży
- Zaproszenie dla czarownicy
- Czy to jeszcze baśń?
- Jak pokonać bestię?
- Smoczą jamę sprzedam!
- Czy lustro może służyć do obrony?
- Skarb królowej Kingi
- Krasnoludki są na świecie
- Nie płataj figli krasnoludkom!
- Smutek w świecie baśni
- Kraina Andersena
- Porządki na warzywnych grządkach
- Słońce praży, żółw na plaży
- Pora na dobranoc

- Fantastyczna wyobraźnia Vincenta van Gogha
- W przymiotnikowym królestwie barw, smaków i zapachów
- Co to są gramasożyty?
- Przymiotnik do rzeczownika? Jak ulał!
- Kiedy rozum śpi
- Pierwsza, druga, a trzeciej…
- Jak sobie pościelesz…
- Dlaczego skarpetki gubią swoje pary?
- Czy można malować słowem?
- Jak opisać świat
- Przebiegle i skutecznie – tak działa detektyw
- Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza
- Trzymaj rękę na pulsie, rozpoznawaj wypowiedzenia
- Czytaj! Czytasz? Czytam
- Jak wyczarować sny?
- Wypij mnie, wypij
- Przy imieniu stoi, nikogo się nie boi
- O magicznym zwierciadle
- Dostępne tylko dla dzieci
- Magiczni pomocnicy
- Zuchwały chochlik kocha śmiech
- Hałas z błahego powodu
- Co to jest teatr?
- Nie pomoże dobra wróżka…
- Na scenie… podmiot i orzeczenie
- Z wizytą w teatrze lalek
- W teatrze dźwiękowym
- Wynajduj określenia i rozwijaj zdania

- Czas: jak go bronić przed pożeraczami
- Nie nie jest takie złe, o nie!
- Patrzeć mądrzej w telewizor
- Zupełnie nowy świat
- Zarażamy śmiechem
- Liczymy orzeczenia. Klucz do zdań pojedynczych i złożonych
- Do czego służy przecinek?
- Dlaczego się śmiejemy?
- Mój pamiętniku
- Niedoparek przyjacielem pana Wawrzyńca
- O urwisie ze Smalandii
- Idzie mrówka przez dżunglę, czyli jak napisać opowiadanie
- Wszystkiego najlepszego, lesie!
- Przyjęcie dla Kłapouchego
- Urodziny u Kłapouchego
- Tak się kiedyś bawiono

Bibliografia:

- Jan Brzechwa, Globus, [w:] tegoż, Globus, Warszawa 1965, s. 27.
- Wiera Badalska, Przepraszam, smoku, Warszawa 1989.
- Tadeusz Kubiak, Bazyliszek i Barbarka, Warszawa 1976.
- Joanna Olech, Kości zostały rzucone, [w:] tejże, Dynastia Miziołków, Kraków 1997, s. 38.
- Tadeusz Śliwiak, List z wakacji, [w:] tegoż, Bajkoteka druga, Kraków 1985.
- Jan Brzechwa, Znaki przestankowe, [w:] tegoż, Wiersze, Warszawa 2015, s. 54.
- Maria Terlikowska, Ziółko, [w:] , Polscy poeci dzieciom, t. 1, Poznań 1999.
- Lewis Carroll, Codziennie lekcej i lekcej, [w:] tegoż, Alicja w Krainie Czarów, tłum. Robert Stiller, Warszawa 2000, s. 92–94.

- Edmund Niziurski, Szyfr fizjologiczny, [w:] tegoż, Niewiarygodne przygody Marka Piegusa, Łódź 2000, s. 55–65.
- Danuta Wawiłow, Na wystawie, [w:] tejże, Wierszykarnia, Warszawa 2003, s. 22.
- Irena Landau, Nie mój kłopot?, [w:] tejże, Uszy do góry!, Łódź 2011, s. 46–47.
- Zbigniew Lengren, Kto to może być?, [w:] tegoż, Serie nie na serio, Lublin 1987, s. 52.
- Igor Sikirycki, Zoologiczny talent, [w:] , Kram z wierszykami, Łódź 1980, s. 34.
- Joanna Olech, Dynastia Miziołków, [w:] tejże, Dynastia Miziołków, Kraków 1997, s. 1–5.
- Jan Twardowski, Co wiesz o swojej rodzinie?, [w:] tegoż, Nowe patyki i patyczki, Poznań 2007, s. 195–197.
- Jan Twardowski, Co wiesz o swojej rodzinie?, [w:] tegoż, Patyki i patyczki, Warszawa 1998, s. 172.
- Paweł Wakuła, Mój tata jest umierający, [w:] tegoż, Mój tata jest olbrzymem, Łódź 2014, s. 112–115.
- Jan Twardowski, Co to znaczy kochać?, [w:] tegoż, Patyki i patyczki, Warszawa 1988, s. 104.
- Piotr Wawrzeniuk, Strażaczka, Warszawa 2015, s. 9–7.
- Małgorzata Strzałkowska, Moi Mili, [w:] tejże, Rady nie od parady czyli Wierszyki z morałem, Warszawa 2002, s. 14.
- Jan Sztaudynger, Nie trzeba w lesie kląć, [w:] tegoż, Krakowskie piórka i inne wiersze, Kraków 1972, s. 32.
- Joanna Papuzińska, Klucha, [w:] tejże, Pod bajdułem i inne wiersze, Łódź 2002, s. 45.
- Michel Piquemal, Bracia, [w:] tegoż, Bajki filozoficzne, tłum. Helena Sobieraj, Warszawa 2011, s. 38.
- Wiktor Woroszylski, Czas miłości, [w:] tegoż, Drugi album poezji miłosnej, Warszawa 1971, s. 75.
- Ewa Lipska, Dom Dziecka, [w:] tejże, Drugi zbiór wierszy, Kraków 1970, s. 37.
- Aleksander Fredro, Paweł i Gaweł, [w:] tegoż, Paweł i Gaweł oraz inne bajki, Kraków 1991, s. 17.

- Clive Staples Lewis, W domu Bobrów, [w:] tegoż, Lew, czarownica i stara szafa, tłum. Magdalena Sobolewska, Warszawa 1999, s. 35–37.
- Katharina Elisabeth Goethe, Przepis na cały rok, tłum. Anna Stasiak.
- Ignacy Krasicki, Przyjaciele, [w:] tegoż, Bajki, Warszawa 1995, s. 11.
- Adam Mickiewicz, Przyjaciele, [w:] tegoż, Bajki, Warszawa 1893, s. 112.
- Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, tłum. Jan Szwykowski, Warszawa 2000, s. 50–51.
- Jan Twardowski, Do świętego Franciszka, [w:] tegoż, Nie przyszedłem pana nawracać. Wiersze 1945–2006, Poznań 2009, s. 103.
- Renata Piątkowska, Dukat, [w:] , Opowiadania o zwierzętach. Polscy pisarze dzieciom, Łódź 2012.
- Stanisław Grabowski, Rysunek, [w:] tegoż, Wierszyki na cały rok, Warszawa 2002, s. 104.
- Jerzy Ficowski, Tutaj, [w:] tegoż, Errata: wiersze, Londyn 1981, s. 12.
- Paweł Wakuła, Sprzątanie Świata, [w:] tegoż, Na tropie sześcioptaka, Łódź 2013, s. 117–121.
- Antoni Słonimski, Ojczyzna, [w:] tegoż, 138 wierszy, Warszawa 1984, s. 73.
- Józef Wybicki, Mazurek Dąbrowskiego.
- Julian Tuwim, Cuda i dziwy, [w:] tegoż, Cuda i dziwy, Lublin 1994, s. 11.
- Konstanty Ildefons Gałczyński, Sen psa, [w:] tegoż, Sen psa i inne wiersze, Łódź 1989, s. 23–24.
- Michael Ende, Nie kończąca się historia, tłum. Sławomir Błaut, Wrocław 2002.
- Małgorzata Strzałkowska, Cztery jędze spod Swarzędza, [w:] tejże, Wiersze, że aż strach!, Poznań 2002, s. 13.
- Roald Dahl, Jak rozpoznać czarownicę, [w:] tegoż, Czarownice, tłum. Tomasz Wyżyński, Warszawa 1997, s. 100–108.
- Jakub Grimm, Wilhelm Grimm, Roszpunka, [w:] tychże, Baśnie. Wybór, tłum. Emilia Bielicka, Marceli Tarnowski, Warszawa 1990, s. 12.
- Beata Krupska, Księżniczka i smok, [w:] tejże, Bajki, Warszawa 1989.
- Maria Krüger, Mały pierścionek, [w:] tejże, Złota korona, Wrocław 2001.

- Maria Konopnicka, Czy to bajka, czy nie bajka, [w:] tejże, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, Rzeszów 1990, s. 9.
- Selma Lagerlöf, Nie płataj figli krasnoludkom, [w:] tejże, Cudowna podróż, tłum. Janina Mortkowiczowa, Warszawa 1990.
- Hans Christian Andersen, Dziewczynka z zapałkami, [w:] tegoż, Baśnie, tłum. Jarosław Iwaszkiewicz, Warszawa 1990.
- Joanna Kulmowa, List do Andersena, [w:] tejże, Wiersze wybrane 1954–1979, Warszawa 1988.
- Jan Brzechwa, Na straganie, [w:] tegoż, Wiersze dla dzieci, Warszawa 1981.
- Snów dobrych życzenia, [w:] Stanisław Grochowiak, Biały bażant, Warszawa 1977, s. 8–9.
- Jasper Fforde, Skok w dobrą książkę, tłum. Marzena Chrobak, Kraków 2005.
- Anthony Smith, Sen, [w:] Anthony Smith, Umysł, tłum. Bogdan Kamiński, Warszawa 1989.
- Agnieszka Frączek, Kołdra, [w:] tejże, Bziki Weroniki, Warszawa 2005, s. 86.
- Pavel Šrut, Sen pana Wawrzyńca, [w:] tegoż, Niedoparki, tłum. Julia Różewicz, Wrocław 2012.
- Adam Mickiewicz, Zachód słońca, [w:] tegoż, Pan Tadeusz księga XII, Warszawa 1982, s. 356.
- Astrid Lindgren, Wspaniałe dzieciństwo Ronji, [w:] tejże, Ronja, córka zbójnika, tłum. Anna Węgleńska, Warszawa 2004, s. 8–12.
- Roald Dahl, Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza, [w:] tegoż, Wielkomilud, tłum. Michał Kłobukowski, Warszawa 1991.
- Jan Brzechwa, Senne lusterka, [w:] tegoż, Akademia Pana Kleksa, Warszawa 1990, s. 38–40.
- Lewis Carroll, Wypij mnie, [w:] tegoż, Alicja w Krainie Czarów, tłum. Antoni Marianowicz, Warszawa 2011, s. 17–18.
- Joanne Kathleen Rowling, Zwierciadło Ain Eingarp, [w:] tejże, Harry Potter i kamień filozoficzny, tłum. Andrzej Polkowski, Poznań 2000.
- Antoine de Saint-Exupéry, Wąż boa, który trawił słonia, [w:] tegoż, Mały Książę, tłum. Jan Szwykowski, Warszawa 2014, s. 7–9.

- Józef Ratajczak, Pożegnanie baśni, [w:] tegoż, Pożegnanie baśni, Poznań 1972.
- Michel Piquemal, Malarz i myszy (bajka chińska), [w:] tegoż, Bajki filozoficzne, tłum. Helena Sobieraj, Warszawa 2011, s. 49.
- Tove Jansson, Co to jest teatr?, [w:] tejże, Lato Muminków, tłum. Irena Szuch-Wyszomirska, Warszawa 1967, s. 118–122.
- Wanda Chotomska, Kopciuszek, [w:] tejże, Kabaret na jednej nodze, Warszawa 2006.
- Roma Kamińska, Bronisław Wrocławski, Piotruś Pan, Łódź 1989.
- Ludwik Jerzy Kern, Historia wynalazcy, [w:] , Stańczyk, czyli śmiejemy się przez cały rok, Warszawa 1970.
- Stanisław Grochowiak, Telewizor, [w:] tegoż, Biały bażant, Warszawa 1977.
- Lotta Olsson, Sieć, [w:] tejże, Dziwne zwierzęta, tłum. Agnieszka Stróżyk, Poznań 2012, s. 40–46.
- Wiktor Woroszylski, Śmieszek, [w:] tegoż, Nastolatki nie lubią wierszy, Warszawa 1967.
- Stephanie Busch, Urlich Noller, Zwierzęce powitania, [w:] , Dom ciekawostek. Podróż po krainie pasjonujących informacji o świecie, tłum. Michał Antkowiak, Warszawa 2009.
- Ulrich Janssen, Ulla Steuernagel, Dlaczego śmiejemy się z dowcipów?, [w:] tychże, Uniwersytet Dziecięcy, tłum. Renata Baranowska, Warszawa 2013, s. 93–115.
- Anna Kamieńska, Piątek, [w:] tejże, Dom w domu, Warszawa 1999.
- Pavel Šrut, Hihlik i Egon są kolegami!, [w:] tegoż, Niedoparki, tłum. Julia Różewicz, Wrocław 2012.
- Astrid Lindgren, Wtorek 22 maja, kiedy to Emil wsadził głowę do wazy z rosołem, [w:] tejże, Emil ze Smalandii, tłum. Irena Szuch-Wyszomirska, Warszawa 1971.
- Toon Tellegen, Urodziny lasu, [w:] tegoż, Urodziny prawie wszystkich, tłum. Jadwiga Jędryas, Warszawa 2014.
- A.A. Milne, Kłapouchy obchodzi swoje urodziny i dostaje dwa prezenty, [w:] tegoż, Kubuś Puchatek, tłum. Irena Tuwim, Warszawa 1989, s. 62–76.
- Władysław Kopaliński, Zabawy, zabawki i gry, [w:] tegoż, Opowieści o rzeczach powszednich, Warszawa 1990, s. 178.

Poznajmy się

Cześć, mam na imię Epitet.
A ty jak się nazywasz?
Miło mi. Bliżej poznamy się później, a na razie...
Oto moja wizytówka.

Epitet | Pomocnik literacki

Adres:
ul. Rymowana 5
00-676 Strofowo

A twoja wizytówka? Nie masz?! Hmm... Nic nie szkodzi.
Za chwilę dowiesz się, jak ją przygotować.

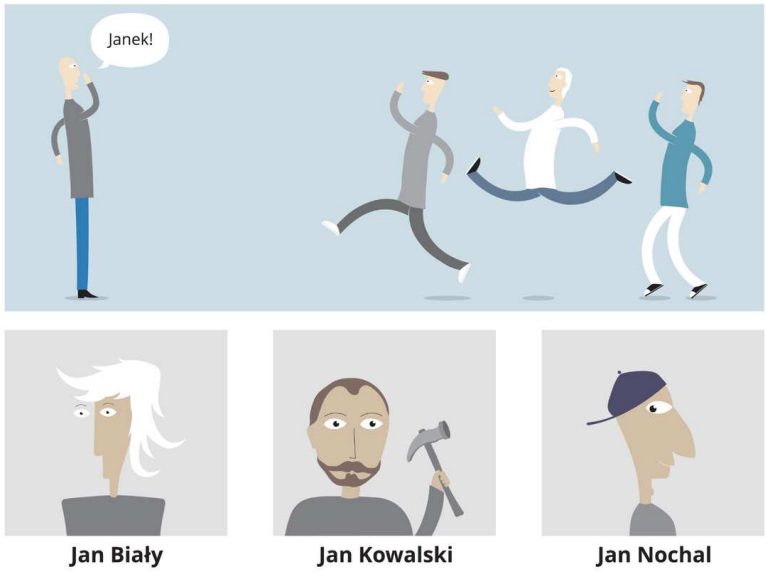
Contentplus.pl Sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 1

Najpierw imię czy nazwisko? Znacie odpowiedź na to pytanie? Przyjrzyjcie się obrazkom i opowiedzcie:

- Co było pierwsze: imię czy nazwisko?
- Skąd się wzięły nazwiska?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Nazwiska wymyślono,...

- ◯ żeby szybciej się przedstawiać.
- ◯ żeby można było wymyślać różne nazwy.
- ◯ żeby się odróżniać od innych osób o tym samym imieniu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jak myślisz, jak powstało twoje nazwisko? Od jakiego słowa może pochodzić? Przedstaw jego historię.

Ćwiczenie 4

Sprawdź, czy umiesz poprawnie używać wyrazu „imię”.

Podaj mi swoje [ ].
Nie znasz mojego [ ].
Moi dwaj najbliżsi koledzy mają takie same [ ].
Przywitaj gości w [ ] solenizanta.
Przygotuj wizytówki z [ ] naszych gości.
Chodzę do Szkoły Podstawowej nr 1 [ ] Marii Dąbrowskiej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jan czy Jasiulek?

Ćwiczenie 5

Porozmawiajcie o tym, jak zwracają się do was rodzice, koleżanki i koledzy. Czy zawsze tak samo? Czy lubicie zdrobnienia? A może podobają się wam inne imiona niż wasze?

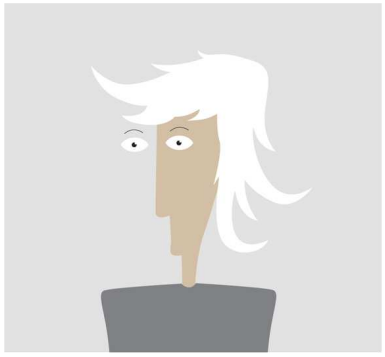
Ćwiczenie 6

Zapisz swoje wnioski – tutaj lub w zeszycie – z dyskusji o imionach. Możesz wykorzystać następujące zdania:

- *Mam na imię…*
- *Nie lubię, gdy ktoś zwraca się do mnie…*
- *Wolę zdrobnienie…*
- *Imię, które najbardziej mi się podoba, to…*

Ćwiczenie 7

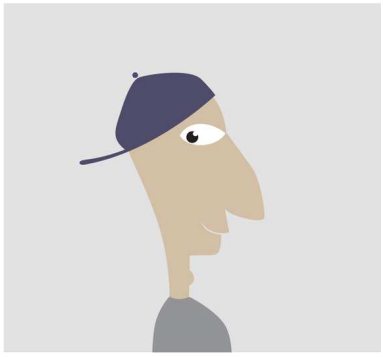
Dziś, tak samo jak kiedyś, wielu ludzi nosi te same imiona. Czy wiesz, jak można ich określić jednym słowem?

Jan Biały

Jan Kowalski

Jan Nochal

- ○ imiennie
- ○ imieniny
- ○ imiennicy

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 8

- Ile osób w klasie ma tak samo na imię?
- Czy w twojej rodzinie imiona też się powtarzają? Jeśli tak, powiedz, kto je nosi.
- Poszukaj informacji o znanych osobach lub postaciach literackich, które mają tak samo na imię jak ty.

Napisz o tym tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Czy wiesz, jak prawidłowo się przedstawiać? Należy podać najpierw imię czy nazwisko? Posłuchaj profesora Jana Miodka, językoznawcy z Uniwersytetu Wrocławskiego. Profesor w swoich książkach i programach telewizyjnych uczy, jak poprawnie używać języka polskiego.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wypowiedź prof. Jana Miodka na temat imion i nazwisk

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Wypowiedź prof. Jana Miodka na temat imion i nazwisk Wypowiedź prof. Jana Miodka na temat imion i nazwisk Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Przygotujcie scenki dotyczące przedstawiania się w różnych sytuacjach i różnym osobom, np. nowemu koledze lub komuś dorosłemu. Zaprezentujcie je pozostałym grupom i porozmawiajcie o tym, czy wszyscy aktorzy odpowiednio się przedstawili.

Ćwiczenie 11

Czy kiedy poznajesz nowe osoby, zastanawiasz się, jakie są? One też chcą cię bliżej poznać. Zapisz swoje imię pionowo (litera pod literą). Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie. Spróbuj opisać siebie za pomocą słów, które rozpoczynają się od litery w każdej linijce, np.:

Ambitna

Niecierpliwa

Nowoczesna

Aktywna

Ćwiczenie 12

Opowiedzcie o sobie: co lubicie robić, jakie są wasze największe marzenia, czym się interesujecie.

Ćwiczenie 13

W muzeum ktoś umieścił złe podpisy pod portretami królów Polski. Popraw wszystkie błędy. Jeśli chcesz, posłuchaj jeszcze raz profesora Jana Miodka.

Sławlebo Dzielny

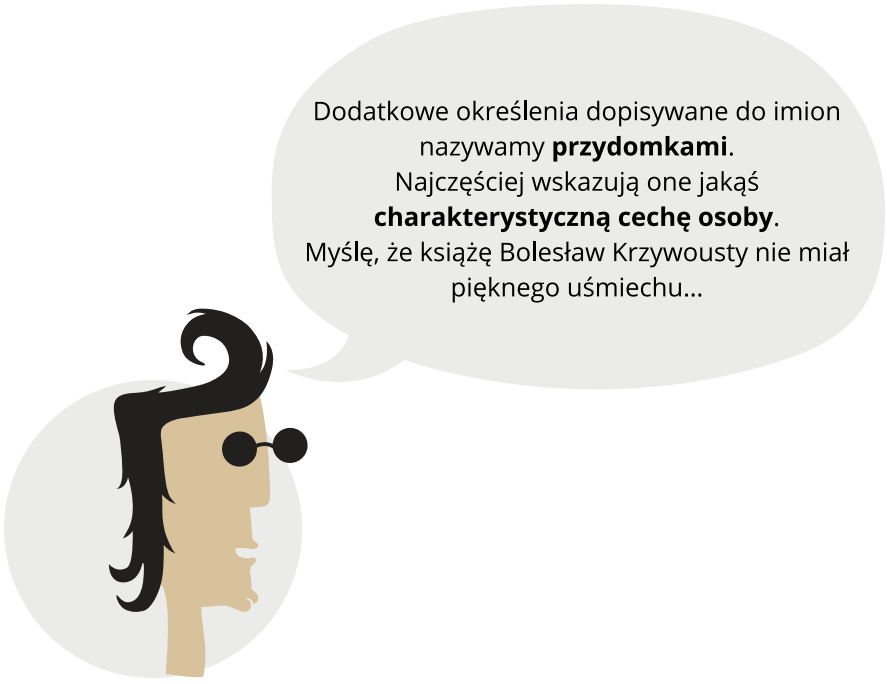
Merzkazi Ogromny

Dawłasław Kolanko

Władysław Łokietek	Bolesław Chrobry	Kazimierz Wielki

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 14

Oprócz przydomków są też przezwiska, pseudonimy i nicki. Dopasuj do podanych określeń ich definicje.

nick [czyt. nik]	nadana komuś dodatkowa nazwa, charakterystyczna dla danej osoby
pseudonim	imię, nazwisko lub inna nazwa, których ktoś używa, aby ukryć swoje prawdziwe imię lub nazwisko; często używane przez pisarzy, aktorów, piosenkarzy
przezwisko	z ang. nickname – przezwisko, pseudonim; po polsku najczęściej używane do określenia loginu/identyfikatora w internecie
przydomek	charakterystyczna nazwa, zwykle nadana komuś złośliwie lub żartobliwie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Na które cechy bajkowych postaci zwracają uwagę ich imiona, przydomki lub przezwiska? Zastanów się i dopasuj określenia do bohaterów bajek.

Śpiąca Królewna	spała pod wpływem zaklęcia
Kot w Butach	miał nakrycie głowy w czerwonym kolorze
Czerwony Kapturek	miała cerę białą jak śnieg
Calineczka	brudna – okopcona
Królewna Śnieżka	miała cal wzrostu
Kubuś Puchatek	mały jak palec
Kopciuszek	miękki, puchaty, do przytulania
Tomcio Paluch	nosił buty

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Wymień inne postaci, które mają charakterystyczne imiona, nazwiska, przydomki lub przezwiska, np. Świniopas, Gęsiareczka, Pan Maluśkiewicz, smerf Ciamajda. Co można o nich powiedzieć na podstawie tych określeń?

Ćwiczenie 17

Przezwiska nie zawsze są miłe, ale jeśli nikogo nie obrażają, mogą być zabawne. Czy znacie takie? Porozmawiajcie o tym i zapiszcie tutaj lub w zeszycie przykłady przyjacielskich przezwisk, jakich używacie między sobą w klasie, na podwórku albo w domu.

Ćwiczenie 18

Jakie będzie twoje internetowe przezwisko? Wymyśl je i zapisz tutaj lub w zeszycie. Nie używaj swojego imienia ani nazwiska.

Dane kontaktowe

Przypomnij sobie, jak wyglądała wizytówka Epitetu. Co było na niej napisane?

Ćwiczenie 19

Czy wiecie, co to są dane kontaktowe? Porozmawiajcie o tym, jakie informacje mogą zawierać. Czy mogą się znaleźć na wizytówce?

Ćwiczenie 20

Jakie informacje nie powinny się znaleźć na wizytówce?

- [ ] tytuł ulubionej książki
- [ ] ulica i numer domu
- [ ] miasto i kod pocztowy
- [ ] numer telefonu
- [ ] imię kolegi
- [ ] adres e-mailowy
- [ ] zdjęcie mamy
- [ ] moje marzenie
- [ ] imię i nazwisko

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 21

Przeczytaj uważnie tekst i uzupełnij go brakującymi słowami.

Imiona ludzi i zwierząt zapisujemy _____ literą. Wielka litera rozpoczyna też _____, przezwiska i przydomki. Nazwy ulic, _____, mostów, parków, ogrodów, kościołów piszemy _____, np. plac Grunwaldzki, park Ujazdowski, ulica Świętokrzyska.

placów | wielką | małą | nazwy zawodów | wielką literą | małą literą | nazwiska

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 22

Przypomnij sobie:

- co powinno się znaleźć na wizytówce,
- w jakiej kolejności,
- jaką pisownię zastosować.

Ćwiczenie 23

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Dawno temu prawdziwe imię dostawało się dopiero przy postrzyżynach. Wtedy siedmioletnim chłopcom obcinano włosy i przechodzili oni pod opiekę ojca. W późniejszych czasach imię nadawano na chrzcie, a współcześnie otrzymuje się je po urodzeniu.

A skąd się wzięły nazwiska? Kogoś zaczęto nazywać Gdańskim, bo pochodził spod Gdańska. Ktoś inny otrzymał nazwisko Pawlak, bo jego ojciec miał na imię Paweł. Ktoś inny został Piekarzem. Pewnie się domyślasz dlaczego?

Nazwisko dziedziczone z ojca na dzieci i oznaczające przynależność do rodziny rozpowszechniło się na początku XIX wieku.

Odkąd pojawiły się w Polsce nazwiska, zawsze pisano je po imieniu. Obecnie pisanie nazwiska przed imieniem jest czymś sztucznym. Oczywiście, w spisach alfabetycznych, na przykład w dzienniku lub bibliotecznym katalogu, jest to konieczne – ale w pozostałych przypadkach jest po prostu błędne.

Na podstawie książki Witolda Pawła Cienkowskiego pt. „Z tajemnic języka", Warszawa 1963.

Wakacyjne opowieści

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DBsYsz9ll

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wszyscy, którzy są w Obozie Podróżników, w czerwcu, lipcu i sierpniu odpoczywali lub podróżowali. Teraz opowiadają o swoich przygodach. Dołącz do nich!

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Opowiedzcie sobie, jak spędzaliście czas w lecie. Uważnie słuchajcie, żeby potem opisać wakacje swoich koleżanek i kolegów innym.

Ćwiczenie 3

Zastanów się, gdzie na przykład mogą wydarzyć się przedstawione sytuacje, i przyporządkuj je do odpowiedniej grupy.

W górach

Nad wodą

Wszędzie

W mieście

opalanie się

zabawa w Indian

zwiedzanie zabytków

jazda wyciągiem

gra w piłkę

żeglowanie

zdobywanie szczytów

pływanie

wyjście do kina

czytanie książek

nurkowanie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy wiesz, o czym rozmawiają?

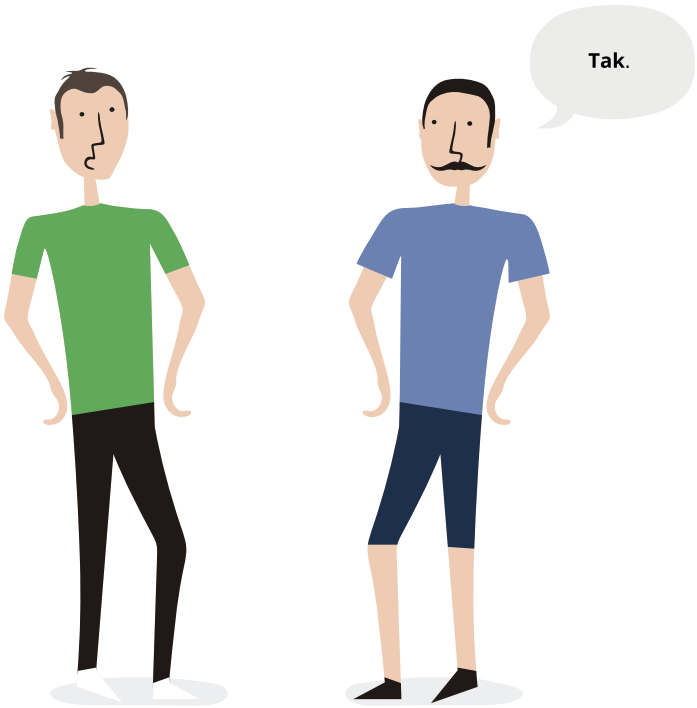
Ćwiczenie 4

Z obrazków w tajemniczy sposób zniknęła część napisów. Przeczytajcie odpowiedzi i spróbujcie ułożyć pytania, które będą do nich pasować. Zapiszcie je tutaj lub w zeszycie.

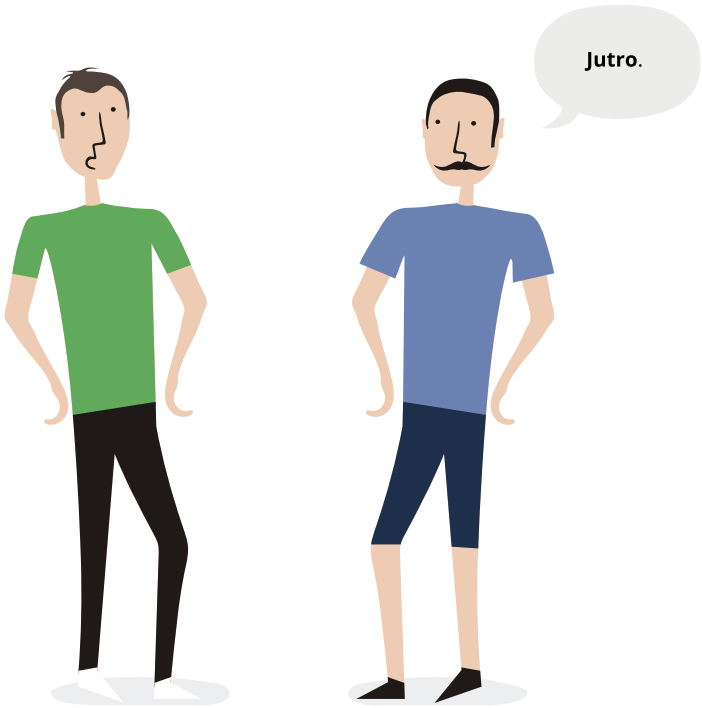
Obrazek 1

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Obrazek 2

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Obrazek 3

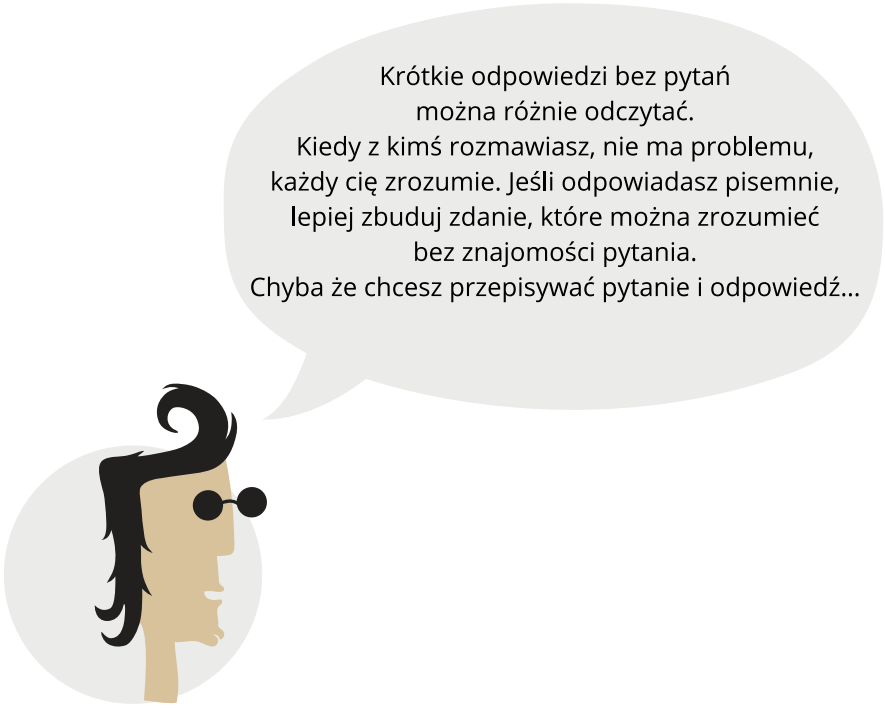
Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Czy łatwo się domyślić, o czym rozmawiają osoby na obrazkach? Czy bez pytań można zrozumieć odpowiedzi? Jak myślicie, dlaczego?

Ćwiczenie 6

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 7

Ułóż kilka pytań, które pozwolą ci uzyskać informacje o tym, jak spędzili wakacje twoi rówieśnicy. Zapisz je tutaj lub w zeszycie. Pamiętaj o wielkiej literze na początku i znaku zapytania na końcu każdego pytania.

Ćwiczenie 8

Pamiętacie opowieści wakacyjne swoich kolegów i koleżanek? Przesiądźcie się gdzie indziej i opowiedzcie o ich przygodach innej osobie.

Słuchając opowiadania, zadawajcie pytania, które pozwolą wam uzyskać jak najwięcej informacji.

Wielka wyprawa

Ćwiczenie 9

Czy dzięki wakacyjnym opowieściom lepiej znasz różne rejony Polski? A jak jest z twoją ortografią? Sprawdź się!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Czy w poprzednim ćwiczeniu dostrzegasz jakąś regułę? Spróbuj ją wypowiedzieć.

Ćwiczenie 11

Przeczytaj zdanie i wstaw brakujące wyrazy.

Nazwy oceanów, mórz, gór, szczytów górskich, rzek, jezior, nizin, wyżyn itp. piszemy... [ ].

małą literą | wielką literą

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Obejrzyj animację. Jak sądzisz, czego mogli dowiedzieć się Marsjanie na temat pisowni nazw różnych krajów i ich mieszkańców? Sformułuj wniosek i zapisz go w zeszycie.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Podróż z Marsa do Katowic

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Podróż z Marsa do Katowic Podróż z Marsa do Katowic Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 13

Marsjanie już wiedzą, jak zapisywać nazwy różnych miejsc na świecie i ich mieszkańców. A ty? Sprawdź się. Uzupełnij tabelę według wzoru w pierwszym wierszu.

kontynent	kraj	region	miasto	mieszkanka	przymiotnik
–	Polska	–	–	Polka	polski
Azja	–	–	–		
–		–	–	Francuzka	
–	–	–	Gdańsk		
–	–	Pomorze	–		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Przeczytaj uważnie tekst i wstaw brakujące słowa. Potem przeczytaj całą regułę ortograficzną.

Nazwy planet, [ ], krajów, [ ] i miast piszemy wielką literą.
Nazwy mieszkańców planet, kontynentów, krajów i regionów piszemy [ ], a nazwy mieszkańców [ ] zapisujemy [ ].
Przymiotniki utworzone od tych nazw piszemy małą literą.

wielką literą | kontynentów | małą literą | regionów | miast

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Przeczytaj wiersz Jana Brzechwy pt. „Globus” i zaznacz występujące w nim nazwy własne.

Jan Brzechwa

Globus

W szkole
Na stole
Stał globus –
Wielkości arbuza,
Aż tu naraz jakiś łobuz
Nabił mu guza.
Z tego wynikła
Historia całkiem niezwykła:
Siedlce wpadły do Krakowa,
Kraków zmienił się w jezioro,
Nowy Targ za San się schował,
A San urósł w górę sporą.
Tatry, nagle wywrócone,

Okazały się w dolinie,
Wieprz popłynął w inną stronę
I zawadził aż o Gdynię.
Tam gdzie wpierw płynęła Wisła,
Wyskoczyła wielka góra,
Rzeka Bzura całkiem prysła,
A powstała góra Bzura.
Stary Giewont zląkł się wielce
I przykucnął pod parkanem,
Każdy myślał, że to Kielce,
A to było Zakopane.
Łódź pobiegła pod Opole
W jakichś bardzo ważnych sprawach –
Tylko nikt nie wiedział w szkole,
Gdzie podziała się Warszawa.
Nie było jej na Śląsku ani w Poznańskiem,
Ani na Pomorzu, ani pod Gdańskiem,
Ani na Ziemiach Zachodnich,
Ani na północ od nich,
Ani blisko, ani daleko,
Ani nad żadną rzeką,
Ani nad żadnym z mórz.
Po prostu przepadła – i już!
Trzeba prędzej oddać globus do naprawy,
Bo nie może Polska istnieć bez Warszawy!

Jan Brzechwa, Globus, [w:] tegoż, Globus, Warszawa 1965, s. 27.

Ćwiczenie 16

Przyporządkuj do odpowiednich grup nazwy własne pojawiające się w wierszu „Globus”.

Miasta

Rzeki

Góry

Regiony

Warszawa | Łódź | Siedlce | Nowy Targ | Poznańskie | Wieprz | Gdańsk | Bzura | Kraków | Pomorze | Ziemie Zachodnie | Tatry | Zakopane | Śląsk | Opole | Wisła | Kielce | Gdynia | San | Giewont

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Przyjrzyjcie się mapie Polski np. w atlasie lub w internecie. Odszukajcie wszystkie wymienione w wierszu nazwy miast, rzek, gór, regionów. Jak wyobrażacie sobie zmiany na mapie spowodowane powstaniem guza? Opowiedzcie o tym.

Ćwiczenie 18

Czy umiejętność korzystania z mapy jest pożyteczna? Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 19

Co by się stało, gdyby ktoś nieuważny pomieszał na mapie nazwy miejscowości, rzek, gór, regionów? Podyskutujcie o tym w klasie. Zapiszcie tutaj lub w zeszytach kilka możliwych do przewidzenia skutków takiego bałaganiarstwa.

Polka czy polka?

Ćwiczenie 20

Dlaczego niektóre słowa są pisane raz małą literą, a raz wielką? Przeczytaj zdania i odpowiedz na pytanie.

- Chory na odrę Piotrek patrzył przez okno na Odrę.
- Mała Polka wygrała konkurs polki.
- Harcerze z obozu nad Wartą całą noc trzymali wartę.

Ćwiczenie 21

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 22

Sprawdź, czy wiesz, jak zapisać słowa zgodnie z ich znaczeniem.

Wczoraj na wyścigach _____ było wielu _____ zainteresowanych kupnem koni.

Krasnoludki ulepiły wielką _____ i chciały ją zanieść na _____.

Czy można _____ pływać po _____?

Bezzałogowy statek kosmiczny sfotografował _____, a potem z hukiem gruchnął o _____.

Nikt nie dał _____ ani jednej _____.

Arabów | łodzią | ziemię | róży | Śnieżkę | arabów | Róży | Ziemię | Łodzi | śnieżkę

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Adresowe ABC

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dhy8GbcJq

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wszędzie dobrze, ale w domu najlepiej. Każdy podróżnik chętnie wraca do swoich czterech kątów nawet z najciekawszej wyprawy. Żeby jego ekwipunek, czyli bagaż, również dotarł do domu bezpiecznie, zapisuje na nim adres. A czy ty znasz swój adres i wiesz, jak go poprawnie zapisać? Sprawdź!

> **Ćwiczenie 1**
> Poszukaj swojej miejscowości na mapie Polski. Ułatwią ci to mapy internetowe. Obejrzyj film i dowiedz się, jak z nich korzystać.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wyprawa do Torunia

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Wyprawa do Torunia Wyprawa do Torunia Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 2

Poszukaj na mapach internetowych swojej szkoły. Zaznacz trasę ze szkoły do domu.

Ćwiczenie 3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

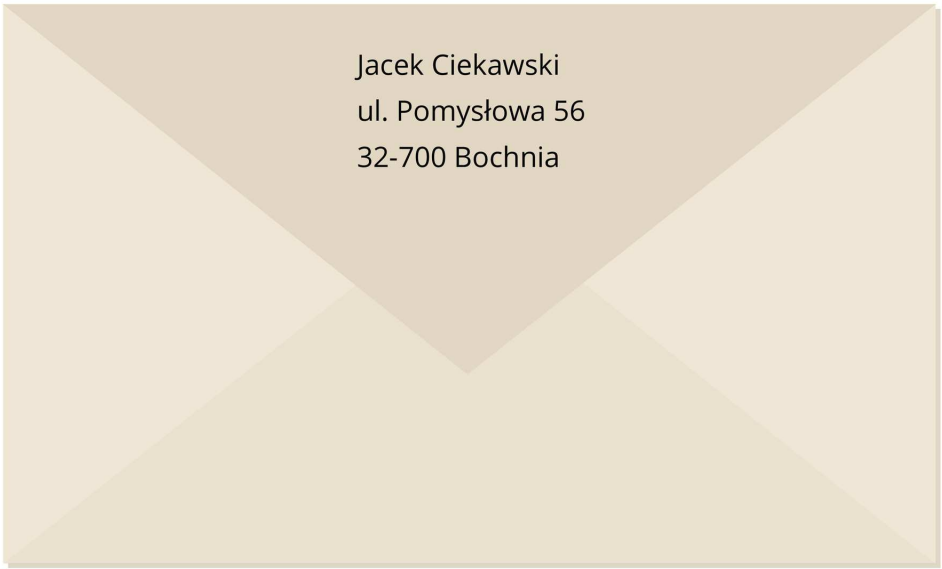
Ćwiczenie 4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

A na drugiej stronie?

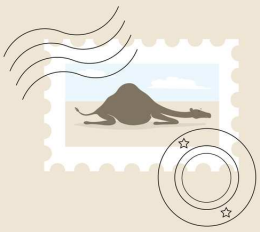
Na kopercie należy też umieścić adres nadawcy listu. Wtedy odbiorca będzie wiedział, dokąd wysłać odpowiedź. A jeśli przesyłka zagubi się gdzieś po drodze i nie dotrze do adresata, listonosz zwróci ją osobie, która ją wysłała.

Można wpisać swoje dane z drugiej strony u góry koperty lub w lewym górnym rogu koperty na tej samej stronie, gdzie podajemy adres odbiorcy.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Jacek Ciekawski
ul. Pomysłowa 56
32-700 Bochnia

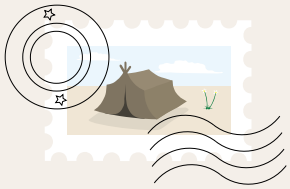
Sz.P.
Adela Krochmal
ul. Sztywna 13 m. 4
62-200 Gniezno

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Pierwszoklasistka Ania napisała list do mamy i zaadresowała kopertę. Przyjrzyj się jej i oceń, czy dziewczynka zrobiła to poprawnie. Jeśli jej się nie udało, wskaż błędy.

Pisze Ania Sokalska
z klasy I

Bardzo Kochana Mamusia Alicja Sokalska,
za którą strasznie tęsknię i która mieszka w Warszawie,
ul. Truskawkowa (ja lubię truskawki) 5/1
22-678 – to kod! Przypomniałam sobie!

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Skrót „Sz.P.” oznacza zwrot grzecznościowy: „Szanowny Pan / Szanowna Pani / Szanowni Państwo”. Jakich skrótów użyjesz, jeśli chcesz umieścić na kopercie inny zwrot grzecznościowy?

Wielmożny Pan, Wielmożna Pani, Wielmożni Państwo

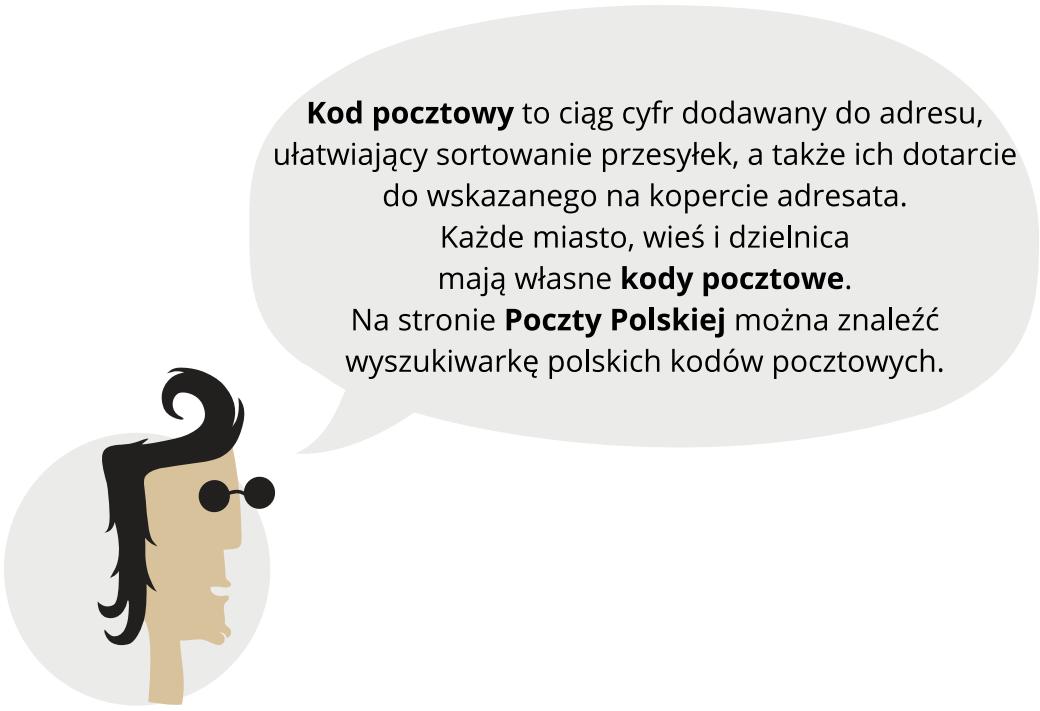
Kolega, Koleżanka

Profesor

Doktor

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Pocztowy drogowskaz

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 8

Skorzystaj z internetu i znajdź kod pocztowy swojej szkoły.

Ćwiczenie 9

W Obozie Podróżników nie ma sklepów papierniczych, dlatego wędrowcy sami przygotowują koperty, jeśli chcą wysłać list. Zobacz, jak to się robi, i spróbuj przygotować kopertę samodzielnie.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Jak zrobić kopertę

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Jak zrobić kopertę Jak zrobić kopertę Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 10

Wymień wady i zalet listu tradycyjnego i listu elektronicznego. Który z nich wolisz pisać? Który chętniej przeczytasz? Dlaczego? Porozmawiajcie o tym w klasie.

Ćwiczenie 11

Czym się różni list tradycyjny od e-maila? Które ich elementy są wspólne?

List tradycyjny

List elektroniczny

temat wiadomości

adres pocztowy

koperta

skrzynka e-mailowa

adres elektroniczny

skrzynka pocztowa

nadawca

odbiorca

odbiorca

nadawca

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wyobraźcie sobie, że nagle znikają w miastach i miejscowościach nazwy ulic i numery budynków. W jaki sposób wytłumaczycie komuś, jak dotrzeć do waszej szkoły od waszych domów? A jak z głównej ulicy miejscowości? Z dworca kolejowego lub autobusowego? Spróbujcie „poprowadzić” kolegów i koleżanki do celu.

Pocztówka, widokówka, adresowa łamigłówka

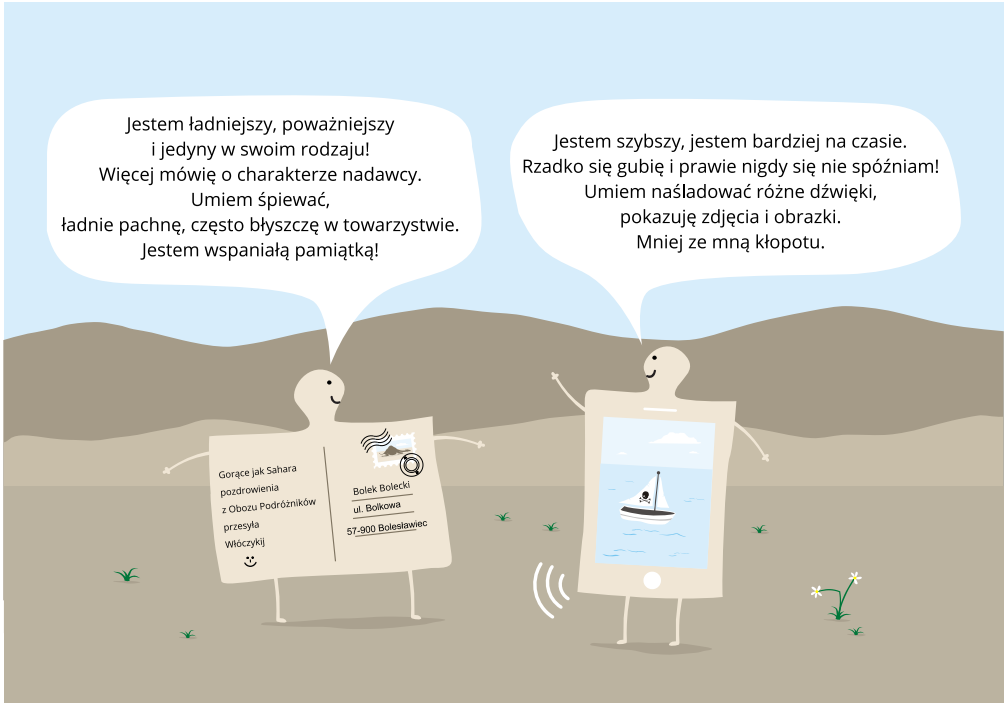
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DxE1Cwbxj

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyjcie się ilustracji. Jak sądzicie, kim są Pocztomek i Esemesław? Co mają ze sobą wspólnego? O czym dyskutują? Który z nich był pierwszy?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Kartka niejedno ma imię

> **Ćwiczenie 2**
> Kartka pocztowa (także pocztówka, widokówka lub odkrytka) to zazwyczaj prostokątna, kartonowa kartka wysyłana najczęściej bez koperty. Zastanówcie się, przy jakich okazjach można wysłać lub otrzymać taką kartkę?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

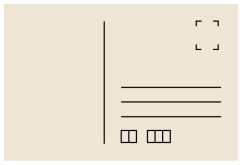
Jakie to rodzaje pocztówek? Przyporządkuj do nich odpowiednie nazwy.

widokówka | kartka świąteczna | kartka okolicznościow | walentynka | kartka korespon-dencyjna

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Dopasuj do nazw kartek pocztowych odpowiednią treść.

karta świąteczna	Rozwiązanie krzyżówki z lipca...
widokówka	Gorące pozdrowienia z...
kartka okolicznościowa	Wesołych Świąt!
kartka korespondencyjna	Najlepsze życzenia z okazji imienin!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Może znacie inne rodzaje pocztówek?
Spróbujcie stworzyć je sami. Możecie to zrobić za pomocą serwisu internetowego z e-kartkami i gotowe wysłać znajomym na ich adresy e-mailowe.
Wersja zdecydowanie bardziej stylowa to własnoręcznie wykonane kartki z ulubioną fotografią lub kolażem, nadane do odbiorcy tradycyjną pocztą. Którą formę wolicie? Jaką pocztówkę sami chcielibyście otrzymać?

Ćwiczenie 6

Obejrzyj film, w którym twoja koleżanka opowiada o niezwykłych kartkach pocztowych.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Pocztówka dźwiękowa

Contentplus.pl sp. z o.o., , muzyka: audiojungle.net

Pocztówka dźwiękowa Pocztówka dźwiękowa Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 7

Zaproponuj tekst i piosenkę, które można by nagrać na twojej pocztówce lub e-kartce. Opowiedz o swoich pomysłach. Możesz je też zapisać tutaj lub w zeszycie.

Ciekawostka

W języku polskim bardzo długo brakowało określenia karty pocztowej. Z tego powodu organizatorzy Pierwszej Wystawy Kart Pocztowych w Warszawie w grudniu 1900 roku ogłosili konkurs na brakujące słowo oznaczające wyłącznie kartę pocztową. Otrzymali około 300 propozycji, z których wybrali pięć: „listówka", „liścik", „otwartka", „pisanka", „pocztówka". Najwięcej głosów uzyskała „pocztówka" i tej nazwy używamy także dziś.

Słowo to wymyślił Henryk Sienkiewicz, autor powieści „W pustyni i w puszczy", który w konkursie uczestniczył pod pseudonimem Marja z R.

Ćwiczenie 8

Wyobraź sobie, że bierzesz udział w opisanym konkursie. Jaką zaproponujesz nazwę karty pocztowej?

Która ze zgłoszonych propozycji podoba ci się najbardziej? Dlaczego?

Zapisz swoje odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Przyjrzyj się kartce pocztowej. Spróbuj nazwać poszczególne jej elementy.

podpis | postscriptum | adresat | adres | data | kod pocztowy | pozdrowienia | miejscowość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Zwróć uwagę, że niektóre słowa w treści pocztówki pisane są wielką literą. Wymień je i określ, co oznaczają.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 11

Wykorzystując wybrane słowa, napisz w zeszycie treść kartek pocztowych do dwóch osób (kolegi lub koleżanki, cioci lub wujka oraz babci lub dziadka).

- gorące, serdeczne, ciepłe, najserdeczniejsze pozdrowienia
- z malowniczej…, z wycieczki, z gór, znad morza, ze złocistej plaży
- śle, przesyła
- cudownie, bosko, świetnie, wspaniale, pięknie
- leje, pogoda dopisuje, wszystko mokre, słoneczko grzeje, zimno, upał
- leniuchuję, wędruję, odpoczywam, zbieram jagody, śpiewam, bawię się
- spalona/spalony słońcem, zmoknięta/zmoknięty, szczęśliwa/szczęśliwy, wygłodzona/wygłodzony, kochająca/kochający

Ćwiczenie 12

Przeczytaj przykładowe życzenia. Zwróć uwagę na to, jakie elementy się w nich powtarzają.

- *Kasiu! W dniu urodzin 100 lat, 100 uśmiechów, 100 wielbicieli, samych niedziel, przyjaźni wielkiej, radości wszelkiej życzy Ci starszy brat – Maciek!*
- *Pięknego w życiu słonka, smutków małych jak biedronka, zawsze uśmiechniętej buzi, mnóstwa słodkich całusów i spełnienia wszystkich marzeń – Dorotce najlepsze życzonka z okazji dziesiątych urodzin przesyła Adam.*
- *Babciu, moc urodzinowych i radosnych życzeń, aby każdy rok przynosił wszystko to, co w życiu najpiękniejsze: radość, szczęście i miłość. Wnuczka Agatka*
- *Jacusiu, z okazji urodzin daję Ci dzisiaj swoje życzenia, niech się Twe życie na lepsze zmienia, a los przynosi wielu przyjaciół, mnóstwo miłości, ludzkiej przyjaźni i życzliwości. Grażka*
- *Michałku! Życzę Ci DNIA URODZIN, który przyniesie to, co najlepsze – ciepłe uśmiechy, pogodne myśli i nadzwyczajne szczęście. Życzę Ci DNIA URODZIN tak miłego, jak tylko miły być może ten DZIEŃ – spędzony w otoczeniu pełnym miłości, przyjaciół i rodziny. Mama*
- *Martusiu, kolorowych snów, uśmiechu od ucha do ucha, pięknych bajek na dobranoc, własnego psa i kota, co dzień nowych przygód, butów siedmiomilowych, gwiazdki z nieba, wspaniałych przyjaciół i wesołej rodzinki życzy Ci urodzinowo Asia.*

Na które z poniższych pytań pojawiły się odpowiedzi w tekście życzeń?

Kto? Kiedy? Gdzie? Czego? Na co? Komu? Ile? Jaki? Co robi? Z jakiej okazji?

Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Jakie to święta?

Ćwiczenie 13

Ktoś wymazał na kartkach z kalendarza nazwy świąt. Dopasuj właściwą datę do każdego święta.

Dzień Edukacji Narodowej

Dzień Ojca

Dzień Matki

Dzień Dziecka

Boże Narodzenie

Święto Niepodle-głości

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Wymyślcie życzenia z okazji świąt, które pojawiły się w poprzednim ćwiczeniu. Każda grupa wybiera jedno lub dwa święta. Przedstawcie je pozostałym grupom i wspólnie wybierzcie najciekawsze życzenia na każdą z okazji.

Ćwiczenie 15

Przypomnij sobie rozmowę Pocztomka z Esemesławem. Teraz gdy wiesz już dużo więcej o kartce pocztowej, możesz przedstawić swoją wersję dialogu obu postaci: napisz go w zeszycie, a potem odegraj z koleżanką lub kolegą.

Ciekawostka

Czy wiesz, że wysyłając pocztówkę, możesz spełnić czyjeś marzenie? Odwiedź na przykład stronę internetową Marzycielskiej Poczty. Twoja kartka sprawi komuś radość. Pomyśl o tym!

Kości zostały rzucone

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DlE0TveMU

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Opowiedzcie, co się wydarzyło. Użyjcie następujących słów:

- maszynista
- nauczycielka
- hamulec
- chłopiec

Ćwiczenie 3

Posłuchajcie nagrania. Porównajcie waszą historyjkę obrazkową z opowiedzianą przez lektora.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O przygodach Miziołka czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

O przygodach Miziołka czyta Elżbieta Golińska O przygodach Miziołka czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

To był fragment książki Joanny Olech pt. „Dynastia Miziołków". Czy opisana historia była podobna do wymyślonej przez was na podstawie obrazków? Jakie były różnice? Opowiedz własnymi słowami, co się wydarzyło podczas podróży na kolonie.

Ćwiczenie 5

Kierownik kolonii powiedział: „Kości zostały rzucone". Miziołek nie zrozumiał, co kierownik miał na myśli. A może ty wiesz? Jak sądzisz, co znaczy ten zwrot?

Ćwiczenie 6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Ułóż dwa zdania z powiedzeniem „kości zostały rzucone". Opisz w nich codzienne sytuacje. Zdania zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ciekawostka

Kości zostały rzucone (po łacinie *alea iacta est*) – słowa te powiedział Juliusz Cezar w 49 r. p.n.e., kiedy przekroczył rzekę Rubikon. Był to znak rozpoczynający wojnę domową. Cezarowi chodziło o kostki do gry, bo kiedy się je rzuci, to nie ma

już odwrotu, decyzji nie da się zmienić. Słowa Cezara tak spodobały się ludziom, że nawet dziś często powtarzamy je w różnych sytuacjach.

Ćwiczenie 8

Wytłumaczcie, dlaczego jedna z wychowawczyń postanowiła wrócić do Warszawy. Dlaczego kierownik kolonii się nie zgodził? Czy wam zdarzyły się podobne sytuacje w czasie wakacji?

Ćwiczenie 9

Miziołek to przezwisko pewnego chłopca – bohatera książki Joanny Olech pt. „Dynastia Miziołków". Miziołek wyjechał na wakacje i napisał list (nie było wtedy telefonów komórkowych!). Przeczytaj list Miziołka. Znasz już ten tekst z nagrania.

Joanna Olech

Kości zostały rzucone

Kochani Rodzice!

Na kolonii jest ekstra! Po pierwsze, nie ma Miziołów; po drugie, nie ma pani Barszcz.
Do Olsztyna przyjechaliśmy z opóźnieniem, bo taki jeden gruby z sąsiedniego przedziału
pociągnął za hamulec bezpieczeństwa. Była straszna awantura, przybiegł maszynista
i zapytał grubego, dlaczego zatrzymał pociąg. Na to gruby, że widział przez okno kiosk
ze łodyczami i chciał sobie kupić batona. Wychowawczyni tej grupy z sąsiedniego przedziału
postanowiła od razu wracać do Warszawy, ale kierownik kolonii się nie zgodził.
Powiedział coś zupełnie bez sensu, że „kości zostały rzucone". Nie mam pojęcia, o co mu chodziło.
Rzucaliśmy się tylko jajkami na twardo, żadnych kości nie było... (...)

Jeden chłopak z naszego przedziału zrobił sobie sztuczne zęby ze skórki od pomarańczy
i poszedł nastraszyć dziewczynki. Już nie wrócił, dołączył do Fify i aż do Olsztyna
musieli obaj grać z dziewczynkami w łapki. (...)

Zaraz idziemy nad jezioro łapać żaby. Po ciszy nocnej będziemy je wrzucać dziewczynom
przez okno. Czy mówiłem już, że na kolonii jest ekstra?
Mamo, nie zapomnij karmić Ogryzka trzy razy dziennie!

Całuję mocno

– Wasz Miziołek.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Joanna Olech, Kości zostały rzucone, [w:] tejże, Dynastia Miziołków, Kraków 1997, s. 38.

Ćwiczenie 10

Gdzie Miziołek spędza wakacje? Poszukaj podpowiedzi we fragmencie listu.

☐ żółty

Kochani Rodzice!
Na kolonii jest ekstra! Po pierwsze, nie ma Miziołów; po drugie, nie ma pani Barszcz. Do Olsztyna przyjechaliśmy z opóźnieniem, bo taki jeden gruby z sąsiedniego przedziału pociągnął za hamulec bezpieczeństwa. Była straszna awantura, przybiegł maszynista i zapytał grubego, dlaczego zatrzymał pociąg. Na to gruby, że widział przez okno kiosk ze słodyczami i chciał sobie kupić batona. Wychowawczyni tej grupy z sąsiedniego przedziału postanowiła od razu wracać do Warszawy, ale kierownik kolonii się nie zgodził. Powiedział coś zupełnie bez sensu, że „kości zostały rzucone". Nie mam pojęcia, o co mu chodziło. Rzucaliśmy się tylko jajkami na twardo, żadnych kości nie było... (...) Zaraz idziemy nad jezioro łapać żaby. Po ciszy nocnej będziemy je wrzucać dziewczynom przez okno. Czy mówiłem już, że na kolonii jest ekstra? Mamo, nie zapomnij karmić Ogryzka trzy razy dziennie!
Całuję mocno – Wasz Miziołek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Porozmawiajcie.

- Czy Miziołek mógłby zostać waszym kolegą, gdybyście spotkali go na kolonii? Dlaczego?
- Na podstawie listu przedstawcie, jakie plany ma Miziołek na najbliższy czas. Spróbujcie to pokazać bez wypowiadania słów.

Ćwiczenie 13

We fragmencie listu Miziołka zaznacz na zielono wszystkie miejsca, w których pojawia się znak (…).

☐ zielony

Kochani Rodzice!

Na kolonii jest ekstra! Po pierwsze, nie ma Miziołów; po drugie, nie ma pani Barszcz. Do Olsztyna przyjechaliśmy z opóźnieniem, bo taki jeden gruby z sąsiedniego przedziału pociągnął za hamulec bezpieczeństwa. Była straszna awantura (…) . Wychowawczyni tej grupy z sąsiedniego przedziału postanowiła od razu wracać do Warszawy, ale kierownik kolonii się nie zgodził. Powiedział coś zupełnie bez sensu, że „kości zostały rzucone". Nie mam pojęcia, o co mu chodziło. Rzucaliśmy się tylko jajkami na twardo, żadnych kości nie było… (…) Jeden chłopak z naszego przedziału zrobił sobie sztuczne zęby ze skórki od pomarańczy i poszedł nastraszyć dziewczynki. Już nie wrócił, dołączył do Fify i aż do Olsztyna musieli obaj grać z dziewczynkami w łapki. (…) Zaraz idziemy nad jezioro łapać żaby. Po ciszy nocnej będziemy je wrzucać dziewczynom przez okno. Czy mówiłem już, że na kolonii jest ekstra? Mamo, nie zapomnij karmić Ogryzka trzy razy dziennie!

Całuję mocno – Wasz Miziołek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

W tekście kilka razy zastosowano znak (…). Co on oznacza? Chłopcy postanowili łowić ryby. Mieli przed sobą długie przygotowania. (…) Wreszcie zasiedli z wędkami na pomoście. (…) Musieli w końcu przyznać, że Włodek został królem wędkarzy.

- ◯ Znak (…) oznacza, że w tekście są przekleństwa.
- ◯ Znaku (…) używamy, żeby tekst ładnie wyglądał.
- ◯ Znak (…) zastępuje wielokropek.
- ◯ Znak (…) zastępuje opuszczony fragment tekstu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Ułóż słowa w prawidłowej kolejności. Utworzą pewną regułę. Na koniec głośno ją odczytaj.

Znak (…) stosuje się [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] [ ] książki.

To wyraźny | było coś jeszcze. | wtedy, kiedy w cytowanym | że w oryginale w tym miejscu | Żeby się dowiedzieć | sygnał dla czytelnika, | jakiś fragment. | co, trzeba zajrzeć do cytowanej | utworze opuszcza się

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Jak myślicie, czego brakuje w liście Miziołka? Jakie fragmenty zostały w nim opuszczone? O czym mógł jeszcze napisać? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 17

W liście Miziołka pojawiło się określenie „ekstra”. Jak uważacie, czy w każdej sytuacji można używać tego słowa? Zastanówcie się wspólnie, jakimi wyrazami można zastąpić nadużywane obecnie „ekstra”, „super”, „cool”. Wymieńcie co najmniej osiem takich określeń. Wybierzcie z nich cztery i ułóżcie z nimi zdania. Zapiszcie je w zeszytach.

Ćwiczenie 18

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Listy z podróży

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DSI3RD64a

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W Obozie Podróżników jest wielu takich, którzy trafili w miejsca, gdzie nie było prądu i nie mogli naładować baterii w laptopie lub telefonie. Co wtedy robili? Pisali listy. Po to, żeby inni dowiedzieli się o tym, co przeżyli, zobaczyli i odkryli.

> **Ćwiczenie 1**
> Wiesz już, co przydarzyło się Miziołkowi, kiedy wyjeżdżał na kolonie. Co było dalej? Przeczytaj następny list.

Pupki, 15 lipca

Kochani Rodzice!

Dziękuję za paczkę. Piroman przyniósł wagę aptekarską z gabinetu lekarskiego i podzieliliśmy słodycze po równo. Wreszcie tygodniu paczkę dostał Drągal. Wepchnął ją pod łóżko i nie chciał się dzielić.

Kiedy rozgrywaliśmy mecz w nogę - Drągal pobiegł do sali, zamknął się na zasuwkę i zjadł całą torbę czekoladowych michałków. Przy kolacji patrzyliśmy z satysfakcją, jak Drągal zmienia kolor. Nie do twarzy mu w zielonym.

Wczoraj była wycieczka do Malborka. Pani dyrektor miała za złe Fifie, że interesował się wyłącznie czujnikami przeciwpożarowymi i zaglądał do wszystkich kratek wentylacyjnych. Co zrobić - facet ma techniczne zainteresowania! Próbował nawet uruchomić most zwodzony, tyle że wybrał kiepski moment, bo na moście była właśnie wycieczka pielęgniarek z Łomży.

Po ciszy nocnej przebraliśmy Drągala za ducha komtura krzyżackiego Ulricha von Jungingena. Drągal stanął pod oknami dziewczyn, Zyzik świecił na niego z krzaków czerwoną latarką, Fifa skrzypiał oknem w korytarzu, a na koniec Piroman odpalił petardę. Dziewczyny zaczęły piszczeć, pchać się do drzwi, no i obudziły całą kolonię. Wogóle było bardzo fajnie, tylko pani dyrektor jak zwykle poprosiła zabawę. Zabrała Drągalowi sitko, które miał na głowie, a Zyzikowi latarkę.

Ogryzkowi ściskam łapę, Potworom też. Buzia!

Miziołek

PS Wygrałem wyścig z jajkiem na łyżce!

Dynastia Miziołków

Joanna Olech, Dynastia Miziołków, 1997,

Ćwiczenie 2

Opowiedz o swoich wrażeniach z lektury listu.

Czy coś cię zaciekawiło w relacji Miziołka?

Czy otrzymanie takiego listu sprawiłoby ci przyjemność? Powiedz dlaczego.

Ćwiczenie 3

O jakich wydarzeniach pisze rodzicom Miziołek? Zapiszcie je w formie planu tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 4

Ustalcie, kto do kogo napisał list z Pupek. Kto jest nadawcą, a kto adresatem? Zapiszcie odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij luki w tekście. Na koniec przeczytaj regułę na głos.

Kiedy mówisz lub piszesz, tworzysz jakąś [ ]. Jesteś jej [ ], czyli autorem. Ten, do kogo ją kierujesz, to [ ], czyli odbiorca. Na przykład, jeśli pytasz kogoś na ulicy o godzinę, jesteś [ ] tego pytania, a osoba, która ma zegarek, jest jego [ ]. Podobnie gdy wysyłasz list lub e-mail. Ty jesteś [ ], a odbiorca twoich słów jest [ ] listu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

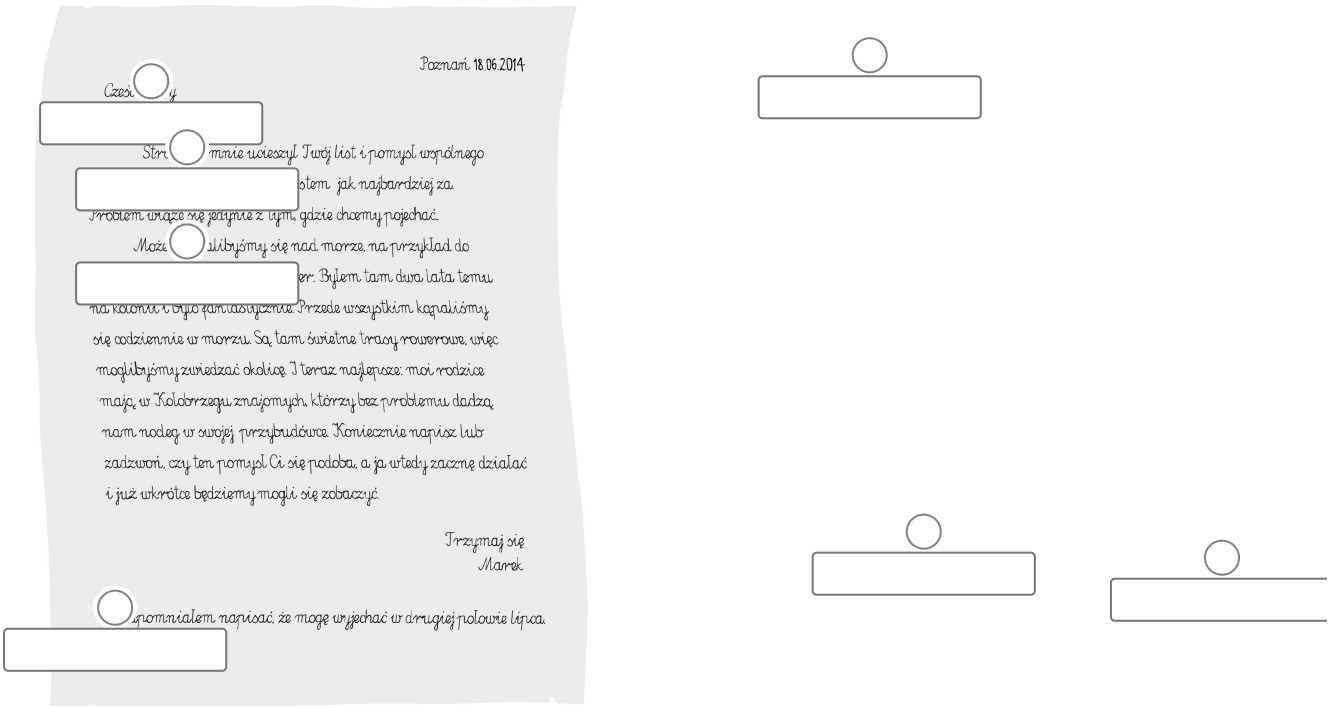
Ćwiczenie 6

Wymieńcie różne sposoby komunikowania się, omówcie ich wady i zalety. Który z nich wybierzecie, jeśli chcielibyście...

- jak najszybciej opowiedzieć babci, co przydarzyło się wam w drodze do domu;
- powiadomić przyjaciół, że spotkacie się na boisku za 20 minut;
- opisać, co zdarzyło się w pierwszych dniach waszego pobytu na kolonii, a zasięg w lesie jest bardzo słaby.

Ćwiczenie 7

Nazwij wszystkie elementy listu Marka.

podpis | miejsce i data | zwrot pożegnalny | nagłówek | treść listu | postscriptum | wstęp

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Oto list, który trafił do czarodziejskiego systemu fałszowania listów. Tu pomieszano zdania tak, żeby adresat nie odczytał wiadomości. Miejsce i data napisania listu zostały całkowicie wymazane. Poprzestawiaj wypowiedzenia tak, aby powstał list w pierwotnej formie.

- Jak się miewasz?
- Myślę, że najlepiej byłoby go wysłać razem z moimi przyjaciółmi, którzy mają mnie odwiedzić w przyszłym tygodniu.
- Problem w tym, że nikt nie może ich zobaczyć, bo transportowanie smoków jest nielegalne.
- Czekam z niecierpliwością na odpowiedź.
- Kochany Ronie!
- Dziękuję za list – bardzo bym chciał zabrać norweskiego smoka kolczastego, ale nie będzie łatwo go przetransportować.
- Moi przyjaciele zjawiliby się tam i zabrali go, kiedy będzie ciemno.
- Czy moglibyście czekać z nim w niedzielę o północy na najwyższej wieży?
- Pozdrowienia, Charlie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Po co wielkie litery?

Autor listu musi pamiętać o **zasadach ortograficznych**.
Ze względów grzecznościowych w listach częściej pojawiają się **wielkie litery**.
Używa się ich w wyrazach i **zwrotach** odnoszących się **do adresata**, np.

- Ucieszył mnie **Twój** list.
- Tęsknię za **Wami**.
- Pozdrawiam **Cię** serdecznie.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 9

Basia napisała do dziadka, ale o czymś zapomniała. Przeczytaj list dziewczynki i wpisz w puste miejsca odpowiednie wyrazy: *moja*, *cię*, *ciebie*, *tobą*, *twoja*, *tobie*, *naszych*. Zwróć uwagę, że niektóre wyrazy należy zapisać wielką literą, a niektóre małą. Jaka zasada tu obowiązuje?

Warszawa, 25.06.2014

Kochany Dziadku!

Nareszcie zaczęły się wakacje. Tak się cieszę! _____ radość jest tym większa, że w końcu do _____ przyjadę. Już nie mogę się doczekać. Spędzę z _____ wspaniałe dwa tygodnie. Co roku przyjeżdżałam sama, ale teraz chciałabym zabrać ze sobą Zuzię. To _____ najlepsza przyjaciółka. Tyle jej opowiadałam o _____ i o _____ wyprawach do lasu, że Zuzka bardzo chce _____ poznać. Czy nie masz nic przeciwko temu, żebyśmy przyjechały razem? Bardzo _____ proszę – zgódź się!

Ściskam mocno

Twoja Baśka

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Podziel wyrażenia na takie, które mogą być nagłówkami listu, i takie, które stanowią formuły końcowe.

Nagłówki

Formuły końcowe

Pa!

Z wyrazami szacunku

Cześć

Serdecznie pozdrawiam

Kochany Wujku

Szanowna Pani

Z poważaniem

Załączam uściski

Z pozdrowieniami

Trzymaj się!

Z uszanowaniem

Droga Babciu

Hej!

Czołem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanówcie się, jak rozpoczniecie i jak zakończycie list, pisząc do:

1. kolegi lub koleżanki z klasy,

2. ulubionej cioci,

3. dziadka,

4. nauczycielki.

Zapiszcie swoje propozycje tutaj lub w zeszytach.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Napisz list jak poeta

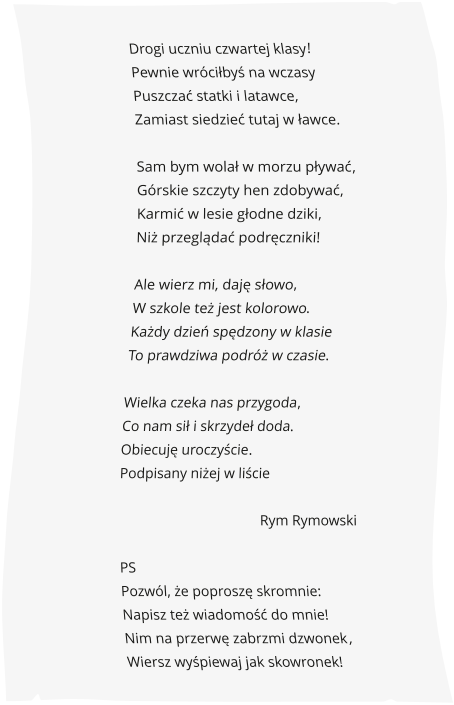
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DrsKcMWwp

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Drogi uczniu czwartej klasy!
Pewnie wróciłbyś na wczasy
Puszczać statki i latawce,
Zamiast siedzieć tutaj w ławce.

Sam bym wolał w morzu pływać,
Górskie szczyty hen zdobywać,
Karmić w lesie głodne dziki,
Niż przeglądać podręczniki!

Ale wierz mi, daję słowo,
W szkole też jest kolorowo.
Każdy dzień spędzony w klasie
To prawdziwa podróż w czasie.

Wielka czeka nas przygoda,
Co nam sił i skrzydeł doda.
Obiecuję uroczyście.
Podpisany niżej w liście

Rym Rymowski

PS
Pozwól, że poproszę skromnie:
Napisz też wiadomość do mnie!
Nim na przerwę zabrzmi dzwonek,
Wiersz wyśpiewaj jak skowronek!

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

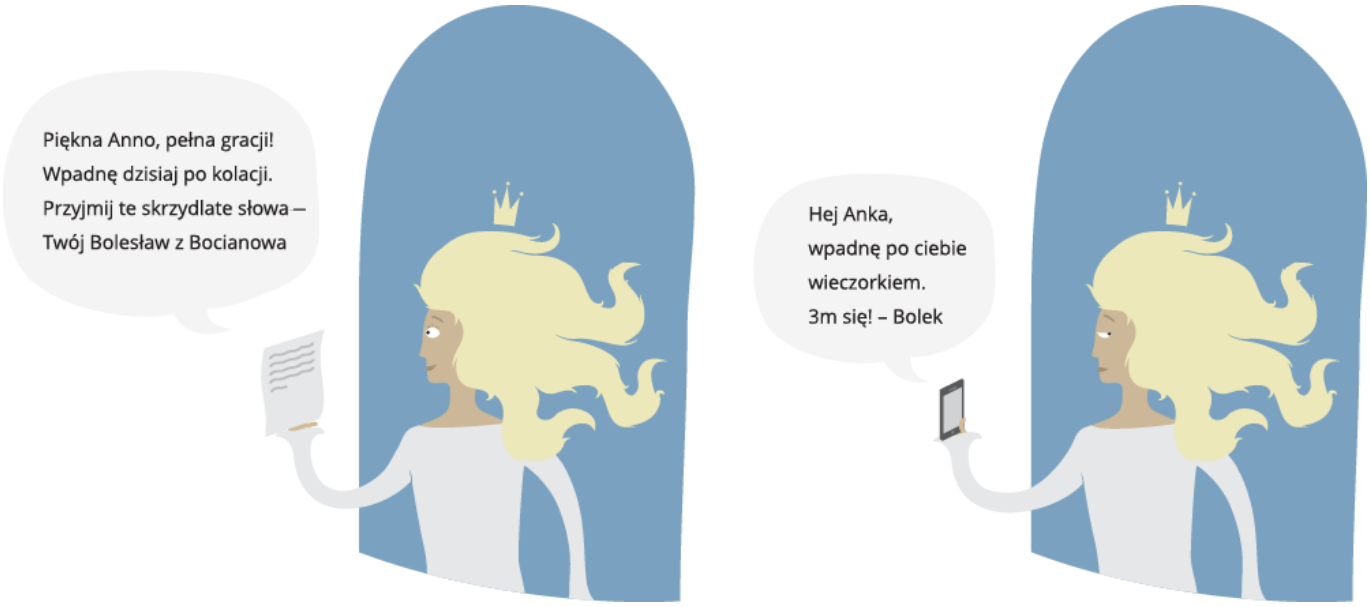
Ćwiczenie 1

Czy podoba ci się wiadomość, którą napisał do ciebie Rym?
Czym różni się ona od innych? Wymień jej cechy szczególne.
Jaki efekt – twoim zdaniem – chciał osiągnąć nadawca tego tekstu?

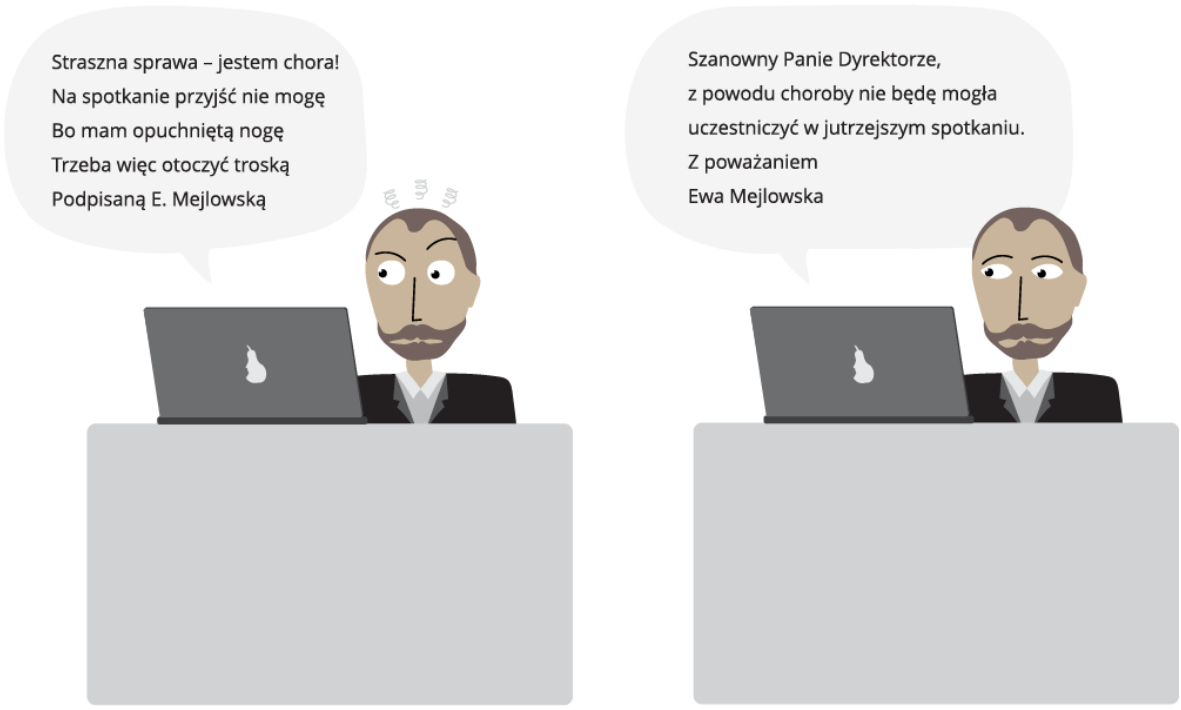
Ćwiczenie 2

Przyjrzyjcie się obrazkom i krótko skomentujcie przedstawione scenki. A następnie:

- Wyjaśnijcie, na czym polegają różnice pomiędzy sytuacjami przedstawionymi na obrazkach.
- Co ucieszyło, a co zasmuciło księżniczkę? Dlaczego?
- Co zaskoczyło dyrektora? Dlaczego?
- Niech każdy z was wyobrazi sobie, że jest dyrektorem, który otrzymał nietypową wiadomość od Ewy Mejlowskiej. Jak zareagujecie?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Zastanów się, jakie formy wiadomości zostały przedstawione na obrazkach? Po czym można je rozpoznać? Jak sądzisz, jakie efekty chcieli osiągnąć nadawcy poszczególnych wiadomości?

SMS

e-mail

list

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Ktoś wymazał niektóre słowa we fragmencie utworu Tadeusza Śliwiaka pt. „List z wakacji”! Spróbuj uzupełnić tekst. Wytłumacz wprowadzone przez siebie zmiany – może coś ułatwiło ci zadanie?

Kochani Rodzice

w mieście K.!

Wasz syn się całkiem

dobrze _____.

Oddycha świeżym powietrzem,

a kiedy chłodno, śpi _____.

Nie ma chrypki, _____

ni słonecznego udaru. […]

Jedyne, co trzeba mu więcej,

to, proszę Mamy, _____. […]

Na koniec serdecznie _____

Babcię i Dziadka z _____

i Ciocię Helę z córkami,

i kłaniam się Tacie i Mamie.

czuje | Łodzi | kaszlu | kataru | pieniędzy | w swetrze | pozdrawiam | Wrocławia | ma

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Posłuchaj pełnej wersji wiersza Tadeusza Śliwiaka pt. „List z wakacji” lub ją przeczytaj. Zwróć uwagę, jakie cechy prawdziwego listu występują w tym tekście.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

List z wakacji czyta Krzysztof Kulesza

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

List z wakacji czyta Krzysztof Kulesza List z wakacji czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Tadeusz Śliwiak

List z wakacji

Kochani Rodzice

w mieście K.!

Wasz syn się całkiem

dobrze ma.

Oddycha świeżym powietrzem,

a kiedy chłodno, śpi w swetrze.

Nie ma chrypki, kataru

ni słonecznego udaru.

Śpi co dzień po obiedzie

od drugiej piętnaście do trzeciej.

Myje szyję i nogi.

Nie wchodzi do wody głębokiej.

I wstydu Wam nie przyniesie,

choć wychowuje się w lesie.

Jedyne, co trzeba mu więcej,

to, proszę Mamy, pieniędzy.

Na lody śmietankowe.

Na kino objazdowe.

Na oranżadę w proszku.

Na czekoladę gorzką.

Na chałwę, na dropsy miętowe.

Na kwaśne mleko – bo zdrowe.

I, proszę Mamy i Tatki,

na różne inne wydatki.

Na koniec serdecznie pozdrawiam

Babcię i Dziadka z Wrocławia,

i Ciocię Helę z córkami,

i kłaniam się Tacie i Mamie.

Wasz ukochany syn Jacek,

co nie ma pieniędzy na znaczek.

Tadeusz Śliwiak, List z wakacji, [w:] tegoż, Bajkoteka druga, Kraków 1985.

Ćwiczenie 6

Wskaż cechy prawdziwego listu, które można odnaleźć w wierszu Tadeusza Śliwiaka pt. „List z wakacji". Powiedz, kto jest nadawcą, a kto adresatem tego tekstu.

Ćwiczenie 7

Jak pisane są słowa, którymi nadawca zwraca się do odbiorcy (zwroty do adresata)? Sformułuj odpowiednią zasadę ortograficzną i zapisz ją tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Napisz w punktach:

- o co rodzice najprawdopodobniej prosili Jacka przed wyjazdem;
- o co prosi ukochany syn.

Odpowiedź zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Przyjrzyj się uważnie zapisowi wiersza Tadeusza Śliwiaka pt. „List z wakacji" i odpowiedz na pytania:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij tekst.

List Jacka jest _____. Wiersz to tekst artystyczny, który napisano w formie krótkich linijek, zwanych _____. Jeśli ktoś pisze wierszem zwykły list, to zamienia go w niezwykły. Taki list nazywamy listem _____.

wersami | poetyckim | wierszem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rym: znasz go coraz lepiej

Ćwiczenie 11

Przyjrzyj się zakończeniu każdego wersu w tekście wiersza. Czy zauważasz jakąś regułę?

a) Znajdź ostatnie słowa w kolejnych wersach. Dobierz do nich słowa o podobnym brzmieniu, np. **kataru – udaru**. Zapisz pary w zeszycie.

- Tatki – ...
- miętowe – ...
- Jacek – ...

b) W parach wyrazów zaznacz kolorowym pisakiem jednakowo brzmiące zakończenia. **To jest właśnie rym! Tak, tak, ten Rym Rymowski!** O takich słowach mówimy, że się rymują.

Ćwiczenie 12

Przyjrzyj się parom rymów:

- śmietankowe – objazdowe
- proszku – gorzką

Przeczytaj powyższe przykłady na głos i zastanów się, na czym polega różnica w brzmieniu obu rymów. Czy słyszysz różnicę w sposobie rymowania?

Ćwiczenie 13

Wybierz prawidłowe słowo uzupełniające definicję rymu. Przepisz ją do zeszytu.

Rym to powtórzenie tych samych lub podobnych _____ w wyrazach. Rymy mogą być _____, jeśli ostatnie głoski są _____, np. miętowe – zdrowe. Mogą też być _____, kiedy brzmią podobnie, ale nie do końca tak samo, np. pozdrawiam – Wrocławia, proszku – gorzką.

różne | niedokładne | głosek | identyczne | ładne | niełądne | dokładne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Stwórzcie w parach rymy (dokładne i niedokładne) do podanych wyrazów.

- wakacje – …
- przygoda – …
- słońce – …
- radosny – …
- beztrosko – …
- odpoczywamy – …
- góry – …
- las – …

Ćwiczenie 15

Znajdźcie w wierszu Tadeusza Śliwiaka pt. „List z wakacji” wszystkie pary rymów dokładnych i niedokładnych. Zapiszcie je w zeszytach.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 16

Przyjrzyj się poniższym strofom i wskaż, jakie układy rymów w nich występują.

Na lody śmietankowe. Na oranżadę w proszku. Na czekoladę gorzką. Na kino objazdowe.	rymy nieparzyste
Na lody śmietankowe. Na kino objazdowe. Na oranżadę w proszku. Na czekoladę gorzką.	rymy okalające
Na lody śmietankowe. Na oranżadę w proszku. Na kino objazdowe. Na czekoladę gorzką.	rymy parzyste

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Przeczytaj wierszyk i spróbuj ułożyć wersy tak, by powstała rymowanka.

- Ten, kto wcale dziś nie słuchał.
- Kto dziś słuchał, ten rymuje
- I na piątkę zasługuje.
- A rechocze jak ropucha

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 18

Ułóżcie jak najwięcej rymów do podanych niżej słów. Grupa, która stworzy najdłuższego „węża” z rymów – wygrywa.

- sowa
- ptak
- śpiewać

Ćwiczenie 19

Przypomnij sobie list, który napisał do ciebie Rym. Teraz możesz spełnić jego prośbę. Powodzenia!

Zaszyfrowana wiadomość

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DTIeEYe6F

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

1 17 4 32 26 17 23

Oto zaszyfrowana wiadomość. Uważnie czytaj i rozwiązuj ćwiczenia, a poznasz odpowiedź.

> **Ćwiczenie 1**
> Porozmawiajcie:
>
> - W jaki sposób przekazujemy sobie informacje, jeśli nie możemy się spotkać?
> - Co zrobić, jeśli chcemy, żeby nasza wiadomość była tajna?
> - Czy spotkaliście się już z zaszyfrowanymi informacjami?

Początkowo, w dawnych czasach, informacje przedstawiano za pomocą obrazków.

Pismo hieroglificzne

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Był to bardzo skomplikowany system. Dowiesz się o nim więcej na lekcjach historii opowiadających o piśmie. Dlatego wymyślono inny sposób, by ludzie mogli przekazywać sobie wiadomości. Znasz go?

Już się możesz domyślać, że do rozszyfrowania informacji potrzebny będzie alfabet. Jak dobrze go znasz?

Ćwiczenie 2

Posłuchaj i spróbuj zapisać w zeszycie wiadomość.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - Poznasz tajny szyfr Juliusza Cezara, całość Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jeśli nie udało ci się zapisać całej wiadomości, odtwórz pojedyncze słowa. Słuchaj i notuj.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - Poznasz Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - tajny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - szyfr Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - Juliusza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

literowanie - Cezara Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Za wami ćwiczenie zapisywania wiadomości odczytywanej litera po literze. Teraz poćwiczcie wspólnie literowanie.

1. Na rozgrzewkę przeliterujcie swoje imiona, nazwy ulubionych zwierząt lub potraw.
2. Wybierzcie jedno ze słów poniżej i przeliterujcie je wspólnie. Możecie każdej grupie mierzyć czas i sprawdzić, kto jest najszybszy.
    - włóczykij
    - podróżnik
    - wędrowiec
    - koczownik

Ćwiczenie 5

Zastanówcie się, co łączy, a co różni osoby, które nazywamy włóczykijem, podróżnikiem, wędrowcem i koczownikiem.
Sprawdźcie w słowniku języka polskiego, co oznaczają te słowa. Ułóżcie po jednym zdaniu z każdym z nich.

Ćwiczenie 6

To zadanie można przerwać w każdej chwili, naciskając STOP, ale lepiej trochę poćwiczyć.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Już w starożytności przesyłano sobie zaszyfrowane informacje. Taką korespondencję prowadził wódz rzymski Juliusz Cezar. Obejrzyj film i samodzielnie zrób maszynę kodującą szyfrem Cezara.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

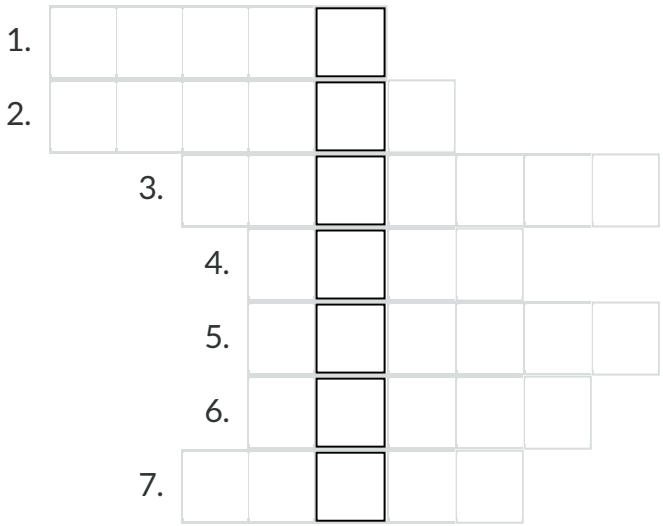
Jak zrobić maszynę szyfrującą

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Jak zrobić maszynę szyfrującą Jak zrobić maszynę szyfrującą Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 8

Czy wiesz, jak nazywa się spis przedmiotów należących do jakiegoś zbioru ułożony w określonym porządku? Rozwiąż zadanie, a poznasz odpowiedź. Przyjrzyj się hasłom. W jakim porządku są ułożone?

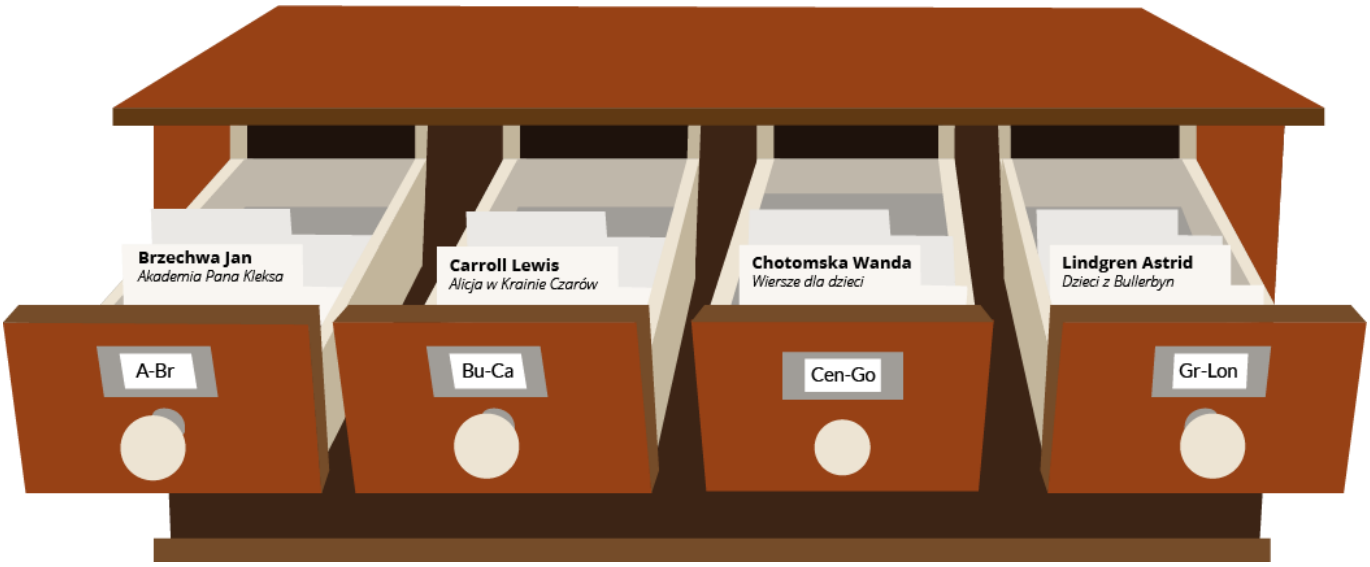
1. Wyjazd pod namiot.
2. Przyrząd z igłą, która wskazuje biegun północny.
3. Urządzenie na baterie dające światło.
4. Bez niej trudno znaleźć drogę.
5. Zmieści się w nim ekwipunek podróżnika.
6. Środek lokomocji z dwoma kołami i pedałami.
7. Odmierza czas.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Kiedyś w każdej bibliotece były takie katalogi, jak te przedstawione poniżej. Przyjrzyj się, jak zostały ułożone karty katalogowe literatury dziecięcej. Czy dostrzegasz jakąś zasadę?

Rozwiąż test i sprawdź, czy zaznaczona jest dobra odpowiedź. Jeśli tak, przejdziesz do następnego pytania. Zawsze możesz się cofnąć.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 10

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Złam szyfr

Ćwiczenie 11

Jesteś coraz bliżej odczytania tajnej wiadomości zaszyfrowanej za pomocą liczb. Przed tobą jeszcze kilka kroków.

Pchnąć w tę łódź jeża lub ośm skrzyń fig.

Dziwne zdanie, prawda? Żeby poznać kolejne wskazówki, rozwiąż test. Sprawdź, czy zaznaczona jest dobra odpowiedź. Jeśli tak, przejdziesz do następnego pytania.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

1 17 4 32 26 17 23

Ćwiczenie 12

Pamiętacie tajemniczą wiadomość?

Przepiszcie zdanie „Pchnąć w tę łódź jeża lub ośm skrzyń fig” do zeszytu i ponumerujcie wszystkie litery według wzoru.

P	C	H	N	Ą	Ć		W		T	Ę		Ł	Ó	D	Ź
1	2	3	4	5	6		7		8	9		10	11	12	13

Właśnie odkryliście kod, którym zapisana jest tajna wiadomość!

Ćwiczenie 13

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy wiesz, co oznacza słowo, które jest rozwiązaniem poprzedniego ćwiczenia? Tak możemy nazwać zdanie o jeżu i skrzyniach.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 14

Pangram to doskonała baza do stworzenia tajnego szyfru. Poszukaj w internecie innych pangramów i wybierz ten, który łatwo zapamiętasz. Sprawdź, czy wybrane zdanie na pewno jest pangramem (zawiera wszystkie litery alfabetu). Ponumeruj litery w zdaniu i już możesz przesyłać przyjaciołom sekretne wiadomości. Oczywiście oni też muszą wiedzieć, który pangram jest szyfrem!

Co kryją znaki?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DTQ5K3KZM

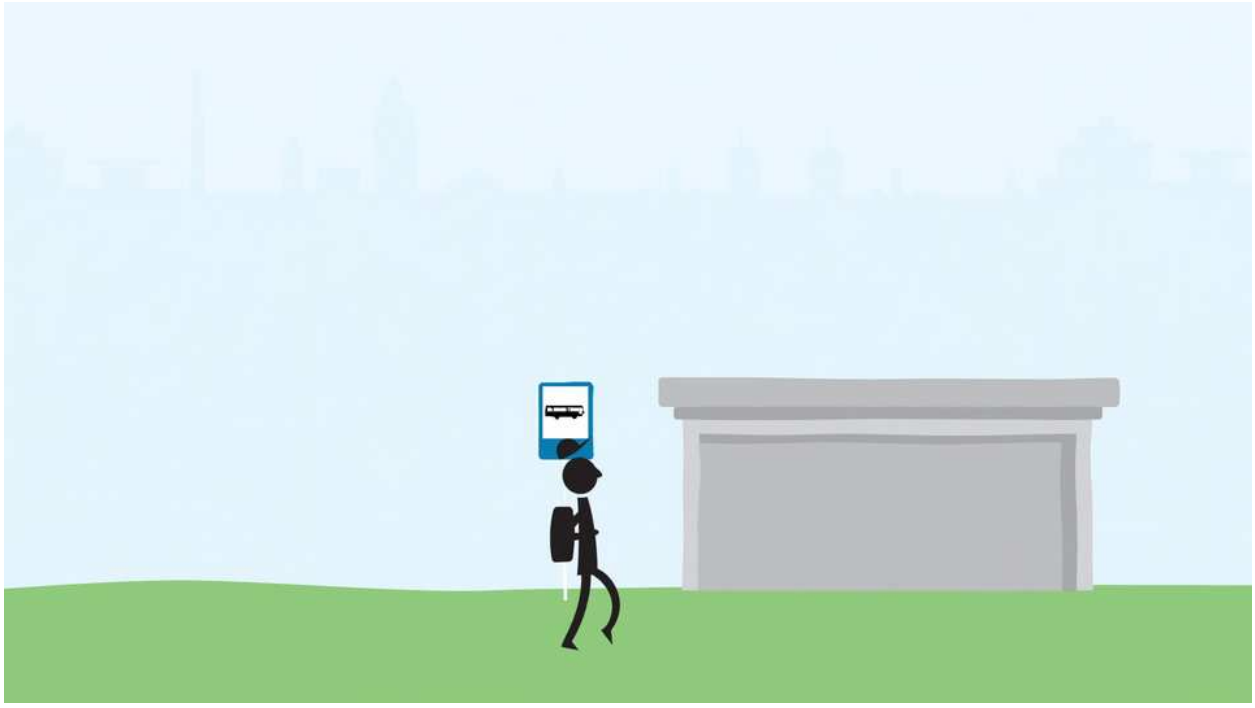
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wokół nas jest bardzo dużo znaków. Co zrobić, żeby nie zgubić się w ich gąszczu? Dzisiejsze ćwiczenia pomogą ci je rozszyfrować i zaprojektować własne.

> **Ćwiczenie 1**
> Porozmawiajcie:
>
> - Jakie znaki już poznaliście?
> - Co one oznaczają?
> - Gdzie te znaki są umieszczone?

> **Ćwiczenie 2**
> Nawet na zwyczajnym spacerze można poczuć się jak na Szyfrowisku. Obejrzyj animację i spróbuj rozpoznać i policzyć wszystkie znaki, które spotkasz po drodze. Jak myślisz, czy można je jakoś podzielić? Co je łączy?

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Spacer tropiciela

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Spacer tropiciela Spacer tropiciela Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się ilustracjom. Co one oznaczają? Jak myślisz, które z tych znaków wymyślili ludzie, a które są naturalne?

Ćwiczenie 4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Definicja: Znaki naturalne

pojawiają się niezależnie od woli człowieka. Na ich podstawie wnioskuje się, co może się zdarzyć lub co się zdarzyło. Na przykład kiedy widzisz zachmurzone niebo, spodziewasz się, że spadnie deszcz, a gdy kolega ma gorące czoło i rumieńce, podejrzewasz, że może być chory. Znakami naturalnymi są też np. ślady zwierząt czy kolor liści.

Definicja: Znaki umowne

wymyślają ludzie, aby za ich pomocą przekazać określone informacje. Są to np. słowa, gesty, znaki graficzne (litery alfabetu, znaki interpunkcyjne), znaki drogowe, symbole na mapie, symbole matematyczne, niektóre dźwięki.

Ćwiczenie 5

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 6

Przekażcie sobie – bez używania mowy i pisma – następujące informacje:

- „Na dworze jest zimno”,
- „Na dworze jest gorąco”,
- „Zastanawiam się”,
- „Boli mnie brzuch”.

Ćwiczenie 7

Na zajęciach w szkole już od dawna używasz znaków. Przypomnij je sobie i zapisz w zeszycie kilka przykładów:

- znaków interpunkcyjnych,
- symboli matematycznych.

Ćwiczenie 8

Informacje można przekazywać w różny sposób. Zastanówcie się i wybierzcie najlepszy – waszym zdaniem – system znaków, którym posłużycie się, w sytuacji gdy:

- opowiadacie przyjaciołom o filmie,
- wychodzicie z domu i chcecie zostawić siostrze wiadomość, że dzwoniła do niej koleżanka,
- chcecie bezgłośnie przekazać kolegom, aby natychmiast umilkli.

Ćwiczenie 9

Przyjrzyj się podanym informacjom. Którą z nich szybciej odczytasz, jeśli widać ją tylko przez chwilę?

Ćwiczenie 10

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanów się, dlaczego ludzie w pewnych sytuacjach używają znaków zamiast słów. Porozmawiaj o tym w klasie.

Ćwiczenie 12

Przeczytaj uważnie tekst i wstaw brakujące słowa.

Znaki pełnią ważną funkcję w [ ]. Dzięki nim można [ ] wiele słów [ ]. W ten sposób informacje są bardziej [ ] i zrozumiałe, na przykład dla ludzi mówiących [ ].

różnymi językami | kolorowe | zastąpić | elementem graficznym | czytelne | uatrakcyjnić | porozumiewaniu się

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Wymyślcie znaki, które będą oznaczały:

- „Jestem nieprzygotowany”,
- „Dziś ćwiczymy ortografię”,
- „Mam zły humor”.

Pokażcie rysunki pozostałym grupom, ale nie zdradzajcie, co przedstawiają. Jeśli inni odgadną ich znaczenie, to znaczy, że udało się wam dobrze zaprojektować znak.

Zostań mistrzem interpunkcji

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D3sh7jolH

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Interpunkcja to zbiór znaków przestankowych i zasad używania ich w piśmie.

W języku polskim mamy 10 takich znaków.

Tak jak znaki drogowe regulują ruch i poprawne zachowania na jezdni, tak znaki interpunkcyjne (przestankowe) pomagają „poruszać się" po zdaniach. Ułatwiają ich zapisywanie i odczytywanie. Dzięki nim wiadomo, w którym miejscu wziąć oddech w czasie czytania, zmienić intonację lub zrobić dłuższą pauzę.

Rajd wśród znaków

Do czego służy średnik i po co używa się dwukropka, czyli jakie funkcje pełnią znaki przestankowe? Odpowiedz na pytania i przekonaj się, jak dobrze znasz interpunkcję.

Ćwiczenie 1

Dopasuj do znaków przestankowych ich funkcje.

wydziela cytat lub tytuł

wskazuje na pytanie

poprzedza wyliczenie lub cytat

kończy zdanie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj opisy funkcji, jakie pełnią znaki przestankowe, i dopisz do nich odpowiednie nazwy znaków.

[ ] – wskazuje na silne uczucia (gniew, radość)
[ ] – oznacza niedokończoną wypowiedź
[ ] – dzieli zdanie na mniejsze części
[ ] – służy do wyodrębniania przytoczonych w tekście cudzych słów
[ ] – jest umieszczany na początku każdej wypowiedzi w zapisie rozmowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przez wiele wieków w starożytnej Grecji pisano w sposób ciągły, nawet nie oddzielając słów. Odczytaj myśli Greków i je zapisz. Uwzględnij zasady współczesnej ortografii i interpunkcji. Przy zdaniach masz wszystkie potrzebne ci znaki przestankowe.

WIEMŻENICNIEWIEM – Sokrates

,.

ODWAGAJESTTOWIEDZAOTYMCZEGOSIĘBAĆACZEGONIE – Platon

,,.

PRAWDZIWIPRZYJACIELETOCIKTÓRZYBEZINTERESOWNIEPRAGNĄDOBRASWOICHPRZYJACIÓŁ – Arystoteles

,.

KTOMÓWISIEJEKTOSŁUCHAZBIERA – Pitagoras

,,,.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Czy to możliwe, żeby znaleźć się w kropce? Co znaczy to powiedzenie? Przeczytaj uważnie powiedzenia, a następnie dopasuj do nich wyjaśnienia.

kropka w kropkę	znaleźć się w skomplikowanej sytuacji, w trudnym położeniu
nawiasem mówiąc	czuć się zbędnym, nie brać w czymś udziału
znajdować się poza nawiasem czegoś	mówiąc mimochodem, przy okazji
znaleźć się w kropce	taki sam, identyczny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wybierz z poprzedniego ćwiczenia dwa powiedzenia i ułóż krótkie dialogi lub zdania, w których je zastosujesz. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Poetycki znak zapytania

Ćwiczenie 7

Uzupełnij wiersz Jana Brzechwy pt. „Znaki przestankowe” nazwami znaków interpunkcyjnych. Skorzystaj z podpowiedzi w nawiasach. Pamiętaj o odpowiednich formach gramatycznych i rozpoczynaniu wersu wielką literą.

Prowadziły raz rozmowę

Różne znaki przestankowe.

Rzekł [:] ____: „Mógłbym przysiąc,

Że tu jest [:] ____ z tysiąc,

Bo beze mnie nie ma zdania…”

„A bez [?] ____?…”

„Też pomysły – rzekł [„”] ____. –

Śmiać się można z tych pomysłów,

Bo kto czytał różne wiersze,

Wie, że mam w nich miejsce pierwsze”.

„O, przepraszam – rzekł [,] ____ –

Mógłbym wziąć to za przycinek,

Bez [,] ____ nie ma zdania…”

„A bez [?] ____?…”

„Niezły komik, niezły zbytnik! –

Zirytował się [!] ____ –

Nie chcę chwalić się przed nikim,

Ale jestem [!] ____!”

[–] ____, leżąc, milczał smutnie,

A tu [;] ____ wdał się w kłótnię:

„Jak ze wszystkich zdań wynika,

Nie ma wiersza bez [;] ____,

Bez [;] ____ nie ma zdania…”

„A bez [?] ____?…"

[.] ____, słysząc te hałasy,

Sprowadziła dwa [()] ____:

„Cni panowie, zacne panie,

Zamykamy całe zdanie!

Koniec! [.] ! Odpoczynek!”

„Znów przycinek!” –

Rzekł [,] .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Posłuchaj wiersza Jana Brzechwy pt. „Znaki przestankowe”. Zwróć uwagę na intonację i sposób interpretacji.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Jana Brzechwy czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Jana Brzechwy czyta Elżbieta Golińska Wiersz Jana Brzechwy czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Jan Brzechwa

1900–1966

właściwie Jan Wiktor Lesman, jeden z najbardziej znanych polskich pisarzy tworzących dla dzieci, z zawodu prawnik. Wszyscy znają jego wiersze: „Kaczka Dziwaczka”, „Na straganie”, „Leń”, „Kwoka”, „Samochwała” i powieści: „Akademia Pana Kleksa”, „Podróże Pana Kleksa”, „Tryumf Pana Kleksa”. Na podstawie książek o przygodach Ambrożego Kleksa reżyser Krzysztof Gradowski nakręcił trzy filmy.

domena publiczna

Interpunkcja na wiele głosów

> **Ćwiczenie 9**
> Przeczytajcie z podziałem na role uzupełniony wiersz Jana Brzechwy. Zwróćcie szczególną uwagę na znaki przestankowe i rolę narratora. Bawcie się intonacją, odpowiednio modulując przy tym głosy.

Jan Brzechwa

Znaki przestankowe

Prowadziły raz rozmowę
Różne znaki przestankowe.
Rzekł dwukropek: „Mógłbym przysiąc,
Że tu jest dwukropków z tysiąc,

Bo beze mnie nie ma zdania…”
”A bez znaku zapytania?…”

„Też pomysły – rzekł cudzysłów. –
Śmiać się można z tych pomysłów,
Bo kto czytał różne wiersze,
Wie, że mam w nich miejsce pierwsze”.
”O, przepraszam – rzekł przecinek –
Mógłbym wziąć to za przycinek,
Bez przecinka nie ma zdania…”
”A bez znaku zapytania?…”

„Niezły komik, niezły zbytnik!” –
Zirytował się wykrzyknik. –
”Nie chcę chwalić się przed nikim,
Ale jestem wykrzyknikiem!”
Myślnik, leżąc, milczał smutnie,
A tu średnik wdał się w kłótnię:
”Jak ze wszystkich zdań wynika,
Nie ma wiersza bez średnika,
Bez średnika nie ma zdania…”
”A bez znaku zapytania?…”

Kropka, słysząc te hałasy,
Sprowadziła dwa nawiasy:
”Cni panowie, zacne panie,
Zamykamy całe zdanie!
Koniec! Kropka! Odpoczynek!”
”Znów przycinek!” –
Rzekł przecinek.

Jan Brzechwa, Znaki przestankowe, [w:] tegoż, Wiersze, Warszawa 2015, s. 54.

Ćwiczenie 10

Naucz się wiersza „Znaki przestankowe” na pamięć. To świetny trening dla twojego mózgu!

Słowa, które ranią. Słowa, które leczą

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1Eaa63c6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Słowa mają wielką moc. Spośród przedstawionych cytatów wybierz według ciebie najciekawszy i zapisz go w zeszycie.

Dobre słowa są plastrem miodu, słodyczą dla gardła, lekiem dla ciała.
Pismo Święte, Księga Przysłów 16, 24

Złe słowo zastąpić umie bombę atomową.
Jan Sztaudynger

Słowa to tylko rzędy liter, a jednak wypowiedziane z sensem potrafią koić lub ranić, niczym sztylety.
Autor anonimowy

Słowa potrafią uderzać mocniej niż czyjaś pięść.
Autor anonimowy

Ćwiczenie 2

Porozmawiajcie o tym, jak rozumiecie wybrane przez siebie cytaty. Dlaczego właśnie one zwróciły waszą uwagę?

Ćwiczenie 3

Zastanów się, w jakich sytuacjach słowa:

- ranią niczym sztylet, uderzają mocniej niż pięść,
- są dobre, są plastrem miodu, są lekiem dla ciała.

Podaj przykłady takich sytuacji. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Porównajcie, jakie określenia słów znalazły się w kuferku każdego z was.
Porozmawiajcie o waszych wyborach.

Ćwiczenie 6

Jak rozumiecie poniższe wyrażenia i zwroty? Rozszyfrujcie ich znaczenia, zapiszcie je, a potem porównajcie z objaśnieniami pozostałych grup i wybierzcie znaczenia waszym zdaniem najtrafniejsze.

- „ważyć słowa”
- „od słowa do słowa”
- „święte słowa”
- „brać słowa do serca”
- „dotknąć słowem”
- „liczyć się ze słowami”

Ćwiczenie 7

Odszukajcie znaczenia wyrażeń i zwrotów z poprzedniego ćwiczenia w słowniku frazeologicznym lub w słowniku języka polskiego i porównajcie z własnymi propozycjami.

Ułóżcie trzy zdania z wybranymi powiedzeniami i zapiszcie je tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 8

Posłuchaj utworu Marii Terlikowskiej pt. „Ziółko” lub go przeczytaj. Zastanów się, dlaczego jego bohaterka jest tak nazywana przez kolegów.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Utwór Ziółko czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Utwór Ziółko czyta Elżbieta Golińska Utwór Ziółko czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Maria Terlikowska

Ziółko

Wszyscy mówią o mnie: Ziółko.
Ziółko, Ziółko – słyszę w kółko.
Cała klasa mnie przezywa:
Ziółko, Oset i Pokrzywa.
Pytam: – Za co i dlaczego?
Czy zrobiłam coś kolegom?
Czy ja kiedy z kimś zadzieram?
Nie! Ja tylko jestem szczera!
Mówię zawsze to, co myślę,
szczerą prawdę, jak najściślej.
No, na przykład do Iwony,
że fatalnie jej w zielonym.
Kto zielony sweter bierze
przy okropnej, żółtej cerze?!
Albo mówię raz do Bronka,
że ma piegi i się jąka.
A do Hanki i do Jurka,
że są rudzi jak wiewiórka.
A do Reni, że sepleni…
I co? Wszyscy obrażeni!
Za co? Że ja bez obłudy
do rudego mówię: rudy?
I że powiem do kolegi,
że ma piegi, gdy ma piegi?!
Mogę przysiąc nawet mamie,
że to prawda, że nie kłamię.

Widać prawda w oczy kole,
więc za prawdę cierpię w szkole!

Maria Terlikowska, Ziółko, [w:] , Polscy poeci dzieciom, t. 1, Poznań 1999.

Ćwiczenie 9

Porozmawiajcie o tym, czy waszym zdaniem nadane dziewczynce przezwiska trafnie ją określają. Uzasadnijcie swoje zdanie.

Maria Terlikowska

1920–1990

Polska pisarka dziecięca, poetka oraz scenarzystka filmów animowanych. Oprócz wielu utworów literackich, np. „Awantura o lemura", „Cześć, Balbina", „Ten z piegami i tamten z nosem", w twórczości pisarki znajdują się też książki kucharskie dla dzieci: „Kuchnia pełna cudów" i „Kuchnia z niespodzianką".

Ćwiczenie 10

Przeczytaj uważnie tekst Marii Terlikowskiej pt. „Ziółko”. Zaznacz na zielono fragmenty, w których bohaterka mówi o sobie, a na czerwono – w których mówi o innych.

zielony czerwony

Wszyscy mówią o mnie: Ziółko.
Ziółko, Ziółko – słyszę w kółko.
Cała klasa mnie przezywa:
Ziółko, Oset i Pokrzywa.
Pytam: – Za co i dlaczego?
Czy zrobiłam coś kolegom?
Czy ja kiedy z kimś zadzieram?
Nie! Ja tylko jestem szczera!
Mówię zawsze to, co myślę,
szczerą prawdę, jak najściślej.
No, na przykład do Iwony,
że fatalnie jej w zielonym.
Kto zielony sweter bierze
przy okropnej, żółtej cerze?!
Albo mówię raz do Bronka,
że ma piegi i się jąka.
A do Hanki i do Jurka,
że są rudzi jak wiewiórka.
A do Reni, że sepleni…
I co? Wszyscy obrażeni!
Za co? Że ja bez obłudy
do rudego mówię: rudy?
I że powiem do kolegi,
że ma piegi, gdy ma piegi?!
Mogę przysiąc nawet mamie,
że to prawda, że nie kłamię.

Widać prawda w oczy kole,

więc za prawdę cierpię w szkole.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanów się, gdzie umieścisz fragmenty zaznaczone na czerwono: w kuferku czy w koszu. Porównaj swoje propozycje z odpowiedziami innych uczniów.

Ćwiczenie 12

Jak myślisz, co czują Iwona, Bronek, Hanka, Renia i Jurek, kiedy słyszą „szczerą prawdę”?

Odpowiedz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 13

Porozmawiajcie o tym, czy zawsze należy wszystko mówić.

Odpowiedzcie na pytania:

- Jakich uczuć nie da się wyrazić za pomocą słów?
- Czy jeśli prawda może sprawić komuś przykrość, to lepiej wtedy kłamać albo nic nie mówić? Dlaczego?
- Czy mamy prawo zadawać komuś ból tym, co mówimy? Do czego można porównać raniące słowa?
- Czy można mówić przykre rzeczy w sposób delikatny? W jaki sposób?

Przedstawcie swoje przemyślenia całej klasie.

Ćwiczenie 14

Co poradzilibyście dziewczynce, żeby przestała „cierpieć w szkole za prawdę” i mogła pozyskać przyjaciół?

Wspólnie napiszcie list do Ziółka. Wykorzystajcie cytaty, które poznaliście wcześniej.

Zapiszcie go tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 15

Stwórzcie klasową listę słów, które leczą.

Czy w szkole uczą czyhania i obrzydzielenia?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DMCODNhVL

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Znasz takie przedmioty? W twojej szkole takich nie ma?! Wystarczy uruchomić wyobraźnię i stworzyć własną szkołę marzeń. Nie ma na co czekać. Do dzieła!

> **Ćwiczenie 1**
> Zapisz skojarzenia do słowa „szkoła” i ułóż krzyżówkę – jak ją stworzyć, dowiesz się z instruktażowego filmu-samouczka. Pamiętaj, że litery z hasła „szkoła” mogą się znaleźć na początku, na końcu lub w środku wyrazów tworzących łamigłówkę.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

samouczek – Jak zrobić krzyżówkę? Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

W Krainie Czarów

Poznaj szkołę, która jest zupełnie inna niż twoja. Została wymyślona przez pisarza Lewisa Carrolla. Wybierz się razem z Alicją do Krainy Czarów.

Lewis Carroll

1832–1898

Właściwie Charles Lutwidge Dodgson. Pisarz angielski, fotograf i… matematyk! Sławę przyniosły mu powieść „Alicja w Krainie Czarów” i jej kontynuacja: „Alicja po drugiej stronie lustra”.

domena publiczna

> **Ćwiczenie 2**
> Przeczytaj uważnie fragment powieści „Alicja w Krainie Czarów”. Zwróć uwagę na to, o czym rozmawiają bohaterowie tekstu.

Alicja z Gryfonem i Fałszywym Żółwiem
John Tenniel, rysunek tuszem, domena publiczna

Lewis Carroll

Codziennie lekcej i lekcej

– Kiedy byliśmy mali – podjął wreszcie Fałszywy Żółw, trochę uspokoiwszy się, choć pochlipując jeszcze od czasu do czasu – chodziliśmy do szkoły w morzu. Naszym wychowawcą był pewien stary już Rekin, nazywaliśmy go Piła.

– Dlaczego nazywaliście go Piła, skoro to był Rekin? – zapytała Alicja.

– Bo nas tak piłował – odrzekł z irytacją Fałszywy Żółw. – Ależ ty jesteś tępa!

– Wstydziłabyś się zadawać takie głupie pytania! – zawtórował mu Gryfon, a potem siedli obaj w milczeniu i tak wytrzeszczyli się na Alicję, że biedaczka mało pod ziemię się nie zapadła. Wreszcie Gryfon przemówił do Fałszywego Żółwia: – Wal dalej, stary! Nie wałkuj tego cały dzień! – i tamten znów podjął:

– Tak... więc chodziliśmy w morzu do szkoły, choć wydaje ci się to nieprawdopodobne.

– Tego nie powiedziałam! – przerwała mu Alicja.

– Powiedziałaś – rzekł Fałszywy Żółw.

– Ugryź się w język! – zawtórował mu Gryfon, nim Alicja zdążyła się odezwać. Fałszywy Żółw mówił dalej:
– Mieliśmy tam wykształcenie na świetnym poziomie: wystarczy powiedzieć, że nauka odbywała się codziennie.
– Ja też chodziłam do codziennej szkoły – rzekła Alicja. – I czym się tu chwalić?
– Z przedmiotami nadliczbowymi? – spytał z lekkim niepokojem Fałszywy Żółw.
– Tak – odpowiedziała Alicja. – Mieliśmy osobno francuski i muzykę.
– I pranie też? – zapytał Fałszywy Żółw.
– Oczywiście, że nie! – oburzyła się Alicja.
– A! Więc ta twoja szkoła nie należała do najlepszych – rzekł z widoczną ulgą Fałszywy Żółw. – Bo w naszej szkole na końcu rachunku było napisane: francuski, muzyka i pranie; osobno.
– Po co wam to było – rzekła Alicja – skoro i tak mieszkaliście na dnie morza?
– Ja nie mogłem sobie na to pozwolić – westchnął Fałszywy Żółw. – Miałem tylko przedmioty obowiązkowe.
– To znaczy jakie? – zapytała Alicja.
– Przede wszystkim czyhanie i zwisanie, rzecz jasna – odpowiedział Fałszywy Żółw – a następnie różne rodzaje arytmetyki: wodowanie, obejmowanie, mrożenie i obrzydzielenie.
– Co to jest obrzydzielenie? – odważyła się spytać Alicja. – Nigdy o czymś takim nie słyszałam.
Gryfon aż podniósł obie łapy ze zdumienia. – Nie słyszałaś, co znaczy obrzydzielić! – wykrzyknął. – Ale co to jest wypiękniać, mam nadzieję, słyszałaś?
– Tak – odpowiedziała niepewnie Alicja – wypiękniać to znaczy... starać się... żeby coś było... ładniejsze.
– Więc jeżeli nie wiesz – podchwycił Gryfon – co znaczy obrzydzielić,

to jesteś naprawdę tępa.
Nie zachęciło to Alicji do dalszych pytań, więc zwróciła się do Fałszywego Żółwia:
– I czego was jeszcze uczyli?
– No, na przykład histerii – odrzekł Fałszywy Żółw, wyliczając te przedmioty na płetwach – więc histerii starożytnej i nowożytnej z wodografią, poza tym rybunków. Nauczycielem rybunku był pewien stary żarłacz, przypływający raz na tydzień. Ten dopiero nas uczył rybunku i falowania!
– A to na czym polegało? – spytała Alicja.
– No cóż, nie potrafię ci tego pokazać – odpowiedział jej Fałszywy Żółw – bo już zbytnio zaskorupiałem. A Gryfon nigdy się tego nie uczył.
– Nie miałem na to czasu – rzekł Gryfon. – Ja chodziłem na przedmioty klasyczne. Ten profesor, uch, to było raczysko!
– Ja go raczej unikałem – westchnął Fałszywy Żółw. – Mówili, że u niego się nabywa tylko łysiny i grdyki.
– A był taki, był! – powiedział Gryfon i z kolei on westchnął; po czym obaj ukryli paszcze w łapskach.
– A ile mieliście jednego dnia lekcji? – spytała Alicja, żeby prędzej zmienić temat.
– Pierwszego dnia dziesięć – odpowiedział Fałszywy Żółw – a następnego dnia dziewięć i tak dalej.
– Jaki to dziwny plan zajęć! – wykrzyknęła Alicja.
– Dlatego to się nazywa lekcje – wyjaśnił Gryfon – bo codziennie jest lekcej i lekcej.
Ta myśl była dla Alicji zupełnym zaskoczeniem i trochę to rozważyła, zanim się znowu odezwała.

– W takim razie jedenasty musiał być wolny?

– Oczywiście! – rzekł Fałszywy Żółw.

– A co robiliście dwunastego? – dopytywała się w dalszym ciągu Alicja.

– Już dość o tych lekcjach – stanowczo uciął rozmowę Gryfon. – Teraz powiedz jej coś o zabawach.

Lewis Carroll, Codziennie lekcej i lekcej, [w:] tegoż, Alicja w Krainie Czarów, tłum. Robert Stiller, Warszawa 2000, s. 92–94.

Ćwiczenie 3

W każdym zadaniu zaznacz poprawną odpowiedź. Pamiętaj, że odpowiedź jest tylko jedna. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas. Jeśli się pomylisz, spróbuj jeszcze raz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Śpiący Gryfon

John Tenniel, rysunek tuszem, domena publiczna

Ćwiczenie 4

Przeczytaj zdanie i wybierz jego zakończenie.

Świat przedstawiony w tekście Lewisa Carrolla jest [ ]

światem, który można umiejscowić w czasie, czyli jest rzeczywisty.

wytworem wyobraźni autora, czyli jest światem zmyślonym.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Czy pamiętasz, jakich przedmiotów uczono w podwodnej szkole? Jeśli nie, posłuchaj fragmentu powieści Lewisa Carrolla.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment Alicji w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment Alicji w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska Fragment Alicji w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 6

Jak myślisz, co to jest czyhanie i obrzydzielenie? Dopasuj nazwy przedmiotów szkolnych i umiejętności do tych, o których opowiadali Fałszywy Żółw i Gryfon.

histeria starożytna i nowożytna	historia starożytna i nowożytna
rybunek i falowanie	dodawanie, odejmowanie, mnożenie i dzielenie
czyhanie i zwisanie	czytanie i pisanie
wodografia	rysunek i malowanie
wodowanie, obejmowanie, mrożenie i obrzydzielenie	geografia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Użyjcie wyobraźni i wymyślcie szkołę, jaka nie istnieje w realnym świecie. Wybierzcie dowolną formę wypowiedzi, np. opowiadanie, historyjkę obrazkową, komiks, plakat, zawiadomienie o otwarciu szkoły. Przedstawcie najważniejsze informacje:

- w jakim miejscu znajduje się szkoła,
- jak wygląda budynek szkolny,
- jakich przedmiotów można się uczyć w tej szkole,
- jacy uczniowie do niej chodzą,
- jacy nauczyciele w niej uczą.

Podzielcie się swoimi fantastycznymi pomysłami z innymi grupami.

Detektywie, zgłoś się!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DJPCkBJcg

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przed tobą zadanie specjalne. Wciel się w rolę detektywa i rozszyfruj poniższą wiadomość. To nie będzie takie łatwe… Przynajmniej do momentu, w którym otrzymasz wskazówki od Marka Piegusa i Pumeksa. Możesz wrócić do tego zadania pod koniec zajęć. Powodzenia!

Ćwiczenie 1

W każdym rzędzie obrazków ukryta jest litera. Odgadniesz ją, kiedy wykonasz działania matematyczne, jakie wskazuje szyfr. Ich wynik odpowiada konkretnym literom alfabetu. Jakim? Zajrzyj do ściągawki pod obrazkami… Zapisuj kolejne działania lub wskazane liczby i odpowiadające im litery tutaj lub w zeszycie.

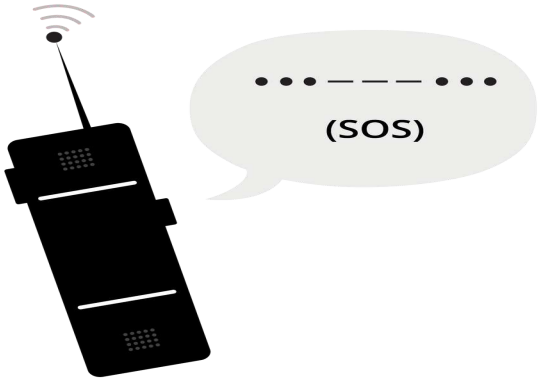
Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

- Przyjrzyj się obrazkom i powiedz, co je łączy. Jakim słowem można określić je wszystkie?
- Jakie funkcje pełnią informacje przedstawione na obrazkach?
- Wymień sytuacje, kiedy posługiwanie się podobnymi formami przekazywania informacji może się okazać potrzebne.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 3

Przeczytaj fragment książki Edmunda Niziurskiego pt. „Niewiarygodne przygody Marka Piegusa”. Zachowaj czujność: gdzieś w tekście ukryty jest klucz do rozwiązania zagadki...

Edmund Niziurski

Szyfr fizjologiczny

– Nowy dyżurny?

– Tak jest, proszę kolegi.

– Nie wyglądasz mi zbyt mądrze – wycedził. – Wiesz, kto ja jestem? – zapytał groźnie.

– Ko... kolega jest przerośniętym Pumeksem, wyczynowcem – odrzekłem, czując, że nogi uginają się pode mną.

– Nieścisłe. Jestem Pumeksem Drugim – wbił we mnie bawoli wzrok.

– Jestem Pumeksem Drugim i w ten sposób odróżniam się od mojego brata z jedenastej, Pumeksa Pierwszego, który zresztą nie dorasta mi do pięt. Powtórz!

– Kolega jest Pumeksem Drugim. W ten sposób kolega odróżnia się od swojego brata, Pumeksa Pierwszego, z jedenastej, który zresztą nie dorasta koledze do pięt.

– Dobrze! Podpowiadać umiesz?

– Tak, ale...

– Pytam, czy umiesz podpowiadać szyfrem fizjologicznym!

– Logicznym... Nie... nie słyszałem o czymś takim, proszę kolegi – przełknąłem ślinę przez ściśnięte gardło.

– No, to uważaj – Pumeks II przeszywał mnie swym bawolim wzrokiem. – Musisz się tego nauczyć. Dyżurni zawsze podpowiadają mi moim specjalnym szyfrem fizjologicznym. Zapamiętaj sygnały. Dotknąć czoła znaczy „jeden", dotknąć nosa – „dwa", dotknąć brody – „trzy", dotknąć ucha – „cztery", nadąć policzki – „pięć", zrobić ryjek – „sześć", zęby wyszczerzyć – „siedem", język pokazać – „osiem", kaszlnąć – „dziewięć", ziewnąć – „zero", drapać się jedną ręką – „odjąć", drapać się dwoma rękami – „dodać", pięść pokazać – „pomnożyć", dwie pięści pokazać – „podzielić"...

– Kolega żartuje! Ja mam to wszystko robić? – wybełkotałem.

– A kto? Duch Święty? – zmarszczył się Pumeks II. – A teraz powtórz! Chcę sprawdzić, czy zapamiętałeś.
– Zrobić ryjek – „sześć”... zrobić ryjek – „sześć” – powtarzałem ogłupiały.
– Tylko o ryjku zapamiętałeś – rozzłościł się Pumeks II – co za cymbał! Uważaj, nadaję sygnał!
Nadął policzki, podrapał się w głowę dwiema rękami, a potem wyszczerzył zęby.
– No, co ja zrobiłem? – zapytał.
– Małpę.
– Ech, ty idioto, zrobiłem działanie.
– Tak jest, działanie – powtórzyłem szybko.
Pumeks II spojrzał na mnie ciężkim wzrokiem.
– Od razu zauważyłem, że nie jesteś zbyt inteligentny. Ale to nic – sięgnął do kieszeni i wręczył mi kartkę papieru – tu jest spis sygnałów. Przepiszesz sobie i wkujesz na przerwie. Jak mnie Pitagoras weźmie do tablicy, będziesz sygnalizował z ławki. Ale pamiętaj, jak się omylisz, zostanie z ciebie mokra plama, rozumiesz?
– Ro... rozumiem.
– No, to pamiętaj! – powtórzył rozwlekle bardzo nosowym głosem, który nie wróżył nic dobrego, i dla zachęty obdarzył mnie małym kuksańcem pod żebro. [...]
Do klasy wszedł Pitagoras. [...]
– A teraz wszyscy na miejsca. Do tablicy przyjdzie Pumeks.
Pumeks II wyszedł z ławki. Mijając mnie, ścisnął boleśnie i znacząco moje ramię.
– Pumeks, rozwiążesz zadanie dziewiąte z podręcznika – Pitagoras wręczył mu książkę.
Pumeks II przeczytał, stanął bezradnie i zaczął mrugać na mnie swoim bawolim okiem. Udałem, że nie widzę, Czesiek trącił mnie

łokciem. Zacząłem więc podpowiadać fizjologicznie. Dotknąłem czoła, nosa, brody, pokazałem język, pokazałem pięść, zrobiłem ryjek, wyszczerzyłem zęby.
Pitagoras patrzył na mnie z osłupieniem, założył okulary, jakby jeszcze nie dowierzał, wreszcie wybiegł zza katedry.
– Dyżurny Piegus! Co się z tobą dzieje?
Wstałem gwałtownie.
– Twój dzienniczek!
Roztrzęsiony sięgnąłem pod pulpit.

Edmund Niziurski, Szyfr fizjologiczny, [w:] tegoż, Niewiarygodne przygody Marka Piegusa, Łódź 2000, s. 55–65.

Mariusz Kubik, licencja: CC BY 2.5

Edmund Niziurski

1925–2013

Polski pisarz, scenarzysta, dramaturg, a także socjolog i prawnik. Popularny autor powieści dla dzieci i młodzieży. Napisał m.in. „Księgę urwisów", „Sposób na Alcybiadesa" oraz „Awanturę w Niekłaju".

Ćwiczenie 4

Jak sądzisz, co oznacza słowo „fizjologiczny”?

- ◯ Dotyczący zajęć z wychowania fizycznego.
- ◯ Dotyczący naturalnych czynności organizmu.
- ◯ Dotyczący praw fizyki i logiki.
- ◯ Dotyczący praw fizyki.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Przeprowadźcie krótkie śledztwo literackie. Odpowiedzi na poniższe pytania i polecenia zanotujcie w zeszytach lub na kartkach, tworząc „Dziennik śledczy” z następującymi rubrykami:

Rysopisy bohaterów

Zeznanie narratora

Uwagi

Szczegóły śledztwa

- Kto jest głównym bohaterem tekstu Edmunda Niziurskiego pt. „Szyfr fizjologiczny”?
- Przedstawcie tę postać. Z poniższej listy wybierzcie wyrazy, które najlepiej ukazują jej cechy charakteru. Uzasadnijcie swój wybór.
  bojaźliwy, odważny, silny, agresywny, naiwny, ufny, śmiały, twardy, kłótliwy, łagodny, potulny, złośliwy
- Kim jest Pumeks II? Jakie słowa najlepiej określają cechy języka używanego przez tę postać?
- Kto opowiada przygody głównego bohatera, czyli kto jest narratorem opowiadania? Wskażcie odpowiednie fragmenty tekstu uzasadniające waszą odpowiedź.
- Który z bohaterów wzbudza waszą sympatię? Uzasadnijcie dlaczego.
- Jaką informację przekazał Piegus szyfrem fizjologicznym? Zapiszcie w zeszytach odpowiednie działanie matematyczne.

Ćwiczenie 6

Wyobraź sobie, że jesteś bohaterem utworu: kolejno Pitagorasem, Cześkiem i Pumeksem II. Których wyrażeń użyłby każdy z nich, opowiadając wydarzenia z lekcji matematyki?

Pitagoras

Czesiek

Pumeks II

nie móc zrozumieć

dawać sygnały

czekać na pomoc

trącić łokciem

osłupienie

skandaliczne zachowanie

pokładać się ze śmiechu

karygodny wybryk

czekać na reakcję

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Spróbuj przekazać szyfrem Pumeksa II jakieś proste działanie koleżankom i kolegom w klasie. Możecie podzielić się na grupy. Ta grupa, która jako pierwsza poprawnie rozwiąże działanie, otrzymuje punkt. Drużyna, która zdobędzie najwięcej punktów – wygrywa.

Ćwiczenie 8

Spróbujcie odczytać głośno zdania napisane szyfrem:

1)

kaje-kaśli-kabę-kadziesz-kacier-kapli-kawie-kaćwi-kaczył-kabę-kadziesz-kamógł-kamó-kawić-kawten-kaspo-kasób-kabar-kadzo-kaszyb-kako!

fitwo-fija-fibab-ficia-fimo-fiże-fiznać-fiten-fiszyfr-fiu-fiwa-fiżaj

2) Tok typa, ein bidzął

- Zapiszcie w zeszytach odszyfrowane zdania.
- Przedstawcie się, wykorzystując własny szyfr.
- Porozmawiajcie na dowolny temat, posługując się wybranym szyfrem.

Ćwiczenie 9

Pismo jest także jednym ze sposobów kodowania. Jak sądzisz, jakie warunki muszą zostać spełnione, aby system znaków pisanych był zrozumiały dla czytającego? Odczytaj tekst w ramce: co cię w nim zaskoczyło?

Neidwnao na pywenm agnieslkim uwinsetryeice uwododiono, że czołeiwk paortfi pczerzatyć i zoruziumeć tsekt bez wględzu na kleojność liter wąwentrz wyróazw, kótre go twozrą. Jżeeli perwisza i otastnia letira będą na sowim mejsicu, retsza zaknów może zstoać dowlonie pezrmieszana, a kmunoikat i tak zotsanie obedrany. Dizeje się tak daeltgo, że nie cyztamy pozcszegónlych liter odziedlnie, ale wryazy jako cołaść.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Teraz możesz śmiało przystąpić do rozwiązania zagadki przedstawionej na początku lekcji! Zapisz tutaj lub w zeszycie wyraz, który jest jej rozwiązaniem.

Ryczą w klasie, dokazują, czyli czasownik w akcji

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1747PV3m

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Skaczesz, biegasz, robisz tyle rzeczy codziennie. Znajdujesz się też w różnych stanach, np. śpisz. Wszystkie te czynności są określane przez czasowniki.

> **Ćwiczenie 1**
> Przypomnijcie sobie, co robicie każdego ranka. Odpowiadajcie na przemian na pytanie: „Co robisz rano?” i za każdym razem udzielajcie innej odpowiedzi. Oto przykład:
>
> – *Co robisz rano?*
> – *Budzę się.*

Ćwiczenie 2

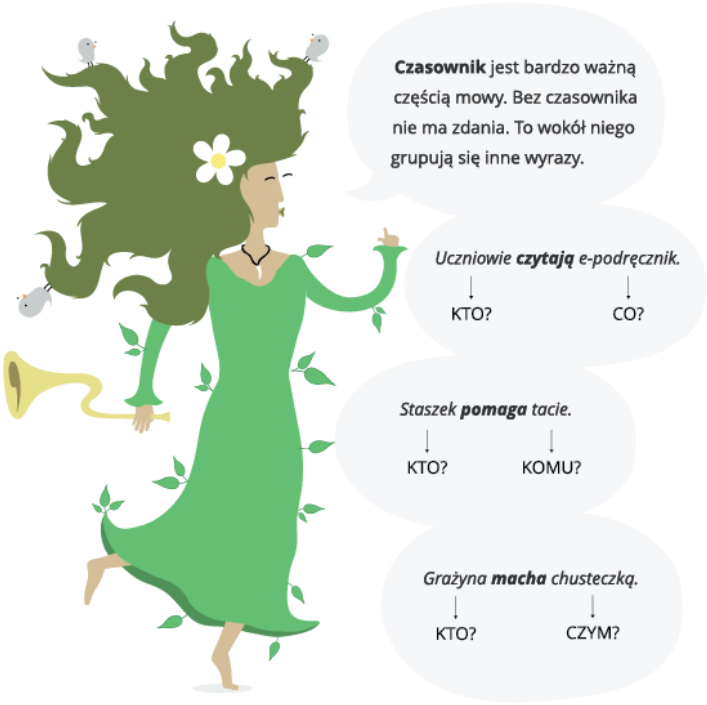
Przyjrzyj się ilustracji i odpowiedz na pytania. Odpowiedzi wpisz tutaj lub w zeszycie.

- Co robi nauczyciel?
- Co robią uczniowie?
- Co się dzieje ze śniegiem?

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Co się z nią dzieje?

Contentplus.pl, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Podzielcie się na dwie grupy. Pierwsza grupa za pomocą scenek pantomimicznych przedstawia różne czasowniki odpowiadające na pytania: **co robi?**, **co się z nim dzieje?**. Druga grupa zgaduje i zapisuje na tablicy odgadnięte czasowniki.

Na przykład:

- **co robi?** – *czyta*, *siedzi*...
- **co się z nim dzieje?** – *rośnie*, *zastanawia się*, *śpi*...

Po dziesięciu scenkach zamieńcie się rolami.

Ćwiczenie 4

W podanych zdaniach wskaż czasowniki.

Wróżki ☐ tańczyły ☐ w ☐ pobliżu ☐ cichych ☐ strumieni ☐ .
Królewna ☐ Śnieżka ☐ zjadła ☐ zatrute ☐ jabłko ☐ .
Kopciuszek ☐ pośpiesznie ☐ przymierzył ☐ pantofelek ☐ .
Shrek ☐ mieszkał ☐ na odludziu ☐ .
O ☐ wschodzie ☐ słońca ☐ krasnoludki ☐ chowają ☐ się ☐ w ☐ zakamarkach ☐ .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zgadnij, kim jestem

Contentplus.pl, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 6

Odpowiedz na pytanie.

Jak nazywają się wyrazy naśladujące dźwięki?

wyrazy [ ]

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

W tajemniczy sposób zniknęły litery z podanych niżej czasowników. Jakie to mogły być słowa? Wymyśl je i zapisz w zeszycie. Pamiętaj, żeby zaczynały się od podanych liter i kończyły na -**uje**. Czy dostrzegasz jakąś regułę?

- b.....uje
- k.....uje
- m.....uje
- r.....uje
- w.....uje
- c.....uje
- l.....uje
- o.....uje
- z.....uje
- n.....uje
- ł.....uje
- p.....uje
- t.....uje
- ż.....uje

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Rozsypane przysłowia

Ćwiczenie 8

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj uważnie poniższe związki wyrazowe. Czegoś w nich brakuje. Uzupełnij powiedzenia właściwymi czasownikami.

_____ jak źrenicy oka
_____ w obłokach
_____ na cztery łapy
_____ jak mucha w smole
_____ nogi za pas
_____ Pana Boga za nogi
_____ jak z nut

bujać | grać | wziąć | smażyć się | bać się | tańczyć | ściągnąć | ruszać się | spaść | kłamać | złapać | kołysać się | strzec

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Czy wiesz, co oznaczają poniższe powiedzenia? Dopasuj do nich odpowiednie znaczenia.

kłamać jak z nut	osiągnąć jakiś sukces i czuć się szczęśliwym z tego powodu (czasami ironicznie)
bujać w obłokach	robić coś bardzo wolno, ospale, leniwie
wziąć nogi za pas	być pogrążonym w marzeniach, marzyć
złapać Pana Boga za nogi	wyjść cało z trudnych, przykrych sytuacji
spaść na cztery łapy	pilnować czegoś szczególnie gorliwie, troskliwie
strzec jak źrenicy oka	uciekać, umykać
ruszać się jak mucha w smole	łgać bez wahania, bez zająknienia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Wybierz dwa powiedzenia z poprzedniego zadania – takie, które najbardziej ci się podobają – i ułóż z nimi krótką historyjkę.

W galerii sztuki

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DZV5DOlLv

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wybierzmy się do wirtualnego muzeum na spotkanie ze sztuką. To ogromna przyjemność podziwiać obrazy, fotografie i rysunki przedstawiające nam świat w fascynujący sposób!

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Kim jest artysta?
- Co tworzą artyści?
- Czy każdy może być artystą? Dlaczego tak? Dlaczego nie?

Ćwiczenie 3

Dokończ wypowiedzenia, zapisując je tutaj lub w zeszycie.

- Artysta to ktoś, kto…
- Artystą może być każdy, kto…
- Artystą nie może być każdy, bo…

Ćwiczenie 4

Obejrzyj fotografie. Jakie miejsca przedstawiają?

licencja: CC 0

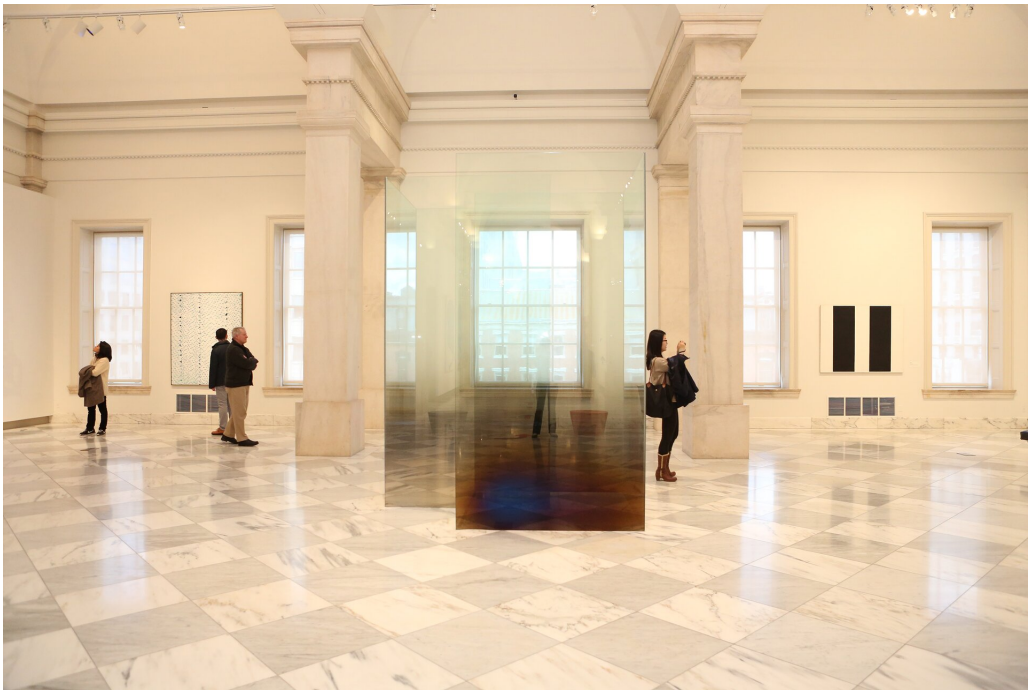
licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

Amy Vaughters, licencja: CC BY-SA 3.0

Adrian Grycuk, licencja: CC BY-SA 3.0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

Ćwiczenie 5

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Gdzie można obejrzeć obrazy artystów?
- W jakich miejscach są zgromadzone?
- Czym jest galeria?
- Jakie znacie inne znaczenia słowa „galeria”?
- Co znajduje się w galerii?
- Jak wygląda galeria?
- Jak często odwiedzacie galerie?

Ćwiczenie 6

Znajdź w słowniku języka polskiego znaczenia słowa „galeria” i zapisz je do zeszytu.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj wiersz Danuty Wawiłow pt. „Na wystawie”. Zapamiętaj, dokąd poszli chłopiec z mamą.

Danuta Wawiłow

Na wystawie

Idę z mamą na wystawę!
To dopiero jest ciekawe!
Piękny pałac, wielka brama...
”To muzeum” – mówi mama.
Nie widziałem ani razu
tylu ludzi i obrazów.
Samych sal ze sto tysięcy,
a obrazów jeszcze więcej!
Co tu jest namalowane?
Czy to człowiek? Czy to dzbanek?
A tu jakaś dziwna plama...
”Piękny obraz” – mówi mama.
A tu gruby pan z gitarą,
co ma wąsy jak makaron...
Jakieś konie depczą ludzi...
Trochę mi się tutaj nudzi.
Mamo, chodź tu! Mamo, zobacz!
To dopiero piękny obraz!
Kwitną kwiaty, słońce świeci,
na ławeczce siedzą dzieci...
Tylko taka brzydka rama...
”To jest okno” – mówi mama.

Danuta Wawiłow, Na wystawie, [w:] tejże, Wierszykarnia, Warszawa 2003, s. 22.

Ćwiczenie 8

Znajdź w tekście i zaznacz fragmenty opisujące muzeum, które bohater wiersza zwiedza z mamą.

Ćwiczenie 9

Co chłopiec zobaczył na obrazach? Dopasuj opisy do kolejno oglądanych przez niego dzieł.

Obraz 2	Dziwna plama
Obraz 3	Pan z gitarą
Obraz 1	Konie depczące ludzi
Obraz 4	Kwiaty, słońce, dzieci

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Który obraz był według chłopca najpiękniejszy? Dlaczego? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Wyobraź sobie, że jesteś w galerii sztuki. Zwiedzasz trzy sale. Przyjrzyj się obrazom w każdej z nich. Które dzieło podoba ci się najbardziej?

SALA 1

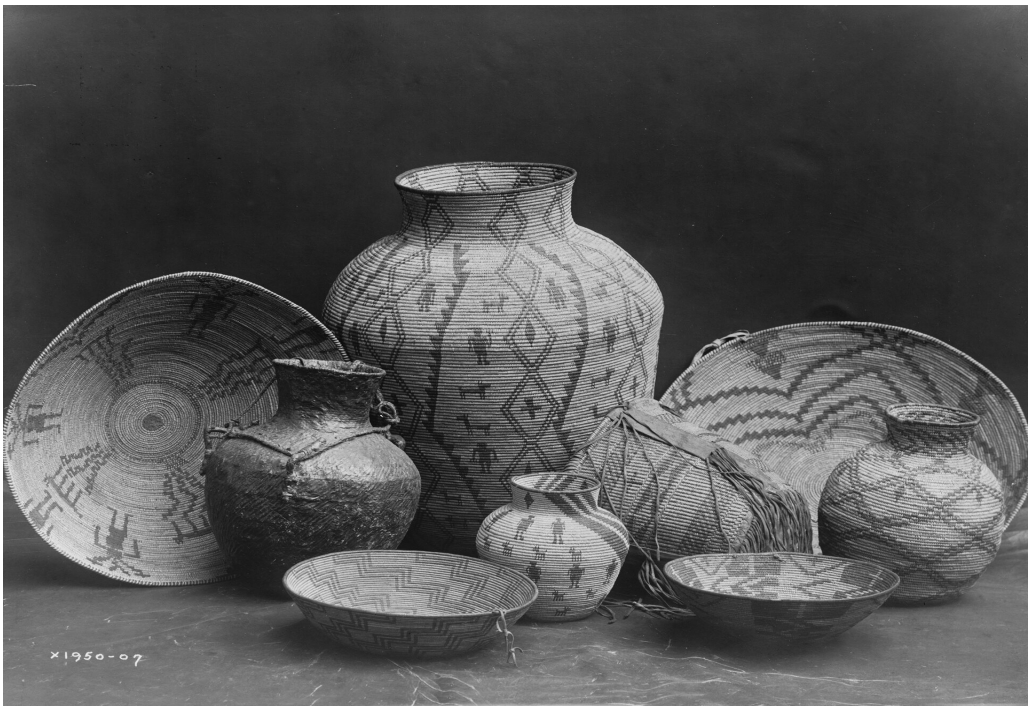
Martwa natura wanitatywna ze skrzypcami i szklaną kulą

Pieter Claesz, Martwa natura wanitatywna ze skrzypcami i szklaną kulą, 1628, olej na płótnie, domena publiczna

Martwa natura z zasłoną

Paul Cézanne, Martwa natura z zasłoną, ok. 1898, olej na płótnie, domena publiczna

Martwa natura z koszami Apaczów

Edward S. Curtis, Martwa natura z koszami Apaczów, 1907, fotografia czarno-biała, domena publiczna

Wazon z cyniami i innymi kwiatami

Vincent van Gogh, Wazon z cyniami i innymi kwiatami, 1886, olej na płótnie, domena publiczna

---

SALA 2

Widok Delft

Jan Vermeer, Widok Delft, 1660–1661, olej na płótnie, domena publiczna

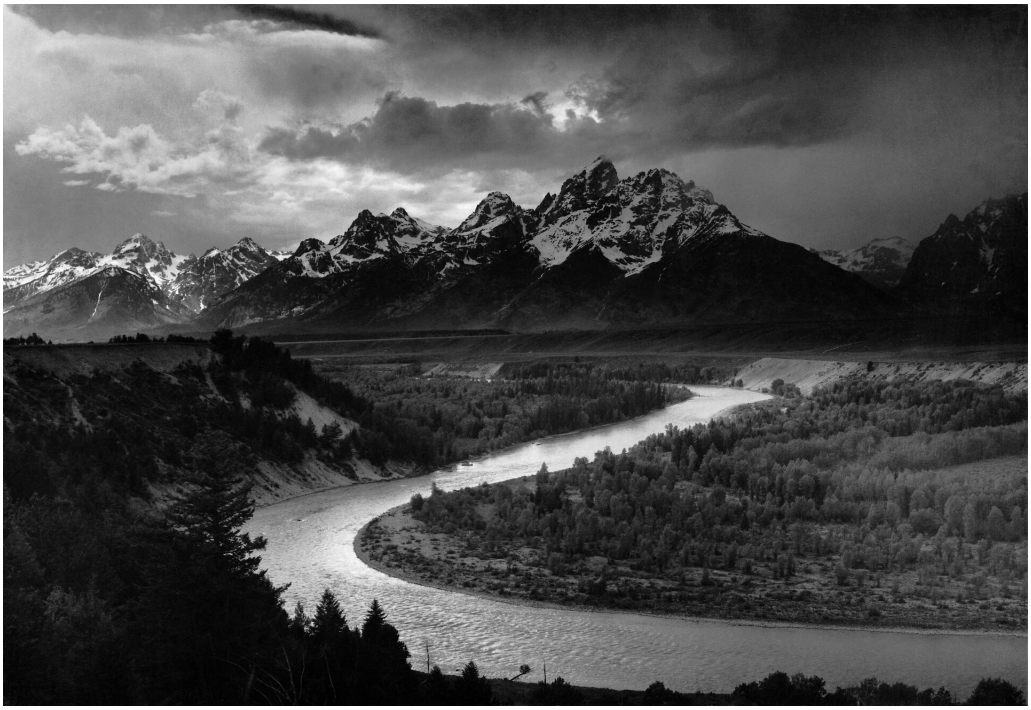
Wielki Kanał w Wenecji

William Turner, Wielki Kanał w Wenecji, ok. 1835, olej na płótnie, domena publiczna

Ule

Stanisław Masłowski, Ule , 1924, akwarela, domena publiczna

Góry Teton i rzeka Snake

Ansel Adams, Góry Teton i rzeka Snake, 1942, fotografia czarno-biała, domena publiczna

---

SALA 3

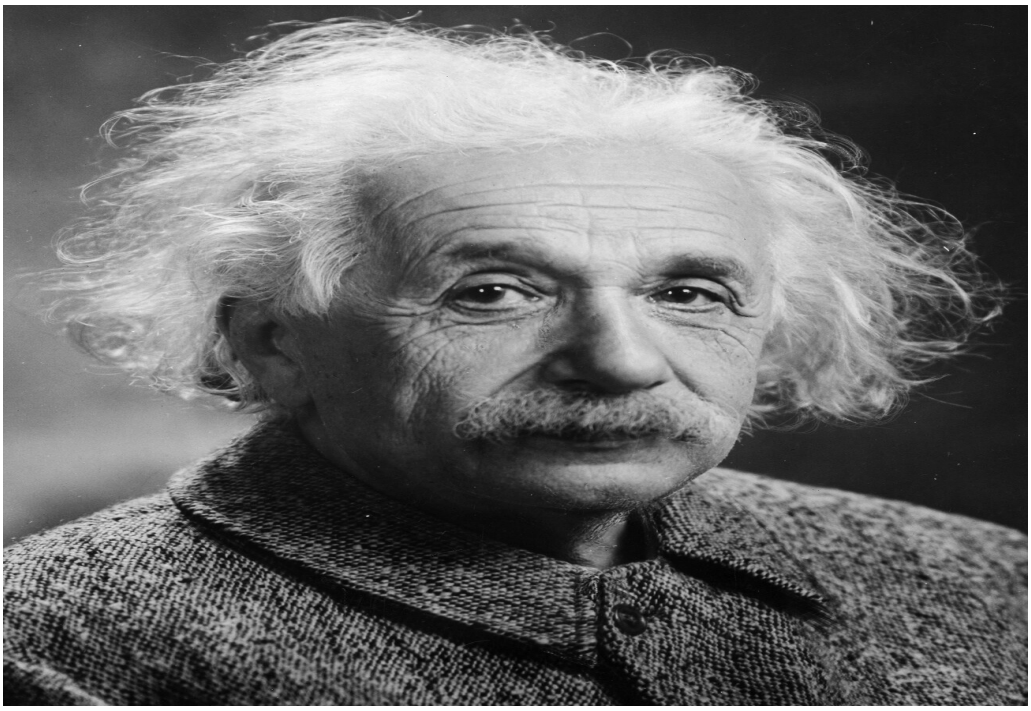
Infantka Małgorzata Teresa w niebieskiej sukni

Diego Velázquez , Infantka Małgorzata Teresa w niebieskiej sukni, 1659, olej na płótnie, domena publiczna

Dziewczyna z perłą

Jan Vermeer, Dziewczyna z perłą, 1664–1665, olej na półtnie, domena publiczna

Portret Alberta Einsteina

Orren Jack Turner, Portret Alberta Einsteina, 1947, fotografia czarno-biała, domena publiczna

Cesarz Rudolf II Habsburg jako Wertumnus

Giuseppe Arcimboldo, Cesarz Rudolf II Habsburg jako Wertumnus, 1590, olej na desce, domena publiczna

---

Ćwiczenie 12

Obejrzyjcie ponownie reprodukcje. Zapiszcie na kartkach swoje uwagi i oceńcie obrazy, nagradzając je gwiazdkami (w skali od 1 do 3 gwiazdek).

Ćwiczenie 13

Policzcie, które dzieło zyskało najwięcej gwiazdek. Wybierzcie reprodukcje, które zdobyły wasze największe uznanie. Gdybyście umieścili je w osobnej sali, jaką nazwę mogłaby ona nosić?

Ćwiczenie 14

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Jakie techniki plastyczne, które zastosowali twórcy, zauważyliście?
- Jaką tematykę prezentują (co przedstawiają) dzieła w każdej z galerii?
- Jakie cechy wspólne mają obrazy w każdej z sal?
- Jak sądzicie, dlaczego tak poukładano reprodukcje?

Ćwiczenie 15

Jakie nazwy zaproponujesz dla każdej z sal, w której znajdują się obrazy? Dlaczego? Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 16

Dopasuj do każdej sali galerii odpowiednią nazwę.

martwa natura

pejzaż

portret

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Podsumowując wiedzę z dziedziny malarstwa, dokończ wypowiedzenia, zapisując je tutaj lub w zeszycie.

- Pejzaż to…
- Martwa natura to…
- Portret to…

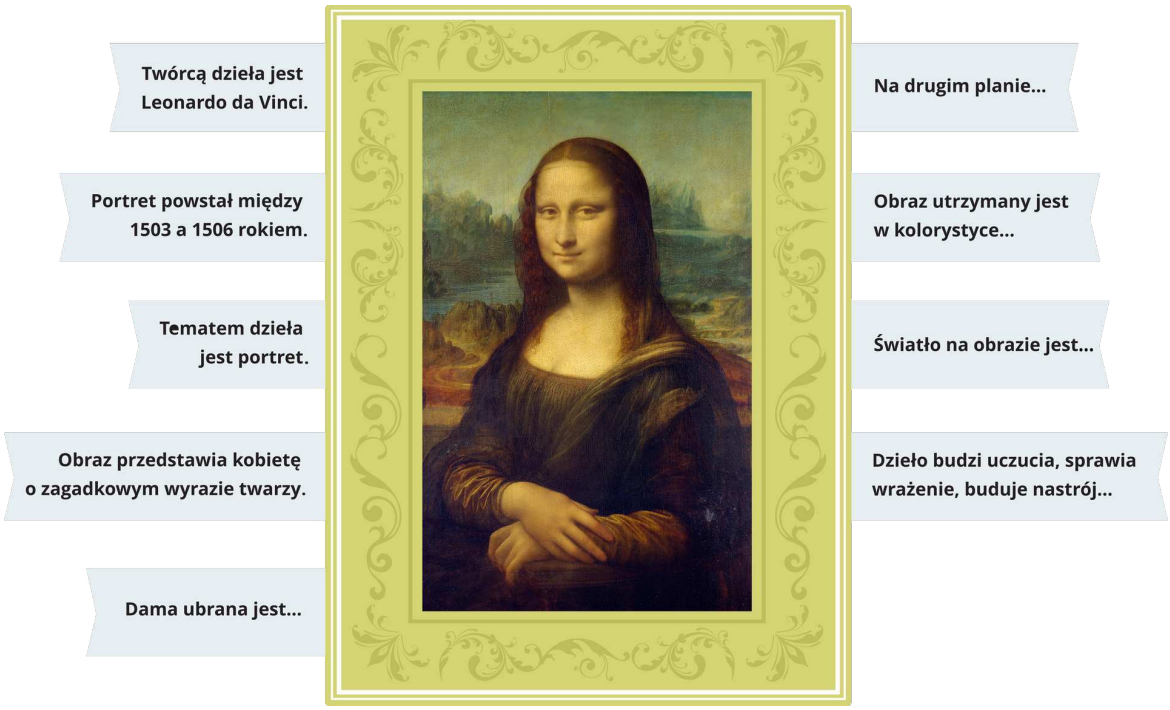
Znajdź znaczenie tych trzech tematów malarskich w słowniku języka polskiego i sprawdź, na ile udało ci się stworzyć samodzielnie definicje. Uzupełnij je, jeśli uznasz, że tego wymagają.

Ćwiczenie 18

Porozmawiajcie, jakie jeszcze inne typy obrazów i dzieł sztuki znacie. Co możecie o nich powiedzieć?

Ćwiczenie 19

Przyjrzyj się obrazowi Leonarda da Vinci pt. „Mona Lisa” i zwróć uwagę, co warto zawrzeć w opisie obrazu.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Wybierz dowolną reprodukcję z galerii. Opisz ją tutaj lub w zeszycie, wykorzystując określenia podane przy dziele da Vinci.

Ćwiczenie 20

Wyobraź sobie, że jesteś artystą i masz nowy pomysł na znane dzieło sztuki. Znajdź w internecie, dokładnie obejrzyj, a następnie przygotuj we własnej interpretacji:

- obraz Andy'ego Warhola pt. „Marilyn Monroe": zrób sobie selfie lub poproś kogoś o zrobienie zdjęcia portretowego. Za pomocą prostego programu graficznego skopiuj fotografię i zapisz ją w czterech wersjach kolorystycznych. Ułóż zdjęcia obok siebie, tak by przypominały dzieło Warhola.
- obraz Vincenta van Gogha pt. „Słoneczniki": zamień kolory poszczególnych elementów, np. tła, wazonu i samych słoneczników. Zapisz propozycje i przedstaw publiczności w klasie.

Tacy sami

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dgp68N4dw

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Czy zdarzyło się wam kiedyś iść ciemnym korytarzem? Jakie uczucia wam towarzyszyły, kiedy nie było nic widać? Czy się baliście? Czy czuliście niepokój i byliście zdezorientowani? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 2

Obejrzyj film, którego bohaterem jest Jan Mela – osoba niepełnosprawna, podróżnik, najmłodszy w historii zdobywca biegunów: północnego i południowego w jednym roku.

W trakcie projekcji materiału filmowego zwróć uwagę na:

- sposób, w jaki Janek Mela mówi o przezwyciężaniu swoich słabości;
- wypowiedź mamy o jego niepełnosprawności;
- motto fundacji, którą założył.

Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Jan Mela mówi o pokonywaniu słabości

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Jan Mela mówi o pokonywaniu słabości Jan Mela mówi o pokonywaniu słabości Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 3

Które z rad udzielonych przez Jana Melę uważacie za najcenniejsze? Podzielcie się swoimi spostrzeżeniami z innymi.

Ćwiczenie 4

Odrysuj na kartce kontur swojej dłoni. Na każdym palcu zapisz po jednym z poniższych zdań i je uzupełnij. Porównaj z tym, co napisali inni uczniowie.

- *Lubię siebie za to, że...*
- *Cieszę się z tego, że...*
- *Moim marzeniem jest...*
- *Akceptuję w sobie to, że...*
- *W sercu mam...*

Ćwiczenie 5

Zapoznaj się z piktogramami, które przedstawiają różne rodzaje niepełnosprawności. Odszyfruj ich znaczenia. W jakich miejscach powinny się znajdować? Napisz kilka propozycji tutaj lub w zeszycie.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Irena Landau

ur. 1932

Autorka wielu słuchowisk, wierszy oraz książek dla dzieci i młodzieży. Bohaterowie jej utworów to często osoby niepełnosprawne, np. Majka z książki pt. „Uszy do góry!" albo Gabrysia z „Kto to widział!". W jej twórczości nie brak też czarnego humoru, np. w książce „Inny Piotrek i bandyci", i przybyszów z innej planety w „Ale plama!".

> **Ćwiczenie 6**
> Przeczytaj opowiadanie pt. „Nie mój kłopot?" lub posłuchaj nagrania. Jest to fragment książki Ireny Landau zatytułowanej „Uszy do góry!". Zwróć uwagę na to:
>
> - kto jest narratorem w tekście?
> - czym się martwi bohater, a co go cieszy?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment książki Uszy do góry! czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment książki Uszy do góry! czyta Elżbieta Golińska Fragment książki Uszy do góry! czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Irena Landau

Nie mój kłopot?

Zrobiliśmy naradę rodzinną i w końcu okazało się, że kotek ma na imię Bezik. A dlaczego? Nie mam pojęcia dlaczego, może jest podobny do okrągłej, słodkiej bezy. On też jest słodki i, kiedy skończyła się rehabilitacja, wlazł na tapczan, na którym leżałam, i zaczął mnie pocieszać. „Nie przejmuj się Renią – mruczał – może się mylisz, może nie chodzi jej o twoje nogi. A jeśli nawet, to jest głupia i nie warto o niej myśleć. Pamiętasz, co babcia mówiła? Że jeśli ktoś jest wredny, to to jest jego kłopot, jego problem i niech on się martwi, a nie ty. To jego ludzie nie będą lubili. A ty przecież masz inne przyjaciółki, na przykład Alkę, i przyjaciół, jak Leszek. I oczywiście brata. No daj sobie spokój, myśl o czym innym". Bezik ma oczywiście rację, a ja mam o czym myśleć. Bo jeszcze przed panią Sonią był u nas lekarz i potwierdził, że naprawdę już mogę iść do szkoły. Od poniedziałku. Okropnie się bałam, okropnie, to nie żarty, tyle czasu mnie tam nie było, może przyszedł ktoś nowy, kogo nie znam? No i co z Alką? Była u mnie, przyniosła testy z polskiego, dostała z nich tróję plus. Przejrzałam je, ja bym odpowiedziała na wszystkie pytania, nawet te z gramatyki. No, może oprócz jednego. Nieważne, to znaczy ważne, ale Alka długo się jąkała, a potem powiedziała, że kiedy mnie nie było, to przysiadła się do niej taka jedna Oliwka, przedtem siedziała sama.
– Mówiłaś, że będzie u was ta Renatka, myślałam, że usiądziecie razem. Może Oliwia się obrazi? – martwiła się Alka.
– Ja wolę siedzieć z tobą, ale jak ty w ogóle usiądziesz przy stoliku? Czy ten fotel się zmieści?

Tata był w szkole i mierzył, jak najbardziej się zmieści.
Powiedziałam to Alce, a ona się ucieszyła.
– To co, będziemy siedzieć razem? Jak dawniej?
– A co zrobisz z Oliwką?
– No właśnie, głupio mi jak diabli. Ale do klasy przyszła nowa i z tą Julką dziewczyn jest do pary. No trudno, może Oliwia się wścieknie, ale nie ma rady… Niech one dwie usiądą razem.
– A jak nie zechcą?
– Niby dlaczego?
I na tym stanęło. Trochę się tym niepokoiłam, ale wieczorem zatelefonowała Alka.
– Masz pojęcie?! – krzyczała. – Masz pojęcie?!
– Nie mam pojęcia, nie wiem, o czym mówisz?
– To czekaj, przeczytam ci mail, właśnie dostałam od Oliwki.
– No?
– Czekaj, zaraz, muszę się jeszcze raz zalogować. Jest, słuchaj: „Temat: siedzenie – fajnie, co?! – no więc temat: siedzenie. Aleksandro, nie gniewaj się, ale umówiłam się z Julką" – to ta nowa. Majka, słuchasz?
– No słucham, czytaj.
– No więc tak: „…z Julką, że usiądziemy razem. Bo przecież wraca Majka i na pewno chcesz siedzieć z nią jak dawniej. Od poniedziałku się przesiadam, nie bądź zła, z szacunkiem i z czym chcesz, Oliwia". No?
Fajna ta Oliwka, naprawdę, obie miałyśmy sprawę z głowy, a ja sobie pomyślałam, że warto by się z tamtymi dziewczynami też zaprzyjaźnić. Julki nie znam, ale skoro lubi ją Oliwia…
Może to wszystko nie będzie takie trudne, jak mi się zdawało? I test z polskiego był zupełnie możliwy. Jakoś sobie dam radę. Na pewno.
Zasnęłam i śniło mi się, że jestem obok wodospadu Niagara. A potem się okazało, że to nie był huk wody, tylko mruczenie Bezika, który się

ułożył na poduszce obok mojej głowy. Obudziłam się, musiałam iść do łazienki.
I sama przesiadłam się na fotel, sama pojechałam, poradziłam sobie i wróciłam. Mama się nawet nie obudziła, nikogo nie potrzebowałam! Kiedyś to było takie nic, a teraz czuję się, jakbym zdobyła Rysy albo Mount Everest!!!
Jeszcze wszystko się ułoży, na pewno. A na razie Bezik znowu ułożył się obok mnie i zasnęliśmy. Była dopiero piąta nad ranem.

Irena Landau, Nie mój kłopot?, [w:] tejże, Uszy do góry!, Łódź 2011, s. 46–47.

Ćwiczenie 7

Odpowiedzcie na pytania:

- Kto jest narratorem opowiadania pt. „Nie mój kłopot?”
- Co spotkało bohaterkę?
- Z jakimi trudnościami musi się ona zmierzyć?
- Jakie uczucia towarzyszą dziewczynce przed powrotem do szkoły?

Swoje wnioski zapiszcie tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Napisz tutaj lub w zeszycie, kto i w jaki sposób pomaga Majce pokonać trudności.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnijcie, jak rozumiecie słowa Majki:

Kiedyś to było takie nic, a teraz czuję się, jakbym zdobyła Rysy albo Mount Everest!!!

Porozmawiajcie o tym, czy w waszym otoczeniu są osoby niepełnosprawne, jakie trudności spotykają one w codziennym życiu i co mogłoby im ułatwić ich pokonywanie.

Mount Everest w słońcu

Anju Sherpa, licencja: CC BY-SA 3.0

Mount Everest i Ama Dablam

Dnor, licencja: CC BY-SA 3.0

Ściana północna Mount Everestu

Luca Galuzzi, licencja: CC BY-SA 2.5

Mount Everest widziany z pokładu samolotu

shrimpo1967, Papa Lima Whiskey 2, licencja: CC BY-SA 2.0

Ćwiczenie 10

Czym dla ciebie jest pokonanie własnych słabości? Czy masz swój Mount Everest, który chcesz pokonać, albo biegun, który chcesz zdobyć?

Napisz o tym tutaj lub w zeszycie.

Wśród liter, głosek i sylab

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DXiq1YsI1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Głoski, litery, samogłoski, spółgłoski i sylaby – wszystkie te nazwy już znasz. Sprawdź, co już wiesz, przypomnij sobie wiadomości i poznaj nowe.

Ćwiczenie 1

W podanych wyrazach policz litery i głoski. Wpisz ich liczbę w odpowiednie rubryki tabeli.

Wyraz	Litery	Głoski
domek		
krzak		
chłopczyk		
dziewczynka		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jedna, dwie...

Ćwiczenie 2

Przeczytaj głośno i starannie podane niżej zdanie, a następnie przepisz je do zeszytu. Kilka głosek zapisano tu za pomocą dwóch liter. Znajdź je i podkreśl.

W Szczebrzeszynie chrząszcz brzmi w trzcinie, strząsa skrzydła z dżdżu, a trzmiel w puszczy, tuż przy Pszczynie, straszny wszczyna szum.

Ćwiczenie 3

Obejrzyj film pt. „Nasz sposób na głoski" i dowiedz się, skąd się wzięły kreseczki i ogonki w polskim abecadle.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Nasz sposób na głoski

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Nasz sposób na głoski Nasz sposób na głoski Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

...a nawet trzy razem

Ćwiczenie 4

Porozmawiajcie o tym w klasie.

- Jaki sposób znaleźli Polacy na swoje głoski?
- Czy już wiecie, dlaczego litery mają ogonki?
- Jaką macie metodę, aby prawidłowo policzyć litery i głoski?

Ćwiczenie 5

Uzupełnij podaną niżej tabelkę.

Wyrazy	Litery	Liczba liter	Głoski	Liczba głosek
paszcza			p-a-sz-cz-a	
			s-t-r-a-ch	
grzywa	g-r-z-y-w-a			
			dzi-ó-b	

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Oto przykłady anagramów, czyli wyrazów utworzonych przez przestawienie głosek (lub sylab) innego wyrazu. Odkryj, od jakich słów zostały utworzone, a dowiesz się, co może ci się przydać w zimie.

tyran – ____

klisza – ____

wyżły – ____

paczka – ____

niska – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Niektóre głoski w języku polskim zapisujemy dwojako: **ó**-**u**, **ch**-**h**, **rz**-**ż**, bo kiedy kształtowało się nasze pismo, istniało więcej głosek. Wyobraźcie sobie, że inaczej wymawiano **ó** niż **u**, różnie brzmiało **rz** i **ż**, a jeszcze na początku XX wieku słychać było różnicę między **ch** i **h**. Gdyby tak pozostało, uczniowie rzadziej popełnialiby błędy. Po prostu pisaliby tak, jak słyszą.

Ćwiczenie 7

W tabeli podano tylko podpowiedzi. Pomogą ci one odgadnąć hasła.

Podpowiedź	Hasło	Hasło	Podpowiedź
np. Bałtyk			przypuszczalnie
pies myśliwski			wytrzymałość, odporność
zamrożona woda			duża grupa ludzi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

- Wyjaśnij, czym różnią się pary wyrazów z poprzedniego zadania.
- Co by się stało, gdybyśmy uprościli naszą pisownię i zrezygnowali z podwójnego zapisu? Podyskutuj o tym w klasie.

Samodzielnie i do spółki

W języku polskim jest osiem samogłosek: **a**, **ą**, **e**, **ę**, **i**, **o**, **u** (**ó**), **y**. Jedną z samogłosek zapisujemy na dwa sposoby: **u** lub **ó**. Wszystkie inne głoski to spółgłoski, np. **b**, **g**, **ć**, **m**, **k**, **ch**. Jest ich kilka razy więcej niż samogłosek.

Ćwiczenie 9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Tutaj zniknęły samogłoski. Zapisz pełne nazwy płazów. Pamiętaj, jedna gwiazdka to jedna litera.

s * l * m * ndr * -

r * p * ch * -

tr * szk * -

rz * k * tk* -

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Które wyrazy łatwiej było odgadnąć: pozbawione samogłosek czy spółgłosek? Spróbuj wyjaśnić dlaczego.

Dwie twarze głoski i

Jedną z samogłosek jest **i**. Ale czy zawsze nią jest? Czasem **i** oznacza jedynie miękkość spółgłoski. Na przykład w wyrazie **nie** jest tylko jedna samogłoska – **e**, natomiast znak **i** oznacza, że **n** wymawiamy miękko: **ń**.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Podziel wyrazy na te, w których głoska „i” oznacza samogłoskę, i na te, w których oznacza tylko miękkość spółgłoski.

„i” oznacza samogłoskę

„i” oznacza tylko miękkość spółgłoski

klisza | dziadziuś | litera | film | blisko | miasto | cień

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Przy podanych wyrazach wypisz występujące w nich samogłoski. Każdą zapisz w oddzielnym polu, pamiętając o zasadach z ćwiczenia 11.

miasto - [ ] [ ]
film - [ ]
klisza - [ ] [ ]
cień - [ ]
dziadziuś - [ ] [ ]
blisko - [ ] [ ]
litera - [ ] [ ] [ ]

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Podane wyrazy przepisz do zeszytu, a następnie podziel je na głoski. Pomarańczową kredką lub zakreślaczem zaznacz samogłoski.

Wzór: książeczka – k-si-ą-ż-e-cz-k-a

- kisiel –
- silnie –
- pióro –
- miło –
- miś –
- ślicznie –

Jedna samogłoska = jedna sylaba

Ćwiczenie 15

Przeczytaj rytmicznie wyliczankę.

Siedzi diabeł koło krzaka
i się gapi na ślimaka.
Raz, dwa, trzy – wychodź ty!
Jak nie wyjdziesz, będzie draka,
diabeł wtedy zje ślimaka.

Ćwiczenie 16

Policz, ile jest samogłosek oraz sylab w każdym wersie wyliczanki, i uzupełnij tabelę.

Zdanie	Samogłoski	Sylaby
Siedzi diabeł koło krzaka		
i się gapi na ślimaka.		
Raz, dwa, trzy – wychodź ty!		
Jak nie wyjdziesz, będzie draka,		
diabeł wtedy zje ślimaka.		

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

W wyrazie jest tyle sylab, ile...

- ◯ liter
- ◯ spółgłosek
- ◯ samogłosek
- ◯ głosek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 18

Policz sylaby w podanych wyrazach i przyporządkuj je do odpowiednich grup.

Wyrazy dwusylabowe

Wyrazy trzysylabowe

Wyrazy czterosylabowe

czasopismo | samochodzik | ciastko | mikroskop | żołnierzyki | czekoladki | książka | rower | cukierki | lalka | kapelusz | pierścionek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dziel śmiało

Wyrazy nie mieszczą się w danej linii? Trzeba je podzielić.
Zasady są proste:

1. **Nie dzielimy** wyrazów jednosylabowych, np. strzał, nawet jeśli są długie.
2. **Nie dzielimy** liter oznaczających jedną głoskę, np. cz, dz, sz.
3. Jeśli na granicy dwóch sylab znajduje się kilka spółgłosek, np. ka**rtk**a, to wyraz dzielimy w dowolnym miejscu. Uwaga: w drugiej sylabie musi być chociaż jedna spółgłoska, np. ka-rtka, kar-tka, kart-ka.
4. Wyrazy podzielne tylko w jeden sposób, np. przed-miot, pań-stwo, mają zaznaczone miejsce podziału w słowniku ortograficznym, np. przed•miot, pań•stwo albo przed/miot, pań/stwo.
5. Jeśli na granicy dwóch sylab znajdują się dwie identyczne spółgłoski, to koniecznie trzeba je rozdzielić, np. pa**n-n**a.

Ćwiczenie 19
Zaproponuj, jak można podzielić na sylaby podane wyrazy: „różdżka”, „bazgrze”, „malwa”, „krasnal”. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Wzór: płaszczka

- pła-szczka
- płasz-czka
- płaszcz-ka

Ćwiczenie 20

Jaś nie potrafił przenieść niektórych wyrazów i dlatego zostawił puste miejsca w tekście, który przygotował do gazetki przyrodniczej. Pomóż mu wykonać to zadanie i wpisz poprawnie podzielone słowa: *białe*, *zębów*, *cieńsze*, *grubość*, *mniejsza*.

Nieduże chrząszcze z rodzaju *Cyphochilus* posiadają idealnie [ ]-
[ ] pancerzyki – bielsze niż mleko, śnieg, szkliwo [ ]-
[ ] i większość innych stworzonych przez naturę jasnych substancji.
Jednocześnie pancerzyki te są wielokrotnie [ ]-
[ ] niż jakiekolwiek produkowane przez człowieka materiały. Okazało się, że
[ ]-
[ ] pokrywy chrząszcza jest około dziesięciu razy [ ]-
[ ] niż grubość ludzkiego włosa.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy istnieją ideały?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D14vQSrpI

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- O kim mówimy, że jest idealny?
- Jak wyobrażacie sobie „chodzący ideał”?
- Czy znacie kogoś, kto jest takim ideałem? Jeśli tak, opowiedzcie o nim. Kim jest? Czym się zajmuje? Co spowodowało, że dostrzegacie w nim doskonałość?

Ćwiczenie 2

Przeczytaj uważnie wiersz Zbigniewa Lengrena pt. „Kto to może być?”. Zastanów się, jakie cechy charakteru ma przedstawiona w tekście osoba.

Zbigniew Lengren

Kto to może być?

Nigdy się nie bił z chłopakami,
nie ciągnął dziewcząt za warkocze,
na spacer chodził z rodzicami
i uczył się okrągły roczek.
”Przepraszam” – mówił i – „dziękuję”,
nogi przed spaniem mył codziennie,
z klasówek nie obrywał dwójek
i wiersze deklamował pięknie.
Nie ściągał i nie podpowiadał,
nie hałasował, siedział prosto,
nie mówił: „… znowu tyle zadał!”,
a w domu się nie kłócił z siostrą.
Jadł chętnie kaszę, pijał tran,
okładał książki i zeszyty,
mył wannę i zakręcał kran,
przyszywał sobie sam guziki!
Przed kolegami się nie chwalił,
robił gazetki, śpiewał w chórze,
gdy było chłodno, nosił szalik,
i nie przechodził przez kałuże.
Nie ślizgał się po korytarzach,
stawał w szeregu, chodził w parach,
wszystkich śniadaniem swym obdarzał
i nigdy nie był na wagarach.
Jak się nazywa? – zapytacie.
Ten chłopiec zwie się ideałem,
lecz muszę wyznać wam otwarcie:
nigdy takiego nie spotkałem.

Zbigniew Lengren, Kto to może być?, [w:] tegoż, Serie nie na serio, Lublin 1987, s. 52.

Zbigniew Lengren

1919–2003

Grafik, rysownik, ilustrator i karykaturzysta. Autor słynnej niegdyś serii rysunkowej z panem Filutkiem i psem Filusiem publikowanej w „Przekroju”. Pisał też wiersze dla dzieci. Laureat Orderu Uśmiechu.

Ćwiczenie 3

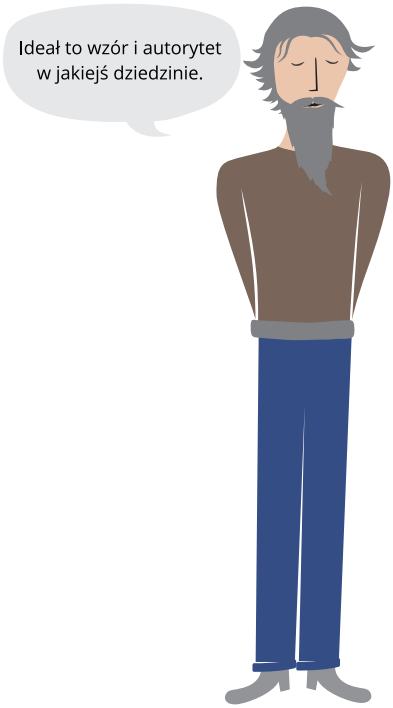
Czy zgadzasz się z którąś z poniższych wypowiedzi? Uzasadnij swój wybór tutaj lub w zeszycie.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 4

Wytłumacz pojęcie „ideał” własnymi słowami i zapisz jego definicję tutaj lub w zeszycie. Następnie znajdź to hasło w słowniku języka polskiego i sprawdź, czy twoje wyjaśnienie wymaga uzupełnienia.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Dlaczego autor wiersza nigdy nie spotkał chłopca, którego opisał?
- W jakim celu autor opisuje kogoś, kogo nie spotkał?
- Czy chłopiec opisany w wierszu to rzeczywiście ideał? Uzasadnijcie.

Ćwiczenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Odrysujcie na kartkach swoje lewe dłonie i podpiszcie je imieniem i nazwiskiem. Podajcie kartki swojemu sąsiadowi z lewej strony. Każdy z was powinien wpisać na kartkę koleżanki lub kolegi jedną cechę charakteru, która ją lub go wyróżnia. Zabawę powtarzajcie tak długo, aż kartki wrócą do właścicieli.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj, jakie cechy twojego charakteru zapisali twoi koledzy i koleżanki. Zgadasz się z nimi? Dlaczego? Zapisz tutaj lub w zeszycie swoje uwagi, np. *Uważam, że jestem..., bo...*; *Uważam, że nie jestem..., bo...*

Ćwiczenie 10

Zaznacz cechy, które najlepiej cię charakteryzują. Możesz dopisać inne, tutaj lub w zeszycie.

- odważna/odważny
- dowcipna/dowcipny
- sprawiedliwa/sprawiedliwy
- stanowcza/stanowczy
- szczera/szczery
- otwarta/otwarty

- energiczna/energiczny
- spokojna/spokojny
- cierpliwa/cierpliwy
- niecierpliwa/niecierpliwy
- łagodna/łagodny
- tajemnicza/tajemniczy
- zabawna/zabawny
- pracowita/pracowity

Ćwiczenie 11

Dopasuj do siebie wyrazy przeciwstawne, czyli antonimy.

leniwy	pracowity
lekkomyślny	zarozumiały
skromny	nieposłuszny
grzeczny	poważny
zgodny	nieuprzejmy
zdyscyplinowany	rozsądny
psotny	kłótliwy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Czy znasz te powiedzenia? Dopisz w nich brakujące wyrazy i wyjaśnij ich znaczenie.

Mieć _____ na karku.

Chodzić z _____ w chmurach.

Mieć _____ w kieszeni.

Mieć _____ na ramieniu.

Myśleć o niebieskich _____.

Zachowywać się jak _____ w składzie porcelany.

Twardo stąpać po _____.

Mieć muchy w _____.

Mieć _____ móżdżek.

Mieć gołębie _____.

Być w _____ wodzie kąpanym.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zmień treść wiersza tak, by przedstawiał przeciwieństwo chłopca o idealnych cechach. Pamiętaj o zachowaniu rymów i liczby sylab w wersach. Zapisz swoją wersję w zeszycie.

Jak jest jak...

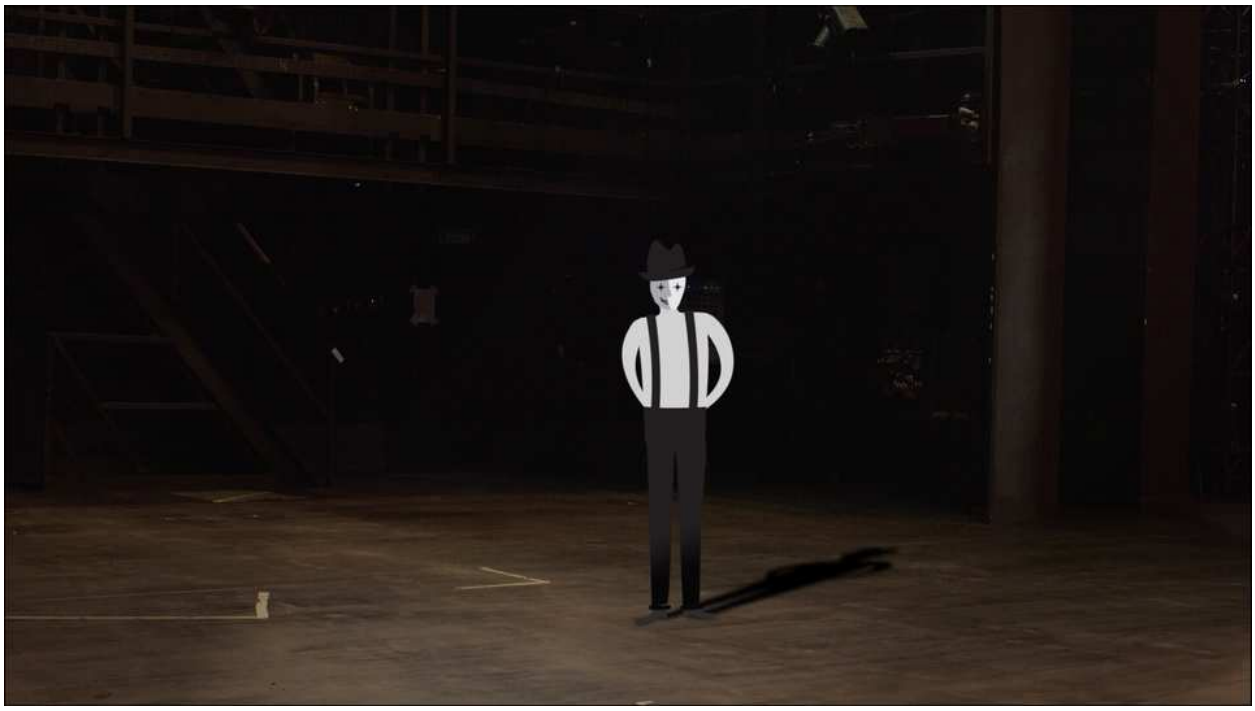
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D4MpSw5qY

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Epitet, Rym oraz Wyrażenie Dźwiękonaśladowcze, czyli Onomatopeja, już ci się przedstawili. Pora poznać następnego członka rodziny środków stylistycznych. Często pomaga poetom, gdy opisują jakieś przedmioty, zjawiska lub postaci i chcą wskazać na ich podobieństwo do czegoś innego. Dowiedz się, kto to taki.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyj animację i zwróć uwagę, do jakich zwierząt porównuje się jej bohater.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Porównanie - animacja z lektorem Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 2

Porozmawiajcie:

- O jakich zwierzętach mówi Porównanie?
- Dlaczego porównuje się do kameleona?
- Do czego porównalibyście osoby: gadatliwą, powolną, świetnie pływającą?
- Jakich słów użyjecie, żeby utworzyć porównanie?

Ćwiczenie 3

Przypomnij sobie wiadomości o rymach. To ułatwi ci wykonanie zadania. Uzupełnij zakończenia wersów we fragmencie pewnego wiersza.

Jacek odważny jest jak _____
i w wodzie czuje się jak _____.
Jak jeleń biega pośród drzew,
a z trampoliny jak ptak śmiga.
[...]
Nagrodę chłopcu za to dać
z pewnością byłoby już można,
gdyby nie pysznił się jak _____
i mniej uparty był od _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

W poniższej zwrotce wiersza Igora Sikiryckiego pt. „Zoologiczny talent" ktoś zamienił nazwy zwierząt. Czy potrafisz to naprawić? Przeczytaj ją uważnie. Jeśli uważasz, że któryś z wersów powinien brzmieć inaczej, zapisz obok swoją wersję.

Po płotach łazi niby czapla, _____,
jak słowik zręcznie ryby łowi, _____,
a gdy zaśpiewa, gotów w lot
dorównać głosem kotu. _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

A teraz sprawdź, jak wiersz brzmi w oryginale. Słuchając, policz, ile zwierząt w nim występuje.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Zoologiczny talent czyta Elżbieta Golińska Wiersz Zoologiczny talent czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Igor Sikirycki

1920–1985

Pisarz, poeta, dziennikarz i spiker radiowy. Współpracował z łódzkim Teatrem Lalek „Arlekin” oraz z czasopismami dla dzieci: „Płomykiem” i „Płomyczkiem”. Przetłumaczył na język polski wiele baśni, m.in. „Konika Garbuska”. Aktywnie działał w Towarzystwie Przyjaciół Dzieci i był kawalerem Orderu Uśmiechu.

> **Igor Sikirycki**
>
> ### Zoologiczny talent
>
> Jacek odważny jest jak lew
> i w wodzie czuje się jak ryba.
> Jak jeleń biega pośród drzew,
> a z trampoliny jak ptak śmiga.
>
> Po płotach łazi niby kot,
> jak czapla zręcznie ryby łowi,
> a gdy zaśpiewa, gotów w lot
> dorównać głosem słowikowi.
>
> Nagrodę chłopcu za to dać
> z pewnością byłoby już można,
> gdyby nie pysznił się jak paw
> i mniej uparty był od kozła.
>
> Igor Sikirycki, Zoologiczny talent, [w:] , Kram z wierszykami, Łódź 1980, s. 34.

Ćwiczenie 6

Ustal, czy tekst „Zoologiczny talent” można zaliczyć do poezji. W tym celu zbadaj tekst i odpowiedz na pytania.

Pytanie	TAK	NIE
Czy tekst zbudowany jest z wersów i strof?	☐	☐
Czy znajdują się w nim rymy?	☐	☐
Czy można go czytać rytmicznie, tzn. wystukując rytm?	☐	☐
Czy wiersz jest napisany językiem poetyckim?	☐	☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Uzasadnij swoje odpowiedzi z poprzedniego ćwiczenia, wypisując z wiersza przykłady rymów oraz języka poetyckiego. Swoją notatkę zapisz tutaj lub w zeszycie. Wiesz już, czy wiersz Igora Sikiryckiego jest utworem poetyckim?

Ćwiczenie 8

Zastanówcie się i porozmawiajcie:

- W jaki sposób poeta przedstawił cechy charakteru Jacka?
- Czym ten opis różni się od języka, którego używacie na co dzień?
- Jak myślicie, dlaczego Jacek został przedstawiony właśnie w taki sposób?

Ćwiczenie 9

Poniższa definicja nie jest kompletna. Uzupełnij ją.

Kiedy poeta opisuje jakiś przedmiot, zjawisko lub postać przez wskazanie na jego podobieństwo do czegoś innego, np. „odważny jak lew”, „łąka niby dywan”, „kolorowy niczym motyl”, to wykorzystuje środek _____ (poetycki) nazywany _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Zaznacz w wierszu żółtym kolorem wszystkie przykłady porównań. W każdym z nich zaznacz na czerwono słowo, które pomogło ci rozpoznać ten środek.

Ćwiczenie 11

Do wersów z wiersza zapisanych językiem poetyckim przyporządkuj ich znaczenia zapisane w języku potocznym.

w wodzie czuje się jak ryba	Jacek jest bardzo odważny
po płocie łazi niby kot	skacze wysoko na trampolinie
jak jeleń biega pośród drzew	zręcznie wspina się po płocie
gdyby nie pysznił się jak paw	lubi pływanie i zabawy w wodzie
z trampoliny jak ptak śmiga	zwinnie porusza się między drzewami
Jacek odważny jest jak lew	gdyby nie był zarozumiały

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wybierz te cechy, które poeta przypisał Jackowi.

- [ ] gadatliwość
- [ ] pycha
- [ ] zwinność
- [ ] skromność
- [ ] spryt
- [ ] mądrość
- [ ] odwaga
- [ ] tchórzostwo
- [ ] upór

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Jak sądzisz, czy zwierzęta swoim zachowaniem upodabniają się do ludzi? A może jest na odwrót? Porozmawiaj o tym w klasie.

Ćwiczenie 14

Do danej cechy dopisz jej przeciwieństwo.

odwaga _____

skromność _____

mądrość _____

gadatliwość _____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Do podanych pojęć przyporządkuj nazwy zwierząt, które najlepiej do nich pasują.

pracowitość	lis
tchórzostwo	pies
mądrość	struś
przebiegłość	ryba
zdrowie	żółw
gadatliwość	papuga
powolność	tur
wierność	kangur
siła	sowa
skoczność	mrówka
zwinność	kozica

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Przygotujcie w grupach, w tajemnicy przed innymi, opisy przydzielonych wam przez nauczyciela zwierząt. Możecie wykorzystać tylko epitety i porównania. Nie wolno wam użyć nazwy zwierzęcia ani imitować dźwięków przez niego wydawanych. Pozostałe grupy zgadują, o jakie zwierzę chodzi.

Ćwiczenie 17

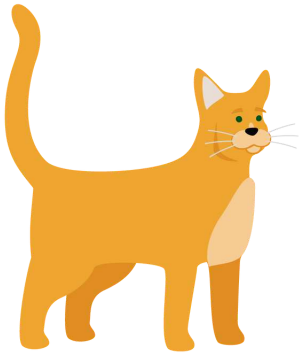
Opisz siebie za pomocą porównań. Użyj języka poetyckiego. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 18

Ułóżcie wspólnie krótki wiersz. Pierwsza osoba w grupie wymyśla zdanie na swój temat. Musi ono zawierać porównanie, np. „Jestem słodka niczym miód”. Pozostałe osoby wymyślają zdania, które będą się z nim rymować. Gdy wszystkie osoby w danej grupie zdołają wymyślić zdanie do rymu ze zdaniem pierwszym, następna osoba w kolejności wymyśla nowe zdanie – i zabawa zaczyna się od nowa. Wygrywa ta grupa, która wymyśli najwięcej rymowanych zdań w ciągu pięciu minut.

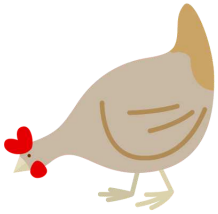
Ćwiczenie 19

Wyjaśnijcie, co oznaczają poniższe powiedzenia. Każda grupa „pracuje” z innym zwierzęciem: kotem, kurą, psem, owcą, koniem i myszą. Możecie korzystać ze słowników.

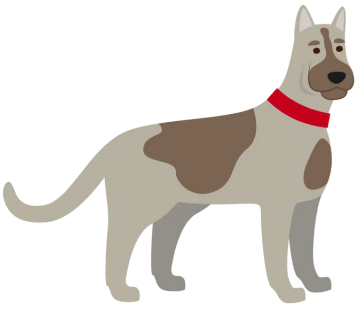
kot:
– drzeć z kimś koty
– kocia muzyka
– kupować kota w worku
– latać jak kot z pęcherzem
– kocie łby

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

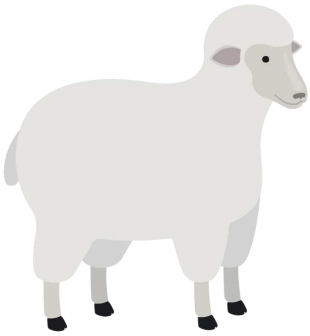
kura
– pisać jak kura pazurem
– chodzić spać z kurami
– kura znosząca złote jajka
– trafiło się jak ślepej kurze ziarno
– kura domowa

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

pies
– pieskie życie
– psia pogoda
– psie pieniądze
– schodzić na psy
– wieszać na kimś psy

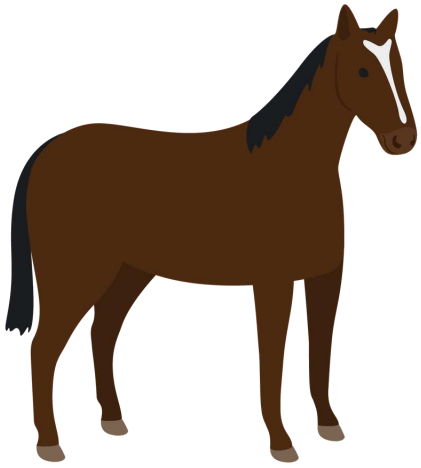
Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

owca

– czarna owca
– owczy pęd
– chodzić jak błędna owca
– łagodny jak baranek
– liczyć barany

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

koń

– zjeść konia z kopytami
– końskie zdrowie
– znać się jak łyse konie
– zrobić kogoś w konia
– koń trojański

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

mysz:

– być biednym jak mysz kościelna
– trącić myszką
– siedzieć jak mysz pod miotłą
– pocić się jak mysz
– bawić się w kotka i myszkę

Shutterstock, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Słownik: zawsze pod ręką!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1DpZGTG0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Jak sądzicie, do czego mogą się przydać słowniki i encyklopedie? Z którego słownika już korzystaliście i w jakiej sytuacji?

Ćwiczenie 2

Dokończ zdanie: „Muszę zajrzeć do słownika, gdy...”. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Odkryj „tajemnice” słownika ortograficznego, klikając punkty na ilustracji.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Podsumuj swoje wiadomości i odpowiedz na pytania:

- Z ilu części składa się słownik?
- Gdzie znajdziesz w słowniku zasady, które pomogą ci zrozumieć, gdzie należy postawić kropkę, a gdzie przecinek?
- Jak znajdziesz odpowiednie słowo, którego pisownię chcesz sprawdzić?
- Co znaczą kropki w środku wyrazów?
- Co wyjaśniają nawiasy okrągłe, a co kwadratowe?
- Skąd wiesz, że poprawny jest zapis rzeczownika „rower” w zdaniu „Nie ma roweru”, a nie „Nie ma rowera”? Co wskazuje na odmianę i różne formy wyrazów?

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zastanówcie się, co zadecydowało o kolejności wyrazów w słowniku.

Ćwiczenie 6

Jaką prawidłowość dało się zauważyć przy wykonywaniu poprzednich ćwiczeń? Zastanów się i uzupełnij wniosek.

Wyrazy w słowniku ułożone są w porządku _____. O miejscu decyduje _____ różniąca je litera.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Krzyś szukał w słowniku ortograficznym następujących wyrazów: „wróżek”, „zmiótł”, „strzegę”, „w podróży”, „okrutnej”, „łyżew”, „do łóżka”, ale żadnego z nich nie znalazł. Dlaczego? Podpowiedz Krzysiowi, jakich haseł powinien szukać.

w podróży	łóżko
okrutnej	podróż
do łóżka	okrutny
zmiótł	strzec
łyżew	zmieść
strzegę	łyżwa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

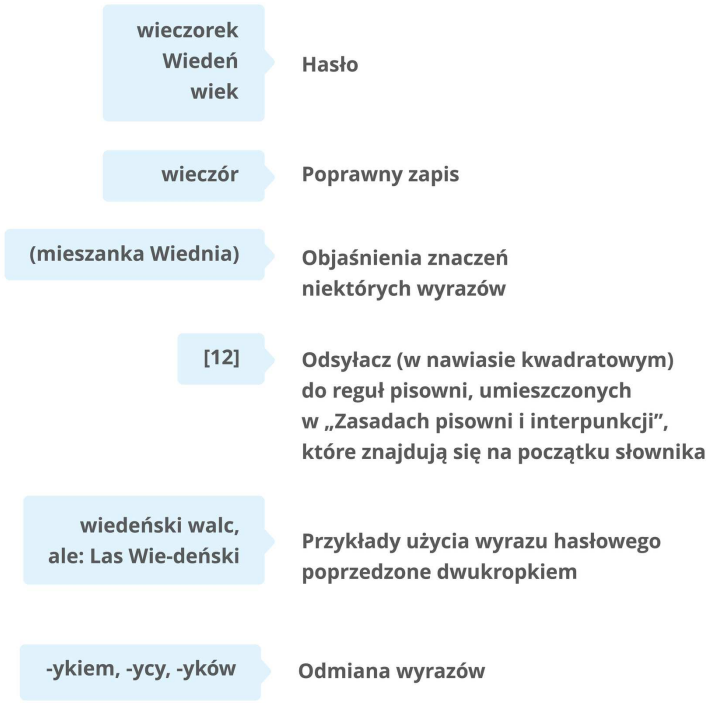
Ćwiczenie 9

Pooglądajcie słownik języka polskiego, a potem odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Jak sądzicie, do czego służy słownik języka polskiego?
- Czym różni się od słownika ortograficznego?
- Jakie informacje znajdują się w słowniku języka polskiego?
- Czy są w nim stałe związki wyrazowe, powiedzenia, przysłowia? Podajcie przykłady.

Ćwiczenie 10

Przyjrzyj się ilustracji i dowiedz się, jak korzystać ze słownika języka polskiego.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 11

Znajdźcie w słowniku języka polskiego:

- rzeczownik rodzaju męskiego,
- rzeczownik rodzaju nijakiego,
- przymiotnik pozytywny,
- przymiotnik negatywny,
- czasownik.

Ćwiczenie 12

Wyszukaj w słowniku języka polskiego wyraz „słownik”.

- Zapisz definicję tego słowa w zeszycie.
- Wypisz ze słownika wyrazy spokrewnione z rzeczownikiem „słowo”.

Ćwiczenie 13

Kiedy sięgamy po słownik języka polskiego?

- [ ] Kiedy chcemy sprawdzić właściwą formę danego wyrazu.
- [ ] Kiedy chcemy poznać znaczenie nieznanego słowa.
- [ ] Kiedy chcemy znaleźć odpowiednik słowa w innym języku.
- [ ] Kiedy chcemy znaleźć synonimy do danego wyrazu.
- [ ] Kiedy chcemy sprawdzić pisownię danego wyrazu.
- [ ] Kiedy chcemy zobaczyć jakieś słowo w użyciu.
- [ ] Kiedy chcemy sprawdzić, jak odmienia się dane słowo.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rodzina, ród, dynastia

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DMkhKvndu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Niektórzy z nas mają brata, inni siostrę, niektórzy są jedynakami, a inni mają dużo rodzeństwa. Każda rodzina jest inna, niepowtarzalna, ma swoje tajemnice i anegdoty.

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj fragmentu powieści Joanny Olech pt. „Dynastia Miziołków". Zwróć uwagę na to, jak zostali nazwani poszczególni członkowie rodziny i kto jest kim w tej rodzinie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment Dynastii Miziołków czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment Dynastii Miziołków czyta Elżbieta Golińska Fragment Dynastii Miziołków czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Archwium pisarki, tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Joanna Olech

ur. 1955

Ilustratorka, publicystka i autorka popularnych książek dla dzieci. Wydała m.in. „Dynastię Miziołków” i serię powieści o smoku Pomponie.

Ćwiczenie 2

Określ, które zdania są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdanie	Prawda	Fałsz
Papiszon jest synem Kaszydła.	◯	◯
Mamiszon i Papiszon są małżeństwem.	◯	◯
Mały Potwór to brat Miziołka.	◯	◯
Kaszydło i Miziołek są rodzeństwem.	◯	◯

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj fragment książki pt. „Dynastia Miziołków” i zwróć uwagę na słowa wymagające objaśnienia. Po lekturze zajrzyj do przypisów.

Joanna Olech

Dynastia Miziołków

Miziołek – to ja. To idiotyczne przezwisko przylgnęło do mnie we wczesnym dzieciństwie. Nie miałem jeszcze dwóch lat, kiedy wyklepałem przed zdumioną rodziną pierwszą rymowaną wyliczankę: „Aniołek, miziołek, róża, bez, konwalia, balia, wściekły pies...". Fijołek, miziołek... Wtedy wydawało mi się, że to żadna różnica... Nikt mnie w domu nie nazywa inaczej. Czasem myślę, że starzy musieliby zajrzeć do metryki, żeby przypomnieć sobie, jak mi dali naprawdę na imię!

Mamiszon – są takie dni, kiedy wydaje mi się, że to mama ma dwanaście lat, a ja trzydzieści z hakiem. Jak gra z nami w „Czarnego Piotrusia" – to zagląda w karty i kantuje. Gotuje jak nieudolny dwunastolatek – to pewne! Płacze w kinie. Gubi rękawiczki. Poza tym czyta ciągle od nowa „Chatkę Puchatka". Czasami wolałbym, żeby mama była bardziej przytomna. Ostatnio wylali ją z komitetu rodzicielskiego, bo w obecności całego grona nazwała naszego dyra „śledziowym łebkiem". Dam głowę, że Mamiszon ciągle jeszcze zastanawia się, kim zostanie, kiedy dorośnie.

Papiszon – ukochany zięć mojej babci. Maniak techniki komputerowej. Łakomczuch. Wiele lat temu mama prosiła o rękę pewnego faceta. (Założę się, że nie przyszło jej do głowy poczekać, aż on zrobi to pierwszy). Facet nazywał się Grześ, studiował matematykę i był potwornie roztargniony. Pewnie dlatego zgodził się, zanim zrozumiał, w co się pakuje. Nie minął rok, a już został Papiszonem. Przez chwilę my, mężczyźni, mieliśmy w domu liczebną przewagę nad Mamiszonem, który wbrew pozorom jest kobietą. Ta sytuacja była dla mamy nie do zniesienia, toteż po namyśle urodziła

jeszcze dwie dziewczynki i tym samym położyła kres męskiej dominacji w domu.

Kaszydło – homo nie bardzo sapiens, lat cztery i trochę. Kłamczucha i skarżypyta. Kiedy nie śpi, przebiera się za królewnę albo grzebie w moich szufladach. Inteligencja jak u strunowca. Wstyd powiedzieć – wierzy w Świętego Mikołaja!

Mały Potwór – samiczka, trojga imion: Anna Klementyna Natalia. Jesienią skończyła rok. Pierwszą świeczkę na urodzinowym torcie najpierw zdmuchnęła, potem zjadła. Dobrze rozwinięty apetyt, gorzej z rozumem. Ma siedem zębów, na co mam dowody w postaci śladów na przegubie. W celach taktycznych udaje głupszą, niż jest w rzeczywistości – leje w majtki, pije z butelki i odmawia mówienia w ludzkim narzeczu, a wszystko po to, żeby utrzymać posadę Ukochanego Dzidziusia Mamusi.

Joanna Olech, Dynastia Miziołków, [w:] tejże, Dynastia Miziołków, Kraków 1997, s. 1–5.

Ćwiczenie 4

W którym z podanych słowników należy szukać definicji słów umieszczonych w przypisach?

- ◯ słownik wyrazów bliskoznacznych
- ◯ słownik ortograficzny
- ◯ słownik frazeologiczny
- ◯ słownik języka polskiego

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Porozmawiajcie o Miziołku i jego rodzinie. Odpowiedzcie na pytania:

- Kim jest Miziołek? Kto wchodzi w skład jego rodziny?
- Jakimi przymiotnikami można określić dynastię Miziołków?
- Co oznacza zwrot „homo nie bardzo sapiens”? Czy poczulibyście się urażeni, gdyby ktoś tak powiedział o was? Uzasadnijcie swoje odpowiedzi.
- Jak Miziołek opisuje swoją rodzinę? Czy podoba się wam ten sposób? Dlaczego?
- Jak myślicie, jakie stosunki panują w rodzinie Miziołka? Opiszcie je.
- Mamiszon, Papiszon, Kaszydło, Mały Potwór – czy Miziołek mógłby opisać swoją rodzinę inaczej? Zaproponujcie kilka innych określeń.

Ćwiczenie 6

Co kojarzy się Miziołkowi z każdym z członków rodziny i z nim samym? Dopasuj określenia do właściwych osób.

Miziołek

Mamiszon

Papiszon

Kaszydło

Mały Potwór

bez | Święty Mikołaj | ząb | królewna | rękawiczki | róża | konwalia | tort | komputer | liczby | „Chatka Puchatka”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Wybierzcie jednego z członków Miziołkowej dynastii: Mamiszona, Papiszona, Kaszydło lub Małego Potwora. Opiszcie Miziołka tak, jak widziałaby go wybrana przez was osoba. Nie ograniczajcie swojego poczucia humoru.

Przedstawcie słowne portrety innym grupom i wybierzcie najciekawszy.

Ciekawostka

Jak myślisz, czy Miziołek istnieje naprawdę? Obejrzyj film, a wszystko się wyjaśni.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Joanna Olech o swojej twórczości

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: istockphoto.com

Joanna Olech o swojej twórczości Joanna Olech o swojej twórczości Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: istockphoto.com.

Ćwiczenie 8

Porozmawiajcie o waszych rodzinach.

- Czy członkowie waszych rodzin mają przezwiska? Jeśli tak, to jakie? Skąd się wzięły?
- Jak zwracacie się do mamy, taty, rodzeństwa? Jak oni zwracają się do was?
- Przedstawcie swoje rodziny w sposób podobny do Miziołkowego.

Co o nich wiesz?

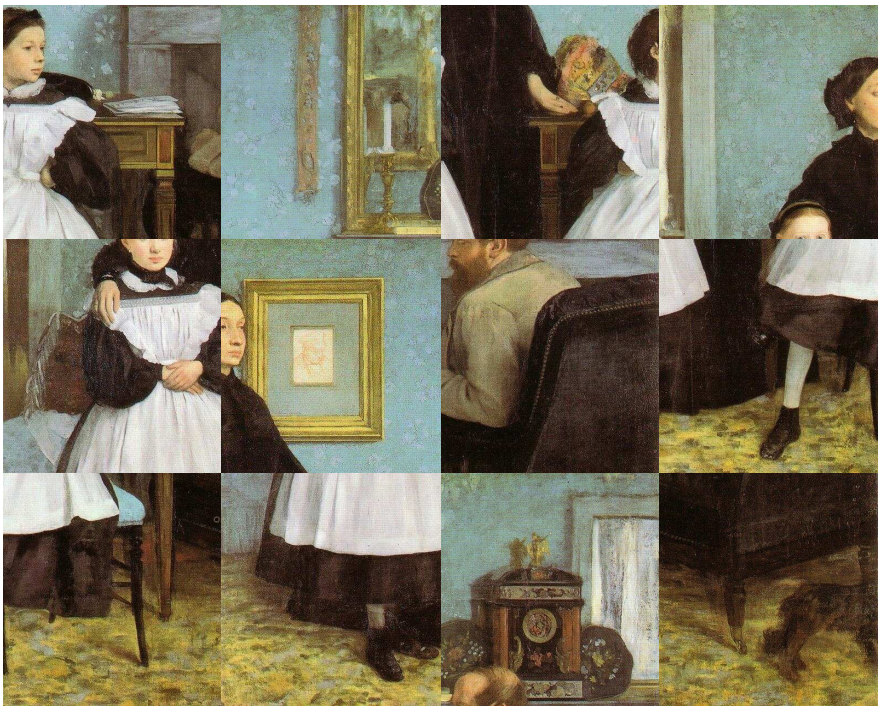
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D16KectH7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Każdego ranka mówimy im „dzień dobry". Jadamy razem śniadania i kolacje. Wiemy, że mama lubi kwiaty, a tata jest najlepszym pod słońcem piłkarzem amatorem.
W weekendy odwiedzamy dziadków, czasami ciocie i wujków, a w każde święta zasiadamy do stołu ze stryjkami. Ale czy naprawdę wiemy wszystko o naszych rodzinach...?

Ćwiczenie 1

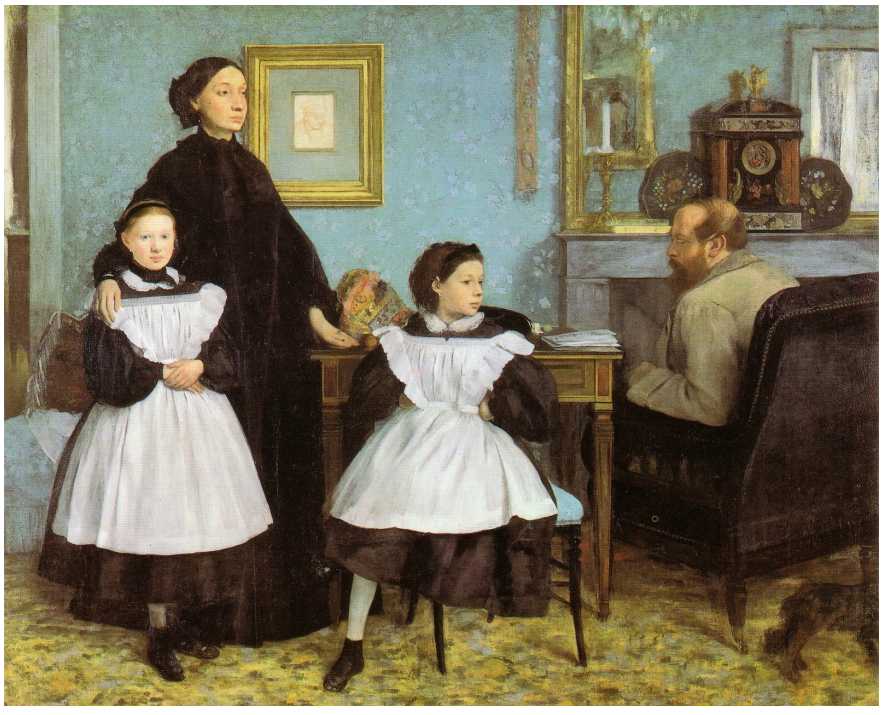
Ułóż obraz z rozsypanych kawałków.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rodzina Bellellich

Edgar Degas, Rodzina Bellellich, 1857–1867, olej na płótnie, domena publiczna

Ćwiczenie 3

Przeczytaj podpis pod obrazem Edgara Degasa i znajdź informację, kiedy malarz go stworzył. Jak myślisz, który to był wiek?

- ◯ XX wiek
- ◯ XXI wiek
- ◯ XIX wiek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Czy dostrzegasz jakieś różnice między rodziną przedstawioną na portrecie a współczesną, np. taką jak twoja? Jeśli tak, wymień je i zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Wysłuchaj utworu Jana Twardowskiego pt. „Co wiesz o swojej rodzinie?” i zapamiętaj jak najwięcej słów, które kojarzą ci się z rodziną. Możesz je notować w zeszycie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Utwór Co wiesz o swojej rodzinie? czyta Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego

Utwór Co wiesz o swojej rodzinie? czyta Bartosz Woźny Utwór Co wiesz o swojej rodzinie? czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego.

Jan Twardowski

1915–2006

Poeta i ksiądz katolicki. Pisał wiersze religijne, często odwoływał się do świata przyrody. Posługiwał się charakterystycznym stylem przypominającym modlitwę. Tworzył dla dorosłych i dzieci.

Mariusz Kubik, licencja: CC BY 2.5

Ćwiczenie 6

Wykorzystajcie swoje notatki i odpowiedzcie na pytania:

- Którzy członkowie rodziny Jurka są wymienieni w utworze? Ilu zapamiętaliście?
- Czy waszym zdaniem rodzina Jurka jest idealna? Dlaczego tak lub dlaczego nie?
- Jak myślicie, czy Jurek będzie kiedyś mógł dokończyć swoje wypracowanie? Wyjaśnijcie dlaczego.

Ćwiczenie 7

Jak rozumiecie zdanie: „Dziadek odchodzi za dziadkiem”? Porozmawiajcie o tym w klasie.

Ćwiczenie 8

Skąd właściwie wiadomo, że ktoś należy do rodziny? Odpowiedz na pytania.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Napisz własną definicję pojęcia „pokrewieństwo”. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie. Następnie odszukaj w słowniku języka polskiego znaczenia tego słowa i porównaj ze swoim wyjaśnieniem. Jeśli zauważysz duże różnice, popraw definicję lub napisz ją od nowa.

Ćwiczenie 10

Przeczytaj utwór pt. „Co wiesz o swojej rodzinie?”. Zastanów się, dlaczego babcia Jadwiga nazywana jest Wisienką i jak może mieć na imię ciotka Dziula. Porównaj swoje przypuszczenia z wnioskami innych uczniów.

Jan Twardowski

Co wiesz o swojej rodzinie?

Jurek miał napisać wypracowanie domowe na temat: „Co wiesz o swojej rodzinie?”. Zmartwił się, bo niewiele wiedział. Znał się na samochodach, wiedział, jak wygląda fiat, mazda, volvo, polonez, który można przerobić na ropniaka, golf, młodszy brat volkswagena, ale nie znał własnej rodziny. Wiedział, jak wygląda mamusia, tatuś i dwie młodsze siostry, ale całej rodziny nie znał. Wiedział, że mamusia ma na imię Barbara, a tatuś Karol. Wiedział, że mamusia jest zawsze ładna, nawet wtedy, kiedy jest zmęczona. Wiedział, że jedna jego siostra lubi śpiewać, a druga rysować jamniki, ale to za mało, żeby napisać, co się wie o swojej rodzinie.

Zadzwonił do swojej babci Zenobii, która wiedziała wszystko; słuchał i zapisywał.
Okazało się, że miał dwie babcie, nie tylko Zenobię, ale i Jadwigę. Babcia Jadwiga miała osiemdziesiąt lat, ale mówiono do niej: „Wisienko". Babcia Wisienka pogniewała się na wszystkich, nawet słuchawki nie podnosiła, kiedy ktoś do niej dzwonił. Raz tylko podniosła, kiedy dzwonił wujek Janek – i powiedziała:
– Mów głośno, Gawronie,
nie słychać w telefonie.
Jurek miał jeszcze cztery ciotki: Barbarę, Ewę, Klarę i Dziulę. Ciotka Barbara była artystką, stale inaczej wyglądała, raz podobna do Chinki, raz do Murzynki. Ciotka Ewa miała twarz podobną do Bolesława Chrobrego na obrazie Matejki. Ciotka Klara była chuda i pewien pan przezywał ją „chudzielec-popielec", ale się z nią ożenił i stał się wujkiem. Ciotka Dziula hodowała na wsi króliki nowozelandzkie i karmiła je zielonkami i sianem. Poza tym miała czworo dzieci: Agatę, Antka, Jurka i Karolinkę. Okazało się, że Jurek ma jeszcze trzech stryjków: Rafała, Pawła i Ksawerego, i wujka Bolesława.
Wszystko, czego się dowiedział od babci Zenobii, pozapisywał i był przekonany, że wypracowanie domowe o rodzinie gotowe – nagle przyszła wiadomość, że się cioci Dziuli urodziły bliźnięta. Potem się dowiedział, że stryjkowi Rafałowi urodził się syn. Rozpoczął pisać wypracowanie na temat: „Co wiesz o swojej rodzinie?" – ale nie mógł dokończyć, bo stale ktoś się nowy rodził.
Dziadek odchodził za dziadkiem
i chociaż wszystko mija
– ciotek nam nie zabraknie,
stale się rodzi rodzina.

Jan Twardowski, Co wiesz o swojej rodzinie?, [w:] tegoż, Nowe patyki i patyczki, Poznań 2007, s. 195–197.

Ćwiczenie 11

W utworze Jana Twardowskiego pojawia się wiele słów nazywających stopnie pokrewieństwa. Dopasuj do określeń ich wyjaśnienia, np. wujek – brat matki.

babcia	ojciec matki lub ojca
dziadek	siostra matki lub ojca
stryjenka	ojciec babki lub dziadka
pradziadek	babka matki lub ojca
ciotka	matka matki lub ojca
prababka	brat ojca
stryjek	żona wuja
wujenka	żona stryja

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Przeczytajcie utwór Jana Twardowskiego jeszcze raz i stwórzcie mapę więzów w rodzinie Jurka. Porównajcie je z mapami innych grup i sprawdźcie, czy na waszym schemacie znaleźli się wszyscy wymienieni w utworze krewni chłopca.

Ćwiczenie 13

Czy w rozmowie z babcią Zenobią Jacek poznał całą rodzinę? Czy dowiedział się np. jak mieli na imię jego dziadkowie? Zastanów się, o co jeszcze chłopiec powinien zapytać babcię, aby poznać wszystkich najbliższych krewnych i stopnie pokrewieństwa między nimi. Propozycje pytań zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 14

Jaka jest historia twojej rodziny?

Możesz narysować podobną mapę więzów rodzinnych. Przeprowadź wywiady z rodzicami, dziadkami i innymi krewnymi. Ułóż pytania, zapisuj odpowiedzi lub nagrywaj rozmowy, gromadź zdjęcia. Dowiedz się, skąd pochodzi twój ród, gdzie mieszkają poszczególni członkowie rodziny. Zaznacz te miejsca na mapie Polski lub świata i połącz liniami z twoim miejscem zamieszkania.

O rzeczowniku rzeczy kilka

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DdY7DNJSD

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Rozejrzyj się wokół i zapisz tutaj lub w zeszycie jak najwięcej nazw: osób, przedmiotów, zwierząt, roślin, zjawisk przyrody itp., które dostrzegasz. Możesz także zanotować uczucia lub emocje, które odczuwasz w tej chwili.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Sprawdź, co wiesz o rzeczowniku. Uzupełnij definicję.

Rzeczownik _____ osoby, zwierzęta, rośliny, _____ przyrody, pojęcia, _____.

Odpowiada na pytania: _____? i co?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Zgadnij, kto to lub co to. Zapisz odpowiedzi.

iglasty, liściasty, ciemny

uprawne, żyzne, szczere

źródlana, czysta, mineralna

kaflowy, chlebowy, ciepły

zwinny, bury, syjamski

starszy, rodzony, przyrodni

kwaśne, chude, krowie

czerstwy, żytni, czarny

morski, zimny, porywisty

dojrzałe, rumiane, soczyste

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Podziel rzeczowniki na dwie grupy, zgodnie z pytaniami, na które odpowiadają.

Kto?

Co?

Gabryś | sprzedawca | pielęgniarka | królowa | komputer | długopis | chomik | kraj | jezioro | Sudety | Lenka | pies | policjant | zeszyt | prezydent | nauczyciel | siostra | Poznań | samochód | dziadek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij definicję i przepisz ją do zeszytu.

Rzeczowniki, które _____ pojedyncze osoby, _____, miejsca itp. z grupy, to nazwy _____, np. Janek, Burek, Warszawa, Tatry. Piszemy je _____ literą, żeby podkreślić ich wyjątkowość, niepowtarzalność.

Rzeczowniki, które nazywają ogólnie _____, zwierzęta, miejsca, przedmioty, np. chłopiec, pies, miasto, to nazwy pospolite. Piszemy je _____ literą.

osoby | wyróżniają | małą | zwierzęta | przedmioty | wielką | własne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dobierz do nazw pospolitych odpowiednie nazwy własne.

Tatry	dziewczynka
Azor	państwo
Kowalski	planeta
Gopło	kot
Odra	góry
Francja	pies
Kasia	rzeka
Ziemia	jezioro
Klakier	mężczyzna

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Od podanych rzeczowników utwórzcie jak najwięcej innych, zmieniając każdorazowo tylko jedną literę w poprzednim wyrazie. Wygrywa grupa, która znajdzie najwięcej wyrazów odpowiadających na pytania **kto?** i **co?**.

Wzór: lis – los, las, pas, bas, bak, hak, huk

- rak
- rosa

Ćwiczenie 9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Podziel rzeczowniki na trzy zbiory, dopasowując je do określeń *ten, ta, to.*

Ten

Ta

To

tron | róża | berło | dziecko | król | rycerz | paź | suknia | lustro | królewna | korona | krzesło | stół

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Jaki wniosek nasunął ci się po wykonaniu poprzedniego ćwiczenia? Uzupełnij tekst.

Każdy rzeczownik ma przypisany _____: męski, _____ lub nijaki. Aby określić rodzaj rzeczownika, należy utworzyć taką jego formę w liczbie pojedynczej, która odpowiada na _____: kto? lub _____ i połączyć ją z jednym z trzech wyrazów pomocniczych: ten, _____, to, np.

Wsiadłam do *tramwaju*. – rodzaj męski, bo: ten tramwaj;

Z kosza wypadły trzy *piłki*. – rodzaj żeński, bo _____ piłka;

Chleb posmaruj *masłem*. – rodzaj _____, bo to masło.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rodzinne więzi

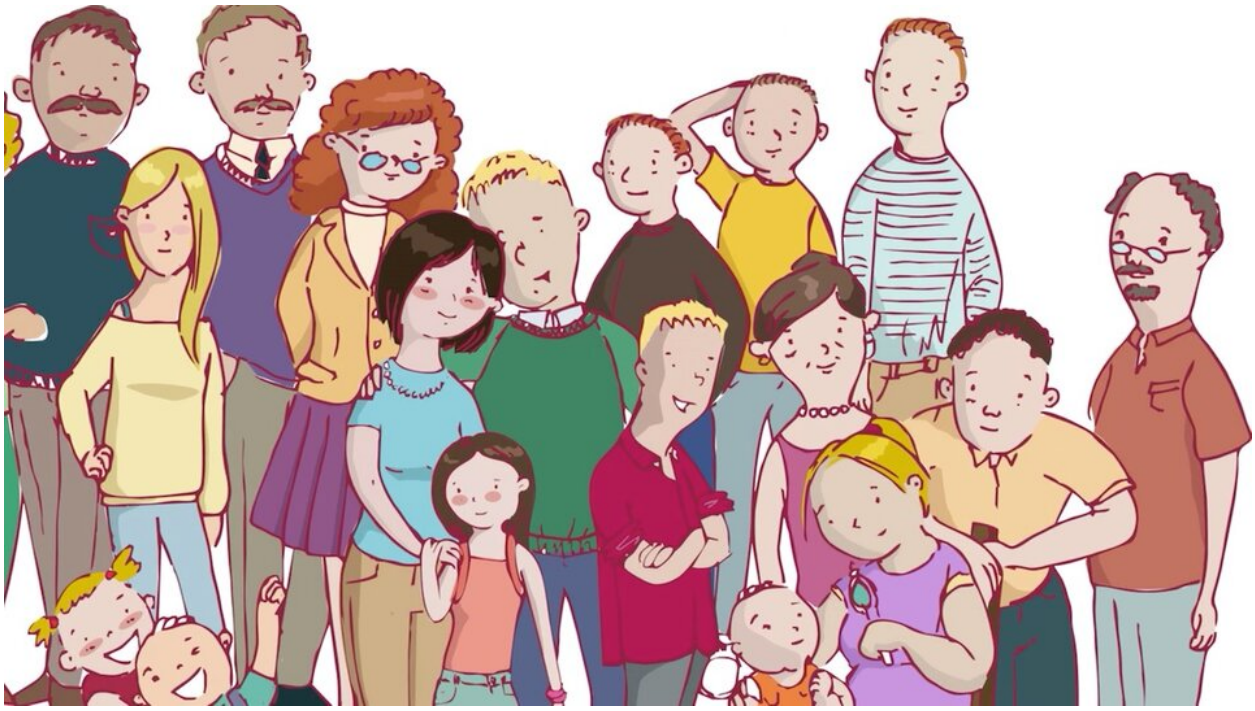
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D17hgLVq3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przyjrzyj się temu, co najbliższe, czyli rodzinie. Niektóre są małe, inne liczą wiele osób. A jaka jest twoja rodzina? Czy wiesz, jak się nie pogubić w gąszczu familijnych powiązań? Sprawdź się!

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyj animację i zwróć uwagę na określenia spokrewnionych osób. Postaraj się zapamiętać ich jak najwięcej.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Pokrewieństwo

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Pokrewieństwo Pokrewieństwo Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 2

Wymieńcie zapamiętane określenia członków rodziny. Jak można uporządkować osoby należące do rodziny? Opiszcie, kto należał do rodziny króla Jagiełły. Ilu wnuków Władysława Jagiełły zostało królami?

Ćwiczenie 3

Przeczytaj uważnie definicje i uzupełnij brakujące wyrazy.

Genealogia – inaczej: rodowód – to [ ] rodu (ustna lub spisana), w której ukazuje się kolejne [ ] i więzy [ ] między członkami rodziny. [ ] tworzy wiele pokoleń wywodzących się od jednego [ ].

Ród | przodka | pokolenia | pokrewieństwa | historia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Krewni po mieczu to krewni ze strony twojego taty, a po **kądzieli** to krewni ze strony twojej mamy. Od wieków bowiem miecz kojarzony był z mężczyzną, a kądziel (pęk lnu, konopi albo wełny przygotowany do uprzędzenia na kołowrotku) z kobietą, bo tylko ona zajmowała się przędzeniem. Dawniej potomkowie dziedziczyli nazwisko, herb lub tytuł arystokratyczny tylko po mieczu.

Ćwiczenie 4

Przedstaw swoich krewnych po mieczu i po kądzieli.

Portret wszystkich moich bliskich

Rodzinę można przedstawić na różne sposoby...
...na zdjęciu

Rodzina Lapończyków, ok. 1900
domena publiczna

Współczesna rodzina z Demokratycznej Republiki Konga, 2007

Francis Hannaway, licencja: CC BY-SA 3.0

Ojciec ze swoimi dziećmi, ok. 1946

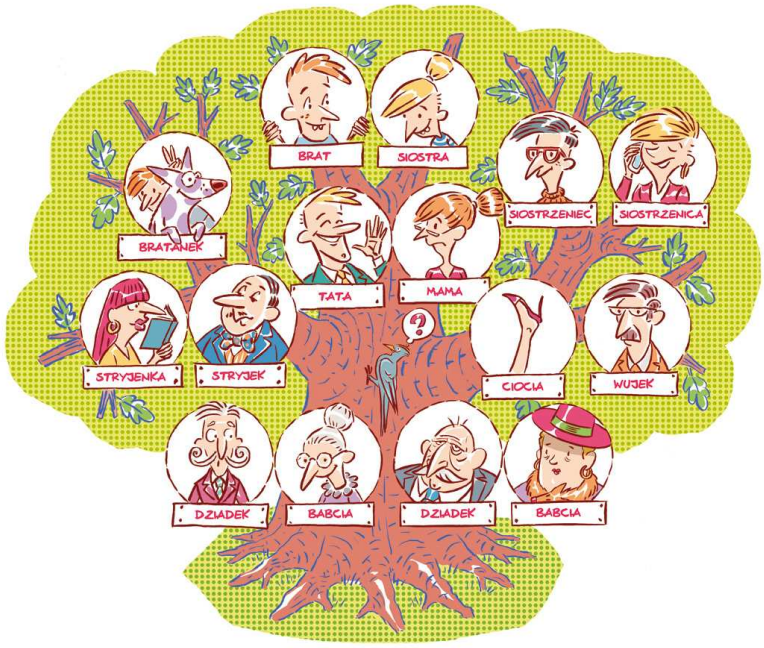
Russell Lee, domena publiczna

...na obrazku

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

...w formie drzewa genealogicznego

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

...słowami

Jan Twardowski

Co wiesz o swojej rodzinie?

Jurek miał napisać wypracowanie domowe na temat: „Co wiesz o swojej rodzinie?" Zmartwił się, bo niewiele wiedział. […] Wiedział, jak wygląda mamusia, tatuś i dwie młodsze siostry, ale całej rodziny nie znał. Wiedział, że mamusia ma na imię Barbara, a tatuś – Karol. Wiedział, że mamusia jest zawsze ładna, nawet wtedy, kiedy jest zmęczona. Wiedział, że jedna jego siostra lubi śpiewać, a druga rysować jamniki, ale to za mało, żeby napisać, co się wie o swojej rodzinie. Zadzwonił do swojej babci Zenobii, która wiedziała wszystko; słuchał i zapisywał.

Jan Twardowski, Co wiesz o swojej rodzinie?, [w:] tegoż, Patyki i patyczki, Warszawa 1998, s. 172.

Ćwiczenie 5

A jaki ty masz pomysł na przedstawienie rodziny? Podziel się nim z koleżankami i kolegami.

Ćwiczenie 6

Na pewno pamiętasz określenia członków najbliższej i nieco dalszej rodziny. Sprawdźmy, jak poradzisz sobie z tym ćwiczeniem. Wyjaśnij podane niżej nazwy tak jak we wzorze: babcia – matka matki lub ojca.

synowa	ojciec żony lub męża
stryjenka	żona brata ojca
bratanek	mąż córki
stryj	brat ojca
szwagier	mąż siostry albo brat żony lub męża
teściowa	syn brata
zięć	żona syna
siostrzenica	córka siostry
teść	matka żony lub męża

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Napisz tutaj lub w zeszycie, kim ty jesteś w swojej rodzinie dla różnych osób: synem, córką, bratem, siostrą, wnukiem, wnuczką, może wujkiem lub ciocią? Przykład: „Jestem bratem Janka, bratankiem Kacpra, wnukiem Zosi…”.

Ćwiczenie 8

Czy znasz historię swojej rodziny? Porozmawiaj z najstarszymi krewnymi, spisz imiona i nazwiska wszystkich członków rodziny (pamiętaj o datach urodzin i śmierci) i sporządź drzewo genealogiczne swojego rodu. W odpowiednich miejscach umieść zdjęcia lub rysunki. To zadanie zajmie ci na pewno kilka dni. Wykonaj je starannie.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij, dlaczego raczej nie jesteś (przynajmniej na razie) dziadkiem i zięciem albo babcią czy synową. Odpowiedź zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

W podanych przysłowiach ukryli się różni członkowie rodziny. Odgadnij, o kogo chodzi. Następnie wyjaśnij, co znaczą te przysłowia i w jakich sytuacjach można ich użyć.

Zamienił siekierkę na kijek.

Nie śmiej się z czyjegoś wypadku. się śmiał i to samo miał.

Na dwoje wróżyła.

Gdyby miała wąsy, toby była .

Kto nie słucha , , ten posłucha psiej skóry.

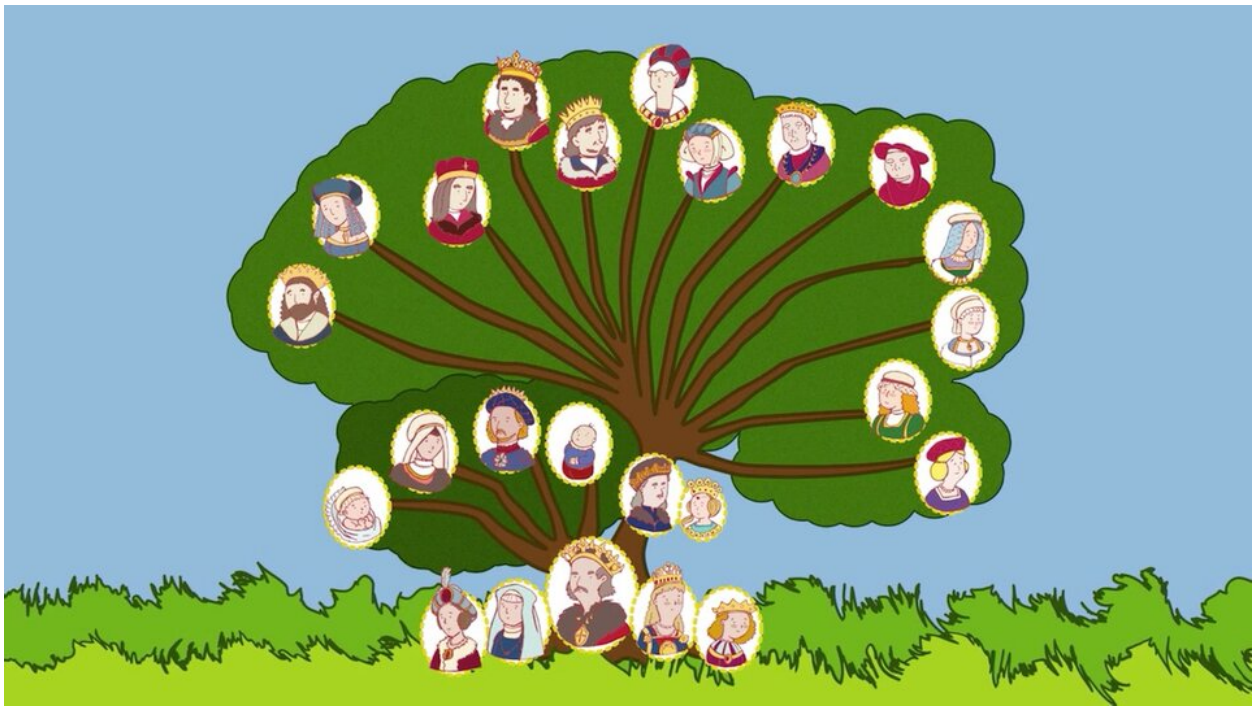
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wyrazowi krewniacy

Wyrazy też mają swoje rodziny. W miarę rozwoju języka wyrazy otaczają się swoimi krewnymi, np. „róża” otoczyła się słowami: „różany”, „różowy”, „zaróżowić się”, a „góra” wyrazami: „góral”, „górować”, „górnik”, „wzgórze”. Najstarszy jest wyraz dający początek całej rodzinie.

Ćwiczenie 11

Obejrzyj animację i dowiedz się, jak zbadać rodzinę wyrazów. Zwróć uwagę na to, co wpływa na przynależność słowa do danej rodziny.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Rodziny wyrazów

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Rodziny wyrazów Rodziny wyrazów Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 12

Przeczytaj uważnie tekst i uzupełnij brakujące wyrazy.

Aby słowo należało do [ ] [ ], musi mieć z rodziną jakiś [ ] [ ], np. *królowa* – żona *króla*, i [ ] pewną cząstkę [ ] dla danej rodziny, np. *królowa – król*.

Jeśli jakieś wyrazy należą do tej samej rodziny, nazywamy je [ ].

związek | wspólną | zawierać | rodziny | wyrazów | pokrewnymi | znaczeniowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 13

Podziel wyrazy na pokrewne do słowa *bal* i niepasujące do tej rodziny wyrazów.

Rodzina wyrazów słowa *bal*

Wyrazy niepasujące

balustrada | balować | balsam | robal | balowanie | impreza | balkon | balowy | zabawa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Ktoś pomieszał wyrazy należące do czterech rodzin wyrazów. Odszukaj wyrazy pokrewne i przyporządkuj do odpowiednich wyrazów podstawowych.

Mąż

Żona

Ojciec

Brat

żonka | mężny | braciszek | braterstwo | ojczulek | braterski | bratanek | ojcowski | mężatka | żonaty | mężnie | ojcowizna | ożenić się | bratać się

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Utwórz rodzinę wyrazów rzeczownika „siostra”. Sprawdź w słowniku ortograficznym, czy udało ci się uwzględnić wszystkie wyrazy. Pod jaką literą będziesz szukać? Od którego hasła zaczniesz?

Ćwiczenie 16

Przyjrzyj się podanym wyrazom. Zaznacz na niebiesko te, które twoim zdaniem wyrażają emocje pozytywne (np. miłość, czułość).

☐ niebieski

matka

siostra

siostrzyczka

ojciec

braciszek

siostrunia

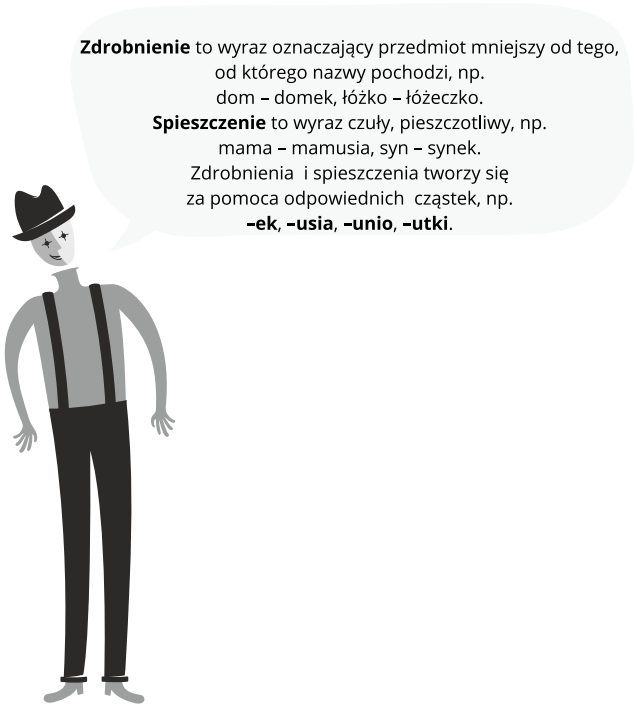
siostrzysko

mamusia

tatulek

brachol

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 17

Utwórz zdrobnienia od innych nazw członków rodziny: „babka”, „dziadek”, „ciotka”, „wujek”.

Kochający superbohater

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DcZkxyylz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Prawie każdy ma ulubionego bohatera, który jest dla niego najlepszym z najlepszych. Mogą to być sportowcy, postaci literackie, artyści, naukowcy... A kogo ty podziwiasz?

> **Ćwiczenie 1**
> Porozmawiajcie o tym, kto należy do grona waszych superbohaterów.
>
> - Opiszcie ich wygląd.
> - Powiedzcie, czym się zajmują, czego dokonali i jakie mają moce.
> - Dlaczego uważacie ich za superbohaterów?

Ćwiczenie 2

Zgromadź jak najwięcej przymiotników i porównań, którymi można opisać superbohatera. Zapisz je tutaj lub w zeszycie. Porównaj z pomysłami innych.

Ćwiczenie 3

Czy spotkaliście w codziennym życiu prawdziwego bohatera? Jeżeli tak, to w jakiej sytuacji? Opowiedzcie o tym. Zastanówcie się, czy to możliwe, żeby być bohaterem bez supermocy.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst Pawła Wakuły pt. „Mój tata jest umierający". Zwróć uwagę na to, kto opowiada tę historię i kim są główni bohaterowie.

Paweł Wakuła

ur. 1965

Rysownik, ilustrator i autor książek oraz komiksów dla dzieci. Napisał m.in. „Mój tata jest olbrzymem", „Co w trawie piszczy", „Kajtek i Yetik", „O czym szumi las" oraz „Na tropie sześcioptaka".

Paweł Wakuła

Mój tata jest umierający

No i stało się. Mama miała rację. Tata zaziębił się podczas zabawy na śniegu i rozchorował nie na żarty.

Leżał teraz w łóżku i raz po raz wołał słabym głosem:

– Misiek, synku… Przynieś mi chusteczki do nosa…

Mama była w pracy, a ja przez cały dzień zaparzałem mu lipę z miodem, podawałem termofor z gorącą wodą i przynosiłem chusteczki higieniczne. Całe tony chusteczek. Tata smarkał w nie,

wydając odgłos podobny do trąbienia słonia, i rozrzucał po podłodze.
– Jak się czujesz? – spytałem.
– Bardzo źle… – odparł tata. – Nie wiem, jak to się skończy. –
I zakasłał rozpaczliwie.
– Jak chcesz, to poczytam ci książkę – zaproponowałem.
Kiedy byłem mały, czyli przed rokiem, też byłem chory i rodzice na zmianę czytali mi „Akademię Pana Kleksa".
Ale tata nie chciał, żebym mu czytał Wyjął termometr spod pachy i z grobową miną oznajm – Trzydzieści siedem i pięć kresek! To się może skończyć zapaleniem – Może masz ochotę pograć w warcaby? – spytałem. – Na pewno jesteś prawdziwym mi Tata tylko pokręcił głową i znowu włożył termometr – Misiek – powiedział nagle. – Ty wiesz, że ja nigdy nie dryblowałem jak Maradona?
– Pewnie, że wiem. – odparłem. – Maradona jest tylko jeden.
Tata ze smutkiem pokiwał głową.
– Otóż to. Przez całe życie marzyłem, żeby mu dorównać, a teraz jest już za późno…
– Nie mów tak. Dostałem na urodziny fajną piłkę, jak będziesz dużo ćwiczyć, to jeszcze się nauczysz. Pomogę ci!
Tata tylko westchnął.
– Synku, ja nie umiem tropić jak indiański zwiadowca – wyznał. – Prawdę mówiąc, po pięciu minutach od wejścia do lasu nie mam pojęcia, gdzie jest północ i z której strony przyszedłem. Gdyby mój samolot rozbił się w tropikalnej dżungli, nie przeżyłbym nawet jednego dnia… Nawet dziurawego kalosza w rzece bym nie złowił…
– Co ty mówisz! Dałbyś sobie radę! – zapewniłem go pełnym otuchy głosem, chociaż chciało mi się płakać.
Tata wysmarkał nos w kolejną chusteczkę i powiedział:
– Prawdę mówiąc, synku, to ja lubię troszkę zmyślać…
– Wiem, tato – powiedziałem.

– Nigdy nie byłem wyborowym strzelcem – mówił dalej tata. – Nie trenowałem dżudo i nie skakałem na nartach tak daleko jak Małysz. Ja w ogóle nie skakałem na nartach.
– Ale za to pięknie rysujesz! – zawołałem. – Pamiętasz, jak zrobiłeś karykaturę naszej pani? Była wspaniała!
Tata skrzywił się jak po wypiciu gorzkiego lekarstwa.
– W szkole nie miałem dobrych stopni – powiedział cicho. – Dziadek ma rację, byłem kiepskim uczniem i strasznym nicponiem…
– Za to prawie popłynąłeś kajakiem do Indii! – pocieszyłem go, ale tata zdawał się mnie nie słyszeć.
– Zawsze chciałem być wyjątkowy… Jak ten magik, którego widziałem w dzieciństwie… - mówił sam do siebie. – Ale nigdy nie udało mi się wyciągnąć z cylindra bukietu róż…
Teraz już łzy leciały mi po policzkach.
– Tato, chyba gorączka ci podskoczyła – chlipnąłem.
Tata wyjął termometr i spojrzał na podziałkę.
– Misiek, chłopie, dwoi mi się w oczach, ty zobacz, ile mam stopni – powiedział.
Spojrzałem na termometr i włosy zjeżyły mi się na głowie.
– Trzydzieści dziewięć stopni i sześć kresek! – krzyknąłem. – Zaraz przyniosę ci kompres!
Poleciałem do łazienki i, tak jak uczyła mnie mama, zmoczyłem ręcznik w zimnej wodzie, wykręciłem, a potem biegiem wróciłem do taty.
Przyłożyłem mu kompres do czoła i zawołałem:
– Trzymaj się, tato!
– Nigdy nie byłem olbrzymem… – szepnął tata. – No… chyba że takim jak ten bałwan z wiaderkiem na głowie…
– Tato, co ty mówisz! – rozpłakałem się – Ty zawsze byłeś największy!
Po południu mama wróciła z pracy. Nakrzyczała na tatę, że zaśmiecił

dywan zużytymi chusteczkami. A potem jeszcze raz nakrzyczała za to, że mnie wystraszył. Dała mu aspirynę, ale burczała przy tym, że jest jak małe dziecko i że nigdy nie dorósł.
Myślicie, że olbrzymy w ogóle dorastają?
Kiedy mama zajęła się robieniem obiadu, ja z powrotem wśliznąłem się do pokoju taty.
– Jak się czujesz? – spytałem.
– Ujdzie w tłoku… – mruknął. – Przepraszam, Misiek, że cię przestraszyłem.
– Nie ma sprawy – odparłem.
Przez dobrą chwilę milczeliśmy.
– Jakie jest twoje największe marzenie, synku? – spytał cicho tata. – Chciałbyś mieć pieska?
Wzruszyłem ramionami.
– Czy ja wiem… Kiedyś tak myślałem, bo chciałem mieć prawdziwego przyjaciela.
– A teraz już nie chcesz? – spytał tata.
– Teraz wiem, że go mam – odpowiedziałem.

Paweł Wakuła, Mój tata jest umierający, [w:] tegoż, Mój tata jest olbrzymem, Łódź 2014, s. 112–115.

Ćwiczenie 5

Jak myślisz, kto zasługuje na miano superbohatera? Tata, Misiek czy może mama? Uzasadnij swoje zdanie. Możesz się posłużyć wyrazami z ramki.

nadludzka siła • supermoc • sprawność fizyczna • mądrość
ofiarność • męstwo •dzielność • spryt • pomysłowość • refleks
odwaga • wytrwałość • skoczność • czarodziejska moc
superszybkość • czynienie dobra • troskliwość

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Zapisz tutaj lub w zeszycie w kolejności chronologicznej, kim dla Michała chciał być jego tata.

Tata Michała pragnął być...

Ćwiczenie 7

Zaznacz w tekście dowolnym kolorem fragmenty, które wskazują na silne więzi między tatą a Michałem. Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 8

Przyjrzyj się fotografii i zastanów, co łączy ojca i syna? Jakie uczucia mogą się pojawić między nimi? Czy masz z kimś bliskim podobną relację?

domena publiczna

Ćwiczenie 9

W obliczu choroby bliskiej osoby role w rodzinie nieco się zmieniają. Jak choroba taty wpłynęła na zachowanie Miśka? Kim przez chwilę był dla swojego ojca?

Ćwiczenie 10

Czy według ciebie przyznanie się do własnych słabości może być aktem odwagi? Napisz w kilku zdaniach na ten temat e-mail do swojego przyjaciela. Zapisz treść wiadomości tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wysłuchajcie nagrania tekstu Jana Twardowskiego pt. „Co to znaczy kochać?”. Zastanówcie się, czy poeta myśli podobnie jak wy, czy ma inne zdanie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Utwór Co to znaczy kochać? czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Utwór Co to znaczy kochać? czyta Elżbieta Golińska Utwór Co to znaczy kochać? czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Jan Twardowski

Co to znaczy kochać?

(fragment)

Koniec i bomba,

nie kochał – więc trąba.

Tak przeczytała pewna dziewczynka w pamiątkowym albumie.

Co to znaczy kochać?

Pomyślała sobie, że kochać – to tylko dawać.

To znaczy troszczyć się o kogoś, martwić się, czy ukochanego brzuch czasem nie boli, smarować komuś bułki grubo masłem, zasłonić szalikiem klosz od lampy, żeby go światło nie raziło i żeby nie mrugał w chorobie, załatwiać mu tysiące spraw tak szybko, że na jednej nodze, szyć mu rękawiczkę po nocach, żeby mu nie zmarzł mały palec u lewej ręki, bo podobno z niego największy zmarzlak. Tymczasem kochać – to nie tylko dawać, ale i przyjmować. Przyjmować skrzywioną minę, kiedy ktoś wstanie lewą nogą z łóżka, deszcz, nawet wtedy, kiedy nie ma parasolki, kiedy stłucze się ulubiony talerz (...)

Jan Twardowski, Co to znaczy kochać?, [w:] tegoż, Patyki i patyczki, Warszawa 1988, s. 104.

Ćwiczenie 13

Zapisz tutaj lub w zeszycie główną myśl utworu. Postaraj się pisać własnymi słowami.

Według osoby mówiącej w utworze Jana Twardowskiego „kochać" to znaczy...

Ćwiczenie 14

Odczytajcie słowa, które „przeczytała pewna dziewczynka w pamiątkowym albumie" z tekstu Jana Twardowskiego. Jak rozumiecie ten wpis? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 15

Przerysuj tabelę do zeszytu i uzupełnij ją przykładami z tekstów Wakuły i Twardowskiego oraz własnymi.

Kochać to	Przykład z tekstu „ Co to znaczy kochać?”	Przykład z tekstu „Mój tata jest umierający.”	Twoje przykłady
dawać			
przyjmować			

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Która z myśli Jana Twardowskiego na temat miłości wydaje ci się najważniejsza? Przepisz ją do zeszytu. Dlaczego ci się spodobała? Krótko uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 17

„Kocha się nie za cokolwiek, ale pomimo wszystko, kocha się za nic” – Jan Twardowski. Znajdź w internecie lub w książkach podobne cytaty, złote myśli o miłości i zapisz je w zeszycie.

W okolicy bezokolicznika

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dpuup49an

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Skryty i tajemniczy: o osobie nic nie powie, o liczbie milczy, o czasie nie przebąkuje nawet. Ot, taki czasownik małomówny, bez którego byłoby trudno nam się… porozumieć. Poznamy go lepiej: Panie i Panowie, przed wami bezokolicznik!

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytajcie czasownik „słuchać”.
>
> - Czy wiecie, kto ma słuchać? Czy możecie odpowiedzieć na to pytanie? Dlaczego?
> - Czy wiecie, kiedy trzeba słuchać? Dlaczego?
> - Czy wiecie, ile osób ma słuchać? Dlaczego?

Ćwiczenie 2

Zaznacz zakończenia czasowników zielonym kolorem. Czy dostrzegasz jakąś regułę? Czy wiesz, jak nazywają się takie formy czasowników?

zielony

rysowa ć , malowa ć , skaka ć , upie c , ucie c , złapa ć , sta ć , kołysa ć , wzią ć , umy ć

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami. Przeczytaj powstałą w ten sposób definicję, a następnie zapisz ją w zeszycie.

Taka forma czasownika, która określa czynność lub _____, ale nie informuje o czasie, rodzaju, _____ ani liczbie, nazywa się _____. Jest to _____ forma czasownika. W języku _____ bezokoliczniki _____ na -c, -ć, -ść lub -źć.

polskim | bezokolicznikiem | nieosobowa | kończą się | osobie | stan

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Recepta na czasownik

domena publiczna

Ćwiczenie 4

Oto przepis na pyszną mizerię, z którego ktoś wyrzucił wszystkie czasowniki. Uzupełnij tekst.

Składniki:

2 świeże ogórki

niepełna szklanka śmietany 12-procentowej

2 łyżki białego octu winnego

łyżka posiekanego koperku

sól, czarny pieprz, cukier

Sposób wykonania:

[ ] ogórki, [ ], [ ] w cienkie plasterki, [ ] do salaterki, [ ] soli (niezbyt dużo) i [ ] na 30 min do lodówki. Śmietanę [ ] do smaku czarnym pieprzem, cukrem i octem, [ ] 20 min. Przed podaniem ogórki [ ] doprawioną śmietaną, [ ], a na koniec [ ] świeżym koperkiem.

Smacznego :)

wrzucić | odstawić | odczekać | posypać | wymieszać | doprawić | Umyć | dodać | pokroić | obrać | polać

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Przyporządkuj odpowiednie bezokoliczniki czasownikom w różnych formach.

pójdę	wziąć
szedłem	iść
pierze	być
zaginęli	mieć
miała	zaginąć
wrócił	grzać
grzeję	słuchać
wzięły	pójść
jesteś	wrócić
słuchali	prać

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Znajdźcie w słownikach kilka dowolnych czasowników. Podajcie je koledze lub koleżance w formie bezokolicznika i poproście, by je odmienili. Zapiszcie kilka przykładów w zeszytach.

Ćwiczenie 8

John od kilku miesięcy mieszka w Polsce. Uczy się naszego języka, ale czasami ma kłopoty z odmianą czasowników. Popraw jego wypowiedź. Ja być od maja w Polsce. Mieszkać w Warszawie i lubić to miasto. Codziennie chodzić do szkoły, gdzie uczyć się mówić i pisać po polsku. Bardzo lubić polski barszczyk i pierogi polskie, które nazywać się ruskie.

[ ] od maja w Polsce. [ ] w Warszawie i [ ] to miasto. Codziennie [ ] do szkoły, gdzie [ ] mówić i pisać po polsku. Bardzo [ ] polski barszczyk i pierogi polskie, które [ ] ruskie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Ułóż wniosek z rozsypanych wyrazów, a następnie zapisz go w zeszycie.

znać

poprawnie

formy

po

mówić

osobowe

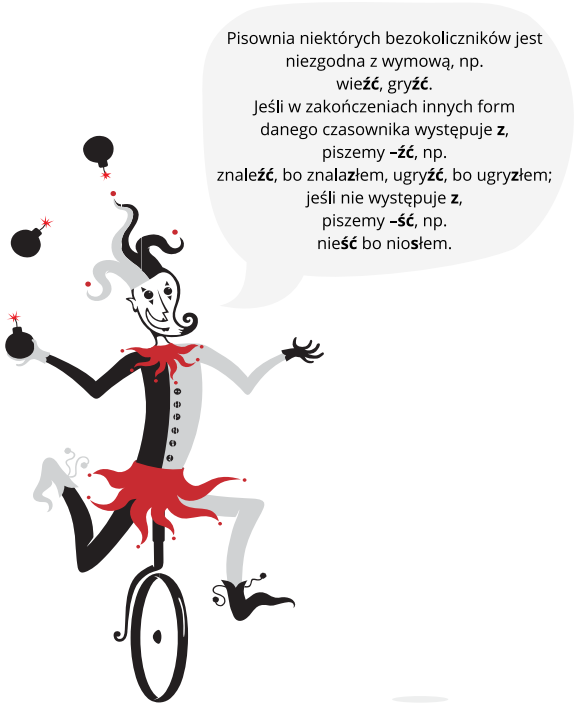
należy

polsku,

Żeby

czasownika.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Uzasadnij pisownię bezokoliczników według wzoru: wieźć, bo ja wiozę. Wykorzystaj podpowiedzi w nawiasach.

gryźć, bo ja ____ (czas teraźniejszy)

podnieść, bo on ____ (czas przeszły) lub ona ____ (czas przeszły)

ugryźć, bo ja ____ (czas przyszły)

odnaleźć, bo on ____ (czas przeszły) lub ona ____ (czas przeszły)

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Dopasuj właściwe słowa do bezokoliczników, żeby powstały powiedzenia. Wyjaśnij ich znaczenie. Co zauważasz?

Zjeść

Mieć

Wejść

Wpaść

komuś na głowę

w czyjąś skórę

zęby na czymś

jak śliwka w kompot

haka na kogoś

z deszczu pod rynnę

z kimś beczkę soli

wspólny język

komuś w słowo

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Najważniejszy człowiek na świecie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1GZZvXgP

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rodzina i przyjaciele tworzą nasz świat: codziennie dają nam powody do uśmiechu, radości i szczęścia. A czasami także – niestety – do złości i łez smutku. Bez nich jednak nie wyobrażamy sobie życia! Bez nich byłoby nudno. Pomyślmy o nich ciepło: jacy są, co lubią, a czego nie. Zaprośmy ich w myślach na lekcję, którą właśnie rozpoczynamy.

Ćwiczenie 1

- Zapiszcie tutaj lub w zeszytach nazwy trzech osób, które są dla was najważniejsze na świecie. Opiszcie je za pomocą pięciu słów.
- Przedstawcie sobie wzajemnie opisane osoby. Zaznaczcie nazwy osób i inne słowa, które powtarzają się w opisach uczestników grupy.
- Podsumujcie wyniki wszystkich grup, a następnie zapiszcie wnioski w zeszytach.

> **Ćwiczenie 2**
> Wysłuchaj nagrania wiersza Piotra Wawrzeniuka pt. „Strażaczka”. O kim opowiada?

[Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl]

Wiersz Piotra Wawrzeniuka czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Piotra Wawrzeniuka czyta Elżbieta Golińska Wiersz Piotra Wawrzeniuka czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Piotr Wawrzeniuk

ur. 1971

Wokalista i perkusista w szwedzkich zespołach metalowych. Doktor historii. Napisał dwa utwory dla dzieci: „Kosmonautka” i „Strażaczka”.

> **Ćwiczenie 3**
> Przeczytajcie wiersz Piotra Wawrzeniuka o mamie (każda grupa po jednej zwrotce), a następnie:
>
> - Wskażcie w wierszu wyrazy i wyrażenia, które kojarzą się z wykonywanym zawodem, ale mają też inne znaczenia, np. „Mama generał nie lubi generalnych porządków”. Zastanówcie się, jak można je rozumieć.
> - Opowiedzcie kolegom i koleżankom z sąsiednich grup o mamie z „waszej” zwrotki wiersza. Nie możecie jednak wymienić nazwy zawodu. Wskazówką będą wyrazy o podwójnym znaczeniu. Zadaniem pozostałych grup będzie odgadnięcie, kim jest mama, np. kim z zawodu może być mama, która nie lubi generalnych porządków?

> **Piotr Wawrzeniuk**
>
> ## Strażaczka
>
> (fragmenty)

Moja mama jest
himalaistką.
Zdobyła Koronę Ziemi
i serce taty.
Mama nie lubi stać
w korku, bo to
szczyt wszystkiego.

Moja mama jest
informatyczką.
Znalazła wspólny język
z komputerami.
Gdy mam grypę,
mama zostaje w domu,
bo wie, jak walczyć
z wirusem.

Moja mama jest
ogrodniczką.
Hoduje i sprzedaje
piękne rośliny.
Przed mamą niczego
nie ukrywamy,
bo krzewi w nas
umiłowanie prawdy
i wie, co w trawie piszczy.

Moja mama jest
strażaczką.
Gasi pożary, a wieczorem światło

w moim pokoju.
Gdy tata ją chwali,
oblewa się
rumieńcem.

Moja mama jest
elektryczką.
Podłącza i rozłącza,
oświetla i uruchamia.
W weekendy
instalujemy się
na kanapie
i w napięciu
oglądamy seriale.

Piotr Wawrzeniuk, Strażaczka, Warszawa 2015, s. 9–7.

Ćwiczenie 4

Podkreśl w tekście wiersza te fragmenty, które podobają ci się najbardziej. Przeczytaj zaznaczone fragmenty utworu i porównaj je z wyborami innych uczniów.

Ćwiczenie 5

Wymyślcie ciekawy, nietypowy zawód dla mamy. Jakie skojarzenia można mieć z tym zawodem? Jak w domu mogłaby się zachowywać mama hutniczka, ślusarka albo pilotka? Możecie się wzorować na wierszu Piotra Wawrzeniuka.

Ćwiczenie 6

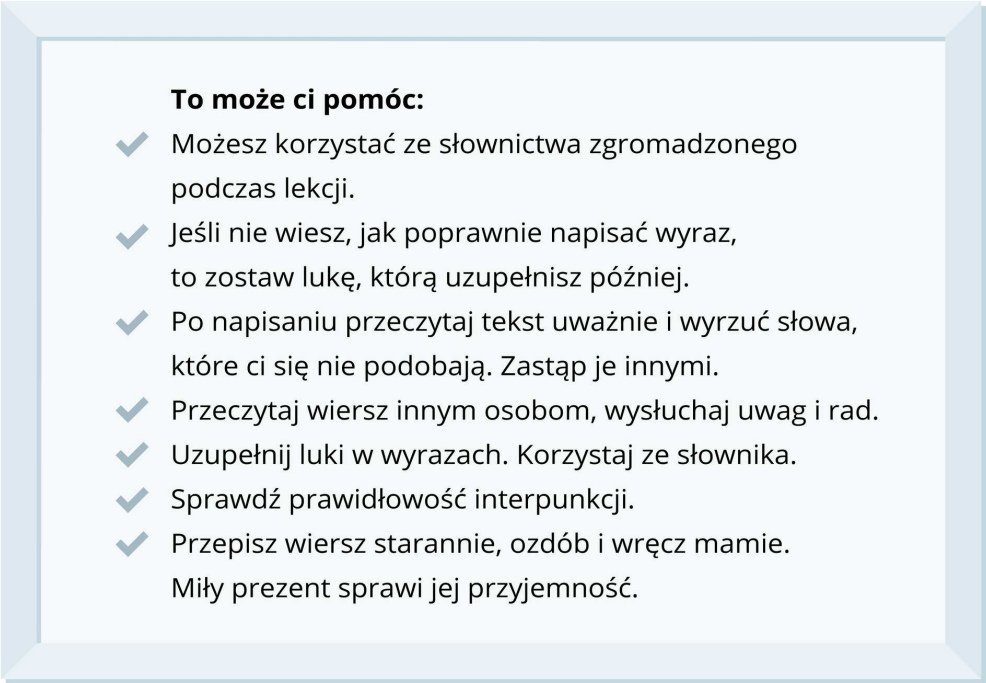
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Porozmawiajcie o określeniach poznanych w poprzednim ćwiczeniu. Które z nich są pozytywne, a które negatywne?

Ćwiczenie 8

Napisz wiersz o swojej mamie (tutaj lub w zeszycie). Możesz skorzystać z materiału pomocniczego:

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

I sposób – możesz wzorować się na wierszu Piotra Wawrzeniuka pt. „Strażaczka”.

II sposób – odpowiedz na pytania, które mogą pomóc ci w tworzeniu wiersza.

- Kim jest twoja mama?
- Co robi?
- Czym się interesuje?
- Czym się zachwyca?
- Jaką pogodę lubi?
- Jaki jest jej ulubiony kwiat?

III sposób – dokończ poniższe zdania i nadaj swojemu dziełu tytuł.

- *Moja mama jest…*

- *Wygląda jak…*
- *Ma…*
- *Lubi…*
- *Robi…*
- *Kocham moją mamę…*

Nie trzeba w lesie kląć

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DNLOTHFm

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jak zachowuje się uprzejma, taktowna osoba? Na pewno wypowiada się w sposób kulturalny: używa zwrotów grzecznościowych, wita się i żegna z szacunkiem należnym rozmówcom i właściwie zawsze pamięta o zasadach dobrego wychowania. I w żadnym wypadku nie klnie. Nie tylko w lesie.

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytajcie uważnie wiersz Małgorzaty Strzałkowskiej pt. „Moi Mili” i zastanówcie się, co nadawca chce przekazać słuchaczowi. Porozmawiajcie o tym.

Małgorzata Strzałkowska

Moi Mili

Życie pędzi wciąż do przodu,
coraz prędzej gna i bryka
i czasami w tym pośpiechu
coś ważnego nam umyka.

A więc wniosek dzisiaj stawiam,
aby każdy z nas spróbował
przy okazji, bez okazji,
mówić częściej takie słowa:

Do widzenia, i dzień dobry
co tam słychać?, jak się czujesz?
i poproszę, i przepraszam
oraz proszę i dziękuję,

Wtedy ludziom na tym świecie
sympatyczniej ciut by było.
No, a przecież o to chodzi,
by się wszystkim milej żyło!

Małgorzata Strzałkowska, Moi Mili, [w:] tejże, Rady nie od parady czyli Wierszyki z morałem, Warszawa 2002, s. 14.

Ćwiczenie 2

Znajdźcie i zaznaczcie zwroty powitalne oraz pożegnalne ukryte poziomo bądź pionowo w diagramie. Następnie zapiszcie je w zeszytach. Zwróćcie uwagę na poprawność ortograficzną. W razie potrzeby korzystajcie ze słownika ortograficznego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Wśród zapisanych w zeszycie zwrotów wskaż i odczytaj te, których można użyć, mówiąc do:

- dyrektora szkoły,
- koleżanki lub kolegi,
- mamy,
- starszej pani.

Ćwiczenie 4

Uzupełnij zasady dobrego wychowania podanymi wyrazami: starszej, przywitać, lekceważenia, młodsza, 21:00, rąk, kulturalnym, pierwsza, 8:00.

Jeśli chcesz być _____ rozmówcą, zawsze pamiętaj, aby mówiąc do różnych osób, używać odpowiednich zwrotów.

„Dzień dobry” pierwsza mówi osoba _____ _____, mężczyzna kobiecie.

Osoba, która wchodzi do pomieszczenia, zawsze wita się _____.

Kiedy kłaniasz się komuś albo rozmawiasz z kimś starszym, nie możesz mieć _____ w kieszeni (nawet gdy zimno na dworze), bo to oznaka _____.

Kiedy do kogoś dzwonisz, zawsze musisz się najpierw _____, a dopiero potem rozmawiać o jakiejś sprawie.

Nie możesz dzwonić do kogoś przed _____ i po _____, chyba że zdarzy się coś wyjątkowo ważnego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Czego oprócz zwrotów powitalnych i pożegnalnych należy używać, by komunikować się kulturalnie? Jakie znacie inne zwroty grzecznościowe? W jakich sytuacjach są stosowane? Porozmawiajcie o tym i podajcie przykłady.

Ćwiczenie 6

Oto fragmenty rozmów telefonicznych. Dopasuj brakujące zwroty do wypowiedzi rozmówców.

– [ ], mówi Karolina Jaskółka. Czy mogę rozmawiać z Oliwią?
– To pomyłka.
– [ ], [ ].

– Dobry wieczór. Z tej strony Maciek Brzozowski. Czy zastałem Basię?
– Niestety, nie ma jej, wyszła do sklepu. [ ] zadzwonić za 15 minut.
– Aha, [ ], oczywiście zadzwonię. [ ]!

– Cześć. Idziemy dziś wieczorem do kina?
– Jeszcze raz, [ ], możesz powtórzyć? Nie słyszę cię, tu jest taki hałas!
– Pytałam, czy idziemy do kina, mam dwa bilety na dzisiejszy wieczór.
– Pewnie! [ ] za zaproszenie.

dziękuję | przepraszam | Przepraszam | do widzenia | Proszę | Dziękuję | Do usłyszenia | Dzień dobry

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dokończcie zdania. Zapiszcie je w zeszytach.

- Słowa „przepraszam” używamy, kiedy…
- „Dziękuję” przydaje się zawsze, kiedy…
- Słowo „proszę” stosowane jest…

Ćwiczenie 8

Rozwiąż zagadkę. Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Co to za zielony dom,
w którym drzew i krzewów wiele,
a w nim nasi mali i duzi przyjaciele?

Ćwiczenie 9

Wysłuchajcie wiersza Jana Sztaudyngera pt. „Nie trzeba w lesie kląć". Jak – według autora – należy się zachowywać w lesie?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Nie trzeba w lesie kląć czyta Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Nie trzeba w lesie kląć czyta Bartosz Woźny Wiersz Nie trzeba w lesie kląć czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Jan Sztaudynger

1904–1970

Polski poeta, fraszkopisarz, satyryk i tłumacz. Interesował się teatrem lalkowym. Opublikował m.in. „Piórka", „Piórka dla dzieci", „Ballady i fraszki", „Fraszki dla zakochanych".

> **Jan Sztaudynger**
>
> ## Nie trzeba w lesie kląć
>
> Nie trzeba w lesie kląć,
> kapelusz trzeba zdjąć,

Mogłyby listki leszczyny
pozwijać się bez przyczyny.
Mogłaby lipa bez powodu
odmówić pszczołom miodu.
Mogłaby osika
ze strachu dostać bzika.
A zając, ten maleńki, zbudzony w środku snów,
mógłby się jeszcze zgorszyć –
nauczyć brzydkich słów.

Nie trzeba w lesie kląć,
kapelusz trzeba zdjąć
jak najuroczyściej
i posłuchać, co też mówią liście...

Jan Sztaudynger, Nie trzeba w lesie kląć, [w:] tegoż, Krakowskie piórka i inne wiersze, Kraków 1972, s. 32.

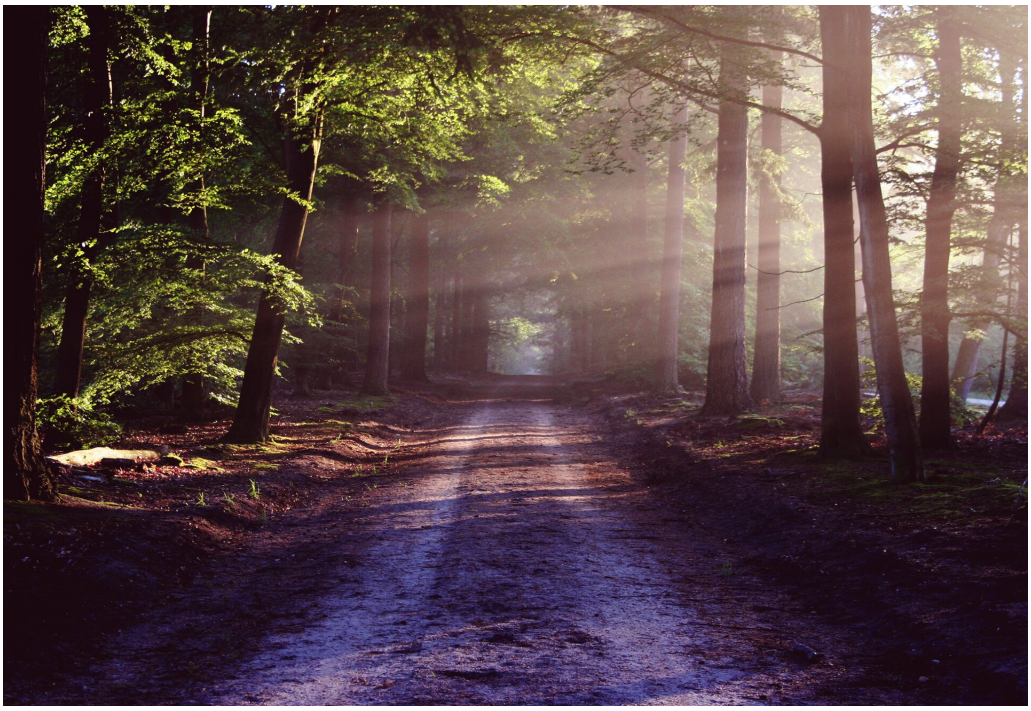
Ćwiczenie 10

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Co jest tematem wiersza?
- Co według was znaczy słowo „kląć”? Porównajcie swoje odpowiedzi z definicją zamieszczoną w słowniku języka polskiego.
- Komu narrator wiersza przekazuje zawartą w nim myśl?
- Dlaczego nie należy w lesie kląć? Uzasadnijcie odpowiedzi słowami z wiersza.
- Czy w innych miejscach wolno kląć?

Ćwiczenie 11

Obejrzyj fotografie. Co na nich widzisz? Które z nich mogłyby ilustrować treść wiersza?

domena publiczna

domena publiczna

domena publiczna

domena publiczna

domena publiczna

domena publiczna

Ćwiczenie 12

Zaznaczcie w wierszu rymy, np. „kląć” – „zdjąć”. Przepiszcie do zeszytu rymujące się wyrazy.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zaznaczcie w wierszu te fragmenty, w których poeta nadał roślinom i zwierzętom cechy ludzkie, np. „Mogłaby lipa bez powodu odmówić pszczołom miodu” – w rzeczywistości lipa przecież nie mówi.

Ćwiczenie 14

Przygotujcie scenki z udziałem mieszkańców lasu. Co mogliby do siebie mówić w sytuacji opisanej w wierszu? Zwróćcie uwagę na emocje, jakie mogą im towarzyszyć, np. radość, złość, zdziwienie, oburzenie, a może inne? Zapiszcie dialogi i odczytajcie je w klasie z podziałem na role.

Ćwiczenie 15

Co mogą mówić liście? Zredaguj wypowiedź w wybranej formie – list, wiersz, opowiadanie, dialog, zaproszenie, ogłoszenie, zawiadomienie – i zapisz ją tutaj lub w zeszycie. Tworząc wypowiedź pisemną, pamiętaj o poprawności ortograficznej.

Żyć jak pies z kotem czy jak bratnie dusze?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DxHI6oDjN

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się reprodukcji obrazu Stanisława Wyspiańskiego pt. „Macierzyństwo”.

- Jak sądzisz, dlaczego malarz tak zatytułował swój obraz?
- Nadaj obrazowi własny tytuł. Zapisz go tutaj lub w zeszycie. Uzasadnij swój pomysł.
- Która postać według ciebie jest najważniejsza?
- Jakie więzy łączą postacie z obrazu?
- Jak myślisz, jakie uczucia są ukazane na tym obrazie?

Macierzyństwo

Stanisław Wyspiański, Macierzyństwo, 1905, pastel, domena publiczna

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jeśli macie rodzeństwo – rodzone, przyrodnie, przybrane lub cioteczne – to opowiedzcie o nim. Sposób prezentacji zależy od was. Jeśli jesteście jedynakami, zastanówcie się, jakie rodzeństwo chcielibyście mieć.

- Czy wasze rodzeństwo jest starsze, czy młodsze?
- Jakie uczucia was łączą?
- Jak rozumiecie powiedzenia: „żyć jak pies z kotem” i „bratnie dusze”?
- Co lubicie wspólnie robić?

Joanna Papuzińska

ur. 1939

Poetka, pisarka, autorka wierszy, bajek i opowiadań dla dzieci. Laureatka wielu nagród literackich. Dzieci uhonorowały ją Orderem Uśmiechu. Napisała m.in. „Asiunię”, „Naszą

mamę czarodziejkę", „Tygryski" i „Wędrowców".

> **Ćwiczenie 4**
> Przeczytaj wiersz Joanny Papuzińskiej pt. „Klucha" lub Wysłuchaj go uważnie. Zwróć uwagę, kto mówi w wierszu i o kim mówi.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Klucha czyta Bartosz Woźny
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Klucha czyta Bartosz Woźny Wiersz Klucha czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Joanna Papuzińska

Klucha

Chodziła po domu Klucha,
śmiała się od ucha do ucha.
Ryczała jak tur i żubr:
Ja też! Ja nie chcę! Daj! Kup!
Miała wypięty brzuch,
snuła się za mną jak duch,
ale ja ją lubiłem najbardziej ze wszystkich Kluch.
A w domu mówili: – Klucha?
Tylko Marka się słucha! –
I stała się rzecz niezwykła,
bo nagle ta Klucha gdzieś znikła.
Któregoś dnia,
tygodnia
czy wiosny, czy lata –
okazało się, że mam całkiem możliwego brata.

Joanna Papuzińska, Klucha, [w:] tejże, Pod bajdułem i inne wiersze, Łódź 2002, s. 45.

Ćwiczenie 5

Odpowiedz na pytania:

- Kto jest osobą mówiącą w wierszu Joanny Papuzińskiej pt. „Klucha”?
- Kim jest Klucha?
- Co się stało pewnego dnia z Kluchą?

Ćwiczenie 6

Przeczytaj uważnie wiersz Joanny Papuzińskiej pt. „Klucha" i zaznacz na zielono te wersy, które opisują zachowanie Kluchy. Czy twoim zdaniem można polubić taką osobę? Powiedz dlaczego.

☐ zielony

Chodziła po domu Klucha,
śmiała się od ucha do ucha.
Ryczała jak tur i żubr:
Ja też! Ja nie chcę! Daj! Kup!
Miała wypięty brzuch,
snuła się za mną jak duch,
ale ja ją lubiłem najbardziej ze wszystkich Kluch.
A w domu mówili: – Klucha?
Tylko Marka się słucha! –
I stała się rzecz niezwykła,
bo nagle ta Klucha gdzieś znikła.
Któregoś dnia,
tygodnia
czy wiosny, czy lata –
okazało się, że mam całkiem możliwego brata.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Porozmawiajcie o tym, jakie uczucia opisała autorka w wierszu pt. „Klucha”. Wskażcie odpowiednie fragmenty, np. uczucie radości – „śmiała się od ucha do ucha”.

Zanotujcie swoje spostrzeżenia tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 8

Wybierz z ramki określenia, które pasują do Marka lub Kluchy. Ułóż z nimi zdania i zapisz je tutaj lub w zeszycie. Pamiętaj o odpowiednich zakończeniach, np. *Marek jest miły*. *Klucha jest miła*.

wesoły • odważny • miły • opiekuńczy • niegrzeczny • zabawny
dobry • posłuszny • dowcipny • smutny • podziwiany • grzeczny
uśmiechnięty • mały • samolubny • zazdrosny • kapryśny• uparty

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zastanówcie się, co Klucha mogłaby powiedzieć o swoim starszym bracie. Dokończcie zdanie, dopisując kilka określeń. Możecie to zrobić tutaj lub w zeszytach.

Mój starszy brat jest…

Ćwiczenie 10

Przygotujcie scenki dramowe pt. „Marek i Klucha”. Mogą one przedstawiać zabawy z młodszym bratem lub opiekę nad nim. Podzielcie się na grupy aktorów i literatów. Przygotujcie krótkie dialogi. Przekażcie uczucia i cechy bohaterów opisanych w wierszu.

Przedstawcie swoje scenki całej klasie. Po obejrzeniu scenek porozmawiajcie o waszych wrażeniach.

Ćwiczenie 11

Jesteś bratem lub siostrą, synem lub córką, dlatego pomyśl, jakie chcesz mieć prawa w rodzinie, a jakie obowiązki. Porozmawiaj o swoich propozycjach z rodzicami i rodzeństwem – to twoja praca domowa!

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Bracia: trochę rodzina, trochę przyjaciele

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D18aslOCS

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Ułóż obrazek. Jak sądzisz, kim mogą być znajdujące się na nim osoby?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Przeczytaj bajkę Michela Piquemala pt. „Bracia” lub wysłuchaj jej uważnie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Michel Piquemal

Bracia

Dwaj bracia wspólnie uprawiali niewielkie pole i dzielili się zbiorami. Pewnego wieczora, gdy każdy z nich zwiózł już do stodoły swoją

część plonów, jeden z braci przebudził się i tak powiedział do siebie:
– Mój brat jest żonaty i ma dwoje dzieci. A to sprawia, że ma troski i wydatki, które mnie zostały oszczędzone. On z pewnością bardziej potrzebuje tego ziarna niż ja. Zaniosę mu więc po kryjomu kilka worków. Wiem przecież dobrze, że gdybym mu to zaproponował – odmówiłby.
Wstał z łóżka, zaniósł kilka worków z ziarnem do stodoły swego brata i wrócił, by znów się położyć. Tymczasem drugi z braci obudził się chwilę później i tak rzekł do siebie:
– Nie jest sprawiedliwe, żebym miał połowę zbiorów z naszego pola. Mój brat nie zna radości życia rodzinnego. Potrzebuje spotkań z innymi ludźmi i rozrywek, a to przecież kosztuje. Pójdę więc zanieść mu część mojego ziarna.
I wstał, żeby przenieść kilka worków do sąsiedniej stodoły.
Następnego ranka każdy z braci był nadzwyczaj zdumiony, że w jego sąsieku jest tyle samo worków zboża, co poprzedniego dnia.
Każdego roku, gdy przychodził czas zbiorów, robili tak samo. I nigdy nie zdołali zrozumieć, jaki to czar sprawia, że liczba ich worków jest niezmiennie ta sama.

Michel Piquemal, Bracia, [w:] tegoż, Bajki filozoficzne, tłum. Helena Sobieraj, Warszawa 2011, s. 38.

Ćwiczenie 3

Zakreśl w tekście na czerwono wyrazy, które są dla ciebie niezrozumiałe. Wyjaśnij ich znaczenie, korzystając z przypisów i słowników.

Garitan, licencja: CC BY-SA 3.0

Michel Piquemal

ur. 1954

Francuski nauczyciel, pisarz, autor ponad 200 książek dla dzieci. W Polsce ukazały się jego „Bajki filozoficzne". Pasjonuje się kulturą Indian.

> **Ćwiczenie 4**
> W każdym zadaniu zaznacz poprawną odpowiedź. Pamiętaj, że odpowiedź jest tylko jedna. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas. Jeśli się pomylisz, spróbuj jeszcze raz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 5**
> Porozmawiajcie:
>
> - Co to znaczy troszczyć się o siebie nawzajem?
> - Jak rozumiecie wyrażenie „byli bogaci miłością do siebie"?
> - Jakie znacie przykłady wzajemnej pomocy?

Ćwiczenie 6

Jak uważacie:

- Czy w klasie należy pomagać sobie nawzajem?
- W jakich sytuacjach tak, a w jakich nie?
- Czy pomoc zawsze jest słuszna i potrzebna?

Co myślicie o koleżeńskiej pomocy? Zapiszcie tutaj lub na kartkach po jednym argumencie za i przeciw. Następnie przedstawcie swoje zdanie w dyskusji. Prezentujcie po jednym argumencie na zmianę. Możecie zapisywać je na tablicy.

Podsumujcie dyskusję, zwracając uwagę na siłę argumentów i moc przekonywania każdego uczestnika dyskusji. Kto najlepiej bronił swoich racji?

Ćwiczenie 7

Przeczytaj listę przymiotników. Które z nich wyrażają cechy braci przedstawionych w bajce?

- [ ] troskliwi
- [ ] chciwi
- [ ] opiekuńczy
- [ ] dobrzy
- [ ] pazerni
- [ ] zakłamani
- [ ] uczynni
- [ ] kłótliwi
- [ ] zgodni

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Dopisz tutaj lub w zeszycie wyrazy, które należą do rodziny rzeczownika „brat”.

Wzór: brat – bratowa

Ćwiczenie 9

Wybierz dwa wyrazy z poprzedniego ćwiczenia i ułóż z nimi zdania. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Wśród osobowych form czasownika

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D10XvGgSq

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Z podanej grupy wyrazów wybierz czasowniki.

idę ☐, kartka ☐, stać ☐, ładnie ☐, wysoko ☐, stoisz ☐,
rysunek ☐, dziesięć ☐, idziemy ☐, stoicie ☐, gonili ☐, sklep ☐,
towar ☐, goniła ☐, jeździectwo ☐, kolorować ☐, uciekać ☐,
biegło ☐, koronka ☐, uciekały ☐, koronkowy ☐, uciekała ☐.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Do podanych czasowników dobierz odpowiednie zaimki.

idziemy	on
gonił	ty
idę	one
biegać	oni
uciekała	wy
gonili	nie wiadomo kto
stoicie	ja
biegło	my
uciekały	ono
maszerujesz	ona

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Które czasowniki nie pozwalają stwierdzić, kto wykonuje czynność? Powiedz dlaczego. Przypomnij sobie, jak nazywamy takie formy czasownika.

Ćwiczenie 4

Podaj odpowiednią formę czasownika „pisać”.

liczba pojedyncza:

1. os. (ja) piszę
2. os. (ty) _____
3. os. (on, ona, ono) _____

liczba mnoga:

1. os. (my) _____
2. os. (wy) _____
3. os. (oni, one) _____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Dobierz osobę i liczbę do podanych czasowników.

je	3. os. lp.
wcinacie	2. os. lp.
zajadają	3. os. lm.
przegryzamy	2. os. lm.
posilasz się	1. os. lm.
pałaszuję	1. os. lp.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 6

Uzupełnij tekst odpowiednimi wyrazami, a dowiesz się, jakie formy może przybierać czasownik.

Formy, które informują, [ ] wykonuje daną czynność lub co się [ ] albo [ ] dzieje, nazywamy [ ] formami [ ].

z czymś | kto | osobowymi | czasownika | z kimś

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Uporządkuj swoje wiadomości o czasownikach i uzupełnij zdania.

Czasowniki odmieniają się przez [ ]. Ja, ty, on, ona i ono w liczbie [ ] oraz my, wy oni i one w liczbie [ ].

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Uzupełnij zdania czasownikami w odpowiedniej formie.

Marta _____ list do kuzynki mieszkającej w Irlandii.

Jacek i Olek _____ na trampolinie.

Zosia i Helenka _____ na chodniku przed szkołą.

Andrzej _____ sanki pod górę.

Marzenka _____ na wakacje nad morze.

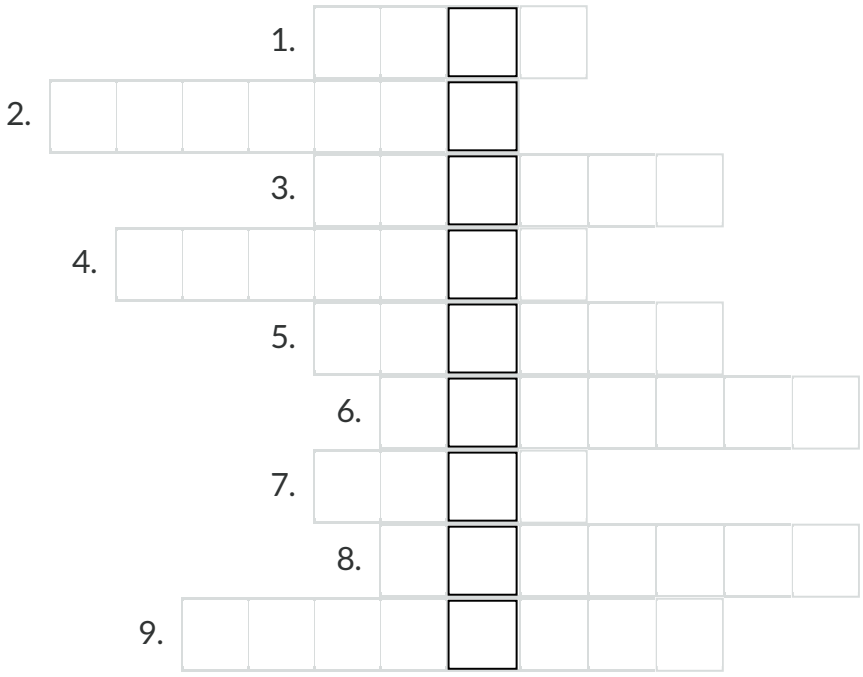
Halinka _____ w teatrze dziś wieczorem.

ciągnie | wyjeżdża | będzie | stoją | pisze | skaczą

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Co określa czynności i stany? Odczytaj rozwiązanie krzyżówki, a poznasz odpowiedź.

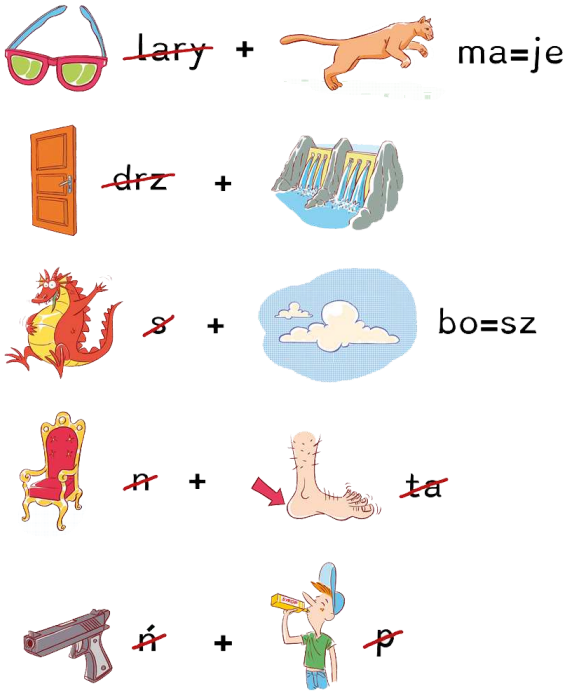

1. 1. os. lp. lecieć
2. 2. os. lp. śmigać
3. 2. os. lm. gnać
4. 2. os. lp. pruć
5. 3. os. lp. kroczyć
6. 3. os. lm. cwałować
7. 3. os. lm. mknąć
8. 3. os. lp. biec
9. 1 os. lm. pomykać

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Rozwiążcie rebusy. Określcie osobę i liczbę otrzymanych czasowników. Zapiszcie je tutaj lub w zeszytach.

ILUSTRACJA: 10 małych ilustracji do rebusów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Ułóżcie zdania z czasownikami odczytanymi z rebusów. Zapiszcie je tutaj lub w zeszytach.

Dom jest tam, gdzie jesteśmy wszyscy razem

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DmMYJx02D

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

W tym diagramie w pionie i w poziomie ukryte są wyrazy należące do rodziny wyrazu „dom”. Odszukaj je i zaznacz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Czym jest dom? Co dla ciebie znaczy to słowo? Co jest ważne w domu? Zastanów się i zanotuj wnioski tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Zaprezentujcie uczniom z innych grup to, co waszym zdaniem jest najważniejsze, kiedy mówi się o domu. Uzasadniajcie swoje wypowiedzi.

Wiktor Woroszylski

1927–1996

Polski poeta, pisarz i recenzent filmowy. Redaktor wielu czasopism kulturalnych. Pisał także dla dzieci i młodzieży, tłumaczył literaturę rosyjską.

Ćwiczenie 5

Przeczytajcie wiersz Wiktora Woroszylskiego pt. „Czas miłości” lub wysłuchajcie go uważnie. Co jest jego główną myślą utworu? Jak rozumiecie jego tytuł?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Czas miłości czyta Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Czas miłości czyta Bartosz Woźny Wiersz Czas miłości czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Wiktor Woroszylski

Czas miłości

Dom – to nie tapety, nie meble,
nie kąt z żyrandolem, obrazem.
Dom – to tam, gdzie choćby pod gołym niebem
ludzie są razem.

Tam, gdzie jasno wieczorem ciemnym,
tam, gdzie ciepło, choćby wicher dął.

Starczy, że mocno chcemy –
a zbudowaliśmy dom.

To, co różni, opada jak liście.
Zostaje najdroższe, najbliższe.

Huragany murów nie ugną.
Nie przekroczy progu nieufność.

I gdziekolwiek będziemy – wszędzie
z tobą, ze mną – i dom nasz będzie.

Wiktor Woroszylski, Czas miłości, [w:] tegoż, Drugi album poezji miłosnej, Warszawa 1971, s. 75.

Ćwiczenie 6

Czym jest dom dla podmiotu lirycznego? Pokoloruj na zielono fragmenty tekstu, które go opisują.

zielony

Dom – to nie tapety, nie meble,
nie kąt z żyrandolem, obrazem.
Dom – to tam, gdzie choćby pod gołym niebem
ludzie są razem.
Tam, gdzie jasno wieczorem ciemnym,
tam, gdzie ciepło, choćby wicher dął.
Starczy, że mocno chcemy –
a zbudowaliśmy dom.
To, co różni, opada jak liście.
Zostaje najdroższe, najbliższe.
Huragany murów nie ugną.
Nie przekroczy progu nieufność.
I gdziekolwiek będziemy – wszędzie
z tobą, ze mną – i dom nasz będzie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 7

Wybierz z tekstu odpowiednie fragmenty, które opisują dom.

Dom jest tam,…

– gdzie ludzie są razem,
– gdzie jasno wieczorem _____,
– gdzie _____,
– _____ będziemy.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Na podstawie wiersza odpowiedz, czego potrzeba, żeby zbudować taki dom? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij, jak rozumiesz ten fragment wiersza, i uzupełnij rozpoczęte zdanie. Zapisz je w zeszycie.

To, co różni, opada jak liście.
Zostaje najdroższe, najbliższe.

Huragany murów nie ugną.
Nie przekroczy progu nieufność.

Mury takich domów są…

Ćwiczenie 10

Przyporządkuj środkom stylistycznym odpowiednie fragmenty wiersza. Jak uważasz, w jakim celu poeta użył tych środków stylistycznych?

porównanie	„co różni, opada jak liście”
rym	„I gdziekolwiek będziemy – wszędzie z tobą, ze mną – i dom nasz będzie”.
epitet	„choćby pod gołym niebem”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Wiesz już, że najważniejsze dla stworzenia domu jest bycie razem z bliskimi, kochanymi ludźmi. Zastanów się, jak wyglądałby dom twoich marzeń: stań się na chwilę poetą i spróbuj napisać o nim wiersz. Możesz wybrać jeden z trzech sposobów wykonania zadania: a), b) lub c).

a) Pisz samodzielnie w zeszycie lub tutaj.

b) Korzystaj z pytań pomocniczych na temat domu. Redagując odpowiedzi, używaj różnych środków poetyckich. Zapisuj je. Odpowiedzi utworzą wiersz. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

- Gdzie się znajduje?
- Jak wygląda?
- Jaki ma kolor?
- Jak pachnie?
- Jaki ma dźwięk?
- Jakie uczucia mieści?
- Czy jest trwały?

c) Uzupełnij tekst.

Dom moich marzeń
Mój dom jest tam, ...
których kocham ..... i szczerze.
Wygląda jak .....
Ma kolor ..... i .....
Mój dom pachnie .....
i ulubioną .....
Dźwięczy radością od rana,
..... do śniadania.
Wielka krzątanina w mym domu gości,
która domowników napełnia ..... i .....

Murów ..... nie zdoła,
bo ..... i ..... panują dookoła.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-NC-SA 4.0

Ćwiczenie 12

Zaprezentujcie swoje wiersze w klasie. Porozmawiajcie o sposobach tworzenia tekstu i o tym, co było dla was łatwe, a co trudne.

Nie przypadkiem jestem przypadkiem

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DJRrfGJ3Q

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Co działo się z rzeczownikami w poprzednim zadaniu? Jaką prawidłowość zauważasz? Zastanów się i sformułuj definicję, a potem zapisz ją w zeszycie.

W języku polskim [ ] występują w siedmiu różnych [ ]. Nazywamy je [ ]. Mówimy, że rzeczowniki [ ] przez przypadki w [ ] pojedynczej i [ ].

czasowniki | odmieniają się | liczbie | przypadkami | mnogiej | rzeczowniki | formach

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Od mianownika do wołacza

Przeczytaj nazwy przypadków i odpowiadające im pytania. Zwróć uwagę, jak został odmieniony przez przypadki wyraz „król” w liczbie pojedynczej i mnogiej.

Przypadek		Na jakie pytanie odpowiada	Liczba pojedyncza	Liczba mnoga
M.	mianownik	kto? co? (jest)	król	królowie
D.	dopełniacz	kogo? czego? (nie ma)	króla	królów
C.	celownik	komu? czemu? (przyglądam się)	królowi	królom
B.	biernik	kogo? co? (widzę)	króla	królów
N.	narzędnik	z kim? z czym? (idę)	z królem	z królami
Ms.	miejscownik	o kim? o czym? (myślę, mówię)	o królu	o królach
W.	wołacz	o! ty wstrętny! (ty kochany!)	królu!	królowie!

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Zauważ, że tylko sześć form to odpowiedzi na pytania. Wołacz to nazwa formy, której używamy, gdy się do kogoś zwracamy.

Ćwiczenie 3

Naucz się na pamięć nazw przypadków z pytaniami. Zapamiętaj także skróty nazw.

Ćwiczenie 4

Odmień przez przypadki w liczbie pojedynczej i mnogiej rzeczowniki: wilk i owca.

Przypadek	Pytanie	lp. (wilk)	lp. (owca)	lm. (wilk)	lm. (owca)
M.	kto? co? (jest)				
D.	kogo? czego? (nie ma)				
C.	komu? czemu? (się przyglądam)				
B.	kogo? co? (widzę)				
N.	z kim? z czym? (idę)				
Ms.	o kim? o czym? (mówię)				
W.	o! (ty wstrętny!)				

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij zdania rzeczownikami we właściwej formie.

Zjadł kilka łyżek _____. (zupa)
Nie ma _____ do smarowania pieczywa. (masło)
Napiła się _____. (mleko)
Naprawił _____. (pralka)
Oglądał _____ w telewizji. (bajka)
Nie jestem _____! (dziecko)

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wskaż przypadek wyrazu „koń” w zdaniach.

Jak spaść, to z dobrego **konia**.	mianownik
Koń ma cztery nogi i też się potknie.	celownik
Pańskie oko **konia** tuczy.	dopełniacz
Łaska pańska na pstrym **koniu** jeździ.	narzędnik
Darowanemu **koniowi** nie zagląda się w zęby.	biernik
Kto bywa na koniu, ten bywa i pod **koniem**.	miejscownik

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dopasuj objaśnienia do przysłów. W jakich sytuacjach można zastosować te przysłowia? Podaj przykłady.

Darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby.	Każdemu może się coś nie udać.
Pańskie oko konia tuczy.	Ktoś, od kogo wiele zależy, może być nieprzewidywalny, kapryśny.
Kto bywa na koniu, ten bywa i pod koniem.	Swoich spraw najlepiej dopilnuje sam zainteresowany.
Łaska pańska na pstrym koniu jeździ.	Jeżeli nie uda się coś, co jest bardzo trudne, to nie będzie wstydu, warto więc ryzykować.
Koń ma cztery nogi i też się potknie.	Prezent trzeba przyjąć taki, jaki dają.
Jak spaść, to z dobrego konia.	Bywa się na przemian w sytuacji korzystnej i niekorzystnej.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Oto fragment ze słownika języka polskiego. Przyjrzyj się uważnie i znajdź wszystkie rzeczowniki hasłowe. Zapisz je tutaj lub w zeszycie. Podpowiedź: jest ich siedem.

cukiereczek *m* ///,*D.* ~czka, N. ~czkiem; *lm. M.* ~czki, zdr. od cukierek: Smaczne cukiereczki. Cukiereczki na choinkę.

cukierek *m* ///, *D.* ~rka, *N.* ~rkiem; *lm. M.* ~rki, *D.* ~rków ‹‹przysmak zrobiony ze specjalnie spreparowanego cukru z dodatkiem jakiegoś smaku››: Cukierek czekoladowy, grylażowy, miętowy, owocowy, ślazowy. Chrupać, ssać cukierek. Objadać się cukierkami.

cukierenka *ż* ///, *CMs*, ~nce; *lm. D.* ~nek, zdr. od cukiernia: Zaciszna cukierenka.

cukierkowaty ‹‹ckliwy, czułostkowy, mdły, cukierkowy››: Cukierkowata uroda. Cukierkowaty film.

cukierkowy ~owi, przym. od cukierek: Cukierkowy smak. Masa cukierkowa.

przen. ‹‹czułostkowy, sentymentalny; banalny››: Cukierkowa literatura. Cukierkowy film.

cukiernia *ż* //, *DCMs*. ~ni; *lm. D.* ~rni a. ~rń ‹‹lokal, gdzie się kupuje, spożywa wyroby cukiernicze, gdzie można napić się kawy, herbaty itp.››: Pójść na lody do cukierni.

cukiernica *ż* //, *DCMs*. ~cy; *lm. D.* ~ic ‹‹naczynie do cukru›› Kryształowa, srebrna cukiernica.

cukiernictwo *n* ///, *Ms*. ~wie, *blm*. **1**. ‹‹gałąź przemysłu spożywczego obejmującego wyrób słodyczy, cukierków, czekolady i ciast›› **2**. ‹‹zawód cukiernika››: Mistrz cukiernictwa.

cukierniczka *ż* ///, *CMs*. ~czce; *lm. D.* ~czek **1**. p. cukiernica. **2**. *rzad*. ‹‹kobieta cukiernik››: Zatrudnić cukierniczkę.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wyjaśnij podane skróty słownikowe.

m

ż

n

lp.

lm.

D.

C.

Ms.

N.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Znajdź na podanej stronie słownika przykłady rzeczowników rodzajów męskiego, żeńskiego i nijakiego. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Wykorzystując informacje, które znajdują się na tej stronie słownika, podaj odpowiednie formy wybranych rzeczowników.

cukierek:

D. lp. ____

D. lm. ____

cukiernia:

C. lp. ____

D. lm. ____

cukierenka:

Ms. lp. ____

C. lp. ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nie z rzeczownikami piszemy **razem**, np.
niepogoda, **nie**zgoda.
W klasie zapanowała **niezgoda**, bo chłopcy nie zgodzili się na udział w klasowym przedstawieniu.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Przeczytaj zdania. Zastąp rzeczowniki wyrazami z przeczeniem „nie” o podobnym znaczeniu i stwórz nowe wypowiedzenia. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Strzeż się wrogów.
Nie mów kłamstw.
Uważaj na zagrożenia.
Nie zostawiaj bałaganu.

Dom – czy każdy go ma?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DgAFPyHbq

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Przyporządkuj słowa do odpowiednich kategorii.

Dom – budynek

Dom – emocje

drzwi | radość | fundamenty | rodzice | okna | rodzina | dach | domek jednorodzinny | kamienica | bezpieczeństwo | święta | rodzeństwo | blok | miłość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Zastanówcie się, czym różnią się te dwa znaczenia słowa „dom”.

Ćwiczenie 4

- Porozmawiajcie o waszych skojarzeniach ze słowem „dom”.
- Opowiedzcie o swoich spostrzeżeniach.
- Jak sądzicie, skąd biorą się różnice w rozumieniu pojęcia „dom”?
- Czy wszyscy ludzie mają domy? Kto ich nie ma? Dlaczego?

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wysłuchaj uważnie wiersza Ewy Lipskiej pt. „Dom Dziecka”. Zwróć uwagę, ilu jest bohaterów w utworze i jak przedstawieni są w nim rodzice.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Dom Dziecka czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Dom Dziecka czyta Elżbieta Golińska Wiersz Dom Dziecka czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 7

Jakie uczucia wywołuje w tobie ten wiersz? Kim są jego bohaterowie? Odpowiedzi zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj wiersz pt. „Dom Dziecka” i zastanów się, czego najbardziej brakuje mieszkańcom przedstawionego miejsca.

Ewa Lipska

Dom Dziecka

Trzydzieści par pantofelków filcowych
z wyszytym na środku kwiatem tulipanu.
Trzydzieści fartuszków poplamionych sokiem
z czarnej porzeczki. Trzydzieści nieruchomych kotów
wyhaftowanych ściegiem płaskim.

Trzydzieści par wyciągniętych rączek
ale tylko po łyżki do zupy mlecznej.
Trzydzieści par oczu otwieranych we śnie
aby dojrzeć rodziców na wzgórzach cukierków.

Gdyby moja mamusia chciała
mogłaby być królową.
Ale musiała umrzeć
bo tatuś zmienił się w wilka.

Moja mamusia była chuda
i dlatego nie mogła mnie kochać.
Ale jak tylko będzie chuda mniej
to mnie kupi na zawsze.

Moja mamusia jest piękna. Mój tatuś jest silny.
Moja mamusia jest bogata. Mogłaby kupić
Amerykę Północną i złoto. A tatuś
potrafi strzelać z prawdziwego karabinu.

Trzydzieści par nóżek
stoi przed nieczynną zwrotnicą
i oczekuje na wjazd do
domu.

Ewa Lipska, Dom Dziecka, [w:] tejże, Drugi zbiór wierszy, Kraków 1970, s. 37.

Krzysztof Poboży, licencja: CC BY-SA 3.0

Ewa Lipska

ur. 1945

Wybitna polska poetka, laureatka wielu międzynarodowych nagród literackich, związana z Krakowem i Wiedniem. Wydała m.in. tomiki: „Przechowalnia ciemności", „Białe truskawki", „Drzazga", „Miasteczko Świat". Jej utwory śpiewa m.in. Grzegorz Turnau.

> **Ćwiczenie 9**
> Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:
>
> - Co mają, a czego nie mają dzieci z przedstawionego domu?
> - Czy w takim miejscu można być szczęśliwym i czuć się bezpiecznie? Dlaczego?
> - Jak rozumiecie ostatnią zwrotkę wiersza?

Ćwiczenie 10

Przeczytaj jeszcze raz uważnie wiersz. Znajdź i zaznacz cytaty, które według ciebie odpowiadają na poniższe pytania. Porównaj je z wyborem innych uczniów.

- O czym marzą dzieci – bohaterowie wiersza?
- Dlaczego dzieci mieszkają w tym domu?
- Gdzie według bohaterów wiersza znajdują się ich rodzice?
- Na co czekają dzieci z domu dziecka?

Ćwiczenie 11

Połącz rzeczowniki z epitetami, których użyła w wierszu poetka Ewa Lipska.

ścieg	silny
zupa	prawdziwy
koty	filcowe
pantofelki	nieruchome
mamusia	nieczynna
karabin	chuda
tatuś	mleczna
zwrotnica	płaski

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Do każdego rzeczownika z poprzedniego zadania dopiszcie inny, dowolny przymiotnik. Możecie to zrobić tutaj lub w zeszytach. Jakie skojarzenia budzą w was zapisane związki wyrazowe – pozytywne czy negatywne? Podyskutujcie o tym w klasie, uzasadniając swoje stanowisko.

Ćwiczenie 13

Prawa dzieci zostały ustanowione przez Organizację Narodów Zjednoczonych. Tego, aby były one przestrzegane, pilnuje w wielu krajach, także w Polsce, rzecznik praw dziecka. Najmłodsi obywatele mają prawo m.in. do akceptacji, rozmowy, opieki i bezpieczeństwa. Napisz list do rzecznika praw dziecka w sprawie mieszkańców domów dziecka. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Jak dobrze mieć sąsiada!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DIWUwyk4Z

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyjcie się ilustracji. Jaką sytuację przedstawia? Co mogło się tu wydarzyć? Porozmawiajcie o tym.

Uniwersytet Wrocławski,

> **Ćwiczenie 2**
> Wysłuchajcie wiersza Aleksandra Fredry pt. „Paweł i Gaweł”. Czy opowiada historię podobną do wymyślonych przez was wydarzeń?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

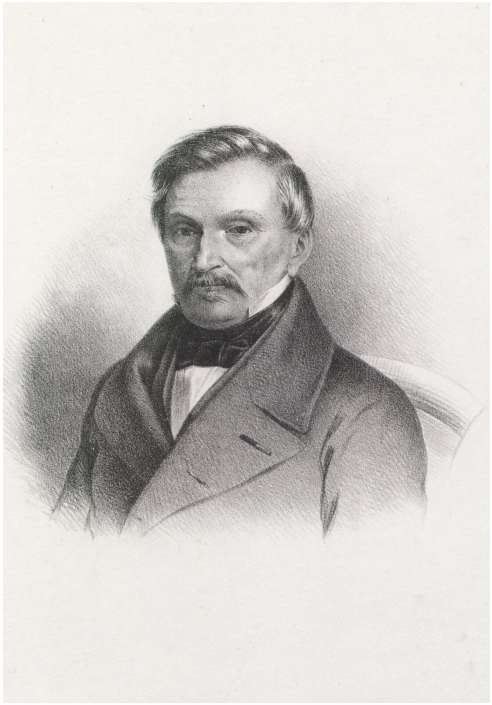
Wiersz Paweł i Gaweł czyta Bartosz Woźny
Contentplus.pl sp. z o.o.,

Wiersz Paweł i Gaweł czyta Bartosz Woźny Wiersz Paweł i Gaweł czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Aleksander Fredro

1793–1876

Poeta i wybitny polski komediopisarz. Najbardziej znane komedie tego autora to „Zemsta” i „Śluby panieńskie”. Na pewno przypominacie sobie jego wiersze, m.in. „Małpa w kąpieli”, „Osiołkowi w żłoby dano”, „Paweł i Gaweł”.

Aleksander hr. Fredro

Karol Auer, 1858, domena publiczna

Ćwiczenie 3

Przeczytajcie wiersz i wyjaśnijcie niezrozumiałe wyrazy, korzystając z przypisów. Odpowiedzcie na pytania:

- Kim są bohaterowie wiersza Aleksandra Fredry pt. „Paweł i Gaweł”?
- Na czym polega konflikt między nimi?
- Jaka jest główna myśl tego utworu?
- Jaki morał niesie wiersz?

Aleksander Fredro

Paweł i Gaweł

Paweł i Gaweł w jednym stali domu,
Paweł na górze, a Gaweł na dole;
Paweł spokojny, nie wadził nikomu,
Gaweł najdziksze wymyślał swawole.
Ciągle polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stołki,

Gonił, uciekał, wywracał koziołki,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju.
Znosił to Paweł, nareszcie nie może;
Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
”Zmiłuj się waćpan, poluj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą”.
A na to Gaweł:
”Wolnoć, Tomku,
W swoim domku”.
Cóż było mówić? Paweł ani pisnął,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.
Nazajutrz Gaweł jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę:
Stuk! Puk! – Zamknięto. Spogląda przez dziurę
I widzi… Cóż tam? Cały pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie.
”Co waćpan robisz?” „Ryby sobie łowię”.
”Ależ mospanie, mnie kapie po głowie!”
A Paweł na to:
”Wolnoć, Tomku,
W swoim domku”.
Z tej to powiastki morał w tym sposobie:
Jak ty komu, tak on tobie.

Aleksander Fredro, Paweł i Gaweł, [w:] tegoż, Paweł i Gaweł oraz inne bajki, Kraków 1991, s. 17.

Ćwiczenie 4

Uporządkuj chronologicznie wydarzenia w domu Pawła i Gawła.

- Gaweł odmawia Pawłowi, twierdząc, że ma prawo robić we własnym mieszkaniu to, co mu się podoba.
- Gaweł puka do drzwi Pawła, ale sąsiad nie otwiera.
- Paweł prosi Gawła o spokojniejsze i cichsze zachowanie.
- Gaweł spogląda przez dziurkę od klucza i widzi pokój pełen wody oraz Pawła „łowiącego ryby".
- Gawła budzą krople wody kapiące z sufitu.
- Paweł odpowiada Gawłowi, że w swoim mieszkaniu może robić to, co mu się tylko podoba.
- Gaweł hałasuje, biega i „poluje" w swoim pokoju.
- Gaweł ma pretensje do Pawła o zalanie mieszkania.
- Paweł wraca do swojego mieszkania.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Sporządźcie notatkę na temat bohaterów wiersza Aleksandra Fredry: jedna osoba z pary opisuje Pawła, a druga Gawła. Po wykonaniu zadania wymieńcie się informacjami o obu sąsiadach. Przy tworzeniu notatki możecie skorzystać z pytań:

- Kim jest Paweł/Gaweł?
- Gdzie mieszka?
- Jaki ma charakter?
- Jak się zachowuje?

Ćwiczenie 6

Porozmawiajcie o problemie opisanym w wierszu pt. „Paweł i Gaweł". Sformułujcie go i zapiszcie na tablicy i w zeszytach, a następnie odpowiedzcie na pytania:

- Jakie stosunki sąsiedzkie powinny panować w budynku wielorodzinnym?
- Jak wygląda sytuacja w waszych miejscach zamieszkania?
- Jak jest w budynku Pawła?
- Jak być powinno?
- Dlaczego nie jest tak, jak być powinno?
- Sformułujcie wnioski z dyskusji.

Ćwiczenie 7

Wymyśl prawdopodobne zakończenie historii przedstawionej w wierszu pt. „Paweł i Gaweł". Zapisz je tutaj lub w zeszycie, a następnie przedstaw na forum klasy.

Ćwiczenie 8

Przygotujcie w grupach scenki pantomimiczne, w których przedstawicie wybrany problem:

- Dlaczego Paweł nie mógł w swoim domu spokojnie wypoczywać?
- Jaką nauczkę dał Paweł Gawłowi?
- Co nowego może się wydarzyć w życiu Pawła i Gawła?

Ćwiczenie 9

Zaznacz na zielono morał w tekście bajki i wyjaśnij pisemnie – tutaj lub w zeszycie – jak go rozumiesz.

☐ zielony

Paweł i Gaweł w jednym stali domu,
Paweł na górze, a Gaweł na dole;
Paweł spokojny, nie wadził nikomu,
Gaweł najdziksze wymyślał swawole.
Ciągle polował po swoim pokoju:
To pies, to zając – między stoły, stołki,
Gonił, uciekał, wywracał koziołki,
Strzelał i trąbił, i krzyczał do znoju.
Znosił to Paweł, nareszcie nie może;
Schodzi do Gawła i prosi w pokorze:
„Zmiłuj się waćpan, poluj ciszej nieco,
Bo mi na górze szyby z okien lecą".
A na to Gaweł:
„Wolnoć, Tomku,
W swoim domku".
Cóż było mówić? Paweł ani pisnął,
Wrócił do siebie i czapkę nacisnął.
Nazajutrz Gaweł jeszcze smacznie chrapie,
A tu z powały coś mu na nos kapie.
Zerwał się z łóżka i pędzi na górę:
Stuk! Puk! – Zamknięto. Spogląda przez dziurę
I widzi... Cóż tam? Cały pokój w wodzie,
A Paweł z wędką siedzi na komodzie.
„Co waćpan robisz?" „Ryby sobie łowię".
„Ależ mospanie, mnie kapie po głowie!"
A Paweł na to:
„Wolnoć, Tomku,
W swoim domku".

Z tej to powiastki morał w tym sposobie:
Jak ty komu, tak on tobie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Przeczytaj przysłowia. Treść którego z nich odpowiada morałowi bajki Aleksandra Fredry?

- ◯ Niedaleko pada jabłko od jabłoni.
- ◯ Zapomniał wół, jak cielęciem był.
- ◯ Jak Kuba Bogu, tak Bóg Kubie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Porozmawiajcie o tym, jak rozumiecie temat lekcji. W jaki sposób odnosi się on do wiersza Fredry?

Ćwiczenie 12

Zapisz w zeszycie – w dwóch kolumnach – jakie zachowania sąsiadów lubisz, a jakie ci przeszkadzają.

Ćwiczenie 13

Jakimi sąsiadami jesteście? Zastanówcie się, czy w waszym zachowaniu jest coś, co może przeszkadzać ludziom mieszkającym po sąsiedzku? Porozmawiajcie o tym w klasie.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Przeczytaj wiersz i zastanów się, w jakich „wcieleniach” pokazał się w nim Rym? Przypomnij sobie wiadomości na temat tego środka stylistycznego. Zapisz przykłady wszystkich typów rymów.

Różne aspekty czasownika

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D5ctfUt87

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się pokojom Ani i Zosi. Przeczytaj notatki, które dziewczynki zostawiły swoim mamom. Jak sądzisz, czyja mama będzie bardziej zadowolona? Dlaczego?

Pokój Ani

Mamusiu,
robiłam porządki:
– ścierałam kurze,
– odkurzałam pokój,
– układałam książki,
– podlewałam kwiatki.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Uniwersytet Wrocławski, Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Jaki wniosek nasuwa ci się po obejrzeniu pokoi i przeczytaniu notatek Ani i Zosi? Uzupełnij zdania odpowiednimi czasownikami.

Ania wszystkie czynności [ ], ale ich nie [ ].

Zosia wszystkie czynności [ ].

wykonała | robiła | skończyła

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Wskaż wszystkie czasowniki w notatkach dziewczynek. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Jaką zauważasz różnicę między czasownikami na kartce Ani a czasownikami na kartce Zosi? Uzupełnij zdanie.

Czasowniki na kartce Ani wskazują, że czynności są [ ], a czasowniki na kartce Zosi informują, że czynności są [ ].

dokonane | niedokonane

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

A teraz uzupełnij definicję. Zapisz ją w zeszycie.

Czasowniki w języku polskim zawierają informację o trwaniu (powtarzaniu się) danej [ ] lub o jej skończeniu. Taką [ ] nazywa się odpowiednio aspektem dokonanym lub [ ].

wykonanym | wadę | rzeczy | cechę | czynności | niedokonanym

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

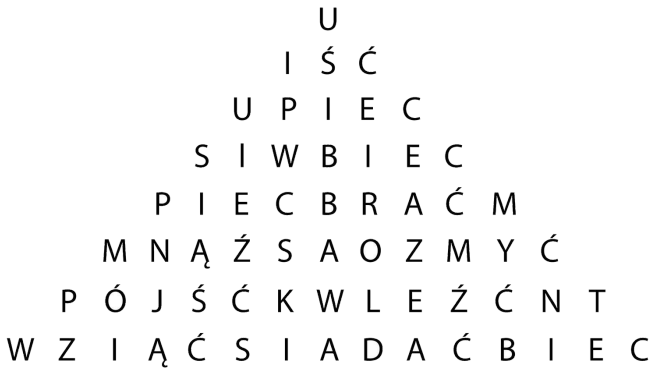
Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Znajdź ukryte w piramidzie (poziomo i pionowo) czasowniki niedokonane i dokonane.

Zapisz je w odpowiednich parach tutaj lub w zeszytach.

Wzór: czytać – przeczytać

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dopasuj odpowiednie czasowniki niedokonane do czasowników dokonanych.

strzelić ____

napisać ____

wrócić ____

odkurzyć ____

rzucić ____

wytworzyć ____

tworzyć | wracać | rzucać | strzelać | odkurzać | pisać

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Utwórz związki wyrazowe z odpowiednimi czasownikami dokonanymi. Wyjaśnij, co one znaczą.

spisać	z głowy
wynieść	majątek
odnieść	na straty
zapisać	zadanie
pobić	na tron
nabić	cyrograf
podpisać	lekarstwo
podbić	rekord
wybić	poprawki
podnieść	czyjeś serce
przebić	zeszyt
nanieść	w butelkę
odpisać	na duchu
przenieść	się na łono Abrahama
znieść	sukces
zbić	jajko
przepisać	kogoś w czymś

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Zredaguj notatkę informującą o tym, co dziś udało ci się zrobić. Użyj czasowników dokonanych.

Na kolacji u państwa Bobrów

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DvBiBtW8q

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Clive Staples Lewis

1898–1963

Angielski pisarz, autor znakomitego cyklu „Opowieści z Narnii", historii o magicznym świecie kryjącym się za drzwiami szafy pewnego profesora. Pierwsza z serii siedmiu opowieści to „Lew, czarownica i stara szafa".

Clive Staples Lewis przez 29 lat wykładał na uniwersytecie w Oksfordzie literaturę angielską. Tam zaprzyjaźnił się z innym znanym profesorem, Johnem Ronaldem Reuelem Tolkienem, i stał się pierwszym czytelnikiem i recenzentem „Władcy Pierścieni".

domena publiczna

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytaj uważnie fragment powieści Clive'a Staplesa Lewisa pt. „Lew, czarownica i stara szafa" lub wysłuchaj nagrania. Kim są goście, a kim gospodarze domu?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment powieści Lew, czarownica i stara szafa czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Lew, czarownica i stara szafa czyta Elżbieta Golińska Fragment powieści Lew, czarownica i stara szafa czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Clive Staples Lewis

W domu Bobrów

Pośrodku tamy, częściowo w nią wbudowany, wyrastał śmieszny domek przypominający wielki ul. Z dziury w jego szczycie ulatywał wesoły dymek i już sam ten widok (zwłaszcza gdy się było głodnym) przywodził na myśl gotowanie, pieczenie i smażenie, co sprawiało, że

czuło się jeszcze większy głód niż przedtem. [...]
– A więc jesteśmy na miejscu – oznajmił pan Bóbr – i wygląda na to, że pani Bobrowa nas oczekuje. Pokażę wam drogę. Uważajcie tylko, aby się nie pośliznąć.
Tama okazała się wystarczająco szeroka, aby po niej iść, chociaż (dla ludzi) nie było to zbyt przyjemne ze względu na lód, który ją pokrywał. [...] Pan Bóbr poprowadził ich gęsiego po szczycie tamy, aż na sam środek, skąd hen, do horyzontu, widać było rzekę z jednej i drugiej strony. Tutaj znajdowały się drzwi do jego domku.
– A więc jesteśmy, żono – powiedział pan Bóbr. – Znalazłem ich. Oto są Synowie i Córki Adama i Ewy.
Pierwszą rzeczą, która zwróciła uwagę Łucji, kiedy weszli do środka, był dziwnie znajomy turkot. Potem zobaczyła puszystą postać siedzącą w kącie przy maszynie do szycia. Była to pani Bobrowa. Na ich widok zatrzymała maszynę, wstała, wyjęła długą nitkę, która zwisała jej z pyska, i spojrzała na nich przyjaźnie.
– A więc wreszcie przybywacie! – powiedziała, wyciągając do nich swoje pomarszczone, stare łapy. – Nareszcie! Pomyśleć tylko, że dożyłam tego dnia! Kartofle już się gotują, czajnik podśpiewuje i mam nadzieję, panie Bobrze, że przyniesiesz nam jakąś rybkę.
– Przyniosę, a jakże – odpowiedział pan Bóbr i chwyciwszy cebrzyk, wyszedł z domu (a Piotr z nim). [...]
W tym samym czasie dziewczynki pomagały pani Bobrowej napełnić kociołek wodą, nakryć do stołu, pokroić chleb, włożyć talerze do piekarnika, aby się ogrzały, z beczułki stojącej w kącie nalać dla pana Bobra piwa do sporego dzbanka, postawić na ogniu patelnię i rozgrzać tłuszcz. Łucja pomyślała sobie, że dom państwa Bobrów jest bardzo przytulny. [...] Nie było w nim książek ani obrazów, a zamiast łóżek wbudowano w ściany prycze, jak na okręcie. Z sufitu zwieszały się szynki i wieńce cebuli, a na ścianach wisiały gumowe

buty, płaszcze nieprzemakalne, siekiery, nożyce, szpadle, rydle, rozmaite narzędzia murarskie, wędki, sieci rybackie i więcierze.
A obrus na stole, choć bardzo czysty, był szorstki w dotyku.
Właśnie kiedy tłuszcz na patelni zaczynał już skwierczeć, Piotr i pan Bóbr powrócili z rybami, które gospodarz uprzednio wypatroszył i oczyścił nożem na świeżym powietrzu. Możecie sobie wyobrazić, jak cudownie pachniała smażąca się świeżo złowiona ryba i jak bardzo dzieciom uciekały do niej języki, i jak głód ich wzrastał i wzrastał z każdą chwilą, aż wreszcie pani Bobrowa oznajmiła: „No, to jesteśmy już prawie gotowi". Zuzanna odcedziła kartofle i postawiła je jeszcze na kuchni, aby odparowały, a Łucja pomogła pani Bobrowej wyłożyć pstrągi na półmisek. Wreszcie każdy mógł przysunąć sobie jeden ze stołków [...] i przygotować się na bliskie już rozkosze podniebienia. Na stole stał dzban kremowego mleka dla dzieci (pan Bóbr wolał zostać przy piwie) i wielka bryła złocistego masła, z której każdy mógł sobie brać do kartofli tyle, ile miał ochotę. Każde z dzieci pomyślało sobie – a ja zgadzam się z nimi – że nie ma nic lepszego nad dobrą rybę ze słodkiej wody, jeżeli je się ją w pół godziny po złowieniu i w pół minuty po zdjęciu z patelni. A kiedy skończyli jeść rybę, pani Bobrowa wyciągnęła niespodziewanie z piekarnika wielką, jeszcze gorącą i polukrowaną na wierzchu struclę z marmoladą i postawiła imbryk na ogniu, tak że kiedy skończyli struclę, herbata już była gotowa. I kiedy każdy dostał filiżankę herbaty, każdy podsunął swój stołek do ściany, aby się o nią wygodnie oprzeć, i każdy wydał z siebie długie westchnienie pełnego szczęścia.
– A teraz – powiedział pan Bóbr, odstawiając pusty już kufel i przysuwając sobie filiżankę herbaty – jeżeli będziecie tak mili i poczekacie, aż napełnię sobie fajkę, możemy zająć się naszymi sprawami. Widzę, że śnieg znowu pada – dodał, spoglądając w okno. – To najlepsze, co mogło się zdarzyć, bo to znaczy, że nie będziemy

mieli nieproszonych gości, a jeśli ktoś próbował was tropić, nie znajdzie żadnych śladów.

Clive Staples Lewis, W domu Bobrów, [w:] tegoż, Lew, czarownica i stara szafa, tłum. Magdalena Sobolewska, Warszawa 1999, s. 35–37.

Ćwiczenie 2

Wyjaśnij z pomocą przypisów i słownika niezrozumiałe wyrazy z tekstu.

Ćwiczenie 3

Przeczytajcie uważnie opis miejsca, gdzie znajduje się domek Bobrów. Wskażcie naturalne zabezpieczenia wokół domu. Wyjaśnijcie, dlaczego przybysze mogą czuć się tu bezpiecznie. W jaki sposób pogoda im sprzyja? Porozmawiajce o tym.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyjcie się zdjęciom przedstawiającym zachowanie bobrów i poszukajcie w internecie informacji na temat bobrowych żeremi. Jakie cechy wspólne mają żeremie i domek Bobrów opisany w tym fragmencie powieści?

Bóbr

domena publiczna

Tama zbudowana przez bobry

licencja: CC 0

Pień drzewa wygryziony przez bobra

domena publiczna

Płynący bóbr
domena publiczna

Żeremie – konstrukcja zbudowana przez bobra
Eric Kilby, licencja: CC BY-SA 2.0

Ćwiczenie 5

Znajdź i przeczytaj opis przytulnego domu państwa Bobrów. Wykonaj ilustrację tego domu tak, jak podpowiada ci wyobraźnia. Zaprezentuj swoją pracę na forum klasy na następnej godzinie zajęć.

Ćwiczenie 6

Przedstaw krótko bohaterów opowiadania. Jak gospodarze przyjęli gości? O czym to świadczy?

Ćwiczenie 7

W przymiotnikach, które określają smak, zapach i wygląd potraw zaserwowanych przez panią Bobrową na kolacji, ktoś pozmieniał kolejność sylab. Odgadnij, jakie to wyrazy, i wpisz ich właściwą formę.

czysosty
kosmatywi
rownykla
nyborwy
wyniśmiety
detnylika
łoziowy
wynykwint
mitsanyak
tennyinsyw
atypeczny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Odgadnięte w poprzednim ćwiczeniu przymiotniki zapisz w zeszycie i dopisz do nich po trzy dowolne rzeczowniki nazywające potrawy, napoje, posiłki lub inne rzeczy związane z jedzeniem.

Ćwiczenie 9

Przeczytajcie ponownie fragment powieści. Jakie opisane obrazy można w nim wyodrębnić? Podzielcie tekst na części i nadajcie im tytuły. Przedstawcie swoje pomysły na forum klasy.

Ćwiczenie 10

Uporządkuj podane tytuły części opowiadania zgodnie z kolejnością wydarzeń.

- Bobrowa tama.
- Dom państwa Bobrów.
- Gotowanie.
- Pomoc dziewczynek.
- Gościnna pani Bobrowa.
- Przy stole.
- Herbatka.
- Przejście przez tamę.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Tytuły części opowiadania budują jego plan. Każdy z punktów z poprzedniego ćwiczenia rozwińcie w postaci dwóch lub trzech zdań. Zapiszcie je tutaj lub w zeszycie – powinny się one logicznie łączyć, tworząc streszczenie tekstu.

Gotować każdy może

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1DFay5uZ

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Gotowanie to prawdziwa sztuka łączenia smaków, zapachów i kolorów. Nie tak łatwo odpowiednio dobrać składniki, żeby przygotowana potrawa była i zdrowa, i smaczna. Początkujący kucharze mają na szczęście „pomocników" w postaci przepisów. Warto je poznać i zdobywać kolejne stopnie kulinarnego wtajemniczenia.

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytajcie informację prasową z lipca 2012 roku. Jak myślicie, o jakiej potrawie opowiada? Co na to wskazuje?

Przysmak na sto kawałków

Tym razem nie była okrągła, ale długa na ponad kilometr! Upieczona w mieście Massa we Włoszech, została wpisana do Księgi Rekordów Guinessa, tym samym bijąc rekord, który dotąd należał do… Polaków. Włoski przysmak „przerósł" polską wersję o 162 metry i 69 centymetrów.

Nową rekordzistkę przyrządzano przez wiele godzin, a pieczono przez całą dobę. Do jej przygotowania potrzebne były 2 tony mąki, 30 kilogramów bazylii, 1600 kilogramów mozzarelli i niemal 2000 litrów pysznego pomidorowego przecieru. Smakowała wybornie!

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Z jakich składników powstała potrawa opisana w gazecie?

- [ ] 10 000 plastrów szynki
- [ ] 30 kilogramów bazylii
- [ ] 25 kilogramów drożdży
- [ ] 2 tony mąki
- [ ] 40 jajek
- [ ] 2000 litrów przecieru pomidorowego
- [ ] 1 tona żółtego sera
- [ ] 1600 kilogramów mozzarelli

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Porozmawiajcie o waszych ulubionych potrawach. Z jakich składników powstają? Jakie czynności trzeba po kolei wykonać przy ich przygotowywaniu?

Ćwiczenie 4

Wstaw w tekst definicji odpowiednie słowa.

Przepis to [ ] określająca, jak coś [ ]; inaczej receptura, recepta. Najczęściej dotyczy [ ] przyrządzania jakiejś [ ]. Zbiór takich [ ] można znaleźć w [ ] kucharskiej.

sposobu | potrawy | wykonać | książce | wskazówka | przepisów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Przeczytaj uważnie przepis. Zaznacz czerwonym kolorem czasowniki i ustnie określ ich formę (forma osobowa czy bezokolicznik, forma dokonana czy niedokonana).

czerwony

Zupa pomidorowa

Czas przyrządzania: ok. 30 min

Wartość kaloryczna jednej porcji: ok. 300 kcal

Składniki:

1 l wywaru mięsno-warzywnego lub warzywnego

1,5 kg pomidorów

listki świeżej bazylii do smaku

ćwierć szklanki śmietanki 18-procentowej

1 szklanka ryżu

sól i pieprz

posiekana natka pietruszki

Sposób wykonania:

Pomidory sparzyć i obrać ze skórki, usunąć nasiona. Miąższ pokroić w kostkę. Wrzucić do rondla razem z bazylią i dusić, aż pomidory się rozpadną. Następnie zalać pomidory wywarem i gotować całość przez kilka minut. Zmiksować zupę blenderem. Doprawić solą i pieprzem, zabielić śmietanką. Osobno ugotować ryż. Przed podaniem posypać posiekaną natką pietruszki.

Smacznego!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

domena publiczna

Ćwiczenie 6

Zmień opis sposobu przyrządzania zupy pomidorowej, stosując formę rozkazu. Zapisz przepis tutaj lub w zeszycie.

Pomidory sparz i obierz ze skórki, usuń nasiona. Miąższ...

Ćwiczenie 7

Przyjrzyj się fotografiom. Podaj przepisy na przedstawiony napój i potrawę. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

domena publiczna

domena publiczna

Ćwiczenie 8

Dopasuj odpowiednie skróty do nazw jednostek miar i wag.

1 gram – ____

1 dekagram – ____

1 kilogram – ____

1 tona – ____

1 milimetr – ____

1 centymetr – ____

1 decymetr – ____

1 metr – ____

1 kilometr – ____

1 dm | 1 m | 1 mm | 1 dag | 1 g | 1 km | 1 t | 1 cm | 1 kg

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Czy dostrzegasz jakąś zasadę ortograficzną w zapisie skrótów? Zapisz swoje spostrzeżenia tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

Przeczytaj przepis. Jakie składniki będą potrzebne do przygotowania tego deseru? Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Galaretka malinowa

Szklankę malin starannie opłucz, rozłóż owoce do szklanych pucharków. Zagotuj 0,5 litra wody. Zawartość torebki z galaretką wsyp do wody i dokładnie wymieszaj do rozpuszczenia (nie gotuj!). Przestudzoną galaretkę wlej na owoce do pucharków. Odstaw w chłodne miejsce do stężenia. Przed podaniem na każdą porcję nałóż łyżkę bitej śmietany.

domena publiczna

Przepis na dobre życie

Ćwiczenie 11

Przeczytaj wiersz Kathariny Elisabeth Goethe pt. „Przepis na cały rok” i zaznacz w nim kolorem wszystkie bezokoliczniki.

Katharina Elisabeth Goethe

Przepis na cały rok

Wziąć dwanaście miesięcy,
obmyć je do czysta z goryczy, chciwości, pedanterii i lęku.
Podzielić każdy miesiąc na 30 lub 31 części
tak, żeby starczyło akuratnie na rok.
Każdy dzionek przyrządza się oddzielnie, biorąc
po jednej części pracy i dwie części wesołości i humoru.
Dodać do tego należy trzy kopiaste łyżki optymizmu,
łyżeczkę tolerancji, ziarnko ironii i szczyptę taktu.
Następnie masę tę polewa się obficie miłością.
Gotowe danie należy ozdobić bukiecikami drobnych uprzejmości
I podawać codziennie z pogodą ducha oraz...
filiżanką ożywczej herbaty!

Katharina Elisabeth Goethe, Przepis na cały rok, tłum. Anna Stasiak.

domena publiczna

Katharina Elisabeth Goethe

1731–1808

Niemiecka poetka, matka jednego z największych niemieckich poetów Johanna Wolfganga Goethego. Serdeczna, ciepła i dowcipna osoba. Goethe pisał, że to właśnie jej zawdzięcza swoje literackie zainteresowania.

Ćwiczenie 12

Wynotuj z powyższego przepisu wszystkie składniki. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 13

Wymyśl i zapisz – tutaj lub w zeszycie – niezwykły przepis, np. na szczęśliwy dzień, udaną wycieczkę, piątkę w szkole, dobrą zabawę.

Ćwiczenie 14

Obejrzyj wybrany program kulinarny w telewizji lub w internecie i przygotuj podobną prezentację na następną lekcję. Pamiętaj o rekwizytach!

Czy trudno znaleźć przyjaciela?

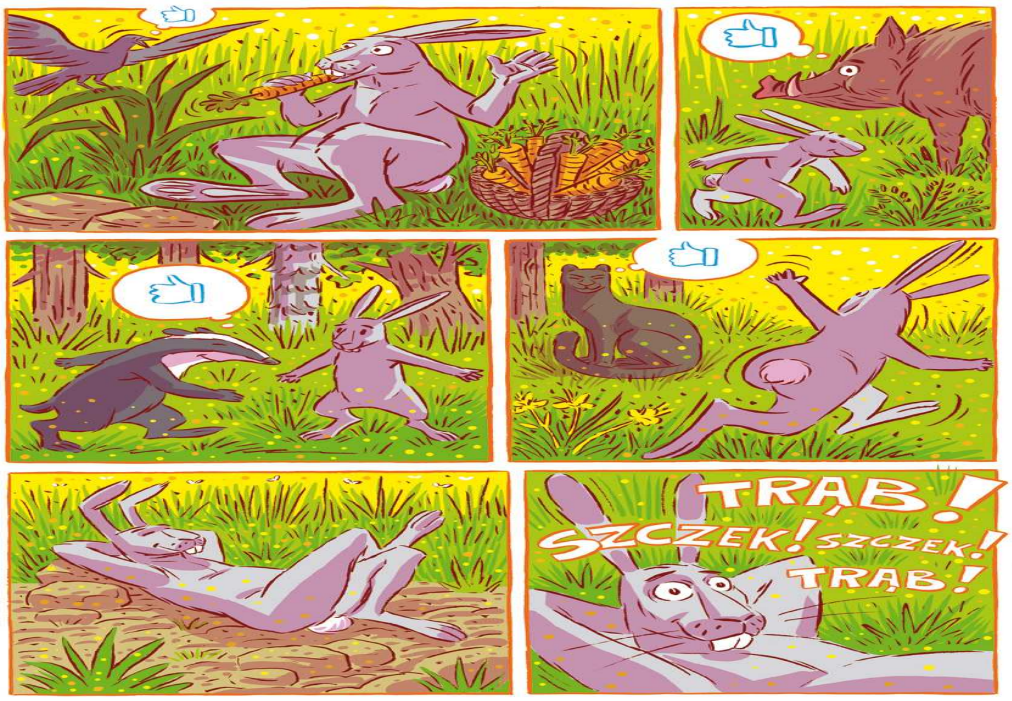
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dz3izSOs9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

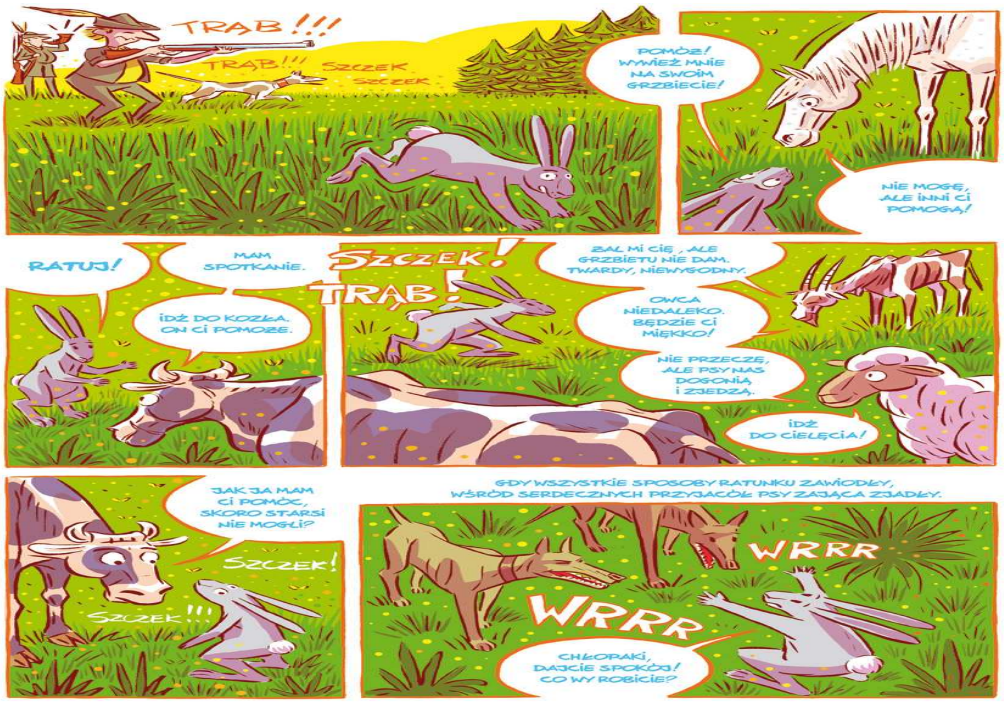
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Niektórzy mają przyjaciół przez całe życie. Znają się i kochają od piaskownicy, dzieląc nie tylko grabki i wiaderko, ale również każdą radość i smuteczek. A jednak „odwieczną" przyjaźń może zburzyć jeden krótki moment. Taki, w którym okazuje się, że całe życie to za mało, by poznać prawdziwego przyjaciela…

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyjcie komiks i opowiedzcie, co przydarzyło się zającowi.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Obejrzyjcie film z recytacją bajki Ignacego Krasickiego pt. „Przyjaciele”. Czy wasze historie są podobne do opisanej w utworze? Czym się różnią?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Przyjaciele czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Wiersz Przyjaciele czyta Elżbieta Golińska Wiersz Przyjaciele czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ignacy Krasicki

1735–1801

Wybitny polski pisarz. Pełnił funkcję biskupa warmińskiego oraz doradcy króla Stanisława Augusta Poniatowskiego. Pisał krótkie wierszowane bajki, w których krytykował ludzkie wady i słabości.

domena publiczna

Ćwiczenie 3

Przeczytaj uważnie utwór Ignacego Krasickiego pt. „Przyjaciele”. Wyszukaj w tekście niezrozumiałe wyrazy i je objaśnij, korzystając z przypisów i słownika.

Ignacy Krasicki

Przyjaciele

Zajączek jeden młody,
Korzystając z swobody,
Pasł się trawką, ziółkami w polu i ogrodzie,
Z każdym w zgodzie.
A że był bardzo grzeczny, rozkoszny i miły,
Bardzo go inne zwierzęta lubiły.
I on też, używając wszystkiego z weselem,
Wszystkich był przyjacielem.
Raz, gdy wyszedł w świtanie i bujał po łące,
Słyszy przerażające
Głosy trąb, psów szczekania, trzask wielki po lesie.

Stanął... Słucha... Dziwuje się...
A gdy się coraz zbliżał ów hałas, wrzask srogi,
Zając w nogi.
Wspojźrzy się poza siebie: aż tuż psy i strzelce!
Strwożon wielce.
Przecież wypadł na drogę, od psów się oddalił.
Spotkał konia, prosi go, iżby się użalił:
"Weź mnie na grzbiet i unieś!" Koń na to: „Nie mogę,
Ale od innych pewną będziesz miał załogę".
Jakoż wół się nadarzył. – „Ratuj, przyjacielu!"
Wół na to: „Takich jak ja zapewne niewielu
Znajdziesz, ale poczekaj i ukryj się w trawie.
Jałowica mnie czeka, niedługo zabawię.
A tymczasem masz kozła, co ci dopomoże".
Kozieł: „Żal mi cię, niebożę,
Ale ci grzbietu nie dam, twardy, nie dogodzi;
Oto wełniasta owca niedaleko chodzi,
Będzie ci miętko siedzieć..." Owca rzecze:
"Ja nie przeczę,
Ale choć cię uniosę pomiędzy manowce,
Psy dogonią i zjedzą zająca i owcę;
Udaj się do cielęcia, które się tu pasie".
"Jak ja ciebie mam wziąć na się,
Kiedy starsi nie wzięli?" – cielę na to rzekło
I uciekło.
Gdy więc wszystkie sposoby ratunku upadły,
Wśród serdecznych przyjaciół psy zająca zjadły.

Ignacy Krasicki, Przyjaciele, [w:] tegoż, Bajki, Warszawa 1995, s. 11.

Ćwiczenie 4

Jakie określenia zastosowane w wierszu wyrażają cechy głównego bohatera? Wybierz właściwe, zgodnie z ich kolejnością pojawiania się w tekście, i dokończ zdania.

Zajączek był młody, swobodny, [ ], [ ] i [ ].
Wszystkie zwierzęta go [ ].

rozkoszny | kochały | grzeczny | gadatliwy | mądry | bezczelny | chwaliły | lubiły | głaskały | miły

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Jakie inne zwierzęta pojawiają się kolejno w tekście?

- krowa
- cielę
- owca
- wół
- kozioł
- koń
- psy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

W jaki sposób zwierzęta odmawiały pomocy zajączkowi? Kto i co powiedział? Dopasuj wypowiedzenia do ich autorów.

kozioł	Poczekaj i ukryj się w trawie.
wół	Mam za twardy grzbiet. Nie będzie ci wygodnie.
cielę	Choć cię uniosę w bezpieczne miejsce, psy nas dogonią i zjedzą.
owca	Starsi ci nie pomogli, to ja mam pomóc?
koń	Inni ci na pewno pomogą.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Jak myślicie, dlaczego zwierzęta odmówiły pomocy zającowi?
- Jak powinni się zachować przyjaciele w podobnej sytuacji?
- Czy między zwierzętami była prawdziwa przyjaźń?
- Jak wy zachowalibyście się, będąc na miejscu zająca, a jak na miejscu innych zwierząt?

Ćwiczenie 8

Przygotujcie czytanie bajki z podziałem na role.

- Wybierzcie narratora i przydzielcie sobie role zwierząt.
- Zaprezentujcie swoją interpretację utworu pozostałym grupom.

Ćwiczenie 9

Uzupełnij definicję.

Bajka to krótka historyjka, często pisana _____, w której występują _____, rośliny lub przedmioty zachowujące się jak _____. Czasem pojawiają się także sami ludzie. W bajkach _____ jest tchórzliwy, _____ – sprytny, przebiegły, wilk – zły itp. Bajkowa opowieść ma zwykle _____, czyli wniosek płynący z _____, który powinien czytelnika czegoś nauczyć.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

W przymiotnikach, które określają słowo „przyjaźń”, ktoś pozmieniał kolejność sylab. Odgadnij, jakie to przymiotniki, i wpisz ich właściwą formę.

nazgondo _____

nawier _____

raszcze _____

dziprawwa _____

łazaży _____

deserczna _____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Ułóż zdania z trzema wybranymi przymiotnikami z poprzedniego ćwiczenia, które określają przyjaźń. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 13

Uzupełnij zdania odpowiednią formą rzeczownika „przyjaciele”.

Rozmawiam o moich	przyjaciół?
Czy mam prawdziwych	przyjaciołom.
Nie widzę moich	przyjaciołach.
To są moi	przyjaciół.
Przyglądam się moim	przyjaciółmi.
Chodźmy,	przyjaciele.
Idę z moimi	przyjaciele!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Odmień słowo „przyjaciel” przez przypadki i wstaw w zdania w odpowiedniej formie. Co znaczą te cytaty i przysłowia?

Umiej być _____, znajdziesz _____.

– Ignacy Krasicki

_____ naszych _____ są naszymi _____.

Dla _____ nowego nie opuszczaj starego.

Szczęście _____ rodzi, nieszczęście doświadcza ich wierności.

– Seneka

Chcąc poznać _____, trzeba z nim beczkę soli zjeść.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Prawdziwy przyjaciel: kto to taki?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DisoXm0uq

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na pewno masz wiele koleżanek i kolegów. A czy masz przyjaciela? Czym właściwie jest przyjaźń? Spróbuj rozgryźć zagadkę prawdziwej przyjaźni.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyjcie film z recytacją utworu Adama Mickiewicza pt. „Przyjaciele". Zapamiętajcie, o czym opowiada.

Film dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DisoXm0uq

Utwór Adama Mickiewicza czyta Jan Blecki
Scholaris.pl,

Utwór Adama Mickiewicza czyta Jan Blecki Utwór Adama Mickiewicza czyta Jan Blecki Źródło: Scholaris.pl.

Adam Mickiewicz

2 – 1855

Jeden z najwybitniejszych polskich poetów, tworzył w okresie romantyzmu. Najbardziej znane jego utwory to m.in. „Pan Tadeusz” i „Dziady”. Młodzi czytelnicy znają jego wiersze, np. „Reduta Ordona”, „Niepewność”, oraz wiele bajek, m.in. „Golono, strzyżono”, i ballad, np. „Powrót taty”, „Pani Twardowska”.

domena publiczna

> **Ćwiczenie 2**
> Przeczytaj uważnie utwór pt. „Przyjaciele”. Wyszukaj w tekście wyrazy, które są dla ciebie niezrozumiałe, i wyjaśnij ich znaczenie, korzystając z przypisów i słownika.

Adam Mickiewicz

Przyjaciele

Nie masz teraz prawdziwej przyjaźni na świecie;
Ostatni znam jej przykład w oszmiańskim powiecie.
Tam żył Mieszek, kum Leszka, i kum Mieszka Leszek,
Z tych, co to: gdzie ty, tam ja, co moje, to twoje.
Mówiono o nich, że gdy znaleźli orzeszek,
Ziarnko dzielili na dwoje;

Słowem, tacy przyjaciele,
Jakich i wtenczas liczono niewiele.
Rzekłbyś: dwójduch w jednym ciele.

O tej swej przyjaźni raz w cieniu dąbrowy
Kiedy gadali, łącząc swoje czułe mowy
Do kukań zozul i krakań gawronich,
Alić ryknęło raptem coś koło nich.
Leszek na dąb; nuż po pniu skakać jak dzięciołek.
Mieszek tej sztuki nie umie,
Tylko wyciąga z dołu ręce: „Kumie!"
Kum już wylazł na wierzchołek.

Ledwie Mieszkowi był czas zmrużyć oczy,
Zbladnąć, paść na twarz: a już niedźwiedź kroczy.
Trafia na ciało, maca: jak trup leży;
Wącha: a z tego zapachu,
Który mógł być skutkiem strachu,
Wnosi, że to nieboszczyk i że już nieświeży.
Więc mruknąwszy ze wzgardą, odwraca się w knieję,
Bo niedźwiedź Litwin miąs nieświeżych nie je.

Dopieroż Mieszek odżył... „Było z tobą krucho! –
Woła kum. – Szczęście, Mieszku, że cię nie zadrapał!
Ale co on tak długo tam nad tobą sapał,
Jak gdyby coś miał powiadać na ucho?"
„Powiedział mi – rzekł Mieszek – przysłowie niedźwiedzie:
Że prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie".

Adam Mickiewicz, Przyjaciele, [w:] tegoż, Bajki, Warszawa 1893, s. 112.

Ćwiczenie 3

Odpowiedzcie na pytania:

- Kim są bohaterowie tej bajki?
- Co im się przydarzyło?
- Jakiej próbie została poddana przyjaźń Leszka i Mieszka?
- Kto zawiódł swojego przyjaciela: Leszek czy Mieszek?

Ćwiczenie 4

Jaka przyjaźń łączyła Mieszka i Leszka przed spotkaniem z niedźwiedziem? Jaka okazała się później? Wstaw brakujące wyrazy.

Leszek i Mieszek byli jak [ ] dusze w jednym [ ]. Razem spędzali [ ], dzielili się wszystkim, nawet znalezionym [ ]. Pewnego dnia ich [ ] została poddana [ ]. Gdy spotkali [ ], okazało się, że Leszek nie jest [ ] przyjacielem, bo nie pomógł [ ] w niebezpieczeństwie.

Leszkowi | prawdziwym | jabłkiem | wakacje | ciele | dwie | przyjaźń | Mieszkowi | różne | fałszywym | próbie | tygrysa | niedźwiedzia | orzeszkiem | czas | miłość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wskaż wyrazy, którymi nie można zastąpić słowa „przyjaciel”. Pozostałe utworzą wyrazy bliskoznaczne.

- [ ] kumpel
- [ ] towarzysz
- [ ] zdrajca
- [ ] powiernik
- [ ] druh
- [ ] sąsiad
- [ ] kolega
- [ ] bratnia dusza
- [ ] znajomy
- [ ] przeciwnik

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Znajdź wyrazy pokrewne do rzeczownika „przyjaciel”. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Przykład: przyjaciel – przyjaciółka

Ćwiczenie 7

Przyjrzyj się budowie bajki pt. „Przyjaciele”. Czy możesz wyróżnić w niej jakieś części? Zastanów się, a następnie uzupełnij definicję.

Zwrotka (strofa) – wyróżniona graficznie część , którą autor powtórzył w podobnym kształcie kilka razy. Często każda ze zwrotek utworu ma tę samą liczbę .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj zdania w tabelce. Wskaż, które są prawdziwe, a które fałszywe.

Zdania	Prawda	Fałsz
Bohaterem tekstu jest niedźwiedź.	◯	◯
Pouczenie płynące z tekstu bajki zawarte jest w słowach: prawdziwych przyjaciół poznajemy w biedzie.	◯	◯
Leszek zachował się jak prawdziwy przyjaciel.	◯	◯
Tekst bajki „Przyjaciele” napisany jest prozą.	◯	◯
W wierszu są cztery strofki (zwrotki).	◯	◯
W każdej strofce jest tyle samo wersów (linijek).	◯	◯
Cały wiersz ma 31 wersów.	◯	◯
Utwór Adama Mickiewicza „Przyjaciele” jest bajką.	◯	◯

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przypomnij sobie, jaki utwór nazywamy bajką. Udowodnij, że utwór „Przyjaciele” też jest bajką.

Ćwiczenie 10

Dobierz do obrazków odpowiednie podpisy.
Połącz w pary.

Ratuj się, kto może!

Niebezpieczeńs nadchodzi

Bliskie spotkanie z niedźwiedzien

Wielka przyjaźń Leszka i Mieszka

Prawdziwych przyjaciół poznaje się...

Ćwiczenie 11

Napisz na kartce list, w którym jako Leszek przeprosisz Mieszka za swoje zachowanie. Przekonaj go, że warto ci wybaczyć i jeszcze raz zaufać.

Wręcz list koleżance lub koledze z ławki. Porozmawiajcie o tym, czy takie przeprosiny mogłyby zostać przyjęte przez Mieszka. Dlaczego tak lub dlaczego nie?

Ćwiczenie 12

Porozmawiajcie o tym, jak można okazywać przyjaźń. Jak zachowujecie się wobec swoich przyjaciół? Kiedy i w jakich sytuacjach wy pomagacie im, a kiedy i jak oni wam? Co to znaczy być prawdziwym przyjacielem?

Oswoić znaczy stworzyć więzy

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dh5Skc4v6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Odpowiedzcie na pytania i przedstawcie swoje przemyślenia na forum klasy:

- Czym jest przyjaźń?
- Czy macie swoich przyjaciół? Skąd wiecie, że nimi są?
- Jak można poznać, że ktoś jest prawdziwym przyjacielem?

domena publiczna

Antoine de Saint-Exupéry

1900–1944

Francuski lotnik, pisarz i poeta. Najsłynniejsze dzieło Antoine'a de Saint-Exupéry'ego to „Mały Książę” – filozoficzna baśń dla dzieci, uznawana za jedno z najważniejszych i najpopularniejszych dzieł literatury światowej.

> **Ćwiczenie 2**
> Przeczytaj uważnie fragment „Małego Księcia” lub posłuchaj nagrania. Zwróć uwagę, jakie rady daje Małemu Księciu lis.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O spotkaniu Małego Księcia z lisem czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

O spotkaniu Małego Księcia z lisem czyta Elżbieta Golińska O spotkaniu Małego Księcia z lisem czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Antoine de Saint-Exupéry

Wtedy pojawił się lis.

– Dzień dobry – powiedział lis.

– Dzień dobry – odpowiedział grzecznie Mały Książę i obejrzał się, ale nic nie dostrzegł.

– Jestem tutaj – posłyszał głos – pod jabłonią.

– Ktoś ty? – spytał Mały Książę. – Jesteś bardzo ładny...

– Jestem lisem – odpowiedział lis.

– Chodź pobawić się ze mną – zaproponował Mały Książę. – Jestem taki smutny...

– Nie mogę bawić się z tobą – odparł lis. – Nie jestem oswojony.

– Ach, przepraszam – powiedział Mały Książę. Lecz po namyśle dorzucił: – Co znaczy „oswojony”?

– Nie jesteś tutejszy – powiedział lis. – Czego szukasz?

– Szukam ludzi – odpowiedział Mały Książę. – Co znaczy „oswojony”?

– Ludzie mają strzelby i polują – powiedział lis. – To bardzo kłopotliwe. Hodują także kury i to jest interesujące. Poszukujesz kur?

– Nie – odrzekł Mały Książę. – Szukam przyjaciół. Co znaczy „oswoić”?

– Jest to pojęcie zupełnie zapomniane – powiedział lis. – „Oswoić” znaczy „stworzyć więzy”.

– Stworzyć więzy?

– Oczywiście – powiedział lis. – Teraz jesteś dla mnie tylko małym chłopcem, podobnym do stu tysięcy małych chłopców. Nie potrzebuję ciebie. I ty także mnie nie potrzebujesz. Jestem dla ciebie tylko lisem, podobnym do stu tysięcy innych lisów. Lecz jeżeli mnie oswoisz, będziemy się nawzajem potrzebować. Będziesz dla mnie jedyny na świecie. I ja będę dla ciebie jedyny na świecie.

– Zaczynam rozumieć – powiedział Mały Książę. – Jest jedna róża... zdaje mi się, że ona mnie oswoiła...

– To możliwe – odrzekł lis. – Na Ziemi zdarzają się różne rzeczy...
– Och, to nie zdarzyło się na Ziemi – powiedział Mały Książę.
Lis zaciekawił się:
– Na innej planecie?
– Tak.
– A czy na tej planecie są myśliwi?
– Nie.
– To wspaniałe! A kury?
– Nie.
– Nie ma rzeczy doskonałych – westchnął lis i zaraz powrócił do swej myśli: – Życie jest jednostajne. Ja poluję na kury, ludzie polują na mnie. Wszystkie kury są do siebie podobne i wszyscy ludzie są do siebie podobni. To mnie trochę nudzi. Lecz jeślibyś mnie oswoił, moje życie nabrałoby blasku. Z daleka będę rozpoznawał twoje kroki – tak różne od innych. Na dźwięk cudzych kroków chowam się pod ziemię. Twoje kroki wywabią mnie z jamy jak dźwięki muzyki. Spójrz! Widzisz tam łany zboża? Nie jem chleba. Dla mnie zboże jest nieużyteczne. Łany zboża nic mi nie mówią. To smutne! Lecz ty masz złociste włosy. Jeśli mnie oswoisz, to będzie cudownie. Zboże, które jest złociste, będzie mi przypominało ciebie. I będę kochać szum wiatru w zbożu...
Lis zamilkł i długo przypatrywał się Małemu Księciu.
– Proszę cię... oswój mnie – powiedział.
– Bardzo chętnie – odpowiedział Mały Książę – lecz nie mam dużo czasu. Muszę znaleźć przyjaciół i nauczyć się wielu rzeczy.
– Poznaje się tylko to, co się oswoi – powiedział lis. – Ludzie mają zbyt mało czasu, aby cokolwiek poznać. Kupują w sklepach rzeczy gotowe. A ponieważ nie ma magazynów z przyjaciółmi, więc ludzie nie mają przyjaciół. Jeśli chcesz mieć przyjaciela, oswój mnie!
– A jak się to robi? – spytał Mały Książę.
– Trzeba być bardzo cierpliwym. Na początku siądziesz w pewnej

odległości ode mnie, ot tak, na trawie. Będę spoglądać na ciebie kątem oka, a ty nic nie powiesz. Mowa jest źródłem nieporozumień. Lecz każdego dnia będziesz mógł siadać trochę bliżej...
Następnego dnia Mały Książę przyszedł na oznaczone miejsce.
– Lepiej jest przychodzić o tej samej godzinie. Gdy będziesz miał przyjść na przykład o czwartej po południu, już od trzeciej zacznę odczuwać radość. Im bardziej czas będzie posuwać się naprzód, tym będę szczęśliwszy. O czwartej będę podniecony i zaniepokojony: poznam cenę szczęścia! A jeśli przyjdziesz nieoczekiwanie, nie będę mógł się przygotowywać... Potrzebny jest obrządek.
– Co to znaczy „obrządek?" – spytał Mały Książę.
– To także coś całkiem zapomnianego – odpowiedział lis. – Dzięki obrządkowi pewien dzień odróżnia się od innych, pewna godzina od innych godzin. Moi myśliwi na przykład, mają swój rytuał. W czwartek tańczą z wioskowymi dziewczętami. Stąd czwartek jest cudownym dniem! Podchodzę aż pod winnice. Gdyby myśliwi nie mieli tego zwyczaju w oznaczonym czasie, wszystkie dni byłyby do siebie podobne, a ja nie miałbym wakacji.
W ten sposób Mały Książę oswoił lisa. A gdy godzina rozstania była bliska, lis powiedział:
– Ach, będę płakać!
– To twoja wina – odpowiedział Mały Książę – nie życzyłem ci nic złego. Sam chciałeś, abym cię oswoił...
– Oczywiście – odparł lis.
– Ale będziesz płakać?
– Oczywiście.
– A więc nic nie zyskałeś na oswojeniu?
– Zyskałem coś ze względu na kolor zboża – powiedział lis, a później dorzucił: – Idź jeszcze raz zobaczyć róże. Zrozumiesz wtedy, że twoja róża jest jedyna na świecie. Gdy przyjdziesz pożegnać się ze mną,

zrobię ci prezent z pewnej tajemnicy.
Mały Książę poszedł zobaczyć się z różami.
– Nie jesteście podobne do mojej róży, nie macie jeszcze żadnej wartości – powiedział różom. – Nikt was nie oswoił i wy nie oswoiłyście nikogo. Jesteście takie, jakim był dawniej lis. Był zwykłym lisem, podobnym do stu tysięcy innych lisów, lecz zrobiłem go swoim przyjacielem i teraz jest dla mnie jedyny na świecie.
Róże bardzo się zawstydziły.
– Jesteście piękne, lecz próżne – powiedział im jeszcze. – Nie można dla was poświęcić życia. Oczywiście moja róża wydawałaby się zwykłemu przechodniowi podobna do was. Lecz dla mnie ona jedna ma większe znaczenie niż wy wszystkie razem, ponieważ ją właśnie podlewałem. Ponieważ ją przykrywałem kloszem. Ponieważ ją właśnie osłaniałem. Ponieważ właśnie dla jej bezpieczeństwa zabijałem gąsienice (z wyjątkiem dwóch czy trzech, z których chciałem mieć motyle). Ponieważ słuchałem jej skarg, jej wychwalań się, a czasem jej milczenia. Ponieważ... jest moją różą.
Powrócił do lisa.
– Żegnaj – powiedział.
– Żegnaj – odpowiedział lis. – A oto mój sekret. Jest bardzo prosty: dobrze widzi się tylko sercem. Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu.
– Najważniejsze jest niewidoczne dla oczu – powtórzył Mały Książę, aby zapamiętać.
– Twoja róża ma dla ciebie tak wielkie znaczenie, ponieważ poświęciłeś jej wiele czasu.
– Ponieważ poświęciłem jej wiele czasu... – powtórzył Mały Książę, aby zapamiętać.
– Ludzie zapomnieli o tej prawdzie – rzekł lis. – Lecz tobie nie wolno zapomnieć. Stajesz się odpowiedzialny na zawsze za to, co oswoiłeś.

Jesteś odpowiedzialny za twoją różę.
– Jestem odpowiedzialny za moją różę... – powtórzył Mały Książę, aby zapamiętać.

Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, tłum. Jan Szwykowski, Warszawa 2000, s. 50–51.

Złote myśli lisa

Ćwiczenie 3
Kim są bohaterowie opowiadania? Wybierz jednego z nich i napisz o nim w zeszycie kilka zdań. Pomogą ci w tym pytania pomocnicze:

- Kim jest?
- Skąd pochodzi?
- Jak wygląda?
- Czym się wyróżnia?

Ćwiczenie 4
Gdzie rozgrywają się wydarzenia opisane w tekście? Odpowiedź zapisz w zeszycie lub tutaj.

Ćwiczenie 5

O czym Mały Książę rozmawiał z lisem? Zaznacz tematy.

- [ ] zabawa
- [ ] odpowiedzialność
- [ ] szczęście
- [ ] miłość
- [ ] prawda
- [ ] czas
- [ ] zdrada
- [ ] przyjaźń
- [ ] pieniądze

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Lis przekazał Małemu Księciu wiele cennych nauk. Oto kilka z nich. Dopasuj zakończenia do już rozpoczętych zdań. Przepisz je do zeszytu.

Najcenniejsza jest	odpowiedzialność.
Przyjaźń to	sercem.
Dobrze widzi się tylko	kiedy masz przyjaciela.
Życie nabiera blasku,	nie można kupić.
Prawdziwej przyjaźni	przyjaźń pielęgnowana.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

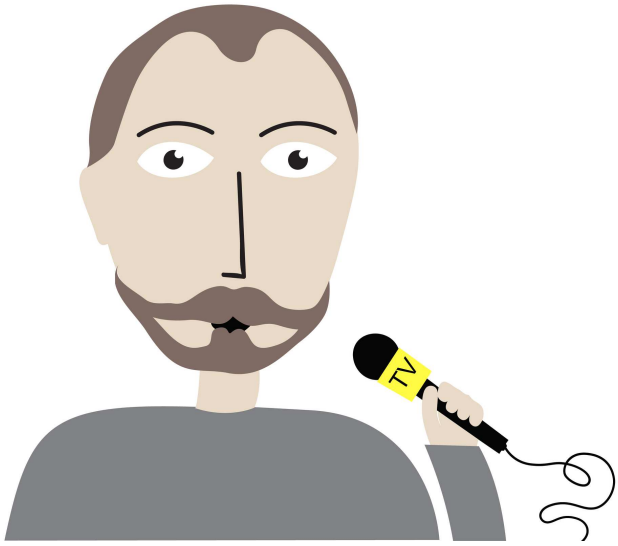
Ćwiczenie 7

- Przeczytajcie głośno uzupełnione zdania. Porozmawiajcie o tym, jak je rozumiecie. Czy zgadzacie się z nimi?
- Jak lis wyjaśnił Małemu Księciu słowo „oswoić”? Wyszukajcie i przeczytajcie to wyjaśnienie. Co według was znaczy „oswoić”?
- Co powinna zrobić osoba, która chce kogoś lub coś oswoić? Odszukajcie w tekście rady lisa.
- Jak zachowuje się ktoś oswojony? Przeczytajcie odpowiednie fragmenty.
- Co lis myśli o ludziach? Znajdźcie w tekście odpowiednie fragmenty. Czy zgadzacie się z jego opinią?
- Jak rozumiecie wypowiedź lisa „Mowa jest źródłem nieporozumień”? Czy zawsze wszystko daje się przekazać słowami? O czym trudno jest opowiedzieć?

Konferencja prasowa

Ćwiczenie 8

- Ułóżcie i zapiszcie na kartce pytania, jakie chcielibyście zadać Małemu Księciu.
- Przygotujcie i przeprowadźcie konferencję prasową z udziałem Małego Księcia.
- Po konferencji porozmawiajcie na temat jej przebiegu. Czego to zadanie was nauczyło? Co sprawiało wam przyjemność, a co trudność?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 9

Przeczytajcie jeszcze raz fragment „Małego Księcia” z podziałem na role.

Ćwiczenie 10

Napisz tutaj lub w zeszycie rady dla kogoś, kto chciałby:

- oswoić ciemność,
- oswoić nowe, nieznane miejsce,
- oswoić nowy smak.

Wybierz jeden z podanych tematów lub zaproponuj swój. Może masz ciekawszy pomysł na to, co warto oswajać.

Jak rozmawiać ze zwierzętami? Jak zrozumieć człowieka?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DP5ogEOcv

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się obrazowi Giotta di Bondone pt. „Kazanie do ptaków” i powiedz:

- Co widzisz na obrazie?
- Kim mogą być namalowane osoby?
- Co według ciebie wyrażają gesty postaci z aureolą?
- Co może ona mówić do ptaków?
- Jak sądzisz, dlaczego malarz nadał taki tytuł swojemu dziełu?

Kazanie do ptaków

Giotto di Bondone, Kazanie do ptaków, 1280–1283, domena publiczna

Ćwiczenie 2

Wstaw w opis obrazu odpowiednie słowa lub wyrażenia.

Obraz „Kazanie do ptaków” przedstawia scenę spotkania świętego [ ] z [ ].
Na pierwszym [ ] znajdują się osoby [ ] i towarzyszącego mu [ ].
Obydwie [ ] ubrane są w brązowe [ ].

Nad głową Franciszka jaśnieje [ ]. Święty jest zwrócony w kierunku [ ]. Z jego gestów można wyczytać, że udziela ptakom [ ]. Na [ ] planie wznoszą się [ ], a na trzecim widnieje [ ] wzgórze. [ ] obrazu stanowi szaroniebieskie niebo. Stonowane kolory nadają obrazowi [ ].

zakonnika | planie | postacie | habity | błogosławieństwa | gromady ptaków | Franciszka | wysokie drzewa | świętego | aureola | ciemne | drugim | Tło | tajemniczość | ptakami

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jakie odczucie wzbudza w tobie dzieło Giotta? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie. Przeczytaj innym swoją notatkę na temat obrazu. Pamiętaj, że każdy ma prawo do własnej oceny.

Ćwiczenie 4

Wysłuchaj uważnie recytacji wiersza Jana Twardowskiego pt. „Do świętego Franciszka". Zwróć uwagę na to, kto i do kogo mówi.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Jana Twardowskiego czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Jana Twardowskiego czyta Elżbieta Golińska Wiersz Jana Twardowskiego czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 5

Zastanówcie się i odpowiedzcie na pytania.

- O czym mówi wiersz?
- Do kogo jest skierowany?
- Kto jest osobą mówiącą? Czy mógłby nią być każdy człowiek? Dlaczego?
- Jaką formę wypowiedzi przypomina wam ten tekst?

Ćwiczenie 6

Odpowiedz na pytania tutaj lub w zeszycie.

- Jak osoba mówiąca w wierszu zwraca się do św. Franciszka?
- O co go pyta?
- Co św. Franciszek mógłby odpowiedzieć na to pytanie?
- Jak myślisz, dlaczego ten święty jest patronem zoologów i ornitologów?

Ćwiczenie 7

Przyjrzyj się dokładnie budowie utworu Jana Twardowskiego i powiedz, czym różni się od konstrukcji innych znanych ci wierszy.

Jan Twardowski

Do świętego Franciszka

Święty Franciszku patronie zoologów i ornitologów
dlaczego
żubr jęczy
jeleń beczy
lis skomli
wiewiórka pryska
kos gwiżdże
orzeł szczeka
przepiórka pili
drozd wykrzykuje
słonka chrapi
sikora dzwoni
gołąb bębni i grucha

kwiczoł piska
derkacz skrzypi
kawka plegoce
jaskółka piskocze
żuraw struka
drop ksyka
człowiek mówi śpiewa i wyje
tylko motyle mają wielkie oczy
i wciąż tyle przeraźliwego milczenia
które nie odpowiada na pytania

Jan Twardowski, Do świętego Franciszka, [w:] tegoż, Nie przyszedłem pana nawracać. Wiersze 1945–2006, Poznań 2009, s. 103.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj uważnie zdania i wskaż te, które są prawdziwe.

- [ ] W tekście wiersza nie ma znaków interpunkcyjnych.
- [ ] Wiersz nie jest podzielony na strofy.
- [ ] Wiersz jest rymowany.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Podsumuj swoje spostrzeżenia z poprzednich ćwiczeń i utwórz definicje różnych rodzajów wierszy.

Wiersz bez [ ] nazywamy **białym**.
Wiersz, w którym [ ] strof, nazywamy **ciągłym**.
Wiersz bez [ ] interpunkcyjnych nazywamy **wolnym**.

znaków | rymów | nie ma

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Przeczytaj wiersz i zaznacz w nim słowa naśladujące dźwięki, np. ksyka, grucha.

Ćwiczenie 11

Stwórzcie orkiestrę wygrywającą dźwięki zapisane w wierszu. Użyjcie do tego papieru, długopisów, linijek lub innych przedmiotów. Wydawajcie dźwięki ustami, palcami, stopami, dłońmi itp. Zaprezentujcie swoją muzykę pozostałym grupom.

Ćwiczenie 12

Zastanówcie się, czy człowiek może rozpoznać potrzeby zwierząt po ich zachowaniu lub wydawanych dźwiękach? W rozmowie na ten temat użyjcie odpowiednich przykładów.

Ćwiczenie 13

Przeczytaj cztery ostatnie wersy wiersza i zaznacz w nich epitety.

człowiek mówi ☐ śpiewa ☐ wyje ☐
tylko motyle mają wielkie ☐ oczy
i wciąż tyle przeraźliwego ☐ milczenia
które nie odpowiada na pytanie ☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Jak rozumiesz przesłanie wiersza? Jakie znaczenie ma milczenie? Dlaczego nazwano je „przeraźliwym”?

Ćwiczenie 15

Naucz się wiersza Jana Twardowskiego na pamięć i przygotuj się do jego recytacji. Zwróć uwagę na brak znaków interpunkcyjnych. Staraj się odpowiednio intonować.

Szczęście na końskim grzbiecie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DPnk9JOli

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Naszymi najlepszymi przyjaciółmi bywają nie tylko ludzie. Zwierzęta są nam niekiedy tak bliskie, jakby były prawowitymi członkami rodziny. Opowiedzcie o swoich pupilach. Jak narodziła się między wami przyjaźń?

Ćwiczenie 1

Obejrzyjcie zdjęcia koni i porozmawiajcie.

- Co wiecie o tych zwierzętach?
- W jaki sposób pomagają człowiekowi?
- W jaki sposób człowiek o nie dba?
- Jakie cechy przypisuje się koniom, np. przyjacielskie, narowiste, posłuszne, pracowite itp.?
- Jakie może być umaszczenie koni (czyli barwa sierści)? Przypatrzcie się podanym przymiotnikom: **cisawy**, **kary**, **gniady**, **kasztanowaty**, **siwy**, **srokaty**, **bułany**. Spróbujcie określić, jakie to kolory. Niektóre są na zdjęciach w galerii. Pozostałe odszukajcie w internecie.

Koń kary

licencja: CC 0

Koń kasztanowaty

Notyourbroom, licencja: CC BY 3.0

Koń w zaprzęgu

licencja: CC 0

Konie srokate

K.P. Wiśniewski, licencja: CC BY-SA 3.0

Koń kary

B0rder, licencja: CC BY-SA 3.0

Zajęcia hipoterapii

user:karakal, licencja: CC BY-SA 3.0

Koń bułany

Amazona01, licencja: CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 2

Podzielcie się na grupy. Każda z grup niech wybierze jedno z podanych powiedzeń. Zastanówcie się wspólnie, co ono oznacza i w jakiej sytuacji można go użyć. Wymyślcie odpowiednią historyjkę i opowiedzcie ją pozostałym grupom.

- Baba z wozu, koniom lżej.
- Darowanemu koniowi nie zagląda się w zęby.
- Koń ma wielki łeb, niech się martwi.
- Jak spaść, to z wysokiego konia.
- Koń ma cztery nogi i też się potknie.
- Konia kują, żaba nogę podstawia.

Ćwiczenie 3

Wysłuchajcie fragmentu opowiadania Renaty Piątkowskiej pt. „Dukat". Kto opowiada tę historię?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Opowiadanie o Dukacie czyta Krzysztof Kulesza

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Opowiadanie o Dukacie czyta Krzysztof Kulesza Opowiadanie o Dukacie czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj zdania w tabelce. Zaznacz, czy są prawdziwe czy fałszywe.

zdania	prawda	fałsz
Wydarzenia opisywane w opowiadaniu dzieją się podczas wakacji.	◯	◯
Dukat jest koniem wujka bohatera.	◯	◯
Dukat często kąpał się w rzece.	◯	◯
Dukat był koniem karym.	◯	◯
Dziadek nie pozwalał wnuczkowi jeździć na Dukacie.	◯	◯
Witek Gil wyzwał chłopca na „pojedynek”.	◯	◯
Ostatniego dnia wakacji chłopiec i Dukat objechali placyk przed kościołem.	◯	◯
Chłopiec musiał oddać Witkowi kieszonkowe.	◯	◯
Dukat potrafił chodzić tylko nad rzekę.	◯	◯
Dziadek lub Dukat powiedzieli chłopcu: „Największe szczęście na świecie na końskim siedzi grzbiecie”.	◯	◯

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wyszukaj i zaznacz w tekście opis konia. Które ze zdjęć z galerii mogłoby go przedstawiać? Dlaczego?

Renata Piątkowska

Dukat

U dziadka w pachnącej sianem stajni stał Dukat. Wielki, czarny jak węgiel i silny jak smok. Koń o grubej szyi i ciężkiej głowie, z falującą grzywą i ogonem sięgającym ziemi. Podobno najładniejszy w całej wsi, ale ja podejrzewam, że najpiękniejszy na całym świecie. Dukat albo pomagał dziadkowi w polu, albo pasł się na łące za domem.
A wieczorem szedł sobie spacerkiem do rzeki. Nigdy nie widziałem, żeby się kąpał, ale lubił postać chwilę w wodzie, a potem pił i parskał,

a czasami nawet sikał. Drogę nad rzekę Dukat znał chyba na pamięć, bo chodził tam zupełnie sam i nigdy się nie zgubił.
Tak długo prosiłem i nalegałem, aż dziadek pozwolił mi w końcu dosiąść Dukata. [...] Trochę się bałem i bolała mnie pupa, ale za nic na świecie bym się do tego nie przyznał. Dziadek uważał, że dobrze sobie radzę, i po pewnym czasie pozwolił mi jeździć na Dukacie nad rzekę i z powrotem. Byłem dumny jak paw. [...] Oczywiście cały czas rozglądałem się, czy gdzieś w pobliżu nie ma chłopaków z sąsiedztwa. Ach jakie oni mieli miny, gdy widzieli mnie na grzbiecie wielkiego jak góra konia! [...] W końcu największy z nich, Witek Gil, nie wytrzymał i zawołał:
– Ten twój koń ma zakuty łeb! Potrafi dojść tylko do rzeki i z powrotem! Ani kroku dalej! Co za głąb!
– Sam jesteś głąb! – odpaliłem.
Chłopcy śmiali się głupkowato i biegli za nami, a ja głaskałem Dukacika po szyi i mówiłem, żeby sobie z tego nic nie robił. Potem, już nad rzeką, Witek zaproponował:
– Załóżmy się, który z nas pierwszy objedzie dookoła placyk przed kościołem, ty na koniu czy ja na skuterze. Kto przegra, płaci dychę.
– Zgoda – powiedziałem, no bo niby co innego mogłem zrobić.
W myślach pożegnałem się z moim kieszonkowym, wiedziałem przecież, że nic nie zmusi Dukata, by zamiast nad rzekę ruszył do wsi i biegał po jakimś rynku. Mogłem jedynie mieć nadzieję, że Witek też tam się nie pojawi [...].
Nie wiem, jak tam szło Witkowi ze skuterem, ale ja bez powodzenia zaklinałem każdego dnia Dukata, by pojechał ze mną do wsi [...] i tak lądowaliśmy zawsze nad wodą.
W końcu nadszedł ostatni dzień wakacji i musiałem wracać do domu. Po południu raz jeszcze zamiotłem stajnię, nałożyłem siana do żłobu i pomogłem dziadkowi wyczyścić Dukata. [...]

[Dziadek] powiedział:
– No to idźcie i nie marudźcie długo nad wodą, bo za chwilę przyjadą po ciebie rodzice.
Ruszyliśmy wolno dobrze znaną ścieżką. Tym razem nawet nie wspominałem o Witku i naszym zakładzie. Nie żeby już mi nie zależało na wygranej, ale to był nasz ostatni spacer i nie chciałem się z Dukatem kłócić. W milczeniu dojechaliśmy do krzyżówki. W tym miejscu koń powinien skręcić w prawo w stronę rzeki. Jednak ku mojemu zdziwieniu nie skręcił. Szedł dalej, prosto przed siebie, w kierunku wsi. [...]
Dochodziła szósta, gdy Dukat wkroczył na plac przed kościołem. Zatrzymał się na chwilę, a potem ruszył z kopyta. [...] Byliśmy w połowie okrążenia, kiedy nadleciał Witek z chłopakami. [...] Kiedy przelatywałem koło nich, chłopcy stali z otwartymi ustami, a ja byłem najszczęśliwszy na świecie. Gdy zatoczyliśmy koło, Dukat zwolnił i jakby nigdy nic ruszył w drogę powrotną. [...] skręcił w dobrze znaną ścieżkę prowadzącą nad rzekę. [...] Kiedy wróciliśmy do domu, Witek już na mnie czekał.
– Ale dałeś czadu. – Pokiwał z uznaniem głową. – Nie wierzyłem, że ci się uda. Zasuwał jak rakieta – pochwalił Dukata i wcisnął mi do ręki dziesięć złotych. – Za rok się odegram! – zawołał jeszcze i tyle go widziałem.
Nie wiem, i pewnie nigdy się nie dowiem, dlaczego Dukat zamiast jak zwykle pójść nad rzekę, zawiózł mnie do wsi. I skąd wiedział, że abym wygrał zakład, musimy okrążyć plac przed kościołem. Wiem tylko, że zrobił to dla mnie i że kocham go prawie tak samo jak dziadka [...] i szepnąłem mu do ucha, że nie zamieniłbym go nawet na sto najnowszych skuterów. [...]
– Pewnie, przecież największe szczęście na świecie na końskim siedzi

grzbiecie – usłyszałem i do dziś nie wiem, czy powiedział to dziadek, czy Dukat.

Renata Piątkowska, Dukat, [w:] , Opowiadania o zwierzętach. Polscy pisarze dzieciom, Łódź 2012.

Ćwiczenie 6

Wybierzcie z obrazów w galerii dowolnego konia – niech druga osoba z pary zgadnie, zadając odpowiednie pytania, którego. Ale uwaga: nie podajecie wprost żadnych informacji! Możecie odpowiadać tylko „tak” lub „nie”. Macie na wykonanie zadania tylko 2 minuty!

Ćwiczenie 7

Jak rodziła się przyjaźń pomiędzy chłopcem a Dukatem? Wskaż w tekście wydarzenia, które o tym opowiadają. Zapisz je, w odpowiedniej kolejności, w punktach, tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Podyskutujcie na tematy:

- Dlaczego chłopiec przyjął zakład od Witka?
- Czy warto wystawiać na próbę przyjaźń? Dlaczego?

Podsumujcie dyskusję i zredagujcie wnioski. Zapiszcie wnioski w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Jak rozumiesz słowa: „Największe szczęście na świecie na końskim siedzi grzbiecie”? Zapisz swoje przemyślenia do zeszytu.

Ćwiczenie 10

Zaplanujcie i zrealizujcie klasowy projekt na temat: „Znaczenie i rola konia w polskiej kulturze i historii".

- Zredagujcie tematy, np. „Ciekawe ilustracje", „Anegdoty i ciekawostki", „Opowieści o koniach", „Najważniejsze polskie stadniny", „Konie w malarstwie", „Znane postacie, które były zafascynowane końmi", „Koń w terapii osób z niepełnosprawnością".
- Poszukujcie informacji w różnych materiałach źródłowych.
- Zróbcie zdjęcia, notatki, rysunki, prowadźcie wywiady.
- Uporządkujcie swoje materiały i stwórzcie albumy, filmy, gazetki, plakaty, slajdy.
- Zaprezentujcie efekty swojej pracy pozostałym grupom.

Rozmowa, czyli jak wymieniać myśli za pomocą słów

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DKzAnb9ly

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy pytasz kolegów, czy odrobili pracę domową, wymieniasz uwagi z mamą na temat oglądanego filmu albo opowiadasz młodszemu bratu o koloniach, na które pojedziesz w wakacje, to po prostu rozmawiacie. Jaką formą wypowiedzi jest rozmowa? Poznaj ją nieco lepiej!

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyjcie film z recytacją wiersza Stanisława Grabowskiego pt. „Rysunek”. Zwróćcie uwagę na to, kto z kim rozmawia w tym wierszu.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Stanisława Grabowskiego czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Stanisława Grabowskiego czyta Elżbieta Golińska Wiersz Stanisława Grabowskiego czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 2
Pomyślcie, dlaczego rodzic zaproponował synowi dorysowanie drzewa, gniazda i przyjaciela.

- Pracujcie w trzyosobowych grupach. Przygotujcie trzy kartki. Na każdej z nich zapiszcie pytania.

I kartka: *Dlaczego drzewo?*

II kartka: *Dlaczego gniazdo?*

III kartka: *Dlaczego przyjaciel?*

- Każdy uczestnik grupy pisze odpowiedź na losowo wybranej kartce.
- Przekazujcie sobie kartki i dopisujcie odpowiedzi na wszystkie trzy pytania, tak aby wszyscy mogli się pisemnie wypowiedzieć. Na każdej kartce powinny być zanotowane trzy argumenty.
- Przedstawcie innym grupom efekty swojej pracy. Które argumenty przekonują was najbardziej?

Ćwiczenie 3
Utwórzcie łańcuch skojarzeń zaczynający się od słowa „gniazdo". Każdy następny wyraz lub związek wyrazowy powinien się kojarzyć z poprzednim. Zapiszcie skojarzenia na tablicy i porozmawiajcie o nich, np. „gniazdo" – „gniazdo rodzinne" – …

Ćwiczenie 4

Zaznacz w tekście wiersza wypowiedzi rodzica zielonym, a wypowiedzi syna czerwonym kolorem. Zwróć uwagę na to, jaki znak znajduje się przed każdą wypowiedzią. Jak on się nazywa?

zielony

czerwony

Stanisław Grabowski

Rysunek

– Co robisz, synku?
– Rysuję ptaka.
Oto dziób,
skrzydła,
łapki.
Skończyłem!

– Nie kończ.
Rysuj dalej.
Narysuj mu drzewo,
Narysuj mu gniazdo,
Narysuj mu przyjaciela.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Znajdź w tekście wiersza i zaznacz kolorem wyraz z wykrzyknikiem. Odpowiedz na pytania:

- Jaką funkcję pełni tu wykrzyknik?
- Jakie uczucia podkreśla?

Przeczytaj wyraz z wykrzyknikiem z odpowiednią intonacją.

Stanisław Grabowski

Rysunek

– Co robisz, synku?
– Rysuję ptaka.
Oto dziób,
skrzydła,
łapki.
Skończyłem!

– Nie kończ.
Rysuj dalej.
Narysuj mu drzewo,
Narysuj mu gniazdo,
Narysuj mu przyjaciela.

Stanisław Grabowski, Rysunek, [w:] tegoż, Wierszyki na cały rok, Warszawa 2002, s. 104.

Ćwiczenie 6

Przeczytajcie wiersz Stanisława Grabowskiego z podziałem na role. Jak nazywa się taka forma wypowiedzi, w której osoby prowadzą rozmowę?

Ćwiczenie 7

Przeczytaj dialog. Zaznacz na niebiesko wszystkie znaki przestankowe.

☐ niebieski

– Wygrałem zawody pływackie !
– Naprawdę ?! Żartujesz .
– Coś ty ! Płynąłem jak nigdy w życiu ...
– Niesłychane ! Gratuluję !

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zastanów się, jak powinien być zapisywany dialog. Uzupełnij tekst, a następnie przepisz go do zeszytu.

Kiedy zapisujesz _____, czyli dialog, pamiętaj, aby:

- wypowiedź każdej osoby zapisać w oddzielnej _____ i zacząć od _____;
- zamknąć każdą wypowiedź znakiem _____.

nowej | rozmowę | interpunkcyjnym | linijce

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Ułóż dialog z koleżanką lub kolegą, w którym pisemnie porozmawiacie o swoich miejscach zamieszkania. Pracujcie na zmianę, np. jedna osoba pisze:

– Przyjeżdża do mnie kuzynka z Londynu. Co powinnam jej u nas pokazać?

Druga osoba:

– Pokaż jej naszą szkołę.

Sprawdźcie poprawność ortograficzną i interpunkcyjną swoich dialogów. Przeczytajcie je na forum klasy.

Tutaj, czyli w domu

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DFp92RdTN

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Rozwiąż zagadkę. Jeśli masz kłopot z jej odgadnięciem, wróć do niej pod koniec zajęć.

Wspaniały, trójwymiarowy obraz,
rozpostarty od gór do Bałtyku,
a na nim rośliny, zwierzęta
i zadziwiające zjawiska.

Ćwiczenie 2

Napisz tutaj lub na kartce, co według ciebie znaczy słowo „tutaj”. Porównaj swoją definicję z odpowiedziami innych uczniów.

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się zdjęciom i powiedz, co na nich widzisz.

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

licencja: CC 0

Ćwiczenie 4

Wysłuchajcie uważnie wiersza Jerzego Ficowskiego pt. „Tutaj”. Co opisuje utwór?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Tutaj czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Tutaj czyta Elżbieta Golińska Wiersz Tutaj czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 5
Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Jaka jest główna myśl wiersza?
- Co wam się w tym utworze podoba albo nie podoba? Dlaczego?
- Jaki związek może mieć wiersz z fotografiami, które obejrzeliście w galerii?

Ćwiczenie 6
Przeczytaj wiersz. Wyszukaj i zaznacz wyrażenia, które malują słowem konkretne obrazy.

Jerzy Ficowski

Tutaj

Tutaj głaszczą powietrze skrzydełka jaskółek,
tutaj obłok jak bocian na topoli siada.
Tu maki czerwienieją – zbóż serduszka czułe –
i na łące się pasą złotych jaskrów stada.

Tutaj wierzba kośława, jak zielona kwoka
pod skrzydła bierze ptactwo, co w jej cieniu ćwierka.
Tutaj deszczyk lipcowy, co sfrunął z wysoka,
układa modrych kałuż świecące lusterka.

Tutaj pająk w swą siatkę krople rosy złowił,
tu ważka jak kokardka na trzcinie zawisła,
sroczka skrzeczy na płocie: „Jadą goście nowi”
i od gór aż do Gdańska niebo spławia Wisła.

Tu rośnie kwiat, gdzie tylko promień słońca padnie,
tutaj skoczna wiewiórka szeleści na sośnie.
Lecz co znaczy – Tutaj? Czy ktoś z was odgadnie,
w jakim to wszystko kraju świeci, pachnie, rośnie?

Jerzy Ficowski, Tutaj, [w:] tegoż, Errata: wiersze, Londyn 1981, s. 12.

Ćwiczenie 7

Dopasuj do fotografii odpowiednie podpisy, czyli obrazy namalowane w wierszu słowem przez poetę.

„Tu rośnie kwiat, gdzie tylko promień słońca padnie…”

„…od gór aż do Gdańska niebo spławia Wisła”

„Tutaj pająk w swą siatkę krople rosy złowił…”

„Tutaj deszczyk lipcowy, co sfrunął z wysoka, układa modrych kałuż świecące lusterka”

„ …tu ważka jak kokardka na trzcinie zawisła…”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Wskaż w utworze te obrazy poetyckie, których nie ma na fotografiach z poprzedniego ćwiczenia.

Ćwiczenie 9

Zamknijcie oczy, wyciszcie się i wyobraźcie sobie, jak skrzydełka jaskółek głaszczą powietrze, a potem jak deszczyk układa modre kałuże. Niech fantazja pokaże wam jaskry pasące się na łące. Porozmawiajcie o waszych wyobrażeniach.

Ćwiczenie 10

Dobierz słowa w odpowiednie pary, tak żeby odpowiadały czynnościom zwierząt, roślin i zjawisk przedstawionych w wierszu, np. jaskry pasą się na łące.

pająk	głaszczą powietrze
wierzba	spławia niebo do Gdańska
deszczyk	bierze pod skrzydła ptactwo
wiewiórka	układa modre kałuże
Wisła	szeleści na sośnie
obłok	siada na topoli
skrzydełka jaskółek	złowił krople rosy w sieć

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanów się, jakich środków poetyckich użył autor wiersza, aby przedstawić różne obrazy. Wymień je.

Ćwiczenie 12

Wskaż w wierszu te czynności, które wykonują lub którym podlegają rośliny, zwierzęta i zjawiska, a które odnoszą się zwykle do ludzi, np. „głaszczą powietrze skrzydełka jaskółek”. Zaznacz je na kolorowo. Uwaga: właśnie przedstawiło ci się Uosobienie! Jest nieśmiałe, więc w jego imieniu wypowiada się najpierw jego siostra, Przenośnia.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 13

Uzupełnij definicję i przepisz ją do zeszytu.

Środek stylistyczny, w którym zjawiskom natury, zwierzętom, roślinom i przedmiotom przypisuje się czynności ludzkie, nazywa się [ ]. Jest to rodzaj przenośni.

porównaniem | epitetem | uosobieniem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Napisz kilka zdań, w których wystąpi uosobienie. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 15

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Gdzie według was znajduje się tytułowe „tutaj”? W jakim kraju to wszystko „świeci, pachnie i rośnie”?
- Co przedstawia trójwymiarowy obraz, rozpostarty od gór do Bałtyku? Jakie jest rozwiązanie zagadki z ćwiczenia 1?
- O czym może świadczyć sposób przedstawienia przez poetę przyrody w kraju ojczystym?

Ćwiczenie 16

Zastanówcie się, czy mieszkańcy waszej miejscowości dbają o swoje naturalne otoczenie. Jeśli nie, co możecie z tym zrobić? Jakie podjąć działania? Kogo prosić o pomoc? Rozważcie, komu są potrzebne te starania: wam czy przyrodzie?

Ćwiczenie 17

Wybierz w miejscu swojego zamieszkania ciekawy fragment przyrody lub zjawiska i go przedstaw. Stwórz listę rzeczowników nazywających charakterystyczne elementy krajobrazu. Dopisz do nich różne określenia. Pamiętaj, że wszystko może świecić, pachnieć, grać, szeleścić. Namaluj ten obraz słowem lub barwą i kształtem.

Mała ojczyzna

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DgfG69NnT

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wyobraź sobie, że pracujesz w zespole przygotowującym folder informacyjny o regionie, w którym mieszkasz. Będziesz dziś dziennikarzem, który wyszukuje potrzebne wiadomości i redaguje teksty.

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytaj tekst „Mała ojczyzna” i odpowiedz na pytania:
>
> - Gdzie znajduje się twoja mała ojczyzna?
> - W jakiej części Polski leży?
> - Jak nazywa się twój region?

Mała ojczyzna

Polska to twoja wielka ojczyzna. Składają się na nią dziesiątki małych ojczyzn: regionów, województw, miast, miasteczek, wsi. Mała ojczyzna to miejsce, gdzie

dorastasz, uczysz się, tu znasz wszystkie ścieżki, tutaj mieszkają twoi bliscy i znajomi. Mała ojczyzna ma swoją lokalną historię i tradycje.

Aby kochać wielką ojczyznę, najpierw trzeba poznać i pokochać swoją małą ojczyznę.

Ćwiczenie 2
Poszukaj w internecie informacji na temat swojej małej ojczyzny według podanych kategorii:

- nazwa miejscowości (miasta, osiedla, wsi), w której mieszkasz;
- położenie geograficzne (miejsce w Polsce);
- województwo, powiat, gmina;
- liczba mieszkańców;
- flaga, herb (województwa, powiatu, gminy lub miasta);
- język (jeśli używa się gwary).

Ćwiczenie 3
Wykorzystaj zgromadzone informacje i na ich podstawie napisz krótki tekst o swoim regionie. Pomoże ci w tym przykładowy opis wymyślonego miasteczka.

Pustoły to miasteczko położone w województwie dolnośląskim, w powiecie karkonoskim, w gminie Bajeń. Liczy około sześciu tysięcy mieszkańców. Pustoły umiejscowione są w Kotlinie Niedźwiedziej, nad rzeką Dobrawą, na styku Sudetów Zachodnich i Środkowych. Herb miasteczka przedstawia lwa w złotej koronie na niebieskim tle.

Zapisz swoją propozycję tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Poszukaj informacji o głównych atrakcjach twojej miejscowości lub regionu. Znajdź też zdjęcia lub zrób je samodzielnie. Umieść je tutaj, zatytułuj i stwórz do nich opisy. Możesz użyć słownictwa podanego poniżej.

Zdjęcie przedstawia… / prezentuje… / zapoznaje nas…

Autor zdjęcia chciał zobrazować… / pokazać… / przedstawić…

Na pierwszym planie… Na drugim planie… Na dalszym planie… W tle…

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Praca zespołowa

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5
Zaprezentujcie w grupie zdobyte informacje na temat waszego regionu. Zastanówcie się, jakie jeszcze wiadomości przydadzą się wam w projekcie. Pomyślcie o:

- wydarzeniach historycznych;
- zabytkach, ciekawych budynkach, pomnikach;
- podaniach i legendach;
- słynnych ludziach (w historii i współcześnie);
- charakterystycznych potrawach, przepisach;
- strojach ludowych;
- zespołach folklorystycznych;
- drużynach sportowych;
- festiwalach, festynach.

Pomyślcie nad informacjami lub materiałami, których nie znajdziecie w internecie, a które będą potrzebne do realizacji projektu. Podzielcie się zadaniami w grupie. Możecie robić wywiady, nagrywać piosenki ludowe, robić rysunki i zdjęcia, sporządzać notatki, szukać wycinków z lokalnej prasy itp.

Ćwiczenie 6
Sporządźcie listę mocnych i słabych stron projektu.

- Mocne to np.
  Jesteśmy zgranym zespołem i mamy motywację do pracy,
  Nasz projekt jest ciekawy i oryginalny.
- Słabymi mogą być np.
  trudności w zdobyciu informacji,
  brak narzędzi do rejestrowania obrazu czy dźwięku lub konieczność ich wypożyczenia.

Swoje uwagi zapiszcie w zeszytach.

Ćwiczenie 7

Kiedy projekt będzie gotowy, podzielcie się zdobytą wiedzą z innymi grupami. Zaprezentujcie innym wyniki swojej pracy.

Ćwiczenie 8

Zastanówcie się, w jaki sposób wykorzystacie wiedzę i zgromadzone materiały. Zaplanujcie wystawę lub prezentację, zaproście na nią rodziców, nauczycieli, uczniów innych klas.

Ćwiczenie 9

Porozmawiajcie o tym, czego nauczyliście się podczas realizacji projektu. Czy wszystko, co zaplanowaliście, udało się zrobić? Co nie wyszło? Dlaczego? Które części projektu były łatwe do wykonania, a które trudne?

Nadszedł czas na czas

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DlaovvMhb

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy o czymś opowiadasz, mówisz o wydarzeniach, które były, są albo będą. Pomagają ci w tym czasy gramatyczne. Czy wiesz, jak się nazywają?

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

W jaki sposób mówicie o tym, co było, jest i będzie? Co się zmienia w zdaniu? Spróbujcie to opisać.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij definicję. Pisz małymi literami.

1. [ ] – opisuje wydarzenia wcześniejsze, np. **przyszedłem**, zrozumiałem;

2. [ ] – opisuje to, co dzieje się teraz, np. **czytam**, **piszę**;

3. [ ] – opisuje zdarzenia z przyszłości:

- przyszły złożony – jeśli składa się z [ ] wyrazów: **będę pracował**, **będę jadł**;

- przyszły prosty – jeśli składa się z [ ] wyrazu: **ułożę**, **rozwiążę**.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj przysłowia. Zaznacz na zielono czasowniki w czasie przeszłym, na czerwono – w czasie teraźniejszym, na niebiesko – w czasie przyszłym prostym oraz na pomarańczowo – w czasie przyszłym złożonym.

czas przeszły | czas teraźniejszy | czas przyszły prosty | czas przyszły złożony

Mądry głupiemu ustępuje.
Trafiła kosa na kamień.
Co z wiatrem przyszło, to z wiatrem uleci.
Strach ma wielkie oczy.
Coś siał w młodości, będziesz zbierał w starości.
Kto wiatr sieje, zbiera burzę.
Będzie ten płakał, kto się z płaczu śmieje.
Głową muru nie przebijesz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Znajdź czasowniki w poniższych sentencjach i określ ich czas.

Myślę, więc jestem.	czas przyszły prosty
Przybyłem, zobaczyłem, zwyciężyłem.	czas przyszły złożony
Jeśli będziesz żyć w zgodzie z naturą, nigdy nie będziesz znał biedy.	czas przeszły
Nie wszystek umrę.	czas teraźniejszy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj zdania, a następnie zapisz je w czasie przyszłym: prostym lub złożonym z bezokolicznikiem.

Dzieci patrzą na wielkiego psa. ____.

Karol popatrzył na przejeżdżający samochód. ____.

Rodzice chwalą swoje dzieci. ____.

Mama pochwaliła Krystiana. ____.

Pani Krysia weszła do sklepu. ____.

Pan Michał wchodził po schodach. ____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Czasowniki z poprzedniego ćwiczenia podziel na dokonane i niedokonane. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Czas przyszły zależy od aspektu czasownika. Uzupełnij zdania i utwórz definicję.

Czasowniki _____ tworzą czas przyszły prosty.

Czasowniki _____ tworzą czas przyszły złożony.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Ktoś pomieszał zdania z dwóch ciekawostek. W historycznej występują czasowniki tylko w czasie przeszłym, w przyrodniczej w czasie teraźniejszym. Przyporządkuj zdania do odpowiednich ciekawostek.

Ciekawostka historyczna

Ciekawostka przyrodnicza

- Do tak pięknie przygotowanego mieszkanka altannik zaprasza samiczkę.
- Majowie budowali swoje świątynie na kształt piramid.
- Niektóre ptaszki budują wspaniałe, skomplikowane gniazda. Przeplatają starannie źdźbła trawy i gałązki.
- Niektóre świątynie były obserwatoriami astronomicznymi i jakby olbrzymimi zegarami słonecznymi.
- Przyozdabiają je kolorowymi przedmiotami: owocami, kwiatami, muszlami.
- Młode przychodzą na świat w innym gnieździe, zbudowanym przez samicę.
- Tylko kapłani mieli wstęp do przybytków, gdzie wznosili modły i składali ofiary.
- Altanniki konstruują prawdziwe arcydzieła z traw.
- Wiele z nich mieściło się w takich miejscach, że gdy pewne planety wschodziły za nimi, kapłani wiedzieli, że nadszedł czas siewów.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Napisz tutaj lub w zeszycie dwie krótkie informacje, które mogłyby służyć jako podpisy pod zdjęcia.

Summ, licencja: CC BY-SA 3.0

Frank Kovalchek, licencja: CC BY 2.0

Ćwiczenie 11

Odmień w czasie teraźniejszym czasowniki: umieć, rozumieć.

liczba pojedyncza:

1. os. (ja) umiem, rozumiem
2. os. (ty) _____, _____
3. os. (on, ona, ono) _____, _____

liczba mnoga:

1. os. (my) _____, _____
2. os. (wy) _____, _____
3. os. (oni) _____, _____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Wpisz w zdania poprawne formy czasowników: nie umieć lub rozumieć. Użyj czasu teraźniejszego.

Ola _____ tego ani w ząb.

Oni do trzech zliczyć _____.

Moi mali bracia _____ tylko piąte przez dziesiąte.

Jacek w lot wszystko _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Wyzwanie: sprzątanie!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D2TB2ywFh

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dziś wiele osób postępuje ekologicznie. Taka postawa to nie tylko moda, ale przede wszystkim mądre i odpowiedzialne korzystanie z naturalnego bogactwa świata. Ten, kto jest „eko", jest też patriotą, bo dbanie o przyrodę to przejaw troski o własny kraj.

Ćwiczenie 1

Zastanówcie się i porozmawiajcie:

- Kto według was wyrzuca śmieci w niedozwolonych miejscach?
- Co kieruje człowiekiem, który to robi?
- Jak można nazwać takiego człowieka?

Ćwiczenie 2

Przeczytajcie fragment książki Pawła Wakuły „Na tropie sześcioptaka", pt. „Sprzątanie Świata". Zwróćcie uwagę na to, kto pomaga leśniczemu posprzątać las.

Paweł Wakuła

Sprzątanie Świata

[Leśniczy Fryderyk] Piątek z zafrasowaną miną szedł przez las, pchając przed sobą dziecięcy wózeczek. […]

Czego to ludzie nie wyrzucali w lesie! Piątek widział już całe stosy puszek po piwie, gruz, stare lodówki, wraki samochodów i dziesiątki zużytych opon. Pewnego razu pośrodku leśnej polany natknął się na rozpruty tapczan i dwa podniszczone fotele na kółkach.

Leśniczy zachodził w głowę: co kieruje człowiekiem, który wywozi do lasu niemal całe wyposażenie swojego salonu? Czy nie ma śmietnika pod domem?

Oczywiście za takie wykroczenie grozi surowa kara. Piątek nieraz srożył się, wypisywał mandaty, apelował do sumień i uczciwości… Ale na próżno.

Ludzie wciąż wywozili śmieci do lasu. […]

Nagle podskoczył jak oparzony, bo ktoś zatrąbił za jego plecami. Odwrócił się, żeby powiedzieć parę cierpkich słów dowcipnisiowi, ale tym razem nie był to wąsacz i jego rozrywkowa kompania.

Na drodze stała ciężarówka z napisem „Gruby Feluś – skup złomu" wymalowanym koślawymi literami na burcie.

– Korzysta pan z pięknej pogody, żeby pospacerować, co? – wyszczerzył zęby kierowca.

– Nie pańska sprawa – odparł kwaśno Piątek.

– Bez urazy! – zawołał Feluś. – Przecież widzę, że znalazł pan ten szmelc w lesie. Niech go pan wrzuci na pakę i siada obok mnie do szoferki. Podrzucę pana do leśniczówki!

Po chwili jechali razem w stronę Klechd.

– Ten wózek, to właściwie sam plastik i szmaty – stwierdził kierowca.

– Ale ja go i tak wezmę, bo patrzeć nie mogę, jak takie graty zaśmiecają las.

– Jestem panu wdzięczny – zapewnił go Piątek. – Niewielu jest takich ludzi jak pan.
– Co też pan mówi! – zaprotestował Feluś. – Właśnie, że jest nas dużo! Zresztą sam się pan przekona jutro!
– Jutro? – zdziwił się Piątek. – A co takiego jest jutro?
– Nie wie pan? – zaśmiał się Feluś. – Trzeci weekend września!
– I co z tego?
– Wielka akcja Sprzątania Świata! – zawołał kierowca. – Do pańskiego leśnictwa przyjadą dzieci ze szkoły w Krzekiszkach, żeby oczyścić las ze śmieci! A to, co uzbierają, zawiozę na wysypisko. […]
Nazajutrz rano Piątek stawił się w umówionym miejscu. Mimo wczesnej pory pod lasem czekał już na niego autokar z uczniami ze szkoły podstawowej w Krzekiszkach oraz ciężarówka Grubego Felusia.
Nauczycielki ustawiły dzieci w dwuszeregu, a potem rozdały im plastikowe worki i rękawice.
– Dzień dobry panu! – zawołała wesoło jedna z nich, niewysoka rudowłosa dziewczyna. – Dzieci, przywitajcie się z panem leśniczym! […]
Nauczycielka wyciągnęła do Piątka dłoń.
– Na imię mi Klotylda! […]
– Dzieci! – Nauczycielka odwróciła się do swoich podopiecznych. – Będziemy szli za panem leśniczym w odstępie dziesięciu kroków jedno od drugiego. Puszki, butelki i papiery pakujemy do worków. Jeśli znajdziecie coś ciężkiego, wołajcie, wspólnie spróbujemy zwlec to na skraj lasu!
Ruszyli tyralierą. Co chwila któreś z dzieci schylało się i doładowało do worka jakiś śmieć. […]
Gdy ostatni worek znalazł swoje miejsce na pace ciężarówki, okazało się, że sterta śmieci wznosi się wysoko ponad szoferką […].

Piątek nie spodziewał się, że będzie ich aż tyle.
– Czy widzicie ten stos? – spytała nauczycielka. – Jest olbrzymi jak głupota tych, którzy wyrzucili śmieci w lesie. Zanieczyszczając środowisko, ludzie podcinają gałąź, na której sami siedzą! Prawda, panie leśniczy?
Piątek odchrząknął. […]
– Ale jest ktoś, kto zrobił dla tego lasu o wiele więcej niż ja, pan Felicjan i pan leśniczy – powiedziała poważnym tonem Klotylda.
– Kto? – spytała pierwsza z brzegu pucołowata dziewczynka.
– Wy! – odparła nauczycielka. […] – Każdy z was przyczynił się do oczyszczenia naszej planety ze śmieci, którymi zasypali ją dorośli! Dziś przed snem możecie z dumą spojrzeć w lustro! […]
Z niknącej za zakrętem ciężarówki Felusia oderwał się jakiś biały kształt i poturlał do rowu.
– Co to było? – spytała Klotylda, osłaniając oczy od słońca.
– Reklamówka ze śmieciami – wzruszył ramionami Piątek. – Zaraz ją zabiorę i wyrzucę do śmietnika w mieście…

Paweł Wakuła, Sprzątanie Świata, [w:] tegoż, Na tropie sześcioptaka, Łódź 2013, s. 117–121.

Ćwiczenie 3

Wyszukajcie w tekście pt. „Sprzątanie Świata” zdanie, w którym zawarte jest przesłanie dla ludzi. Zapiszcie je tutaj lub w zeszytach. Jak je rozumiecie?

Ćwiczenie 4

Zaznacz w tekście opowiadania na czerwono nazwy przedmiotów wyrzucanych w lesie, a na zielono nazwy lub imiona osób, które dbają o środowisko naturalne.
Na jakie pytania odpowiadają zaznaczone przez ciebie słowa? Jaka to część mowy?
Odpowiedź zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

W jakim nastroju byli leśniczy Piątek i Gruby Feluś? Czy ich nastrój się zmieniał? Zaznacz w tekście fragmenty, które o tym informują.

Ćwiczenie 6

Znajdź w opowiadaniu fragment, w którym opisana jest akcja Sprzątania Świata.
Przeczytaj go i odpowiedz na pytania:

- Na czym ta akcja polega?
- Kiedy się odbywa?
- Kto bierze w niej udział?

Ćwiczenie 7

Wyszukajcie w internecie informacje na temat akcji Sprzątania Świata. Sporządźcie krótką notatkę tutaj lub w zeszytach, w której zawrzecie odpowiedzi na pytania:

- Który kraj jako pierwszy zorganizował tę akcję?
- Od którego roku jest obecna w Polsce?
- W jakim terminie się odbywa?
- Jakie ma znaczenie dla Polski i świata?

Przeczytajcie swoją notatkę na forum klasy.

Ćwiczenie 8

Dopasuj odpowiednie słowa do tekstu.

Ludzie, którzy dbają o [ ], są świadomi, [ ], myślący i uczciwi.
Udział w akcji [ ] to przejaw odpowiedzialności i [ ].

Sprzątania Świata | patriotyzmu | odpowiedzialni | bezmyślni | własne potrzeby | nieodpowiedzialni | niezgody | pychy | samochody | nieświadomi | nieuczciwi | ekstrawagancji | przyrodę | propagandy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zastanówcie się, jak możecie segregować śmieci w waszej klasie. Omówcie wspólnie swoje pomysły, wybierzcie jedno rozwiązanie i realizujcie je na co dzień.

Ćwiczenie 10

Jak jeszcze możecie się zaangażować w ochronę Ziemi? Przygotujcie projekt własnej akcji Sprzątania Świata. Zaprojektujcie plakat promujący akcję.

U nas jest fajnie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DT2xQ2Y4G

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy cieszysz się z sukcesu narodowej drużyny sportowej lub polskiego sportowca, czujesz prawdopodobnie szczególny rodzaj radości. Razem z tobą cieszą się inni. W tym przeżyciu możesz odnaleźć poczucie wspólnoty – jeden ze składników miłości do ojczyzny.

> **Ćwiczenie 1**
> Przyjrzyjcie się mapie Polski. Odnajdźcie na niej swoje województwo. Porozmawiajcie o atrakcjach turystycznych waszego regionu. Jakie informacje dodalibyście do mapy?

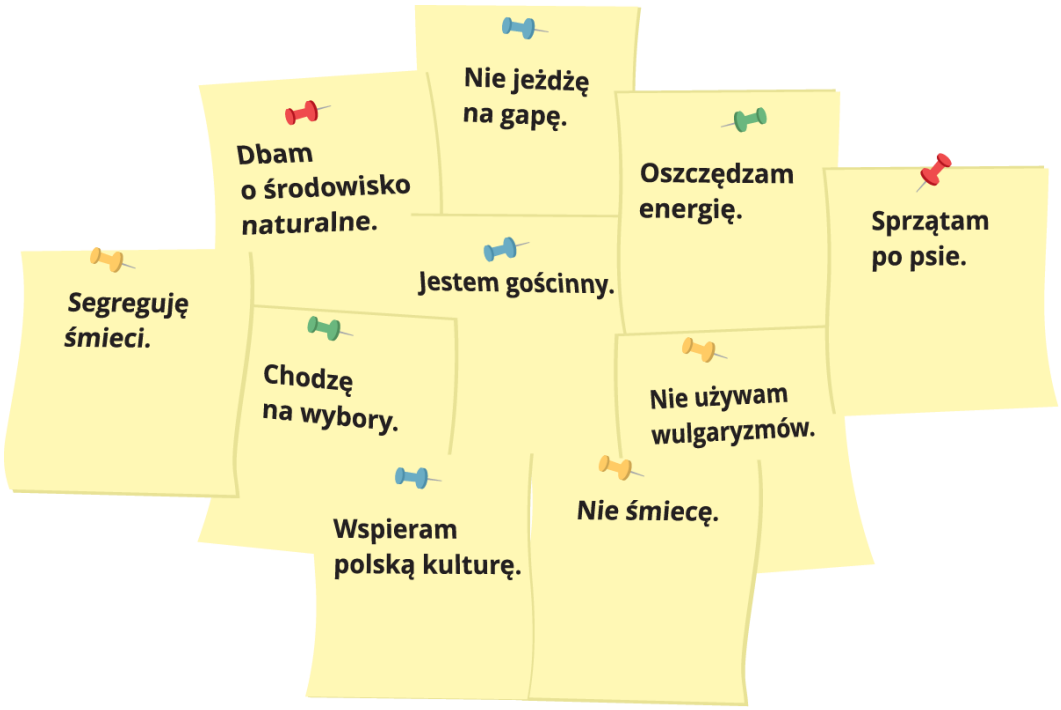
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Utwórzcie zbiór skojarzeń do słowa „ojczyzna”. Zapiszcie wszystkie propozycje. Następnie zredagujcie własną definicję tego słowa. Zapiszcie ją tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Przeczytajcie poniższe wypowiedzi. Jak sądzicie, jakie konkretnie działania oznacza np. troska o środowisko naturalne? A wspieranie polskiej kultury? Czy według was deklaracje te świadczą o szacunku do własnego kraju? Porozmawiajcie.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Co jeszcze może świadczyć o szacunku do kraju, w którym się żyje? Zastanów się i podaj dwie propozycje. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

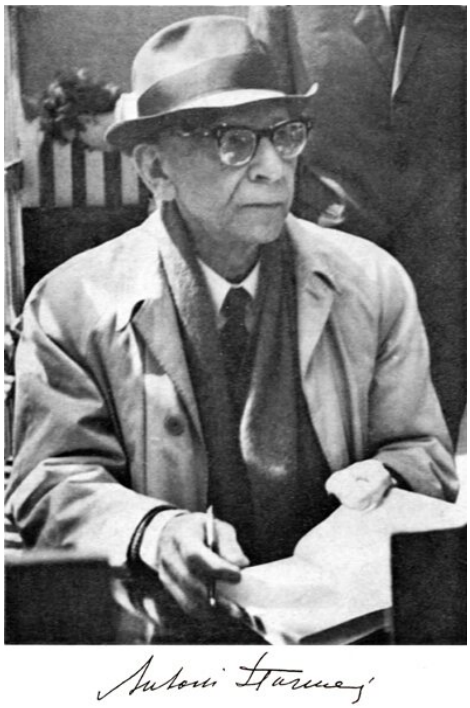
Wysłuchaj nagrania recytacji wiersza Antoniego Słonimskiego pt. „Ojczyzna”. Zastanów się, kto i w czyim imieniu mówi w tym utworze.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment wiersza Ojczyzna czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment wiersza Ojczyzna czyta Elżbieta Golińska Fragment wiersza Ojczyzna czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

domena publiczna

Antoni Słonimski

1895–1976

Polski poeta, satyryk, publicysta, dramatopisarz i krytyk teatralny. Razem z Julianem Tuwimem współtworzył grupę poetycką Skamander.

> **Ćwiczenie 6**
> Przeczytaj utwór „Ojczyzna” i odpowiedz na pytania:
>
> - Jaka jest główna myśl tego wiersza?
> - Czy zgadzasz się z osobą mówiącą w wierszu? Dlaczego?
> - Co znaczą słowa: „Lecz w domu zawsze jest jakoś raźniej”?
> - Jak rozumiesz przysłowie: „Cudze chwalicie, swego nie znacie”?

Antoni Słonimski

Ojczyzna

(fragment)

Są kraje, gdzie są smaczniejsze lody
I domy większe, i samochody.
Gdzie bułki bielsze od naszej bułki,
Szkoły ładniejsze od naszej szkółki.

Są kraje większe, bogatsze kraje,
Lecz nam się w domu lepiej wydaje.
Choć mamy dla nich wiele przyjaźni,
Lecz w domu zawsze jest jakoś raźniej.

Antoni Słonimski, Ojczyzna, [w:] tegoż, 138 wierszy, Warszawa 1984, s. 73.

> **Ćwiczenie 7**
> Zaznacz na zielono wszystkie rymy w utworze Antoniego Słonimskiego. Policz, ile sylab obejmuje każdy rym.

Ćwiczenie 8

Zbadaj tekst poetycki i uzupełnij zdania.

Wiersz zbudowany jest z dwóch _____ i ośmiu _____.
W utworze są cztery pary _____ żeńskich, czyli obejmujących co najmniej półtorej sylaby.
W każdym wersie jest po dziesięć _____.
Wiersz zbudowany z takiej samej liczby sylab w każdym _____ nazywamy sylabicznym.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zaznacz na czerwono wszystkie przymiotniki występujące w wierszu. Jak myślisz, dlaczego autor utworu posłużył się taką formą przymiotników? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

Jakim wyrazem można zastąpić słowo „fajnie”? Uzupełnijcie podane zdanie kilkakrotnie, za każdym razem zmieniając określenie i uzasadniając swój wybór. Porównajcie między sobą uzupełnione zdania.

U nas jest..., ponieważ...

Ćwiczenie 11

Przygotujcie folder reklamujący waszą miejscowość. Umieśćcie w nim:

- Nazwę miejscowości i nazwę regionu. Możecie dołączyć mapkę z zaznaczoną waszą miejscowością.
- Opis interesujących, nietypowych, niepowtarzalnych miejsc, zjawisk, budowli i ludzi. Na pewno macie się czym pochwalić!
- Zadbajcie, żeby tekst był zabawny.
- Nie zapomnijcie o ilustracjach i zdjęciach – forma wizualna jest bardzo ważna.

Zaprezentujcie swój folder przed całą klasą.

Wspólna pieśń

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D19nV5P17

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Gdyby szukać łączących wszystkich Polaków elementów kultury, jako jeden z ważniejszych moglibyśmy wskazać polski hymn narodowy. Śpiewamy go nie tylko w podniosłych i poważnych momentach, ale i w chwilach wielkiej radości, np. sportowych sukcesów Polaków.

Ćwiczenie 1

Obejrzyj zdjęcia i odpowiedz na pytania:

- Co przedstawiają te fotografie?
- Jakie uczucia można zauważyć u ludzi uczestniczących w prezentowanych wydarzeniach?
- Czy zdarzyło ci się brać udział w podobnych imprezach? Jeśli tak, opowiedz o swoich wrażeniach i odczuciach.
- Jak zachowujesz się podczas słuchania lub śpiewania hymnu? Dlaczego?

Justyna Kowalczyk

Frankie Fouganthin, licencja: CC BY-SA 3.0

Reprezentacja Polski podczas ceremonii otwarcia Zimowych Igrzysk Olimpijskich w Vancouver

Jude Freeman, licencja: CC BY 2.0

Kibice reprezentacji Polski

Andrzej Romański, licencja: CC BY-SA 3.0

> **Ćwiczenie 2**
>
> Wysłuchaj nagrania hymnu, a następnie przeczytaj tekst pieśni. Opowiedz jej treść tak, jak ją rozumiesz. Pomogą ci w tym objaśnienia trudnych słów.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Mazurek Dąbrowskiego, nasz hymn narodowy

domena publiczna

Mazurek Dąbrowskiego, nasz hymn narodowy Mazurek Dąbrowskiego, nasz hymn narodowy Źródło: domena publiczna.

> **Józef Wybicki**
>
> ## Mazurek Dąbrowskiego
>
> Jeszcze Polska nie zginęła,
> Kiedy my żyjemy.
> Co nam obca przemoc wzięła,
> Szablą odbierzemy.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski,
Z ziemi włoskiej do Polski.
Za twoim przewodem
Złączym się z narodem.

Przejdziem Wisłę, przejdziem Wartę,
Będziem Polakami.
Dał nam przykład Bonaparte,
Jak zwyciężać mamy.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

Jak Czarniecki do Poznania
Po szwedzkim zaborze,
Dla ojczyzny ratowania
Wrócim się przez morze.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

Już tam ojciec do swej Basi
Mówi zapłakany –
Słuchaj jeno, pono nasi
Biją w tarabany.

Ref. Marsz, marsz, Dąbrowski...

Józef Wybicki, Mazurek Dąbrowskiego.

Józef Wybicki

1747–1822

Polski pisarz, polityk, poseł na sejm i autor słów „Mazurka Dąbrowskiego".

domena publiczna

> **Ćwiczenie 3**
> Czy wiesz, w jakich okolicznościach powstał nasz hymn? Przeczytaj tekst o „Mazurku Dąbrowskiego".

Dzieje naszego hymnu

Jak to często z pieśniami bywa, powstają w trudnych czasach: wtedy, gdy ich autorom jest źle, gdy cierpią i tęsknią. Powstają ku pokrzepieniu serc, po to, by podnieść słuchaczy (i samego autora) na duchu, tchnąć w nich nadzieję i wiarę w lepsze jutro. Nie inaczej było z „Mazurkiem Dąbrowskiego". Ale po kolei.

Jak dowiecie się z lekcji historii, losy naszego kraju toczyły się różnie. Był okres świetności, ale też i taki, gdy Polska przestała istnieć na mapie Europy. Stało się to w XVIII wieku, kiedy nasi dawni sąsiedzi, Rosja, Prusy i Austria, postanowili zagarnąć polskie ziemie i podzielić je między siebie. Dokonali tego w trzech rozbiorach. Po ostatnim, w 1795 roku, do Polski nie należała już ani jedna najmniejsza wieś.

Polacy nie pogodzili się jednak z utratą państwa. Ich serca nigdy nie przestały być polskie: waleczne i pełne oddania utraconej ojczyźnie. Wielu Polaków wyjechało wtedy do Francji, Włoch i innych krajów Europy. Tam zaczęli organizować własną armię. Jej

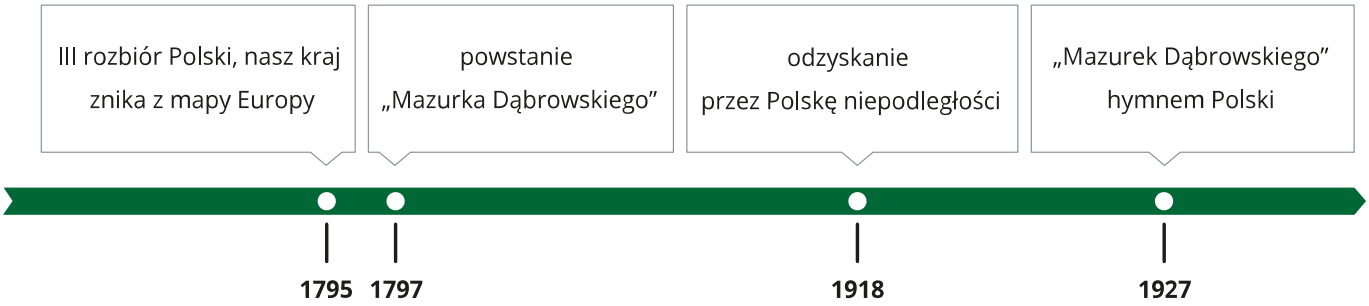
główny obóz powstał we Włoszech, w Reggio nell'Emilia [czyt. redżdżio nel emilia], a na jej czele stanął generał Jan Henryk Dąbrowski.

Pewnego dnia polski obóz w Reggio nell'Emilia odwiedził Józef Wybicki, polityk i współpracownik generała Dąbrowskiego, wielbiciel muzyki. Wzruszony niezłomną wiarą żołnierzy w odzyskanie kraju, stworzył dla nich pieśń. Rytmiczną i prostą, idealną do marszu. Melodię wypełniały słowa otuchy, że oto jeszcze Polska nie zginęła, choć zniknęła z mapy. I że wszystko jest możliwe, bo nadzieja umiera ostatnia. Po 123 latach niewoli Polska odzyskała niepodległość w 1918 roku.

Ćwiczenie 4

Sprawdźcie, co już wiecie o polskim hymnie. Odpowiedzcie na pytania. Pomoże wam w tym oś czasu.

- Ile lat nie było Polski na mapie Europy?
- W którym roku powstał „Mazurek Dąbrowskiego"?
- Jak myślisz, jaki to był czas dla Polaków?
- Dlaczego w pieśni autor przywołuje nazwisko Dąbrowskiego?
- W jakim kraju gen. Jan Henryk Dąbrowski organizował wojsko polskie?
- Po ilu latach od powstania pieśni nadano jej miano hymnu narodowego?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Przypomnij sobie, w jakich sytuacjach współcześnie śpiewany jest „Mazurek Dąbrowskiego”.

- [ ] przy każdej możliwej okazji
- [ ] przed meczami reprezentacji Polski
- [ ] na akademiach szkolnych
- [ ] na tajnych spotkaniach
- [ ] w czasie uroczystości państwowych
- [ ] podczas obchodów świąt narodowych i ważnych
- [ ] na ceremoniach dekoracji sportowców złotymi medalami
- [ ] na imieninach

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Zaznacz w wierszu te fragmenty, które – twoim zdaniem – wyrażają nadzieję Polaków, że ich ojczyzna będzie wolna. Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 7

Jakie cechy narodowe Polaków odnajdujesz w hymnie?

- [ ] poczucie humoru
- [ ] pracowitość
- [ ] waleczność
- [ ] odwaga
- [ ] tchórzostwo
- [ ] patriotyzm
- [ ] lenistwo

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zastanów się nad znaczeniami słów „ojczyzna” i „obczyzna”. Jak je rozumiesz? Napisz o tym tutaj lub w zeszycie.
Porównaj swoje notatki z innymi uczniami. Czy wasze opinie są podobne, a może się różnią? Porozmawiaj o tym w klasie.

Ćwiczenie 9

Zbadajcie nasz hymn narodowy pod kątem literackim. Odpowiedzcie na pytania.

- Kim jest osoba mówiąca w utworze?
- Jakie emocje przekazuje? Opiszcie je.
- Czy ten tekst jest smutny, czy pełen energii, radosny? Uzasadnijcie swoje zdanie.
- Jak myślicie, dlaczego w tytule jest nazwisko Dąbrowskiego, a nie autora tekstu Józefa Wybickiego?
- Wskażcie w tekście hymnu zdania rozkazujące. Jakie znaczenie może mieć użycie takiego trybu?

Ćwiczenie 10

Zwróćcie uwagę na budowę pieśni i przeczytajcie tę część, która powtarza się po każdej zwrotce. Jak nazywamy taką część tekstu? Zapiszcie tutaj lub w zeszycie swoją propozycję definicji tego elementu utworu.

Ćwiczenie 11

Obejrzyjcie rysunki malarza Juliusza Kossaka do tekstu „Mazurka Dąbrowskiego". Powstały one pod koniec XIX wieku.

- Czy waszym zdaniem artysta dobrze oddał nastrój tej pieśni?
- Czy ilustracje pokrywają się z waszymi wyobrażeniami?
- Czy tekst pod ilustracjami odpowiada współczesnej wersji hymnu? Jakie zauważacie różnice?

Porozmawiajcie o tym.

Pieśń Legionów

Juliusz Kossak, Pieśń Legionów, domena publiczna

Pieśń Legionów

Juliusz Kossak, Pieśń Legionów, domena publiczna

DAŁ NAM PRZYKŁAD BONAPARTE,
JAK ZWYCIĘŻAĆ MAMY.

Pieśń Legionów

Juliusz Kossak, Pieśń Legionów, domena publiczna

JAK CZARNIECKI DO POZNANIA
PO SZWEDZKIM ZABORZE,
DLA OJCZYZNY RATOWANIA
PRZEJDZIEMY PRZEZ MORZE.

Pieśń Legionów

Juliusz Kossak, Pieśń Legionów, domena publiczna

Pieśń Legionów

Juliusz Kossak, Pieśń Legionów, domena publiczna

Ćwiczenie 12

Włączcie muzykę i zaśpiewajcie razem hymn. Wykonajcie go na stojąco przez szacunek do samych siebie, przecież to nasza wspólna pieśń.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Mazurek Dąbrowskiego – linia melodyczna

domena publiczna

Mazurek Dąbrowskiego – linia melodyczna Mazurek Dąbrowskiego – linia melodyczna Źródło: domena publiczna.

Ćwiczenie 13

Jakie uczucia towarzyszyły ci w czasie śpiewania „Mazurka Dąbrowskiego”? Opisz je tutaj lub w zeszycie. Podziel się swoimi odczuciami z innymi.

Ćwiczenie 14

Naucz się słów „Mazurka Dąbrowskiego” na pamięć.

Urodziny Ojczyzny

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DKIB2Fvr0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy wiesz, że Polska, podobnie jak ty, co roku obchodzi swoje urodziny? Świętujemy je w dniu 11 listopada, na pamiątkę odzyskania niepodległości. Ten radosny dzień warto spędzić wyjątkowo.

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj uważnie tekstu „Historia Polski w telegraficznym skrócie". Zwróć uwagę na to, jak długo naszej ojczyzny nie było na mapie świata.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Tekst „Historia Polski w telegraficznym skrócie" czyta Krzysztof Kulesza
Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Tekst „Historia Polski w telegraficznym skrócie" czyta Krzysztof Kulesza Tekst „Historia Polski w telegraficznym skrócie" czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2
Przeczytaj tekst i zaznacz w nim:

- na czerwono – nazwy państw, które zniewoliły Polskę;
- na niebiesko – nazwiska Polaków, którzy zasłużyli się w walce o wolność ojczyzny;
- na zielono – datę odzyskania przez Polskę niepodległości;
- na pomarańczowo – nazwę święta obchodzonego na pamiątkę tego wydarzenia.

Historia Polski w telegraficznym skrócie

Państwo polskie powstało w X wieku. Przez tysiąc lat różnie układały się losy Polski i Polaków. Były czasy świetności, kiedy nasz kraj był bogaty i silny. Były i takie, kiedy jego słabość wykorzystywali sąsiedzi. Pod koniec XVIII wieku Rosja, Prusy i Austria porozumiały się między sobą i siłą zajęły terytorium naszej Ojczyzny.

Polska przestała istnieć. Nie było jej na mapie Europy. W szkołach i urzędach zabroniono mówić po polsku. Polacy nigdy jednak nie pogodzili się z utratą Ojczyzny i walczyli z zaborcami. Tadeusz Kościuszko dowodził w pierwszym powstaniu przeciw Rosjanom. Henryk Dąbrowski organizował we Włoszech polskie legiony. W XIX wieku przeciwko zaborcom wybuchały jeszcze inne powstania zbrojne, między innymi listopadowe i styczniowe. Jednak działania te nie dały upragnionej wolności.

Taka szansa pojawiła się dopiero wtedy, gdy nasi zaborcy się pokłócili i zaczęli walczyć między sobą. Dzięki temu Polsce udało się odzyskać niepodległość 11 listopada 1918 roku. Po 123 latach niewoli nasza Ojczyzna odrodziła się i wróciła na mapę Europy, a dzień 11 listopada obchodzony jest w Polsce jako Narodowe Święto Niepodległości.

Ćwiczenie 3
Odpowiedz na pytania i wykonaj polecenia:

- Jak myślisz, dlaczego słowo „Ojczyzna” zostało zapisane w tekście wielką literą?
- Znajdź i przeczytaj głośno fragment, który mówi o ponownych narodzinach Polski.
- Zastanów się, co czuli Polacy po odzyskaniu wolności. Jak mogli się zachowywać?

Ćwiczenie 4

Jak według was współcześni Polacy powinni obchodzić Święto Niepodległości (np. pieczenie tortu, robienie laurek)? Podajcie różne propozycje i zapiszcie je na tablicy lub na planszy. Nie krytykujcie pomysłów innych. Wybierzcie te propozycje, które podobają się wam najbardziej. Może niektóre z nich uda się wam zrealizować? Zapiszcie wybrane pomysły tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 5

W naszym kraju mamy wiele wspaniałych zabytków. Przyjrzyj się niektórym z nich. Czy już udało ci się odwiedzić wskazane miejsca? A jakie zabytki są w twojej okolicy? Opisz je krótko w zeszycie.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 6

Nasze stroje ludowe są bardzo ciekawe. Kiedyś Polacy często je wkładali. Przyjrzyj się starym fotografiom i zastanów, w jakich okolicznościach możesz dziś spotkać ludzi w strojach ludowych.

Portret kobiety w stroju ludowym, ok. 1906–1910

domena publiczna

Portret dziecka w stroju krakowskim, ok. 1865

domena publiczna

Klimek Bachleda w stroju góralskim, ok. 1900
domena publiczna

Maria Badeni w stroju ludowym, ok. 1875
domena publiczna

Portret Adama Żeromskiego w stroju góralskim, ok. 1905
domena publiczna

Ćwiczenie 7

Poszukajcie w internecie ilustracji przedstawiających stroje regionalne:

- podhalański i krakowski,
- łowicki i kurpiowski,
- zamojski i kaszubski,
- śląski i lubelski.

Porównajcie kolory strojów i ich poszczególne elementy, np. nakrycia głowy. Wskażcie podobieństwa i różnice.
Wspólnie wybierzcie strój, który najbardziej wam się podoba.

Ćwiczenie 8

W Polsce nie tylko zabytki zachwycają. Możemy się poszczycić również piękną przyrodą. Obejrzyj galerię zdjęć przedstawiających różne zakątki naszego kraju. Wybierz ten, który najbardziej ci się podoba, i krótko go opisz tutaj lub w zeszycie. Możesz poszukać w internecie dodatkowych informacji o tym miejscu, żeby twój opis był pełniejszy.

Bory Tucholskie

Przykuta, licencja: CC BY-SA 3.0

Kraina Wielkich Jezior Mazurskich

Sicherlich, licencja: CC BY-SA 3.0

Jura Krakowsko-Częstochowska

Sławomir Skrzyniarz, licencja: CC BY 2.5

Krzywy Las w Nowym Czarnowie

Rzuwig, licencja: CC BY-SA 3.0

Morze Bałtyckie

Macieklew, licencja: CC BY-SA 2.5

Puszcza Białowieska

Jacek Karczmarz, licencja: CC BY 3.0

Tatry

Wojciech Andrijew, licencja: CC BY-SA 4.0

Wąwóz Królowej Jadwigi w Sandomierzu
Macieias, licencja: CC BY-SA 2.5

Ćwiczenie 9

Aby również następne pokolenia mogły się cieszyć polską przyrodą, należy ją chronić. Dlatego powstają parki narodowe i krajobrazowe. Zapoznaj się z mapą i dowiedz się, jakie gatunki fauny i flory są szczególnie chronione.

Scholaris.pl,

Ćwiczenie 10

Połącz daty z nazwami obchodzonych w tych dniach świąt państwowych (narodowych).

2 maja	Święto Wojska Polskiego
11 listopada	Narodowy Dzień Pamięci „Żołnierzy Wyklętych”
15 sierpnia	Narodowe Święto Niepodległości
1 marca	Narodowy Dzień Zwycięstwa
3 maja	Święto Narodowe Trzeciego Maja
1 sierpnia	Narodowy Dzień Pamięci Powstania Warszawskiego
8 maja	Dzień Flagi Rzeczypospolitej Polskiej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Ktoś usunął z tekstu poniżej niektóre wyrazy. Dopisz je.

[ ] Polska to państwo leżące w [ ], nad Morzem [ ]. Polska jest członkiem Unii [ ] oraz NATO. Graniczy od strony zachodniej z [ ], od południa z Czechami i [ ], a od wschodu z Ukrainą, [ ], Litwą i Rosją. Godłem Polski jest [ ] Biały na [ ] tle. Flaga ma barwę [ ] i czerwoną. [ ] narodowym jest „Mazurek Dąbrowskiego”.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Dowiedz się, jakie potrawy są charakterystyczne dla różnych regionów Polski. Skorzystaj z różnych źródeł wiedzy. Na postawie zdobytych informacji zredaguj notatkę w zeszycie.

Gdzie pada śnieżek niebieski?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dn4yxtnx3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

No właśnie, gdzie? W wyobraźni! Tam może zdarzyć się wszystko, co tylko sobie wymyślimy. Poeta marzył o niebieskim puchu na gałązkach kwitnącej jabłoni, uśmiechniętym słońcu w zielonym makijażu, fruwających nad modrą łąką krówkach… A ty jakie obrazy tworzysz w głowie?

> **Ćwiczenie 1**
> Wyobraźnię można codziennie rozwijać. Usiądź wygodnie, zamknij oczy i rozpocznij trening. Słuchaj nagranych wskazówek.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Trening wyobraźni prowadzi Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Trening wyobraźni prowadzi Bartosz Woźny Trening wyobraźni prowadzi Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Porozmawiajcie o tym, co zobaczyliście oczami wyobraźni.

- Jakie uczucia wam towarzyszyły?
- Czy było przyjemnie? A może strasznie?
- Co było trudniejsze: tworzenie obrazów w wyobraźni czy opowiadanie o nich?

Ćwiczenie 3

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Posłuchaj, jak „Cuda i dziwy” maluje słowem poeta Julian Tuwim. Podczas słuchania zamknij oczy i twórz w swojej wyobraźni obrazy inspirowane słowami poety.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Cuda i dziwy czyta Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Cuda i dziwy czyta Bartosz Woźny Wiersz Cuda i dziwy czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Julian Tuwim

Cuda i dziwy

Spadł kiedyś w lipcu
Śnieżek niebieski,
Szczekały ptaszki,
Ćwierkały pieski.
Fruwały krówki
Nad modrą łąką,
Śpiewało z nieba
Zielone słonko.

Gniazdka na kwiatach
Wiły motylki.
Trwało to wszystko
Może dwie chwilki.
A zobaczyłem
Ten świat uroczy,
Gdy miałem właśnie
Przymknięte oczy.
Gdym je otworzył,
Wszystko się skryło
I znów na świecie
Jak przedtem było.
Wszystko się pięknie
Dzieje i toczy...
Lecz odtąd – często
Przymykam oczy.

Julian Tuwim, Cuda i dziwy, [w:] tegoż, Cuda i dziwy, Lublin 1994, s. 11.

Ćwiczenie 5

- Przyjrzyj się ilustracji. Czy podczas słuchania recytacji wiersza w twojej wyobraźni pojawił się podobny obraz?
- Opisz, jakie inne obrazy udało ci się zobaczyć.
- Co się stało, gdy osoba mówiąca w wierszu otworzyła oczy?
- Jak myślisz, czy sytuacje opisane w wierszu mogą się zdarzyć w rzeczywistości? Wyjaśnij dlaczego.

Śnieżek niebieski

Śnieżek niebieski, licencja: CC 0

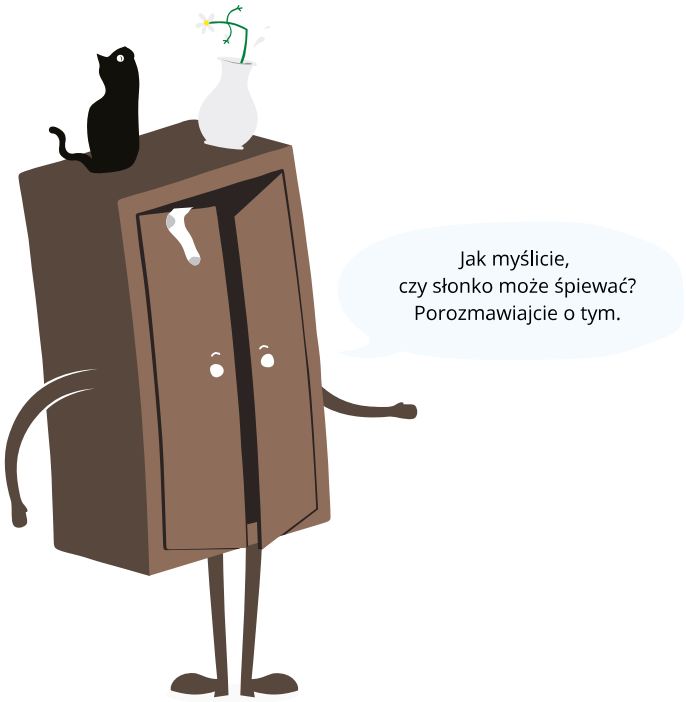
Ćwiczenie 6

Przeczytaj uważnie wiersz Juliana Tuwima pt. „Cuda i dziwy”. Na zielono zaznacz w tekście zjawiska, które należą do świata fantazji. Następnie na podstawie każdego zakreślonego fragmentu stwórz w wyobraźni obraz i zatytułuj go.

zielony

Spadł kiedyś w lipcu
Śnieżek niebieski,
Szczekały ptaszki,
Ćwierkały pieski.
Fruwały krówki
Nad modrą łąką,
Śpiewało z nieba
Zielone słonko.
Gniazdka na kwiatach
Wiły motylki.
Trwało to wszystko
Może dwie chwilki.
A zobaczyłem
Ten świat uroczy,
Gdy miałem właśnie
Przymknięte oczy.
Gdym je otworzył,
Wszystko się skryło
I znów na świecie
Jak przedtem było.
Wszystko się pięknie
Dzieje i toczy…
Lecz odtąd – często
Przymykam oczy.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl,

Ćwiczenie 7

Jak nazywa się środek stylistyczny, w którym zjawiskom natury nadaje się cechy ludzkie?

- [ ] porównanie
- [ ] uosobienie
- [ ] epitet

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zabawcie się w poetów i posłużcie się takim samym chwytem poetyckim jak Julian Tuwim. Nadajcie cechy ludzkie roślinom, zwierzętom albo zjawiskom. Zapiszcie swoje pomysły tutaj lub w zeszytach. Przedstawcie je całej klasie.

Ćwiczenie 9

Przygotujcie inscenizację wiersza Juliana Tuwima zatytułowaną „Cuda i dziwy”.

Contentplus.pl, licencja: CC BY 3.0

- To, co się dzieje na obrazach opisanych w wierszu, możecie wzbogacić wyrażeniami dźwiękonaśladowczymi oraz ruchem scenicznym. A może znacie piosenkę, którą mogłoby zaśpiewać słonko?
- Wybierzcie reżysera, narratora, który przeczyta wiersz, dźwiękowców i grupę choreograficzną.
- Bawcie się wyobraźnią!

Ćwiczenie 10

Porozmawiajcie o pracy nad przedstawieniem. Co sądzicie o waszym wspólnym dziele? Opowiedzcie o tym, co było najciekawsze w tej pracy, a co sprawiało wam trudność. Dlaczego?

O czym marzy pies?

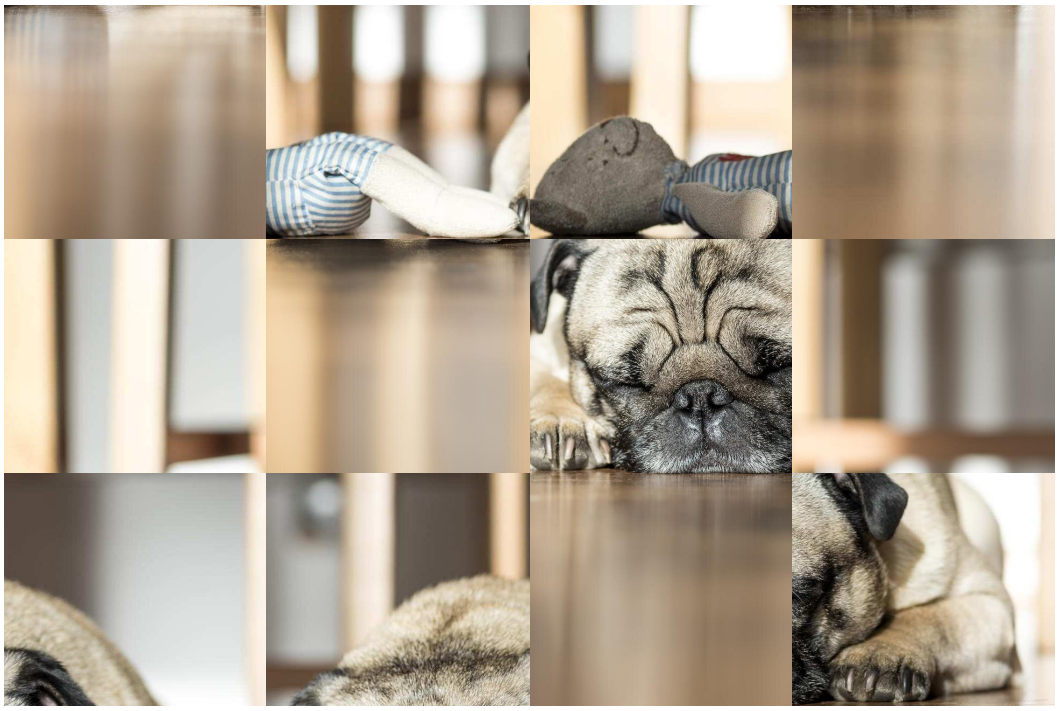
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DLhg0NtPS

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Pamiętasz swoje najpiękniejsze sny? Niektórzy twierdzą, że nigdy nie śnią. Że po prostu zasypiają i budzą się, ale nigdy nie trafiają do krainy marzeń. To nieprawda: śni każdy człowiek, śnią także zwierzęta, choć tego, co widzą i czują we śnie, możemy się tylko domyślać.

Ćwiczenie 1

Ułóż obrazek. Przedstaw sytuację, którą ilustruje.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Jak sądzicie, co może się śnić psu? Co na to wskazuje? Jaki sen byłby dla niego przyjemny, a jaki koszmarny? Porozmawiajcie.

Ćwiczenie 3

Przyjrzyj się ilustracji. Co na niej widzisz? Czy może ona przedstawiać senne marzenie psa? Jakiego rodzaju byłby to sen? Opisz tę scenę (tutaj lub w zeszycie) tak, jakby relacjonował ją obudzony z tego właśnie snu pies.

Co śni się psu?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 4

Znajdź w obu kolumnach wyrazy o podobnym znaczeniu i połącz je w pary. Zadanie to pomoże ci lepiej zrozumieć tekst wiersza, który zaraz poznasz.

znakomicie	koniec
sztukamięs	świetnie
wcinam	gotowana wołowina
kres	sypialnia
niebywały	jem
niebotyczne	niemały
zwój	ogromne, wyniosłe
alkowa	niezwykły
spory	prawdziwe
autentyczne	rulon

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

domena publiczna

Konstanty Ildefons Gałczyński

1905–1953

Polski poeta, który pisał dla wszystkich czytelników, także tych najmłodszych – takie utwory, jak np. „Zaczarowana dorożka” albo „Dlaczego ogórek nie śpiewa”. W swoich pełnych humoru, ale i często wzruszających wierszach opisywał codzienne sytuacje i wydarzenia. Był także twórcą zabawnego Teatrzyku Zielona Gęś.

> **Ćwiczenie 5**
> Przeczytaj wiersz Konstantego Ildefonsa Gałczyńskiego pt. „Sen psa” lub wysłuchaj go uważnie. O czym śni bohater wiersza?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Sen psa czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Sen psa czyta Elżbieta Golińska Wiersz Sen psa czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Konstanty Ildefons Gałczyński

Sen psa

Na polu kalafiory,
na całe życie dość,
każdy kalafior spory
i w każdym rośnie kość,
więc podjem znakomicie
aż po żołądka kres.
Och, piękne, piękne życie.
Och, piękny jestem pies.

Przechodzę do alkowy,
w alkowie stoi stół,

ma czworo nóg wołowych,
wędzonych w dymie ziół,
pożeram wszystkie nogi,
zostaje tylko blat.
Ach! mój żywocie błogi.
Ach! piękny, piękny świat.

Po łączce chodzą krówki,
słownie sześćdziesiąt sześć,
podchodzę, to parówki,
gorące, tylko jeść,
parówki autentyczne,
kilometrowy zwój.
Ach! chwile niebotyczne.
Och! piękny świecie mój.

Na wzgórku stoi lasek,
a w lasku pachnie wrzos,
ten lasek też z kiełbasek
i widzę, wrzos to sos,
więc cały lasek wcinam,
rozlewam wrzos do waz.
Ach! cudna to godzina.
Och! niebywały czas.

Już jesień jest niestety,
deszcz chlupie chlup, chlup, chlup,
spadają z drzew kotlety,
a wszystkie do mych stóp,
tłuszcz pryska mi na rzęsy,

sztukamięs pędzi wiatr,
wieprzowy wschodzi księżyc.
Zbaraniał cały świat.
Zbaraniał cały świat.

Konstanty Ildefons Gałczyński, Sen psa, [w:] tegoż, Sen psa i inne wiersze, Łódź 1989, s. 23–24.

Ćwiczenie 6

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Kto i o czym opowiada w wierszu?
- Jaka jest ta opowieść: realistyczna czy fantastyczna?
- Jakie uczucia można wyczytać z tekstu?
- Jakie elementy z wiersza pojawiły się na ilustracji dotyczącej snu psa?

Ćwiczenie 7

Które wątki w wierszu są realistyczne, a które fantastyczne?

Wątki realistyczne

Wątki fantastyczne

- na wzgórzu stoi lasek
- stół ma czworo nóg wołowych, wędzonych w dymie z ziół
- w każdym kalafiorze rośnie kość
- już jesień jest niestety
- spadają z drzew kotlety
- ten lasek jest z kiełbasek, więc cały lasek wcinam
- po łączce chodzą krówki
- sztukamięs pędzi wiatr
- w lasku pachnie wrzos
- deszcz chlupie
- w alkowie stoi stół
- krówki to parówki gorące, tylko jeść
- wieprzowy wschodzi księżyc
- pole kalafiorów
- ten wrzos to sos, rozlewam wrzos do waz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

- Wybierzcie jeden fantastyczny opis i zobrazujcie go na rysunku.
- Wysłuchajcie ponownie recytacji wiersza. Podnieście swoje ilustracje wtedy, kiedy usłyszycie wybrany przez was fragment.
- Wyeksponujcie wszystkie ilustracje i uporządkujcie je według kolejności obrazów namalowanych słowami poety.

Ćwiczenie 9

Wyobraź sobie sen kota. O czym mógłby śnić kot? Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

Jaki jest świat ze snu psa? Odszukajcie w tekście odpowiednie określenia i zapiszcie je tutaj lub w zeszycie.

Świat ze snu jest…

Ćwiczenie 11

Jakie znaczenie może mieć ostatni wers: „Zbaraniał cały świat”? Czy zgadzacie się z tym stwierdzeniem?

Ćwiczenie 12

Wyszukaj w wierszu wyrazy rymujące się z poniższymi.

kalafiory
dość
znakomicie
nogi
krówki
sześć
autentyczne
lasek
wrzos
waz
niestety
chlup

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zbadaj dokładnie wiersz i za pomocą podanych wyrazów stwórz jego „rysopis”.

Autorem wiersza jest . Utwór ma wydzielone .
Składa się z 41 . Jest wierszem .
W wierszu pojawiają się dźwiękonaśladowcze. Te wyrazy to ach, och, .

Gałczyński | wyrazy | zwrotki | Ildefons | refreny | chlup | wersów | Konstanty | rymowanym

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 14

Przypomnij sobie, co wiesz o onomatopei. Zastanów się, jaką funkcję pełni w tym wierszu? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 15

Naucz się wiersza na pamięć. To też rozwija twoją wyobraźnię.

Urodzaj na rodzaj

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DoSnjmXd9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj zdania. Zastanów się, o kim w nich mowa: jakiej płci są te osoby?

- Przeczytał do końca książkę i zaczął odrabiać lekcje.
- Napisała list do koleżanki i poszła zjeść kolację.
- Zmęczone całym dniem atrakcji szybko zasnęło.
- Wystraszone pobiegły szybko do domu.
- Poszli do sklepu i odkupili zniszczoną książkę.

Co mówi nam o tym, kto jest wykonawcą czynności?

Ćwiczenie 2

Uzupełnij zdania odpowiednią formą czasownika „bawić się” w czasie przeszłym.

Karol _____ w ogrodzie.
Majka _____ żołnierzykami.
Dziecko _____ grzechotką.
Michał, Paweł i Bartosz _____ w chowanego.
Zosia i Klara _____ z psem sąsiada.
Marcel i Łucja _____ kolejką elektryczną.
Dzieci _____ w piaskownicy.
Małe kotki _____ kłębkiem wełny.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Sprawdź swoją wiedzę o rodzajach gramatycznych. Uzupełnij zdania. Gotową notatkę przepisz do zeszytu.

O rodzaju gramatycznym w zdaniu informują nas między innymi końcówki _____. W języku polskim mamy do czynienia z trzema rodzajami gramatycznymi w liczbie _____: męskim, _____ i nijakim. W liczbie _____ rozróżniamy dwa rodzaje: męskoosobowy i _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Zastanówcie się, jaką formę przyjąłby czasownik „iść” w czasie przeszłym w zależności od wykonawców czynności:

- dwie dziewczynki i chłopiec,
- dziewczynka, niemowlę i chłopiec,
- nauczycielki i piłkarze,
- dziewczynka i nauczycielki,
- nauczycielki i niemowlę,
- psy i koty,
- pies, niemowlę i chłopiec.

Zapiszcie swoje propozycje tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 6

Od podanych czasowników utwórz formy w czasie przeszłym.

Matylda (mknąć) _____ na motorze z dużą prędkością.

Julia (ciągnąć) _____ sanki pod górkę.

Sylwia (poślizgnąć się) _____ na lodowisku.

Karol (mknąć) _____ po zboczu jak strzała.

Jakub (ciągnąć) _____ ciężki worek.

Mateusz (poślizgnąć się) _____ na chodniku przed domem.

Dziecko (mknąć) _____ na sankach z górki.

Dziecko (ciągnąć) _____ konika na kółkach.

Dziecko (poślizgnąć się) _____ na mokrej podłodze.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Zaznacz kolorem czerwonym wszystkie głoski „ą” w zakończeniach poniższych wyrazów, a niebieskim – głoski „ę”. Zapamiętaj tę pisownię.

czerwony niebieski

mkn ą ć – mkn ę ła ; ciągn ą ć – ciągn ę ła ; poślizn ą ć – poślizgn ę ła;

mkn ą ć – mkn ą ł ; ciągn ą ć – ciągn ą ł ; poślizgn ą ć – poślizgn ą ł;

mkn ą ć – mkn ę ło ; ciągn ą ć – ciągn ę ło ; poślizgn ą ć – poślizgn ę ło

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Dopasuj rodzaje gramatyczne do form czasowników.

bzyczał	niemęskoosobowy
chrapali	żeński
gwizdali	niemęskoosobowy
stukali	męskoosobowy
szumiało	męskoosobowy
syczały	nijaki
chlupało	męski
brzęczała	nijaki
szurały	męskoosobowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij pamiętnik Miziołka właściwymi formami czasowników.

Sobota, 27 IX, Kosmy, Damiana

Mamiszon (wyjść – 3 os., lp., cz. przeszły, r.m.) _____ po zakupy, a ja (zajmować się – 1 os., lp., cz. teraźniejszy) _____ dziewczynami. Potwór (dobrać się – 3 os., lp., cz. przeszły, r.m.) _____ do moich resoraków. Kaszydło (pomalować – 3 os., lp., cz. przeszły, r.n.) _____ sobie korektorem pazury. Jak (odgonić – 1 os., lp., cz. przeszły, r.m.) _____ Potwora od moich flamastrów, to Kaszydło (narysować – 3 os., lp., cz. przeszły, r.n.) _____ mi kwiatki w zeszytach. Jak (zająć się – 1 os., lp., cz. przeszły, r.m.) _____ pacyfikowaniem Kaszydła, to Mały Mizioł (wczołgać się – 3 os., lp., cz. przeszły, r.m.) _____ pod łóżko, gdzie (trzymać – 1 os., lp., cz. teraźniejszy) _____ komiksy. Mamy (nie mieć – 3 os., lp., cz. teraźniejszy) _____ raptem półtorej godziny, a moje straty (wynieść – 3 os., lm., cz. przeszły, r.niemęskoos.) _____: urwane drzwi od najnowszego resoraka volkswagena garbusa, wypaprany korektor, podarty „Spiderman", w zeszycie od matmy Myszka Miki i kwiaty, cała podłoga w chrupkach kukurydzianych, trwały uraz w mojej psychice.

Miziołek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanów się, dlaczego Miziołek, mówiąc o dziewczynkach, nie używa form rodzaju żeńskiego.

Książka: historia bez końca

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dd0ARmnqE

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

„Naprawdę wierzę, że dzieje się coś magicznego, kiedy czytam dobrą książkę” – powiedziała kiedyś Joanne Kathleen Rowling, autorka znanej serii powieści o przygodach Harry’ego Pottera. Co miała na myśli? Czym jest „magia”, która dzieje się, gdy dotykamy kartek fascynującej książki?

Ćwiczenie 1

Porozmawiajcie o tym, czym jest książka.

- Podajcie skojarzenia, jakie przychodzą wam na myśl w związku z tym słowem.
- Do czego można porównać książkę? Stwórzcie poetycki opis książki, jak w przykładzie.

Książka jest jak czarodziejskie drzwi, bo jej okładka jest jak brama do zaczarowanego świata. Kiedy się przez nią przejdzie, przeżyje się różne przygody, spotka niezwykłe postacie, zobaczy niespotykane zjawiska.

- Zanotujcie porównania na tablicy. Przepiszcie do zeszytów te, które podobają się wam najbardziej.

Książka: magia na każdej stronie

licencja: CC 0

Ćwiczenie 2

Utwórz opisowe porównanie.

Książka zabiera nas w cudowną _____, której kierunek nadaje nasza _____. Ma własny „napęd”: wsiadasz, chwytasz kierownicę i już, i jedziesz _____! Książka jest więc jak _____.

przed siebie | podróż | sympatia | wyobraźnia | krainę | kareta | do tyłu | samochód | sen

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jak sądzicie, czy warto czytać książki? Jakie korzyści płyną z czytania? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 4

Sprawdź, punkt po punkcie, czy udało ci się wymienić wszystkie dobre strony spędzania czasu z lekturą.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Zaznacz na zielono co drugą sylabę. Odczytaj niepokolorowane sylaby i odkryj tytuł opowiadania, które poznasz. Zapisz go tutaj, a potem przepisz do zeszytu. Pamiętaj o wielkiej literze i użyciu cudzysłowu.

NIE BO KOŃ MI CZĄ BER CA ŁA SIĘ GA HI PEK STO PA RIA

Michael Ende

1929–1995

Pisarz niemiecki, znany przede wszystkim z opowieści „Nie kończąca się historia” oraz „Momo”. Był również aktorem, scenarzystą oraz dyrektorem teatru.

> **Ćwiczenie 6**
> Przeczytajcie fragment książki Michaela Endego pt. „Nie kończąca się historia”. O czym opowiada?

Michael Ende

Nie kończąca się historia

– Pewnie z ciebie nielichy kujon, co? Prymus z samymi piątkami, ulubieniec wszystkich nauczycieli, prawda?

– Nie – odrzekł Bastian, nadal nie podnosząc wzroku – w zeszłym roku zimowałem.

– O Boże! – zawołał pan Koreander. – Więc niewypał na całej linii!

Bastian nic nie powiedział. Stał sobie po prostu, zwiesiwszy ręce, z płaszcza kapało.

– A co oni takiego krzyczą, kiedy cię wyśmiewają? – dopytywał się pan Koreander.

– Ach, co im ślina na język przyniesie.

– Na przykład?

– Gruba beka, tłuste sadło, na sedesie ciężko siadło, sedes trzeszczy, sadło wrzeszczy, potem łomot, potem plusk, no i nie ma sadła już.

– Niezbyt dowcipne – zauważył pan Koreander. – Co jeszcze?

Bastian z ociąganiem zaczął wyliczać:

– Fioł, cymbał, blagier, szachraj…

– Fioł? Dlaczego?

– Gadam czasami sam ze sobą.

– O czym na przykład?

– Wymyślam sobie historyjki, wynajduję słowa i nazwy, których

jeszcze nie ma, i różne takie.
– I sam to sobie opowiadasz? Dlaczego?
– No bo nikogo innego to nie interesuje.
Pan Koreander milczał chwilę w zamyśleniu.
– Co na to mówią twoi rodzice?
Bastian nie od razu odpowiedział. Dopiero po jakimś czasie bąknął:
– Ojciec nic nie mówi. Zawsze tak jest. Jemu wszystko jedno.
– A matka?
– Ona... jej już nie ma.
– Rodzice się rozwiedli?
– Nie – powiedział Bastian – ona umarła.
W tym momencie zadzwonił telefon. Pan Koreander z pewnym wysiłkiem dźwignął się z fotela i poczłapał do małego pokoiku [...]. Bastian stał jak odrętwiały i nie bardzo wiedział, co się z nim takiego stało, że zdobył się na powiedzenie tego wszystkiego. Nie znosił takiego wypytywania. Gorąco mu się zrobiło, gdy nagle pomyślał, że grubo spóźni się do szkoły, tak, to jasne, musi się pośpieszyć, musi biec – ale nie ruszał się z miejsca i nie mógł się zdecydować. Coś go tu trzymało, nie wiedział co. [...]
Bastian uprzytomnił sobie, że przez cały czas wpatruje się w książkę, którą przedtem miał w ręku pan Koreander i która teraz leżała na skórzanym fotelu. Nie mógł po prostu oderwać od niej oczu. Zdawało mu się, że tchnie ona jakąś magiczną siłą, która przyciąga go nieodparcie.
Zbliżył się do fotela, pomału wyciągnął rękę, dotknął książki – i w tej samej chwili coś w nim zabrzęczało, tak jakby zatrzasnęła się pułapka. Bastian miał niejasne wrażenie, że wraz z tym dotknięciem zaczęło się coś nieodwołalnego i odtąd potoczy się swoim biegiem.
Podniósł książkę i oglądał ją ze wszystkich stron. Była oprawna w jedwab koloru miedzi, który połyskiwał przy każdym poruszeniu.

Pobieżnie przerzucając kartki zobaczył, że tekst był drukowany dwiema różnymi barwami. Nie miała chyba ilustracji, za to wspaniałe, wielkie inicjały. Gdy uważniej przyjrzał się okładce, dostrzegł na niej dwa węże – jeden był jasny, drugi ciemny – które połykały się nawzajem od ogona, tworząc w ten sposób owal. A w tym owalu znajdował się tytuł wypisany osobliwie splątanymi literami:

NIE KOŃCZĄCA SIĘ HISTORIA

Ludzkie namiętności stanowią nie lada zagadkę, a dzieci ulegają im w nie mniejszym stopniu niż dorośli. Ci, którymi zawładnęła namiętność, nie potrafią jej wytłumaczyć, a ci, którzy czegoś takiego nigdy nie zaznali, nie potrafią jej pojąć. Bywają ludzie, którzy ryzykują życiem, aby zdobyć górski szczyt. Nikt, nawet oni sami, nie umiałby naprawdę wyjaśnić, dlaczego to robią. Inni doprowadzają się do ruiny, aby pozyskać serce określonej osoby, która nie chce o nich słyszeć. [...] Nie brak takich, co sądzą, że mogą być szczęśliwi tylko tam, gdzie ich nie ma, i przez całe życie jeżdżą po świecie. A niekiedy ktoś nie zaznaje spokoju dopóty, dopóki nie obejmie władzy. Krótko mówiąc, tyle jest różnych namiętności, ilu jest różnych ludzi.

Dla Bastiana Baltazara Buksa były nią książki.

Kto nigdy z płonącymi uszami i potarganym włosem nie przesiadywał nad książką całych popołudni, czytając, czytając i czytając, zapominając o świecie, nie zauważając już, że chce mu się jeść albo że jest mu zimno –

Kto nigdy nie czytał ukradkiem pod kołdrą przy blasku latarki, bo ojciec lub matka, a może jeszcze ktoś inny, troskliwy, zgasił mu światło, uważając nie bez racji, że czas już spać, bo jutro rano tak wcześnie trzeba zerwać się z łóżka –

Kto nigdy, jawnie czy skrycie, nie wylewał gorzkich łez, bo wspaniała opowieść dobiegła końca i trzeba było się rozstać z postaciami, z którymi przeżyło się razem tyle przygód, które kochało się

i podziwiało, śledząc ich losy to z lękiem, to z nadzieją, i bez których towarzystwa życie wydawało się puste i pozbawione sensu –
Kto czegoś takiego nie zna z własnego doświadczenia, cóż, ten prawdopodobnie nie zdoła pojąć, co teraz zrobił Bastian.
Wlepił wzrok w tytuł książki i na przemian robiło mu się gorąco i zimno. O tym, właśnie o tym, często już marzył i tego, odkąd opanowała go namiętność, pragnął: Historia, która nie kończyła się nigdy! Książka nad książkami! […]
– Ciekaw jestem – powiedział do siebie – co właściwie dzieje się w książce, póki jest zamknięta. Naturalnie są w niej tylko litery wydrukowane na papierze, ale mimo to – coś jednak musi się dziać, bo kiedy ją otwieram, to nagle jest tam już cała historia. Są osoby, których jeszcze nie znam, są najróżniejsze przygody, wyczyny i walki – czasem zdarzają się burze morskie, a czasem przybywa się do obcych krajów i miast. Wszystko to w jakiś sposób tkwi w książce. Trzeba ją czytać, żeby to przeżywać, jasne. Ale w niej tkwi to już przedtem. Ciekaw jestem, jak?
I raptem ogarnął go nieomal uroczysty nastrój. Usiadł jak należy, sięgnął po książkę, otworzył na pierwszej stronie i zaczął czytać
NIE KOŃCZĄCĄ SIĘ HISTORIĘ

Michael Ende, Nie kończąca się historia, tłum. Sławomir Błaut, Wrocław 2002.

Ćwiczenie 7

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Jakim chłopcem był Bastian?
- Jakie przykrości spotykały go ze strony kolegów? Dlaczego?
- Czym były książki dla Bastiana?
- Jak uważacie, czy mogły być ucieczką przed docinkami kolegów? Dlaczego?

Ćwiczenie 8

Zaznacz na kolorowo w tekście opowiadania fragment mówiący o tym, co dzieje się w książce, kiedy się ją otwiera.

Ćwiczenie 9

Na podstawie przeczytanego tekstu uzupełnij notatkę, wpisując wyrazy we właściwe miejsca.

Kiedy Bastian otwiera _____, są tam: _____, których jeszcze nie zna, najróżniejsze _____, wyczyny i _____, _____ morskie, obce _____ i miasta.
Bastian Baltazar Buks jest _____ powieści Michaela Endego pt. „Nie kończąca się historia".

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Zaznacz dowolnym kolorem w cytowanym fragmencie powieści te zdania, które opisują zachowania ludzi namiętnie czytających. Innym kolorem zaznacz zdania określające, co zrobił Bastian, kiedy zobaczył książkę pt. „Nie kończąca się historia".

Ćwiczenie 11

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Kto z was doświadczył czegoś podobnego jak Bastian na widok książki? Co to było? Opowiedzcie o tym.
- Jak rozumiecie stwierdzenie Joanne Kathleen Rowling, które pojawiło się na początku zajęć?

Ćwiczenie 12

Wskaż zdania, które definiują słowo „namiętność”.

- [ ] Namiętność to stan znudzenia się jakąś czynnością.
- [ ] Namiętność to stan uczuciowy występujący z wielką siłą.
- [ ] Namiętność to nagłe zdezorientowanie.
- [ ] Namiętność to jednostronne zainteresowanie czymś, to pasja.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zaznacz ten fragment opowiadania, który mówi o ludzkich namiętnościach. Jak rozumiesz zdanie: „Tyle jest różnych namiętności, ilu jest różnych ludzi”?

Ćwiczenie 14

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Co było namiętnością Bastiana?
- Jakie namiętności mają znani wam ludzie, np. rodzina i przyjaciele?
- Co jest waszą namiętnością, pasją, co robicie z dużym zaangażowaniem?

Ćwiczenie 15

Zastanów się, kogo przedstawia zagadka. Zapisz rozwiązanie.

W każdej wolnej chwili
do czytelni zmyka
i w bibliotecznej ciszy
książki połyka.

Rozwiązanie:
Namiętna [ ].

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Zredaguj tutaj lub w zeszycie krótką recenzję swojej ulubionej książki. Pomogą ci w tym podane wskazówki. Napisz:

- tytuł, autora i nazwę wydawnictwa (znajdziesz ją na okładce),
- o czym jest ta książka,
- co ci się w niej podobało,
- czego cię nauczyła,
- jakim językiem jest napisana,
- jak się ją czyta,
- kogo może zainteresować.

Ćwiczenie 17

Zachęćcie koleżanki i kolegów do przeczytania waszych ulubionych książek. Wymieńcie się recenzjami.

Portret do góry nogami

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D18ntm7jn

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Czy książki można tylko czytać? Przyjrzyjcie się grafice. Czy wy też wykorzystujecie tomy niekoniecznie zgodnie z przeznaczeniem? Porozmawiajcie.

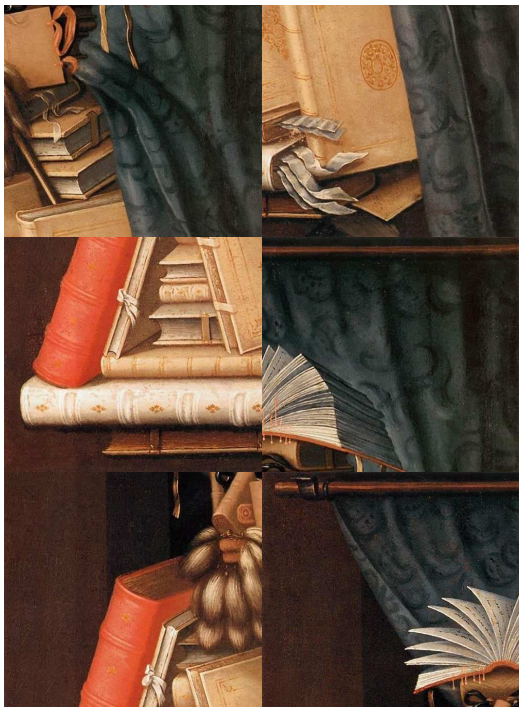
Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Jak sądzisz, czy z książki można zrobić film? Uwaga: wcale nie chodzi o ekranizację powieści! Znajdź w internecie informacje na temat flip booków. Jeżeli chcesz, spróbuj samodzielnie przygotować taki „książkowy film”.

Ćwiczenie 3

Inni też wpadli na pomysł, żeby wykorzystać książki w nietypowy sposób! Ułóż elementy tak, by utworzyły obraz, i przyjrzyj się, jak i po co posłużył się tomami artysta.

Bibliotekarz

Giuseppe Arcimboldo, Bibliotekarz, licencja: CC 0

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyjcie się reprodukcji „Bibliotekarza” Giuseppe Arcimbolda. Porozmawiajcie i odpowiedzcie na pytania.

- Co przedstawia obraz?
- Co widzicie na obrazie, gdy przyjrzycie mu się z bliska?
- Czy to portret człowieka, czy kompozycja z przedmiotów, czyli martwa natura? Uzasadnijcie swoje zdanie.
- Nazwijcie elementy dające złudzenie włosów, nosa, oczu, brody, ręki, palców.
- Jak wy zatytułowalibyście obraz? Podajcie swoje propozycje.
- Jak myślicie, dlaczego bibliotekarz tak wygląda?

Ćwiczenie 5

Które zdania dotyczące analizy obrazu „Bibliotekarz” są prawdziwe?

- [ ] Kolorystyka obrazu jest zimna: przeważają w niej kolory: niebieski, fioletowy i zielony.
- [ ] Namalowana postać znajduje się w pomieszczeniu.
- [ ] Obraz jest portretem jednej postaci.
- [ ] Kompozycja obrazu jest otwarta („wychodzi” poza ramę).
- [ ] Kompozycja obrazu jest zamknięta (przedstawione elementy tworzą zamkniętą całość).
- [ ] Kolorystyka obrazu jest stonowana: barwy ciepłe równoważą barwy zimne.
- [ ] Obraz nie jest portretem, bo przedstawia książki.
- [ ] Namalowana postać znajduje się w plenerze.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Obejrzyjcie dwa inne obrazy Giuseppe Arcimbolda i porozmawiajcie, odpowiadając na pytania.

- Co przedstawiają obrazy?
- Z jakich elementów się składają?
- Czyimi portretami mogą być?
- Jakie tytuły możecie im nadać?

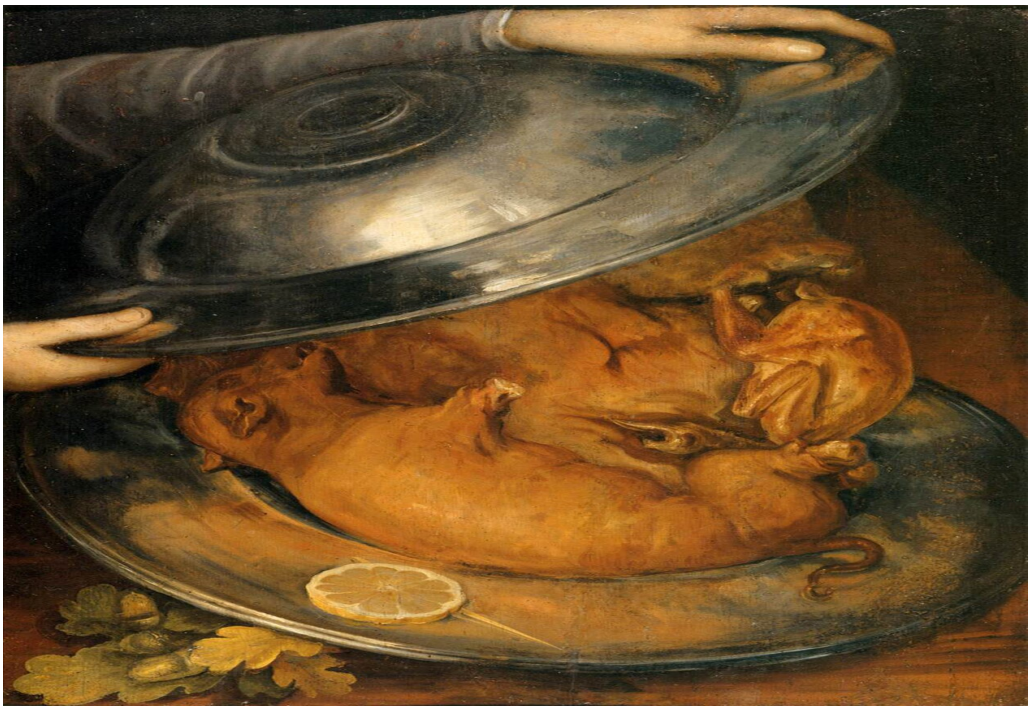

Giuseppe Arcimboldo, domena publiczna

Portret z warzywami

Giuseppe Arcimboldo, Portret z warzywami, 1590, domena publiczna

Giuseppe Arcimboldo, domena publiczna

Kucharz

Giuseppe Arcimboldo, Kucharz, ok. 1570, olej na desce, domena publiczna

---

Ćwiczenie 7

Odwróćcie obrazy do góry nogami. Co widzicie? Porozmawiajcie o swoich spostrzeżeniach.

Ćwiczenie 8

Opisz tutaj lub w zeszycie wybrany odwrócony obraz. Zatytułuj go.

Ćwiczenie 9

Stwórz „portret” wybranej postaci: piłkarza, strażaka, marynarza, kierowcy, malarza itp. Wytnij z kolorowych czasopism zdjęcia odpowiednich przedmiotów, ułóż je na kartce w kształt twarzy, przyklej wycinki i zatytułuj swoje dzieło.

Po co nam fantazja?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D8OaUKPuD

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jak najprościej i najszybciej przenieść się do zupełnie innego świata? Wystarczy uruchomić wyobraźnię i już jesteś tam, gdzie rycerze walczą ze smokami, albo tam, gdzie smoki przyjaźnią się z wikingami. To samo robią pisarze i poeci, malarze i inni twórcy – fantazjują. A ty umiesz puścić wodze fantazji?

> **Ćwiczenie 1**
> Przyjrzyjcie się ilustracji. Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:
>
> - Co przedstawia obrazek?
> - Jaki świat prezentuje?
> - Gdzie może istnieć taki świat?
> - Które elementy ilustracji są realistyczne, a które fantastyczne?
> - Co wskazuje na to, że jest to świat fantastyczny?

Jak rozpoznać świat fantazji?
licencja: CC 0

> **Ćwiczenie 2**
> Jakie znacie postaci fantastyczne? Porozmawiajcie o nich.
>
> - Powiedzcie, skąd je znacie.
> - Opiszcie ich wygląd.
> - Oceńcie, czy są pozytywne, czy negatywne.
> - Co was zaskoczyło w ich wyglądzie, zachowaniu, historii, w której się pojawiły?
> - Czy waszym zdaniem w literaturze pojawiają się tylko postaci fantastyczne?

Jak rozpoznać świat fantazji

Niektóre postaci literackie można by spotkać w świecie realistycznym (rzeczywistym, prawdopodobnym), czyli tam, gdzie ludzie i zwierzęta zachowują się zwyczajnie, a wydarzenia są prawdopodobne. Taką postacią jest np. Kasia, bohaterka książki Miry Jaworczakowej „Oto jest Kasia".

Inne postaci literackie występują tylko w świecie fantastycznym z nieprawdopodobnymi wydarzeniami, takimi jak latanie i czarowanie. Mnóstwo w nim istot, które w rzeczywistości nie istnieją (krasnoludki, smoki).

Ćwiczenie 3

Podziel bohaterów literackich na dwie grupy w zależności od tego, do którego świata należą.

Postaci ze świata realistycznego

Postaci ze świata fantastycznego

Lasse | Aslan | Bosse | Harry Potter | Basia Bzowska | wilk | Kopciuszek | Czerwony Kapturek | Marek Piegus | Biała Czarownica | Miziołek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wybierzcie dowolną postać lub kilka postaci i wymyślcie opowiadanie z ich udziałem. Akcję wydarzenia przedstawcie w świecie fantastycznym. Zanim zaczniecie pisać, przeczytajcie poradnik. Opowiadania możecie zapisać tutaj lub w zeszytach.

Mały poradnik

Autorzy wymyślają świat, w którym rozgrywa się akcja ich utworów. Elementy świata rzeczywistego są przez nich świadomie zmieniane. Takie artystyczne przekształcanie nazywa się **fikcją literacką** (lub **fikcją artystyczną**).

	Fikcja – zmyślenie	
	Świat realistyczny	Świat fantastyczny
Wydarzenia	np. pójście do szkoły, spotkanie taty	np. zamiana królewny w żabkę, stuletni sen
Bohaterowie	np. ludzie, zwierzęta	np. wróżki, czarodzieje, olbrzymy, smoki
Przedmioty	np. szafa, zegar	np. zegar, który przenosi w czasie
Miejsca	np. dom, pałac, szkoła, lasy, rzeka	np. nawiedzony dom, zaczarowany las

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Opowiadanie powinno mieć **wstęp**, **rozwinięcie** i **zakończenie**.

Ćwiczenie 5

Przeczytajcie swoje opowieści i wyróżnijcie ciekawe wątki fantastyczne.
Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Jaka jest różnica między fikcją artystyczną a rzeczywistością?
- Jaka jest różnica między światem prawdopodobnym a fantastycznym?
- Co w waszej pracy twórczej było najtrudniejsze?
  Możecie korzystać z Małego poradnika.

Ćwiczenie 6

Odgadnij, co to za istoty, i do każdej z nich dopasuj odpowiedni opis.

rusałka	duch podziemia, uważany za opiekuna kopalni, kamieniołomów
krasnoludek	potwór jednogłowy lub wielogłowy, często skrzydlaty, mający szpony i ogon węża
wodnik	duch wód, postać z legend ludowych
gnom	dobry duszek niewielkiego wzrostu, sprzyjający ludziom, mieszkający pod ziemią
smok	potwór, który zabijał wzrokiem
bazyliszek	nimfa wodna, postać z legend ludowych

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Stwórz w swojej wyobraźni fantastyczną istotę i narysuj ją tutaj lub w zeszycie,
a następnie nadaj jej nazwę i opisz jej niezwykłe cechy.

Ciekawostka

> Postaci fantastycznych jest mnóstwo. We wszystkich kulturach świat zaludniają duchy, istoty obdarzone tajemnymi mocami i dziwaczne stwory. Świat Słowian roił się od strzyg, utopców, zmór, żmijów, południc, ubożąt. „Stworzono je z płaczu jesiennego wiatru, mgły zwianej znad rzeki, księżycowego blasku i sierpniowego upału" – jak pisze Ewa Nowacka w książce „Bożęta i my". Przeczytaj ją, jeśli chcesz się dowiedzieć czegoś więcej o tych istotach.

Cztery jędze przędą przędzę

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D117MN3dn

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się zdjęciom i dopasuj nazwy do przedstawionych przedmiotów.

kołowrotek

wrzeciono

przędza

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2
Odpowiedz na pytania.

- Jak sądzisz, do czego służą te przedmioty i co je łączy?
- Gdzie można je zobaczyć?
- Do czego potrzebna jest przędza i z czego się ją przędzie?

Małgorzata Strzałkowska

ur. 1955

Poetka, pisarka, autorka książek dla dzieci oraz ilustracji. Napisała m.in. „Wierszyki łamiące języki", „Rady nie od parady, czyli wierszyki z morałem", „Plaster czarownicy i inne baśnie".

Ćwiczenie 3
Wysłuchaj utworu Małgorzaty Strzałkowskiej pt. „Cztery jędze spod Swarzędza" lub go przeczytaj i zastanów się, co jest tematem wiersza.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Cztery jędze spod Swarzędza czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Cztery jędze spod Swarzędza czyta Elżbieta Golińska Wiersz Cztery jędze spod Swarzędza czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Małgorzata Strzałkowska

Cztery jędze spod Swarzędza

Nad rzeczułką pod Swarzędzem

przędą przędze cztery jędze,

przy przędzeniu życie pędzą,

o pieniądzach w kółko ględzą:

– Przyszłość jędzy leży w przędzy!

– Przędźmy przędzę dla pieniędzy!

– Szybciej! Szybciej przędźmy przędzę!

– Więcej! Więcej, drogie jędze!

– Żyć nie warto bez pieniędzy!

– Tylko głupcy żyją w nędzy!

– Szybciej! Szybciej przędźmy przędzę!

– Więcej! Więcej, drogie jędze!

Nad rzeczułką pod Swarzędzem

przędą przędzę cztery jędze,

przy przędzeniu życie pędzą,

o pieniądzach w kółko ględzą…

Małgorzata Strzałkowska, Cztery jędze spod Swarzędza, [w:] tejże, Wiersze, że aż strach!, Poznań 2002, s. 13.

Ćwiczenie 4

Zastanówcie się, kto jest bohaterem tego wiersza? Jak myślicie, kim są jędze?

Ćwiczenie 5

Jak rozumiesz słowo „jędza”? Wybierz odpowiednie zdania. Uzasadnij swój wybór.

- [ ] Jędza to postać bajkowa uosabiająca dobro.
- [ ] Jędza to osoba, która nie liczy się z uczuciami innych.
- [ ] Jędza to kobieta zatruwająca wszystkim życie.
- [ ] Jędza to miła nieznajoma, która pomaga innym.
- [ ] Jędza to postać rzeczywista uosabiająca dobro.
- [ ] Jędza to postać bajkowa uosabiająca zło.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Narysuj portret jędzy z wiersza. Zapisz swój rysunek. Dlaczego tak ją sobie wyobrażasz?

Ćwiczenie 7

Czy waszym zdaniem „jędza” to tylko wygląd zewnętrzny? Może bycie jędzą oznacza również określone cechy charakteru? Jakie zachowanie może o tym świadczyć?

Ćwiczenie 8

Zastanówcie się i odpowiedzcie na pytania.

- Czego boją się bohaterki wiersza?
- Jakie znaczenie mają pieniądze w ich życiu? Dlaczego?
- Jaki znalazły sposób na swoją przyszłość?
- Jak oceniacie ich decyzję o zarabianiu pieniędzy?

Ćwiczenie 9

Przeczytaj wiersz szeptem i obserwuj tempo czytania oraz rytm. Co się dzieje? Pomyśl, co jest tego powodem.

Ćwiczenie 10

Wykonaj polecenia.

- Zaznacz dowolnym kolorem słowa w wierszu, które powodują, że tempo czytania wzrasta.
- Przeczytaj utwór, dzieląc tekst na sylaby.
- Zapisz, ile sylab jest w każdym wersie.
- Co jeszcze w tym wierszu się powtarza?
- Odnajdź w utworze wykrzyknienia. Jakie mają znaczenie w tekście?

Ćwiczenie 11

Wstaw w poniższy tekst odpowiednie słowa.

Wiersz składa się z [ ] strof. W każdej z nich są [ ] wersy. W każdym wersie jest [ ] sylab (zgłosek). Pierwsza i czwarta [ ] są [ ]. W drugiej i trzeciej strofie ostatnie wersy kończą się [ ]. Wiersz, w którym każdy wers liczy osiem [ ], nazywa się ośmiozgłoskowcem. Wyrazy takie jak: szybciej, [ ], [ ] powodują, że wzrasta [ ] czytania. Wykrzykniki informują czytającego o [ ] zawartych w wierszu.

osiem | wykrzyknieniami | sześć | emocjach | pięciu | znakami zapytania | czterech | cztery | strofa | różne | takie same | przędźmy | tempo | więcej | sylab

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Przygotujcie krótką inscenizację na podstawie tekstu, który różni się nieco od oryginału.

Narrator: Nad rzeczułką pod Swarzędzem przędą przędzę cztery jędze, przy przędzeniu życie pędzą, o pieniądzach ciągle ględzą.

Jędza I: Przyszłość nasza leży w przędzy!

Jędza II: Przędźmy przędzę dla pieniędzy!

Jędza III: Szybciej! Szybciej przędźmy przędzę!

Jędza IV: Więcej! Więcej, drogie jędze!

Jędza I: Żyć nie warto bez pieniędzy!

Jędza II: Tylko głupcy żyją w nędzy!

Jędza III: Szybciej! Szybciej przędźmy przędzę!

Jędza IV: Więcej! Więcej, drogie jędze!

Jędza I: Lećmy prędko do Swarzędza, bo tam jest potrzebna przędza!

Razem: Szybko! Szybciej lećmy, pędźmy! Przędźmy przędzę dla pieniędzy!

Ćwiczenie 13

Użyjcie czarodziejskiego zaklęcia i zmieńcie „jędze” w mądre i dobre kobiety. Zaplanujcie ich przyszłość w Swarzędzu. Napiszcie dla nich plan rozwoju uwzględniający ich umiejętności i zapał do pracy. Podpowiedzcie im, jak wykorzystać zarobione pieniądze, np. zainwestować w firmę i utworzyć miejsca pracy dla innych osób.

Zaprezentujcie swoje plany i porozmawiajcie o nich.

Ćwiczenie 14

Naucz się wiersza o jędzach na pamięć. To świetne ćwiczenie nie tylko dla twojego mózgu, ale też dla języka. Niełatwo sprostać tylu **ę** naraz. Sprawdź się.

Jak rozpoznać czarownicę?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DKcOvWvKi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Mówi się, że coś, czego bardzo się boimy, okazuje się wcale nie takie straszne, kiedy wiemy więcej na jego temat. Przekonaj się, że tak samo jest z pewnymi niezbyt sympatycznymi paniami, które wcale nie są przerażające, kiedy wiadomo, jak je rozpoznać i jak się przed nimi bronić.

Ćwiczenie 1

Ułóż obrazek i zastanów się, kim może być znajdująca się na nim postać.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Zastanów się, co wiesz o czarownicach. Spróbuj odpowiedzieć na pytania:

- Jakimi innymi słowami można określić czarownice?
- Gdzie zazwyczaj mieszkają?
- Jak długo żyją?
- Jakie zwierzęta im towarzyszą?
- Jakim siłom służą?
- Jak podróżują?
- Gdzie spotykają się z innymi czarownicami?
- Czym się zajmują?

Ćwiczenie 3

Zróbcie listę znanych wam opowiadań, powieści i filmów, w których pojawiają się czarownice. Odpowiedzcie na pytania:

- Czym różnią się te postacie, a w czym są podobne?
- Jakie są ich cechy charakterystyczne?
- Jaki stosunek do głównych bohaterów mają te istoty?
- Jak kończą się wskazane przez was opowieści dla głównego bohatera, a jak dla czarownicy?
- Jakimi innymi postaciami można by zastąpić wiedźmy?

Ćwiczenie 4

Wymyśl jak najwięcej słów, w których występuje cząstka „czar", np. „czarownica", „czarować", „zaczarowany". Swoje propozycje zapisz tutaj lub w zeszycie. Uporządkuj je alfabetycznie.

Ćwiczenie 5

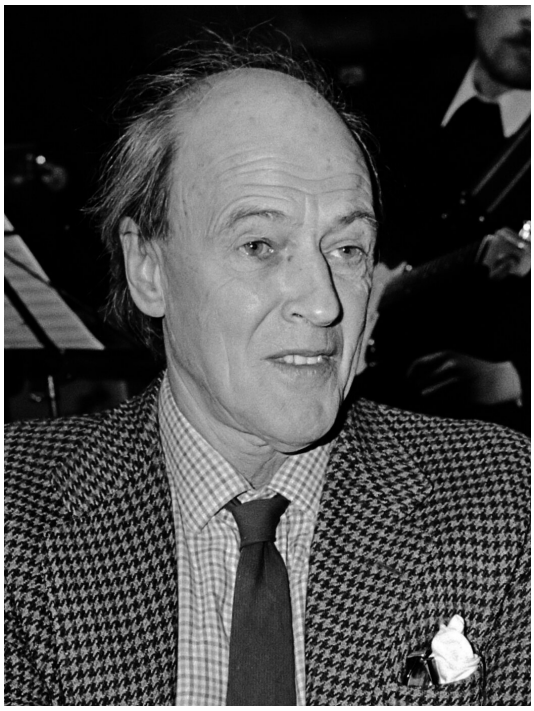
Wysłuchaj uważnie czytanego tekstu „Jak rozpoznać czarownicę" Roalda Dahla i zwróć uwagę na to, kto, komu i o czym opowiada w przeczytanym fragmencie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment powieści Czarownice czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Czarownice czyta Elżbieta Golińska Fragment powieści Czarownice czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

domena publiczna

Roald Dahl

1916–1990

Wielki (także dosłownie: miał dwa metry wzrostu) angielski pisarz. Zasłynął jako autor niezwykłych, przerażających opowiadań i książek dla dzieci, w których panuje dziwna i groźna atmosfera. Najbardziej znane jego utwory to: „Charlie i fabryka czekolady", „Czarownice", „Matylda", „Wielkomilud".

> **Ćwiczenie 6**
> Jak uważasz, dlaczego babcia opowiada wnukowi o czarownicach? Czy twoim zdaniem żyją one we współczesnym świecie? Uzasadnij swoją wypowiedź.

> **Ćwiczenie 7**
> Przeczytaj uważnie tekst „Jak rozpoznać czarownicę" Roalda Dahla i zaznacz na czerwono te fragmenty, które opisują znaki szczególne czarownic, a na zielono – ich sposoby maskowania się.

> **Roald Dahl**
>
> # Jak rozpoznać czarownicę

Następnego wieczoru, wykąpawszy mnie, babcia znów usiadła ze mną w salonie.
– Dziś nauczę cię rozpoznawać czarownice – powiedziała. […] – Po pierwsze, prawdziwe wiedźmy zawsze noszą rękawiczki – ciągnęła.
– Na pewno nie zawsze! A w lecie, jak jest upał?
– Nawet w lecie. Muszą je nosić. Chcesz wiedzieć dlaczego?
– Dlaczego?
– Bo nie mają paznokci, tylko zakrzywione kocie pazury, i noszą rękawiczki, by je ukryć. Ale pamiętaj: wiele normalnych miłych pań również nosi rękawiczki, zwłaszcza zimą, więc łatwo można się pomylić.
– Mama też często nosiła rękawiczki – zauważyłem.
– Ale nie w domu, a czarownice noszą rękawiczki nawet w domu. Zdejmują je tylko do spania.
– Skąd to wszystko wiesz, babuniu?
– Nie przerywaj, tylko słuchaj. Musisz także pamiętać, że prawdziwe czarownice są łyse.
– Łyse?! – zdziwiłem się.
– Łyse jak kolano – potwierdziła poważnie staruszka. […]
– Skoro są łyse, powinny być łatwe do rozpoznania.
– Bynajmniej – zaprzeczyła babcia. – Czarownice zawsze noszą peruki. I to doskonałe peruki, których prawie nie da się odróżnić od normalnych włosów, chyba że się je szarpnie.
– Wobec tego zacznę teraz ciągnąć wszystkie kobiety za włosy.
– Nie bądź niemądry! – skarciła mnie babcia. – Nie możesz ciągnąć za włosy każdej spotkanej pani, nawet jeśli nosi rękawiczki. Tylko spróbuj, a zobaczysz, co będzie!
– Więc to też na nic… – westchnąłem z żalem.
– Nie ma pewnego sposobu rozpoznawania czarownic – pouczyła mnie babcia. – Musisz zwracać uwagę na liczne drobne oznaki.

Widzisz – ciągnęła – peruki przysparzają czarownicom wielkich cierpień.
– Dlaczego?
– Strasznie je swędzi skóra na głowie. Aktorki albo normalne kobiety wkładają peruki na własne włosy, a czarownice noszą je na gołej skórze. Spód peruki jest zawsze bardzo szorstki: wywołuje nieprzyjemne swędzenie, otarcia, a nawet rany. Czarownice nazywają to chorobą perukową.
– Po czym jeszcze można poznać wiedźmy, babuniu?
– Zwracaj uwagę na dziurki od nosa. Czarownice mają je trochę większe niż zwykli ludzie. Brzeg każdej dziurki jest różowy i falisty jak krawędź muszli morskiej. [...] Dzięki temu mają zadziwiająco dobry węch. Nawet w bezksiężycową noc potrafią wyczuć dziecko po drugiej stronie ulicy.
– Mnie by nie wyczuły. Przed chwilą się kąpałem.
– Wyczułyby, wyczuły! – zaprzeczyła babcia. – Im jesteś czystszy, tym silniejszy zapach czują czarownice.
– To niemożliwe!
– Czarownicom wydaje się, że czyste dzieci okropnie cuchną. Im jesteś brudniejszy, tym mniej dla nich śmierdzisz.
– Przecież to nie ma sensu, babciu!
– Ależ ma, ma! Czarownice nie czują brudu, tylko twój naturalny zapach, który doprowadza je do furii. Wydziela go twoja skóra, a czarownice chwytają go nozdrzami, gdy się rozchodzi w powietrzu. Jest dla nich tak okropny, że dostają mdłości.
– Zaczekaj, babuniu...
– Nie przerywaj! Rzecz w tym, że jeśli się nie myłeś od tygodnia i jesteś cały pokryty brudem, twój zapach staje się siłą rzeczy mniej intensywny.
– Nigdy więcej się nie wykąpię!

– Po prostu nie rób tego za często – stwierdziła staruszka. – Najzupełniej wystarczy raz na miesiąc.
W takich chwilach kochałem babcię z całego serca. […]
– Jeśli więc jakaś kobieta mija cię na ulicy i zatyka nos, nie można wykluczyć, że to czarownica – ciągnęła bezlitośnie starsza pani.
Postanowiłem zmienić temat.
– Na co jeszcze powinienem zwracać uwagę, babuniu? – spytałem.
– Na oczy. Przyglądaj im się uważnie, bo czarownice mają inne oczy niż normalne kobiety. Źrenica przypomina zwykle małą czarną kropeczkę, a u czarownic stale zmienia kolor i w jej środku widać płomyki ognia i lśniące sople lodu. Kiedy człowiek na to patrzy, ciarki chodzą mu po plecach.
Babcia rozparła się w fotelu i z zadowoleniem wydmuchiwała kłęby cuchnącego czarnego dymu. […] Miała śmiertelnie poważną minę.
– Jest jeszcze coś? – spytałem.
– Mnóstwo rzeczy. Najwyraźniej jeszcze nie rozumiesz, że czarownice w ogóle nie są kobietami. One tylko wyglądają jak kobiety, mówią jak kobiety i mogą się zachowywać jak kobiety. Ale w rzeczywistości są demonami w ludzkiej postaci. Właśnie dlatego mają pazury, łyse czaszki, cudaczne nosy i dziwne oczy, które muszą ukrywać, żeby ich nie poznano.
– Czym jeszcze się różnią od ludzi?
– Stopami. Nie mają palców u nóg.
– Nie mają palców! – zawołałem. – A co w takim razie mają?!
– Nic. Stopy czarownic są kwadratowe i tępo zakończone.
– Nie utrudnia im to chodzenia?
– Nie, ale mają przez to kłopoty z butami. Kobiety chętnie noszą wąskie spiczaste pantofelki, a czarownice, których stopy są szerokie i kwadratowe, przeżywają w takich bucikach straszne męki.
– A dlaczego nie noszą wygodnych szerokich butów z kwadratowymi

noskami?
– Boją się. Muszą ukrywać swoje paskudne stopy, podobnie jak łyse czaszki, i dlatego noszą ciasne eleganckie pantofelki.
– Na pewno jest im okropnie niewygodnie?
– Tak, koszmarnie niewygodnie, ale nie mają wyjścia: muszą cierpieć.
– Skoro noszą zwykłe buty, nie można ich rozpoznać po stopach, prawda, babciu?
– Niestety nie. Z bliska mógłbyś prawdopodobnie zauważyć, że nieznacznie kuleją.
– Czy wiedźmy mają jeszcze jakieś cechy szczególne?
– Tylko jedną, ostatnią.
– Co to takiego, babuniu?
– Ich ślina jest granatowa.
– Granatowa?! – zawołałem. – Nie wierzę! Nikt nie ma granatowej śliny!
– Ślina czarownic ma kolor czarnych jagód – upierała się babcia.
– Wykluczone! Ślina nie może być granatowa!
– U czarownic jest.
– Granatowa jak atrament?
– Właśnie. Używają jej nawet do pisania. Posługują się staroświeckimi piórami ze stalówkami, które po prostu liżą.
– Gdybym rozmawiał z czarownicą, babciu, zauważyłbym tę granatową ślinę?
– Tylko gdybyś patrzył bardzo uważnie. Dostrzegłbyś wtedy, że jej zęby mają delikatne fioletowe zabarwienie. Ale to prawie niewidoczne.
– Gdyby czarownica splunęła, zobaczyłbym, że jej ślina jest granatowa?
– Czarownice nie plują. Nigdy by się nie odważyły.
Babcia na pewno nie kłamała. Chodziła co rano do kościoła

i odmawiała modlitwę przed każdym posiłkiem: tacy pobożni ludzie nigdy nie kłamią. Zaczynałem wierzyć w każde jej słowo.
– No cóż – rzekła. – To właściwie wszystko, co mogę powiedzieć. Żadna cecha, o której mówiłam, nie ma decydującego znaczenia: nigdy nie możesz być całkowicie pewny, czy jakaś kobieta jest czarownicą. Ale jeśli nosi rękawiczki, jeśli ma duże dziurki od nosa, dziwne migotliwe oczy, perukę i fioletowe zęby – jeśli zauważysz te wszystkie cechy, to uciekaj, gdzie pieprz rośnie!

Roald Dahl, Jak rozpoznać czarownicę, [w:] tegoż, Czarownice, tłum. Tomasz Wyżyński, Warszawa 1997, s. 100–108.

Ćwiczenie 8

Jak według babci wyglądają czarownice? Napisz ich krótką charakterystykę. Pamiętaj o takich znakach szczególnych, jak pazury i kwadratowe stopy. Wyjaśnij, jak czarownice je ukrywają. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj ostatni akapit i opowiedz, jakiej rady udzieliła babcia wnukowi. Jak myślisz, dlaczego tak powiedziała?

Ćwiczenie 10

Narysuj tutaj lub w zeszycie portret czarownicy przedstawionej we fragmencie powieści Roalda Dahla. Narysuj również jej pojazd.

Ćwiczenie 11

Wyobraź sobie, że masz czarodziejską różdżkę. Jak ją wykorzystasz? Napisz odpowiedź w kilku zdaniach. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Próba królewskiej córki

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1EMFJwW0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Wybór „ó” czy „u” nierzadko sprawia uczniom kłopot. Niepotrzebnie! Wystarczy opanować kilka zasad i wątpliwości znikną. Pomogą wam w tym ćwiczenia.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyj film, w którym językoznawca, profesor Jan Miodek, opowiada o problemach z zapisem „u” i „ó”. Zwróć uwagę na to, skąd wzięła się ta trudność ortograficzna.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

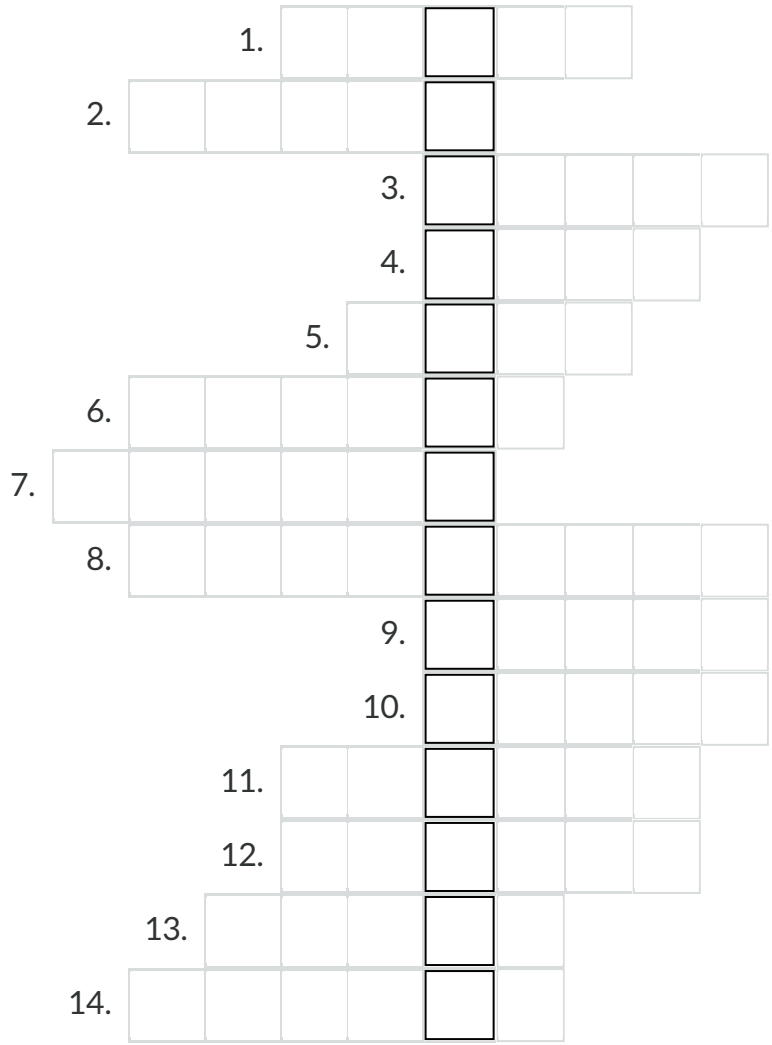
Profesor Jan Miodek opowiada o problemach z zapisem „u” i „ó”

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Profesor Jan Miodek opowiada o problemach z zapisem „u” i „ó” Profesor Jan Miodek opowiada o problemach z zapisem „u” i „ó” Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 2

W każdym z haseł znajduje się „ó” niewymienne.

1. Wybierała się za morze.
2. Generalna – przed premierą.
3. Czasem dzielisz ją na niedźwiedziu.
4. Korona mu z głowy spadnie.
5. Chodzi powoli.
6. Początek rzeki.
7. Na mizerię.
8. Ma rudą kitę, skacze z gałęzi na gałąź.
9. Anioł, który strzeże.
10. Na książki.

11. Kokosowy na cieście.
12. W jajku.
13. Dziecko płci żeńskiej.
14. Przyjaciel Kubusia Puchatka lubiący porządek.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij przysłowie słowami, które stanowią rozwiązanie krzyżówki w poprzednim zadaniu.

Powiedziały [ ], że niedobre są [ ].

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Ktoś zapisał wyrazy z „ó” niewymiennym na wspak. Odczytaj je i zapisz poprawnie.

akżórw –

ażór –

akzcółw –

aintółk –

róhc –

gzóm –

zróhct –

aróg –

tjów –

onłózc –

agzór –

lebórw –

iktórk –

arótk –

akłóp –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij przysłowia odpowiednimi wyrazami z poprzedniego ćwiczenia.

Nie ma _____ bez kolców.

Mała strata, _____ żal.

_____ z _____ się nie zejdzie, ale człowiek z człowiekiem zawsze.

Lepszy _____ w garści niż gołąb na dachu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Dopisz brakujące cząstki wyrazów. Wszystkie słowa zawierają „ó” niewymienne.

w_____ka, c_____ka, ż_____tko, k_____l

p_____na, sk_____ka, jask_____ka, p_____ba

w_____ba, wi_____ek, p_____ka, ź_____dło

p_____niak, og_____ek, cz_____no, op_____cz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj zdania, zwróć uwagę na wyrazy z „ó”. Ułóż inne zdania tak, aby wyrazy z trudnością ortograficzną zastąpić słowami, w których „ó” wymienia się na „o” lub „e”. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

1. W kolejce po obiad byłem siódmy.
2. – To mój lód! – krzyknęła Kaśka.
3. Siarczysty mróz pokrzyżował nam plany wyjazdu.
4. Mała krówka odłączyła się od stada.
5. Z poduszki posypały się pióra.
6. Na ladzie stał słój z moimi ulubionymi karmelkami.
7. Na straganie można było kupić miód lipowy, a także gryczany i wielokwiatowy.
8. Napój o smaku cytrynowym jest najlepszy.

Ćwiczenie 8

Do podanych wyrazów dopisz przeciwstawne, w których występuje „ó” wymienne.

wojna –

sytość –

ciepło –

upał –

milczeć –

wierzch –

przyjaciel –

góra –

tył –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wykorzystaj słowa z poprzedniego ćwiczenia i ułóż zdania, w których użyjesz obu wyrazów z każdej pary. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

Odszukaj wyrazy z „ó” wymiennym, które ukryły się poziomo bądź pionowo w diagramie. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Do każdego z wyszukanych słów z poprzedniego ćwiczenia podaj taki wyraz pokrewny, w którym następuje wymiana na „o”, „e” lub „a”. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 12

Uzupełnij zdania właściwymi formami odpowiednich słów podanymi niżej.

W książce nie było żadnych ____.

Na półkach stało pięć ____, sześć słoików i ____.

Policjanci uwięzili wszystkich ____.

Z ____ można zrobić ciekawe dekoracje.

W ogrodzie pyszniły się rzędy ____.

garnków | tuzin wazonów | ogórków, pomidorów i kalafiorów | obrazków ani wykresów | opryszków i rzezimieszków | patyków i kartonów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Odkryj nazwy miast, które ukryły się w poniższych słowach.

goGłów

rzoGów

Tranów

dyrŻarów

sOrtów

szeRzów

omaszTów

chełBatów

troPików

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Przyporządkuj wyrazy do właściwych grup.

Zupy

Miejsca

Dyscypliny sportu

Narzędzia

Pojazdy

koszykówka | leśniczówka | fasolówka | taksówka | pomidorówka | ciężarówka | siatkówka | wirówka | służbówka | grochówka | stołówka | temperówka

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Ktoś wymazał elementy w zasadzie ortograficznej. Uzupełnij je.

„Ó” piszemy w wyrazach, w których _____ się na „o”, „a” lub „e”; w _____ wyrazów na -ów, -ówka i -ówna oraz na _____ wyrazów takich jak: ósmy, ów, ówdzie, ówcześnie. Uwaga, _____ Piszemy: skuwka, wsuwka, zasuwka.

środku | wyjątki! | zakończeniach | wymienia | początku | zamienia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

O malutkim UparciuchU

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DudDj4aOD

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj rymowankę i zaznacz wers, który mówi o tym, co wróżka szepnęła Roszpunce do uszka.

Wielki kłopot Roszpunka miała,
kiedy list do ukochanego pisała,
bo nie wiedziała, kiedy pisać zwykłe „u”.
Na ratunek przyszła wróżka
i szepnęła jej do uszka:
– „U” litera wyraz kończy lub otwiera.

Ćwiczenie 2

Przeczytaj podane wyrazy. Gdzie znajdują się w nich litery „u”? Podziel słowa na rzeczowniki, przymiotniki i czasowniki.

Rzeczowniki

Przymiotniki

Czasowniki

Uszatek | **u**kłon | **u**czeszę | **u**parta | **u**pleciemy | **u**więziła | **u**śmiechnięta | **u**cieknę | **u**rodziwa | **u**czynek | **u**talentowana | **u**czta

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij regułę.

„U” piszemy zawsze na _____ wyraz**u** i zazwyczaj na _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Jak uważasz, dlaczego w regule użyto określenia „zazwyczaj na początku”? Jakie znasz wyjątki występowania „ó” na początku wyrazu? Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Dopasuj czasowniki do zestawionych w pary związków wyrazowych, by z każdym z dwójki tworzyły sensowne wyrażenie.

…życie Roszpunki, …baśniowy świat	uchylić
…sztuki czarowania, …kogoś rozumu	uczyć
…zatrute jabłko, …się w język	uśpić
…w mysiej dziurce, …w martwym punkcie	uratować
…okiennice, …rąbka tajemnicy	ugryźć
…kapryśną księżniczkę, …czujność smoka	utknąć

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Kiedy jeszcze piszemy „u”? Uzupełnij definicję i przepisz ją do zeszytu.

„U” piszemy w wielu _____ rzeczowników: -**u**ch, -**u**lec, -**u**ra, -**u**n, -**u**nka, -**u**nek, -**u**s (**u**parciuch, ham**u**lec, makulat**u**ra, opiek**u**n, piast**u**nka, pak**u**nek, pieg**u**s), w _____ i spieszczeniach: -**u**szek, -**u**nia, -**u**nio, -**u**sia, -**u**ś, -**u**tki (leni**u**szek, mam**u**nia, tat**u**nio, cór**u**sia, syn**u**ś, głupi**u**tki).

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Do podanych części słów dopasuj zakończenia.

piec	us
lekt	ulec
krok	unek
rys	ura
szpik	uch

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Do podanych części słów dopasuj zakończenia.

kłamcz	ulec
kult	uch
kakt	unek
gat	ura
bud	us

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Utwórz i zapisz tutaj lub w zeszycie zdrobnienia od podanych wyrazów. Wykorzystaj wszystkie podane zakończenia: -unio, -unia, -uś, -usia, -utki, -utka, -uszek, -uszka, -uszko.

tato • młoda • słaby • kwiat • córka • lala
smok • mucha • serce

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Od podanych czasowników utwórz odpowiednie formy według wzoru: leniuchować – leniuchujesz, nie leniuchuj!

hałasować – ,

prasować – ,

startować – ,

balować – ,

kupować – ,

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Do podanych czasowników dobierz wyrazy bliskoznaczne zakończone na -uje.Przykład: kradnie – rabuje

pichci –

cieszy się –

robi –

troszczy się –

lata –

graniczy –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Jakie wnioski płyną z wykonanych ćwiczeń? Uzupełnij regułę ortograficzną i zapisz ją do zeszytu.

[ ] piszemy w zakończeniach [ ] -uję, [ ], -uje itd. mimo pozornej [ ], np. maluję (choć [ ]), [ ] (choć rysować), [ ] (choć [ ]).

rysujesz | rzeczowników | Ó | malować | pracuje | pracować | -ujesz | wymiany | U | czasowników

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Dopisz do przymiotników wyrazy przeciwstawne zawierające „u”.

gruby – [ ]
pełny – [ ]
mądry – [ ]
wesoły – [ ]
czysty – [ ]
ciekawy – [ ]

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

U piszemy często **w środku wyrazów**. Ta litera nie wymienia się w innych formach danego słowa ani w wyrazach pokrewnych, np. tr**u**dny, tr**u**dnym, tr**u**d, tr**u**dzić się.

Ćwiczenie 14

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Jakich słów brakuje w tym tekście? Uzupełnij go i zwróć uwagę na prawidłową pisownię „u” lub „ó”.

Nie podróżuj!

Uznałem, że życie w XXI [ ] nudzi mnie i stresuje, dlatego udałem się do [ ] podróży w czasie. Uśmiechnięty od [ ] do ucha właściciel przywitał mnie uprzejmie i spytał, w czym może mi pomóc. Szybko wytłumaczyłem mu, że pragnę się znaleźć w mojej ulubionej epoce średniowiecza, chcę poznać [ ] i królową, rycerzy, dwór; ucztować, polować. Staruszek próbował mi odmówić, ale się uparłem.

W [ ] oka znalazłem się w pięknej komnacie. Siedziałem tuż obok króla. Ale co to, u licha? Miałem na sobie różową, ciasną [ ], na szyi [ ] klejnotów, a na malutkich stópkach (!) skórzane [ ]. Brrr! W [ ] trzymałem płócienną chusteczkę. Na miły Bóg! Byłem królewską córką! „Ratunku! Pomocy!” – krzyknąłem zrozpaczony. [ ] rzucił się, żeby mi [ ]. Wytłumaczyłem się [ ] głowy i wróciłem zdruzgotany do swej komnaty.

Wprost nie mogłem [ ], że znalazłem się w tak trudnej [ ]. Na próżno szczypałem się w udo. Wkrótce miał się odbyć [ ] o rękę [ ]. Poczułem trwogę. Nigdy!!! Pozostała mi [ ] przez uchylone okno. Wyskoczyłem i… wylądowałem w swoim łóżku! Ufff – odetchnąłem z [ ], ale obok na krześle wisiała bluzeczka i spódniczka…

turniej | Król | uwierzyć | sznur | ulgą | bólem | buty | ucha | pomóc | wspinaczka | mgnieniu | biura | królewny | ucieczka | suknię | sytuacji | wieku | króla | położeniu | roku | wór | ręku

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

O długowłosej pannie uwięzionej w wieży

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DQIWLRH8U

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Historię Roszpunki znacie prawdopodobnie z animacji Disneya „Zaplątani". Różni się ona jednak od oryginalnej opowieści zapisanej przez braci Grimmów. Jesteście ciekawi starszej wersji tego tekstu? Na pewno tak!

Ćwiczenie 1

Czy umiesz rozwiązać tę zagadkę? Odpowiedź zapisz tutaj lub w zeszycie.

Jak nazywamy opowiadanie,
w którym miejsce i czas są nieznane?
Bohaterowie – realni i fantastyczni
wypełniają świat prawdopodobny i zarazem magiczny.
Zamiast auta pojadą karetą
ku przygodom napisanym pełną barw paletą.
A gdy nadejdzie czas na finał,
złym postaciom na pewno zrzednie mina.

Ćwiczenie 2

Rozpoznaj baśnie, które ukryły się w tych tytułach. Obok nich zapisz ich poprawione wersje.

Brzydkie kurczątko
Staś i Małgosia
Śnięta królewna
Królowa śmiechu
Tomcio Staruch
Piękna i potwór
Duża syrenka
Kopciuch
Trzy małe pingwinki

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

W poziomych i pionowych rzędach diagramu ukryły się przymiotniki, którymi można określić historie przedstawione w baśni. Odnajdź te słowa i zapisz je w kolejności alfabetycznej tutaj lub w zeszycie. Szukaj przymiotników w liczbie pojedynczej, rodzaju męskiego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Odczytaj i zapisz zaklęcia, które zostały zapisane wspak.

arbadakarba

sukop-sukoh

yram-yrazc

ęis zrówto ,eimazeS

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

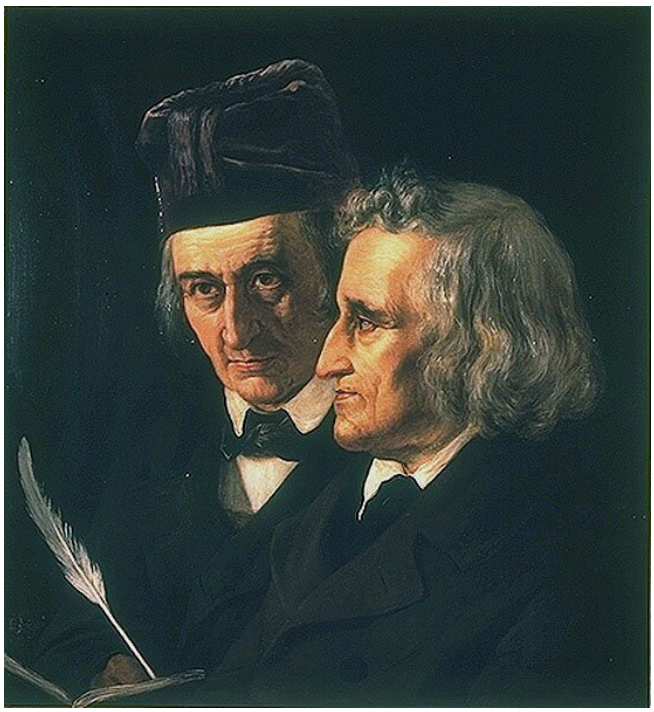
Wysłuchaj uważnie tekstu „Roszpunka” i powiedz, czy według ciebie to opowiadanie ma cechy baśni. Uzasadnij swoją wypowiedź.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Baśń braci Grimm czyta Elżbieta Golińska Baśń braci Grimm czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Bracia Grimm

Wilhelm (1786–1859) i Jakub (1785–1863) byli niemieckimi pisarzami i uczonymi. Na podstawie wieloletnich badań opowieści i podań ludowych opracowali zbiór 210 baśni. Oryginalne teksty były bardzo okrutne i przeznaczone dla dorosłych. Później stworzono łagodniejsze wersje dla dzieci. Najsłynniejsze baśnie: „Kopciuszek", „Królewna śnieżka", „Śpiąca królewna", „Czerwony Kapturek".

domena publiczna

Jakub Grimm, Wilhelm Grimm

Roszpunka

Żyli sobie mąż i żona, którzy przez długi czas daremnie pragnęli dziecka. Wreszcie żona powzięła nadzieję, że Pan Bóg spełni ich życzenie. W domku ich było na strychu maleńkie okienko, z którego widać było wspaniały ogród, pełen najpiękniejszych kwiatów

i warzyw. Ale ogród otoczony był wysokim murem, a nikt nie ważył się wejść doń, gdyż należał on do złej czarownicy, która posiadała wielką moc i której wszyscy się bali.

Roszponka
Zyance, licencja: CC BY-SA 2.5

Pewnego dnia kobieta, wyglądając na ogród przez okienko, ujrzała grządkę, na której rosła niezwykle bujna roszpunka – była tak świeża i zielona, że kobieta zapragnęła jej skosztować, i myśl ta nie odstępowała jej ani na chwilę. Wkrótce też zaczęła blednąć i chudnąć. Gdy to mąż spostrzegł, przeraził się i zapytał:
– Czego ci brak, droga żono?
– Ach! – odparła kobieta – jeśli nie skosztuję roszpunki z ogrodu czarownicy, umrę z pewnością.
Mąż, który bardzo kochał swą żonę, pomyślał sobie: „Nie mogę dopuścić do tego, aby żona moja umarła, muszę zdobyć dla niej roszpunkę za wszelką cenę!”.
Gdy wieczór zapadł, mąż przekradł się przez mur do ogrodu, narwał szybko roszpunki i zaniósł żonie. Kobieta przyrządziła sobie z niej sałatkę i zjadła ją natychmiast, ale pragnienie jej wzmogło się przez to jeszcze bardziej i nazajutrz znowu poczęła prosić męża, aby jej przyniósł roszpunki. Gdy zmierzch zapadł, mąż zakradł się do ogrodu, ale skoro tylko przekroczył mur, ujrzał z przerażeniem, że stoi przed nim czarownica.

– Jak śmiałeś – zawołała gniewnie – wtargnąć do mego ogrodu i jak złodziej kraść mi roszpunkę?!

Nie ujdzie ci to bezkarnie!
– Ach! – odparł nieszczęsny człowiek – zmiłuj się nade mną, byłem do tego zmuszony: żona moja ujrzała twą roszpunkę przez okno i uczuła, że umrze, jeśli jej nie skosztuje.
Czarownica wysłuchała go życzliwie, a wreszcie rzekła łagodniejszym tonem:
– Jeśli jest tak, jak mówisz, pozwolę ci wziąć roszpunki, ile zechcesz, pod jednym warunkiem: oddasz mi dziecię, które powije twoja żona. Będzie mu u mnie dobrze, zatroszczę się o nie jak matka rodzona.

Uniwersytet Wrocławski,

Nieszczęsny człowiek w trwodze przyrzekł jej wszystko, a gdy dziecię przyszło na świat, czarownica zjawiła się natychmiast, dała dzieweczce imię Roszpunka i zabrała ją ze sobą.
Roszpunka wyrosła i była najpiękniejszym dzieckiem pod słońcem. Kiedy miała dwanaście lat, czarownica zamknęła ją w wysokiej wieży, znajdującej się w głębi lasu. Do wieży tej nie było ani drzwi, ani schodów, miała ona tylko maleńkie okienko. Kiedy czarownica chciała się dostać do dziewczynki, stawała pod wieżą i wołała:
– Roszpunko, dziewczę moje,
Spuśćże mi włosy swoje!
Roszpunka miała długie, długie włosy, piękne, jak ze złota tkane. Na głos czarownicy splatała warkocze, przywiązywała je do ramy okiennej i spuszczała dwadzieścia łokci w dół, a czarownica wspinała się po nich jak po sznurze.
Po kilku latach zdarzyło się, że syn króla przejeżdżał przez ten las i zbliżył się do wieży. Wtem usłyszał cudowny śpiew, przystanął więc i począł nasłuchiwać. Była to Roszpunka, która umilała sobie śpiewem chwile samotności. Królewicz chciał się do niej dostać, ale nie mógł

znaleźć drzwi do wieży. Ruszył więc do domu, ale śpiew słyszany w lesie tak go oczarował, że odtąd co dzień chodził do lasu słuchać pięknego głosu. Gdy tak pewnego razu stał za drzewem, ujrzał czarownicę, która zbliżyła się do wieży i zawołała:

– Roszpunko, dziewczę moje,
Spuśćże mi włosy swoje!

Roszpunka zaś spuściła włosy, a czarownica wspięła się po nich do okienka.

”Jeśli po tej drabinie wchodzi się do wieży – pomyślał królewicz – muszę i ja tego spróbować!”.

Nazajutrz, gdy zmierzch zapadł, stanął królewicz przed wieżą i zawołał:

– Roszpunko, dziewczę moje,
Spuśćże mi włosy swoje!

Wnet opadły włosy i królewicz wszedł po nich do wieży.

Uniwersytet Wrocławski,

Początkowo Roszpunka przeraziła się bardzo, gdy ujrzała obcego mężczyznę, ale królewicz przemówił do niej życzliwie, wyznając, iż śpiew jej tak wzruszył jego serce, że nie mógł znaleźć chwili spokoju. Na te słowa Roszpunka uspokoiła się, a gdy królewicz zapytał, czy chce go wziąć za męża, pomyślała: „U tego pięknego młodzieńca lepiej by mi było niż u starej czarownicy”.

Zgodziła się więc na prośbę królewicza i złożyła swoją rączkę w jego dłoni, ale rzekła:

– Chętnie poszłabym z tobą, ale nie wiem, jak się wydostać z wieży.

Gdy przyjdziesz do mnie następnym razem, przynieś z sobą zwój nici jedwabnych, uplotę z nich drabinkę i zejdę po niej, a ty weźmiesz mnie na swego konia.
Umówili się, że królewicz będzie do niej przybywał co wieczór, gdyż w dzień przychodziła czarownica.
Czarownica długo nie domyślała się niczego, ale Roszpunka rzekła do niej pewnego razu:
– Wytłumacz mi, babciu, dlaczego ciebie tak trudno jest wciągnąć na górę, a młody królewicz w mgnieniu oka już jest przy okienku.
– Ach, ty bezbożna dziewczyno! – zawołała czarownica. – Co słyszę? Myślałam, że udało mi się odgrodzić cię od świata, a tyś mnie oszukała!
W gniewie chwyciła piękne warkocze Roszpunki, owinęła je kilkakrotnie dokoła lewej ręki, prawą ujęła nożyce i raz, dwa, trzy, obcięła cudne włosy i rzuciła je na ziemię. A była na dodatek tak okrutna, że przeniosła Roszpunkę do pustelni, gdzie musiała wieść życie pełne bólu i udręki.
Tegoż dnia, gdy zmierzch zapadł, przywiązała czarownica do ramy okiennej obcięte warkocze, gdy zaś królewicz przybył i zawołał:
– Roszpunko, dziewczę moje,
Spuśćże mi włosy swoje!
– spuściła złote włosy. Królewicz wszedł po nich na górę, ale zamiast pięknej Roszpunki ujrzał złą czarownicę, która zawołała szyderczo:
– Aha, przybyłeś po swą ukochaną, ale ptaszek nie śpiewa już, nie ma go w gniazdku, porwał go kot, który i tobie oczy wydrapie. Nigdy więcej nie ujrzysz Roszpunki.
Królewicz popadł w taką rozpacz, że wyskoczył z wieży przez okno. Uszedł wprawdzie z życiem, ale spadł na ciernie, które wykłuły mu oczy. Błąkał się więc po lesie, żywiąc się jagodami i korzonkami i płacząc po stracie ukochanej. Po kilku latach takiego życia przybył

pewnego razu do pustelni, w której żyła w smutku Roszpunka wraz ze swymi bliźniętami, chłopcem i dziewczynką, które powiła. Królewicz poznał jej głos, a gdy się zbliżył do niej i ona go poznała, padła mu na szyję i zapłakała. Dwie łzy jej zwilżyły jego oczy i królewicz odzyskał wzrok.

Teraz powiódł królewicz Roszpunkę do swego państwa, gdzie przyjęto ich z radością, i długie jeszcze lata żyli razem szczęśliwie.

Jakub Grimm, Wilhelm Grimm, Roszpunka, [w:] tychże, Baśnie. Wybór, tłum. Emilia Bielicka, Marceli Tarnowski, Warszawa 1990, s. 12.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj uważnie tekst „Roszpunka”, a następnie przyporządkuj wyrażenia dotyczące tekstu do podanych kategorii.

Elementy świata realnego

Elementy świata fantastycznego

Zakończenie

cudowny śpiew dziewczyny

narodziny dziecka

życie biedaków

wielka moc czarownicy

wieża w lesie

biedacy

zła czarownica

drabina z włosów

żyli sobie mąż i żona

ogród warzywny

królewicz

królewicz powiódł Roszpunkę do swojego państwa, gdzie przyjęto ich z radością, i długie jeszcze lata żyli razem szczęśliwie

kradzież roszpunki

piękna dziewczyna

wspinaczka na wysoką wieżę

łzy uzdrawiające wzrok

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Zastanówcie się, czy w tekście są jeszcze inne dowody baśniowości. Zapiszcie je tutaj lub w zeszycie. Przedyskutujcie je w grupach.

Ćwiczenie 8

Z wymienionych przymiotników wybierzcie te, którymi można określić baśń o Roszpunce. Możecie podać też swoje propozycje. Za każdym razem uzasadnijcie swój wybór.

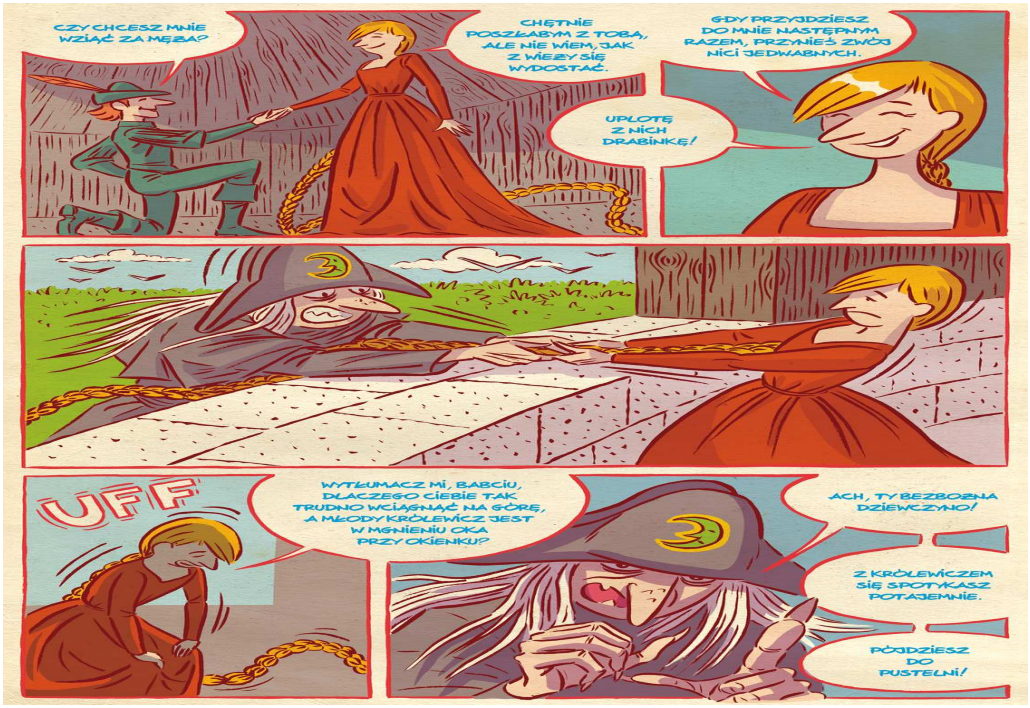
bajeczny, *bajkowy*, *cudowny*, *fantastyczny*, *fikcyjny*, *legendarny*, *magiczny*, *niezwykły*, *urojony*, *zmyślony*

Ćwiczenie 9

Przeczytaj komiks o Roszpunce. Zastanów się, czego nie udało się przedstawić na rysunkach, a co jest ważne w opowieści Grimmów.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Uniwersytet Wrocławski, domena publiczna

Uniwersytet Wrocławski,

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 10

Zaznaczcie w tekście wydarzenia będące:

- zawiązaniem akcji (zaczynają się toczyć zdarzenia) – kolorem żółtym
- rozwinięciem (kilka kolejnych wydarzeń) – kolorem zielonym
- punktem kulminacyjnym (największe emocje, najmocniejszy konflikt) – kolorem czerwonym
- rozwiązaniem akcji (ktoś wygrywa, ktoś przegrywa) – kolorem niebieskim

Ćwiczenie 11

Przeczytajcie jeszcze raz zaznaczone fragmenty i omówcie przedstawione w nich wydarzenia. Ułóżcie je według wzoru w ramowy plan baśni tutaj lub w zeszycie.

I. Zawiązanie akcji.

1. Czarownica i biedacy.

II. Rozwinięcie.

2. Roszpunka.

3. Panna uwięziona w wieży.

4.

5.

6.

III. Punkt kulminacyjny.

7.

IV. Rozwiązanie akcji.

8.

Ćwiczenie 12

Jeśli znasz film „Zaplątani”, porównaj go z oryginalną baśnią braci Grimmów. Jakie podobieństwa i różnice dostrzegasz? Zapisz je w formie tabeli.

Zaproszenie dla czarownicy

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1AjHHkMU

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Pora na ponowne spotkanie z czarownicami! Cóż, to nieuniknione, w końcu w Górach Fantazji nie brak postaci parających się magią. Wyobraźcie sobie młodą czarownicę, która pierwszy raz wybiera się na spotkanie na Łysej Górze. Skąd będzie wiedziała, gdzie i kiedy przybyć? Prawdopodobnie z… zaproszenia!

> **Ćwiczenie 1**
> Przypomnijcie sobie zajęcia o rozpoznawaniu czarownic i zaprezentujcie przygotowane portrety tych postaci wraz z ich pojazdami. Porozmawiajcie o rysunkach i odpowiedzcie na pytania:
>
> - Który z portretów najdokładniej przedstawia opisane przez Roalda Dahla cechy czarownic?
> - Jakie pojazdy mogą wykorzystywać czarownice?
> - Dokąd mogą dzięki nim dotrzeć?

Ćwiczenie 2

Porozmawiajcie o czarownicach: czy wszystkie są złe? Co powiecie o tych, które czynią poztywne czary? Co wiecie o wróżkach? Jakie wróżki znacie? W jakich baśniach, bajkach czy filmach wystąpiły?

Ćwiczenie 3

Obejrzyjcie krótki film i zastanówcie się, jakie elementy powinno zawierać każde zaproszenie. Zanotujcie najważniejsze cechy tej formy tekstu.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Zaproszenie na urodziny
Scholaris.pl,

Zaproszenie na urodziny Zaproszenie na urodziny Źródło: Scholaris.pl.

Ćwiczenie 4

Rozważcie, co trzeba zrobić, żeby zorganizować przyjęcie. Co jest szczególnie ważne podczas planowania? Czym różni się organizacja ważnego wydarzenia, np. wesela, od przygotowania mniejszej imprezy, np. urodzin?

Ćwiczenie 5

Wyobraź sobie, że wróżka Hortensja ma zostać matką chrzestną księżniczki Aurory.

- Co wróżka musi wiedzieć, żeby wybrać się na tę uroczystość?
- Skąd może się o tym dowiedzieć?
- Czy może wybrać się na chrzciny bez zaproszenia?
- Na jakie inne uroczystości zaprasza się gości?

Ćwiczenie 6

Czy wiesz, z jaką baśnią wiąże się poniższe zaproszenie? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

* R.S.V.P. – skrót od francuskiego zwrotu „répondez s'il vous plaît” [czyt. reponde silwuple] – „proszę o odpowiedź”; stosowany w zaproszeniach.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 7

Przeczytaj zaproszenie i sprawdź, czy zawiera wszystkie potrzebne informacje. Pomogą ci w tym pytania: kto? kogo? na co? gdzie? i kiedy?. „Zadaj” je przy odpowiedziach w tekście.

Mamy zaszczyt zaprosić [ ] wróżkę Hortensję [ ] na ucztę z okazji narodzin długo oczekiwanej królewny Aurory.

Uroczystość odbędzie się [ ] w Królewskim Zamku. Rozpocznie się [ ] 1 kwietnia w porze obiadowej i potrwa do świtu.

Szczęśliwi [ ] Król i Królowa

R.S.V.P.

kto? | kiedy? | kogo? | gdzie? | na co?

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj jeszcze raz królewskie zaproszenie i odpowiedz na pięć pytań.

Kto zaprasza? [ ]

Kogo zaprasza? [ ]

Na co zaprasza? [ ]

Kiedy odbędzie się uroczystość? [ ]

Gdzie się odbędzie? [ ]

w sali balowej | na ucztę | Książę i Księżna | Król i Królowa | na bal

w Królewskim Zamku | wróżkę Hortensję | wróżkę Florę | 1 kwietnia | 1 marca

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Odpowiedzcie na pytania:

- Czego dowiedziała się wróżka Hortensja z zaproszenia?
- Czy informacje są wyczerpujące?
- Czy podanie informacji o czasie trwania uczty jest potrzebne? Dlaczego?
- Czy poinformowanie, z jakiej okazji jest uroczystość, ma znaczenie? Dlaczego?

Ćwiczenie 10

Uzupełnij zaproszenie.

[ ]

Droga [ ]!

Zapraszam Cię na [ ] poświęconą kontaktom z [ ], która odbędzie się w murach [ ] 1 czerwca o [ ].

Wykład wprowadzający [ ] profesor [ ].

W programie uroczysta [ ] i spotkanie [ ].

Przewidywane [ ] spotkania o świcie.

[ ] Potter

naradę | kolacja | Hermiono | szkoła | mugolami | Zaproszenie | rozpoczęcie | Hogwartu | wygłosi | Dumbledore | północy | towarzyskie | zakończenie | Harry

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Zastanów się i odpowiedz na pytania:

- Na jakie spotkanie zaprasza Harry Potter?
- Czy informacja o tym, jaki wykład zostanie wygłoszony, jest potrzebna? Dlaczego?
- Z jakiego powodu Hermiona powinna wiedzieć, że po wykładzie odbędzie się uroczysta kolacja i spotkanie towarzyskie?
- Jakie znaczenie ma informacja o zakończeniu spotkania?

Ćwiczenie 12

Przygotuj zaproszenie na wymyśloną przez siebie uroczystość dla twojego ulubionego bohatera literackiego.

Czy to jeszcze baśń?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DswCVhc8N

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Życie jest samo największą baśnią.

Hans Christian Andersen

Ćwiczenie 1

Oto zdania pochodzące ze znanych baśni. Dopasuj je do odpowiednich tytułów.

„Lustereczko, powiedz przecie, kto jest najpiękniejszy w świecie?”	„Królewna Śnieżka”
„Sezamie, otwórz się!”	„Królowa Śniegu”
„Coś mnie ukłuło w serce! O, a teraz coś mi wpadło do oka!”	„Czerwony Kapturek”
„Król jest nagi!”	„Nowe szaty cesarza”
„Babciu, babciu, dlaczego masz takie wielkie oczy?”	„Ali Baba i czterdziestu rozbójników”

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Ktoś usunął niektóre słowa z opisu baśni. Przywróć je, by zdania odzyskały sens.

Baśń to rodzaj _____ o pewnych charakterystycznych cechach:

- _____: nieokreślone (np. za _____ górami, za siedmioma rzekami).
- Czas: _____ (np. dawno, dawno _____; pewnego razu).
- Świat: współistnieją dwa światy, prawdopodobny i _____ – pełen magii, cudownych zdarzeń.
- Bohaterowie: _____ (np. król, księżniczka, biedak, sierota) i fantastyczni (np. smok, czarownica, wróżka, krasnoludek); _____ (np. Szewczyk _____, Calineczka, Kopciuszek) i źli (np. wiedźma, czarnoksiężnik, macocha).
- _____: prawdopodobne (np. podróż, narodziny dziecka) i fantastyczne (np. zamiana królewny w żabę, latanie na miotle).
- Przedmioty: zwyczajne (np. kubek, nóż, klucz, miecz) i _____ (np. zaczarowany pierścień, czarodziejska różdżka).
- Zakończenie: na ogół szczęśliwe dla dobrych _____ (np. żyli długo i szczęśliwie).
- Morał: rzadko wyrażony _____, ale czytelny: dobro zostaje _____, a zło ukarane.

temu	Wydarzenia	wprost	Miejsce	magiczne	dobrzy	siedmioma
Dratewka	bohaterów	opowiadania	realistyczni	nagrodzone	fantastyczny	

nieokreślony

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Najstarszy (pochodzący z IX–X wieku) znany zbiór około 300 baśni to „Księga tysiąca i jednej nocy". Są to historie opowiedziane przez Szeherezadę, żonę okrutnego króla Szachrijara. Po nocy poślubnej pozbawiał on życia każdą ze swoich poprzednich żon. Szeherezada, aby uniknąć śmierci, przez 1001 nocy opowiadała mu wymyślone przez siebie baśnie. Przerywała je w najciekawszym momencie tuż nad ranem. Szachrijar, chcąc poznać zakończenie opowieści, co dzień odkładał wykonanie wyroku. W końcu zrezygnował z okrutnego zamiaru.

Do najbardziej znanych baśni pochodzących z „Księgi tysiąca i jednej nocy" należą: „Ali Baba i czterdziestu rozbójników", „Przygody Sindbada Żeglarza", „Cudowna lampa Aladyna"

Scena z Baśni z tysiąca i jednej nocy

Ciesząc sie kawą, pierwsza połowa XVIII wieku, olej na płótnie, domena publiczna

> **Ćwiczenie 3**
> Wysłuchaj opowieści pt. „Księżniczka i smok” Beaty Krupskiej lub przeczytaj ją uważnie. Zwróć uwagę na czas i miejsce wydarzeń.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Utwór Beaty Krupskiej czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o.,

Utwór Beaty Krupskiej czyta Elżbieta Golińska Utwór Beaty Krupskiej czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Beata Krupska

Księżniczka i smok

Z pewnością nikt wam nigdy nie mówił, że na świecie żyje jeszcze jeden smok. Jest bardzo stary i znudzony życiem, cierpi na reumatyzm i od dawna już nie porywa żadnych księżniczek. Nie porywa ich dlatego, że po pierwsze: bardzo trudno dziś o księżniczki, a po drugie: uważa, że smoki w jego wieku nie powinny zajmować się podobnymi szaleństwami.

Ale pewnego dnia, gdy siedział w swoim zamku, popijając kakao i grzejąc łapy przy kominku, naszły go wspomnienia młodości i zapragnął raz jeszcze, po raz ostatni, porwać jakąś księżniczkę. Nałożył kalosze i nauszniki i poszedł przed siebie, a szedł tak długo, aż spotkał księżniczkę. Obejrzał ją krytycznie i zapytał:

– Księżniczka?

– Pewnie.

Była bardzo ładna, ponieważ księżniczki mają obowiązek być ładne, a ta była szczególnie obowiązkowa.

– To ja cię porwę – zadecydował smok.

– Dobrze – zgodziła się księżniczka i oczy jej rozbłysły. – To będzie zupełnie jak w bajce! A nie zapomniałeś jeszcze, jak to się robi?

– Wielka mi sztuka porwać księżniczkę! Bierze się ją pod pachę i niesie – burknął smok. Następnie wziął księżniczkę pod pachę i zaniósł do swojego zamku.
– Gdzie chcesz być zamknięta, w lochu czy w klatce w sali rycerskiej? – zapytał, stawiając ją na posadzce.
– Wolę w sali rycerskiej. W lochu ciemno, nic nie widać i pełno myszy. A ja myszy jakoś nigdy nie mogłam polubić, choć parę razy już próbowałam – powiedziała księżniczka.
– Ja też myszy nie lubię – skrzywił się smok. – To takie bezcelowe stworzenie. Nie wiadomo, czemu ma służyć. Nawet mój kot ich nie lubi i dusi każdą, która mu się nawinie między łapy.
Zamknął księżniczkę w klatce, a potem zjadł zupę ogórkową na obiad. Księżniczka zjadła naleśniki z serem, uważając, że zupa ogórkowa jest zbyt pospolitym jedzeniem dla księżniczki. Potem grali w karty. Księżniczka ciągle wygrywała, więc smok się obraził, zamknął ją znowu w klatce i poszedł spać. Chrapał bardzo głośno, więc księżniczka nie zmrużyła oka przez całą noc i rano miała bardzo zły humor.
– Czemu jesteś taka zła? – zapytał smok, który wyspał się znakomicie i był przyjaźnie usposobiony do całego świata.
– Jak mogę być w dobrym humorze, kiedy zostałam porwana przez smoka i nie wiem, co ze mną będzie! – krzyknęła księżniczka.
– E tam, nie przesadzaj. Wiesz, co z tobą będzie. Uratuje cię jakiś dzielny rycerz, wyjdziesz za niego za mąż i urodzisz dużo dziwnych dzieci.
– Dlaczego dziwnych? – zainteresowała się księżniczka.
– No bo jak dzieci rycerza mogą nie być dziwne? Będą nosiły zbroje, strusie kity na hełmach i będą napadały na Bogu ducha winne smoki.
– Masz rację – zgodziła się księżniczka. – Jestem bardzo ładna, więc z pewnością ktoś mnie uratuje. A potem będę gotowała obiady

rycerzowi i dziwnym dzieciom, będę gotowała, gotowała, aż się zestarzeję i zbrzydnę. Ale wtedy właściwie uroda nie będzie mi potrzebna, bo będę już miała męża.
– Trochę urody zawsze się przyda – sprzeciwił się smok. – Spójrz na mnie. Jestem stary, ale ciągle dość przystojny. Dbam o siebie, dobrze się odżywiam, dużo śpię i na noc zawsze smaruję pysk kremem poziomkowym. No i jestem kawalerem. To najlepiej robi na urodę.

Następnego dnia do zamku przyjechał rycerz.
– Hej, księżniczko! – zawołał.
– Co ty tu robisz? – zawołała księżniczka. – To jest prywatny zamek i nie wolno tu wchodzić obcym.
– Ja nie jestem obcy. Jestem dzielnym, szlachetnym rycerzem, który przybył, aby ciebie uratować – zaprotestował rycerz.

Uniwersytet Wrocławski,

– Nie mam teraz czasu. Muszę ugotować zupę ogórkową dla smoka. Poszedł do pracy, a że dziś akurat miał w planie straszenie okolicznej ludności, więc z pewnością wróci głodny i zmęczony. Nie jest już przecież taki młody – wytłumaczyła księżniczka.
– To ja poczekam – powiedział rycerz. – Ja też bardzo lubię zupę ogórkową.
Smok wrócił z pracy i zdenerwował się bardzo, zobaczywszy rycerza.
– Mam nadzieję, że nie przyszło ci do głowy ze mną walczyć. Jestem taki zmęczony, że z pewnością bez żadnego wysiłku rozprułbyś mi brzuch swoją kopią – zaburczał.
– Ależ skąd! – zaprzeczył rycerz. – Jeśli dasz mi trochę zupy

i księżniczkę, to zaraz sobie pójdę.
– Proszę bardzo – odparł smok – ale muszę ci powiedzieć, że ci dzisiejsi rycerze są zupełnie pozbawieni romantyzmu. Ale cóż, jak być romantycznym, kiedy nad głową latają samoloty, rakiety i dzikie kaczki, a okoliczna ludność bardziej się boi podatków niż smoka. Księżniczka jednak odmawiała uznania intencji rycerza za szlachetne, waląc chochlą w stół i krzycząc, że nie będzie całe życie gotować i hodować chmary dzieci ze strusimi kitami na hełmach.

Dopiero gdy rycerz obiecał jadać obiady w restauracji przynajmniej dwa razy w tygodniu, kiedy powiedział, że dzieci wcale nie muszą chodzić w hełmach, może tylko w niedzielę, i kiedy przyrzekł kupić księżniczce psa, kota, dwie gąsienice i rudą kurę znoszącą złote jajka, zgodziła się zostać jego żoną.

Uniwersytet Wrocławski,

Odjechali wraz z rycerzem na jego koniu, który również miał hełm ze strusią kitą, a smok machał chusteczką i wołał, żeby koniecznie przyjechali do niego w niedzielę na zupę ogórkową.
Gdy został sam, zrobił sobie kakao, a potem usiadł przed kominkiem, grzejąc łapy i rozmyślając. Potem stwierdził, że porywanie księżniczek znakomicie wpływa na apetyt, zjadł więc dwa rogale, drożdżówkę i cztery śliwki i poszedł spać. Nad zamkiem rozległo się głośne chrapanie.

Beata Krupska, Księżniczka i smok, [w:] tejże, Bajki, Warszawa 1989.

Ćwiczenie 4

Zastanów się i powiedz:

- Czy coś cię w tej opowieści zdziwiło? Co to było?
- Czy świat poznanych wcześniej opowieści był tak samo przedstawiony jak ten?
- Co twoim zdaniem się zmieniło?

Ćwiczenie 5

Ułóż plan wydarzeń opowieści „Księżniczka i smok”.

- Niechęć księżniczki do rycerza.
- Wspólny obiad.
- Umowa smoka z rycerzem.
- Uwięzienie księżniczki.
- Gra w karty.
- Przybycie rycerza.
- Zły humor księżniczki.
- Ostatni na świecie smok.
- Porwanie księżniczki.
- Zobowiązanie rycerza.
- Niespokojna noc.
- Pożegnanie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Które punkty planu opowiadania „Księżniczka i smok” nie pasują do świata baśni? Wyjaśnijcie, dlaczego tak myślicie.

Ćwiczenie 7

Zaznacz w tekście opowieści „Księżniczka i smok” dowolnym kolorem jeden fragment, który według ciebie najbardziej nie pasuje do świata baśni. Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 8

Czy autorka opowieści „Księżniczka i smok”...

- nie lubi baśni?
- kpi z nich?
- bawi się nimi?

Ćwiczenie 9

Odpowiedz na pytania.

- Czy wiesz, jak nazywa się baśń, w której przekształca się wydarzenia z innych znanych baśni, a typowe postacie zmieniają się w swoje przeciwieństwa?
- Czy według ciebie można uznać, że „Księżniczka i smok” to przykład antybaśni? Uzasadnij swoje zdanie.
- Jakie znasz przykłady innych antybaśni, także filmowych?

Ćwiczenie 10

Zilustruj dowolną techniką swoją ulubioną baśń.

Jak pokonać bestię?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DyQD6mSEu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Prawdziwe gwiazdy kina, książek i gier komputerowych. Piękne i groźne, ziejące ogniem, tłukące ogonami tak, że drży w posadach ziemia wokół ich pieczar. Połykające równie chętnie księżniczki, jak i owce z beztrosko pasących się na łąkach stad. Smoki. Gady, które mogą być pokonane tylko przez rycerzy odważnych, dzielnych i… grzecznych.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2
Przeczytaj uważnie ciekawostkę. Zaznacz w niej fragment opisujący smoka.

- Czy zgadza się on z klasowym opisem?
- Co było głównym „celem życiowym" smoka?
- Jakie cechy przypisuje się smokom w różnych kulturach?

Ciekawostka

Smok to potwór z chrześcijańskich legend. Wyobrażano go sobie zwykle jako gada z pazurami lwa, skrzydłami nietoperza i ogonem węża. Z jego paszczy i nozdrzy dobywały się płomienie. Był symbolem grzechu. Jego głównym celem życiowym było zostać zabitym przez świętego Jerzego albo innego świętego czy bohatera.

Smoki w mitologii chińskiej i japońskiej to zwierzęta o całkiem odmiennym charakterze: na ogół dobroczynne i potężne duchy powietrza, morza i ziemi, w znacznym stopniu odpowiedzialne za prawidłowe funkcjonowanie zjawisk przyrody.

(Na podstawie książki Władysława Kopalińskiego „Słownik mitów i tradycji kultury", Warszawa 2011)

Ćwiczenie 3
Przeczytajcie ponownie opis smoka. Utwórzcie jego podobiznę – „rzeźbę" z własnych ciał. Pracujcie w grupach według planu:

- Wybierzcie w waszych grupach „rzeźbiarza".
- Omówcie wspólnie projekt „rzeźby".
- Zrealizujcie pomysł.
- Zróbcie zdjęcie „rzeźby" – możecie poprosić o pomoc nauczyciela.
- Zaprezentujcie fotografie „rzeźb" na tablicy interaktywnej. Porozmawiajcie o nich: przedstawcie swoje projekty i porównajcie je z pracami innych grup.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyj się obrazom. Jak sądzisz, kogo i co przedstawiają?

Święty Jerzy zabijający smoka

Bernat Martorell, Święty Jerzy zabijający smoka, 1434–1435, tempera na desce (malarstwo tablicowe), domena publiczna

Święty Jerzy i smok

Jacopo Tintoretto, Święty Jerzy i smok , 1555–1558, olej na płótnie, domena publiczna

Święty Jerzy walczący ze smokiem

Peter Paul Rubens, Święty Jerzy walczący ze smokiem, 1606–1608, olej na płótnie, domena publiczna

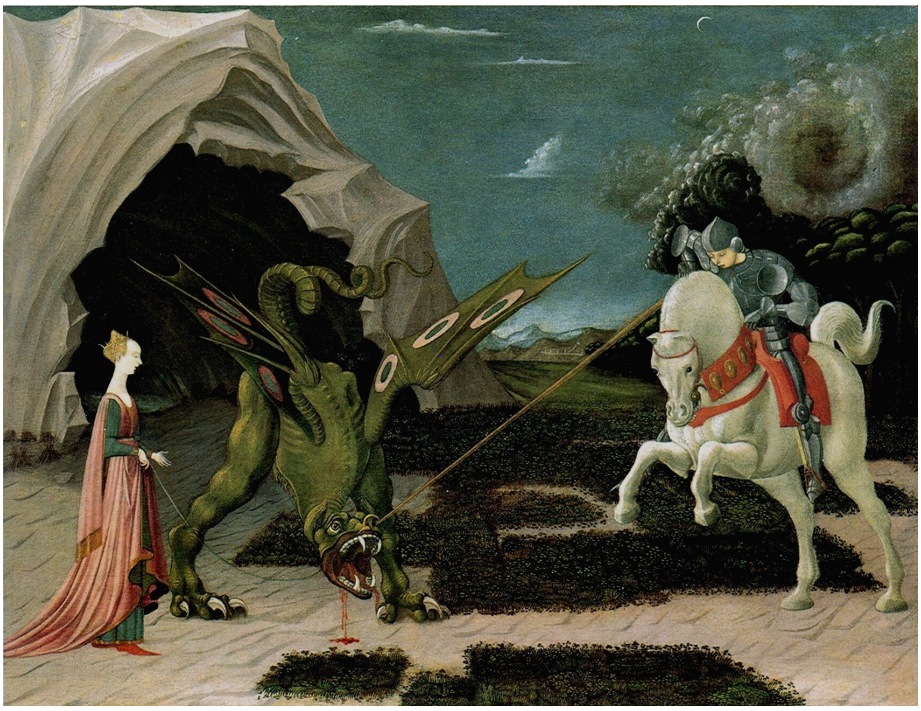

Święty Jerzy i smok

Briton Rivière, Święty Jerzy i smok, 1914, domena publiczna

Ćwiczenie 5

Wśród wielu przedstawień Świętego Jerzego walczącego ze smokiem znajduje się również obraz Paola Uccella. Przyjrzyj się mu.

Święty Jerzy i smok

Paolo Uccello, Święty Jerzy i smok, 1455–1460, olej na płótnie., domena publiczna

Ćwiczenie 6

Zastanówcie się i porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- O czym świadczy krew wypływająca z paszczy potwora?
- Jaki to może być moment walki?
- Kim może być kobieta namalowana z lewej strony obrazu? Co o tym świadczy?
- O czym może świadczyć drobna postać kobiety?
- Co symbolizuje sznurek łączący kobietę ze smokiem?
- Jaki kolor dominuje na obrazie?
- Co ten kolor wyraża?
- Którą postać malarz wyróżnił?
- W jaki sposób to zrobił?
- Co zatem może symbolizować rycerz na koniu?
- Jaka nauka płynie z tego obrazu?

Ćwiczenie 7

Porównajcie obraz Paola Uccella z obrazami z galerii. Odpowiedzcie na pytania:

- Które elementy się powtarzają?
- Co lub kto jest na pierwszym i drugim planie? O czym to świadczy?
- Jakie barwy dominują na poszczególnych obrazach? Dostrzegacie jakieś podobieństwa i różnice?

Ćwiczenie 8

Opiszcie – tutaj lub w zeszytach – obraz Paola Uccella pt. „Święty Jerzy i smok".

Możecie wybrać stopień trudności:

a – według planu,

b – z instrukcją.

a – praca według planu

- Opiszcie, co przedstawia obraz.
- Postać w centrum obrazu – opiszcie jej wygląd.
- Postać z lewej strony obrazu – opiszcie jej wygląd.
- Postać z prawej strony obrazu – opiszcie jej wygląd.
- Tło obrazu.
- Barwy.
- Przekaz płynący z obrazu.
- Ogólne wrażenie.

b – praca z instrukcją

- Opiszcie, co przedstawia obraz.
  Na obrazie przedstawiona jest scena…
  Scena ta rozgrywa się przed jaskinią… (czyją?)
- Postać w centrum obrazu – opiszcie jej wygląd.
  W centrum obrazu namalowany jest śmiertelnie ranny… (kto?) *Potwór jest…* (*mały*, *duży*, *silny*, *słaby* itp.) *Ma potężne…* (*łapy*, *nogi*, *skrzydła*, *zęby* itp.)
- Postać z lewej strony obrazu – opiszcie jej wygląd. *Obok smoka stoi…* (kto? jak wygląda? w co jest ubrana?)
- Postać z prawej strony obrazu – opiszcie jej wygląd. *Z prawej strony obrazu na białym rumaku siedzi…* (kto? w co jest ubrany? co trzyma w ręce? gdzie znajduje się kopia?)
- Tło obrazu. *Na drugim planie obrazu widoczne są…*

- Barwy. *Dominującymi kolorami obrazu są ciemne zielenie…* (jakie jeszcze kolory?)
- Przekaz płynący z obrazu. *Temat, jakim jest zwycięstwo dobra nad złem…* (przedstawiony jest przez co?)
- Ogólne wrażenie. *Obraz można odebrać jako…* (co powoduje, że tak odbieracie ten obraz?)

Ćwiczenie 9

Wybierz jeden obraz z galerii. Opisz go tutaj lub w zeszycie, wzorując się na opisie obrazu Paola Uccella.

Ćwiczenie 10

Zastanów się, co mogło się wydarzyć przed sceną zabicia smoka na przedstawionych obrazach. Uporządkuj chronologicznie punkty planu wydarzeń.

- Walka ze smokiem.
- Pojawienie się smoka.
- Przybycie rycerza.
- Porwanie księżniczki.
- Ślub.
- Nieudane próby uwolnienia kraju od smoka.
- Zwycięstwo.
- Ofiary.
- Królewska rodzina.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Jak sądzicie, czy konflikty ze smokami można rozwiązywać polubownie? Przeczytajcie wiersz Wiery Badalskiej pt. „Przepraszam, smoku” i porozmawiajcie o tym.

Wiera Badalska

Przepraszam, smoku

Za górą wielką, stromą
w czasach niezmiernie dawnych
żył pewien mężny rycerz
ze swej grzeczności sławny.

Niezwykle był uprzejmy,
(co się nie często zdarza),
nikogo nie zaczepiał,
nikogo nie obrażał.

Grzecznie rozmawiał z każdym,
słów brzydkich nie używał,
mile widzianym gościem
na zamku króla bywał…

A nieopodal zamku –
jak głoszą dzieje stare –
smok groźny i podstępny
w górach miał swą pieczarę.

Gdy noc zapadła czarna,
z jamy wyłaził skrycie
i swoim zachowaniem
zatruwał ludziom życie.

Król z gniewu brodę targał
i, jak to często bywa,
temu, kto zgładzi smoka,
córkę swą obiecywał.

Niejeden tam już śmiałek
konno i z mieczem w dłoni
z okrzykiem: – Giń, poczwaro! –
do smoczej jamy gonił.

Lecz smok tak ogniem ziajał
i ryczał tak donośnie,
że każdy – choć odważny –
umykał, gdzie pieprz rośnie!

Wreszcie rzekł rycerz grzeczny:
– Ja pójdę, proszę króla!
Ten smok coś tu za długo
bezkarnie sobie hula!

Poszedł. Przy smoczej jamie
przystanął w pełnej zbroi
i palcem – puk! puk! – w skałę
zapukał, jak przystoi.

– Przepraszam, że przeszkadzam –
rzekł – lecz to ważna sprawa...
Chciałbym z szanownym panem,
poważnie porozmawiać.

Smok zdębiał! Już rycerzy
przepłoszył stąd niemało...
Teraz nie pisnął słowa.
Po prostu go zatkało.

A rycerz mówił dalej:
– Zwykle unikam bójek,
ale się pan, niestety,
okropnie zachowuje!

Niestety, ogniem zionie,
niestety, owce dusi,
więc w skórę pan, niestety,
ode mnie dostać musi!

Mam pana kolnąć mieczem?
Czy kopią? Jak pan woli?
Ale uprzedzam z góry,
że to okropnie boli.

Więc może by pan jednak
stąd dobrowolnie poszedł?
Niechże się pan namyśli,
uprzejmie pana proszę…

Smok tylko okiem łypnął,
podumał jeszcze chwilę
i sapnął: – Chyba pójdę,
gdy mnie tak prosisz mile…

Chociaż owieczek tłustych
spora tu jest gromada,
lecz gdy ktoś grzecznie prosi,
odmówić nie wypada.

Pa! Żegnam – machnął łapą,
ukradkiem łzę starł z oka,
rozwinął smocze skrzydła
i… zniknął gdzieś w obłokach.

Król z córką na zwycięzcę
już czekał na tarasie
i weselisko huczne
wyprawił w krótkim czasie.

Wiera Badalska, Przepraszam, smoku, Warszawa 1989.

Ćwiczenie 12

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Jaką historię opowiada wiersz?
- Jak zachował się rycerz?
- Jak zareagował smok?
- Jak sądzicie, z czego wynikało wcześniejsze złe zachowanie smoka?
- Dlaczego wiersz ma taki tytuł?
- Jaki wniosek wyciągniecie z tego tekstu? Zapiszcie go w zeszytach.

Ćwiczenie 13

Zaznacz w tekście wszystkie zwroty grzecznościowe. Uzasadnij swój wybór. Jak twoim zdaniem zachowywali się inni rycerze, którzy szli pokonać smoka? Co mogli mówić, kiedy wchodzili do groty? Zapisz kilka propozycji tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 14

Obejrzyj fotografie i zastanów się, w jakiej roli występują na nich smoki. Czy wszystkie wywodzą się z dalekowschodnich wierzeń? W jaki sposób nawiązują do dalekowschodniej mitologii?

Ściana Dziewięciu Smoków w Zakazanym Mieście w Pekinie, Chiny

Wing, licencja: CC BY-SA 3.0

Indonezyjska riksza

Jonathan McIntosh, 2004, licencja: CC BY 2.0

Smok w starożytnym mieście duchów Fengdu w Chinach

High Contrast, licencja: CC BY 3.0

Smok na dachu świątyni Longshan w Tajpej

WikiLaurent, licencja: CC BY-SA 3.0

Mario Wspaniały, maskotka Uniwersytetu Drexel w Stanach Zjednoczonych

Eric Berg, licencja: CC BY-SA 2.5

Ćwiczenie 15

Przypomnijcie sobie tytuły książek, filmów i gier komputerowych, w których pojawiają się smoki. Porównajcie swoje wyniki: który zespół zapisał ich najwięcej, ten wygrywa!

Smoczą jamę sprzedam!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DwrWMGltL

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Narysuj najdziwniejszego smoka i nadaj mu imię.

Ćwiczenie 2

Przedstawcie swoje smoki na tablicy interaktywnej. Porozmawiajcie o nich: o ich imionach i wyglądzie, uzasadnijcie swoje wybory. Podsumujcie swoje pomysły artystyczne.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj ogłoszenie.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 4

Odpowiedz na pytania. Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

- Czego dotyczy ogłoszenie?
- Gdzie znajduje się ten obiekt?
- Jak daleko leży od centrum Krakowa?
- Jaka jest ta jama?
- W jaki sposób można się skontaktować z nadawcą ogłoszenia?
- Kto jest nadawcą ogłoszenia?
- Czy liczba informacji w ogłoszeniu jest wystarczająca dla osoby zainteresowanej?

Ćwiczenie 5

Ułóż ogłoszenie z rozsypanych elementów.

- 00–001 Smoczki Górne
- Ogłaszamy konkurs plastyczny na najdziwniejszego smoka.
- ul. Miłych Smoków 23
- Smok nie może przypominać żadnego znanego smoka.
- Prace należy przysyłać do 10 maja na adres:
- Nie może zionąć ogniem ani zjadać pięknych panienek.
- UWAGA
- Towarzystwo Dziwnych Smoków

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Napisz ogłoszenie o sprzedaży smoczej jamy. Wykorzystaj swój rysunek smoka i elementy ogłoszenia z poprzedniego ćwiczenia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 7

Przyjrzyjcie się ogłoszeniom zamieszczonym na stronach internetowych. Porozmawiajcie o tym, czego dotyczą, jakie informacje zawierają. Wskażcie cechy wspólne ogłoszeń i zapiszcie je tutaj lub w zeszytach.

Ćwiczenie 8

Gdzie nie znajdziesz ogłoszenia?

- [ ] internetowe forum hobbistów
- [ ] internetowe portale ogłoszeniowe
- [ ] errata w książce
- [ ] tablica ogłoszeń
- [ ] telewizja
- [ ] dział ogłoszeń w gazecie
- [ ] torba reklamówka
- [ ] kodeks drogowy
- [ ] słownik ortograficzny języka polskiego
- [ ] plakat na słupie reklamowym

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj ogłoszenia i zastanów się, kto mógł je przygotować.

Zgubiłam złoty pantofelek.	Kopciuszek
Poszukuję dziewczynki w czerwonym kapturku.	Gargamel
Oddam za darmo klapnięte uszko.	Wilk
Wynajmę domek z piernika na kurzej nóżce.	Miś Uszatek
Zamienię pustą baryłkę miodu na małe co nieco.	Baba Jaga
Sprzedam kota Klakiera, rasowego, milutkiego.	Kubuś Puchatek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Ktoś usunął z ogłoszeń nazwy sprzedawanych lub kupowanych przedmiotów. Znajdź je i uzupełnij zdania.

Kupię _____ Pacanowa,

tel. 123 123 123, Koziołek Matołek.

Sprzedam _____ piętrowe, solidne, 2 szuflady,

górne spanie zdejmowane na dół, transport.

Tel. 678 678 678, pytać o Śpiącą Królewnę.

Aladyn sprzeda _____ z Dżinem w środku. 1000 zł.

Tel. 321 321 321.

Sprzedam metalową _____ jednopłytową, stan bardzo dobry,

pierwszy właściciel, w komplecie z hełmem i kolczugą,

tel. 345 345 345, prosić Rycerza.

Księżniczka poszukująca wygodnego noclegu

sprzeda ziarenko _____, oferty kupna

zgłaszać pod numerem tel. 432 432 432.

hamak	żyrandol	grochu	kaszy	szafki	mapę	fasoli	łóżko	zbroję
herb	lampę	czapkę						

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Napisz tutaj lub w zeszycie ogłoszenia na wybrane trzy tematy:

- o poszukiwaniu straconego czasu,
- o lekcjach gry na garnkach,
- o przepisywaniu prac niewidzialnym tuszem,
- o znalezieniu błąkającego się komara,
- o sprzedaży tony śmiechu.

Czy lustro może służyć do obrony?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DgcTmpzQ5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W Górach Fantazji często można spotkać przedziwne stwory. Jedne są przyjazne, a inne nie. Co robić, kiedy trafi się na tego niesympatycznego? Dowiedz się, jak poradziła sobie z takim potworem mała Barbarka.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyjcie film. Z jakimi miastami związane są omawiane w nim historie?
> Czy znacie podobne opowieści dotyczące regionu, w którym mieszkacie? A związane z innymi miastami? Porozmawiajcie o tym.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Legendy
Scholaris.pl,

Legendy Legendy Źródło: Scholaris.pl.

Ćwiczenie 2

Co według was znaczy słowo „legenda”? Zapiszcie swoją definicję tutaj lub w zeszytach.

Podzielcie się wnioskami z resztą klasy. Wybierzcie najtrafniejsze według was objaśnienie.

Sprawdźcie w słowniku terminów literackich lub w słowniku języka polskiego znaczenie słowa „legenda”. Porównajcie własne rozumienie słowa „legenda” z definicją słownikową.

Ćwiczenie 3

Czy znasz legendę o bazyliszku? Poszukaj w internecie informacji o tym stworze. Odpowiedz na pytania w formie krótkiej notatki. Zapisz ją tutaj lub w zeszycie:

- Co to za istota?
- Gdzie się pojawia?
- Jak często się rodzi?
- Jaką ma moc?
- Porównaj swoje odpowiedzi z notatkami innych.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj wiersz Tadeusza Kubiaka pt. „Bazyliszek i Barbarka” lub go wysłuchaj. Zwróć uwagę na to, jak poeta przedstawił potworne zwierzę.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Tadeusza Kubiaka czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Tadeusza Kubiaka czyta Elżbieta Golińska Wiersz Tadeusza Kubiaka czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Tadeusz Kubiak

Bazyliszek i Barbarka

Co-raz
ciem-niej
co-raz

ci-szej.
Co to?
Kto to?
Ba-zy-li-szek.

Idzie, człapie
po ulicy.
Staje w cieniu
kamienicy.

Ślepia ma
bazyliszkowe
i bazyliszkową głowę.
Chrzęści
skrzydłem nietoperza.
Nic dziś nie pił.
Nic dziś nie żarł.

O-u, wrr, brr!
Barr-dzo srro-gi.
Sapnął.
Z pyska
zionie ogień.
Zjadłby tysiąc
szarych myszek.
Barr-dzo głod-ny
ba-zy-li-szek.

Aż tu nagle
patrzy; co to?

Gwiazdka z nieba?
Dziecko?
Kto to?

– Bazyliszku,
to Barbarka,
bo przebrała
się już miarka.

Spojrzyj, proszę,
w to lusterko.
Zobacz siebie…

Ścierpł, gdy zerknął.

– Co? To ja?
To zwierzę srogie?
Ślepia dzikie,
w pysku ogień!
Bardzo siebie się przestraszył.
W najciemniejszy kąt
się zaszył.

Zaszył się
od stóp po głowę
srebrem nici
księżycowej.

Tadeusz Kubiak, Bazyliszek i Barbarka, Warszawa 1976.

Tadeusz Kubiak

1924–1979

Polski poeta, satyryk i autor słuchowisk radiowych piszący również dla dzieci. Wydał m.in. „Słoń w sklepie z porcelaną”, „Śmiejmy się”, „W kraju Baj-Baju”.

Ćwiczenie 5

Odpowiedzcie na pytania:

- Kto jest bohaterem utworu?
- O jakim zdarzeniu opowiada poeta?
- Kto przechytrzył bazyliszka i w jaki sposób?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 6

Co zrobił bazyliszek, kiedy zobaczył siebie w lusterku? Znajdź odpowiedni fragment utworu i przeczytaj go uważnie. Odpowiedz, jakim środkiem stylistycznym posłużył się poeta.

- ◯ epitetem
- ◯ przenośnią
- ◯ porównaniem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Jak myślisz, dlaczego poeta podzielił niektóre słowa na sylaby, a w innych powtórzył te same litery? Jaki efekt twoim zdaniem chciał w ten sposób osiągnąć?

Ćwiczenie 8

Znajdź i zaznacz na zielono fragmenty wiersza Tadeusza Kubiaka opisujące wygląd legendarnego potwora.

☐ zielony

[...] Ślepia ma
bazyliszkowe
i bazyliszkową głowę.
Chrzęści
skrzydłem nietoperza.
Nic dziś nie pił.
Nic dziś nie żarł.
O-u, wrr, brr!
Barr-dzo srro-gi.
Sapnął.
Z pyska
zionie ogień.
Zjadłby tysiąc
szarych myszek.
[...]
Ścierpł, gdy zerknął.
– Co? To ja?
To zwierzę srogie?
Ślepia dzikie,
w pysku ogień!
Bardzo siebie się przestraszył.
W najciemniejszy kąt
się zaszył.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Narysuj portret bazyliszka. Skorzystaj z opisu poety lub własnej wyobraźni. Swoje dzieło możesz stworzyć tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10

Jakich środków stylistycznych użył poeta, żeby przedstawić złość bazyliszka? Przeczytaj odpowiednie fragmenty wiersza i zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Przygotujcie krótką inscenizację wiersza Tadeusza Kubiaka pt. „Bazyliszek i Barbarka”.

- Wybierzcie reżysera, scenarzystę, narratora, bazyliszka oraz Barbarkę.
- Podzielcie tekst na role i przygotujcie maski lub kukiełki bohaterów przedstawienia.
- Przygotujcie scenki. Pamiętajcie o przekazaniu odpowiednich emocji, dźwięków i gestów.

Ćwiczenie 12

Napisz legendę o zmyślonym potworze, który dawno temu mógł żyć w twojej miejscowości. Przekaż tę legendę innym osobom. Może przetrwa pokolenia, jak to z legendami bywa… Możesz skorzystać z podpowiedzi:

- Napisz nazwę miejscowości i nazwij potwora.
- Opisz jego wygląd.
- Określ, jaki był i jaką posiadał moc.
- Opisz, co się działo, kiedy ktoś wszedł na teren potwora.
- Nadaj imię osobie, która spotkała się z potworem. Napisz, co zrobiła, co powiedziała, czy i w jaki sposób zmierzyła się z potworem.
- Co zrobił potwór? Co się z nim stało?
- Jaka była reakcja mieszkańców miejscowości na takie rozwiązanie?
- Zakończ legendę.

Skarb królowej Kingi

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DBWbbVABh

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Co opisuje zagadka?

Nie kwaśna, nie gorzka, nie słodka,

i w morzu, i w kuchni ją spotkasz.

Jest w Bochni, Kłodawie, Wieliczce

i w naszej stołowej solniczce.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Przyjrzyjcie się ilustracji. Poszukajcie w internecie wiadomości o kopalni soli w Bochni. Odpowiedzcie na pytania:

- Gdzie ta kopalnia się znajduje?
- Kiedy ta kopalnia powstała?
- Co aktualnie się w niej znajduje?
- Jak sądzicie, dlaczego znajduje się w niej kaplica św. Kingi?
- Co was najbardziej zainteresowało w historii kopalni?

Kopalnia soli w Bochni, kaplica św. Kingi

licencja: CC 0

Ćwiczenie 3

Wysłuchajcie tekstu Marii Krüger pt. „Mały pierścionek". Zastanówcie się, co łączy opowiadanie z informacjami, jakie zdobyliście w internecie. Odpowiedzcie na pytania.

- O czym opowiada tekst Marii Krüger?
- Jaka to forma wypowiedzi? Co o tym świadczy?
- Jakie postacie historyczne przedstawia ta legenda?
- Jakie niezwykłe wydarzenie zostało tu przedstawione?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Tekst Marii Krüger czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Tekst Marii Krüger czyta Elżbieta Golińska Tekst Marii Krüger czyta Elżbieta Golińska
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj pytania i odpowiedz na nie pisemnie tutaj lub w zeszycie.

- Kim był książę Bolko?
- Kim była królewna Kinga?
- Z jakiego kraju pochodziła królewna Kinga?
- Co kryła w swej głębi ziemia węgierska?
- O co Kinga prosiła swojego ojca?
- Jakie oczko miał pierścionek Kingi?
- Za co lud pokochał Kingę?
- W którym roku Kinga przybyła do Krakowa? Który to wiek?

Ćwiczenie 5

Przeczytaj legendę.

- Podziel ją na fragmenty, do których można narysować obrazy, i nadaj im tytuły.
- Zapisz tytuły w kolejności wydarzeń, a otrzymasz plan legendy.
- Opowiedz legendę według planu.

Maria Krüger

Mały pierścionek

Hej, hej, było to weselisko jak w bajce. Był książę piękny i młody i była królewna prześliczna.

Książę Bolko był synem księcia Leszka Białego i księżnej Grzymisławy. Królewna zwała się Kinga, a była córką króla węgierskiego Beli IV. Królewna mieszkała za górami, za lasami, nad modrym Dunajem, w krainie pięknej i bogatej. Rodziło się tam zboże i dojrzewały słodkie winogrona, z których robiono wino słynne na całym świecie. Zaś w swej głębi ziemia węgierska kryła złoto, srebro i sól kamienną, bielszą od warzonej, która dodaje smaku każdej potrawie.

W zimowy, mroźny wieczór, kiedy na świecie wszystko pokrywał skrzący się w księżycowym blasku śnieg, na sądeckim zamku [...] odezwała się czarnooka księżna Salomea, siostra księcia Bolka. Przybyła tutaj w odwiedziny do swej matki – księżnej Grzymisławy. Przybyła, aby mówić o królewnie węgierskiej. O jej urodzie, dobroci i mądrości.

Młody książę słuchał ze spuszczonymi powiekami. Jego nieśmiałość nie dozwalała mu na zadawanie pytań.

Za to księżna Grzymisława, spojrzawszy na córkę, skinęła głową i szepnęła:

– A zatem sądzisz, moja droga Salomeo, iż należałoby wysłać możnych i znających dworski obyczaj rycerzy na dwór węgierski, aby prosili o rękę królewny?

Twarz księżnej Salomei rozjaśniła się uśmiechem.

– Ależ tak! Jakże będę szczęśliwa, gdy skojarzy się to małżeństwo! [...] Król węgierski chętnie zgodził się, aby jego młodsza córka poślubiła księcia Bolka. [...]

Król Bela IV bardzo hojnie wyposażył ukochaną córkę. Nie żałując niczego ze swoich bogactw, zapytywał tylko, co by chciała jeszcze ze sobą zabrać do nowej ojczyzny, co chciałaby jej wnieść w posagu. [...] Któregoś dnia jedna z dam polskich [...] podczas posiłku zwróciła uwagę na niezwykłą białość soli, którą doprawiano potrawy podane na stół, [...] rzekła, że w Polsce nie tak ta niezbędna przyprawa

wygląda. Jest ciemna, w grubych ziarnach. Dodała też, żartem to mówiąc, że będąc przyzwyczajoną do tak białej soli, powinna królewna zabrać jej ze sobą co najmniej ze dwa wozy dobrze ładowane.
Kinga jednak nie uśmiechnęła się na ten żart, tylko posmutniała. […] Dlatego też pewnie, kiedy parę dni później jej ojciec wraz z gośćmi z Polski wybierał się oglądać nowe kopalnie soli, […] Kinga przybiegła do niego z prośbą, aby i ją zabrał na tę wyprawę.
– A cóż cię obchodzą kopalnie soli? – pytał ojciec, kręcąc niedowierzająco głową. – Chyba że odjeżdżając z rodzinnej ziemi, chcesz ją jeszcze raz obejrzeć?
– Obejrzeć? – uśmiechnęła się Kinga. – Pewnie, że chciałabym obejrzeć. Ale jeszcze chciałabym cię, ojcze panie, i o coś prosić…
[…] w tej chwili przyprowadzono wierzchowce, więc król nie dowiedział się, jaka to miała być prośba. Przypomniał sobie o tym dopiero wtedy, kiedy stali nad brzegiem szybu marmoruszskiej kopalni.
– Więc o cóż chciałaś mnie prosić, Kingo? […]
– O kopalnię soli. […] Przecież mi nie odmówisz, ojcze – rzekła i dodała żartobliwie: – Chciałabym ją zabrać w moim wianie do Polski. Chciałabym – powiedziała już poważnie – obdarować ten naród, który będzie moim narodem, czymś, co im da pożytek. Bo cóż jest warte jadło bez soli. A jeśli ma ona tam wysoką wartość, to biedacy nie mogą jej kupować.
[…] po czym zdjęła z palca swój złoty, panieński pierścionek z czerwonym jak węgierskie wino kamykiem i rzuciła go wedle zwyczaju do kopalni na znak, że obejmuje ją w posiadanie.
[…] Późną jesienią roku pańskiego 1239 przybyła do Krakowa i sama Kinga. I wtedy było, jak już się rzekło, weselisko jak w bajce. […]
A potem, kiedy już czas wesela minął, kiedy przyszły straszne dni

tatarskich najazdów, a [Kinga] krążyła między najbiedniejszymi, troszcząc się o nich, przynosząc im pomoc, leki i ratunek – pokochali ją jak swoją.

Minęła wreszcie straszliwa klęska, jaką były tatarskie najazdy [...]. Księżna Kinga z niewielkim orszakiem [...] któregoś dnia przybyła do Bochni. I tak się złożyło, że właśnie w tym samym czasie górnicy dokopali się tam po raz pierwszy do twardych pokładów białej soli kamiennej.

– Więc jest taka sama jak ta z Marmoruszu! – ucieszyła się księżna.

– Ano chyba taka sama – rzekli panowie z orszaku [...].

Górnik jednym uderzeniem młota roztrzaskał bryłę na drobne kawałki. I wtedy wszyscy dostrzegli, że wśród tych drobnych odłamków, które zamierzali wziąć do ręki, aby spróbować smaku soli, leżał mały, złoty panieński pierścionek z czerwonym kamykiem.

– Przecież to mój pierścionek! – zawołała księżna [...], przypomniała sobie, że przecież rzuciła go do kopalni tam, w Marmoruszu, na węgierskiej ziemi. [...]

Taka to jest historia, dziwna i niezwykła, o Kindze, małżonce księcia Bolesława zwanego Wstydliwym, i kopalni soli w Bochni. Zdarzyła się bardzo dawno temu, więc dlatego prawda pomieszała się w niej z legendą.

Maria Krüger, Mały pierścionek, [w:] tejże, Złota korona, Wrocław 2001.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj powiedzenia i przyporządkuj im właściwe znaczenie. Sprawdź w słowniku frazeologicznym lub słowniku języka polskiego poprawność wykonania zadania.

można tylko nasypać komuś soli na ogon	znieruchomieć ze zdumienia, przerażenia
być komuś solą w oku	znać się z kimś od dawna
zamienić się w słup soli	witać kogoś serdecznie
zjeść z kimś beczkę soli	nie można komuś już w żaden sposób przeszkodzić w działaniu
witać kogoś chlebem i solą	przeszkadzać, zawadzać komuś, drażnić kogoś

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Jak sądzisz, co było skarbem królowej Kingi? Dla kogo ten skarb był przeznaczony? Napisz tutaj lub w zeszycie uzasadnienie swojego zdania.

Ćwiczenie 8

Utwórzcie rodzinę wyrazów pochodzących od słowa „sól”. Wygra grupa, która zgromadzi najwięcej słów.

Krasnoludki są na świecie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1yx43jrv

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

„Są podobno ludzie, którzy nigdy w życiu nie widzieli krasnoludka. Szczerze im współczuję" – powiedział Axel Munthe, pisarz szwedzki. A czy tobie udało się zobaczyć krasnoludka? Może spotkasz go tutaj...

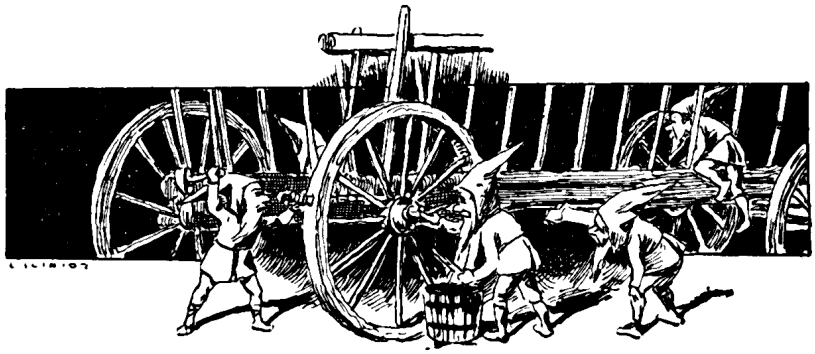
Ćwiczenie 1

Jak wyobrażasz sobie krasnoludka? Odpowiedz na poniższe pytania:

- Gdzie mieszka?
- Jak wygląda?
- W co się ubiera?
- W jakim jest wieku?
- Jaki kolor lubi najbardziej?
- Czym się zajmuje?
- Co lubi jeść?

Ćwiczenie 2

Obejrzyj ilustracje i porównaj swoje wyobrażenia z pomysłami rysownika, który ponad sto lat temu zilustrował książkę „O krasnoludkach i sierotce Marysi”.

O krasnoludkach i o sierotce Marysi

Ludomir Illinicz-Zajdel, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, 1909, domena publiczna

O krasnoludkach i o sierotce Marysi

Ludomir Illinicz-Zajdel, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, 1909, domena publiczna

O krasnoludkach i o sierotce Marysi

Ludomir Illinicz-Zajdel , O krasnoludkach i o sierotce Marysi, 1909, domena publiczna

O krasnoludkach i o sierotce Marysi

Ludomir Illinicz-Zajdel, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, 1909, domena publiczna

O krasnoludkach i o sierotce Marysi

Ludomir Illinicz-Zajdel, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, 1909, domena publiczna

---

Ćwiczenie 3

Oto synonimy (wyrazy bliskoznaczne) słowa „krasnoludek”. Czarownica pomieszała w nich litery. Uporządkuj je i wpisz we właściwej formie. Możesz pomóc sobie słownikiem synonimów.

ksatrz

lasknra

ełkarz

oldkbo

lichokch

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Maria Konopnicka

1842–1910

Polska pisarka i poetka. Napisała popularne do dziś utwory dla dzieci: piękną baśń „O krasnoludkach i sierotce Marysi”, bajkę „O Janku Wędrowniczku” oraz zbiory wierszy: „Na jagody”, „Co słonko widziało”. Jeden z najbardziej znanych jej utworów to „Rota”, która szybko stała się popularną pieśnią patriotyczną.

domena publiczna

Ćwiczenie 4

Przeczytaj wiersz „Czy to bajka, czy nie bajka” Marii Konopnickiej lub posłuchaj recytacji tekstu poetyckiego i wyjaśnij niezrozumiałe wyrazy, wykorzystując przypisy.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Czy to bajka, czy nie bajka czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Film przedstawia recytację wiersza Marii Konopnickiej pt. „Czy to bajka, czy nie bajka". Tekst, czytany przez aktorkę Elżbietę Golińską, w żartobliwy sposób przekonuje odbiorców o tym, że istnieją krasnoludki. Opisuje miejsca ich pobytu, zajęcia, żarty i pomocne człowiekowi zachowania.

Maria Konopnicka

Czy to bajka, czy nie bajka

Czy to bajka, czy nie bajka,
Myślcie sobie, jak tam chcecie.
A ja przecież wam powiadam:
Krasnoludki są na świecie.

Naród wielce osobliwy.
Drobny – niby ziarnka w bani:
Jeśli które z was nie wierzy,
Niech zapyta starej niani.

W górach, w jamach, pod kamykiem,
Na zapiecku czy w komorze
Siedzą sobie Krasnoludki
W byle jakiej mysiej norze.

Pod kominem czy pod progiem –
Wszędzie ich napotkać można:
Czasem który za kucharkę
Poobraca pieczeń z rożna...

Czasem skwarków porwie z rynki
Albo liźnie cukru nieco
I pozbiera okruszynki,
Co ze stołu w obiad zlecą.

Czasem w stajni z bicza trzaśnie,
Koniom splata długie grzywy,
Czasem dzieciom prawi baśnie...
Istne cuda! Istne dziwy!

Gdzie chce – wejdzie, co chce – zrobi,
Jak cień chyżo, jak cień cicho,
Nie odżegnać się od niego,
Takie sprytne małe licho!

.....

Zresztą myślcie, jako chcecie,
Czy kto chwali, czy kto gani,

Krasnoludki są na świecie!
Spytajcie się tylko niani.

Maria Konopnicka, Czy to bajka, czy nie bajka, [w:] tejże, O krasnoludkach i o sierotce Marysi, Rzeszów 1990, s. 9.

Ćwiczenie 5

W każdym zadaniu zaznacz prawidłową odpowiedź. Pamiętaj, że odpowiedź jest tylko jedna. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas. Jeśli się pomylisz, spróbuj jeszcze raz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

W utworze „Czy to bajka, czy nie bajka” dowolnym kolorem zaznacz porównania.

Napisz tutaj lub w zeszycie, jak rozumiesz te porównania.

Ćwiczenie 7

Obejrzyj film, w którym pani przewodniczka opowiada, jak krasnoludki pomagają poznawać zabytki Wrocławia. Zwróć uwagę na to, skąd się wzięły w tym mieście krasnoludki.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wrocławskie krasnoludki

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Wrocławskie krasnoludki Wrocławskie krasnoludki Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 8**
>
> Wejdź na stronę www.krasnale.pl i zapoznaj się z listą wrocławskich krasnali. Wybierz jednego z nich i napisz o nim kilka zdań w zeszycie.

Nie płataj figli krasnoludkom!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DGbSJ4jwI

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj z uwagą fragmentu powieści „Cudowna podróż” Selmy Lagerlöf pt. „Nie płataj figli krasnoludkom”. Co przydarzyło się chłopcu?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment powieści Cudowna podróż czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Cudowna podróż czyta Elżbieta Golińska Fragment powieści Cudowna podróż czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

domena publiczna

Selma Lagerlöf

1858–1940

Szwedzka pisarka, którą znacie jako autorkę powieści pt. „Cudowna podróż”. Była pierwszą kobietą, której przyznano Nagrodę Nobla w dziedzinie literatury. Pisała także powieści i opowiadania dla starszych czytelników.

> **Ćwiczenie 2**
> Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.
>
> - Kto jest głównym bohaterem tekstu?
> - Jaki figiel chłopiec próbował spłatać krasnoludkowi?
> - Dlaczego chłopiec został zamieniony w krasnoludka?

> **Ćwiczenie 3**
> Przeczytaj tekst pt. „Nie płataj figli krasnoludkom” i wyjaśnij niezrozumiałe wyrazy, wykorzystując przypisy oraz słowniki.

Selma Lagerlöf

Nie płataj figli krasnoludkom

Chłopiec słyszał dużo opowiadań o krasnoludkach, ale nie wyobrażał sobie nigdy, żeby krasnoludek mógł być taki maleńki. Ten, który siedział na skraju skrzyni, był wysokości zaledwie na piędź. Miał starą, pomarszczoną twarz bez zarostu, ubrany był w czarny surdut z długimi połami, pumpy i czarny kapelusz z szerokim rondem. Białe koronki przy szyi i mankietach, klamry przy trzewikach i podwiązki z kokardami – sprawiały, że wyglądał bardzo strojnie i wytwornie. […]
Chłopcu zachciało się spłatać mu figla. […] Nie namyślając się długo, schwycił siatkę i zarzucił na krasnoludka. Udało się! Tak szybko i niespodziewanie, że chłopiec aż osłupiał z wrażenia. […]
Tymczasem krasnoludek zaczął mówić – prosił i błagał o uwolnienie. Opowiadał, że przez długie lata wyświadczał rodzinie chłopca dużo dobrego i że zasłużył na lepsze traktowanie. Jeśli chłopiec go puści, podaruje mu stary dukat, srebrną łyżkę i złotą monetę, tak dużą jak wieko srebrnego zegarka ojca.
Chłopcu okup ten nie wydał się zbyt hojnym, od chwili jednak kiedy uwięził krasnoludka, zaczął się go obawiać. […] Zgodził się więc od razu na propozycję krasnoludka. Ale w tej samej chwili pożałował, że nie skorzystał ze sposobności i nie postawił krasnoludkowi swoich warunków, nie zażądał od niego sowitszego okupu. […]
”Jakiż ze mnie głupiec!” – pomyślał i zaczął na nowo wywijać siatką, chcąc po raz wtóry pochwycić krasnoludka.
Tym razem jednak nie udało się, gdyż nagle poczuł tak silne uderzenie, wymierzone w twarz, że potoczył się na przeciwległą ścianę, odskoczył od niej i padł na podłogę bez przytomności.
Kiedy się ocknął, krasnoludek znikł bez śladu. […] Gdyby rozpalony policzek nie przypominał chłopcu zbyt wyraźnie uderzenia, mógłby pomyśleć, że to był sen […].
– A to co? – zawołał znowu na cały głos. – Czyżby znajdował się tu

drugi krasnoludek? – W lustrze bowiem zobaczył wyraźnie maleńkiego karzełka w ubraniu wiejskiego chłopaka, w spiczastej czapce z pomponem i skórzanych spodniach. – A ubrany zupełnie tak jak ja! – Chłopiec klasnął w ręce ze zdziwienia.
Lecz – o dziwo! Karzełek w lustrze uczynił to samo.
Wtedy chłopiec zaczął wyrywać sobie włosy, szczypać się w rękę i kręcić w kółko. Krasnoludek w lustrze powtarzał natychmiast te same ruchy.
Chłopiec pobiegł za lustro, żeby zobaczyć, czy za nim nie ukryło się to małe stworzenie. Ale nie było tam nikogo. I wtedy zadrżał z przerażenia – zrozumiał nagle, że krasnoludek przemienił go za karę w takiego krasnoludka, jakim był sam, i że to on, Nils Holgersson, był tym małym karzełkiem, którego obraz odbijał się w lustrze. […]
Trzeba szukać jakiejś rady, środka, pomocy… O, gdyby tak odszukać krasnoludka i pogodzić się z nim! Tak, to będzie najlepiej.
Zeskoczył ze stołu i rozpoczął poszukiwania. Zaglądał pod stoły i pod szafy, pod kanapy i za komin. Właził nawet w dziury mysie. Ale karzełka nie było ani śladu. Szukając, płakał i przyrzekał święcie poprawę. Nigdy, nigdy już nie złamie danego słowa, nigdy, nigdy nie będzie złośliwym, nigdy nie zaśnie nad zadaną lekcją. Jeśli odzyska postać ludzką, stanie się na pewno dobrym, posłusznym, rozumnym chłopcem.
Ale te obietnice i zaklęcia nic nie pomogły.
Nagle przypomniało się chłopcu, jak to matka niegdyś opowiadała, że krasnoludki przebywają najchętniej w oborze wśród bydła. Postanowił też zaraz poszukać tam swego karzełka. […]
Natychmiast zbiegły się ze wszystkich stron gęsi i kury i dokoła chłopca powstał straszliwy wrzask.
– Kikeriki! – piał kogut. – Dobrze mu tak! Ciągnął mnie za ogon. Kikeriki!

– Dobrze mu tak! Ga-ga-ga-gak! Dobrze mu tak! – gdakały kury w nieskończoność. […]
A najdziwniejsze było to, że chłopiec rozumiał doskonale ich mowę. Był tak zdziwiony tym odkryciem, że stał nieruchomo na progu i słuchał.
– Aha, to dlatego, że stałem się krasnoludkiem – powiedział – tylko krasnoludki rozumieją mowę zwierząt.
Nie mógł jednak tego znieść, że kury gdakały mu bezustannie nad głową: „Dobrze ci tak! Dobrze ci tak!". Rzucił więc w nie kamieniem i zawołał:
– Milczeć, hołoto!
Zapomniał tylko o jednej rzeczy – o tym, że jest za mały, aby go się kury mogły lękać. Toteż całe stado kur rzuciło się na niego […]. Nie udałoby mu się też zapewne ujść cało, gdyby się nie nawinęła kotka domowa. Na widok kotki kury rozbiegły się i zajęły gorliwie wygrzebywaniem robactwa z ziemi.
Chłopiec przysunął się do kotki.
– Kochana Kiziu! – rzekł. – Ty, która znasz wszystkie kąty i zakątki podwórka, bądź tak dobra i powiedz mi, gdzie mogę znaleźć krasnoludka.
Kotka nie odpowiedziała zrazu nic. […]
– Wiem, co prawda, gdzie mieszka krasnoludek – rzekła uprzejmie – ale dlaczegóż bym miała ci powiedzieć?
– Kochana, kochana Kiziu, musisz mi dopomóc – błagał chłopiec. – Czyż nie widzisz, co on ze mną zrobił?
Kotka otworzyła oczy nieco szerzej, zielonym blaskiem błysnęła z nich złośliwość. Mruczała, przeginała się z zadowoleniem i dopiero po chwili odpowiedziała:
– Czy może dlatego mam ci dopomóc, żeś mnie tak często ciągał za ogon?

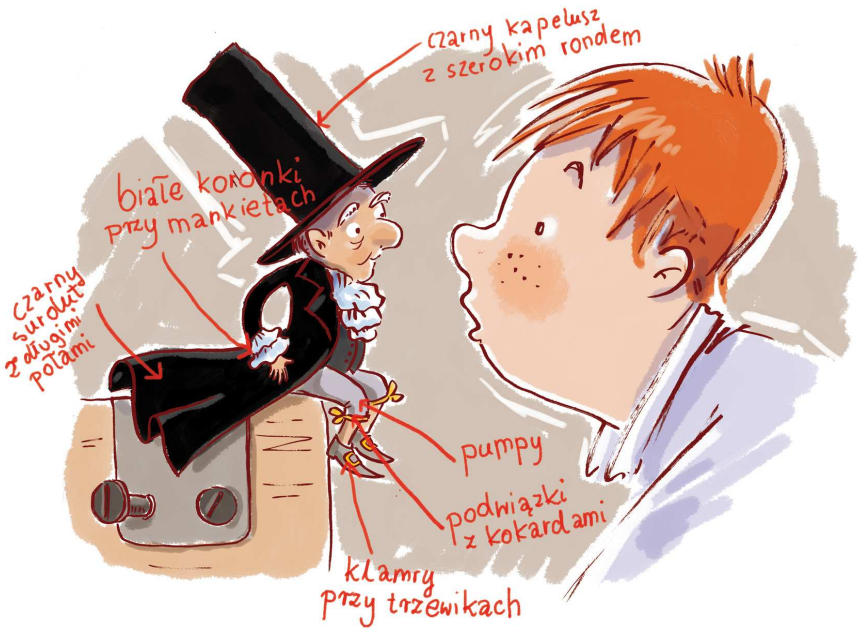
Chłopiec rozgniewał się i w gniewie zapomniał, że jest taki mały i bezsilny.
– Potrafię cię jeszcze i teraz pociągnąć za ogon! – zawołał i przyskoczył do kotki.
[...] Poczuł pazury, wpijające się przez kurtkę i koszulę w ciało, i ostre kły, szarpiące mu szyję. Wówczas zaczął wołać na cały głos o ratunek. Nikt się jednak nie ukazał. Czyżby miała nadejść ostatnia jego godzina? Lecz po chwili kotka puściła go.
– No – rzekła – dość na ten raz. Przez wzgląd na dobroć twojej matki daruję ci. Chciałam ci tylko napędzić stracha i pokazać, kto z nas dwojga silniejszy jest teraz.
I poszła swoją drogą, łagodna i potulna, jak gdyby nie zaszło nic. Chłopiec nie mógł ze wstydu przemówić ani słowa. I pobiegł czym prędzej do obory na poszukiwanie krasnoludka.
W oborze stały tylko trzy krowy. Ale na widok malca [...] zachowywały się zupełnie tak, jak gdyby napadł na nie brytan: kopały, brzęczały łańcuchami, kręciły głowami i bodły rogami. [...]
Krasula była najstarsza i najmądrzejsza z całej trójki i gniew jej był najgroźniejszy.
– Chodź bliżej – wołała – żebym ci mogła zapłacić za to, żeś tyle razy wyciągał spod matki stołek przy dojeniu, za to, żeś tyle razy podstawiał jej nogę, gdy wracała z napełnionym skopkiem, i za wszystkie te łzy, które tutaj przelała przez ciebie!
Chłopak chciał im powiedzieć, jak bardzo żałuje teraz swego złego postępowania i jak bardzo starać się odtąd będzie, żeby już zawsze być dobrym i grzecznym, niech mu tylko powiedzą, gdzie ukrywa się krasnoludek. Ale krowy nie chciały go wcale słuchać i ryczały tak głośno, że [...] przerażony uciekł z obory.
Gdy się znowu znalazł na podwórku, poczuł się zupełnie bezradny. Zrozumiał, że nikt w całej zagrodzie nie dopomoże mu

w poszukiwaniach krasnoludka. A gdyby go nawet odszukał – czyż to się na coś przyda?

Selma Lagerlöf, Nie płataj figli krasnoludkom, [w:] tejże, Cudowna podróż, tłum. Janina Mortkowiczowa, Warszawa 1990.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyj się ilustracji. Wyszukaj i zaznacz w tekście opis krasnoludka. Przeczytaj go uważnie i zastanów się, czy jest zgodny z twoim wyobrażeniem skrzata. Jakie zauważasz podobieństwa, a jakie różnice? Zapisz tutaj lub w zeszycie swoje spostrzeżenia.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Co chłopiec zobaczył w lustrze? Znajdź i zaznacz w tekście odpowiedni fragment. Przeczytaj go uważnie i odpowiedz na pytania:

- Jak sądzisz, dlaczego chłopiec nie mógł znaleźć krasnoludka?
- Jakiego figla spłatał krasnoludek chłopcu?
- Jak sądzisz, dlaczego krasnoludek tak postąpił?
- Jak oceniasz karę wymierzoną chłopcu?

Ćwiczenie 6

Zaznacz w opowiadaniu fragment, w którym chłopiec przyrzeka poprawę swojego zachowania. Zapisz tutaj lub w zeszycie odpowiedzi na pytania:

- Jak uważasz, czy chłopiec naprawdę żałował swego czynu?
- Jak tłumaczył sobie zaistniałą sytuację?
- Co robił, aby stać się znów zwyczajnym chłopcem?

Ćwiczenie 7

Jak zareagowały zwierzęta domowe, gdy ujrzały chłopca przemienionego w krasnoludka? Co mówiły? Dopasuj do każdego zwierzęcia jego wypowiedź.

Kury	Dobrze mu tak! Ga-ga-ga-gak! Dobrze mu tak!
Kogut	Czy może dlatego mam ci dopomóc, żeś mnie tak często ciągał za ogon?
Kotka	...za to, żeś tyle razy wyciągał spod matki stołek przy dojeniu, za to, żeś tyle razy podstawiał jej nogę, gdy wracała z napełnionym skopkiem...
Krowa	Kikeriki! Dobrze mu tak! Ciągnął mnie za ogon. Kikeriki!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 8

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Czego można się dowiedzieć o Nilsie z wypowiedzi zwierząt?
- Komu i jakie figle płatał wcześniej? Kto się wtedy dobrze bawił?
- Jak oceniacie takie żarty?
- Jak należy traktować zwierzęta?

Ćwiczenie 9

Przeczytajcie dwa ostatnie akapity i wymyślcie (zapiszcie tutaj lub w zeszytach) ciąg dalszy historii pt. „Nie płataj figli krasnoludkom”. Możecie skorzystać z pytań:

- Co mógłby powiedzieć chłopiec krasnoludkowi, gdyby go spotkał?
- Co się wydarzyło?
- Jak to się skończyło?
- Jakie były skutki tego wydarzenia?

Smutek w świecie baśni

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DtvstLjNI

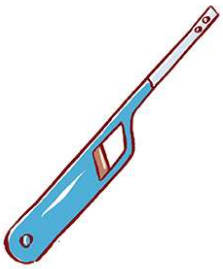
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

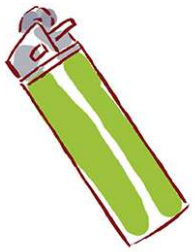
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

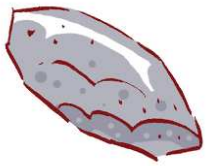
Hans Christian Andersen jest uważany za jednego z największych baśniopisarzy w dziejach literatury. Zapewne dobrze znasz jego baśnie i wiesz, że mają charakterystyczny smutny nastrój. To również cecha utworu „Dziewczynka z zapałkami".

Ćwiczenie 1

Dopasuj nazwy do przedmiotów przedstawionych na rysunkach. Do czego służą te przedmioty?

zapałka | krzemień | krzesiwo | zapalarka | zapalniczka

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Ogień oddziałuje na wiele zmysłów. Przyporządkuj czasowniki do określonych zmysłów.

Słuch

Wzrok

Dotyk

błyska | huczy | migocze | parzy | bucha | pali się | trzaska | grzeje | strzela | tli się

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj tekst biograficzny i odpowiedz na pytania. Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

- Kim był Hans Christian Andersen?
- Co przyniosło mu sławę?
- Jakie są jego najsłynniejsze baśnie?

Hans Christian Andersen

1805–1875

Pisarz duński, sławę przyniosły mu baśnie dla dzieci, tłumaczone na wiele języków świata. W dzieciństwie ukochana babcia opowiadała mu barwne historie o duchach, syrenach, wróżkach. Wiele elementów zaczerpniętych z zasłyszanych opowieści można odnaleźć w utworach Andersena. Najsłynniejsze jego baśnie to: „Słowik", „Calineczka", „Nowe szaty cesarza", „Brzydkie Kaczątko", „Królowa Śniegu", „Świniopas", „Księżniczka na ziarnku grochu", „Dziewczynka z zapałkami".

domena publiczna

Ćwiczenie 4

Wysłuchaj uważnie baśni Andersena pt. „Dziewczynka z zapałkami”. Jaką historię opowiada?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

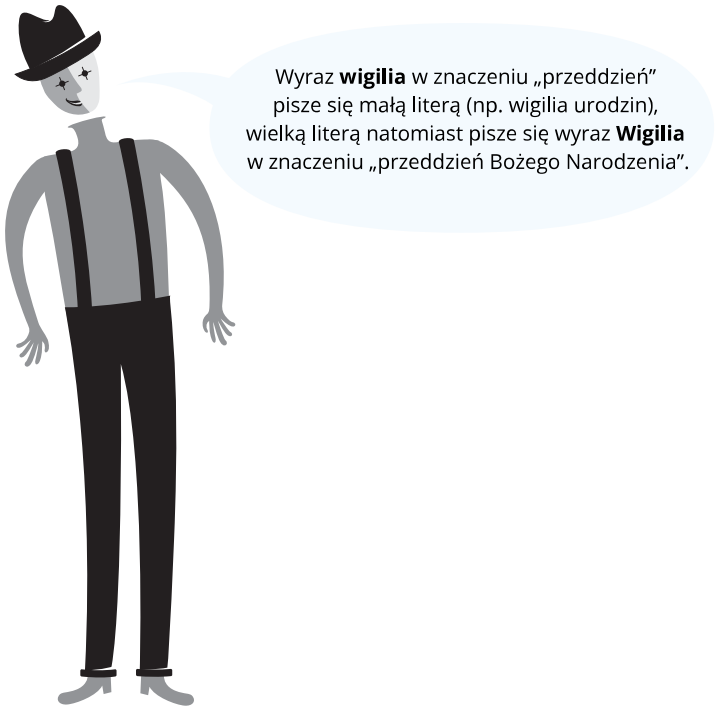
Baśń Hansa Christiana Andersena czyta Elżbieta Golińska
tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Baśń Hansa Christiana Andersena czyta Elżbieta Golińska Baśń Hansa Christiana Andersena czyta Elżbieta Golińska Źródło: tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 5

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Kiedy rozgrywają się wydarzenia opisane w baśni? Określcie dokładnie dzień i miesiąc.
- Jak wyglądała dziewczynka sprzedająca zapałki?
- Dlaczego mimo mrozu nie chciała wrócić do domu?
- Jak dziewczynka chroniła się przed mrozem?
- Co sprawiło, że poczuła się szczęśliwa?

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Narrator opisuje dziewczynkę w bardzo czuły sposób. Zaznaczcie w tekście wybranym kolorem słowa, które o tym świadczą, np. zdrobnienia, spieszczenia. Przeczytajcie te słowa.

Hans Christian Andersen

Dziewczynka z zapałkami

Było bardzo zimno; śnieg padał i zaczynało się już ściemniać; był to ostatni dzień w roku, wigilia Nowego Roku.

W tym chłodzie i w tej ciemności szła ulicami biedna dziewczynka z gołą głową i boso; miała wprawdzie trzewiki na nogach, kiedy wychodziła z domu, ale co to znaczyło! To były bardzo duże trzewiki, nawet jej matka ostatnio je wkładała, tak były duże, i mała zgubiła je zaraz, przebiegając ulicę, którą pędem przejeżdżały dwa wozy; jednego trzewika nie mogła znaleźć, a z drugim uciekł jakiś urwis; wołał, że przyda mu się on na kołyskę, kiedy już będzie miał dziecko. Szła więc dziewczynka boso, stąpała nóżkami, które poczerwieniały i zsiniały z zimna; w starym fartuchu niosła zawiniętą całą masę

zapałek, a jedną wiązkę trzymała w ręku; przez cały dzień nie sprzedała ani jednej; nikt jej nie dał przez cały dzień ani grosika; szła taka głodna i zmarznięta i wyglądała taka smutna, biedactwo! Płatki śniegu padały na jej długie, jasne włosy, które tak pięknie zwijały się na karku, ale ona nie myślała wcale o tej ozdobie.
Ze wszystkich okien naokoło połyskiwały światła i tak miło pachniało na ulicy pieczonymi gęśmi.
”To przecież jest wigilia Nowego Roku?” – pomyślała dziewczynka.
W kącie między dwoma domami, z których jeden bardziej wysuwał się na ulicę, usiadła i skurczyła się cała; małe nożyny podciągnęła pod siebie; ale marzła coraz bardziej, a w domu nie mogła się pokazać; bo przecież nie sprzedała ani jednej zapałki, nie dostała ani grosza, ojciec by ją zbił, a w domu było tak samo zimno, mieszkali na strychu pod samym dachem i wiatr hulał po izbie, chociaż największe szpary w dachu zatkane były słomą i gałganami. Jej małe ręce prawie całkiem zamarzły z tego chłodu. Ach, jedna mała zapałka; jakby to dobrze było. Żeby tak wyciągnąć jedną zapałkę z wiązki, potrzeć ją o ścianę i tylko ogrzać paluszki! Wyciągnęła jedną i „trzask!”, jak się iskrzy; jak płonie mały, ciepły, jasny płomyczek niby mała świeczka otoczona dłońmi! Dziwna to była świeca; dziewczynce zdawało się, że siedzi przed wielkim, żelaznym piecem o mosiężnych drzwiczkach i ozdobach; ogień palił się w nim tak łaskawie i grzał tak przyjemnie; jakież to było rozkoszne! Dziewczynka wyciągnęła przed siebie nóżki; aby je rozgrzać także – a tu płomień zgasł. Piec znikł – a ona siedziała z niedopałkiem siarnika w dłoni.
Zapaliła nowy, palił się i błyszczał, a gdzie cień padł na ścianę, stała się ona przejrzysta jak muślin; ujrzała wnętrze pokoju, gdzie stał stół przykryty białym, błyszczącym obrusem, nakryty piękną porcelaną, a na półmisku smacznie dymiła pieczona gęś, nadziana śliwkami i jabłkami; a co jeszcze było wspanialsze, gęś zeskoczyła z półmiska

i zaczęła się czołgać po podłodze z widelcem i nożem wbitym w grzbiet; doczołgała się aż do biednej dziewczynki; aż tu nagle zgasła zapałka i widać było tylko nieprzejrzystą, zimną ścianę.
Zapaliła nowy siarnik. I oto siedziała pod najpiękniejszą choinką; była ona jeszcze wspanialsza i piękniej ubrana niż choinka u bogatego kupca, którą ujrzała przez szklane drzwi podczas ostatnich świąt; tysiące świeczek płonęło na zielonych gałęziach; a kolorowe obrazki takie, jakie zdobiły okna sklepów, spozierały ku niej. Dziewczynka wyciągnęła do nich obie rączki – ale tu zgasła zapałka; mnóstwo światełek choinki wzniosło się ku górze, coraz wyżej i wyżej i oto ujrzała ona, że były to tylko jasne gwiazdy, a jedna z nich spadła właśnie i zakreśliła na niebie długi, błyszczący ślad:
– Ktoś umarł! – powiedziała malutka, gdyż jej stara babka, która jedyna okazywała jej serce, ale już umarła, powiadała zawsze, że kiedy gwiazdka spada, dusza ludzka wstępuje do Boga.
Dziewczynka znowu potarła siarnikiem o ścianę; zajaśniało dookoła i w tym blasku stanęła przed nią stara babunia, taka łagodna, taka jasna, taka błyszcząca i taka kochana.
– Babuniu – zawołała dziewczynka – o, zabierz mnie z sobą! Kiedy zapałka zgaśnie, znikniesz jak ciepły piec, jak gąska pieczona, i jak wspaniała, olbrzymia choinka! – i szybko potarła wszystkie zapałki, jakie zostały w wiązce, chciała jak najdłużej zatrzymać przy sobie babkę, i zapałki zabłysły takim blaskiem, iż stało się jaśniej niż za dnia. Babunia nigdy przedtem nie była taka piękna i taka wielka; chwyciła dziewczynkę w ramiona i poleciały w blasku i w radości wysoko, a tam już nie było ani chłodu, ani strachu – były bowiem u Boga.
A kiedy nastał zimny ranek, w kąciku przy domu siedziała dziewczynka z czerwonymi policzkami, z uśmiechem na twarzy – nieżywa: zamarzła na śmierć ostatniego wieczora minionego roku. Ranek noworoczny oświetlił martwą postać trzymającą w ręku

zapałki; z których garść była spalona. Chciała się ogrzać, powiadano; ale nikt nie miał o tym pojęcia, jak piękne rzeczy widziała dziewczynka i w jakim blasku wstąpiła ona razem ze starą babką w szczęśliwość Nowego Roku.

Hans Christian Andersen, Dziewczynka z zapałkami, [w:] tegoż, Baśnie, tłum. Jarosław Iwaszkiewicz, Warszawa 1990.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj tekst jeszcze raz i wykonaj polecenia:

- Wyszukaj fragmenty mówiące o tym, jakie piękne rzeczy widziała dziewczynka, zanim babcia zabrała ją do Boga.
- Nadaj tytuł każdej z wizji dziewczynki. Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.
- Wyjaśnij, jaki związek z ogniem mają obrazy widziane przez dziewczynkę.

Ćwiczenie 8

W baśni „Dziewczynka z zapałkami” ukazano na zasadzie kontrastu (przeciwieństwa) dwa światy: rzeczywisty i fantastyczny. Przyporządkuj cechy i uczucia do odpowiedniego świata.

Świat rzeczywisty

Świat fantastyczny

dostatek | ciepło | blask | chłód | mróz | nieczułość | światło | czułość | ciemność | znieczulica | spokój | mrok | przyjemność | sytość | niedostatek | bogactwo | troska | jasność | bieda | strach | miłość | smutek | bezpieczeństwo | radość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Nastrój baśni Andersena jest bardzo zmienny. Zaznaczcie fragment, który według was jest: smutny – na niebiesko, wzruszający – na zielono, szczęśliwy – na pomarańczowo, śmieszny – na czerwono, tragiczny – na fioletowo.

Ćwiczenie 10

Jak według ciebie kończy się baśń? Smutno czy szczęśliwie? Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 11

Zapisz tutaj lub w zeszycie plan wydarzeń baśni „Dziewczynka z zapałkami”. Spróbuj opowiedzieć jej treść własnymi słowami. Pomoże ci w tym komiks.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Kraina Andersena

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dp9b7D2MC

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Brzydkie Kaczątko, Calineczka, Królowa Śniegu – wiele postaci z baśni Hansa Christiana Andersena towarzyszy nam na co dzień. Utrwaliły się w języku i w pamięci. Utwory duńskiego pisarza są czytane i lubiane przez wiele pokoleń. I dlatego mamy mu za co dziękować.

Ćwiczenie 1

Sprawdź swoją znajomość utworów Andersena. Przeczytaj fragmenty znanych baśni i dopasuj je do odpowiednich tytułów.

„Calineczka”

„Królowa Śniegu”

„Dzikie łabędzie”

„Dzielny ołowiany żołnierz”

Wtedy zapłakała mała Gerda gorącymi łzami, które spłynęły na jego pierś, dostały się aż do jego serca, roztopiły kawałki lodu i wchłonęły okruszynę szkła. Kay spojrzał na nią, a ona zaśpiewała mu pieśń.

Wczesnym rankiem łabędzie przyleciały do chaty, gdzie siostra Eliza spała w chłopskiej izbie, krążyły nad dachem, kręciły długimi szyjami, uderzały skrzydłami, ale nikt tego nie widział ani nie słyszał. Musiały lecieć dalej, wysoko aż do chmur, w daleki świat; poleciały do dużego, ciemnego lasu, który ciągnął się aż do brzegu morza.

Zrobili więc z gazety łódkę, posadzili w niej żołnierza i puścili z biegiem rynsztoka; obaj chłopcy lecieli obok i klaskali w ręce. Na Boga, jakie wielkie fale były w rynsztoku! Papierowa łódka kołysała się w górę i w dół, to znów obracała w kółko, tak że w żołnierzyku zamierało serce, ale nie pokazał tego po sobie […].

Mogłabyś usiąść na moim grzbiecie, przywiąż się tylko mocnym paskiem, wtedy odlecimy daleko od wstrętnego kreta i jego ciemnej nory,

wysoko nad górami do ciepłych krajów, gdzie słońce piękniej świeci niż tutaj, gdzie zawsze jest lato i gdzie rosną cudne kwiaty.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Obejrzyj film z recytacją wiersza Joanny Kulmowej, a następnie odpowiedz na pytania:

- Jaką formę ma ten utwór poetycki?
- Kto jest adresatem tego listu?
- Kto według ciebie może być jego nadawcą?
- Jakie znasz baśnie Hansa Christiana Andersena?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz List do Andersena czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz List do Andersena czyta Elżbieta Golińska Wiersz List do Andersena czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 3

Przeczytaj uważnie „List do Andersena” Joanny Kulmowej i dowolnym kolorem zaznacz w nim te fragmenty, które mówią, za co osoba mówiąca w wierszu dziękuje pisarzowi.

Joanna Kulmowa

List do Andersena

Ja dziękuję panu
panie Janie Chrystianie
za to bardzo dziecinne bajanie.
Za kominiarczyka co się kochał w pasterce.
Za słowika –
że miał żywe serce.
Za szkiełka królowej śniegu.
I za smutny los żołnierza cynowego.
Za księżniczkę na ziarnku grochu.
Za cień
który trwa przy mnie wszędzie.
I za każde brzydkie kaczątko
co wie teraz
że łabędziem
będzie.

Joanna Kulmowa, List do Andersena, [w:] tejże, Wiersze wybrane 1954–1979, Warszawa 1988.

Sławek, licencja: CC BY-NC 2.0

Joanna Kulmowa

ur. 1928

Poetka, pisarka, autorka utworów scenicznych, reżyserka teatralna. Wydała m.in. tomiki „Fatum na zakręcie", „Wiersze dla Kai", „Zasypianki" oraz powieść „Wio, Leokadio". Laureatka Orderu Uśmiechu.

> **Ćwiczenie 4**
> Osoba mówiąca w wierszu przywołuje aż siedem różnych baśni Andersena. Czy potraficie odgadnąć ich tytuły? Zapiszcie je tutaj lub w zeszycie. W razie konieczności skorzystajcie ze zbioru baśni Andersena.

> **Ćwiczenie 5**
> Zastanów się, za co możesz podziękować Andersenowi. Napisz swoje podziękowanie na pasku papieru. Kiedy będzie gotowe, przyklej je na dużym arkuszu, obok podziękowań twoich kolegów i koleżanek z klasy.

Dom z czasów dzieciństwa Hansa Christiana Andersena. Odense, Dania. Mieści się tu dziś muzeum.
Kåre Thor Olsen,

> **Ćwiczenie 6**
> Wyobraźcie sobie, że pracujecie w Muzeum Andersena, w którym znalazły się nowe eksponaty. Opiszcie każdy przedmiot tak, żeby odwiedzający muzeum mógł poznać jego niezwykłą historię.

Koszulka z pokrzyw

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

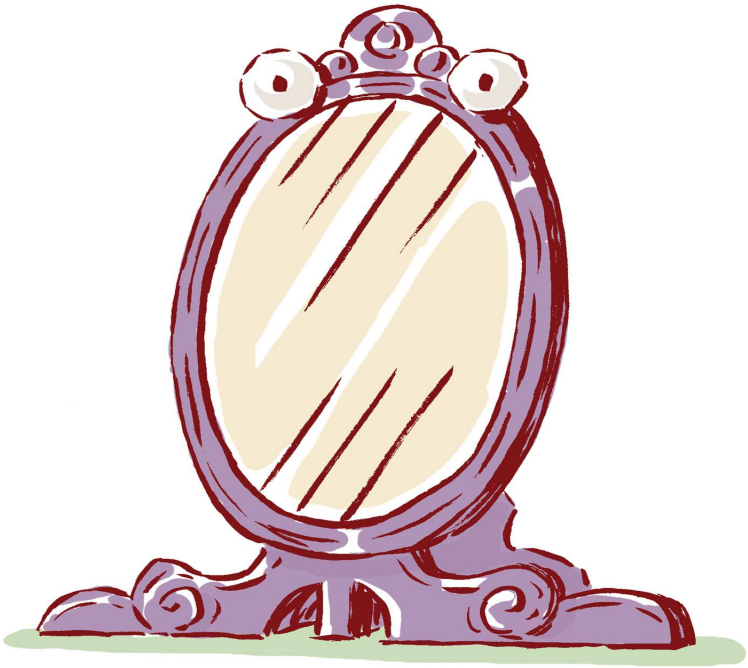
Krzesiwo

Uniwersytet Wrocławski,

Sztuczny słowik

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

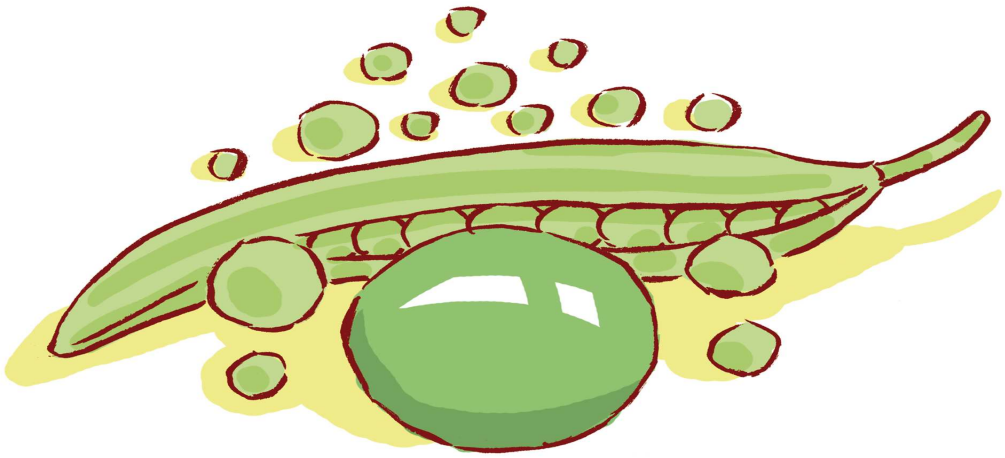
Zaczarowane lustro

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Spalona zapałka

Uniwersytet Wrocławski,

Ziarnko grochu

Uniwersytet Wrocławski,

Ćwiczenie 7

Zaprezentujcie swoje opisy eksponatów. Przeczytajcie je głośno i spróbujcie ocenić, ile informacji udało się w nich przekazać. Zwróćcie uwagę na oryginalność opisów.

Ćwiczenie 8

Przeczytajcie ciekawostkę i ułóżcie pytania do tego tekstu. Napiszcie też odpowiedzi. Postarajcie się zredagować jak najwięcej pytań. Zapiszcie je tutaj lub w zeszycie.

Ciekawostka

Mały Nobel to nieoficjalna nazwa Międzynarodowej Nagrody im. Hansa Christiana Andersena, która jest najwyższym światowym odznaczeniem w dziedzinie twórczości dla dzieci. Medal przyznaje się co dwa lata. Otrzymały go m.in. Astrid Lindgren i Tove Jansson.

> Jedynym Polakiem, który może się poszczycić posiadaniem Małego Nobla, jest rysownik Zbigniew Rychlicki, twórca postaci Plastusia i Misia Uszatka.

Porządki na warzywnych grządkach

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D17SF6xjI

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Niejeden uczeń ma wątpliwości dotyczące zapisu „rz” i „ż”. Może ty czasem też je masz? Nie musisz się martwić! Zasady ortograficzne są proste, wystarczy je zapamiętać i trochę poćwiczyć.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyj film, w którym językoznawca profesor Jan Miodek opowiada o tym, skąd wzięło się „rz”. Zwróć uwagę na podobieństwo języka polskiego do innego języka słowiańskiego pod tym względem. O jaki drugi język chodzi?

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Profesor Jan Miodek opowiada o „rz”

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Profesor Jan Miodek opowiada o „rz” Profesor Jan Miodek opowiada o „rz” Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Ćwiczenie 2

Do podanych wyrazów dopisz takie wyrazy pokrewne, żeby zachodziła wymiana „rz” na „r”.

parzysty – _____ butów

górzysty – wysoki jak _____

starzec – _____ jak świat

aptekarz – waga _____

lekarz – gabinet _____

skórzany – leży jak druga _____

futrzany – jutro będzie _____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Do podanych wyrazów dopisz takie wyrazy pokrewne, żeby zachodziła wymiana „rz” na „r”.

tworzyć – _____ – inaczej autor

otworzyć – _____ – przeciwieństwo zamkniętego

rowerzysta – _____ – pojazd

traktorzysta – _____ – pojazd

cmentarz – _____ – płot

elementarz – _____ – inaczej podstawowy

wierzyć – _____ – bywa niezłomna

mierzyć – _____ – powinna być dokładna

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Od podanych wyrazów utwórz takie, żeby zachodziła wymiana „r” na „rz”.

lustro – _____ odbicie

gospodarstwo – dobry _____

wzór – _____ dywan

pióro – kacze _____

dwór – królewski _____

orli – biały _____

gorycz – _____ smak

pancerny – gruby _____

mądry – wielki _____

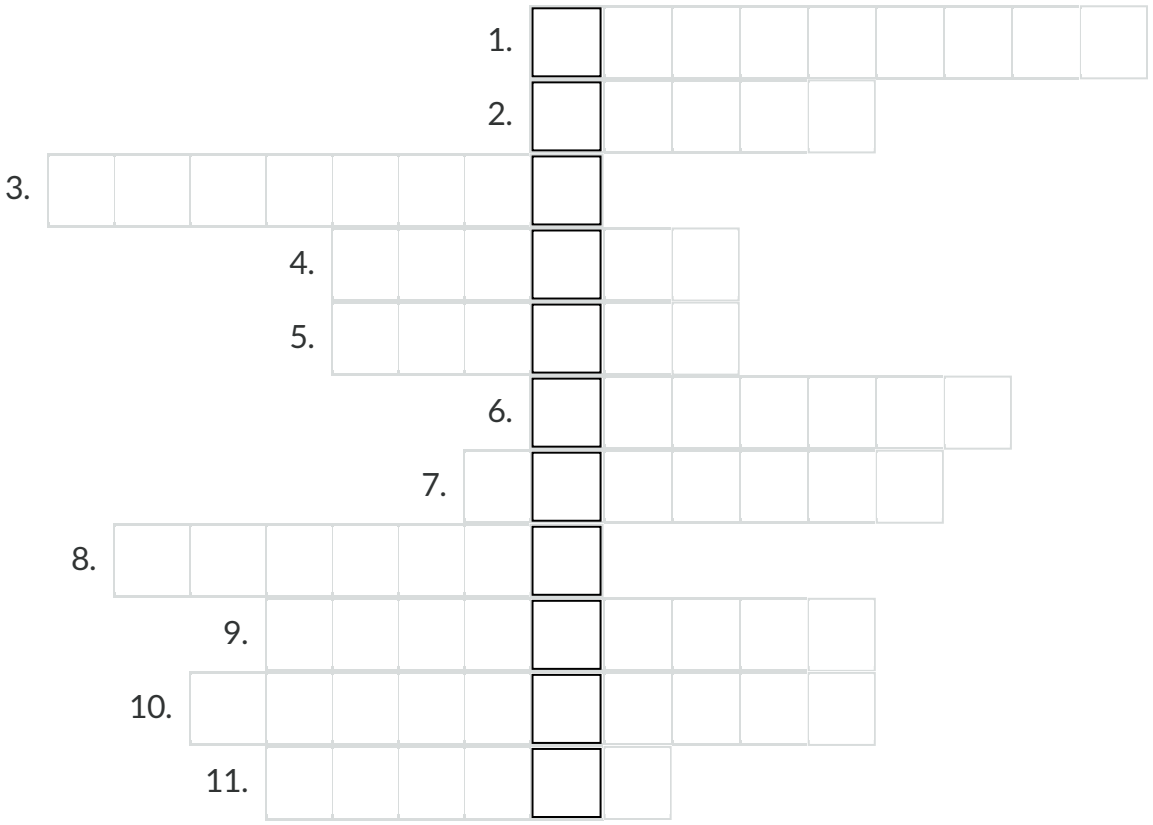
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

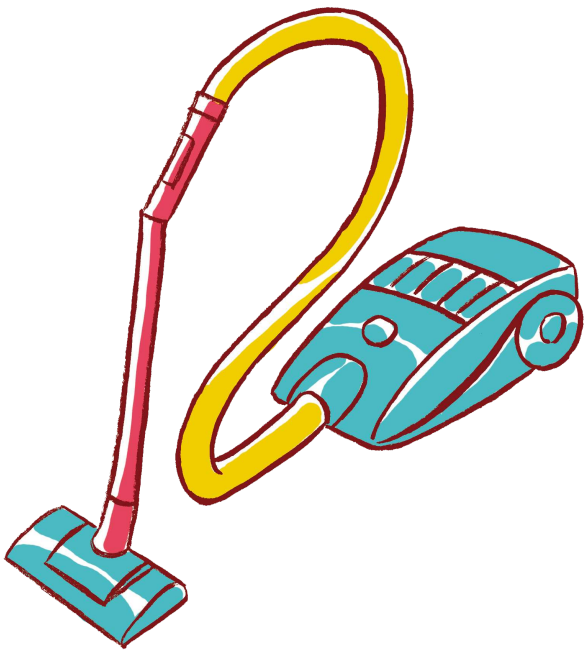
Ćwiczenie 5

Wynotujcie z pamięci jak najwięcej wyrazów zaczynających się od liter: b, ch, d, g, j, k, p, t. Zapiszcie je w zeszytach. Wygrywa grupa, która będzie miała najwięcej przykładów.

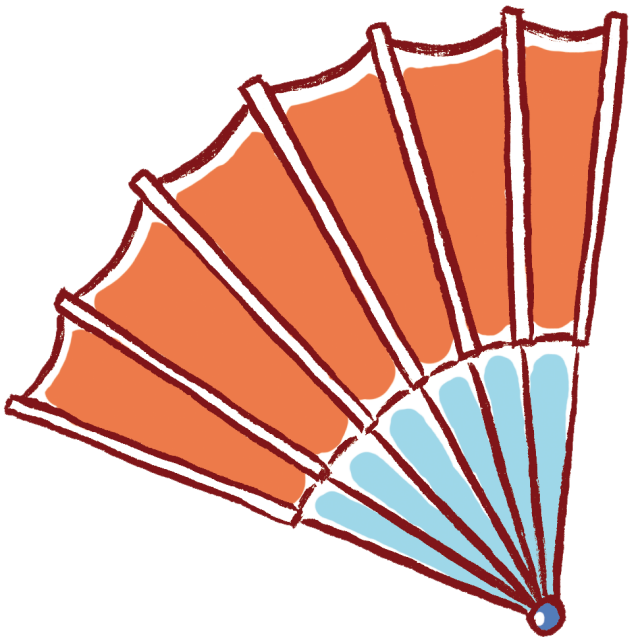
Ćwiczenie 6

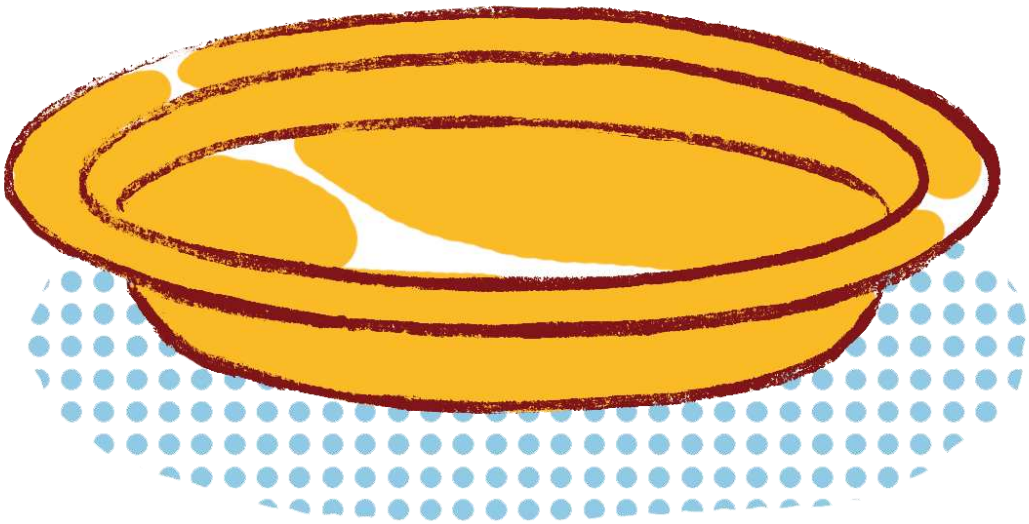
Wpisz do diagramu nazwy przedmiotów przedstawionych na rysunkach. Czy znasz pokrewne słowa tym nazwom, w których „rz” wymienia się na „r”? Co łączy wszystkie hasła krzyżówki?

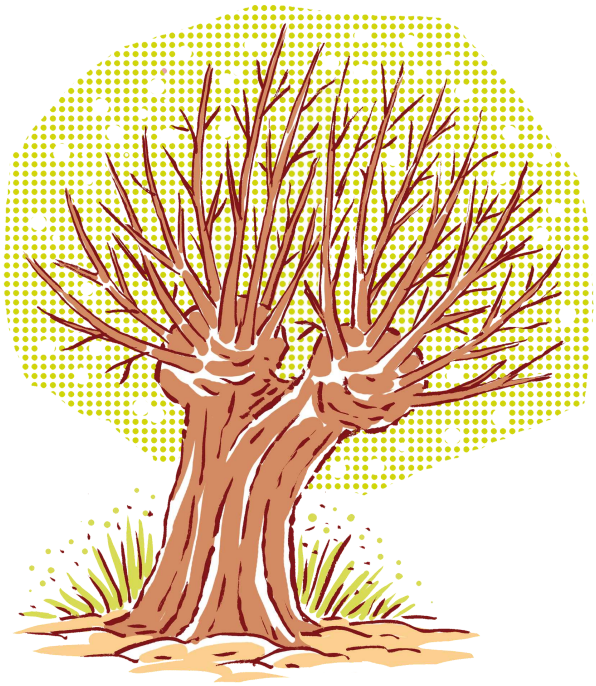

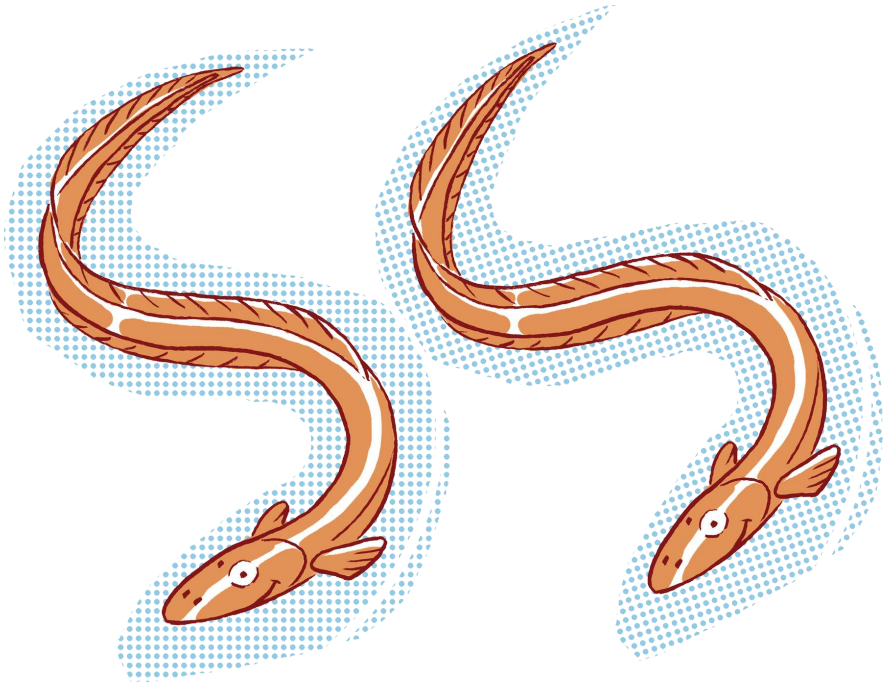

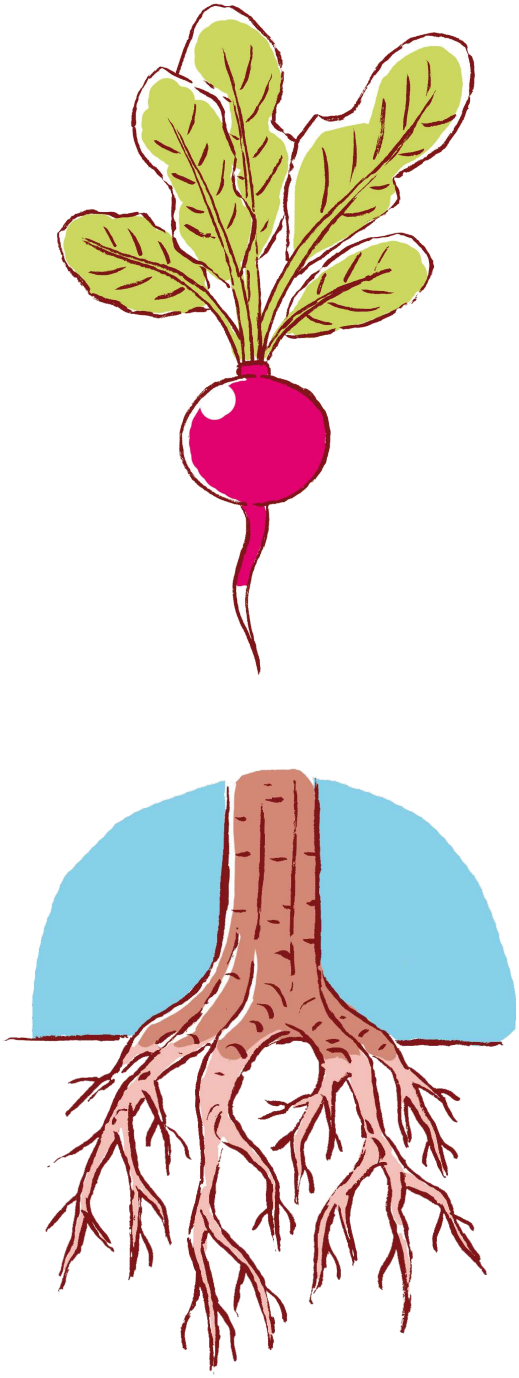

3
STYCZEŃ

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Uzupełnij zasady ortograficzne odpowiednimi słowami.

„Rz” piszemy, gdy [ ] się na „r”, np. morze – [ ], oraz po [ ]: p, b, t, d, k, g, ch, j, w, np. przedmiot, brzoza, trzmiel, drzewo, krzew, grzech, chrzest, zajrzeć, wrzask. Wyjątki: pszczoła, kształt, pszenica, [ ], wszyscy, kszyk (ptak), Pszczyna, piegża, gżegżółka. „Rz” piszemy w wielu [ ], których pisownię należy [ ], np. orzeźwienie, barbarzyńca, obwarzanek, macierzanka, [ ], burza.

samogłoskach | zapamiętać | zdaniach | mierzeja | wymienia | bukszpan | wyrazach | morski | zapomnieć | spółgłoskach | zamienia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj wiersz Jana Brzechwy pt. „Na straganie”. Zanotuj tutaj lub w zeszycie wszystkie wyrazy z „rz”, które występują w utworze.

Jan Brzechwa

Na straganie

Na straganie w dzień targowy
Takie słyszy się rozmowy:

„Może pan się o mnie oprze,
Pan tak więdnie, panie koprze.”

„Cóż się dziwić, mój szczypiorku,
Leżę tutaj już od wtorku!”

Rzecze na to kalarepka:
”Spójrz na rzepę – ta jest krzepka!”

Groch po brzuszku rzepę klepie:
”Jak tam, rzepo? Coraz lepiej?”

„Dzięki, dzięki, panie grochu,
Jakoś żyje się po trochu.”

Lecz pietruszka – z tą jest gorzej:
Blada, chuda, spać nie może.”

„A to feler” –
Westchnął seler.

Burak stroni od cebuli,
A cebula doń się czuli:

„Mój buraku, mój czerwony,
Czybyś nie chciał takiej żony?”

Burak tylko nos zatyka:
”Niech no pani prędzej zmyka,

Ja chcę żonę mieć buraczą,
Bo przy pani wszyscy płaczą.”

„A to feler” –
Westchnął seler.

Naraz słychać głos fasoli:
”Gdzie się pani tu gramoli?!”

„Nie bądź dla mnie taka wielka” –
Odpowiada jej brukselka.

„Widzieliście, jaka krewka!” –
Zaperzyła się marchewka.

„Niech rozsądzi nas kapusta!”
”Co, kapusta?! Głowa pusta?!”

A kapusta rzecze smutnie:
”Moi drodzy, po co kłótnie,

Po co wasze swary głupie,
Wnet i tak zginiemy w zupie!”

„A to feler” –
Westchnął seler.

Jan Brzechwa, Na straganie, [w:] tegoż, Wiersze dla dzieci, Warszawa 1981.

Ćwiczenie 9

Zaznacz w tekście „Na straganie” wyrazy z „rz”: na zielono – z „rz” wymiennym, na czerwono – z „rz” po spółgłoskach, na niebiesko – z „rz” niewymiennym.

Słońce praży, żółw na plaży

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D14L67yTu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się, jak żółw spędza wakacje, a potem znajdź na obrazku nazwy rzeczowników z „ż”. Dopasuj do nich podpisy.

żonkile | żaglówka | nóżka | żółw | plaża | leżak

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Jakie zauważasz inne elementy ilustracji, które mają w nazwie „ż” lub „rz”? Zapisz te nazwy tutaj lub w zeszycie.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Dopasuj wyrazy pokrewne.

Boże	krąg
krążyć	męski
skażenie	kazać
wożę	wysoki
wyższy	wozić
służyć	sługa
mężczyzna	skazić
dłużnik	Bóg
każe	dług

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przyporządkuj wyrazy do właściwej grupy.

Wymiana „ż” na „g”

Wymiana „ż” na „s”

Wymiana „ż” na „z”

Wymiana „ż” na „zi”

służyć | wożę | Boże | wyższy | każe | dłużnik | skażenie | mężczyzna | krążyć

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Od podanych wyrazów utwórz zdrobnienia (pamiętaj o prawidłowej pisowni).

mózg – ____

pieniądz – ____

róg – ____

noga – ____

łodyga – ____

krąg – ____

stóg – ____

posąg – ____

śnieg – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Jaką prawidłowość w pisowni „ż” zauważasz po wykonaniu ćwiczeń? Utwórz regułę.

„Ż” piszemy, gdy wymienia się na:

„____”, jak książka – księga,

„dz”, jak pieniężny – ____,

„h”, jak ____ – druh, „____”, jak maże – mazać,

„zi”, jak jak mrożonka – ____,

„s”, jak ____ – męski.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Dopasuj wyrazy do odpowiednich zbiorów tak, by ich początkowa sylaba odpowiadała nazwie grupy.

Grupa ŻA

Grupa ŻÓ

Grupa ŻO

Grupa ŻU

Grupa ŻY

żona żółtko żołądkowała się życzliwa żaba życzyła żuchwą żółwia żarliwego żółte żurawinę żałowała żubr żołnierza żuł żytu życzności żarłoka żółkło żyrafa

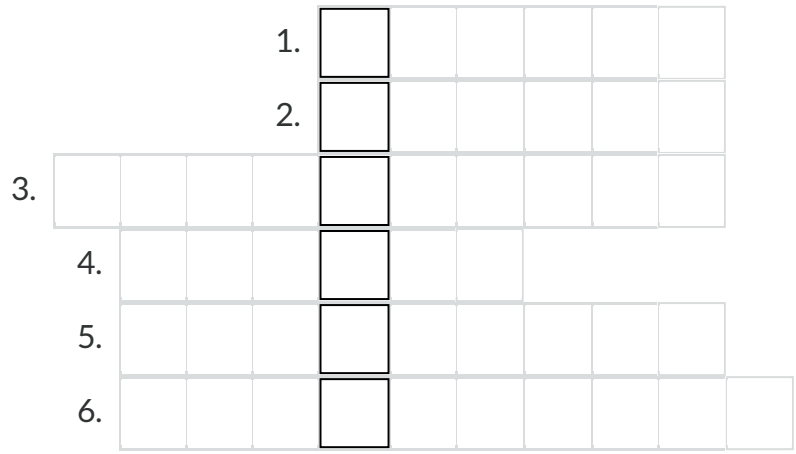
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Ułóż po jednym zdaniu dla każdej grupy z wyrazów, które się w nich znajdują. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Dowiedz się, jak dawniej nazywano zajazd (karczmę przy drodze).

1. Ocieplenie w zimie.
2. Gałąź przemysłu albo handlu.
3. Mąż i żona.
4. Ostre natarcie, atak.
5. Część ucha.
6. Wnoszone do sądu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Jaką zauważasz kolejną prawidłowość w pisowni „ż”? Utwórz regułę.

„Ż” piszemy zazwyczaj, jeśli wyraz _____ się sylabami ża-, _____-, żó-, żu-, ży-.

_____: rzadko, rzodkiewka, rzucać, Rzym.

„_____” piszemy po spółgłoskach: r, l, ł, np. rżeć, ulżyć, małż, i po n w _____ obcego pochodzenia, np. oranżada.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Ktoś pozmieniał kolejność wyrazów (a czasem też ich formę) w znanych przysłowiach tak, że straciły sens. Ułóż je we właściwy sposób.

Dobry _____ nie _____.

I w _____ nie zrobią z owsa _____.

Na dwoje _____ _____.

_____ _____, póki _____ lata.

_____ w stół, a _____ się _____.

wróżyła | Uderz | świata | babka | służą | pożyczaj | odezwą | nożyce | Paryżu | ryżu | Używaj | zwyczaj

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Ktoś pozmieniał kolejność wyrazów (a czasem też ich formę) w znanych przysłowiach tak, że straciły sens. Ułóż je we właściwy sposób.

Kuj _____ , _____ _____ .
Z _____ i _____ nie naleje.
_____ _____ skałę.
Małe _____ , _____ _____ , _____ dzieci, _____ kłopot.

drąży | duży | Salomon | żelazo | póki | próżnego | duże | gorące | dzieci | Kropla | mały | kłopot

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Uzupełnij podany tekst, wstawiając odpowiednie wyrazy z „ż” lub „rz”.

Burzliwy turniej

W piękny, ____ dzień pewien ____ zorganizował wielki turniej. O ____ wstążkę księżniczki Róży i jej piękny uśmiech mieli stoczyć bój najodważniejsi ____. Kiedy ____ trąby oznajmiające otwarcie zawodów i oczy wszystkich zwróciły się w stronę ____, zdarzyła się ____ sytuacja, miejsce Róży było puste. Co się stało? Spojrzenia ____ dworzan ____ ze sobą. Minęło pół godziny, zanim księżniczkę odnaleziono, przywołano do ____ i sprowadzono na turniej. Zapomniała ona bowiem zejść z ____, gdzie czytała ____ książki o dalekich ____. Poddanym ulżyło. Król ____ zgromadzonych i dał znak.

Każdy z uczestników turnieju chciał ____. Zakuci w ____ wierzyli, że to właśnie ich nagrodzi śliczna Różyczka i ____ nie liczył się z ____. Jednak los im nie sprzyjał. Nagle niebo ____, przerażone ____ konie zarżały, a ____ ulewa zmusiła wszystkich do ucieczki.

Księżniczka z radością położyła się na ____ łożu i ochoczo zabrała się do przerwanej lektury. Cóż, ____ rzadko jest ciekawsze niż wędrówki wzdłuż ____ siedmiu mórz, szalone ____ na pustyni czy walki z potworami o ____ włosach.

zagrały | dziedziniec | żaden | niepowodzeniem | niebieskim | zakurzone | wyprawach | pionu | potężna | podróżach | wrześniowy | porządku | spotykały się | niemiła | żółtym | długich | nieprzyjemna | przeprosił | życie | brzegów | skrajów | wieży | przerażonych | zbroje | zwyciężyć | wygrać | rycerze | sierpniowy | codzienność | grzmotami | książę | zabrzmiały | rozpogodziło się | powitał | poddani | wielka | stare | różową | przygody | krużganka | zachmurzyło się | komnaty | zieloną | piorunami | wężowych | przestraszonych | król | nikt | pancerze | porażką | krzyżowały się

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Podajcie przykłady wyrazów z tekstu z poprzedniego ćwiczenia:

- z **rz** wymiennym,
- z **rz** po spółgłoskach: **j**, **p**, **g**, **b**, **k**,
- z **rz** niewymiennym,
- rozpoczynających się sylabą: **ża-**, **żó-**, **ży-**,
- z **ż** wymiennym na: **s**, **zi**, **g**,
- z **ż** po spółgłoskach: **l**, **r**,
- z **ż** niewymiennym.

Pora na dobranoc

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Djtuz8GVx

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy kończy się dzień, a noc zaprasza do wygodnych łóżek, żegnamy się z najbliższymi i udajemy na spoczynek. Co mówisz domownikom? „Dobrej nocy", „Słodkich snów", a może jeszcze coś innego?

> **Ćwiczenie 1**
> Czy wiecie, co oznaczają życzenia: „Dobranoc, pchły na noc, karaluchy pod poduchy…"? Co to znaczy „być w objęciach Morfeusza"? Jakie znacie inne określenia snu? Porozmawiajcie.

Ćwiczenie 2

Dopasuj do siebie wyrazy bliskoznaczne określające różne rodzaju snu. Które z powstałych par określeń nawiązują do tego, co się śni śpiącemu?

koszmarny	mocny
krzepiący	miły
niespokojny	straszny
lekki	czujny
kolorowy	wróżebny
błogi	nerwowy
kamienny	przyjemny
proroczy	zdrowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Wybierz trzy określenia z poprzedniego ćwiczenia i ułóż z nimi zdania. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Wytłumacz i zapisz – tutaj lub w zeszycie – jakim snem śpi ten, kto...

- śpi jak zając pod miedzą.
- śpi snem sprawiedliwego.
- śpi jak suseł.

Ćwiczenie 5

Obejrzyj film z recytacją wiersza Stanisława Grochowiaka pt. „Snów dobrych życzenia”. O czym opowiada utwór?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Snów dobrych życzenia czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Snów dobrych życzenia czyta Elżbieta Golińska Wiersz Snów dobrych życzenia czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 6

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Jak rozumiecie tytuł tego wiersza?
- Jaki efekt daje takie ułożenie słów w utworze?

Ćwiczenie 7

Przeczytaj uważnie tekst wiersza Stanisława Grochowiaka pt. „Snów dobrych życzenia" i zaznacz, co widać za „złotą furtką snu". Przeczytaj zaznaczone fragmenty.

Snów dobrych życzenia

Otwieram złotą furtkę snu:
Cóż za tą furtką? – Białe jaśminy...
Księżniczka z koszykiem zbiera jeżyny
To tam, to tu.

Jeżyn są grona czarne jak noce,
Niebieskie kwiaty stoją przy drodze,
Lis ścieżkę omiata płomienną kitą,
Nad trawą bocian stoi obmytą
Rosą czy deszczem? Ja sprawę tą
Zostawiam snom, co wam się śnią...

Otwieram złotą furtkę snu:
Cóż za tą furtką? – Potężny zamek,
Zamknięty na tysiąc tajemnych klamek,
Przeciwko złu.

Straże was strzegą na strzelistych wieżach,
Konie dyszące w żelaznych pancerzach,
Książę choć dobry dzieciom dobrotliwy,
Któremu służą potworki i dziwy:
Jakie? pytacie. Ja sprawę tą
Zostawiam snom, co wam się śnią…

Snów dobrych życzenia, [w:] Stanisław Grochowiak, Biały bażant, Warszawa 1977, s. 8–9.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj uważnie drugą i czwartą strofę. Co oznaczają słowa: „Ja sprawę tą zostawiam snom, co wam się śnią…”? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Co widzisz, kiedy otwierasz „złotą furtkę snu”? Narysuj fragment sennego obrazu.

Ćwiczenie 10

Dopasuj do fotografii odpowiednie podpisy, czyli obrazy „namalowane słowem” w wierszu przez poetę.

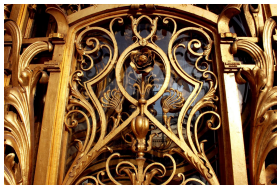
Niebieskie kwiaty stoją przy drodze

Lis ścieżkę omiata płomienną kitą

Jeżyn są grona czarne jak noce

Potężny zamek, zamknięty na tysiąc tajemnych klamek

Otwieram złotą furtkę snu

Nad trawą bocian stoi

Cóż za tą furtką? – Białe jaśminy...

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY-SA 3.0.

Ćwiczenie 11

Jakie środki stylistyczne zauważasz w tym utworze? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 12

Wskaż i zaznacz w wierszu epitety nazywające kolory. Zapisz przykłady innych rzeczowników, które występują w wymienionych wierszu barwach, np. czarny jak noc, kot, smoła… Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 13

Które z wypisanych nazw kolorów mają twoim zdaniem związek z nocą? Jaki? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 14

Zaznacz w tekście wiersza elementy baśniowe. Przeczytaj wyróżnione fragmenty i uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 15

Dopisz do podanych słów rymujące się wyrazy. Znajdziesz je w wierszu.

noce
jeżyny
obmytą
klamek
złu
pancerzach
dziwy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 16

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 17

Wymyślcie i zapiszcie – tutaj lub w zeszycie – swój przepis na udany sen. Pamiętajcie o tytule, składnikach i sposobie przyrządzania. Zastosujcie jednolitą formę czasowników.

Fantastyczna wyobraźnia Vincenta van Gogha

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DqjbAfhXV

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Autoportret z fajką

Vincent van Gogh, Autoportret z fajką, 1886, olej na płótnie, domena publiczna

Vincent van Gogh

1853 – 1890

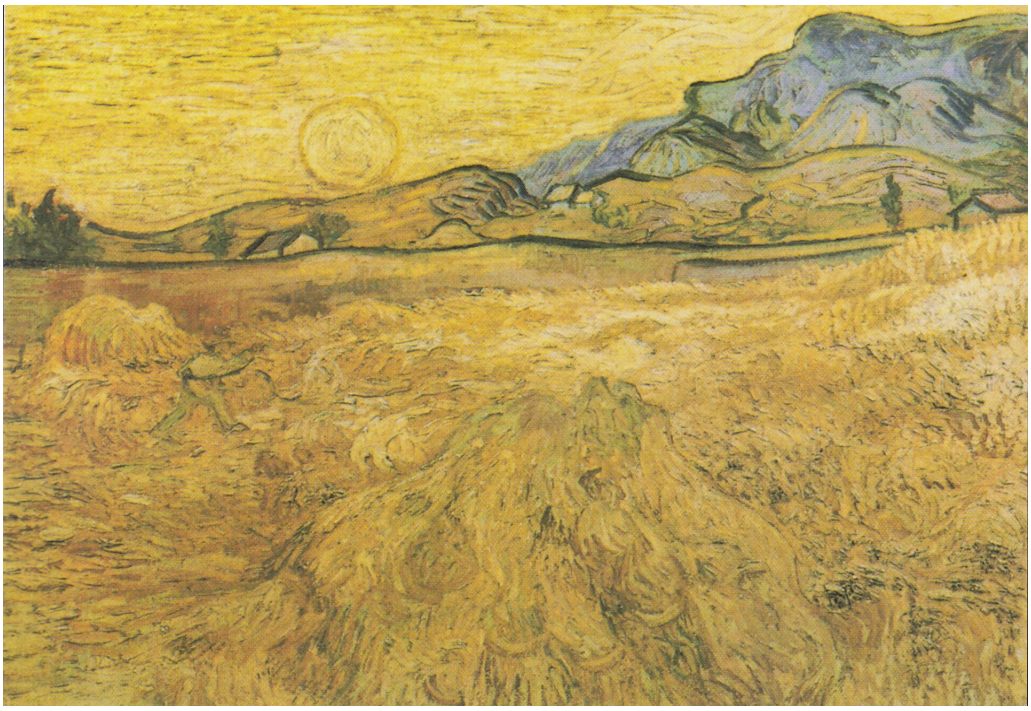
Malarz holenderski. Jego charakterystyczna, pełna nasyconych barw twórczość wywarła silny wpływ na malarstwo XX wieku. Możliwe, że znacie jego „Słoneczniki" lub „Taras kawiarni w nocy". Stworzył także wiele autoportretów – ten obok to „Autoportret z fajką" z 1886 roku.

> **Ćwiczenie 1**
> Przyjrzyj się obrazom dziewiętnastowiecznego malarza holenderskiego Vincenta van Gogha. Zastanów się i odpowiedz na pytania:
>
> - Jakie emocje i uczucia wywołują w tobie te obrazy?
> - Co powoduje, że tak je odbierasz?
> - Co charakteryzuje te dzieła?
> - Jaka kolorystyka w nich dominuje?
> - Który obraz podoba ci się najbardziej? Dlaczego?

Taras kawiarni w nocy

Vincent van Gogh, Taras kawiarni w nocy , 1888, obraz olejny, domena publiczna

Pole pszenicy w słońcu

Vincent van Gogh, Pole pszenicy w słońcu, 1889, obraz olejny, domena publiczna

Gwiaździsta noc nad Rodanem

Vincent van Gogh, Gwiaździsta noc nad Rodanem , 1888, obraz olejny, domena publiczna

Autoportret w filcowym kapeluszu

Vincent van Gogh, Autoportret w filcowym kapeluszu, 1886, olej na płótnie, domena publiczna

Pole pszenicy z cyprysami

Vincent van Gogh, Pole pszenicy z cyprysami, 1889, olej na płótnie, domena publiczna

Ćwiczenie 2

Przyjrzyjcie się obrazowi Vincenta van Gogha pt. „Gwiaździsta noc”. Opowiedzcie, co na nim widzicie, odpowiadając na pytania:

- Czy coś was zachwyca na tym obrazie? Dlaczego?
- Który element obrazu podoba się wam najbardziej? Dlaczego?
- Jakie kolory dominują na tym obrazie?
- Jakie odczucia wywołują dominujące barwy?
- Jakie kreski przeważają na tym obrazie?
- Jakie wrażenie wywołują kreski położone w ten sposób na płótnie?
- Jakie barwy związane z nocą widzicie na obrazie?
- Jak sądzicie, dlaczego drugi tytuł obrazu to „Cyprysy i wieś”?

Gwiaździsta noc (Cyprysy i wieś)

Vincent van Gogh, Gwiaździsta noc (Cyprysy i wieś), 1889, olej na płótnie, domena publiczna

Ćwiczenie 3

Przeczytaj opis obrazu pt. „Gwiaździsta noc". Czy twoje wrażenia z pierwszego kontaktu z obrazem uległy zmianie pod wpływem lektury opisu? Co się zmieniło? Dlaczego? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Opis obrazu „Gwiaździsta noc"

Nad cichym uśpionym miastem kłębią się przedziwne fale; wzgórza, pagórki także zdają się płynąć, tylko domy stoją spokojnie, zamknięte prostymi, krótkimi kreskami. Nawet świecące okna mają kształt regularnych form geometrycznych: prostokątów, kwadratów. Pionowo w niebo strzela wieża kościółka.

Na pierwszym planie z lewej strony groźnie porusza się tajemniczy, przypominający kształtem ogień, cyprys. On także uczestniczy w wirze dziwnych, nadprzyrodzonych zdarzeń. W prawym górnym rogu świeci zagadkowy księżyc (słońce?). Nadnaturalnej wielkości, olśniewające gwiazdy malowane spiralnie zdają się kręcić, wirować, drgać. Pomiędzy nimi przelatują niepokojące, tajemnicze pasma fal, rozświetlonych żółcią, pomarańczem. Może malarz odkrywa nocne sny, tęsknoty, pragnienia unoszące się nad miastem?

Obraz skomponowano na zasadzie kontrastu. W dole – spokojne miasto, w górze – rozedrgane niebo, pokaz fantastycznej wyobraźni.

Ćwiczenie 4

Zaznacz określenia, które twoim zdaniem oddają nastrój panujący na obrazie. Uzasadnij swój wybór pisemnie, tutaj lub w zeszycie.

ponurość, błogość, niepokój, bezpieczeństwo, wesołość, spokój, harmonia, niepewność, napięcie, beztroska

Ćwiczenie 5

Wyszukaj w opisie obrazu słowa i zwroty związane z malarstwem i dopasuj je do odpowiednich grup.

Miejsce w przestrzeni

Światło

Kolor

Kształt

Ruch

z lewej strony

pomarańczowy

w dole

prostokąty

formy geometryczne

żółty

fale rozświetlone żółcią

niebo drga

w prawym górnym rogu

kwadraty

olśniewające gwiazdy

wzgórza i pagórki płyną

gwiazdy kręcą się, wirują, drgają

w górze

pomiędzy nimi

porusza się cyprys

świecące okna

w niebo strzela wieża

kształt ognia

kłębią się fale

świeci księżyc

wir zdarzeń

na pierwszym planie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wyszukaj w opisie obrazu odpowiednie przymiotniki i dopasuj je do podanych rzeczowników.

gwiazdy	spokojne
fale	zagadkowy
miasto	olśniewające
księżyc	tajemniczy
pasma fal	przedziwne
cyprys	niepokojące
zdarzenia	nadprzyrodzone

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Odpowiedz na pytania:

- Jak sądzisz, do jakiego świata pasują przymiotniki z tekstu opisującego „Gwiaździstą noc”? Dlaczego tak uważasz?
- Jak rozumiesz słowa „pokaz fantastycznej wyobraźni”, kończące opis obrazu? Uzasadnij wypowiedzi i zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

W opisie obrazu „Gwiaździsta noc” Vincenta van Gogha pojawia się słowo „kontrast”. Wskaż właściwe wyjaśnienie znaczenia tego wyrazu.

- ◯ Zestawienie elementów zdecydowanie różniących się od siebie.
- ◯ Zestawienie elementów podobnych do siebie.
- ◯ Zestawienie elementów nieco różniących się od siebie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

- Naśladując styl Vincenta van Gogha, namalujcie obrazy pt. „Słoneczny dzień”. Przygotujcie galerię swoich dzieł i porozmawiajcie na temat ich siły wyrazu, użytych barw, rodzaju kreski, kształtów, ruchu.
- Wymieńcie się obrazami. Spróbujcie opisać obrazy kolegów i koleżanek na wzór opisu obrazu „Gwiaździsta noc”.

W przymiotnikowym królestwie barw, smaków i zapachów

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dk3u9OD1e

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Żeby opisać świat, potrzebujemy wielu różnorodnych słów. Jak określić ciasto babci, które wprost rozpływa się w ustach? Jak opisać odczucia naszych zmysłów? Potrzebne są do tego przymiotniki.

Ćwiczenie 1

Wskaż, które cechy można określić za pomocą zmysłu: dotyku, smaku, słuchu, wzroku i węchu.

Dotyk

Smak

Słuch

Wzrok

Węch

kolisty | szary | różany | gładki | pyszny | chropowaty | głośny | jaśminowy | donośny | gorzki | złoty | cierpki | wysoki | mokry

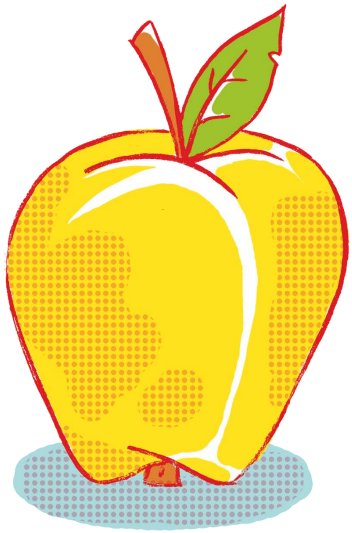
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Jakie cechy może mieć to jabłko? Zapisz tutaj lub w zeszycie określenia owocu związane z różnymi zmysłami.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj uważnie zdania i uzupełnij definicję.

[ ] ludzi, [ ], roślin, rzeczy [ ] nazywane są przez [ ]. Dzięki nim możemy [ ], jak wyglądają, [ ], pachną różne rzeczy, jakie są w [ ], jaki jest [ ], zwierzę, roślina. Przymiotniki odpowiadają na [ ]: jaki?, [ ], jakie?, np. [ ], dobra, okrągłe.

wielki | oraz zjawisk | smakują | człowiek | jaka? | Cechy | zwierząt | pytania | opisać | dotyku | przymiotniki

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Ktoś pozrywał etykietki na pudełkach z cechami. Dopasuj podpis do każdego pudełka.

kolory | wiek | kształty | wielkość

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Które przymiotniki określają wady, a które zalety?

Wady

Zalety

fałszywy | wesoły | miły | bystry | głupi | złośliwy | pyskaty | skąpy | łagodny | uczciwy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

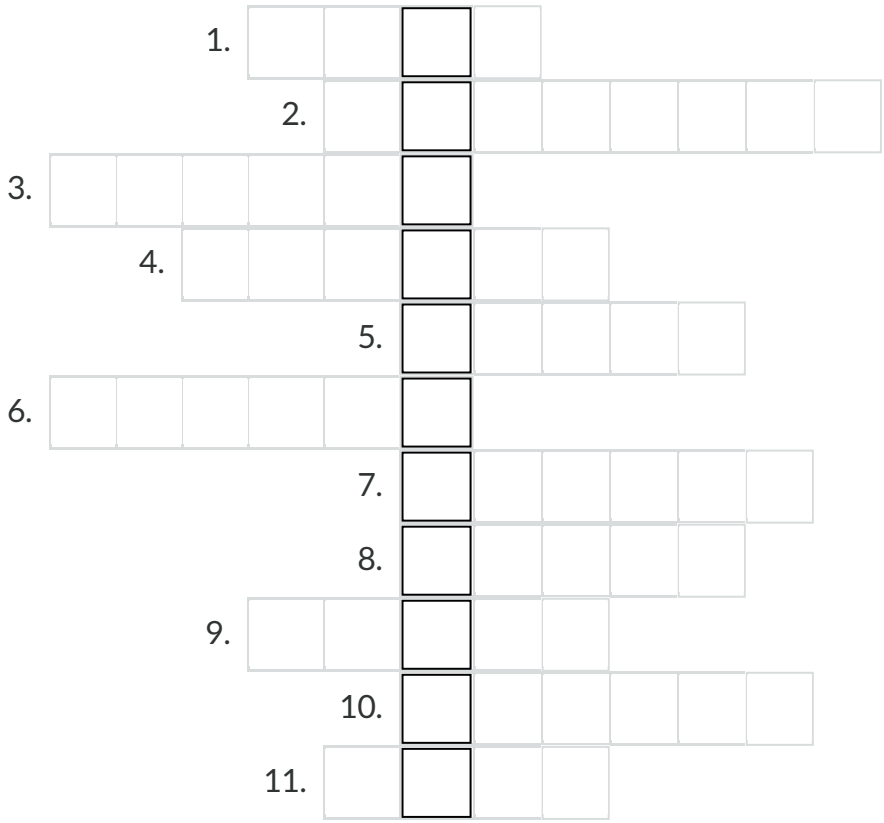
Ćwiczenie 7

Do podanych rzeczowników dopiszcie w zeszytach po dwa przymiotniki określające ich cechy. Postępujcie według wzoru: czekolada – mleczna, gorzka.
Porównajcie swoje propozycje w klasie.

- lustro
- herbata
- wanna
- krzesło
- spódnica
- tablica
- dywan
- książka
- talerz

Ćwiczenie 8

Odgadnij przymiotniki i dowiedz się, co określają.

1. dziecko, srebro, zainteresowanie
2. morze, jezioro, spojrzenie
3. kołdra, spódnica, pamięć
4. cytryna, mina, gleba
5. noc, myszka, woda
6. miód, cukierek, uśmiech
7. szczyt, wzrost, próg
8. brzytwa, żyletka, zima
9. droga, polana, szkółka
10. chleb, las, typ
11. zapach, człowiek, gest

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Dopasuj przymiotniki nazywające odcienie do kolorów podstawowych.

Czerwony

Żółty

Niebieski

lazurowy | chabrowy | kanarkowy | bursztynowy | turkusowy | pąsowy | modry | szkarłatny | malinowy | karminowy | złocisty | szafranowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Od podanych nazw zwierząt utwórz nazwy cech odpowiadające na pytanie *jaki?.*

struś –

wilk –

gołąb –

krokodyl –

sokół –

koń –

lew –

kura –

osioł –

pies –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Uzupełnij podane niżej powiedzenia odpowiednimi przymiotnikami.

ogromny apetyt to _____ apetyt

zdrowy żołądek to _____ żołądek

dużo większa część to _____ część

chlapa, niepogoda to _____ pogoda

nieszczere łzy to _____ łzy

bardzo krótka pamięć to _____ pamięć

wielki upór to _____ upór

bardzo dobry wzrok to _____ wzrok

dobre, czułe serce to _____ serce

dobre zdrowie to _____ zdrowie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co to są gramasożyty?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DqENFhGvY

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

W świecie fikcji wszystko jest możliwe, nawet szkodniki żyjące w książkach, które żywią się słowami. Co by było, gdyby takie pasożyty grasowały w twojej biblioteczce?

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj nagrania fragmentu powieści autorstwa Jaspera Fforde'a. Zwróć uwagę na to, kim są przedstawione postacie.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O gramasożytach czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

O gramasożytach czyta Elżbieta Golińska O gramasożytach czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Jasper Fforde

ur. 1961

Pisarz brytyjski, zafascynowany lotnictwem. Jego powieści łączą w sobie elementy fantasy i parodii, są pełne gier językowych i nawiązań do literatury. Wydał m.in. „Porwanie Jane E.” i „Skok w dobrą książkę”.

Larry D. Moore, licencja: CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 2

Przeczytaj samodzielnie tekst „Gramasożyt” i odpowiedz na pytania:

- Kim są gramasożyty?
- Jak wyglądają te szkodniki?
- Czym żywią się przymiotnikożercy?
- W jaki sposób przymiotnikożercy przenoszą się z książki do książki?

Jasper Fforde

Skok w dobrą książkę

Panna Havisham podniosła pistolet i wypaliła. Pocisk trafił tuż obok dziwnego stwora, który wydał przestraszony krzyk: „Hałk!”, rozłożył skrzydła i odleciał w noc. […]

– Pudło!
Hałas zaalarmował strażników na pokładzie.
– Kto to? – krzyknął jeden z nich. – Jeśli nie w imieniu króla, to, na świętego Jerzego, posmakujecie zaraz ołowiu z mojego muszkietu!
– To ja, panna Havisham – przedstawiła się Havisham z lekkim zakłopotaniem. – W imieniu Jurysfikcji, sierżancie Wade.
– Najmocniej przepraszam, panno Havisham – odpowiedział strażnik pokorniejszym tonem – ale słyszeliśmy strzał.
– To ja strzelałam! – krzyknęła Havisham. – Macie gramasożyty na burcie!
– Naprawdę? – zdziwił się strażnik, wychylając się i rozglądając dookoła. – Nic nie widzę!
– Bo już uciekły, idioto – powiedziała cicho Havisham i dodała głośniej: – Cóż, na przyszłość bądźcie bardziej uważni – a jeśli jakieś zobaczycie, meldujcie natychmiast!
Sierżant Wade zapewnił, że tak uczyni, pożyczył nam dobrej nocy i wycofał się.
– Co to, do licha, jest „gramasożyt”? – zapytałam, rozglądając się wokół siebie nerwowo.
– To gatunek pasożyta, który żyje w książkach i żywi się gramatyką – wyjaśniła panna Havisham. – Nie jestem ekspertem, rzecz jasna, ale ten wyglądał na przymiotnikożercę. Czy widzisz otwór, na którym siedział?
– Tak.
– Opisz mi go.
Popatrzyłam nań i zmarszczyłam brwi. Spodziewałam się, że będzie stary lub ciemny, lub drewniany, lub zbutwiały, lub mokry, ale nie. Nie był też pusty ani ślepy – był to po prostu otwór, ni mniej, ni więcej.
– Przymiotnikożercy żywią się przymiotnikami opisującymi rzeczowniki – wyjaśniła Havisham – ale samego rzeczownika

zazwyczaj nie tykają. Mamy środki owadobójcze, ale w Dickensie te szkodniki nie są na tyle liczne, by powodować poważne straty – jak na razie.
– Jak przenoszą się z książki do książki? – zapytałam, zastanawiając się, czy książbaki Mycrofta nie są gatunkiem antygramasożytów.
– Przesączają się przez okładki, wykorzystując zjawisko zwane wyciekmozą. To dlatego regały biblioteczne nie przekraczają nigdy sześciu stóp długości – powinnaś przestrzegać tej zasady także u siebie w domu. Widziałam domowe biblioteczki ogołocone z wszystkiego oprócz niestrawnych rzeczowników i numerów stron.

Jasper Fforde, Skok w dobrą książkę, tłum. Marzena Chrobak, Kraków 2005.

Ćwiczenie 3

Zamieńcie się w naukowców i zbadajcie, jakie szkody może uczynić w książce przymiotnikożerca. Zastanówcie się, jakie mogą być efekty jego działania. Następnie w tekście, który już znacie z lekcji o Vincencie van Goghu, wszystkie przymiotniki zaznaczcie na biało, żeby stały się niewidoczne.

Opis obrazu „Gwiaździsta noc" Vincenta van Gogha

Nad cichym uśpionym miastem kłębią się przedziwne fale; wzgórza, pagórki także zdają się płynąć, tylko domy stoją spokojnie, zamknięte prostymi, krótkimi kreskami. Nawet świecące okna mają kształt regularnych form geometrycznych: prostokątów, kwadratów. Pionowo w niebo strzela wieża kościółka.

Na pierwszym planie z lewej strony groźnie porusza się tajemniczy, przypominający kształtem ogień, cyprys. On także uczestniczy w wirze dziwnych, nadprzyrodzonych zdarzeń. W prawym górnym rogu świeci zagadkowy księżyc (słońce?). Nadnaturalnej wielkości, olśniewające gwiazdy malowane spiralnie zdają się kręcić, wirować, drgać.

Pomiędzy nimi przelatują niepokojące, tajemnicze pasma fal, rozświetlonych żółcią, pomarańczem. Może malarz odkrywa nocne sny, tęsknoty, pragnienia unoszące się nad miastem?

Obraz skomponowano na zasadzie kontrastu. W dole – spokojne miasto, w górze – rozedrgane niebo, pokaz fantastycznej wyobraźni.

Ćwiczenie 4
Uzupełnijcie notatkę badacza wnioskami. Możecie zrobić to tutaj lub w zeszycie.

Problem badawczy: Jakie szkody w tekście może uczynić przymiotnikożerca?
Wniosek:

Ćwiczenie 5
Przeczytajcie, czym żywi się gramasożyt.

- Jak uważacie, czy może zjadać jeszcze inne części mowy?
- Jakiej części mowy nie trawi?
- Wymyślcie nazwy dla szkodników żywiących się czasownikami i przysłówkami.

Ćwiczenie 6
Do opisu obrazu tym razem wkradły się pasożyty żywiące się czasownikami i przysłówkami, dlatego zaznaczcie na biało dodatkowo te części mowy. Przeczytajcie głośno tekst bez przymiotników, czasowników, przysłówków i sformułujcie nowy wniosek. Napiszcie, dlaczego należy strzec utwory literackie przed gramatożercami. Swoje wnioski zapiszcie tutaj lub w zeszycie.

Wniosek: Język polski bez przymiotników, czasowników i przysłówków...

Ćwiczenie 7

W tekście „Gramasożyt” jest również mowa o antygramatożercach. Zastanówcie się, jaki to rodzaj szkodnika? Czym mógłby się żywić? Swoje spostrzeżenia zapiszcie tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

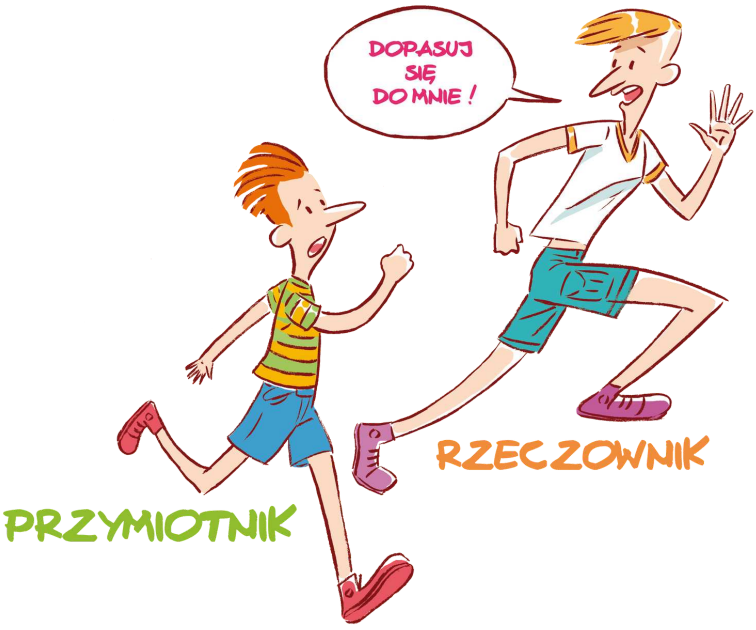
Narysuj wybranego przez siebie szkodnika, który żeruje w książkach.

Przymiotnik do rzeczownika? Jak ulał!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DkkowVxsK

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przymiotnik dostosowuje swoją formę do określanego rzeczownika. Przyjmuje jego **rodzaj** i, podobnie jak on, odmienia się przez **przypadki** i **liczby**.

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się, jak ten sam przymiotnik dopasowuje się do różnych rzeczowników. Czy zauważasz jakąś regułę?

	Liczba pojedyncza		
	Rodzaj męski	Rodzaj żeński	Rodzaj nijaki
M.	zdrowy (chłopiec)	zdrowa (dziewczyna)	zdrowe (dziecko)
D.	zdrowego (chłopca)	zdrowej (dziewczyny)	zdrowego (dziecka)
C.	zdrowemu (chłopcu)	zdrowej (dziewczynie)	zdrowemu (dziecku)
B.	zdrowego (chłopca)	zdrową (dziewczynę)	zdrowe (dziecko)
N.	zdrowym (chłopcem)	zdrową (dziewczyną)	zdrowym (dzieckiem)
Ms.	zdrowym (chłopcu)	zdrowej (dziewczynie)	zdrowym (dziecku)
W.	zdrowy (chłopcze)!	zdrowa (dziewczyno)!	zdrowe (dziecko)!

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Liczba mnoga

	Rodzaj męskoosobowy	Rodzaj niemęskoosobowy
M.	zdrowi (chłopcy)	zdrowe (koty, dziewczyny, dzieci)
D.	zdrowych (chłopców)	zdrowych (kotów, dziewczyn, dzieci)
C.	zdrowym (chłopcom)	zdrowym (kotom, dziewczynom, dzieciom)
B.	zdrowych (chłopców)	zdrowe (koty, dziewczyny, dzieci)
N.	zdrowymi (chłopcami)	zdrowymi (kotami, dziewczynami, dziećmi)
Ms.	zdrowych (chłopcach)	zdrowych (kotach, dziewczynach, dzieciach)
W.	zdrowi (chłopcy)!	zdrowe (koty, dziewczyny, dzieci)!

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 2

Dopasuj właściwe przymiotniki do rzeczowników.

śnieg – ____

smoła – ____

las – ____

księżyc – ____

myszka – ____

jabłko – ____

barszcz – ____

oczy – ____

niebo – ____

czarna | zielony | błękitne | biały | złote | granatowe | szara | czerwony | srebrny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uzupełnij wniosek.

Rodzaj przymiotnika zależy od rodzaju określanego ____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Forma przymiotnika, którą znajdziesz w słowniku, to mianownik liczby pojedynczej rodzaju męskiego. Utwórz formy słownikowe od podanych przymiotników.

smacznej –

apetycznymi –

wyśmienitemu –

wyborne –

pysznych –

smakowitą –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Ułóż i zapisz tutaj lub w zeszycie zdanie z nazwą potrawy mającej cechy, o których była mowa w poprzednim ćwiczeniu.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij zdania właściwymi formami przymiotnika „ładny”.

Mieszkam w **okolicy**.

Rafał zebrał **sumkę**.

Na stole stał wazon z **kwiatami**.

Pan Mazurek zapowiadał dzisiaj **pogodę**.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Jakimi częściami mowy są wyrazy wyróżnione w poprzednim ćwiczeniu? Określ ich formę (przypadek, liczbę i rodzaj). Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Z menu cukierni zniknęły wszystkie przymiotniki. Dopasuj przymiotniki w odpowiedniej formie i uzupełnij kartę deserów. Następnie określ ich formę (przypadek, liczbę, rodzaj).

MENU

Lody z polewą ____

____ *fantazja*

____ *delicje*

____ *pucharek*

Banany z wiórkami ____

Gruszki w sosie ____

Sen ____ *popołudnia*

Sorbet z ____ *herbaty i miodu*

Pierniczki na ____ *wafelkach*

zielonej | Brzoskwiniowe | kokosowymi | letniego | porzeczkowym | Rajski | czekoladową | migdałowych | Bananowa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Znajdź i zaznacz przymiotniki w podanym tekście.

Chomika syryjskiego ☐ odkryto na terenie ☐ Syrii w 1839 roku. Obecnie ☐ w hodowli spotyka się chomiki białe ☐ z czerwonymi ☐ oczami oraz białe ☐ z czarnymi ☐ oczami. Są również chomiki złociste ☐ , czarne ☐ i szare ☐ . Chomik w domu od pierwszego ☐ momentu musi mieć własne ☐ , wygodne ☐ „mieszkanie". Jest gryzoniem i konieczność stałego ☐ ścierania mocnych ☐ siekaczy może być powodem wielu ☐ zniszczeń. Jest zwierzęciem aktywnym ☐ i sprytnym ☐ . Lubi się wspinać, nieraz bardzo ☐ wysoko ☐ , i przeciskać między przeróżnymi ☐ przedmiotami.
Do pomieszczenia chomika możemy włożyć krótkie ☐ gałązki wierzby lub drzew owocowych ☐ . Chomik będzie ścierał ząbki, które stale ☐ mu odrastają.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij odnalezionymi przymiotnikami poniższe wyrażenia. Przymiotniki zapisuj w kolejności alfabetycznej.

chomika (jakiego?) – ____

chomiki (jakie?) – ____, ____, ____, ____

mieszkanie (jakie?) – ____, ____

ścierania (jakiego?) – ____

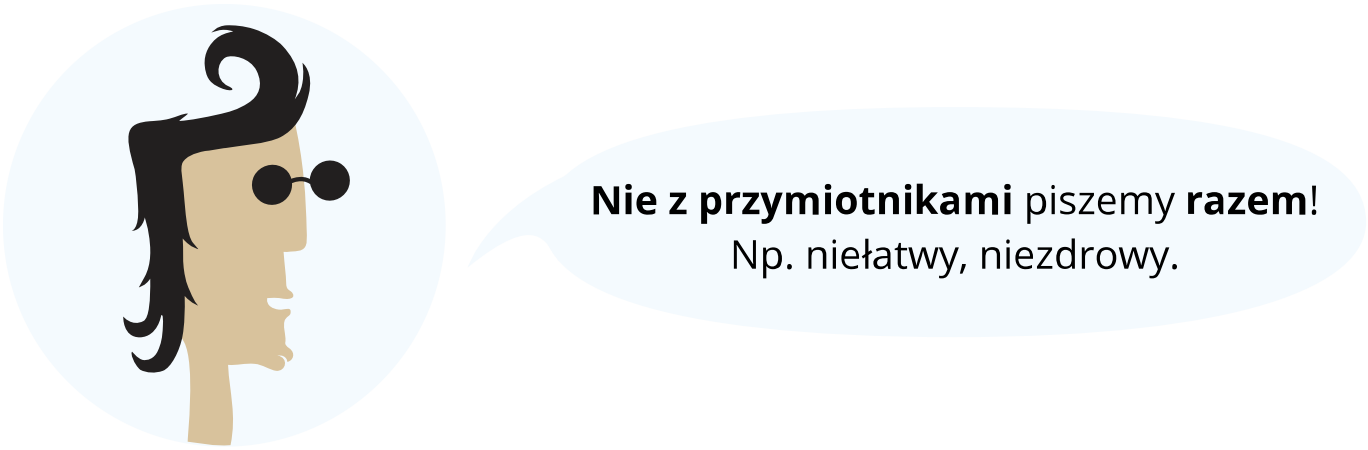
siekaczy (jakich?) – ____

zwierzęciem (jakim?) – ____, ____

przedmiotami (jakimi?) – ____

gałązki (jakie?) – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 11

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy rozum śpi

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D5WnpixH0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy zastanawiło cię kiedyś, po co nam sen? Albo czy zwierzęta potrzebują tyle samo snu, co człowiek? Wkrótce poznasz odpowiedzi na te pytania.

> **Ćwiczenie 1**
> Porozmawiajcie o waszych potrzebach snu i sposobach na dobry sen.
>
> - Ile godzin snu potrzebujecie, żebyście mogli wstać wypoczęci i pełni energii?
> - Jak często zdarza się wam po przebudzeniu czuć zmęczenie?
> - Jak myślicie, czym może grozić brak snu?

> **Ćwiczenie 2**
> Sprawdź, punkt po punkcie, dlaczego sen jest taki ważny dla naszego zdrowia.

Jacob Bøtter, licencja: CC BY-SA 2.0

Ćwiczenie 3

Wysłuchaj nagrania tekstu Anthony'ego Smitha „Sen". Słuchając, notuj najważniejsze informacje. Zapisz:

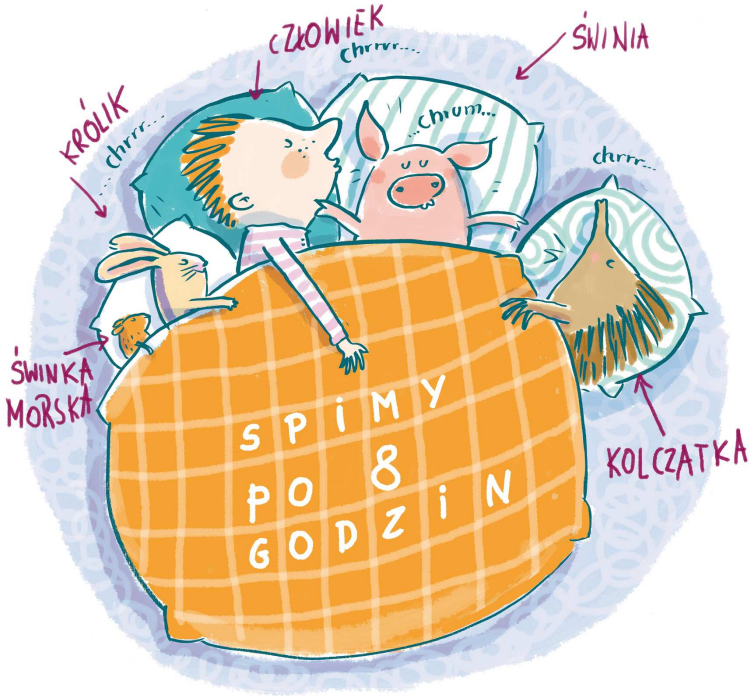
- które zwierzęta potrzebują tyle samo snu, co człowiek;
- które zwierzęta śpią najdłużej, które najkrócej;
- dlaczego niektóre zwierzęta nie mogą pozwolić sobie na długi sen.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O śnie czyta Maciej Gudowski

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

O śnie czyta Maciej Gudowski O śnie czyta Maciej Gudowski Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 4

Przeczytaj uważnie fragment „Sen” i porównaj swoją notatkę z treścią tekstu. Odpowiedz na pytania:

- Co jest treścią tekstu?
- Jaką wiedzę przekazuje?
- Jakie informacje można w nim znaleźć?
- Czym różni się od tekstów literackich?
- Jak można nazwać taki tekst?

Anthony Smith

Sen

Co się dzieje w organizmie, który regularnie, z konieczności, zagadkowo i na długi okres wyłącza znaczną część swojej całości? [...] Myśli, które mogą wtedy przebiegać przez umysł, nie są inspirowane przez zdarzenia zachodzące w najbliższym otoczeniu; są one, jeśli człowiek nie jest pod tym względem wyjątkiem, dziwaczną mieszaniną dawnych zdarzeń, tłumionych obaw, pragnień i zjawisk irracjonalnych.

Teraz kilka faktów. [...] Czas trwania snu jest różny. Leniwiec olbrzymi śpi 20 godzin na dobę; króliki, świnie, kolczatki, świnki morskie i człowiek śpią około 8 godzin; krowy, słonie, osły, owce i konie zadowalają się 2–3 godzinami. [...] Wszystkie płazy mają okresy bezruchu przypominające sen, wydaje się też, że niektóre ryby czasem zasypiają [...], również wszystkie owady przejawiają co najmniej jeden okres braku aktywności w ciągu dnia. W żadnym razie nie można uznać, że sen jest typowy tylko dla człowieka, że jest następstwem [...] dużej aktywności mózgu. [...]

Większość gatunków zagrożonych przez drapieżniki musi się lękać zaniku uwagi i te śpią krótko. Żyrafie potrzeba po obudzeniu zaledwie

10 sekund, by stanąć na nogi i gatunek ten śpi tylko 2 godziny w ciągu nocy, ale przez te dwie godziny rzeczywiście śpi. Korzyści płynące ze snu najwyraźniej przewyższają związane z nim ryzyko. Ślepy delfin indyjski, zawsze zagrożony przez bystre prądy, wśród których żyje, śpi 90-sekundowymi momentami, co zmniejsza niebezpieczeństwo rozbicia się o ostre skały [...]. Butelkonosy delfin [...] śpi jedną półkulą mózgu naraz. [...] Wykryto, że jedno jego oko pozostaje otwarte, a drugie się zamyka, gdy zwierzę wykonuje tę sztuczkę „rozszczepienia" swego mózgu. W zwykłych warunkach obydwie półkule mózgowe delfina pozostają w ścisłej współpracy. Taki układ, dający się przyrównać do snu jednego wartownika, gdy drugi czuwa, ma tak wiele zalet, iż trudno się nie dziwić, że nie wykształcił się on również u innych gatunków.

Anthony Smith, Sen, [w:] Anthony Smith, Umysł, tłum. Bogdan Kamiński, Warszawa 1989.

Ćwiczenie 5

W każdym zadaniu zaznacz prawidłową odpowiedź. Pamiętaj, że odpowiedź jest tylko jedna. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas. Jeśli się pomylisz, spróbuj jeszcze raz.

Ćwiczenie 6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 7

Wybierz się do biblioteki i sprawdź, jakie książki popularnonaukowe są w niej dostępne. Przejrzyj kilka z nich. Może coś cię zainteresuje? Zapisz w zeszycie tytuły dziesięciu wybranych książek popularnonaukowych, pamiętaj o nazwie wydawnictwa i o roku wydania.

Pierwsza, druga, a trzeciej...

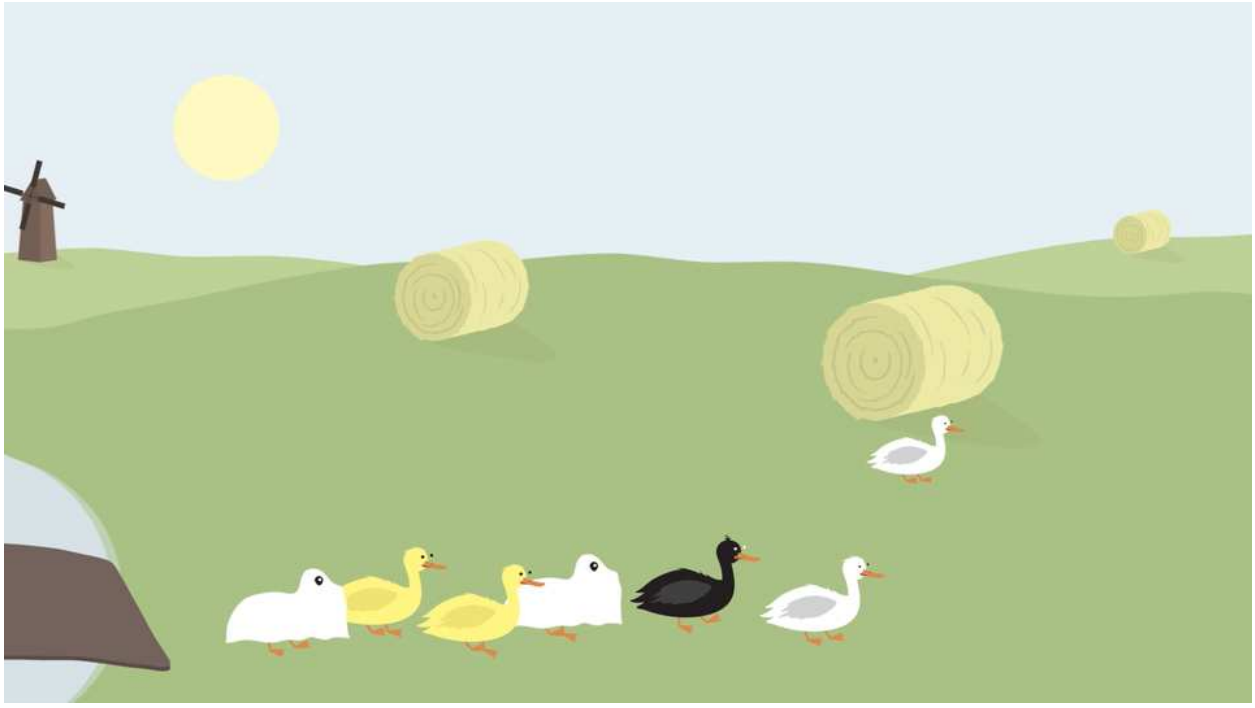
Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DZlVYsTnL

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na dzisiejszą lekcję zaprosimy panią Matematykę. Pomoże nam ona w nazywaniu cyfr arabskich i znaków rzymskich oraz podpowie wyniki działań.

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyjcie film. Ile kaczek w nim wystąpiło? Jak myślicie, dlaczego kaczorowi trudno było je policzyć?

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Trudny rachunek

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net

Trudny rachunek Trudny rachunek Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0, muzyka: audiojungle.net.

Ćwiczenie 2

Przeczytaj głośno wiersz Juliana Tuwima „Trudny rachunek". Zwróć uwagę na cyfry w nawiasach. Zapisz je słownie. Uwaga: pamiętaj, że wszystkie wersy zaczynają się wielką literą.

Szły raz drogą [3] ____ kaczuszki,
Grzeczne, że aż miło:
Pierwsza biała, [2] ____ czarna,
A [3] ____ nie było.
Na spotkanie tym kaczuszkom
[2] ____ znajome wyszły:
[1] ____ z krzaków, druga z sieni,
[3] ____ prosto z Wisły.
Aż tu jeszcze [1] ____ idzie,
Bardzo wesolutka,
Idzie sobie, podskakuje,
A ta [2] ____ – smutna.
Siadły wszystkie na ławeczce,
Wtem [9] ____ krzyczy:
„[5] ____ nas było, a jest [8] ____!
Kto nas wreszcie zliczy?"
Na to mówi jej ta [3] ____:
„Sprawa bardzo trudna!
Wyszłam [1] ____, przyszłam [6] ____,
Teraz jestem [7] ____!"
I nie mogły się doliczyć,
Nic nie wyszło z tego,
Więc do domu, choć to kaczki,
Wróciły gęsiego.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Liczebnik główny nazywa liczbę czegoś, np. dwa, trzydzieści. Odpowiada na pytania: **ile? ilu?**
Liczebnik porządkowy nazywa **kolejność** w zbiorze elementów, np. drugi, trzydziesty. Odpowiada na pytanie: **który z kolei?**

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Przyporządkuj wypisane z wiersza „Trudny rachunek” liczebniki główne i porządkowe.

Liczebniki główne

Liczebniki porządkowe

trzeciej | osiem | druga | pierwsza | dziewiąta | dwie | jedna | trzecia | siódma | trzy | pięć | szósta

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wskaż liczebnik w każdym zdaniu.

Urodziłem ☐ się ☐ w ☐ tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym ósmym ☐ roku ☐ .

Mam ☐ dwóch ☐ braci ☐ .

Dostałam ☐ od ☐ babci ☐ dziesięć ☐ złotych ☐ .

Wczoraj ☐ miałem ☐ pięć ☐ lekcji ☐ .

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Zapisz pytania, na jakie odpowiadają liczebniki w zdaniach, oraz określ, które są liczebnikami głównymi, a które porządkowymi.

Urodziłem się w tysiąc dziewięćset dziewięćdziesiątym ósmym roku.

Pytanie: Liczebnik:

Mam dwóch braci.

Pytanie: Liczebnik:

Dostałam od babci dziesięć złotych.

Pytanie: Liczebnik:

Wczoraj miałem pięć lekcji.

Pytanie: Liczebnik:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ciekawostka

Liczebniki występują w większości języków świata. Za wyjątek uchodzi język pirahã z dżungli amazońskiej. W języku tym występują tylko wyrazy „hoi” (mało) i „baagiso” (dużo).

Ćwiczenie 6

Do podanych powiedzeń dopisz liczebnik w odpowiedniej formie. Wyróżnione litery w zdaniach, w które wstawiłeś liczebniki główne, utworzą hasło. Zapisz je poniżej.

Wycisnął ze mn**i**e (7) _____ poty.

Mart**a** **s**łuchała go (1) _____ uchem.

Wziął**eś** ze **s**obą (2) _____ śniadanie?

Musisz **z**awsze wt**r**ą**c**ać swoje (3) _____ grosze?

Ch**c**iał z Alic**j**ą porozmawiać w (4) _____ oczy.

Prze**w**rócił się n**a** (2) _____ **b**ok.

Bę**d**ę zły jak (100) _____ diabłów!

Hasło: _____!

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Odpowiedz na pytania. Zapisz w zeszycie numery zdań, w których znajdą się liczebniki główne.

1. Wiele radości to ile pociech? ____
2. Coś lichego to od ilu boleści? ____
3. Sprytny, cwany to kuty na ile nóg? ____
4. Nie ma co jeść, gdzie ile kucharek? ____
5. Do ilu razy sztuka? ____
6. Intuicja to który zmysł? ____
7. Za którą górą dzieją się baśnie? ____
8. Cztery kąty i który piec? ____
9. Który korzysta, gdzie dwóch się bije? ____
10. Które koty za płoty? ____

siedmiu | szósty | piąty | siódmą | cztery | trzeci | sto | pierwsze | trzech | sześć

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zapisz liczby cyframi arabskimi.

czterdzieści osiem

sześć tysięcy

siedem

tysiąc dziewięćset

pięćset sześćdziesiąt jeden

sto dwanaście

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zapisz słowami liczby.

5

10

56

2006

962

129 000

1 000 000

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Wiedząc, że Rzymianie do zapisu liczb używali siedmiu liter, z których każda oznaczała określoną cyfrę lub liczbę, zapisz słownie liczby.

I = 1; V = 5; X = 10; L = 50; C = 100; D = 500; M = 1000

IX

DCL

VI

MM

LX

CLXI

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Jakie miesiące ukryły się pod tymi znakami?

III

V

XI

VIII

IV

IX

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Odczytaj działania, zapisz słownie wynik.

$7 \cdot 8 =$ ____

$22 - 3 =$ ____

$3 \cdot 5 =$ ____

$100 : 5 =$ ____

$50 + 13 =$ ____

$100 - 4 =$ ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jak sobie pościelesz...

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1Eo1nxKW

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Co waszym zdaniem znaczy przysłowie „Jak sobie pościelesz, tak się wyśpisz”?
- Co wspólnego mają ze sobą to przysłowie i „Każdy jest kowalem swojego losu”?
- Jak sądzicie, jak ważny jest sen w naszym życiu?
- Jakie znaczenie ma sen dla naszego zdrowia?
- Jakie macie sposoby na to, by dobrze spać i wysypiać się?

Ćwiczenie 2

Przyjrzyj się pokojowi, w którym śpi dziewczynka. Sprawdź, czy pamiętała o wszystkim, zanim położyła się do łóżka.

Ćwiczenie 3

Napisz tutaj lub w zeszycie, jaką pościel lubisz: wolisz twardą czy miękką poduszkę? Lekką kołdrę czy grubą pierzynę? Prześcieradło frotté czy lniane? Dlaczego?

Ćwiczenie 4

Jakie mogą być elementy pościeli? Dopasuj ich opisy do właściwych grup.

Poduszka

Prześcieradło

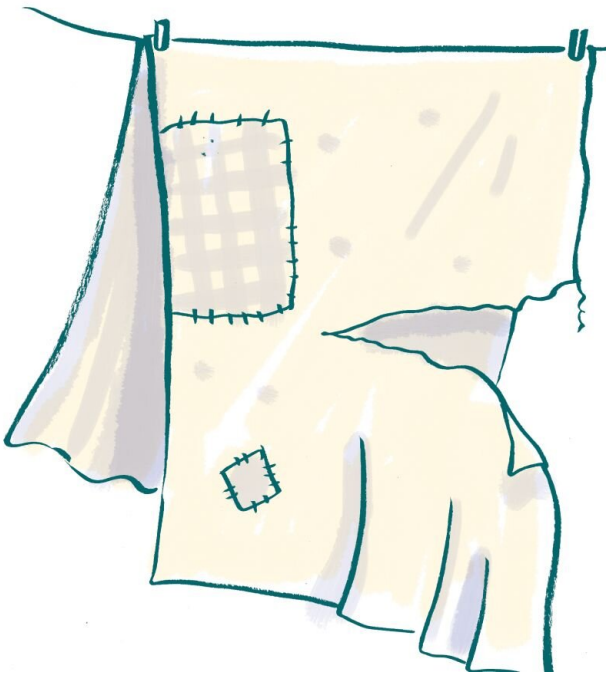
Kołdra

dekoracyjna | lniane | lekka | elektryczna | ciepła | puchowa | wełniana | z pierza | twarda | z gumką | frotté | bawełniane

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Obejrzyjcie film z recytacją fragmentów wiersza Agnieszki Frączek pt. *Kołdra*. Zastanówcie się, jakie kłopoty sprawiła Grzesiowi kołdra?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Kołdra czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Kołdra czyta Elżbieta Golińska Wiersz Kołdra czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 6

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Kto jest bohaterem wiersza?
- Co jest tematem wiersza?
- Czy kołdra z wiersza jest zwyczajną pościelą, jaką macie w swoich łóżkach?
- Czy według was w tym wierszu ukryta jest mądrość przysłowia, o którym rozmawialiście wcześniej?
- Jak Grześ poradził sobie z tą dziwną kołdrą?

Ćwiczenie 7

Przeczytaj uważnie tekst wiersza i zaznacz w nim czynności, jakie wykonuje kołdra. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Agnieszka Frączek

Kołdra

(fragmenty)
Kupił Grzesio kołdrę z puchu:
”Ciepło będzie mi jak w uchu!”

Chciał się kołdrą przykryć właśnie,
a tu ona jak nie wrzaśnie:
– Nie wytrzymam! Co za ziąb!
I ucieka w ciemny kąt...

Raz zwinęła się w kuleczkę :
– Tak posiedzę przez chwileczkę,
bo guziki mam jak z lodu.
Grypę złapię z tego chłodu!

(...)

Grześ – zmarznięty, niewyspany –
chciał się zdrzemnąć choć nad ranem.
Nagle...
– Brrr! Jak zimno! – kołdra drze się
i układa się pod Grzesiem .

Więc – choć może to niemądre –
kupił Grześ tej kołdrze kołdrę.

Agnieszka Frączek, Kołdra, [w:] tejże, Bziki Weroniki, Warszawa 2005, s. 86.

Ćwiczenie 8

Dopisz do zdań brakujące wyrazy i utwórz definicję.

Autorka wiersza przypisała kołdrze cechy _____. Środek stylistyczny, w którym przedmiotom nadaje się takie cechy, nazywamy _____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytajcie wiersz z podziałem na role.

Ćwiczenie 10

Znajdź i zaznacz w wierszu synonimy słowa „zimno”. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 11

Otaczają nas różne przedmioty. Jak myślicie, co by się stało, gdyby zaczęły się zachowywać jak kołdra z wiersza? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 12

Wymyślcie historię innego przedmiotu, który zacząłby się, podobnie jak kołdra, dziwacznie zachowywać. Ułóżcie rozmowę między wami a wybranym przedmiotem. Zaprezentujcie swoje dialogi.

Dlaczego skarpetki gubią swoje pary?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D13Ruu5k7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Niedoparki to niewielkie stworki, które mieszkają z nami i zajmują się podkradaniem samotnych skarpetek. A może żyją tylko w śnie pana Wawrzyńca? Przekonajcie się sami.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij różne znaczenia słowa „sen” w podanych zdaniach.

- Miałem dzisiaj piękny sen.
- Sen noworodka trwa zazwyczaj dwadzieścia godzin na dobę.
- Spełniły się moje sny o zwycięstwie.

Ćwiczenie 2

Wskażcie błędy w poniższych zdaniach i wyjaśnijcie, na czym one polegają.

- Kasia spała kolorowym snem.
- Dziecko miało kamienne sny.
- W dochodzeniu do zdrowia ważną rolę odgrywa proroczy sen.
- Siostra przestraszyła się, bo miała zdrowy sen.

Ćwiczenie 3

Znajdź odpowiednie zakończenia zdań.

Kasia spała	zdrowy sen.
Dziecko śniło	kamiennym snem.
W dochodzeniu do zdrowia ważną rolę odgrywa	kolorowy sen.
Moja siostra miewa	prorocze sny.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyj się ilustracji. Co przedstawia? Czy znasz jakieś przesądy dotyczące tej fazy Księżyca?

Pełnia Księżyca
licencja: CC 0

Ciekawostka

Księżyc od zawsze inspirował ludzką wyobraźnię. Mówiono, że gdy pełna srebrna tarcza oświetla noc, budzą się do życia tajemnicze istoty. Wilkołaki, wiedźmy, duchy i inne postaci ze świata snów i złudzeń przy pełni potrafiły nieźle nabroić! Dziś przy tej fazie Księżyca nie obwieszamy się już amuletami i czosnkiem (ponoć chronił przed wampirami), ale – jak kilka lat temu udowodnili szwajcarscy naukowcy – śpimy zdecydowanie gorzej. Po części dlatego, że podczas pełni Księżyc jest widoczny na niebie prawie przez całą noc. Ta staje się mniej „ciemna", co wpływa negatywnie na hormony sterujące naszym nocnym odpoczynkiem. Trudno spokojnie spać, a sam sen jest wyjątkowo płytki. Rano budzimy się… zmęczeni. Niektórzy uważają też – choć na razie brak na to dowodów naukowych – że Księżyc, oddziałując grawitacyjnie na Ziemię (powoduje m.in. przypływy i odpływy mórz), działa także na nas, szczególnie silnie podczas pełni. Organizm ludzki zatrzymuje wtedy w tkankach wodę, przez co czujemy się nabrzmiali, opuchnięci i ociężali. I gorzej sypiamy.

Ćwiczenie 5

Wysłuchaj nagrania tekstu pt. „Sen pana Wawrzyńca". Jak spał pan Wawrzyniec? Kim są bohaterowie tego fragmentu?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O śnie pana Wawrzyńca czyta Elżbieta Golińska O śnie pana Wawrzyńca czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Pavel Šrut

ur. 1940

Czeski poeta, tłumacz i autor książek dla dzieci. W języku polskim ukazały się m.in. jego „Niedoparki" oraz „Niedoparki powracają".

> **Ćwiczenie 6**
> Przeczytaj tekst i odpowiedz na pytania.
>
> - O czym jest ten tekst?
> - Który fragment podoba ci się najbardziej? Dlaczego?
> - Kim był pan Wawrzyniec?
> - Na jakim instrumencie grał?
> - Jakie ma sny podczas pełni?

> **Pavel Šrut**
>
> ## Sen pana Wawrzyńca
>
> Pan Wawrzyniec miał twarz jak arbuzik, na nosie okulary, a na głowie burzę loków – mimo to mieszkał zupełnie sam. Był jeszcze całkiem młodym starym kawalerem. […]
> Pan Wawrzyniec lubił wesela i raz albo nawet dwa razy w tygodniu chodził na jakieś.
> Tyle że mniej więcej z taką samą częstotliwością chadzał na pogrzeby, i czasem jedno myliło mu się z drugim.
> Tak to już bywa u muzyków.
> Bo pan Wawrzyniec był muzykiem. Dął w trąbkę, wesoło na ślubie,

smutno na pogrzebie, a jak mu się nieraz pomyliło, cisnął marsz pogrzebowy na ślubie albo fanfarę ślubną na pogrzebie i potem wracał do domu jak niepyszny. […]
Za oknem zapadł zmrok, na nocne niebo wybierał się okrągły księżyc. Czas spać.
Była pełnia i pan Wawrzyniec zasypiał ze świadomością, że będzie miał dziwne sny.
Zawsze takie miał, kiedy była pełnia. […]
Trzask rozbitego szkła od razu obudził śpiącego.
Pan Wawrzyniec usiadł na łóżku i w świetle księżyca zobaczył Hihlika. "Wszystko jest możliwe, kiedy jest pełnia", pomyślał. Ale dla pewności zapytał:
– Nie jesteś myszą?
– Hi, hi, hi, jestem Hihlik!
– Co to jest hihlik? Jakiś gryzoń?
I dodał z obawą:
– Nie jesteś groźny? Nie gryziesz?
– Hi, hi, hi, nie gryzę ludzi! Tylko skarpetki. Jestem niedoparkiem, a Hihlik to moje imię.
– Śmieszne imię – sapnął pan Wawrzyniec.
– Też tak myślę – przytaknął Hihlik ze smutkiem.
– A co ty tu właściwie robisz?
Okrągły księżyc za oknem świecił tak wyjątkowo, że ta przyjacielska rozmowa nie wydawała się panu Wawrzyńcowi niczym szczególnym.
Hihlik milczał. Nie mógł przecież powiedzieć: „Panie Wawrzyniec, wie pan, mamy tu wspólne skarpetki. Jedną zawsze panu zostawiam, a tę drugą zjadamy, ja i dziadek".
– Zadałem ci pytanie! – burknął pan Wawrzyniec, żeby pokazać, kto w tym domu rządzi.
– Wszystko panu wytłumaczę, jeśli mnie pan łaskawie wypuści. Bo ja

jestem złapany, niech pan spojrzy!
Pan Wawrzyniec dopiero teraz zaważył, że to dziwne stworzenie tkwi w szczękach pułapki, którą wieczorem nastawił.
– Ojej, wybacz – powiedział i podniósł ramkę.
Ramka odskoczyła, a z nią i Hihlik. Kiedy już był wolny, pomyślał przez chwilę, żeby dać nogę tak jak jego przebiegli kuzyni.
Zaraz jednak sam się zawstydził tej myśli. Ładnie podziękował panu Wawrzyńcowi i obiecał, że od dziś nie tknie jego skarpetek.
– A jak pan będzie chciał, nawet możemy się z dziadkiem od pana wyprowadzić – oświadczył w końcu wspaniałomyślnie.
Pan Wawrzyniec wybałuszył oczy.
– Co takiego? Ty ze mną mieszkasz? – z trudem łapał oddech. – W dodatku z jakimś dziadkiem?
– Z moim dziadziusiem, panie Wawrzyńcu, wychowuje mnie, odkąd moi rodzice wyjechali za granicę, ale jest bardzo stary i nawet już nie wychodzi – wyrzucił z siebie Hihlik, a pana Wawrzyńca dopadło okrutne zmęczenie.
– Słuchaj no, ty Hihliku, ja już nie chcę słyszeć, widzieć i wiedzieć, bo to wszystko mi się śni. Jeszcze się nie obudziłem. Tylko mi się śni, że się obudziłem i rozmawiam tu sobie z jakimś chucherkowatym niedoparkiem. Rozumiesz? – ziewnął pan Wawrzyniec i nakrył głowę kołdrą.
Hihlik nie wiedział, co miałby odpowiedzieć na ten wywód.

Pavel Šrut, Sen pana Wawrzyńca, [w:] tegoż, Niedoparki, tłum. Julia Różewicz, Wrocław 2012.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj jeszcze raz tekst pt. „Sen pana Wawrzyńca" i znajdź w nim rozmowę między panem Wawrzyńcem a Hihlikiem. Wypowiedzi pana Wawrzyńca zaznacz na czerwono, a wypowiedzi Hihlika – na zielono.

Ćwiczenie 8

Przygotujcie się do głośnego czytania tekstu z podziałem na role (pan Wawrzyniec, Hihlik, narrator). Postarajcie się przekazać intencję tekstu oraz swoje odczucia.

Ćwiczenie 9

Wyszukaj w tekście wyjaśnienie, dlaczego Hihilik nazwał siebie niedoparkiem. Przeczytaj ten fragment.

Ćwiczenie 10

Wyszukaj w tekście odpowiednie przymiotniki i dopisz do podanych rzeczowników.

niedoparek
stworzenie
niebo
księżyc
sny
rozmowa
zmęczenie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Co mogło się wydarzyć dalej? Dopiszcie dalszy ciąg opowieści.

Czy można malować słowem?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1TGTZqn4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zamknijcie oczy. Wyobraźcie sobie ciepły letni wieczór pod gołym niebem. Słyszycie, jak grają świerszcze, jak kumkają żaby? Czujecie powiew delikatnego wiatru na policzkach i miękką trawę pod kocem, na którym siedzicie? A co widzicie? Jakie obrazy nasuwają się wam, kiedy myślicie o sierpniowym wieczorze?

> **Ćwiczenie 1**
> Przyjrzyj się obrazom. Wybierz ten, który podoba ci się najbardziej.

Niebo o zachodzie słońca, Jamajka, Wschodnie Indie

Frederic Edwin Church, Niebo o zachodzie słońca, Jamajka, Wschodnie Indie, 1865, olej na papierze, domena publiczna

Plaża w Heist

Georges Lemmen, Plaża w Heist, 1891, olej na drewnie, domena publiczna

Wydmy o zachodzie słońca, Atlantic City

Henry Ossawa Tanner, Wydmy o zachodzie słońca, Atlantic City, ok. 1885, olej na płótnie, domena publiczna

Widok miasta o zachodzie słońca

Widok miasta o zachodzie słońca, fotografia barwna, domena publiczna

Lars Plougmann, 2006, fotografia barwna, licencja: CC BY-SA 2.0

Zachód słońca

Zachód słońca, fotografia barwna, domena publiczna

Ćwiczenie 2

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Co przedstawiają te obrazy?
- Jakie barwy przeważają na tych obrazach?
- Z czym kojarzą wam się te kolory?
- Co odczuwacie, patrząc na nie?
- Który pejzaż podoba wam się najbardziej? Dlaczego?
- Czy wszystkie prezentowane pejzaże są dziełem malarza?
- Który z nich prezentuje inny rodzaj sztuki? Skąd to wiadomo?
- Jakie podobieństwa łączą oba rodzaje sztuki? Jakie różnice istnieją między nimi?

Ćwiczenie 3

Obejrzyj film z recytacją utworu Adama Mickiewicza pt. „Zachód słońca”. Opowiedz swoimi słowami, jak zachodziło słońce.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Fragment Pana Tadeusza czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Fragment Pana Tadeusza czyta Elżbieta Golińska Fragment Pana Tadeusza czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Adam Mickiewicz

Zachód słońca

Słońce już gasło, wieczór był ciepły i cichy,
Okrąg niebios gdzieniegdzie chmurkami zasłany,
U góry błękitnawy, na zachód różany;
Chmurki wróżą pogodę, lekkie i świecące,
Tam jako trzody owiec na murawach śpiące,
Ówdzie nieco drobniejsze, jak stada cyranek,
Na zachód obłok na kształt rąbkowych firanek,
Przejrzysty, sfałdowany, po wierzchu perłowy,
Po brzegach pozłacany, w głębi purpurowy,
Jeszcze blaskiem zachodu tlił się i rozżarzał,
Aż powoli pożółkniał, zbladnął i poszarzał;
Słońce spuściło głowę, obłok zasunęło,
I raz ciepłym powiewem westchnąwszy – usnęło.

Adam Mickiewicz, Zachód słońca, [w:] tegoż, Pan Tadeusz księga XII, Warszawa 1982, s. 356.

Ćwiczenie 4

Powiedz, jakich środków wyrazu użył poeta w tym opisie. Przeczytaj wiersz i zaznacz ten fragment, który jest według ciebie najpiękniejszy. Uzasadnij swój wybór w kilku zdaniach. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

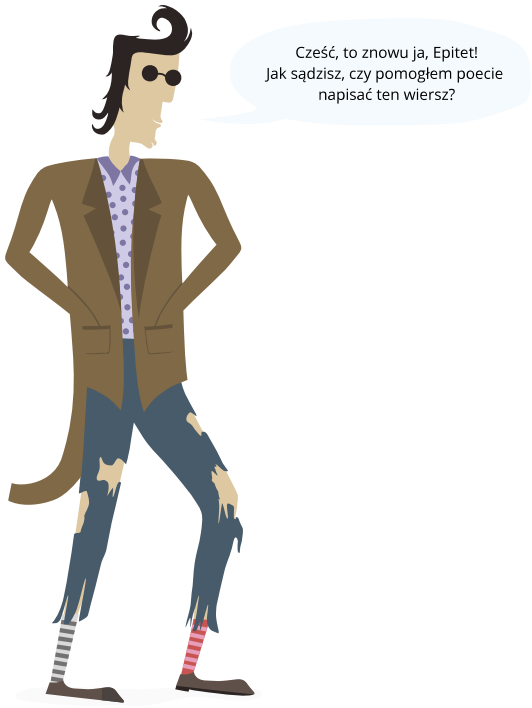
Wyszukaj w wierszu i dopisz odpowiednie określenia do podanych zjawisk.

wieczór (jaki?) ciepły, ____

niebo (jakie?) ____, różane

chmurki (jakie?) lekkie, ____

obłok (jaki?) ____, sfałdowany, perłowy, pozłacany, purpurowy

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj dopisane określenia i odpowiedz na pytania:

- Jaką rolę odgrywają w tym wierszu?
- Czy opis byłby tak samo barwny, gdyby poeta nie użył tych określeń? Dlaczego?
- Jaką częścią mowy są te wyrazy?
- Jak nazywa się wyraz, który podkreśla cechę jakiegoś zjawiska?

Ćwiczenie 7

Wskaż epitety określające kolory, których użył poeta w opisie.

wieczór (jaki?) ciepły, cichy, spokojny ☐

niebo (jakie?) błękitnawe ☐, różane ☐, bezchmurne ☐

chmurki (jakie?) lekkie, świecące, pierzaste ☐

obłok (jaki?) przejrzysty, sfałdowany, perłowy ☐, pozłacany ☐, purpurowy ☐

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Czy nazwy barw mogą pochodzić od nazw rzeczy i przedmiotów? Utwórz nazwy kolorów.

bursztyn – ____

piasek – ____

słomka – ____

rubin – ____

malina – ____

złoto – ____

miedź – ____

cytryna – ____

wiśnia – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zakreśl na żółto inne określenia barwy żółtej, a na czerwono czerwonej.

żółty

czerwony

cytrynowy | bordowy | kanarkowy | malinowy | bursztynowy | słomkowy | miodowy | miedziany

krwisty | złoty | rubinowy | wiśniowy | piaskowy | karmazynowy | bananowy | różany

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Czy żółty i czerwony to kolory zimne czy ciepłe? Jak myślicie, dlaczego?
- Jak nazywają się barwy, którymi można przedstawić ogień i słońce?
- Co by było, gdyby malarz namalował zachód słońca szarymi farbami?

Ćwiczenie 11

Zaznacz w wierszu fragment, w którym obłok w świetle zachodzącego słońca przypomina gasnące ognisko. Jakich środków stylistycznych użył poeta w tym fragmencie? Zapisz wnioski tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 12

Uzupełnij zdania i przepisz je do zeszytu.

Chmurki zostały w wierszu porównane do stada _____ i do _____.
Obłok natomiast przypominał z wyglądu _____.

kóz | baranów | wron | gęsi | watę | obrus | firankę | cyranek | owiec

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Wyszukaj fragment, w którym poeta opisuje, jak słońce układało się do snu, i przepisz go do zeszytu.

Ćwiczenie 14

Przygotuj notatkę.

Poeta nadał słońcu cechy typowo [ ]

.

Zastosował więc środek poetycki, który nazywamy [ ].

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 15

Sfotografuj chmurę na niebie lub ją namaluj,
a potem opisz. W swoim opisie postaraj się używać określeń poetyckich, zastosuj porównania, przenośnie, uosobienia.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o..

Jak opisać świat

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D10JWTxsx

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jedną z podstawowych sztuczek pisarskich jest dobry opis. Musi on tak poruszyć wyobraźnię, żeby czytelnik mógł zobaczyć to, o czym się opowiada: miejsca, przedmioty, bohaterów. I żeby mógł poczuć to, co czują opisane postaci.

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytajcie tekst „Wspaniałe dzieciństwo Ronji". Zwróćcie uwagę na opisy postaci, miejsc i przeżyć wewnętrznych. Czego dowiadujemy się z opisów?

Aktorzy grający Ronję i Mattisa w parku rozrywki Świat Astrid Lindgren w Vimmerby
Albin Olsson, licencja: CC BY-SA 3.0

Astrid Lindgren

Wspaniałe dzieciństwo Ronji

Mattis nie chciał oddać córeczki. Stał, wpatrując się ze zdumieniem w jej błyszczące oczka, małe usteczka, kosmyki czarnych włosków, nieporadne rączki, i aż zadrżał z miłości.

– Dziecino, w tych małych rączkach trzymasz już moje zbójnickie serce – powiedział. – Nie pojmuję, jak to się dzieje, ale tak właśnie jest.

[...]

W tym momencie rozległ się grzmot, jakiego jeszcze nigdy nie słyszano w Lesie Mattisa. Był tak silny, że nawet zbójcy pobledli, a słabowity Łysy Per aż się przewrócił. Ronja nieoczekiwanie zakwiliła i to wstrząsnęło Mattisem bardziej niż grzmot.

– Moje dziecko płacze! – wykrzyknął. – Co robić? Co robić?

Ale Lovis ze spokojem wzięła od niego córeczkę, przystawiła ją do piersi i płacz ustał.

– Nieźle huknęło – odezwał się Łysy Per, kiedy już trochę przyszedł

do siebie. – Niech mnie diabli, jeśli nie walnęło gdzieś tutaj.
Tak, walnęło, i to jeszcze jak. Wystarczyło spojrzeć, gdy nastał ranek. Prastary zamek Mattisa na szczycie Góry Mattisa pękł na dwoje. Od najwyższego zwieńczenia murów do najgłębszego piwnicznego sklepienia zamek był teraz podzielony na dwie części, a między nimi ziała przepaść.
– Ronja, twoje dzieciństwo zaczęło się wspaniale – powiedziała Lovis, stojąc z dzieckiem na ręku przy zburzonym murze i patrząc na całe to zniszczenie.
Mattis szalał jak dziki zwierz. Jak mogło coś takiego stać się ze starym zamkiem jego ojca? Ale wściekłość Mattisa nie trwała nigdy długo, w każdej sprawie potrafił doszukać się dobrych stron. [...]
O tym wszystkim Ronja nic nie wiedziała. Była za mała. Nie rozumiała, że jej ojciec jest straszliwym hersztem zbójców. Dla niej był tylko brodatym, miłym Mattisem, który śmiał się i śpiewał, wydawał radosne okrzyki i karmił ją kaszką. Bardzo go lubiła. Ale dziewczynka z każdym dniem rosła i powoli zaczynała odkrywać świat wokół siebie. Długi czas sądziła, że świat kończy się na długiej kamiennej sali. I czuła się tam dobrze i bezpiecznie.

Astrid Lindgren, Wspaniałe dzieciństwo Ronji, [w:] tejże, Ronja, córka zbójnika, tłum. Anna Węgleńska, Warszawa 2004, s. 8–12.

Ćwiczenie 2

Zaznacz w tekście „Wspaniałe dzieciństwo Ronji": na czerwono – opisy miejsc, na zielono – opisy postaci, na niebiesko – opisy przeżyć. Jakiego rodzaju opisu nie ma w tekście?

Ćwiczenie 3

Czego dowiadujemy się o Mattisie z fragmentu książki „Ronja, córka zbójnika"? Czego się o nim nie dowiadujemy?

Ćwiczenie 4

Z fragmentów, w których mamy do czynienia z opisem Ronji, wypisz tutaj lub w zeszycie użyte słowa lub wyrażenia.

Ćwiczenie 5

Odnajdź we fragmencie powieści Astrid Lindgren opis zamku i go narysuj.

Ćwiczenie 6

Wymieńcie się rysunkami tak, żeby wszyscy mogli zapoznać się z dziełem każdego z was. Czy łatwo było narysować ten rysunek? Dlaczego?

Ćwiczenie 7

Opisz wybrany przedmiot ze swojego tornistra (może to być np. pudełko na drugie śniadanie, maskotka, zeszyt, piórnik) według instrukcji i zgromadzonego słownictwa.

- Wstęp – ogólne przedstawienie.
- Jak nazywa się przedmiot?
- Do kogo należy?
- Do czego służy?
- Gdzie zazwyczaj nosisz go w tornistrze?
- Właściwy opis przedmiotu:
    - Jakiej jest wielkości?
    - Jaki ma kształt?
    - Jakiego jest koloru?
    - Z jakich elementów się składa?
    - Z czego został wykonany?
    - Jakie ma znaki szczególne?
- Ocena przedmiotu z uzasadnieniem:
    - Jaki masz do niego stosunek?
    - Dlaczego jest dla ciebie ważny?
- Przydatne słownictwo:
    - Kształt: podłużny, długi, owalny, okrągły, kulisty, stożkowy, bliżej nieokreślony, kwadratowy, foremny, prostokątny, pękaty, kanciasty, obły, cylindryczny itd.
    - Wielkość: mikroskopijny, maleńki, mały, średniej wielkości, ogromny, duży, wielki itd.
    - Kolor: jednobarwny, wielobarwny, różnokolorowy, pstrokaty, ciemny, jasny, mocny, żywy, intensywny, jaskrawy, kontrastowy, stonowany, ostry, krzykliwy, wyblakły, zielony, kawowy, purpurowy itd.
    - Materiał: metalowy, plastikowy, szklany, drewniany, pluszowy, skórzany, chropowaty, szorstki, gładki itd.

- Czasowniki: jest, ma, wygląda, sterczy, znajduje się, wydaje się, robi wrażenie, przypomina, mieści, kryje, leży, tkwi itd.

Ćwiczenie 8

Opisz niezwykły przedmiot, który znajduje się w twoim domu. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Przebiegle i skutecznie – tak działa detektyw

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DRjNNDGqt

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj komiks. Zwróć uwagę na wyróżnione wyrazy.

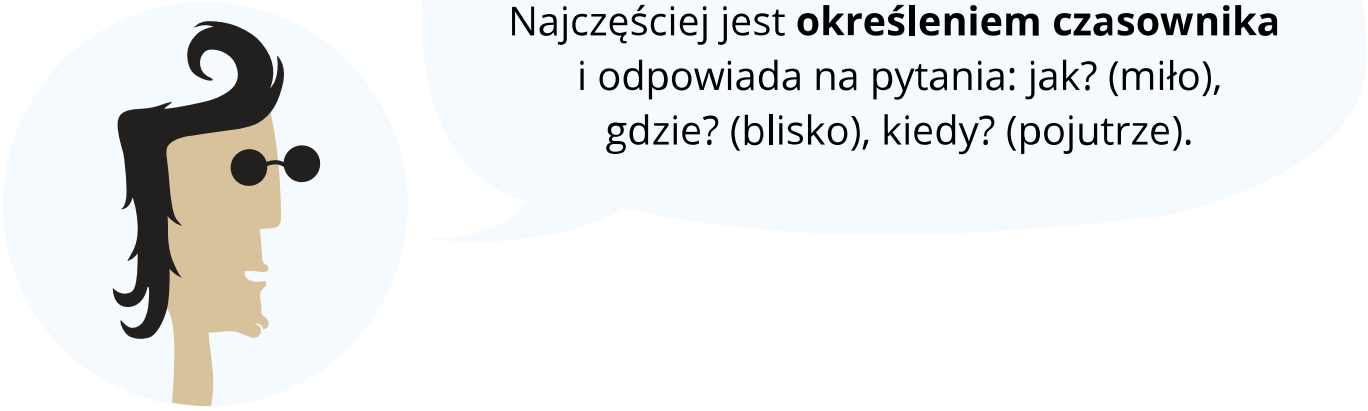
Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Na jakie pytania odpowiadają wyróżnione słowa? (Możesz je znaleźć w wypowiedzi Watsona). Pytania i odpowiedzi zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Jakie cechy powinien mieć dobry detektyw? Wypisz kilka przymiotników, które go określają. Możesz zrobić to tutaj lub w zeszycie.

Przysłówek nazywa różne **okoliczności**, które towarzyszą wykonywaniu czynności. Najczęściej jest **określeniem czasownika** i odpowiada na pytania: jak? (miło), gdzie? (blisko), kiedy? (pojutrze).

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 4

Uzupełnij tekst przysłówkami podanymi poniżej.

[ ] skoro świt wstajesz ze swojego cieplutkiego łóżeczka. [ ] biegniesz do łazienki, potem do kuchni, gdzie jesz [ ] pyszne śniadanie. [ ] w drzwiach [ ] żegnasz się z mamą (tato wyszedł [ ]). Nie musisz się [ ] śpieszyć, do szkoły masz [ ]. Po drodze [ ] spotykasz swoich kolegów i [ ] wchodzicie do klasy.

czule | wcześniej | zwykle | razem | Szybko | Codziennie | blisko | Już | teraz | naprawdę

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wynotuj czasowniki z poprzedniego ćwiczenia, które są określane przez przysłówki. Możesz je zapisać tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 6

Przysłówki określające podane czasowniki rozpierzchły się wokoło. Wstaw je we właściwe miejsca.

pisze – ____

postępuje – ____

siedzi – ____

gotuje – ____

mówi – ____

pije – ____

skacze – ____

pada – ____

szlachetnie | mocno | wyraźnie | prosto | daleko | smacznie | starannie | łapczywie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Przepisz wypowiedzenia do zeszytu. Znajdź ukryte w nich przysłówki i ułóż z nimi nowe zdania.

Wzór:

Do brzegu było pięć metrów.

Do brzegu było pięć metrów.

Przysłówek: dobrze.

Dobrze jest latem poleżeć na plaży.

Praca przyniosła bogaty plon.

Po koźle zdobył kosza.

Miasta leżą nad rzekami.

Podrę twoje papiery.

Policjant sprawdzi wiele autobusów.

Poskromił ogromnego tygrysa.

Tata moczy stopy.

Malujecie płot na deszczu?

Ćwiczenie 8

Do podanych przysłówków dopisz przeciwstawne.

wolno – ____

młodo – ____

ładnie – ____

mądrze – ____

źle – ____

wcześnie – ____

dużo – ____

łatwo – ____

smutno – ____

wrogo – ____

nudno – ____

zawile – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Zaznacz przysłówki ukryte poziomo i pionowo w diagramie. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Uzupełnij zdania przysłówkami z poprzedniego ćwiczenia. Pamiętaj, aby rozpoczynać zdania wielką literą.

Jesteś _____ podobny do dziadka.
Chłopiec był _____ chory.
Widziałem wczoraj _____ nudny film.
_____ się mylicie.
Moje stopnie _____ się poprawiły.
_____ mu podziękowałam.

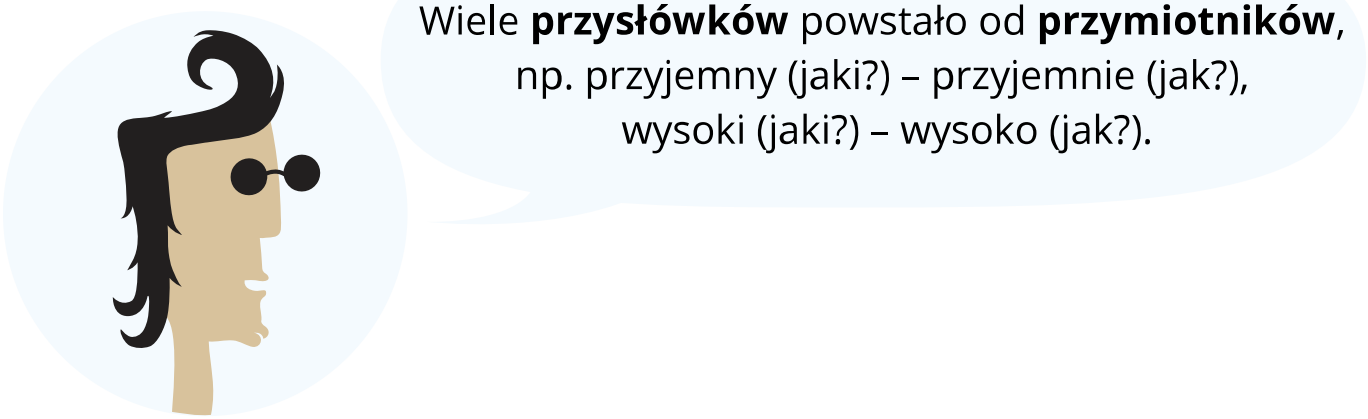
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Maciek przygotowuje się do konkursu ortograficznego, Marta natomiast trenuje do olimpiady sportowej. Dajcie Maćkowi i Marcie kilka dobrych rad, które pomogą im w przygotowaniach. W każdej radzie musi się znaleźć przysłówek. Możecie wykorzystać wyrazy z ramki.

cierpliwie • codziennie • systematycznie • zdrowo • szybko • wolno
pomalutku • rozważnie • starannie • lekkomyślnie • nudno • wesoło

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 12

Przypomnij sobie przymiotniki określające dobrego detektywa. Utwórz od nich przysłówki. Możesz rozpocząć w ten sposób: *Dobry detektyw musi działać…* (jak?) Swoje propozycje zapisz tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 13

Przyporządkuj podane przysłówki do właściwej grupy.

Przysłówki, które powstały od przymiotnika (odprzymiotnikowe)

Pozostałe przysłówki

znów | gorzko | śmiało | wcale | uczciwie | bardzo | twardo | szczęśliwie | zaraz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nie z przysłówkami odprzymiotnikowymi piszemy razem, np. nieśmiało, niedobrze. Z pozostałymi przysłówkami – osobno, np. nie zaraz, nie tylko.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 14

Zapisz podane przysłówki razem lub osobno z „nie”.

blisko – ____

ładnie – ____

już – ____

bardzo – ____

dobrze – ____

młodo – ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DeQbFIOxi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy zdarzyło się wam zapisywać swoje sny? Niektóre z nich mogą stać się początkami bardzo ciekawych opowieści. Poznajcie Wielkomiluda, który kolekcjonuje je w… słoikach.

Ćwiczenie 1
Wyjaśnij, co znaczą poniższe związki frazeologiczne:

- spać jak zając pod miedzą,
- spać snem sprawiedliwego,
- spać jak suseł,
- spać jak dziecko.

Ćwiczenie 2
Porozmawiajcie o czynnościach i rytuałach wykonywanych tuż przed zaśnięciem. Jakie zwyczaje towarzyszą wam, kiedy kładziecie się spać? Co ułatwia wam zasypianie?

> **Ćwiczenie 3**
> Wysłuchaj nagrania tekstu Roalda Dahla „Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza". Zwróć uwagę na fragmenty trudniejsze do zrozumienia. Co powoduje tę trudność?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment powieści Wielkomilud czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Wielkomilud czyta Elżbieta Golińska Fragment powieści Wielkomilud czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Roald Dahl

Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza

Wielkomilud siedział przy swym ogromnym stole i tak jakby odrabiał lekcje.
Zosia siedziała po turecku na blacie i przyglądała się z bliska, jak olbrzym pracuje.
Między nimi stał słój, w którym spoczywał jeden jedyny dobry sen złowiony tego dnia.
Wielkomilud trzymał w garści ołówek niesłychanych rozmiarów.
Z wielkim staraniem i cierpliwością pisał drukowanymi literami na małym karteluszku.
– Co piszesz? – spytała Zosia.
– Każdy sen ma na słoju szpicjalną naklepkę – wyjaśnił olbrzym. – Inaczej nie mógłbym znaleźć tego, o który mi idzie, zwłaszcza w pośpiechu. [...]
Dziewczynka przysunęła się bliżej, żeby zobaczyć, co już napisał. Drukowane litery były duże, zamaszyste, ale niezbyt wyraźne. A oto słowa, które widniały na kartce:
W tym śnie ratóje mojego nałuczyciela pszed łutonienciem.

Z wysokiego mostu daje nórka do żeki, wyciongam nałuczyciela na bżek a potem go obdażam śmiertelnym pocaunkiem...
– Że co proszę? – spytała Zosia.
Wielkomilud przestał pisać. Z wolna uniósł głowę i spojrzał dziewczynce prosto w oczy.
– Już ci mówiłem – powiedział – że nie miałem okazji chodzić do szkoły. Robię pełno błędów. Nie moja wina. Staram się, jak mogę. Miła z ciebie dziewuszka, ale pamiętaj, proszę, że ty też nie schrupczyłaś wszystkich rozumów.
– Przepraszam. Naprawdę mi przykro. To bardzo niegrzecznie z mojej strony, że wciąż cię poprawiam. [...]
Wstał, podszedł do jednej z licznych półek i postawił słój z najnowszą zdobyczą wśród tysięcy innych słojów.
– A mogłabym obejrzeć jeszcze jakieś sny? – spytała Zosia.
Olbrzym się zawahał.
– Nikt ich jeszcze nie widział – rzekł. – Ale może mimo wszystko pozwolę ci zerknąć.
Zdjął ją ze stołu, postawił sobie na dłoni i zaniósł do którejś półki. – Te tutaj są dobre – powiedział. – To same mrzonżoninki.
– Przysuń mnie trochę bliżej, żebym mogła przeczytać – poprosiła dziewczynka.
– Na naklepkach są tylko chrzęściowe notatki – rzekł olbrzym. – Same sny bywają zwykle dużo dłuższe.
Zosia zaczęła czytać. Pierwszy napis był dosyć długi. Etykietka kończyła się dopiero po drugiej stronie słoja, toteż dziewczynka musiała nim obracać, czytając. A oto treść napisu:
Dzisiaj siedzę w klasie i nagle widze że jak bardzo ówarznie patsze na paniom w pewien sposup to mogę ją uśpić jak mi się podoba. Wienc patsze dalej a jej w końcu głowa opada na biórko i tfardo zasypia i okropnie chrapczy a ftedy fchodzi pan dyrektor i kszyczy „Panno

Plumridge, niech się pani zbudzi! Jak pani w ogule śmie zasypiać potczas lekcji! Prosze wzionć kapelusz i puaszcz i na zawsze opuścić te szkołe! Zwalniam paniom!", ale ja jego natychmiast usypiam a on sie wolno osówa na podłogę jakby był z galarety i jusz leży bezwładnie a chrapczy jeszcze gożej nisz panna Plumridge. I wtedy słysze jak Mama muwi „obuć sie siniadanie gotowe".

– Cóż to za dziwaczny sen – powiedziała Zosia.

– To dzwonecznik – odparł Wielkomilud. – Bardzo hopsny.

Tuż pod dolną krawędzią etykietki Zosia ujrzała sam sen: leżał na dnie słoja, łagodnie pulsując. Wyglądał podobnie jak poprzedni – no, może był od niego trochę większy.

– Masz inne sny dla chłopców, a inne dla dziewczynek? – spytała Zosia.

– No pewnie. Gdybym chłopcu wdmuszył dziewuszny sen, niechby i hopsny, chłopiec pomyślałby zaraz po przebudzeniu: „A cóż to za szkarładne głupiestwo mi się przyśniło?".

– No właśnie, chłopcy tacy już są – powiedziała Zosia.

– Na tej półce trzymam same sny dla dziewczynek.

– A mogę przeczytać jakiś sen dla chłopców?

– Możesz – odparł Wielkomilud, podnosząc ją o jedną półkę wyżej.

Napis na pierwszym z brzegu słoju brzmiał:

Robie sobie czarodziejskie bóty ze ssaniem i jak je włorze to umie wejść po ścianie asz na sófit. No wienc tak sobie hodze po sóficie do gury nogami a tu whodzi moja starsza siostra i zaczyna się na mnie dżeć jak to ona, dże sie co ty najlepszego wyprawiasz, kto to widział lazić po sóficie, a ja nic tylko sie na nią patsze z gury i sie uśmiecham i muwie pszeciesz ci muwiłem że jak cie widze to asz mnie wywraca na drugą strone no i patsz, co narobilaś, fszystko przes ciebie.

– Ten jest jakiś głupawy – orzekła Zosia.

– Chłopcy byliby innego zdania – z uśmiechem odparł olbrzym. – To

też jest dzwonecznik. No, ale może już dość tego czytania? […]
– Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza – rzekł olbrzym. – Ludzie ani trochę ich nie rozumieją. Nawet najbardziej przemóżdżali profesorowie. […]
– No, na razie wystarczy. Mam ich jeszcze całe krztyliony, ale już mnie ręka rozbolała, tak długo cię trzymam.

Roald Dahl, Sny to bardzo tajemnicze zjawiszcza, [w:] tegoż, Wielkomilud, tłum. Michał Kłobukowski, Warszawa 1991.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst samodzielnie i odpowiedz na pytania:

- Jakiego rodzaju błędy były w tym tekście?
- Kto jest bohaterem tego fragmentu opowiadania?
- Kto jest gościem olbrzyma?
- O czym opowiada ten tekst?

Ćwiczenie 5

Powiedz, o czym według Wielkomiluda śnili chłopcy. Dlaczego nie mogli śnić tych samych snów co dziewczynki? Opisz tutaj lub w zeszycie przykładowy sen dziewczynek.

Ćwiczenie 6

Wielkomilud zgromadził tysiące snów. Wyobraź sobie i opowiedz, jakie sny mogą się znajdować w słojach z takimi „naklepkami”.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Narysuj jeden z tych snów.

Ćwiczenie 7

Może „nie schrupczyliście wszystkich rozumów”, ale z pewnością umiecie odszukać w opisach snów błędy ortograficzne i interpunkcyjne oraz je poprawić. Przepiszcie poprawnie wybrany opis snu do zeszytu. Pracujcie ze słownikiem ortograficznym.

Ćwiczenie 8

Wielkomilud popełniał nie tylko błędy ortograficzne, ale i językowe. Przeczytaj związki wyrazowe wybrane z innych fragmentów książki „Wielkomilud”, popraw je i wytłumacz, co one znaczą.

Tratuj się, kto może. ____

Cichuszko jak mniszki pod miotłą. ____

A niech mnie kije bolą. ____

A żeby to grzdęsi zdeptały. ____

Na samą myśl krew mi mierznie w żyłach. ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wyobraź sobie, jak może wyglądać najnowsza zdobycz Wielkomiluda, wykonaj jej model z plasteliny i włóż do słoja w taki sposób, żeby można go było zaprezentować na wystawie. Nie zapomnij podpisać słoj.

Ćwiczenie 10

Wyszukaj w słowniku języka polskiego znaczenie słowa „jawa”. Dowiedz się, co to znaczy „śnić na jawie”.

Łapacz snów
licencja: CC 0

Ćwiczenie 11

Łapacze snów to tradycyjne indiańskie przyrządy zawieszane w tipi nad łóżeczkiem lub kołyską dziecka. Mogą być bardzo ozdobne. Mają one sprowadzić na śpiącego dobre sny, a złe zatrzymać. Możesz zrobić łapacz snów samodzielnie. Potrzebne ci będą następujące przedmioty:

- giętka wierzbowa gałązka,
- cienki skórzany pasek lub wełna/mulina do oplecenia gałązki,
- kordonek lub mulina do zrobienia sieci (można je nawoskować lub wzmocnić płynnym klejem),
- rzemyki,
- piórka, koraliki i muszelki.

Wierzbową gałązkę uformuj w obręcz. Owiń ją skórą lub ciasno muliną. Wykonaj sieć: zaczep kilka pętelek muliny dookoła w środku okręgu w równych odległościach. Od każdej pętelki poprowadź następne tak, aby zwężały się do środka. Zostaw w środku otwór, przez który dostaną się dobre sny. Ozdób łapacz snów rzemykami, koralikami, piórkami itp. Możesz zawiesić go w oknie pokoju, w którym śpisz, albo podarować komuś bliskiemu.

Trzymaj rękę na pulsie, rozpoznawaj wypowiedzenia

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DzQbKMJmm

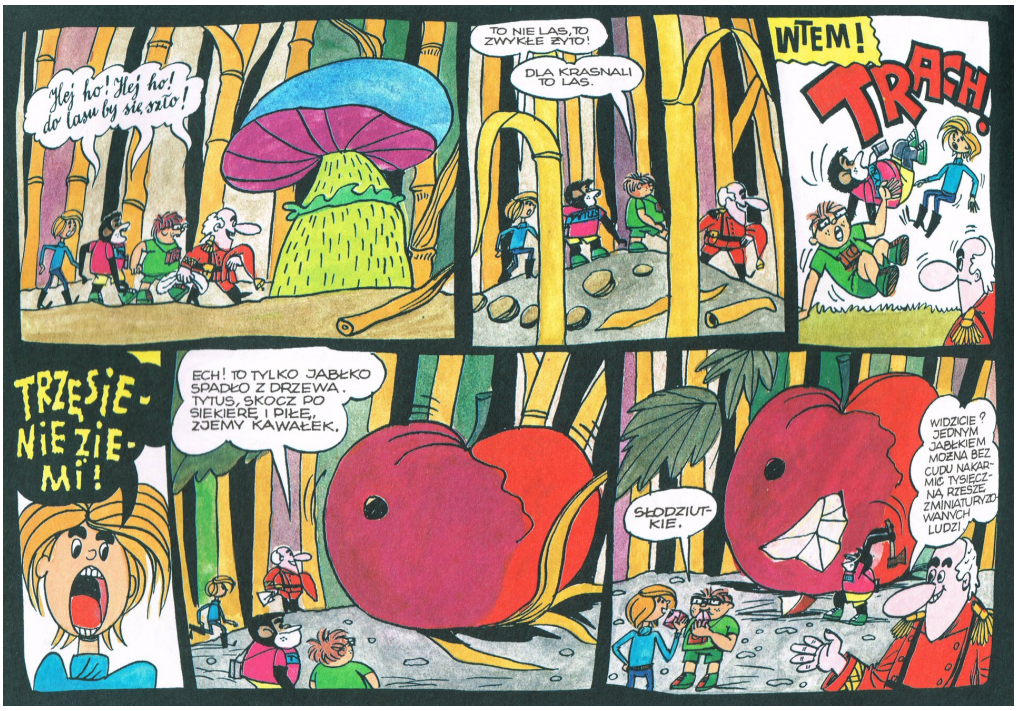
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Codziennie z kimś rozmawiasz, coś czytasz, czegoś słuchasz. Słowa układają się wtedy w… No właśnie, co to jest, jaka to forma komunikowania się?

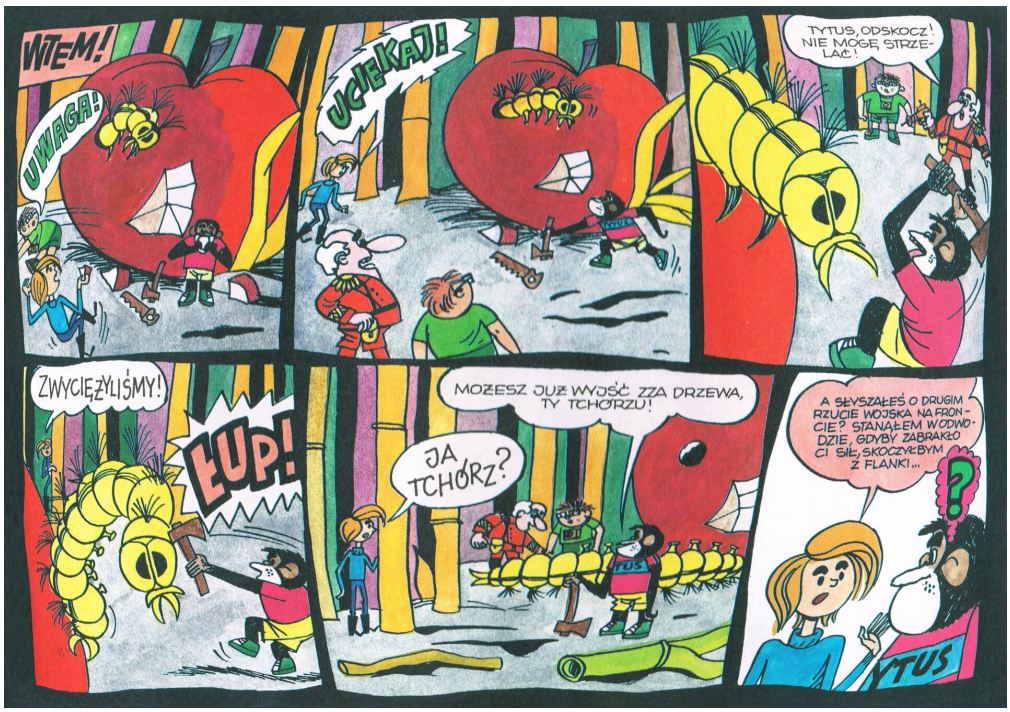
Ćwiczenie 1

Przeczytaj fragment komiksu.

Tytus, Romek i A'Tomek. Księga XV

Henryk Jerzy Chmielewski, Tytus, Romek i A'Tomek. Księga XV, 2009, Wydawnictwo Prószyński i S-ka,

Tytus, Romek i A'Tomek. Księga XV

Henryk Jerzy Chmielewski, Tytus, Romek i A'Tomek. Księga XV, 2009, Wydawnictwo Prószyński i S-ka,

Ćwiczenie 2

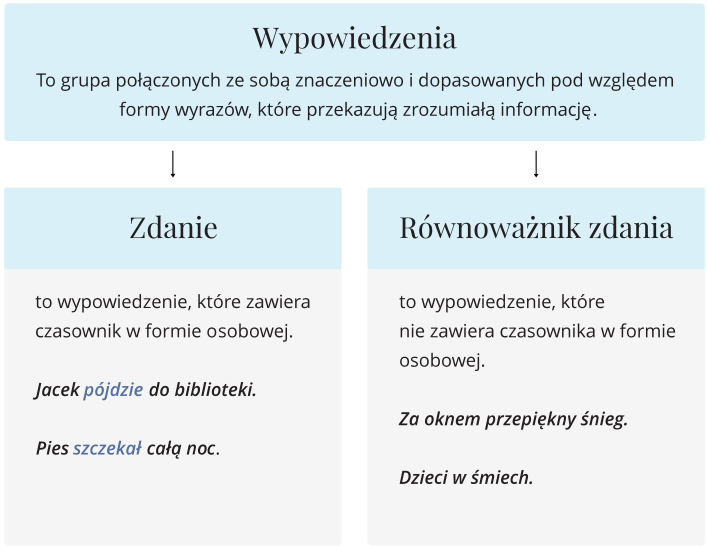
Nadaj tytuł fragmentowi komiksu Papcia Chmiela (czyli Henryka Jerzego Chmielewskiego). Możesz zapisać go tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Przeczytajcie głośno swoje tytuły i spróbujcie określić ich formę.

Zapamiętaj!

Kiedy przekazujemy sobie informacje słowami, używamy wypowiedzeń. Każde wypowiedzenie zaczynamy wielką literą i kończymy kropką, wykrzyknikiem, znakiem zapytania lub wielokropkiem.

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj jeszcze raz wypowiedzi bohaterów z fragmentu komiksu Papcia Chmiela. Tutaj lub w zeszycie wypisz:

- równoważniki zdań,
- zdania.

Ćwiczenie 5

Podane równoważniki zdań przekształć w zdania. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Spokój!
Jasne jak słońce.
Mamusiu, herbaty?
Ale ulewa!
Marsz do domu!

Ćwiczenie 6

Co trzeba zrobić z wyrazami z kolejnych grup, aby stworzyły zdanie? Wykorzystaj swoje pomysły i zapisz tutaj lub w zeszycie zdania utworzone z podanych wyrazów.

1. berek w chłopcy bawić się przerwa na
2. na pani tabliczki pytać z matematyka mnożenie
3. cały o dziewczynki mecz gadać lekcja

Ćwiczenie 7

Zapisz poprawnie poniższe wypowiedzenia. Pamiętaj o interpunkcji!

ptasiepióraszybkosięzużywająścierająsięitracąbarwę

uwiększościptakówwszystkiepiórasązmienianerazdoroku

zwyklepiórawypadająjednopodrugimiwtejsamejkolejnościodrastają

starepiórowypadaanowewyrastawtymsamymmiejscu

tenprocesnazywasiępierzeniem

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Odgadnijcie, na jakie przysłowia składają się podane wyrazy, i wytłumaczcie ich znaczenie. Następnie zapiszcie przysłowia w zeszytach.

- równoważnik zdania, zawiera m.in. słowa: chmura, duża, deszcz, mały;
- zdanie, zawiera m.in. słowa: dym, ogień, bez;
- zdanie, zawiera m.in. słowa: dzień, zachód, słońce, nie chwalić;
- równoważnik zdania, zawiera m.in. słowa: bezrybie, rak, ryba;
- zdanie, zawiera m.in. słowa: późno, szkodzić, przychodzić, sam.

Czytaj! Czytasz? Czytam

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D7yySwC4S

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kiedy mówimy, mamy różne intencje. Czasami chcemy przekazać komuś informację, innym razem pytamy o coś, a kiedy indziej chcemy kogoś skłonić do zrobienia czegoś. Pomagają nam w tym odpowiednie słowa oraz intonacja. Chcesz wiedzieć, jak to działa?

Ćwiczenie 1

Przyporządkuj zdania do tytułów wierszy.

Jan Brzechwa „Żaba”

Jan Brzechwa „Leń”

Julian Tuwim „Okulary”

Wszystko w szafach poprzewracał.

A kto dzisiaj pluł i łapał?

Jak to? Ja nic nie robię?

Biega, krzyczy pan Hilary.

Niech pani unika wilgoci.

Znalazł! Są!

A kto dziś zgubił kalosze?

Niech pani nie myje się z rana.

Niech pani nie siada przy pompie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Określ rodzaje wypowiedzeń pogrupowanych w poprzednim ćwiczeniu.

Wypowiedzenia [ ] pochodzą z wiersza Jana Brzechwy pt. „Leń”.

Wypowiedzenia [ ] pochodzą z wiersza Jana Brzechwy pt. „Żaba”.

Wypowiedzenia [ ] pochodzą z wiersza Juliana Tuwima pt. „Okulary”.

rozkazujące | oznajmujące | pytające

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Rodzaje wypowiedzeń

W zależności od celu wypowiedzi rozróżniamy trzy rodzaje wypowiedzeń (zdań i równoważników zdań):

- **oznajmujące** – kiedy kogoś o czymś informujemy, np.
  Pan Hilary zgubił okulary.
- **rozkazujące** – kiedy rozkazujemy komuś, prosimy o coś, np.
  Niech pani kałuże omija.
- **pytające** – kiedy pytamy o coś lub o kogoś, np.
  A nie pokazałem języka?

> **Ćwiczenie 3**
> Do podanego zdania oznajmującego ułóż trzy zdania pytające. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.
>
> *Nad Polską krzyżują się szlaki wędrówek ptaków.*

Ćwiczenie 4

Pomyśl o swoim ulubionym filmie, a następnie jednym zdaniem oznajmującym odpowiedz na pytania. Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

- Kiedy oglądałeś film?
- Jaki to był film?
- Jaki nosił tytuł?

Ćwiczenie 5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Oto tytuły książek dla dzieci. Przyporządkuj je do odpowiednich typów wypowiedzeń.

Wypowiedzenia oznajmujące

Wypowiedzenia rozkazujące

Wypowiedzenia pytające

Lassie, wróć!

Mikołajek ma kłopoty

Kto mi dał skrzydła?

Zbudź się, Ferdynandzie!

Cyryl, gdzie jesteś?

Czy wojna jest dla dziewczyn?

Dolina Muminków w listopadzie

Oto jest Kasia

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zapamiętaj!

Jeśli chcemy wyrazić silne emocje, każde wypowiedzenie możemy zakończyć wykrzyknikiem. Nazywamy je wtedy **wykrzyknikowym**. Przykłady:

• Co takiego?! – wypowiedzenie pytające wykrzyknikowe

• Natychmiast przestańcie! – wypowiedzenie rozkazujące wykrzyknikowe

• Złamał rękę! – wypowiedzenie oznajmujące wykrzyknikowe

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Wykorzystując poniższe czasowniki, ułóż określone zdania. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

- pomyśleć – zdanie rozkazujące, zdanie pytające wykrzyknikowe, zdanie oznajmujące;
- zdać – zdanie pytające, zdanie rozkazujące, zdanie oznajmujące wykrzyknikowe;
- uciec – zdanie rozkazujące wykrzyknikowe, zdanie oznajmujące, zdanie pytające.

Ćwiczenie 8

Zaznacz w dialogu wypowiedzenia: oznajmujące – kolorem zielonym, pytające – niebieskim, rozkazujące – czerwonym.

zielony czerwony niebieski

W poniedziałek wróciłem do domu smutny i przygnębiony.

– Julek, co się stało? – krzyknęła mama w progu.

– A... nic – odburknąłem. – Jest tata?

– Czy ty naprawdę nie możesz mi powiedzieć, o co chodzi?

Musi to być za każdym razem tata? – mamie było najwyraźniej smutno. –

Nie, taty nie ma w domu. Znowu coś przeskrobałeś?

– Nie, wcale! – zawołałem, siląc się na nieco bardziej radosny ton. –

Mamo, proszę, daj mi dziś szybko obiad.

Muszę zaraz lecieć do Łukasza, mamy sprawy do obgadania.

– Do Łukasza, do Łukasza... – mama była niezadowolona. – Wiesz co? Mam pomysł.

Razem odgrzejemy obiad dla ciebie, dobrze?

To oznaczało tylko jedno: mama będzie mnie wypytywać. A ja nie chcę być wypytywany.

Co tu robić?

– Mamo, czy możesz coś dla mnie zrobić? –

próbowałem się złapać ostatniej deski ratunku.

– Tak, synku? – mama naprawdę mi wierzyła.

– Obiecaj mi, że nie będziesz mnie pytać o nic. Powiem ci, jak tylko będę mógł.

– Nic z tego nie rozumiem – odparła mama. I teraz to ona była smutna.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Ułóż dialog pt. „Mój przyjaciel i ja na bezludnej wyspie”, w którym zastosujesz jak najwięcej różnych typów zdań. Zapisz go tutaj lub w zeszycie.

Jak wyczarować sny?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Doul3sOXP

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Lustra mogą mieć różne funkcje. Panu Kleksowi służyły jako łapacze snów jego wychowanków. Dzięki temu mógł robić kolorowe pastylki i wzmacniać dobre sny u swoich uczniów. Przekonaj się, w jaki sposób.

> **Ćwiczenie 1**
> Przypomnij sobie różne powierzchnie, które mogą mieć funkcję lustra. W czym jeszcze, oprócz zwierciadła, możesz się przeglądać?

Ćwiczenie 2

W wielu opowieściach lustro ma magiczną moc. Przypomnij sobie kilka takich historii. Wybierz jedno z magicznych luster i opisz jego wygląd i właściwości. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Wysłuchaj nagrania pt. „Senne lusterka”. Zwróć uwagę, w jaki sposób Pan Kleks dbał o to, aby uczniowie mieli coraz ładniejsze i ciekawsze sny.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

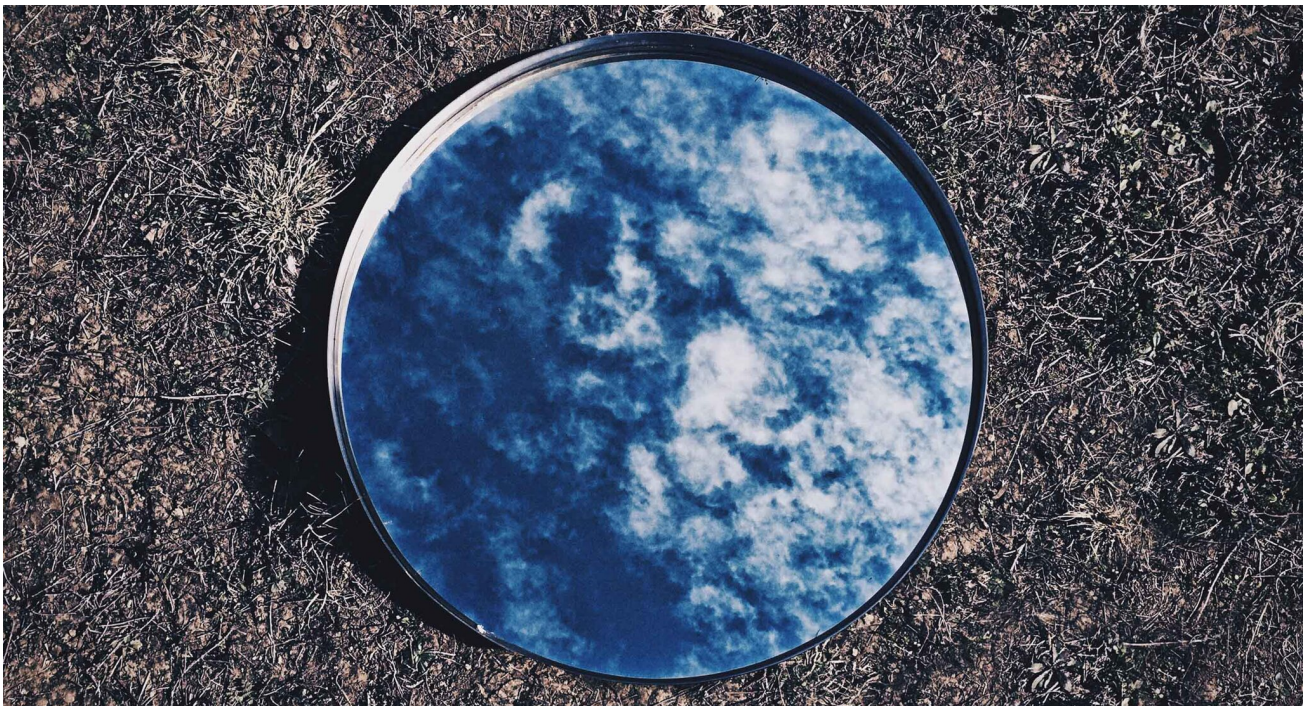
Fragment powieści Akademia Pana Kleksa czyta Bartosz Woźny

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Akademia Pana Kleksa czyta Bartosz Woźny Fragment powieści Akademia Pana Kleksa czyta Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

Przyjrzyjcie się ilustracji. Czy tak mogłoby wyglądać senne lusterko? O czym śniłaby osoba, której sen został w nim odbity? Opiszcie, jak wy je sobie wyobrażacie. Co pokazywałoby wasze lusterko? Przedstawcie swoją propozycję całej klasie.

Co odbija senne lusterko?

licencja: CC 0

Ćwiczenie 5

Sporządźcie listę nazw miejsc i mebli służących do wypoczynku. Zwróćcie szczególną uwagę na meble służące do spania.

Ćwiczenie 6

Połącz nazwy miejsc do spania z nazwami osób, które z nich korzystają.

karimata	niemowlę
kuszetka	więzień
kolebka	turysta
prycza	pasażer pociągu
koja	marynarz

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Przeczytaj tekst „Senne lusterka” i zaznacz w nim dowolnym kolorem opis miejsca służącego chłopcom do spania.

Jan Brzechwa

Senne lusterka

Co rano punktualnie o piątej Mateusz otwiera tak zwane śluzy. Są to niewielkie otwory w suficie, poumieszczane akurat nad łóżkami chłopców. Otworów takich jest tyle, ile łóżek, czyli ogółem dwadzieścia cztery. Gdy je Mateusz otwiera, zaczyna przez nie sączyć się zimna woda, która kapie prosto na nasze nosy. [...]

O godzinie szóstej rano Mateusz chwyta w dziób mały srebrny dzwoneczek i dzwoni na apel. Biegniemy wówczas wszyscy do gabinetu pana Kleksa, gdzie pan Kleks już na nas czeka i na dzień dobry całuje każdego w czoło.

Po apelu pan Kleks wchodzi do dużej szafy stojącej w rogu gabinetu i przez okienko w jej drzwiach odbiera od nas senne lusterka. Mają one swoje szczególne przeznaczenie. Na nocnych stolikach przy każdym z łóżek stoi takie lusterko przez całą noc. Odbijają się w nich nasze sny i rano, gdy lusterka oddajemy panu Kleksowi, ogląda on dokładnie, co śniło się każdemu z nas. Sny niedobre, niedokończone, głupie i nieodpowiednie idą do śmietnika, a pozostają tylko te, które spodobały się panu Kleksowi.

Za pomocą waty przesyconej sennym kwasem pan Kleks zbiera z lusterek wszystkie sny i wyciska je do porcelanowej miseczki. Tam suszą się one jakiś czas. Gdy wyschną one już na proszek, pan Kleks na specjalnej maszynce wytłacza z nich kolorowe pastylki, które wszyscy zażywamy na noc. Dzięki temu mamy coraz ładniejsze i coraz ciekawsze sny, a najpiękniejsze z nich pan Kleks zapisuje w senniku swojej Akademii.

Jan Brzechwa, Senne lusterka, [w:] tegoż, Akademia Pana Kleksa, Warszawa 1990, s. 38–40.

Odpowiedz na pytania dotyczące tekstu „Senne lusterka”. Wybierz jedną odpowiedź. Możesz zaglądać do tekstu przez cały czas.

Ćwiczenie 8

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj jeszcze raz tekst i opowiedz jego treść według planu:

1. Pobudka.
2. Apel.
3. Oddawanie sennych lusterek.
4. Wyciskanie snów.
5. Kolorowe pastylki.

Ćwiczenie 10

Pomóżcie Panu Kleksowi, który zaczyna tracić pamięć, i napiszcie przepis na pastylki na kolorowe sny. Pamiętajcie, że przepis powinien zawierać tytuł, listę składników i ich proporcje oraz opis sposobu przyrządzania.

Ćwiczenie 11

Przeczytaj w przypisach, co znaczy słowo „sennik”. Opisz jeden ze swoich snów, który mógłby się znaleźć w senniku Akademii Pana Kleksa.

Wypij mnie, wypij

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DBgtuolaU

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

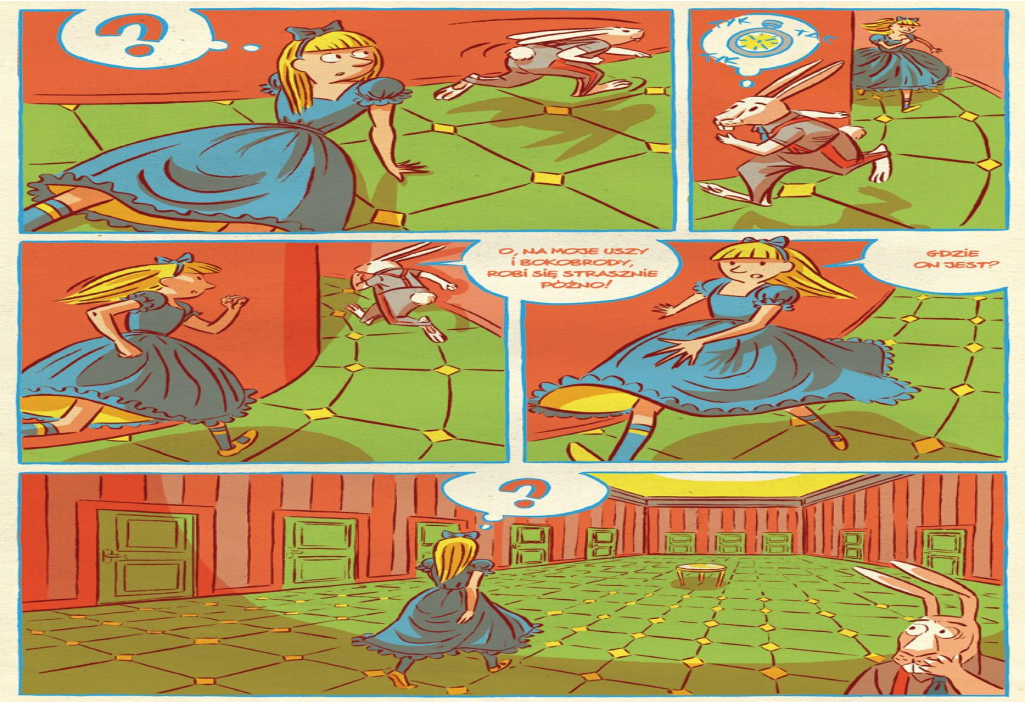
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zmniejszający napój? Powiększające ciastko? W świecie magii i czarów wszystko jest możliwe! Zapraszamy cię dziś w podróż z Alicją do króliczej nory...

> **Ćwiczenie 1**
> Zredagujcie definicję słowa „magia". Pracujcie w grupach według planu:
>
> - Każdy uczeń pisze własną definicję.
> - Przeczytajcie w grupach swoje definicje i na ich podstawie zredagujcie jedną wspólną.
> - Poszukajcie definicji słowa „magia" w słowniku języka polskiego i porównajcie ją ze swoją. Jeśli będzie to potrzebne, uzupełnijcie swoją definicję.
> - Przepiszcie definicję do zeszytu.

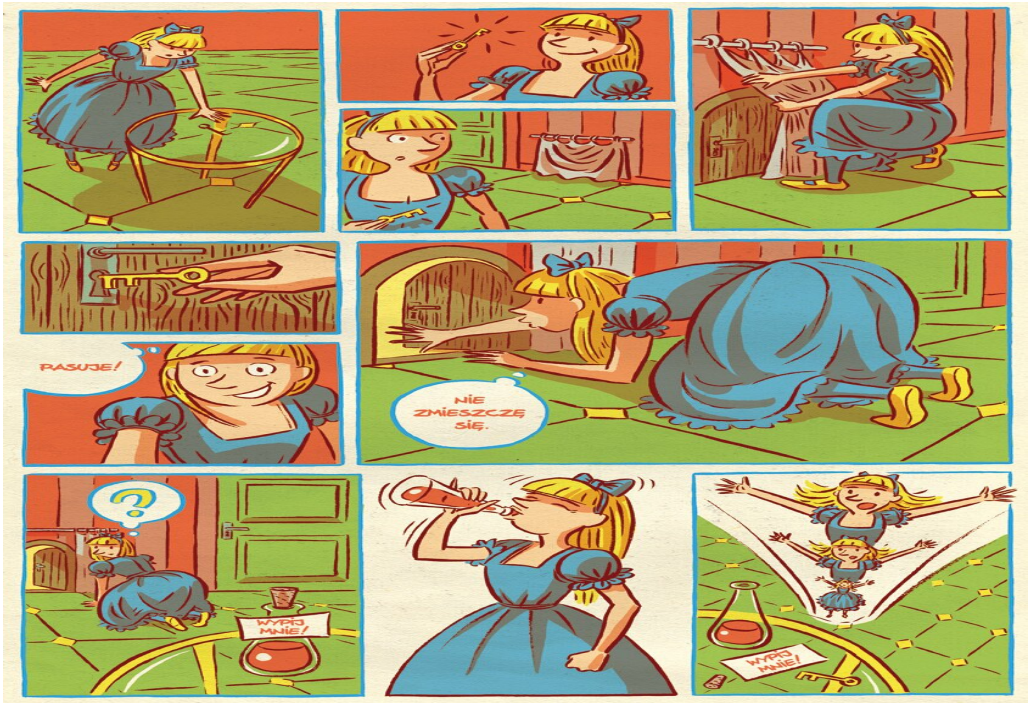
Ćwiczenie 2

Przeczytaj komiks. Co na jego podstawie można powiedzieć o zachowaniu Alicji? Spróbuj określić dziewczynkę kilkoma przymiotnikami.

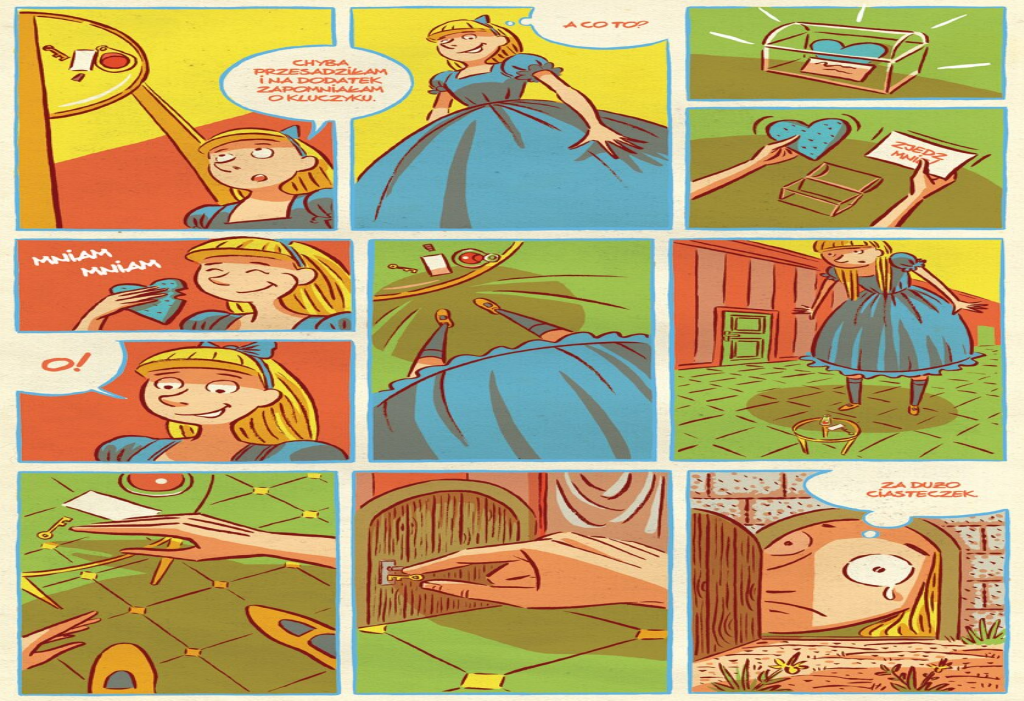
Alicja w Krainie Czarów

Uniwersytet Wrocławski,

Alicja w Krainie Czarów

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Alicja w Krainie Czarów

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 3

Przeczytaj opowiadanie pt. „Wypij mnie” Lewisa Carrolla, a następnie odpowiedz na pytania. W każdym zadaniu zaznacz jedną prawidłową odpowiedź. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas.

Lewis Carroll

Wypij mnie

Alicja nie potłukła się ani trochę i po chwili była już na nogach. Spojrzała w górę, lecz panowały tam straszne ciemności. Przed nią ciągnął się znowu długi korytarz. W dali spostrzegła pędzącego Białego Królika. Nie było ani chwili do stracenia.

Puściła się więc w pogoń za Królikiem i przed jednym z zakrętów korytarza usłyszała jego zdyszany głosik:

– O, na moje uszy i bokobrody, robi się strasznie późno!

Była już zupełnie blisko, ale za zakrętem Biały Królik znikł w sposób niewytłumaczony. Alicja znalazła się w podłużnej, niskiej sali z długim

rzędem lamp zwisających z sufitu.
Rozejrzała się dokoła i spostrzegła mnóstwo drzwi. Usiłowała otworzyć każde z nich po kolei, ale wszystkie były zaryglowane. Zasmucona, odeszła więc ku środkowi sali, straciła bowiem nadzieję, że się kiedykolwiek stąd wydostanie.
Nagle znalazła się przed stolikiem na trzech nogach, zrobionym z grubego szkła. Na stoliku leżał maleńki, złoty kluczyk. Alicja ucieszyła się myśląc, iż otwiera on jakieś drzwi. Niestety. Czy zamki były zbyt wielkie, czy kluczyk zbyt mały, dość że nie pasował on nigdzie. Obchodząc salę po raz drugi, Alicja zauważyła jednak coś, czego nie dostrzegła przedtem: zasłonę, za którą znajdowały się drzwi niespełna półmetrowej wysokości. Przymierzyła złoty kluczyk i przekonała się z radością, że pasuje.
Drzwiczki prowadziły do korytarzyka niewiele większego od szczurzej nory. Alicja uklękła i przez korytarzyk ujrzała najpiękniejszy chyba na świecie ogród. Jakże pragnęła przechadzać się tam wśród ślicznych kwietników i orzeźwiających wodotrysków! Ale jak tu o tym marzyć, skoro nie potrafiłaby wsunąć przez norkę nawet głowy. […]
Dłużej stać pod drzwiczkami nie miało sensu. Wróciła więc do stolika z niejasnym przeczuciem, że znajdzie na nim nowy kluczyk albo chociaż przepis na składanie ludzi na wzór teleskopów. Tym razem na stoliku stała buteleczka („Na pewno nie było jej tu przedtem” – pomyślała Alicja) z przytwierdzoną do szyjki za pomocą nitki karteczką. Alicja przeczytała na niej pięknie wykaligrafowane słowa: Wypij mnie.
Łatwo powiedzieć „Wypij mnie”, ale nasza mała, mądra Alicja bynajmniej się do tego nie kwapiła. „Zobaczę najpierw – pomyślała – czy nie ma tam napisu: Uwaga – Trucizna”. Czytała bowiem wiele uroczych opowiastek o dzieciach, które spaliły się, zostały pożarte przez dzikie bestie lub doznały innych przykrości tylko dlatego, że

nie stosowały się do prostych nauk: na przykład, że rozpalonym do białości pogrzebaczem można się oparzyć, gdy trzyma się go zbyt długo w ręku [...]. Alicja przypomniała sobie doskonale, że picie z butelki opatrzonej napisem: Uwaga – Trucizna rzadko komu wychodzi na zdrowie.

Ta buteleczka jednak nie miała napisu: Trucizna. Alicja zdecydowała się więc skosztować płynu. Był on bardzo smaczny (miał jednocześnie smak ciasta z wiśniami, kremu, ananasa, pieczonego indyka, cukierka i bułeczki z masłem), tak że po chwili buteleczka została opróżniona.

– Cóż za dziwne uczucie – rzekła Alicja – składam się zupełnie jak teleskop.

Tak było naprawdę. Alicja miała teraz tylko ćwierć metra wzrostu i radowała się na myśl o tym, że wejdzie przez drzwiczki do najwspanialszego z ogrodów. Najpierw jednak odczekała parę minut, aby zobaczyć, czy się już nie będzie dalej zmniejszała. [...]

Po chwili, gdy uznała, że jej wzrost już się nie zmienia, postanowiła pójść natychmiast do ogrodu. Niestety. Kiedy biedna Alicja znalazła się przy drzwiach, uprzytomniła sobie, że zapomniała na stole kluczyka. Wróciła więc, ale okazało się, że jest zbyt mała, by dosięgnąć klucza. Widziała go wyraźnie poprzez szkło, chciała nawet wspiąć się po nogach stolika, ale były zbyt śliskie. Kiedy przekonała się, biedactwo, o bezskuteczności swoich prób, usiadła na podłodze i zaczęła rzewnie płakać.

”Dość tego – powiedziała sobie po chwili surowym tonem – płacz nic ci nie pomoże. Rozkazuję ci przestać natychmiast!” (Alicja udzielała sobie często takich dobrych rad – choć rzadko się do nich stosowała – i czasami karciła się tak ostro, że kończyło się to płaczem. Raz nawet usiłowała pociągnąć się za uszy, aby ukarać się za oszukiwanie w czasie partii krokieta, którą rozgrywała przeciwko sobie – Alicja bardzo lubiła udawać dwie osoby naraz. „Ale po cóż – pomyślała –

udawać dwie osoby naraz, kiedy ledwie wystarczy mnie na jedną, godną szacunku osobę").
Nagle zauważyła pod stolikiem małe, szklane pudełeczko. Otworzyła je i znalazła w środku ciasteczko z napisem: Zjedz mnie, pięknie ułożonym z rodzynków.
– Dobrze, zjem to ciastko – rzekła Alicja. – Jeśli przez to urosnę, to dosięgnę kluczyka, jeśli zaś jeszcze bardziej zmaleję, to będę mogła przedostać się przez szparę w drzwiach. Tak czy owak, dostanę się do ogrodu, a reszta mało mnie obchodzi.
Odgryzła kawałek ciastka i czekała z niepokojem, trzymając rękę na czubku głowy, aby zbadać w ten sposób, czy rośnie, czy też maleje. Przekonała się jednak ze zdziwieniem, że jest nadal tego samego wzrostu. Co prawda, zdarza się to zwykle ludziom jedzącym ciastka, ale Alicja przyzwyczaiła się tak bardzo do czarów i niezwykłości, że uważała rzeczy normalne i zwykłe – po prostu za głupie i nudne. Jeszcze parę kęsów – i po ciastku.
– Ach jak zdumiewająco! Coraz zdumiewającej! – krzyknęła Alicja. Była tak zdumiona, że aż zapomniała o poprawnym wyrażaniu się. – Rozciągam się teraz jak największy teleskop na świecie. Do widzenia, nogi! – Spoglądając w dół, Alicja zauważyła, że jej nogi wydłużały się coraz bardziej i ginęły w oddali. – O moje biedne nóżki, któż wam teraz będzie wkładał skarpetki i buciki? Bo ja z pewnością nie dam sobie z tym rady, będąc od was tak daleko. Musicie sobie teraz radzić same.
"Powinnam jednak być dla nich uprzejma – pomyślała Alicja – bo mogą nie pójść tam, gdzie ja będę chciała. Zaraz, zaraz... Wiem. Będę im dawała po nowej parze bucików na każde Boże Narodzenie". [...]
To mówiąc Alicja uderzyła głową o sufit sali. Miała teraz blisko trzy metry wzrostu, wzięła więc ze stolika złoty kluczyk i pospieszyła ku drzwiom.

Biedactwo. Mogła zaledwie jednym okiem zerkać do ogrodu, i to wtedy, kiedy leżała na boku. Przedostanie się było bardziej niż kiedykolwiek beznadziejne. Usiadła więc i zaczęła na nowo płakać. – Wstydź się – rzekła po chwili – taka duża dziewucha jak ty (to nie ulegało w tej chwili wątpliwości), taka duża dziewucha, żeby płakała jak niemowlę. W tej chwili przestań, rozkazuję ci. – Ale i to nic nie pomogło. Alicja płakała dalej i wylewała takie potoki łez, aż utworzyła się dokoła niej wielka, zajmująca pół pokoju i głęboka na kilkanaście centymetrów kałuża.

Lewis Carroll, Wypij mnie, [w:] tegoż, Alicja w Krainie Czarów, tłum. Antoni Marianowicz, Warszawa 2011, s. 17–18.

Ćwiczenie 4

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Posłuchaj nagrania tekstu „Wypij mnie”. Zwróć uwagę na to, jakie wydarzenia są przez lektorkę szczególnie podkreślone dzięki intonacji.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment powieści Alicja w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment powieści Alicja w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska Fragment powieści Alicja w Krainie Czarów czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 6

Napisz w zeszycie dwie notatki, odpowiadając na pytania:

- Co działo się z Alicją po wypiciu magicznego napoju?
- Co działo się z nią po zjedzeniu zaczarowanego ciasteczka?

Ćwiczenie 7

Zaznacz w tekście dowolnym kolorem wydarzenia, które mogły zdarzyć się tylko w Krainie Czarów.

Ćwiczenie 8

Jak można określić wydarzenia z Krainy Czarów?

- [ ] prawdopodobne
- [ ] rzeczywiste
- [ ] magiczne
- [ ] tragiczne
- [ ] niezwykłe
- [ ] bajkowe
- [ ] cudowne
- [ ] fantastyczne
- [ ] codzienne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Wstaw w definicję odpowiednie słowa.

Słowa o podobnym znaczeniu, których w pewnych sytuacjach możemy użyć jako synonimów, nazywamy [ ].

wyrazami przeciwstawnymi | wyrazami bliskoznacznymi

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Zaznacz w tekście dowolnym kolorem fragment, w którym opisano, jak smakował czarodziejski napój. Następnie zapisz w zeszycie składniki i opisz smak swojego ulubionego napoju o czarodziejskim smaku.

Ćwiczenie 11

Przypomnijcie sobie jak najwięcej magicznych przedmiotów ze znanych wam opowieści. Wybierzcie pięć z nich i opiszcie ich sposób działania według przykładu:

Stolik z baśni „Stoliczku, nakryj się" – po wymówieniu zaklęcia sam zapełniał się potrawami.

Ćwiczenie 12

Opisz wymyślony przez siebie magiczny przedmiot i jego działanie. Przedstaw korzyści, jakie mogliby mieć inni ludzie z twojego wynalazku.

Przy imieniu stoi, nikogo się nie boi

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dh60ybRaW

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Do i **od**, **z** i **w**, **nad** i **pod**, **za** i **przeciw** – takie małe słówka, a rządzą innymi. Poznaj je dobrze, bo warto.

> **Ćwiczenie 1**
>
> Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Co warto wiedzieć o przyimku

Przyimek nazywa najczęściej **stosunki czasowe** oraz **przestrzenne** między wyrazami i znaczy coś tylko razem z nimi, np. **w** domu, **za** tydzień.

Przyimek się **nie odmienia**. Rządzi przypadkiem rzeczownika, któremu najczęściej towarzyszy.

Przyimek z rzeczownikiem tworzy **wyrażenie przyimkowe**.

Ćwiczenie 2

Do podanych przyimków dopisz następujące rzeczowniki: przyjaciel, kocur, czarownica, kociołek, zaklęcie. Zachowaj podaną kolejność i pamiętaj o właściwej formie.

z ..., ..., ..., ..., ...

o ..., ..., ..., ..., ...

za ..., ..., ..., ..., ...

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 4

Pogrupuj podane wyrażenia przyimkowe na takie, które nazywają stosunki przestrzenne, oraz takie, które nazywają stosunki czasowe.

Gdzie?

Kiedy?

przed rokiem | wzdłuż drogi | koło płotu | nad morzem | za sekundę | w środę | po tygodniu | pod łóżkiem | przed godziną | za górami | w fotelu | przy stole

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Czarownica Kornelia pakuje się na wakacje. Uzupełnij listę potrzebnych rzeczy właściwymi przyimkami.

księga _____ zaklęciami
dwie miotły _____ latania
słoik _____ robaczki świętojańskie
woreczek _____ ziołami

a także:

szczoteczka _____ zębów
chusteczki _____ nosa
torba _____ ramię
koszula _____ spania
bielizna _____ bawełny
płaszcz _____ kapturem
krem _____ witaminą A
tabletki _____ kaszel

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Jak myślisz, czy można obyć się bez przyimków? Przeczytaj tekst, a następnie uzupełnij go brakującymi częściami mowy. Odpowiedz na pytanie. Uzasadnij odpowiedź.

Czy smok jest zwierzęciem zimującym?

[...] pod wieczór jaskinia wyglądała jak pałac. Podłoga, wysprzątana _____ kamieni, posypana była drobnym, białym piaskiem. _____ nim leżało osiem posłań _____ suchych liści, mchu i igliwia. _____ prawej strony stała balia wypełniona czystą wodą. _____ półkach skalnych smoki poustawiały termosy i pozapalały świece. Saksofon miał osobną półkę, o wiele szerszą i dłuższą _____ innych, bo Łysy Pies i Filetowy Kocur zbuntowali się jednocześnie i oświadczyli, że _____ saksofonie spać nie będą. Leżeli teraz _____ saksofonu _____ wyciągniętymi łapami, a Krokodyl siedział _____ kącie i robił im _____ drutach wełnianą kołderkę. _____ lewej strony, wbita _____ szczelinę skalną, sterczała gałąź, _____ której pozawieszane były hamaki. _____ hamakach leżały motyle. Hamaki, oczywiście, zrobił im Krokodyl _____ szydełku. Późnym wieczorem Krokodyl skończył robić kołderkę i nakrył nią Psa i Kocura. Obaj westchnęli _____ rozkoszą i natychmiast zapadli w głęboki, jaskiniowy sen.

Źródło: Beata Krupska, *Sceny z życia smoków*, Warszawa 2014, s. 63.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Wykonajcie ilustrację do opisanej w ćwiczeniu sceny z życia smoków. Uwzględnijcie informacje przekazane za pomocą przyimków.

O magicznym zwierciadle

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DH8tcMXWQ

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Harry Potter, młody czarodziej uczęszczający do Szkoły Magii i Czarodziejstwa w Hogwarcie, odkrywa w jednym ze szkolnych pomieszczeń magiczne lustro. Co w nim zobaczy?

> **Ćwiczenie 1**
> Czy znasz świat z książek o Harrym Potterze? Wprowadzi cię do niego pewien tata-czarodziej. Zwróć uwagę na to, jakie sklepy znajdują się przy ulicy Pokątnej.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Ulica Pokątna

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ulica Pokątna Ulica Pokątna Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Ktoś pomieszał nazwy sklepów ze świata Harry'ego Pottera i realnego. Uporządkuj je.

Świat magii

Świat realny

Sklep zielarski Arcydzięgiel

Stroje Madame Malkin

Scribulus

Akcesoria do quidditcha

Sprzęt medyczny Medix

Sklep zoologiczny Pantera

Księgarnia Zaczytani

Magiczna Menażeria

Księgarnia Flourish i Blotts

Różdżki Olivandera

Karamyk Pożyczki

Bank Gringota

Sklep papierniczy Piórko

Wypożyczalnia sprzętu narciarskiego

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Świat fantastyczny w powieści Joanne Kathleen Rowling można potraktować jako magiczne odbicie świata realnego. Sklepy z ulicy Pokątnej przypominają prawdziwe punkty handlowe. Co jeszcze w świecie magii może „odbijać" rzeczywistość? Porozmawiajcie o tym, wymieniając się przykładami.

Ćwiczenie 4

Zastanów się i odpowiedz na pytania:

- Co oznacza słowo „zwierciadło”?
- Jakie według ciebie problemy mogą się pojawić w związku z użyciem zwykłego lustra?
- Czego nie zobaczysz w lustrze?
- Przypomnij sobie lustra o magicznej mocy ze znanych ci tekstów literackich lub filmów. Jakie były ich właściwości?

Ćwiczenie 5

Przeczytaj tekst „Zwierciadło Ain Eingarp”. Odpowiedz na pytania:

- O czym opowiada ten fragment?
- Czy coś cię w tym tekście zaskoczyło? Dlaczego?
- Kto jest jego głównym bohaterem? Skąd to wiesz?
- Jakie inne osoby występują w tym fragmencie?

Daniel Ogren, licencja: CC BY 2.0

Joanne Kathleen Rowling

ur. 1965

Brytyjska pisarka, autorka bestsellerowej serii powieści o czarodzieju Harrym Potterze.

Joanne Kathleen Rowling

Zwierciadło Ain Eingarp

Było to piękne lustro, oparte o ścianę, sięgające aż do sufitu, w bogato zdobionej złotej ramie. Na szczycie ramy widniał napis: AIN EINGARP ACRESO GEWTEL AZ RAWTĄ WTE IN MAJ IBDO.

Kroki Filcha i Snape'a ucichły całkowicie i Harry poczuł, że jest bezpieczny. Zbliżył się do lustra, chcąc jeszcze raz przeżyć to niesamowite wrażenie, kiedy nie widzi się własnego odbicia.

Stanął przed lustrem i musiał szybko przyłożyć obie dłonie do ust, żeby nie krzyknąć. Obrócił się gwałtownie, serce waliło mu o wiele mocniej niż wtedy, gdy otworzył wrzeszczącą księgę. Był niewidzialny, a jednak zobaczył swoje odbicie w czarodziejskim płaszczu. I nie tylko swoje. Tuż za sobą ujrzał tłum postaci.

Przecież pokój był pusty! Oddychając szybko, odwrócił się powoli do lustra.

Tak, to był on, jego odbicie. Twarz biała jak papier, przerażona, a za nim… przynajmniej z dziesięć postaci. Spojrzał przez ramię do tyłu – nie zobaczył nikogo. […]

Znowu spojrzał w lustro. Kobieta, która stała tuż za nim, uśmiechała się i machała do niego ręką. Sięgnął za siebie […]. Ale jego ręka natrafiła na pustkę – ta kobieta i ci inni ludzie istnieli tylko w lustrze.

Kobieta była bardzo piękna. Miała kasztanowe włosy, a jej oczy… Jej oczy są zupełnie jak moje, pomyślał Harry, przysuwając się do lustra. Jasnozielone, tego samego kształtu… Dopiero teraz dostrzegł, że kobieta płacze, uśmiecha się przez łzy. Stojący obok niej wysoko,

chudy, czarnowłosy mężczyzna, objął ją ramieniem. Miał okulary i bardzo rozczochrane włosy. Sterczały do tyłu jak Harry'emu. Harry przesunął się tak blisko lustra, że prawie dotykał nosem swojego odbicia.

– Mamo? – szepnął. – Tato?

Lecz oni tylko patrzyli na niego, uśmiechając się smutno. Powiódł wzrokiem po twarzach innych ludzi w zwierciadle. […] Patrzył na swoją rodzinę, patrzył na nią po raz pierwszy w życiu. […]

Nie wiedział, jak długo tam stał. Odbicia nie bladły, a on patrzył na nie i patrzył, aż gdzieś z daleka dobiegł go jakiś hałas, który pomógł mu wrócić do rzeczywistości. Oderwał oczy od twarzy matki, szepnął: „Wrócę" i wybiegł z pokoju. […]

Teraz Harry bał się tylko jednego: że nie trafi po raz drugi do lustra. Wędrówka pod jednym płaszczem z Ronem też nie była łatwa. […]

– To tu… o, tutaj… tak!

Otworzyli drzwi. Harry zrzucił płaszcz z ramion i podbiegł do lustra. Byli tam. Jego matka i ojciec rozpromienili się na jego widok.

– Widzisz? – szepnął Harry.

– Nic nie widzę.

– Patrz! Patrz na nich wszystkich… jest ich tam wielu…

– Widzę tylko ciebie.

– Popatrz lepiej, stań tu, gdzie ja.

Harry osunął się na bok, ale teraz widział tylko Rona w jego piżamie w misie.

Ron wpatrywał się jednak w lustro jak urzeczony.

– Harry, spójrz na mnie!

– Widzisz całą swoją rodzinę?

– Nie… jestem sam… ale jakiś inny… wyglądam starzej… i jestem najlepszy!

– Co?

– Jestem… mam odznakę, taką jak miał Bill… i trzymam Puchar Domów… i Puchar Quidditcha… Jestem Kapitanem drużyny!
Ron oderwał oczy od tego cudownego widoku i spojrzał na Harry'ego.
– Myślisz, że to lustro pokazuje przyszłość? […]
Trzeciej nocy bardzo szybko znalazł drogę. […]
I znowu zobaczył matkę i ojca, a jeden z jego dziadków pokiwał głową, uradowany. Harry usiadł na podłodze przed lustrem. Nic nie mogło go powstrzymać przed siedzeniem tu całą noc razem ze swoją rodziną. Nic.
Nic prócz…
– A więc znowu tu wróciłeś, Harry? […]
Na jednym ze stolików przy ścianie siedział nie kto inny, jak sam Albus Dumbledore. […]
– Tak więc i ty – dodał, zsuwając się ze stolika i siadając na podłodze obok Harry'ego – jak setki innych przed tobą, odkryłeś rozkosze Zwierciadła Ain Eingarp. […]
– Nie wiedziałem, że ono się tak nazywa, panie profesorze.
– Ale chyba już wiesz, co ono potrafi? […] Tylko najszczęśliwszy człowiek na świecie mógłby używać Zwierciadła Ain Eingarp jak zwykłego lustra, to znaczy mógłby patrzeć w nie i widzieć swoje normalne odbicie. Teraz już rozumiesz?
Harry pomyślał, a potem powiedział powoli:
– Ono pokazuje nam to, czego pragniemy… czego każdy z nas pragnie…
– Tak i nie – odpowiedział spokojnie Dumbledore. – Pokazuje nam ni mniej, ni więcej, tylko najgłębsze, najbardziej utęsknione pragnienie naszego serca. Ty, który nigdy nie znałeś swojej rodziny, widzisz ją całą, stojącą wokół ciebie. Ronald Weasley, który zawsze był w cieniu swoich braci, widzi tylko siebie, ale jako najlepszego z nich wszystkich. To lustro nie dostarcza nam jednak ani wiedzy, ani

prawdy. Ludzie tracą przed nim czas, oczarowani tym, co widzą, albo nawet wpadają w szaleństwo, nie wiedzą, czy to, co widzą w zwierciadle, jest prawdziwe lub choćby możliwe. [...] Pamiętaj: naprawdę niczego nie daje pogrążanie się w marzeniach i zapominanie o życiu. A teraz, załóż swój cudowny płaszcz i wracaj do łóżka, dobrze?

Joanne Kathleen Rowling, Zwierciadło Ain Eingarp, [w:] tejże, Harry Potter i kamień filozoficzny, tłum. Andrzej Polkowski, Poznań 2000.

Ćwiczenie 6

Wyszukajcie i zaznaczcie dowolnym kolorem ten fragment, w którym Harry rozmawia z Albusem Dumbledore'em. Przeczytajcie zaznaczony fragment z podziałem na role (Harry Potter, Albus Dumbledore, narrator). Następnie odpowiedzcie na pytania:

- Co zobaczył w lustrze Harry Potter?
- Dlaczego taki obraz mu się pokazał?
- Co zobaczył Ronald Weasley?
- Dlaczego taki obraz zobaczył?
- Co pokazuje Zwierciadło Ain Eingarp?

Ćwiczenie 7

Co oznacza nazwa „Ain Eingarp"? Odszyfruj ją.

Ćwiczenie 8

Zaznacz w tekście, a następnie przepisz do zeszytu prawdę, którą odkrywa przed Harrym Potterem Albus Dumbledore.

Ćwiczenie 9
Które z podanych zdań jest bliskie mądrości przekazanej Harry'emu? Uzasadnij swój wybór.

- *Musisz żyć i zapomnieć o rodzicach.*
- *Pamiętaj zawsze o rodzicach, ale nie zapominaj o tym, że ty też żyjesz.*

Ćwiczenie 10
Czego według ciebie nie doświadczył Harry Potter, wychowując się bez rodziców? Zredaguj notatkę, w której opiszesz swoje spostrzeżenia.

Ćwiczenie 11
Wyobraź sobie, że stoisz przed Zwierciadłem Ain Eingarp. Co widzisz? Napisz krótkie opowiadanie, w którym opiszesz swoje wrażenia.

Ćwiczenie 12
Narysuj odbicie w magicznym lustrze dowolnej postaci lub przedmiotu ze świata rzeczywistego.

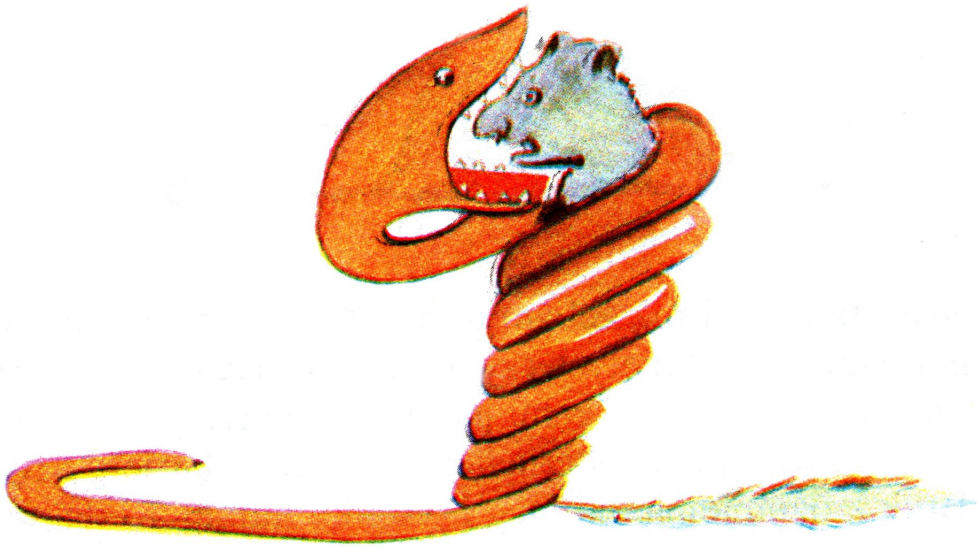
Dostępne tylko dla dzieci

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dct3edL7v

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

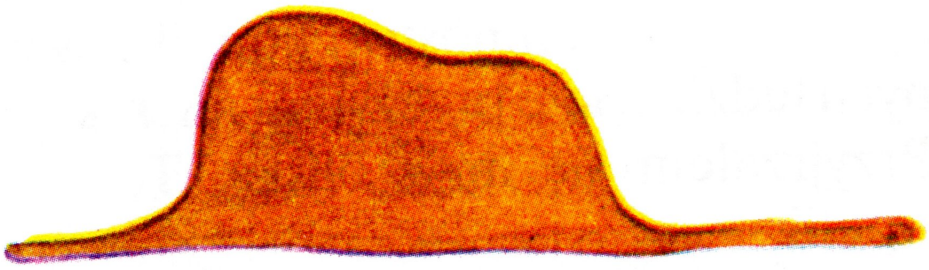
Czasami uważacie, że dorośli was nie rozumieją. Dlaczego? Przecież mówicie tym samym językiem! A może jest coś, co różni Wasz sposób widzenia i odczuwania świata od tego, co myślą i co w nim widzą dorośli?

> **Ćwiczenie 1**
> Obejrzyj rysunki. Przygotuj trzy małe kartki i je ponumeruj. Na każdej z nich zapisz, co widzisz na ilustracji pierwszej, drugiej i trzeciej. Odłóż kartki na bok.

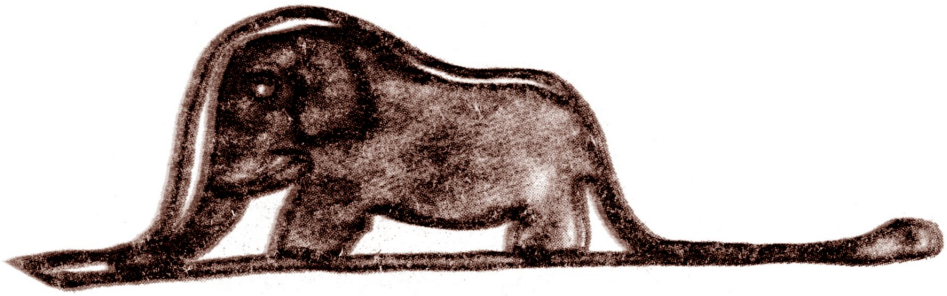
Ilustracja 1

Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

Ilustracja 2

Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

Ilustracja 3
Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

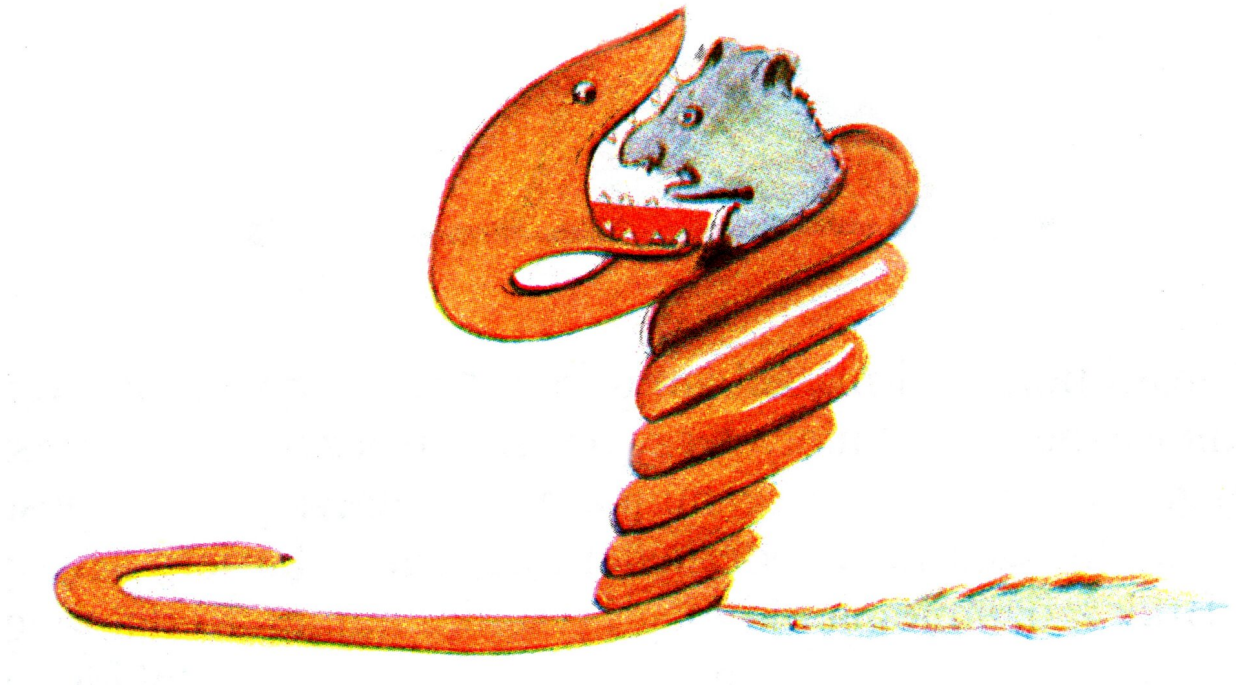
Ćwiczenie 2

Przeczytaj uważnie tekst „Wąż boa, który trawił słonia”. Zwróć uwagę na to, co narrator mówi o sytuacjach przedstawionych na ilustracjach.

Antoine de Saint-Exupéry

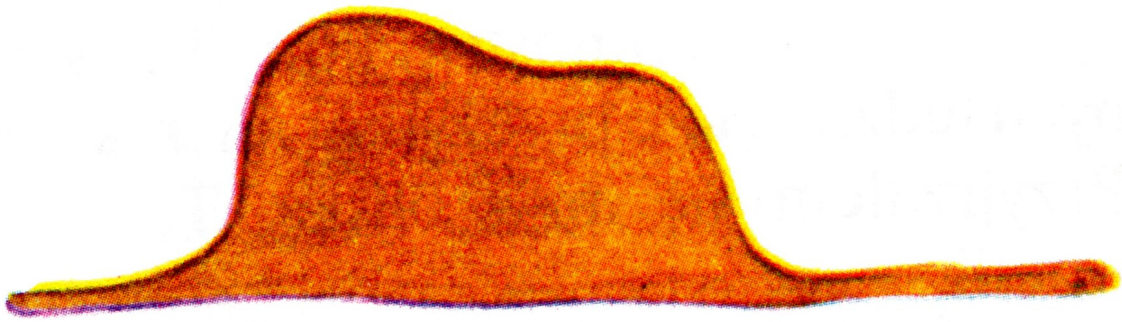
Wąż boa, który trawił słonia

Gdy miałem sześć lat, zobaczyłem pewnego razu wspaniały obrazek w książce opisującej wyspę dziewiczą. Książka nazywała się „Historie prawdziwe”. Obrazek przedstawiał węża boa połykającego drapieżne zwierzę. Oto kopia rysunku:

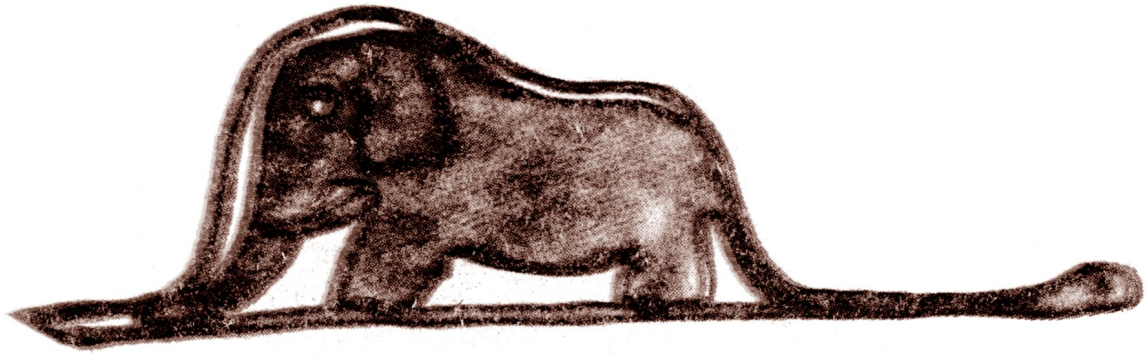
Ilustracja 1
Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

W książce było napisane: „Węże boa połykają w całości schwytane zwierzęta. Następnie nie mogą się ruszać i śpią przez sześć miesięcy, dopóki zdobycz nie zostanie strawiona”.
Po obejrzeniu obrazka wiele myślałem o życiu dżungli. Pod wpływem tych myśli udało mi się za pomocą kredki stworzyć mój pierwszy rysunek. Rysunek nr 1. Wyglądał on tak:

Ilustracja 2
Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

Pokazałem moje dzieło dorosłym i spytałem, czy ich nie przeraża.
– Dlaczego kapelusz miałby przerażać? – odpowiedzieli dorośli.
Mój obrazek nie przedstawiał kapelusza. To był wąż boa, który trawił słonia. Narysowałem następnie przekrój węża, aby dorośli mogli zrozumieć. Im zawsze trzeba tłumaczyć. Mój rysunek numer 2 wyglądał następująco:

Ilustracja 3
Antoine de Saint-Exupéry, Mały Książę, 2014,

Dorośli poradzili mi, abym porzucił rysowanie węży zamkniętych i otwartych i abym się raczej zajął geografią, historią, arytmetyką i gramatyką. W ten sposób, mając lat sześć, porzuciłem wspaniałą karierę malarską. Zraziłem się niepowodzeniem rysunku numer 1 i numer 2. Dorośli nigdy nie potrafią sami zrozumieć. A dzieci bardzo męczy konieczność stałego objaśniania. Musiałem wybrać inny zawód: zostałem pilotem. Latałem po całym świecie i muszę przyznać, że znajomość geografii bardzo mi się przydała. Potrafiłem jednym rzutem oka odróżnić Chiny od Arizony. Ta wiedza oddaje duże usługi, szczególnie wówczas, gdy błądzi się nocą.
Zawód pilota dał mi okazję do licznych spotkań z wieloma poważnymi ludźmi. Wiele czasu spędziłem z dorosłymi. Obserwowałem ich z bliska. Lecz to nie zmieniło mej opinii o nich. Gdy spotykałem dorosłą osobę, która wydawała mi się trochę mądrzejsza, robiłem na niej doświadczenie z moim rysunkiem numer 1, który stale nosiłem przy sobie. Chciałem wiedzieć, czy mam do czynienia z osobą rzeczywiście pojętną. Lecz za każdym razem odpowiadano mi: – To

jest kapelusz. – Wobec tego nie rozmawiałem ani o wężach boa, ani o lasach dziewiczych, ani o gwiazdach. Starałem się być na poziomie rozmówcy. Rozmawiałem o brydżu, golfie, polityce i krawatach. A dorosły był zadowolony, że poznał tak rozsądnego człowieka.

Antoine de Saint-Exupéry, Wąż boa, który trawił słonia, [w:] tegoż, Mały Książę, tłum. Jan Szwykowski, Warszawa 2014, s. 7–9.

Ćwiczenie 3

Odpowiedz na pytania:

- Co dostrzegasz na każdym z rysunków?
- Czy twoje odpowiedzi różnią się od odpowiedzi udzielanych przez dorosłych w tekście pt. „Wąż boa, który trawił słonia”?
- Jak myślisz, co to oznacza?
- Czy narrator tego opowiadania nazwałby cię osobą pojętną?

Ćwiczenie 4

Przeczytajcie pytania i wspólnie poszukajcie na nie odpowiedzi:

- Dlaczego kapelusz miałby przerażać?
- Co spowodowało, że narrator porzucił w dzieciństwie karierę malarza?
- Kim został w dorosłym życiu i na czym polegała jego praca?
- Jakiemu testowi poddaje pilot dorosłych ludzi? Dlaczego to robi?

Ćwiczenie 5

Dowolnym kolorem zaznacz fragment tekstu, który mówi, co było napisane o wężach boa w książce pt. „Historie prawdziwe”. Ułóż pytania do zaznaczonego fragmentu tekstu. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 6

Wyszukaj odpowiedzi na swoje pytania w encyklopedii lub w internecie. Przygotuj notatkę informacyjną o wężach boa tutaj lub w zeszycie i porównaj ją z informacją w tekście.

Ćwiczenie 7

Zastanówcie się, co odróżnia dorosłych od dzieci w postrzeganiu świata i odpowiedzcie na pytania:

- O czym zwykle rozmawiają dorośli? A o czym dzieci?
- Czy dzieci widzą więcej? Inaczej?
- Kiedy stajemy się dorośli?
- Czy chcecie się stać dorośli?

A co myślą na ten temat inne grupy? Porozmawiajcie o tym.

Ćwiczenie 8

Obejrzyj film i wysłuchaj wiersza Józefa Ratajczaka pt. „Pożegnanie baśni”. Zwróć uwagę na to, kiedy człowiek staje się, zdaniem postaci mówiącej w wierszu, dorosłym.

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Pożegnanie baśni czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Pożegnanie baśni czyta Elżbieta Golińska Wiersz Pożegnanie baśni czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Józef Ratajczak

Pożegnanie baśni

Jeśli już zaczniesz
wszystko widzieć wyraźnie,
blask od cienia
odróżnisz,
odejdą baśnie,
by nigdy nie wrócić.
Zwierzęta mówić przestaną,
czary odlecą z przedmiotów,
wieloryb się zmieni w butelkę tranu,
a słońce w kroplę potu.

Józef Ratajczak, Pożegnanie baśni, [w:] tegoż, Pożegnanie baśni, Poznań 1972.

Ćwiczenie 9

Jak rozumiesz cztery ostatnie wersy wiersza? W jakich zabawach są możliwe takie sytuacje?

Ćwiczenie 10

Wyobraźcie sobie, że jesteście pilotami i latacie po całym świecie. Nagle lądujecie na nieznanej wyspie, nie znacie języka mieszkańców wyspy, nie wiecie, gdzie jesteście. Wymyślcie sposoby porozumienia się. Wykorzystajcie język ciała i znaków graficznych.

Sprawdźcie swoje możliwości komunikacyjne. Spróbujcie porozumieć się z pozostałymi uczniami.

Magiczni pomocnicy

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D11MCizHF

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Filozofia, czyli dosłownie „miłość mądrości”, zajmuje bardzo ważne miejsce wśród dziedzin nauki. Niektórzy mówią nawet, że nic tak nie rozwija samodzielnego myślenia jak filozofowanie. Dzieci są podobne do filozofów, bo nieustannie dziwią się światu i zadają setki pytań!

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj nagrania bajki pt. „Malarz i myszy” Michela Piquemala. Zwróć uwagę na to, co było powodem kary dla malarza.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski Bajkę Michela Piquemala czyta Maciej Gudowski Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 2
Zastanów się i odpowiedz na pytania:

- Co sądzisz o tak surowej karze?
- Jak brzmiało ostatnie życzenie skazanego? Jak uważasz, dlaczego było ono właśnie takie?
- Dlaczego malarz poprosił o pomoc myszki? W jakim świecie jest możliwa taka sytuacja?
- Jak myślisz, w jaki inny sposób skazany na śmierć mógłby odzyskać wolność?

Ćwiczenie 3
Spróbuj narysować „myszki nadziei". Zaprezentuj swoją ilustrację innym.

Ćwiczenie 4
Przeczytaj bajkę „Malarz i myszy" i zaznacz dowolnym kolorem fragment dotyczący świata realistycznego, czyli prawdopodobnego. Innym kolorem zaznacz część należącą do świata fantazji, czyli nierealistycznego, wyobrażonego. Uzasadnij swoją decyzję o takim podziale.

Michel Piquemal

Malarz i myszy (bajka chińska)

Zdarzyło się raz na dworze chińskiego cesarza, że pewien malarz zachował się arogancko wobec monarchy. Z powodu podobnej bezczelności cesarz skazał go na powieszenie za duże palce u nóg. Artysta, prosząc o łaskę, zapytał, czy nie mógłby być powieszony na jednym palcu. Cesarz zgodził się na to przekonany, że to uczyni śmierć skazańca jeszcze straszniejszą. A potem oddalił się wraz z całym dworem, nie chcąc towarzyszyć agonii malarza, która – jak sądzono – mogła trwać bardzo długo.
Kiedy malarz został sam, zwisając głową w dół, ze związanymi rękami, spróbował pomimo to dotknąć ziemi wolnym palcem u nogi. Potem

końcem paznokcia zaczął rysować na piasku białe myszki. Tak pilnie się do tego przyłożył, nakreślił je z tak wiernym podobieństwem, że piaskowe myszki wdrapały się po jego nodze i doszły aż do sznura. Obgryzały go tak cierpliwie, że go w końcu przegryzły. A malarz ucałował ich wąsy i spokojnie odszedł w stronę wolności.

Michel Piquemal, Malarz i myszy (bajka chińska), [w:] tegoż, Bajki filozoficzne, tłum. Helena Sobieraj, Warszawa 2011, s. 49.

Ćwiczenie 5

„Wyobraźnia nie ma granic, może nawet zmienić rzeczywistość". Zastanówcie się nad tym stwierdzeniem i porozmawiajcie.

- Czy przedstawiona myśl znajduje swoje uzasadnienie w bajce Michela Piquemala? Dlaczego?
- Co zmieniło się w życiu skazańca?
- Czy malarz mógłby zmienić swój los, gdyby nie siła wyobraźni?

Ćwiczenie 6

Przeczytajcie ostatni wers bajki i odpowiedzcie.

- Jak rozumiecie ostatnie słowa tekstu: „odszedł w stronę wolności"?
- Jak rozumiecie słowo „wolność"? Uzasadnijcie swoje zdanie.
- Przypomnijcie sobie, jak Paweł z wiersza pt. „Paweł i Gaweł" Aleksandra Fredry rozumiał wolność. Jak myślicie, jak daleko może sięgać wolność? Dlaczego?

Ćwiczenie 7

Uzupełnij tekst, wykorzystując rozsypane wyrazy. Przepisz uzupełnione zdania do zeszytu.

Wolność to jedna z największych _____.
Wolność nie jest _____ swobodą.
Odpowiedzialność zakreśla _____ wolności.
Wolność _____ i działań jest najcenniejsza.

ograniczoną | wyniki | wartości | nieograniczoną | myśli | granice | czynów

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Porozmawiajcie, odnosząc się do treści poniższych pytań:

- Co to znaczy, że wolność nie jest nieograniczona?
- Kto, co i kiedy ogranicza naszą wolność?
- Czy lubicie, jeśli ktoś przeszkadza wam w czymś?
- Czy to znaczy, że takim działaniem narusza granice waszej wolności? Dlaczego?
- Kogo można nazwać człowiekiem odpowiedzialnym?
- Co to znaczy, że odpowiedzialność zakreśla granice wolności? Dlaczego tak się dzieje?
- Co według was znaczy „wolność w myśleniu i działaniu”?
- Czy potraficie samodzielnie myśleć? Uzasadnijcie swoje zdanie.
- Co według was powinno być pierwsze: myślenie czy działanie? Dlaczego?

Ćwiczenie 9

Napisz tutaj lub w zeszycie, co dla ciebie znaczy słowo „odpowiedzialność”.

Ćwiczenie 10

Uporządkuj podane punkty zgodnie z kolejnością wydarzeń w bajce.

- Prośba skazańca.
- Wolność.
- Wyrok.
- Piaskowe myszki.
- Wykonanie prośby.
- Zgoda cesarza.
- Pomysł malarza.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Zuchwały chochlik kocha śmiech

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D3FW7LZyR

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Z wyborem „ch” czy „h” uczniowie mają zwykle najwięcej problemu. Ze wszystkich trudności ortograficznych najmniej mają tu do powiedzenia zasady, za to najwięcej trzeba po prostu zapamiętać. Przyda się tutaj pamięć aktora!

Ćwiczenie 1

Zastanów się i zapisz w odpowiednich miejscach wyrazy, w których „ch” wymienia się na „sz”, tak by powstały pary.

mnich
pycha
ucho
cichnąć
węch
ropucha
piechota
suchy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Utwórz zdrobnienia od podanych wyrazów tak, aby nastąpiła wymiana na „sz”.

puch
kłamczuch
strych
leniuch
dach
fartuch
groch

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Od podanych zdrobnień utwórz wyrazy podstawowe z „ch”.

łańcuszek ____

proszek ____

śmieszek ____

straszek ____

brzuszek ____

orzeszek ____

kieliszek ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Jakie to wyrazy? Uzupełnij je odpowiednimi literami, żeby utworzyć kilka par wyrazów z „ch” różniących się tylko jedną literą.

k____chać — k____chać

ch____apać — ch____apać

____uch — ____uch

m____cha — m____cha

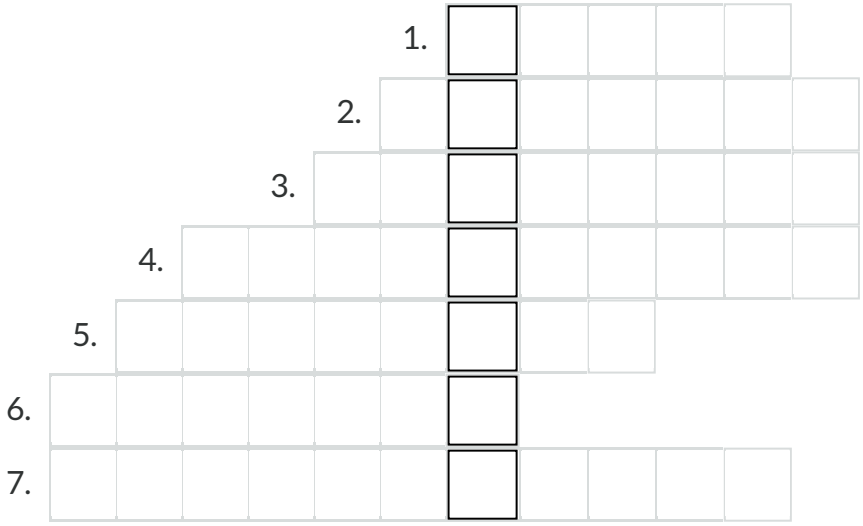
p____cha — p____cha

____ech — ____ech

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wpisz hasła w odpowiednie miejsca. Każde z nich zaczyna się od „sch”. Rozwiązaniem krzyżówki będzie kolejne słowo, w którym „ch” występuje po spółgłosce „s”.

1. Robi się z niego kotlety.
2. Ustalony z góry wzór.
3. Złapać – inaczej.
4. Miejsce odpoczynku turystów.
5. Czysty, porządny.
6. Skrytka.
7. Miejsce, gdzie można czuć się bezpiecznie.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Sprawdź swoją znajomość gramatyki. Przyporządkuj wyrazy do odpowiednich grup.

Rzeczowniki

Przymiotniki

Czasowniki

tchórzliwy | schyłkowy | pochopny | chełpić się | muchomor | chochlik | charczeć | chałka | nachalny | chybotać | nachylić | ruchomy | wyschnąć | chuchać | grzechotnik | chałwa | chaber | melancholijny | chomik | chcieć | arachidowy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Wybierz dziesięć słów z „ch” i ułóż z nimi krótkie dyktando. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 9

Uzupełnij zasadę ortograficzną odpowiednimi słowami.

„Ch” piszemy zawsze na [ ] wyrazu, np. dach, [ ]. Wyjątek: druh.

„Ch” piszemy, gdy wymienia się na „sz”, np. [ ] – muszka.

„Ch” piszemy po [ ] „s”, np. schody.

„Ch” piszemy przed wieloma [ ], np. w połączeniach: chc-, chl-, chł-, chm-, chn-, chr-, chrz-, cht-, chw-.

Pisownię wielu wyrazów z „ch” należy [ ].

samogłoskami | zapamiętać | końcu | początku | pchła | mucha | literze | spółgłoskami | pech | zdaniu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Hałas z błahego powodu

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D46AVpmFH

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ortografia może się wydawać trudna, ale wystarczy opanować kilka reguł oraz wyjątków i trochę poćwiczyć, żeby zostać mistrzem. Znasz już zasady pisowni „ó” i „u” oraz „ż” i „rz”. Jeśli opanujesz pisownię „h” i „ch”, będziesz prawdziwym bohaterem!

Ćwiczenie 1

Dopasuj do wyrazów z „h” ich pokrewne pary, w których następuje wymiana na „ż”, „z” lub „g”.

druhna ____

wataha ____

błahostka ____

druh ____

wahać się ____

wahadło ____

błahy ____

błazen | drużyna | drużba | waga | błaznować | watażka | waga

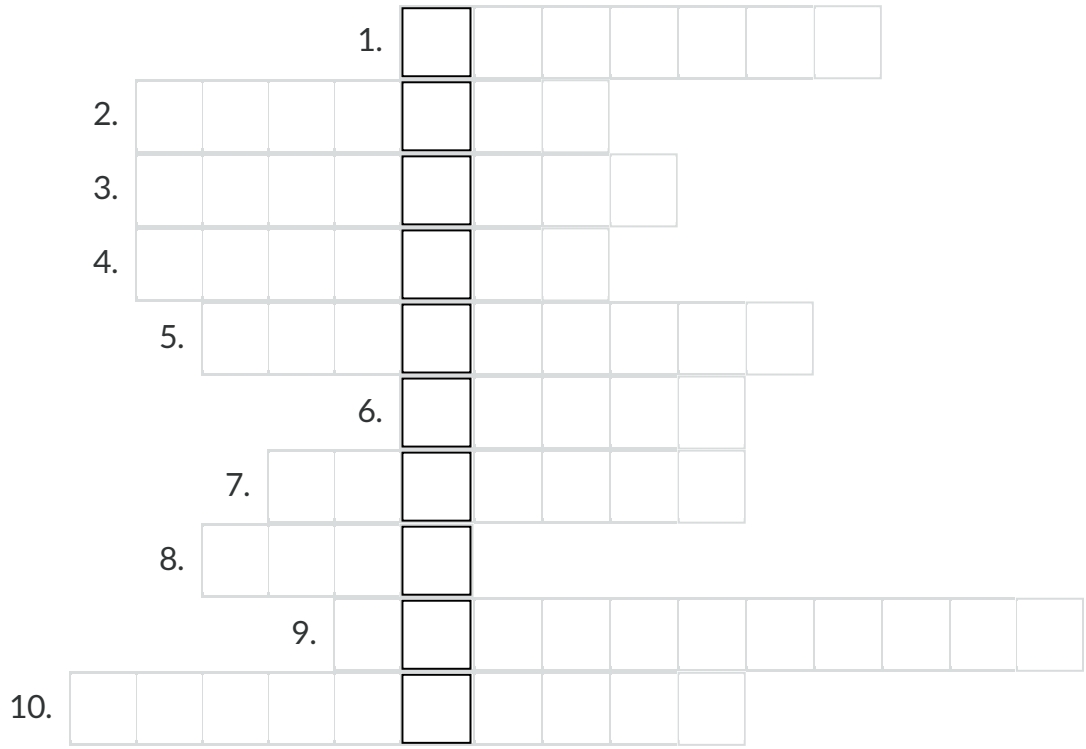
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Zanotuj tutaj lub w zeszycie jak najwięcej imion zaczynających się na „H”. Masz na to pół minuty. Ten, kto zanotuje ich najwięcej, wygrywa.

Ćwiczenie 3

Odgadnij i wpisz hasła. Każde z nich zawiera literę „h”.

1. Przeżywasz jego przygody w książce, filmie itp.
2. Dla zdrowia należy o nią dbać.
3. Linia, którą zobaczysz na pełnym morzu.
4. Ciężka, wyczerpująca praca, często ponad siły.
5. Jeździsz na niej na jednej nodze.
6. Możesz w nim odpocząć, jeśli rozwiesisz go w ogrodzie między drzewami.
7. Wiosenny kwiat wyrastający z cebulki.
8. Śpiewasz go na szkolnych uroczystościach.
9. Idziesz do niej posłuchać muzyki poważnej.
10. Zapłata, wynagrodzenie, np. za napisanie książki.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Ktoś połączył rzeczowniki z niewłaściwymi przymiotnikami. Dobierz słowa w odpowiednie pary, tworząc związki wyrazowe.

szlachecki	buława
halny	wiatr
umówione	piec
haft	harce
hutniczy	róża
herbaciana	harcerski
owczarek	podhalański
hufiec	hasło
hetmańska	angielski
dzikie	herb

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Lubisz podróżować? Sprawdź, jak dobrze znasz geografię świata, a przy okazji – poćwicz pisownię nazw własnych z h! Dopasuj prawidłowe odpowiedzi.

Najwyższe góry świata. ____

Najgłębsze jezioro w Polsce. ____

Stolica Finlandii. ____

Ze stolicą w Madrycie. ____

Stolica Kuby. ____

Największa pustynia na świecie. ____

Mieszkanka Indii. ____

Helsinki | Hawana | Hańcza | Himalaje | Sahara | Hinduska | Hiszpania

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Oto grupa wyrazów z „ch” i „h”. Wykorzystując niektóre z nich, uzupełnij tabelę.

	Państwa	Miasta	Rośliny	Zwierzęta	Zawod
CH					
H					

chirurg | hak | Chiny | chmiel | Chełm | Holandia | Helsinki | hutnik | hiena | chodak | herbata | chomik

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Oto grupa wyrazów z „ch” i „h”. Wykorzystując niektóre z nich, uzupełnij tabelę.

	Cechy	Budynki	Urządzenia	Nakrycia głowy	Przedmio szkolne
CH					
H					

chustka | historia | chrzęst | huk | hotel | chemia | hełm | chłodziarka | hojność | chciwość | hydrant | chata

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Uzupełnij podany tekst, wstawiając odpowiednio „ch” lub „h”.

istoria małego arcerza

Pewnego razu na zbiórkę zastępu dru a enryka przyszedł mały, s ludnie ubrany łopiec. Nie znał asła, ale powiedział, że ce zostać arcerzem. Przy nosie cały czas trzymał usteczkę igieniczną i wydawało się, że ci o płacze. Bolał go tro ę brzu , miał potężny katar, ale w ogóle się nie skarżył.

enryk poprosił swoi dwó podopieczny , aby zrobili malcowi erbatę i podnieśli go na du u. Dru owie, cąc jak najlepiej wypełnić zadanie, zaśpiewali wymyśloną przez siebie piosenkę:

Kiedy spotykasz arcerza,
nie t órza, lecz bo atera,
żaden uragan niestraszny
ni upał ci nie doskwiera.

łopcy ałasowali okrutnie, aniebnie fałszowali, ale cel osiągnęli – malec się uśmie nął. yba wrócił mu dobry umor, bo odpowiedział bez wa ania wierszykiem:

arcerz nie wie, co to stra y,
lęku nie zna serce jego.
oćby przez Sa ary pia y
wciąż o oczo pnie do swego.

– Ale [ ]eca! Świetnie rymujesz – po[ ]walił malu [ ]a zastępowy. – Nadajesz się do naszego zastępu. Trzeba cię tylko tro[ ]ę za[ ]artować, żebyś tak nie [ ]orował. – [ ]ura! – [ ]uknęli pozostali i podrzucili [ ]ardego zu[ ]a do góry.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Podaj odpowiednie przykłady wyrazów z tekstu pt. „Historia małego harcerza”. Zapisz je tutaj lub w zeszycie. Wynotuj przykłady wyrazów dźwiękonaśladowczych z „h” oraz wyrazów z:

- „ch” wymiennym,
- „ch” po spółgłosce „s”,
- „ch” na końcu wyrazu,
- „ch” niewymiennym,
- „h” wymiennym na „ż”,
- „h” niewymiennym.

Ćwiczenie 10

Czy już wiesz, na jakie litery wymienia się „h”? Napisz wniosek tutaj lub w zeszycie.

Możesz zacząć od słów:

„H” piszemy, gdy w wyrazach pokrewnych...

Co to jest teatr?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DpbnT9qxn

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ty pewnie dobrze wiesz, co to jest teatr. Nie wiedziały tego jednak Muminki, które uciekając przed powodzią, zamieszkały w budynku teatru. Spotkały tam jednak kogoś, kto wszystko im wytłumaczył.

> **Ćwiczenie 1**
> Poszukaj w internecie kilku przykładów plakatów teatralnych (afiszy). Przeczytaj informacje przedstawione na plakatach i powiedz:
>
> - O czym zawiadamiają?
> - Czego dotyczą?
> - Do kogo są skierowane?

Ćwiczenie 2

Co to jest teatr?

- ◯ rodzaj sztuki widowiskowej
- ◯ rodzaj sztuki malarskiej
- ◯ rodzaj sztuki graficznej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Zastanów się i powiedz:

- Co według ciebie znaczy wyrażenie „sztuka widowiskowa”?
- Kto tworzy to widowisko?
- Kto jest jego widzem?

Ćwiczenie 4

Posłuchaj nagrania tekstu pt. „Co to jest teatr?”. Zwróć uwagę na to, kim jest Emma oraz w jaki sposób zwraca się do Muminków i w jakim jest nastroju.

Nagranie dostępne pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DpbnT9qxn

O tym, co to jest teatr, czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

O tym, co to jest teatr, czyta Elżbieta Golińska O tym, co to jest teatr, czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Tove Jansson

1914 – 2001

Fińska pisarka, malarka i rysowniczka, autorka m.in. serii dziewięciu powieści o Muminkach oraz kilkudziesięciu komiksów. Pisała w języku szwedzkim. Laureatka przyznawanego przez polskie dzieci odznaczenia Order Uśmiechu.

Źródło: Av Per Olov Jansson., dostępny w internecie: https://lille.snl.no/Tove_Jansson, licencja: CC BY 3.0 Brak modyfikacji. CC BY 3.0 NO (Norwegia https://creativecommons.org/licenses/by/3.0/no/deed.en).

Ćwiczenie 5

Przeczytaj tekst „Co to jest teatr?" Tove Jansson i zaznacz w nim dowolnym kolorem fragment, w którym Emma tłumaczy Muminkom, czym jest miejsce, w którym się znajdują.

Tove Jansson

Co to jest teatr?

– Patrzcie! – szepnął Muminek. – Patrzcie!

Wszyscy odwrócili się i spojrzeli.

Z ciemnego kąta wyłonił się jakiś cień. Wyszło coś szarego, pomarszczonego, szurając nogami, zmrużyło w słońcu oczy, nastroszyło wąsy i spojrzało na nich wrogo.

– Jestem Emma – oświadczył stary szczur teatralny wyniośle. – Chciałam tylko powiedzieć, że nienawidzę kaszy. Już trzeci dzień

jecie kaszę.
– Jutro będzie owsianka – odpowiedziała Mama Muminka nieśmiało.
– Nienawidzę owsianki! – odparła Emma.
– Może Emma zechce usiąść – powiedział Tatuś Muminka. – Sądziliśmy, że dom jest opuszczony, i dlatego...
– Dom! – przerwała Emma i fuknęła z pogardą. – Dom! To nie jest żaden dom! [...]
– Homku, mój kochany – czym prędzej powiedziała Mama Muminka. – Pobiegnij no do spiżarni i zobacz, czy nie mamy tam czegoś smacznego dla Emmy.
Homek pobiegł.
– Spiżarnia! – wybuchnęła Emma. – Spiżarnia! Wy, którym się zdaje, że budka suflera to spiżarnia! Wy, którym się zdaje, że scena to salon, a kulisy to obrazy! Że kurtyna to firanka, a rekwizytornia to czyjeś tam nazwisko! – Poczerwieniała i pyszczek jej zmarszczył się aż po czoło. – Cieszę się! – krzyknęła. – Cieszę się, że inspicjent Filifionek (niech spoczywa w spokoju) was nie widzi! Nic nie wiecie o teatrze, nawet mniej niż nic, nawet cienia tego, czym jest nic! [...]
– Co to jest teatr? – zapytała szeptem zaniepokojona Mama Muminka.
– Nie wiem – odparł Tatuś. – Ale wygląda na to, że każdy powinien wiedzieć. [...]
– Nie mam już do was zdrowia – powiedziała. – Nie wiecie nic o teatrze. Nic a nic. Mniej niż nic, i tyle.
– A czy Emma nie mogłaby mi coś niecoś wyjaśnić! – poprosiła Mama Muminka nieśmiało.
Emma zawahała się. W końcu jednak zdecydowała się. Usiadła na brzegu łóżka obok Mamy Muminka i powiedziała:
– Teatr to nie jest ani salon, ani też przystań dla statków. Teatr jest najważniejszą rzeczą na świecie, gdyż tam pokazuje się ludziom, jakimi mogliby być, jakimi pragnęliby być, choć nie mają na to odwagi,

i jakimi są.
– To zakład wychowawczy! – krzyknęła Mama Muminka przerażona.
Emma zaprzeczyła cierpliwie głową. Wzięła kartkę papieru i drżącą łapką narysowała Mamie Muminka teatr.
Wytłumaczyła, co jest czym, i napisała to wszystko na rysunku, żeby Mama Muminka nie zapomniała. […]
Podczas gdy Emma rysowała, wszyscy otoczyli ją kołem.
– Opowiem wam, jak było, kiedyśmy grali „Kleopatrę" – mówiła Emma. – Cała widownia (to, co wy nazywacie salonem) była zapełniona i panowała całkowita cisza – bo to była premiera (to słowo oznacza, że sztuka grana jest po raz pierwszy). Jak zwykle o zachodzie słońca zapaliłam lampy i kiedy kurtyna miała iść w górę, zastukałam trzy razy kijem od miotły. O tak!
– Po co? – zapytała Mimbla.
– Dla większego efektu – odparła Emma, a jej małe oczka rozbłysły. – Akcent grozy, rozumiecie. Kurtyna idzie w górę, czerwony reflektor oświetla Kleopatrę – publiczności dech zapiera…
– A ten Rekwizytornia też tam był? – spytał Homek.
– Rekwizytornia to jest miejsce – objaśniła Emma. – Pokój, w którym przechowuje się wszystkie rzeczy potrzebne do odegrania przedstawienia. Primadonna była cudownie piękna i smutna…
– Primadonna? – zdziwiła się Bufka.
– Tak, to jest najładniejsza ze wszystkich aktorek. Ta, co zawsze gra główną rolę i zawsze osiąga to, czego pragnie. Ale nie daj Boże…
– Chcę być primadonną – przerwała Bufka. – Ale chcę grać smutną rolę. Taką, w której się zawodzi i płacze.
– W takim razie musisz grać w sztuce tragicznej, w dramacie – powiedziała Emma. – I umrzeć w ostatnim akcie.
– Tak! – zawołała Bufka; policzki jej płonęły. – Móc być zupełnie innym, niż się jest. Nikt nie mówiłby już: „To idzie Bufka", tylko:

„Spójrzcie na tę smutną damę w czerwonym aksamicie… na wielką primadonnę… Ona na pewno wiele wycierpiała…”.

Tove Jansson, Co to jest teatr?, [w:] tejże, Lato Muminków, tłum. Irena Szuch-Wyszomirska, Warszawa 1967, s. 118–122.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj jeszcze raz zaznaczony przez siebie fragment i powiedz:

- Czy zgadzasz się z opinią Emmy o teatrze? Dlaczego?
- Jakimi według ciebie uczuciami Emma darzy teatr? Uzasadnij swoją wypowiedź, przywołując odpowiedni fragment tekstu.

Ćwiczenie 7

Oto wypisane z tekstu Tove Jansson słowa związane z teatrem. Dopasuj do nich ich definicje.

dramat	sztuka tragiczna
premiera	pracownik teatru czuwający nad techniczną stroną przedstawienia
rekwizytornia	miejsca dla widzów
inspicjent	miejsce gry aktorskiej
reflektor	ruchoma zasłona oddzielająca scenę od widowni
kulisy	sztuka grana pierwszy raz
scena	aktorka grająca główne role
widownia	część teatru za sceną
primadonna	lampa oświetlająca scenę
kurtyna	pomieszczenie przeznaczone do przechowywania rekwizytów
budka suflera	miejsce, w którym znajduje się osoba podpowiadająca aktorom

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Narysuj teatr, podobnie jak zrobiła to Emma. Nazwij miejsca oraz przedmioty. Korzystaj z wykonanego w poprzednim ćwiczeniu słownika.

Ćwiczenie 9

Przyjrzyjcie się zdjęciom przedstawiającym teatr starożytny i współczesny. Co się zmieniło? Porozmawiajcie.

Starożytny amfiteatr w Efezie, w dzisiejszej Turcji

Radomil, licencja: CC BY-SA 3.0

Widownia Teatru im. Wilama Horzycy w Toruniu

Michał Sulik, licencja: CC BY-SA 4.0

Ćwiczenie 10

Rozwiąż zagadki.

Zakłada sztuczne włosy, przykleja nos i wąsy. Czasem maskę wkłada i na scenie historie opowiada. ____

Jakie lalki w teatrze spotykasz, które chodzą na patykach i jeśli trzeba, zatańczą walczyka? ____

Jak to miejsce się nazywa, które ożywa, kiedy wkracza tam aktorska rodzina i spektakl rozpoczyna? ____

Przed przedstawieniem w górę zmyka. Po przedstawieniu, rada nierada, z powrotem spada. ____

W małej budce się układa i aktorom podpowiada. ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Czy wiecie, co wypada, a czego nie wypada robić w teatrze? Obowiązuje tu szczególny savoir-vivre. Porozmawiajcie o swoich doświadczeniach lub wyobrażeniach, odnosząc się do informacji zawartych w punktach poniżej. Jak myślicie, dlaczego w teatrze trzeba się właśnie tak zachowywać?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 12

Przygotujcie głośne czytanie tekstu „Co to jest teatr?” z podziałem na role. Wyobraźcie sobie, że będziecie nagrywać słuchowisko. Pomyślcie, jak można urozmaicić wasz teatr radiowy dodatkowymi dźwiękami.

Ćwiczenie 13

Napisz w kilku zdaniach swoją opinię o wybranym przedstawieniu lub słuchowisku. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Nie pomoże dobra wróżka...

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D6N0E4gZa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Jakie słowa kojarzą ci się ze słowem „teatr”? Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 2

Przeczytajcie wyrazy związane z teatrem i porozmawiajcie na temat ich znaczenia. Które z nich zanotowaliście w pierwszym ćwiczeniu?

reżyser, reżyseria, dekoracja, charakteryzacja, kostiumy teatralne, debiut, premiera, próba generalna, rekwizyt, inspicjent, afisz, program teatralny

Ćwiczenie 3

Dopasuj do słów wyjaśnienia ich znaczeń.

charakteryzacja	osoba czuwająca nad organizacją przedstawienia
reżyseria	tło sceny teatralnej, inaczej scenografia
inspicjent	przedmiot potrzebny w przedstawieniu
afisz	ostatnia próba przed premierą
rekwizyt	wydrukowany opis, streszczenie przedstawienia
reżyser	kieruje wystawieniem sztuki teatralnej
debiut	zabiegi zmieniające wygląd aktora, np. makijaż
dekoracja	czynności reżysera związane z wystawieniem sztuki
program teatralny	ubrania sceniczne aktorów
kostiumy teatralne	ogłoszenie o przedstawieniu teatralnym
próba generalna	pierwszy występ aktora
premiera	pierwszy publiczny pokaz sztuki teatralnej, opery, filmu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wysłuchaj uważnie recytowanego wiersza. Jaką bajkę opowiada?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Wandy Chotomskiej czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Wandy Chotomskiej czyta Elżbieta Golińska Wiersz Wandy Chotomskiej czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Sławek, licencja: CC BY-SA 2.0

Wanda Chotomska

ur. 1929

Polska pisarka, autorka ponad 200 książek dla dzieci i młodzieży, opowiadań, poezji, scenariuszy teatralnych i filmowych. Bohaterów jej wierszyków dobrze znamy, np. lubiącego błoto hipopotama („Hipopotam lubi błoto”) czy jąkające się kokoszki („Każda kokoszka jąka się troszkę”), a nasi dziadkowie z pewnością pamiętają „Jacka i Agatkę” z programu telewizyjnego.

Ćwiczenie 5

Porozmawiajcie o wierszu i odpowiedzcie na pytania:

- O kim ten wiersz opowiada?
- Jaka jest różnica między nagraniem a znaną wam wersją bajki?
- Która wersja podoba wam się bardziej? Dlaczego?
- W jaki sposób autorka przedstawia los Kopciuszka?
- Jak kończy się ta opowieść?
- Jak postępuje Dobra Wróżka?
- Jak nazywa się taka opowieść, która ma smutne zakończenie? Przypomnijcie sobie wyjaśnienia Emmy, kiedy rozmawia z Bufką.

Ćwiczenie 6

Przeczytaj uważnie wiersz Wandy Chotomskiej pt. „Kopciuszek" i zwróć uwagę na formę jego zapisu. Na jakie części i w jaki sposób został podzielony? Jak sądzisz, do jakiego rodzaju literackiego nawiązuje? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Wanda Chotomska

Kopciuszek

Dzisiaj bajka w stylu retro.
Niech widzowie łzę obetrą.
Żadnych łez i żadnych wzruszeń,
Chociaż będzie to Kopciuszek.

Akt I
Kopciuszek przebiera groch i jęczy...

KOPCIUSZEK:
Och! Och! Och!
Za chwilę serce pęknie mi z żalu,
Bo moje siostry tańczą na balu,
A ja, sierota, groch łuskać muszę.
O, biedny, biedny ze mnie Kopciuszek!

Akt II
Zjawia się Dobra Wróżka
I mówi do Kopciuszka.

WRÓŻKA:
Zjawiam się w roli pocieszycielki,
Przynoszę ci pantofelki.

KOPCIUSZEK:
A gdzie pończochy są dla Kopciuszka?

WRÓŻKA:
Pójdziesz bez pończoch… –

Odrzekła wróżka.

Akt III
Kopciuszek tańczy na balu z Księciem,
Wybija północ i w tym momencie z nóżki
Kopciuszka spada pantofel…
Tu się zanosi na katastrofę,
Kopciuszek bowiem,
co stwierdzam z żalem,

nie umył sobie nóg przed tym balem.
Przeto, ujrzawszy nie mytą piętę.
Książę wygłasza morał ze wstrętem.

KSIĄŻĘ:
Nie pomoże dobra wróżka,
Gdy u panny brudna nóżka.

Wanda Chotomska, Kopciuszek, [w:] tejże, Kabaret na jednej nodze, Warszawa 2006.

Ćwiczenie 7

Jaki tekst przypomina wiersz Wandy Chotomskiej pt. „Kopciuszek”? Wybierz odpowiednią nazwę.

- ◯ opis
- ◯ utwór literacki przystosowany pod względem treści i formy do wystawienia na scenie, inaczej scenariusz
- ◯ opowiadanie
- ◯ utwór rymowany
- ◯ przepis
- ◯ opowiadanie z podziałem na role

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zaznacz w wierszu te fragmenty, które informują o tym, co dzieje się na scenie. Czy wiesz, jak się nazywają?

Ćwiczenie 9

Przygotujcie przedstawienie o Kopciuszku według scenariusza Wandy Chotomskiej. Po inscenizacji porozmawiajcie o tym, co było dla was łatwe, a co trudne w przygotowywaniu spektaklu. Jak czuliście się w powierzonych wam rolach i zadaniach?

Ćwiczenie 10

Dopasuj wyjaśnienia do powiedzeń związanych z teatrem.

jeśli nie potrafisz, nie pchaj się na afisz	pozyskać sympatię widzów
podbić widownię	puścić coś w niepamięć
opuścić na coś kurtynę	nie rób rzeczy, których nie potrafisz
stawiać pierwsze kroki na scenie	być początkującym w zawodzie aktora

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Na scenie... podmiot i orzeczenie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DCAHA4C5c

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co sprawia, że słowa układają się w zdania? Bez czego nie da się ułożyć ani jednego? Poznaj głównych bohaterów na gramatycznej scenie. Proszę Państwa, oto orzeczenie i podmiot!

Ćwiczenie 1

Połącz rzeczowniki z czasownikami tak, aby powstały zdania.

widzowie	kłaniali się
aktorzy	klaskała
kurtyna	zabrzmiał
aktorka	opadła
gong	potknęła się
Matylda	wiwatowali

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Jakie zadanie mają podmiot i orzeczenie?

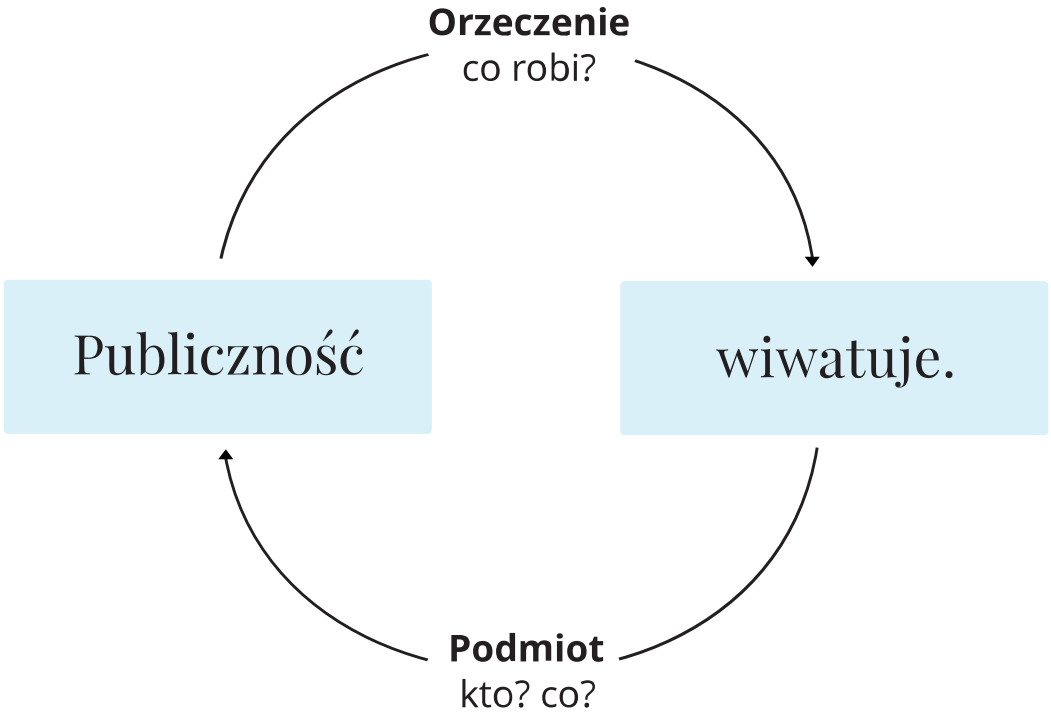
Zdanie składa się z części, z których najważniejsze to: **orzeczenie** i **podmiot**.

Orzeczenie to czasownik w formie osobowej, np.
Na scenie **pojawiła się** *dziwna postać. Publiczność* **zamarła** *w oczekiwaniu.*
Bez orzeczenia nie ma zdania!

Podmiot to wykonawca czynności wyrażonej orzeczeniem, np.
Na scenie pojawiła się dziwna **postać**. **Publiczność** *zamarła w oczekiwaniu.*

Forma orzeczenia dostosowuje się do formy podmiotu.

Istnieją zdania, w których podmiot nie został nazwany, ale „mieści się" w formie czasownika, np.
Wyszedłem. (kto? **ja**) Kupił bilety. (kto? **Mateusz**)

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Dopasuj podmioty do odpowiednich orzeczeń. Zaobserwuj, jak forma orzeczenia zmienia się w zależności od podmiotu.

Aktorka	pomyliły tekst.
Aktor	pomyliła tekst.
Aktorzy	pomylili tekst.
Aktorki	pomylił tekst.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Wypisz z poniższych zdań podmioty i określ ich rodzaj oraz liczbę. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

- Ustawili się w długiej kolejce.
- Kupił ostatnie dwa bilety na szkolne przedstawienie.
- Oddała płaszcz do szatni.
- Usiadły w pierwszym rzędzie.
- Przez cały czas szeleścili papierkami od cukierków.

Ćwiczenie 4

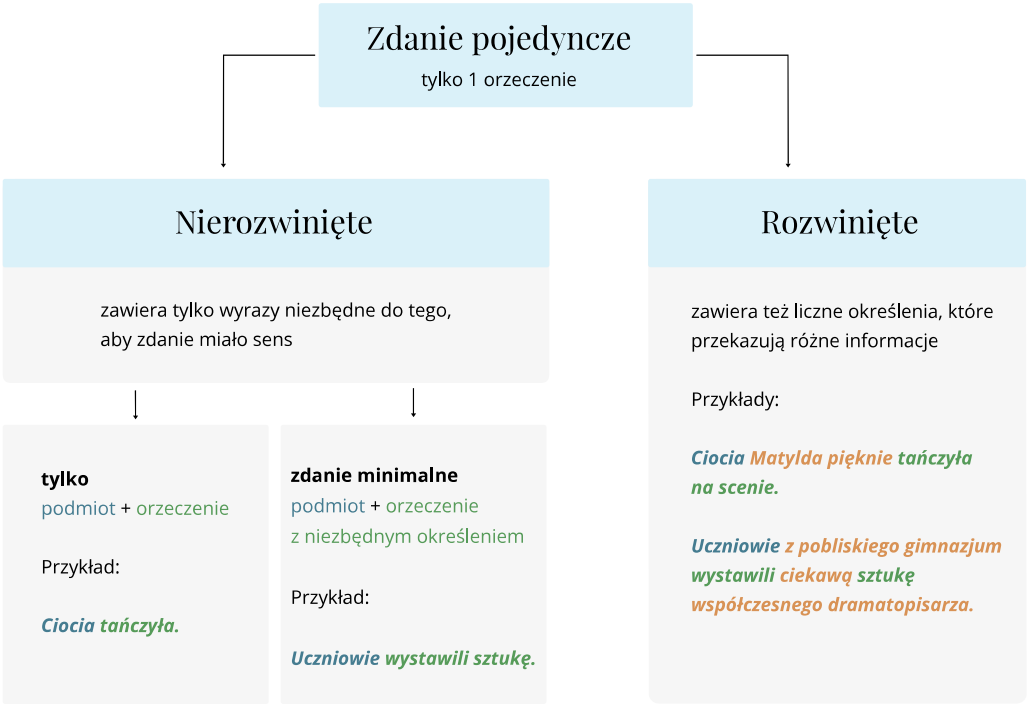
W podanych zdaniach zaznacz kolorem żółtym podmioty, a niebieskim orzeczenia.

żółty niebieski

Dziadek ze strony mamy grał w teatrze.
Babcia szyła kostiumy.
Wuj Anatol sprzedawał bilety.
Ciotka Matylda tańczyła w zespole.
Wszyscy ludzie z okolicy oglądali czwartkowe przedstawienia organizowane w miejskim parku.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Krótko i trochę dłużej

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 5

Które z orzeczeń w poniższych zdaniach koniecznie wymagają określenia?

- [ ] Mama krzyknęła…
- [ ] Kot zniszczył…
- [ ] Dziecko uśmiechnęło się…
- [ ] Pszczoły robią…
- [ ] Tata przewrócił…

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Uzupełnij zdania z poprzedniego ćwiczenia. Dopisz tutaj lub w zeszycie wymagane określenia do orzeczeń.

Ćwiczenie 7

Podziel zdania na dwie grupy: zdania pojedyncze nierozwinięte i zdania pojedyncze rozwinięte. Uzasadnij swoją decyzję.

Zdania pojedyncze nierozwinięte

Zdania pojedyncze rozwinięte

Kaj pojechał za Królową Śniegu.

Calineczka zasnęła na liściu lilii wodnej.

Jaskółka odfrunęła.

Wróżka wyczarowała karocę.

Rycerz wyruszył na poszukiwania pięknej księżniczki.

Śnieżka przestraszyła się.

Gerda znalazła Kaja.

Złotowłosa zasnęła w łóżeczku małego niedźwiadka.

O północy karoca zniknęła.

Kopciuszek zgubił pantofelek.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przeczytaj tekst i zaznacz kolorem niebieskim orzeczenia, a żółtym podmioty.

niebieski żółty

Niedaleko królewskiego zamku w ciemnej pieczarze leżał samotnie straszny smok. Słońce oświetlało jego ogromną sylwetkę. Potwór mocno spał. Chrapanie słyszeli wszyscy mieszkańcy królestwa. Cała okolica żyła od miesiąca w panicznym strachu. Dzieciom śniły się koszmary. Kobiety płakały. Mężczyźni czuli narastający gniew. Miarka się przebrała. Uzbrojeni po zęby chłopi stanęli półkolem przed wejściem do smoczej pieczary. Zapanowała cisza. Czekali w napięciu. Minęła godzina. Zdziwieni ludzie zajrzeli do pieczary. Smok ulotnił się jak kamfora...

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Poszukaj w tekście tylko zdań rozwiniętych. Usuń z nich określenia zaznaczając je kolorem zielonym. Pamiętaj, że zdanie musi zachować sens.

zielony

Niedaleko królewskiego zamku w ciemnej pieczarze leżał samotnie straszny smok. Słońce oświetlało jego ogromną sylwetkę. Potwór mocno spał. Chrapanie słyszeli wszyscy mieszkańcy. Cała okolica żyła od miesiąca w panicznym strachu. Dzieciom śniły się koszmary. Kobiety głośno płakały. Mężczyźni czuli narastający gniew. Miarka się przebrała. Uzbrojeni po zęby chłopi stanęli półkolem przed wejściem do smoczej pieczary. Zapanowała cisza. Czekali w olbrzymim napięciu. Minęła godzina. Zdziwieni ludzie zajrzeli do pieczary. Smok ulotnił się jak kamfora...

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Przeczytajcie głośno tekst z ćwiczenia 8, który zawiera zdania nierozwinięte i rozwinięte. Porównajcie go z tekstem, który powstał po wykonaniu ćwiczenia 9, z którego usunęliście określenia. Który bardziej wam się podoba? Dlaczego?

Z wizytą w teatrze lalek

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D7JQrJnVB

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy byliście kiedyś w teatrze lalek? Jakie przedstawienie oglądaliście? Dziś zapraszamy was do Wrocławskiego Teatru Lalek. Zobaczycie rekwizytornię, garderobę i scenę od kulis. Odwiedzicie miejsca, w których rozpoczyna się teatralna przygoda.

> **Ćwiczenie 1**
> Czy lubicie teatr? Co w nim przeżywacie? Jakie uczucia wam towarzyszą? Porozmawiajcie o swoich doświadczeniach lub wyobrażeniach dotyczących teatru.

> **Ćwiczenie 2**
> Obejrzyj film pt. „Z wizytą w teatrze lalek”. Zwróć uwagę na nazwy prezentowanych pomieszczeń i na to, co się w nich znajduje.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Marek Koziarczyk, aktor Wrocławskiego Teatru Lalek, oprowadza nas po miejscach, do których zwykle teatralny widz nie ma wstępu

Scholaris.pl,

Marek Koziarczyk, aktor Wrocławskiego Teatru Lalek, oprowadza nas po miejscach, do których zwykle teatralny widz nie ma wstępu Marek Koziarczyk, aktor Wrocławskiego Teatru Lalek, oprowadza nas po miejscach, do których zwykle teatralny widz nie ma wstępu Źródło: Scholaris.pl.

Ćwiczenie 3

Odpowiedz pisemnie na pytania. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie. Jeśli potrzebujesz, możesz odtworzyć film ponownie.

- W jakim mieście znajduje się teatr przedstawiony w filmie?
- Kim jest osoba oprowadzająca nas po teatrze?
- Od jakiego miejsca rozpoczynamy odwiedziny w teatrze?
- Jakie lalki są w „sypialni lalek”?
- W jaki sposób aktor ożywia lalki?
- Jak się nazywa miejsce, gdzie aktor przygotowuje się do spektaklu?
- Co według aktora Marka Koziarczyka tworzy magię teatru?
- W jaki sposób otwiera się kurtyna we Wrocławskim Teatrze Lalek?
- Jakie urządzenia znajdują się na scenie?

Ćwiczenie 4

Czego jeszcze chcielibyście się dowiedzieć o teatrze lalek? Zapiszcie swoje propozycje pytań do pana Marka Koziarczyka tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Uzupełnij tekst odpowiednimi słowami.

Z wizytą we Wrocławskim _____ Lalek

Nasze odwiedziny w teatrze rozpoczynamy tuż przy pięknej fontannie z wrocławskimi _____, które zapowiadają _____ tajemnicę kryjącą się we wnętrzu budynku.

Już od progu czujemy uroczysty nastrój. Otacza nas stylowe wnętrze holu ozdobionego lalkami, zdjęciami ze spektakli, elementami _____. Koniecznie musimy odwiedzić szatnię, gdzie zostawiamy kurtki i płaszcze. Potem udajemy się do foyer [1] i kupujemy _____ teatralny.

Niestety, nie możemy zwiedzić wszystkich niezwykłych miejsc-pracowni, w których przygotowuje się spektakl: _____, lalkarni, _____. Za to wchodzimy na miejsce przygotowane z myślą o nas – na _____. Zasiadamy w wygodnym fotelu i przeglądamy program.

Teraz czekamy już tylko na trzeci gong – znak, że za chwilkę _____ światło, błysną reflektory i przeniesiemy się w krainę z _____ i snów. Uważaj! Będziesz się lękać i śmiać, wzruszać i dziwić, myśleć, wyobrażać sobie i _____.

[1] **foyer** [czytaj: fuaje] – sala lub korytarz obok sali widowiskowej przeznaczona na odpoczynek w czasie przerw.

realistyczną | Teatrze | przeżywać | rekwizytorni | krasnoludkami | garderoby | zapali się | baśniową | szatnię | program | marzeń | zgaśnie | komiks | widownię | scenografii

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wejdź na stronę dowolnego teatru lalek i obejrzyj zdjęcia z aktualnie granych spektakli. Które przedstawienie prezentowane na zdjęciach zaciekawiło cię najbardziej? Uzasadnij swój wybór.

Ćwiczenie 7

W wyrazach ktoś pozamieniał kolejność liter. Zapisz je poprawnie, aby powstały wyrazy bliskoznaczne (synonimy) do słowa „oklaski”.

1. jacowa
2. abwar
3. uzapla
4. witywa

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zapisz zdania tutaj lub w zeszycie i uzupełnij je słowami z poprzedniego ćwiczenia.

- *Widzowie nagrodzili aktorów gromkimi…*
- *Na widowni rozległa się burza…*
- *Przedstawienie wywołało powszechny…*
- *…nie było końca.*

Ćwiczenie 9

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Co sądzicie o powiedzeniu, że teatr łączy świat rzeczywisty ze światem fantazji?
- Czy zgadzacie się ze zdaniem poety Marka Głogowskiego, że „teatr to jest takie miejsce, w którym mocniej bije serce”?

W teatrze dźwiękowym

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DRrF3RzQA

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o. Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dla niektórych teatr to magia świateł i dźwięku. Co się stanie, jeśli w teatrze zamkniemy oczy? Czy będzie to nadal teatr? Tak, ale taki, w którym rolę scenografa odegra nasza wyobraźnia.

> **Ćwiczenie 1**
> Wysłuchaj nagrania pt. „Piotruś Pan". Zwróć uwagę na to, jacy bohaterowie w nim występują.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Scenę z przedstawienia Piotruś Pan czytają Elżbieta Golińska i Bartosz Woźny
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Scenę z przedstawienia Piotruś Pan czytają Elżbieta Golińska i Bartosz Woźny Scenę z przedstawienia Piotruś Pan czytają Elżbieta Golińska i Bartosz Woźny Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 2

Odpowiedzcie na pytania.

- W jakiej formie przedstawiono tę opowieść?
- W jaki sposób można wykorzystywać utwory w formie dialogu?
- Czy na podstawie tego nagrania wiecie, co Wanda dała Piotrusiowi za pierwszym razem? Jeśli nie, zastanówcie się dlaczego.
- Co według was znaczy słowo „słuchowisko”?
- Czy uważacie, że ten tekst nadaje się na słuchowisko? Dlaczego?

Ćwiczenie 3

Podane niżej wyrazy i wyrażenia określają cechy teatru. Przyporządkuj je do teatru radiowego lub do teatru widowiskowego i znajdź cechy wspólne.

Cechy teatru radiowego

Cechy teatru widowiskowego

Cechy wspólne

mimika | obraz | możesz go słuchać wykonując inne czynności | słowo mówione | ruch | różne rodzaje dźwięków | muzyka | taniec | możesz go słuchać z zamkniętymi oczami

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Porozmawiajcie i odpowiedzcie na pytania:

- Do których zmysłów nie odwołuje się teatr radiowy?
- Który według was rodzaj teatru stwarza większe możliwości do tworzenia własnych wyobrażeń? Dlaczego?
- Który z nich dostarcza więcej doznań zmysłowych? Jakich?

Ćwiczenie 5

Przeczytaj fragment scenariusza adaptacji teatralnej. Zwróć uwagę na jego zapis.

Bronisław Wrocławski, Roma Kamińska

Piotruś Pan

(adaptacja sceniczna)

Pokój Wandy. Pali się lampka nocna. Wanda śpi. Lampka gaśnie. Po pokoju, tu i tam, przemyka punkt świetlny. Powoli rozjaśnia się. Pojawiają się: Wróżka Dzwoneczek Dzyń Dzyń i Piotruś Pan.

PIOTRUŚ PAN

Dzyń Dzyń, Dzwoneczku, gdzie jesteś?

DZWONECZEK *(z głębi)*

Dzyń dzyń, dzyń dzyń.

PIOTRUŚ PAN

Ach, wyjdź już stamtąd i powiedz, gdzie schowali mój cień. Przecież tutaj go nie zostawiłem.

DZWONECZEK

Jest w tym dużym pudle.

PIOTRUŚ PAN

O widzę! Teraz muszę przykleić go z powrotem do siebie. Nic z tego, nie chce się trzymać. *(płacze)*

Wanda budzi się i spostrzega Piotrusia.

WANDA

Dlaczego płaczesz, chłopczyku?

PIOTRUŚ PAN

Jak ci na imię?

WANDA

Wanda Maria Aniela Kochańska. A ty?

PIOTRUŚ PAN

Piotruś Pan.

WANDA

Tylko tyle?

PIOTRUŚ PAN

Nie szkodzi.

WANDA

Ale chyba nie płaczesz z tego powodu?

PIOTRUŚ PAN
Płaczę, bo nie mogę przykleić swojego cienia. A poza tym wcale nie płakałem.

WANDA

Nie martw się, zaraz go przyszyję. *(przyszywa cień do stóp Piotrusia, Piotruś podskakuje z radości)* Piotrusiu, ile masz lat?

PIOTRUŚ PAN

Nie wiem. Widzisz, ja uciekłem z domu tego samego dnia, kiedy się urodziłem. Usłyszałem, jak moi rodzice planowali, kim mam zostać, kiedy dorosnę. A ja nie chcę być dorosły. Więc uciekłem i żyłem sobie z wróżkami.

WANDA

Gotowe.

PIOTRUŚ PAN
Ale mi się udało! Przyszyłem swój cień!

WANDA

Ach, ty zarozumialcze!

PIOTRUŚ PAN

Wando, nie gniewaj się. Tylko ty potrafisz tak przyszywać cienie.

WANDA

Ładnie to powiedziałeś. Dam ci buzi, chcesz? *(Piotruś wyciąga rękę)* Wiesz chyba, o czym myślę?

PIOTRUŚ PAN

Dowiem się, gdy mi dasz.

Wanda pochyla głowę ku niemu, ale Piotruś, nie wiedząc, o co jej chodzi, odsuwa się, więc Wanda, żeby nie robić mu przykrości, daje mu do ręki naparstek.

PIOTRUŚ PAN

Jakie piękne! Czy też mogę ci dać buzi?

WANDA

Jeśli chcesz. *(Wanda znów pochyla głowę ku niemu, ale on daje jej guziki)* Och, dziękuję. Bardzo ładne, będę je nosiła na szyi. To

wspaniale, że żyłeś z wróżkami. Powiedz, skąd one się wzięły? Kim są? Jak żyją?

PIOTRUŚ PAN

To było tak: kiedy pierwsze dziecko na świecie roześmiało się pierwszy raz, to jego śmiech rozprysnął się na tysiące okruszynek, które zaczęły skakać po ziemi i zmieniły się we wróżki. Dlatego jedna wróżka powinna wypadać na jedno dziecko.

WANDA

A nie wypada?

PIOTRUŚ PAN

Nie. Dzieci przestają wierzyć we wróżki, a jeśli tylko jakieś dziecko powie: „Nie wierzę we wróżki!", jedna wróżka pada nieżywa. Ojej, zupełnie zapomniałem. Dzyń Dzyń, Dzwoneczku, gdzie jesteś?

WANDA

Ależ, Piotrusiu, w tym pokoju nie ma wróżki.

PIOTRUŚ PAN

Była tu przed chwilą. Zdaje się, że zamknąłem ją w szufladzie.

WANDA

Biedactwo. *(otwiera szufladę)*

DZWONECZEK

Dzyń, dzyń, dzyń, dzyń, ty głuptaku.

WANDA

Ach, Piotrusiu, gdyby ona tylko pozwoliła mi się zobaczyć.

PIOTRUŚ PAN

One nie potrafią ustać w miejscu.

WANDA

Czy ciągle mieszkasz z wróżkami?

PIOTRUŚ PAN

Przeważnie mieszkam z zagubionymi chłopcami w Nanibykraju.

WANDA

Kim oni są?

PIOTRUŚ PAN

To dzieci, które powypadały z wózków, kiedy niańki patrzyły w inną stronę. Ja jestem ich wodzem.

WANDA

Nie ma tam dziewczynek?

PIOTRUŚ PAN

Nie, one są za mądre, żeby wypadać.

WANDA

Ślicznie to powiedziałeś. Możesz mi dać buzi.

PIOTRUŚ PAN

Wiedziałem, że mi zabierzesz. *(podaje jej naparstek)*

WANDA

Ależ nie chodziło mi o to. Chodziło o... o... o naparstek.

PIOTRUŚ PAN

Co to takiego?

WANDA

Właśnie to. *(całuje Piotrusia)*

PIOTRUŚ PAN

Dziwne. Czy ja też mam ci dać naparstek?

WANDA

Jak chcesz. *(Piotruś całuje Wandę)*

DZWONECZEK

Dzyń, dzyń, dzyń! *(szarpie Wandę za włosy)*

WANDA

Ach! Moje włosy!

PIOTRUŚ PAN

To Dzwoneczek. Zupełnie nie rozumiem, co jej się stało.

DZWONECZEK

Ty głuptaku! Dzyń, dzyń, dzyń!

Roma Kamińska, Bronisław Wrocławski, Piotruś Pan, Łódź 1989.

Ćwiczenie 6

Po lekturze tekstu „Piotruś Pan” uzupełnij plan wydarzeń.

1. Poszukiwania _____.
2. Próby _____ cienia.
3. Pobudka _____.
4. Przyszycie _____.
5. Nieudany _____.
6. Ofiarowanie _____.
7. Historia _____.
8. Otwarcie _____.
9. Opowieść o _____.
10. Zabranie _____.
11. _____ całus.
12. _____ Dzwoneczka.

Nibykraju | guzików | wróżek | Wandy | naparstka | buziak | szuflady | przyklejenia | cienia | Złość | Dzwoneczka | Prawdziwy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

W tekście „Piotruś Pan” zaznaczcie wypowiedzi postaci: Piotrusia Pana – na czerwono, Wandy – na niebiesko, Dzwoneczka – na zielono. Czy zostały fragmenty niezaznaczone? Przeczytajcie je i odpowiedzcie na pytania:

- Co oznaczają fragmenty niezakreślone żadnym kolorem?
- Jak nazywa się taki tekst, w którym są dialogi oraz uwagi dotyczące sposobu wystawienia utworu na scenie?
- Czy dzięki tekstom w nawiasach już wiecie, co Wanda dała Piotrusiowi za pierwszym i za drugim razem? Co to było?
- Jak powinny brzmieć instrukcje do słuchowiska, żeby można było „usłyszeć”, czym wymienili się Wanda i Piotruś?

Zapamiętaj!

Tekst poboczny w utworze scenicznym, zapisywany obok głównego tekstu lub inną czcionką, zawierający wskazówki autora dla osób przygotowujących przedstawienie, nazywamy **didaskaliami.**

Źródło: a. nn., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przygotujcie przedstawienie na podstawie wybranego fragmentu tekstu „Piotruś Pan”. Pamiętajcie, żeby:

- nadać tytuł swojej sztuce,
- przydzielić sobie role: reżysera, scenografa, aktorów,
- przygotować elementy scenografii (kostiumy, rekwizyty, dekoracje),
- zaprojektować afisz teatralny.

Wystąpcie przed klasową widownią. Może uda się wam również zaprezentować przedstawienie młodszym klasom?

Wynajduj określenia i rozwijaj zdania

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DlcWBnLjp

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czytając książkę albo gazetę, łatwo zauważyć, że zdania nie są równe. Nawet te z jednym orzeczeniem mogą być proste i krótkie, ale mogą być też długie i skomplikowane. Jak tworzyć takie zdania? Dzięki określeniom!

Ćwiczenie 1

Połącz rzeczowniki z ich określeniami. Które z powstałych w ten sposób przedmiotów zaliczysz do świata fantazji, a które do świata realnego? Uzasadnij swoje zdanie.

czapka	latająca
koc	miotła
myszka	różdżka
siedmiomilowe	niewidka
miotła	elektryczny
czarodziejska	bezprzewodowa
długopis	buty
elektryczna	ścieralny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Użyj rozsypanych wyrazów do uzupełnienia dwóch zdań pojedynczych. Rozpoznaj w nich podmioty i orzeczenia.

[ ] pracujący [ ] często [ ] dobrych [ ].
[ ] powiększają [ ] setki [ ].

obraz | mikroskopów | razy | Naukowcy | w laboratoriach | używają | Mikroskopy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3
Rozwiń zdanie, odpowiadając na trzy pytania. Następnie zapisz tutaj lub w zeszycie stworzone przez siebie nowe zdanie rozwinięte.

Pojawiła się tęcza.

- Kiedy pojawiła się tęcza?
- Gdzie się pojawiła?
- Jaka była tęcza?

Związki w zdaniach

Orzeczenie i podmiot tworzą **główny związek** (najważniejszy) w zdaniu.

Pozostałe wyrazy w zdaniu tworzą **związki poboczne**.

Zdania rozwinięte, w których występują związki poboczne, zawierają znacznie więcej informacji niż zdania nierozwinięte.

	Zdanie nierozwinięte	**Zdanie rozwinięte**
Przykład	Zegarek tyka.	Zegarek kieszonkowy mojego dziadka głośno tyka.

Związek główny	zegarek (podmiot) *co robi?* tyka (orzeczenie)	zegarek (podmiot) *co robi?* tyka (orzeczenie)
Związki poboczne	Brak	zegarek *jaki?* kieszonkowy zegarek *czyj?* dziadka dziadka *czyjego?* mojego tyka *jak?* głośno

Wyrazy w związkach nie są równorzędne, mniej ważny określa ważniejszy. **Nadrzędny** jest ten wyraz, którym pytamy (czyj zegarek?), a **podrzędny** ten, którym odpowiadamy (dziadka).

Ćwiczenie 4

W podanych zdaniach zaznacz podmioty kolorem żółtym i orzeczenia kolorem niebieskim.

Czarnowłosa dziewczynka otworzyła walizkę wypełnioną złotymi monetami.

Szalony naukowiec wynalazł maszynę do przenoszenia ludzi w czasie.

Tutaj lub w zeszycie wypisz z tych zdań wszystkie związki, zaczynając od związku głównego. Jako pierwsze notuj wyrazy nadrzędne. Następnie zapisz pytania, na które odpowiadają wyrazy podrzędne.

Ćwiczenie 5

Rozwiń podane zdania, dopisując dowolne określenia odpowiadające na pytania. Zapisz zdania rozwinięte tutaj lub w zeszycie.

(Jaki?) **naukowiec czekał** (od kiedy?) (na co?)**.**

(Gdzie?) **stał** (jak?) (jaki?) **wynalazek** (czyj?)**.**

Ćwiczenie 6

Skróć podane zdania rozwinięte, wyrzucając zbędne określenia. Zapisz tutaj lub w zeszycie powstałe zdania nierozwinięte. Postaraj się, żeby były jak najkrótsze.

1. Pewien młody Chińczyk w trakcie eksperymentów z wodą i lustrem odkrył peryskop.
2. Przed wynalezieniem elektryczności sypialnie oświetlały lampki łojowe.
3. Internet radykalnie zmienił przyzwyczajenia komunikacyjne współczesnych ludzi.
4. W 1886 roku Carl Benz opatentował pierwszy na świecie automobil.
5. Rytmiczny ruch fotela na biegunach działa uspokajająco na ludzki organizm.

Ćwiczenie 7

Przyjrzyjcie się uważnie skróconym zdaniom z poprzedniego ćwiczenia. Jakich informacji teraz brakuje? Zadajcie pytania do wyrazów, które usunęliście.

Ćwiczenie 8

Który z wynalazków z wcześniejszego ćwiczenia uważacie za najważniejszy dla was i dla ludzkości? Porozmawiajcie o tym w klasie.

Poszukajcie ciekawostek o innych ważnych wynalazkach. Ułóżcie o nich kilka zdań rozwiniętych. Zapiszcie je tutaj lub w zeszytach.

Czas: jak go bronić przed pożeraczami

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DoD1lvnze

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Co przychodzi wam na myśl, kiedy słyszycie słowo „wynalazek”? Co według was było największym – jak dotąd – wynalazkiem człowieka? Terry Pratchett uważa, że czas: to ludzie go wymyślili i dlatego uważają, że jest ważny. Jakie jest twoje zdanie?

> **Ćwiczenie 1**
> Zapiszcie na kartce, jak rozumiecie słowo „czas”.
>
> Przeczytajcie w parach swoje notatki i porównajcie określenia. Następnie porozmawiajcie w grupie i uzupełnijcie powstałe definicje. Przeczytajcie opisy „czasu” na forum klasy i porozmawiajcie o nich.
>
> Na koniec porównajcie wasze pomysły z definicją „czasu” zamieszczoną w słowniku języka polskiego.

Ćwiczenie 2

Usiądź wygodnie. Zamknij oczy, zrelaksuj się i wyobraź sobie czas. Jak wygląda? Co robi? Opisz swoje wyobrażenie tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 3

Zaznacz na zielono przymiotniki, które mówią, jaki może być czas.

- [ ] zielony

drogocenny

wolny

kwitnący

jaskrawy

stracony

odpowiedni

miniony

teraźniejszy

zajęty

pozłacany

świąteczny

zimowy

letni

miły

szlachetny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Zaznacz na czerwono czasowniki, które mówią, co „robi” czas.

czerwony

płynie

warczy

biegnie

skacze

leży

leci

wisi

pędzi

krąży

milczy

ucieka

mija

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Dopisz – tutaj lub w zeszycie – wyrazy pokrewne do rzeczownika „czas”.

Wzór: czas – czasochłonny

Ćwiczenie 6

Z wyrazem „czas” wiąże się wiele powiedzeń. Dopasuj słowa, by utworzyły znane związki wyrazowe.

komu w drogę	czas
szczęśliwi	leczy rany
czas	zębem czasu
kwestia	na czasie
nadgryziony	i atłasu
zabić	czasie
szkoda czasu	czasu nie liczą
w swoim	czasów
za naszych	czasu
zyskać	temu czas

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Przeczytajcie powiedzenia z poprzedniego zadania i wspólnie wyjaśnijcie ich znaczenie oraz podajcie przykładowe sytuacje, w których można ich użyć.

Ćwiczenie 8

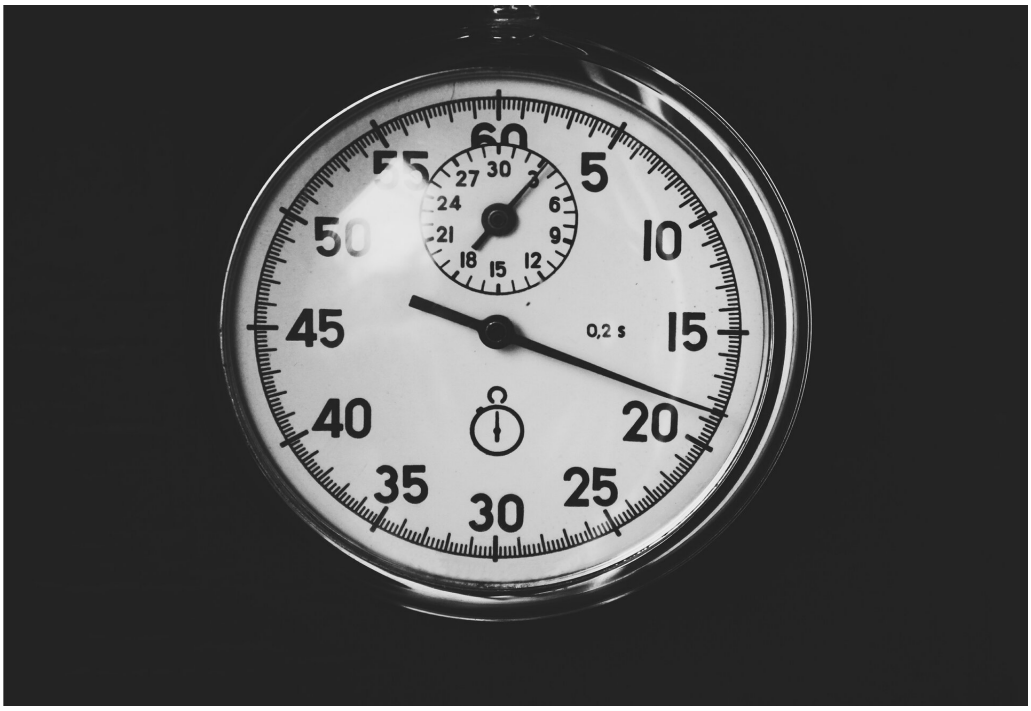
Obejrzyj fotografie. Czy znasz te przedmioty? Spróbuj je nazwać.

licencja: CC 0

domena publiczna

domena publiczna

domena publiczna

licencja: CC 0

domena publiczna

Ćwiczenie 9

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie.

- Do czego służą te zegary?
- Czym się różnią?
- Czy powstały w tym samym czasie?
- Jak sądzicie, które są najstarsze, a które najnowocześniejsze?
- O czym świadczy ta ekspozycja?

Ćwiczenie 10

Dopasuj do zegarów ich nazwy.

budzik

zegar słoneczny

zegar dworcowy

klepsydra

zegarek kieszonkowy

stoper

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Mariusz Kubik, licencja: CC BY-SA 3.0

Ludwik Jerzy Kern

1920–2010

Polski poeta i satyryk, a także autor wielu piosenek, choćby znanej wam pewnie „Lato, lato". Napisał wiele bajek, opowiadań i wierszy dla najmłodszych; na podstawie wielu z nich zrealizowano dobranocki, np. „Ferdynand Wspaniały" czy „Proszę słonia".

> **Ćwiczenie 11**
> Wysłuchaj uważnie wiersza Ludwika Jerzego Kerna pt. „Historia wynalazcy". Co jest jego główną myślą?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Historia wynalazcy czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Historia wynalazcy czyta Elżbieta Golińska Wiersz Historia wynalazcy czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 12

Utwórz zdanie, które jest główną myślą wiersza L.J. Kerna. Wybierz właściwe czasowniki i użyj ich w poprawnych formach.wynaleźć, wydłużyć, marnować, oszczędzić, zarobić

Człowiek ____ wiele rzeczy, żeby ____ czas, a teraz ____ go przed telewizorem.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 13

Zaznacz w tekście wiersza nazwy rzeczy wymyślonych przez człowieka.

Ludwik Jerzy Kern

Historia wynalazcy

Żeby zaoszczędzić czas, czas o wiele cenniejszy niż złoto,
człowiek, jako że nie jest idiotą, wynalazł te rzeczy oto:
koło,
jazdę konną,
druk,
kilka krótszych morskich dróg,
zestaw szybkich dań barowych,
pralkę,
silnik spalinowy,
long-play (pół godziny grania),
zegarek bez nakręcania,
golenie się elektryczne,
tablice logarytmiczne,
aeroplan,
puszki groszku,
motorówkę,
kawę w proszku,

koszulę, co schnie raz dwa,
aż w końcu
któregoś dnia
podparł się z tyłu w szyję
i wynalazł telewizję.
Teraz godzinami przed niewielkim ekranem siedzi,
nachodzi go rodzina, znajomi, sąsiedzi,
i trwoni razem z nimi, razem z dziećmi, żoną,
ten czas, co przez wieki zaoszczędzono.

Ludwik Jerzy Kern, Historia wynalazcy, [w:] , Stańczyk, czyli śmiejemy się przez cały rok, Warszawa 1970.

Ćwiczenie 14

Porozmawiajcie:

- Jakie inne wynalazki zmieniły życie ludzi? Dlaczego?
- Przeczytajcie wers, w którym poeta określił człowieka. Jak rozumiecie te słowa?
- Jak można określić tych, którzy zbyt dużo czasu spędzają przed telewizorem?
- Na co można przeznaczyć wolny czas?
- Co sądzicie o osobach, które mówią: „Nudzi mi się!”?
- Czym są „pożeracze czasu”? W jaki sposób „zjadają” sekundy, minuty i godziny?

Ćwiczenie 15

Jak wykorzystujesz wolny czas? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie. Podziel się z koleżankami i kolegami swoimi doświadczeniami.

Ćwiczenie 16

Zamieńcie się w wynalazców i wymyślcie coś pożytecznego, co w jakiś sposób ułatwi, ulepszy życie człowieka albo pozwoli mu zaoszczędzić czas. Zaprezentujcie swoje wynalazki, opiszcie je i poddajcie koleżeńskiej ocenie na forum klasy.

Nie nie jest takie złe, o nie!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DVLPxN7F9

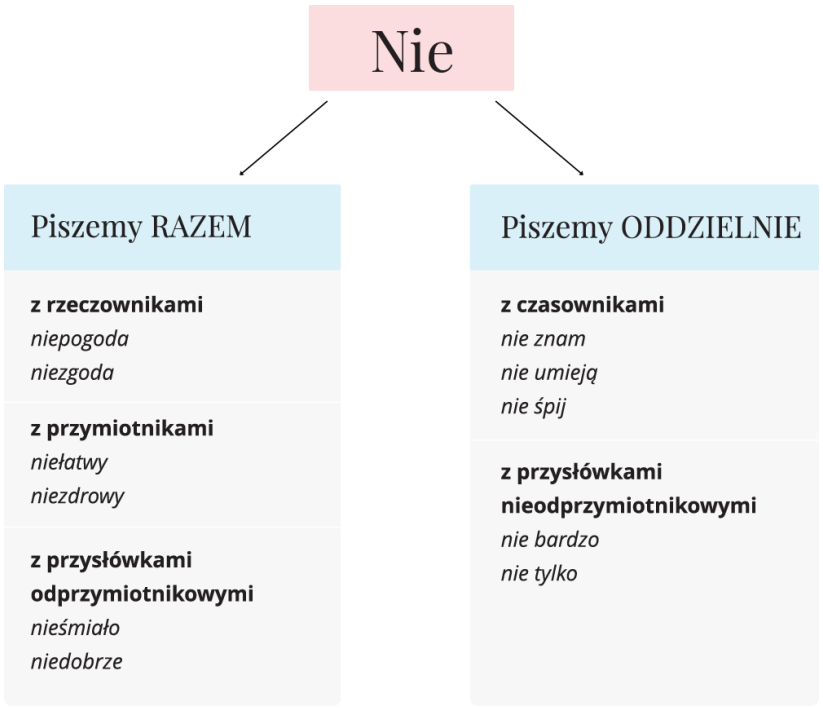
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Nie to jedno z pierwszych słów, którego się uczymy... i bardzo często go używamy. Ale czy wiesz, jak je pisać z rzeczownikami, czasownikami i innymi wyrazami? Sprawdź się i zostań mistrzem przeczenia.

Razem czy osobno?

Przyjrzyj się schematowi i uporządkuj swoją wiedzę.

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 1

Dodaj „nie” do następujących rzeczowników: bezpieczeństwo, posłuszeństwo, korzyść, równość, dola, łaska, prawda, uczciwość, śmiertelność, czułość, ufność, śmiałość. Następnie zapisz je przy wyjaśnieniach, korzystając ze wzoru: groźna sytuacja – niebezpieczeństwo.

fałsz –

utrata względów –

oszustwo –

strata, szkoda –

krnąbrność –

dysproporcja –

wieczne życie –

zły los, bieda –

podejrzliwość –

wstydliwość –

oschłość –

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Do podanych przymiotników dopisz „nie”, a potem utwórz od nich przysłówki.

dawny ____ ____

dostateczny ____ ____

elegancki ____ ____

mądry ____ ____

ostrożny ____ ____

zmienny ____ ____

lekki ____ ____

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Od podanych niżej wyrazów utwórz przeczenia i uzupełnij nimi przysłowia i powiedzenia.

czyste pamięć liczą szczęścia utonie jest

Miał ____ sumienie.

____ chodzą parami.

Szczęśliwi czasu ____.

Puść to w ____.

Nikt ____ prorokiem we własnym kraju.

Co ma wisieć, ____.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 4

Wasz kolega odpowiedział na każde pytanie jednym słowem z „nie”. Z pewnością nie wszystkie jego odpowiedzi są poprawne, ale możesz je wykorzystać, wstawiając w odpowiednie miejsca.

Jaki to żart?	Niewyparzony
Jaka to atmosfera?	Niewinna
Jaki to sukces?	Niewyraźna
Jaka to mina?	Niebywały
Jaki to duch?	Niespokojny
Jaka to zabawa?	Niesmaczny
Jaki to wiatr?	Nieprzyjemna
Jaka to ziemia?	Niepomyślny
Jaki to język?	Nieurodzajna

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 5

Wszyskie wskazówki potraktuj przewrotnie i zapisz rady, których można udzielić koledze, aby był lubiany. Pamiętaj o kropkach na końcu zdania. Postępuj według wzoru:
Wskazówka: dolewać oliwy do ognia
Twoja rada: Nie dolewaj oliwy do ognia.

Wskazówka: sypać piaskiem w oczy

Twoja rada:

Wskazówka: zadzierać nosa

Twoja rada:

Wskazówka: rządzić się jak szara gęś

Twoja rada:

Wskazówka: patrzeć krzywym okiem

Twoja rada:

Wskazówka: rzucać słowa na wiatr

Twoja rada:

Wskazówka: stroić się w cudze piórka

Twoja rada:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Wyjaśnijcie, co znaczą wasze wskazówki z poprzedniego zadania.

Ćwiczenie 7

Pomyśl, dlaczego słowo „nie” jest takie ważne. Zapisz swoje refleksje tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Popraw błędy, zapisując poprawne zdania.

Nielubię poniedziałków.

Jestem dziś taki nie spokojny.

Z Ewki jest dziś taka nie mowa.

Nie nawidzę gulaszu, gołąbków i pomidorowej.

Widziałam wczoraj w galerii nie ładny obraz.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Patrzeć mądrzej w telewizor

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DogRomfC5

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Jak rozumiesz sentencję Henryka Jagodzińskiego: „Telewizja przybliża nam świat, który telewizor nam przesłania”? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 2

Obejrzyj film z recytacją wiersza Stanisława Grochowiaka pt. „Telewizor”. Przed czym przestrzega ten utwór?

Film dostępny na portalu epodreczniki.pl

Wiersz Telewizor czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Telewizor czyta Elżbieta Golińska Wiersz Telewizor czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

> **Ćwiczenie 3**
>
> Porozmawiajcie o tym, co według was znaczy zdanie: „Z telewizorem trzeba rozważnie, wybierać to, co naprawdę uczy. Albo to, co śmieszy”. Podajcie przykłady programów telewizyjnych, z których warto czerpać wiedzę, i takich, które was bawią.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj uważnie wiersz „Telewizor”, a następnie odpowiedz na pytania i wykonaj polecenia:

- Jaki ekran masz w sobie?
- W jaki sposób możesz wykorzystać własną wyobraźnię? Zaznacz w wierszu odpowiedni fragment i go przeczytaj.
- Do kogo zwraca się postać mówiąca w wierszu? Wyszukaj i przeczytaj fragmenty, które to wskazują.
- Jak rozumiesz słowa, że ktoś lubi „mądrzej niż inni popatrzeć”?
- Jaka czynność wydaje ci się najważniejsza, jeśli chce się mądrze korzystać z telewizji? Uzasadnij swoje zdanie.
- Z czego telewidz powinien korzystać?

Stanisław Grochowiak

Telewizor

Z telewizorem trzeba rozważnie,
Wybierać to, co naprawdę uczy.
Albo to, co śmieszy.
Masz bowiem w sobie własny ekran: wyobraźnię,
I ją to właśnie uczyń
Czarodziejką zwykłych rzeczy.

Dzbanek na stole, co światłami pryska,
Autobus w deszczu, lśniący niby okoń,
Smuga, którą zwełnia na niebie odrzutowiec...
To są również filmy, dziwne widowiska,
Naciesz nimi oko,
Innym to opowiedz.

Jedni cię obśmieją: „Sam widziałem... eee tam”,
Inni się zadziwią: „On chyba poeta”.
A tyś po prostu fajny jest chłopaczek,
Co lubi trochę mądrzej
Niż inni popatrzeć.

Stanisław Grochowiak, Telewizor, [w:] tegoż, Biały bażant, Warszawa 1977.

Ćwiczenie 5

Dopisz wyrażenia, których użył poeta w opisie niektórych rzeczowników w wierszu.

dzbanek, co
autobus w deszczu,
smuga, którą

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Co według ciebie znaczy słowo „zwełniać”? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 7

Zbadaj warsztat poetycki Stanisława Grochowiaka i odpowiedz na pytania.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 8

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Do czego służą środki stylistyczne w wierszu?

- [ ] do pobudzenia wyobraźni czytelnika
- [ ] do wywołania emocji u czytelnika
- [ ] do urozmaicenia i ubarwienia tekstu
- [ ] do wyjaśnienia wyrazów
- [ ] do wtrącenia w tekst wyrazów
- [ ] do wydłużenia tekstu

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Dopasuj właściwe definicje do pojęć.

program telewizyjny	rodzaj zawodów organizowanych przez telewizję
telewizja	powtórne nadanie wcześniej prezentowanego programu
teleturniej	cykliczny program rozrywkowy, w którym prowadzący rozmawia z zaproszonymi gośćmi
telewizor	stacja telewizyjna, system przesyłania na odległość ruchomych obrazów i dźwięków oraz program w telewizji
telewidz	krótki film reklamowy, zmontowany z najciekawszych scen zapowiadanego filmu
serial	osoba zapowiadająca lub prowadząca programy telewizyjne (zazwyczaj tylko odczytuje przygotowane już teksty)
powtórka	film telewizyjny składający się z kilku (kilkunastu) odcinków
zwiastun	plan audycji telewizyjnych
talk show [czyt. tok szoł]	widz oglądający program telewizyjny
prezenter	odbiornik telewizyjny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Dopasuj odpowiednie podpisy do fotografii.

operator kamery

program rozrywkowy

nagrywanie materiału „na żywo”

studio telewizyjne

talk show

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Odpowiedzcie na pytania i porozmawiajcie:

- Czym różni się odbiór telewizyjny od odbioru radiowego?
- Który ze środków przekazu wolicie?
- Jakie są wasze ulubione audycje radiowe i telewizyjne?
- Czego nie da się przekazać za pomocą telewizji, a czego za pomocą radia?

Ćwiczenie 13

Wyszukajcie w internecie programy telewizyjne różnych stacji i zaplanujcie, co mogliby obejrzeć członkowie waszych rodzin, poświęcając telewizji godzinę dziennie.

Ćwiczenie 14

Przygotuj krótką prezentację ulubionego programu telewizyjnego. Możesz użyć fotografii, filmów i innych materiałów z oficjalnej witryny stacji. Przedstaw ją koleżankom i kolegom. Twoja prezentacja powinna zawierać odpowiedzi na pytania:

- Co to za program?
- Jaki to rodzaj audycji?
- Jaką twoją potrzebę zaspokaja?
- Jaka stacja nadaje ten program?

Zupełnie nowy świat

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D5CkZgdcm

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

Ustawcie się w kręgu i wybierzcie osobę, która rozpocznie zabawę. Niech nawinie na palec wskazujący lewej ręki kawałek włóczki lub sznurka. Trzymając kłębek w prawej ręce, niech wypowie słowo związane ze światem komputerowym, np. „internet", i rzuci motek do kolejnego uczestnika zabawy. Wskazana osoba, łapiąc kłębek, wymawia inne słowo, zawijając nitkę na swoim palcu, i ponownie przekazuje sznurek lub włóczkę. Motek krąży tak długo, aż połączy wszystkie osoby.

Poruszajcie palcami i sprawdźcie działanie waszej sieci. Następnie odpowiedzcie na pytania:

- Do czego podobna jest ta plątanina nitek? Do jakiej sieci?
- Co może się stać, gdyby nastąpiło przerwanie sieci?

> **Ćwiczenie 2**
> Wysłuchaj z uwagą fragmentu opowiadania Lotty Olsson pt. „Sieć”. O czym opowiada?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O sieci czyta Krzysztof Kulesza
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

O sieci czyta Krzysztof Kulesza O sieci czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Lotta Olsson

Sieć

Na tyłach domu orzesznicy zazwyczaj wyglądało tak, jak na większości podwórzy, a więc panował tam spory bałagan.
Ale teraz po bałaganie nie było śladu. […]
Wszystko to gdzieś zniknęło.
Wszystko oprócz fantastycznej, mieniącej się kroplami rosy pajęczej sieci, wielkiej jak sporych rozmiarów cyrkowy namiot, biegnącej wzdłuż i wszerz, i wzwyż, i w poprzek, i tu, i tam przez całe podwórze.
Mrówkojad kompletnie oniemiał.
– Witaj w dwudziestym pierwszym wieku! – powiedziała z dumą w głosie orzesznica i szerokim gestem wskazała na mieniącą się sieć.
– Ale… jak… – zaczął mrówkojad.
– Wprawdzie były na początku kłopoty z łączem – przerwała mu orzesznica, wzdychając – no i oczywiście z samą instalacją.
W szczególności z instalacją. Wciąż musiałam prosić o wsparcie techniczne.
– Wsparcie techniczne? – powtórzył mrówkojad.
– No, pająka krzyżaka – wytłumaczyła z powagą orzesznica. – Mózg całego systemu. […]

– Sporo miałam przy tym pracy. Ale w końcu się udało. Jesteśmy onlajn.
– Onlajn? – zdziwił się mrówkojad.
– Koniec ze staromodnymi plakatami na starych dębach! – oznajmiła orzesznica. – Zgłoszenie napływają bez przerwy. Sam zobacz!
Podeszła do sieci i wyciągnęła z niej małą białą karteczkę, wplątaną między nitki w rogu na samym dole.
– A tu mamy kolejne! Od jeża!
Podniosła kartkę tak, by mrówkojad mógł przeczytać, co jest na niej napisane.
Do organizatorów konkursu zwierząt dziwnych
Uważam, że to ja powinienem wygrać, bo mam tak wiele kolców.
Kilka tysięcy, nie chwaląc się oczywiście.
I potrafię się zwinąć w kłębek.
Żadne inne zwierzę tego nie potrafi.
No może z wyjątkiem równonogów, ale one nie mają kolców.
A ja mam.
Jeż
– Oczywiście odpada – powiedziała orzesznica.
– Odpada? – zdziwił się mrówkojad. – A to dlaczego?
– A to dlatego, że nie załączył zdjęcia – wyjaśniła orzesznica. –
A trzeba było załączyć zdjęcie, bo tak jest napisane w regulaminie konkursu: „Należy załączyć zdjęcie". Tak jest napisane. Tak właśnie.
[…]
Mrówkojad przyglądał się olbrzymiej sieci i zastanawiał się nad jej, zdawać by się mogło, nieograniczonym zasięgiem.
– Tu się otwiera zupełnie nowy świat – stwierdziła orzesznica.
– Taaak… – powiedział mrówkojad niepewnie.
– Ekscytujące – dodała orzesznica.
– Taaak… – po raz drugi powiedział mrówkojad.

– Świat jakby się kurczy – powiedziała orzesznica.
– Ale… – zauważył mrówkojad – przecież przed chwilą powiedziałaś, że się otwiera?
– Nie tak powiedziałam – sprostowała orzesznica. – Powiedziałam, że się otwiera zupełnie nowy świat. Ale nasz świat jakby się kurczy.
– Aha – mruknął posępnie mrówkojad i dotarło do niego, że zupełnie nic z tego nie rozumie.
– Nic się nie martw! – powiedziała na pocieszenie orzesznica i pogłaskała swojego przyjaciela po policzku. – Potrzeba trochę czasu, żeby się w tym wszystkim połapać. Ale teraz już tylko to się liczy: cyberprzestrzeń.
– Cyberprzestrzeń? – Mrówkojad do reszty sposępniał.
– Życie w sieci! – powiedziała orzesznica i raz jeszcze szerokim gestem wskazała na plątaninę nitek. […]
Mrówkojad nie do końca wiedział, co o tym wszystkim sądzić. Pomyślał, że w sumie jest zadowolony ze swojego zwyczajnego życia, takiego jakie jest. Z lasu i ze słońca, i z wiatru, i z chmur, które czasem były puszyste i białe i sunęły po niebie, a czasem wisiały tuż nad wierzchołkami drzew, czarne, ciężkie.
I z ptaków, które…
– Orientuj się! Przyszło kolejne zgłoszenie! – krzyknęła orzesznica, wyrywając mrówkojada z zamyślenia.
I rzeczywiście. Coś niebiesko-czerwonego (a może zielono-czerwonego?) przemknęło nagle obok i wpadło do sieci tuż przy nich.
Dzyń!
– Co to? – zapytał mrówkojad, ale w tej samej chwili spostrzegł niewielki dzwoneczek przyczepiony do dołu sieci, który najwyraźniej dzwonił, gdy tylko coś do niej wpadło.
– Poczta przychodząca – oznajmiła orzesznica i capnęła pognieciony

papierek.
Rozczarowana pokręciła głową.
– Papierek od loda – powiedział mrówkojad.
Orzesznica przytaknęła.
– Po cyberprzestrzeni krąży bardzo dużo śmieci – powiedziała. – Prawie połowa z tego, co przychodzi, to śmieci. Okropnie uciążliwe.
Zgniotła kolorowy papierek w kulkę i wprawnym ruchem trafiła nim do kosza na śmieci.
– Jaki wielki śmietnik – zdziwił się mrówkojad.
Bo kosz naprawdę był wielki. Nigdy wcześniej nie widział tak wielkiego śmietnika.

Lotta Olsson, Sieć, [w:] tejże, Dziwne zwierzęta, tłum. Agnieszka Stróżyk, Poznań 2012, s. 40–46.

Ćwiczenie 3

Odpowiadając na pytania, porozmawiajcie.

- Co jest tematem tego tekstu?
- Jaka jest jego główna myśl?
- Jakie postacie występują w tym opowiadaniu?
- O czym rozmawia orzesznica z mrówkojadem?
- W jakich dwóch znaczeniach występuje słowo „sieć” w tekście?
- O jakiej sieci mogła myśleć orzesznica, wypowiadając słowa: „Witaj w dwudziestym pierwszym wieku!”?

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst opowiadania. Zaznacz w nim opis sieci i odpowiedz na pytania. Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

- Jaka sieć opisana jest w tym opowiadaniu?
- Czym mieniła się ta sieć?
- Do czego autorka ją porównała?
- Jakie korzyści dostrzegła orzesznica w opisanym sposobie komunikowania się?
- Czy zgadzasz się ze zdaniem orzesznicy, że „tu się otwiera zupełnie nowy świat”? Uzasadnij swoje zdanie.
- Czym ten nowy świat różni się od mijającego?

Ćwiczenie 5

Które z pojęć związanych z internetem pojawiają się w tekście? Zaznacz je na zielono.

☐ zielony

łącze

modem

online, czyli onlajn

offline, czyli oflajn

e-mail, czyli i-mejl

cyberprzestrzeń

wirtualna rzeczywistość

poczta przychodząca

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Czy znasz określenia z poprzedniego ćwiczenia? Jeśli nie, sprawdź ich znaczenie w słowniku języka polskiego. Jak orzesznica wyjaśnia niektóre z nich mrówkojadowi? Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 7

Znajdź odpowiednią definicję dla każdego słowa.

modem	sztuczna przestrzeń, w której zaczyna funkcjonować grający w grę komputerową
rzeczywistość wirtualna	przestrzeń komunikowania się za pośrednictwem połączeń komputerowych
online	tryb pracy, podczas którego komputer działa w sieci
cyberprzestrzeń	urządzenie elektroniczne umożliwiające komunikację między komputerami za pomocą sieci telefonicznej
offline	tryb pracy, podczas którego komputer nie ma dostępu do sieci
łącze	kabel lub bezprzewodowy system podłączenia komputera do sieci komputerowej

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Przeczytajcie z podziałem na role fragment od momentu, w którym mrówkojad zastanawia się nad nieograniczonym zasięgiem sieci. Następnie odpowiedzcie na pytania:

- Co może się kurczyć w mijającym świecie? Dlaczego?
- Jak życie w cyberprzestrzeni wpływa na życie człowieka? Dlaczego?
- Czy wszystkie informacje z sieci są prawdziwe?
- Czym są śmieci krążące w cyberprzestrzeni?
- Czym jest „wielki śmietnik", który oglądał mrówkojad?

Ćwiczenie 9

Jakie powstają korzyści, a jakie kłopoty wynikają z korzystania z internetu? Pogrupuj odpowiednio wypowiedzi.

Korzyści

Zagrożenia

nauka bez wychodzenia z domu

zanik więzi rodzinnych

przyswajanie nieprawdziwej wiedzy

utrata bezpośredniego kontaktu z innymi

wymiana poglądów bez wychodzenia z domu

współpraca na odległość

brak ruchu na świeżym powietrzu

brak wspólnej zabawy i radości z bycia razem

brak przyjacielskiej rozmowy i kontaktu wzrokowego

szybkie komunikowanie się bez względu na odległość

łatwe dotarcie do informacji

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Czy zalety internetu mogą być jednocześnie jego wadami? Sprawdź, punkt po punkcie.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 11

Z którymi korzyściami i zagrożeniami wymienionymi powyżej się zgadzasz, a z którymi nie? Uzasadnij swoją decyzję i zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 12

Przygotuj swój plan dnia tak, żeby mądrze korzystać z internetu. Przedstaw go koleżankom i kolegom i zapytaj, co o nim sądzą.

Ćwiczenie 13

Wyobraź sobie i opisz tutaj lub w zeszycie, jak może wyglądać świat za pięćdziesiąt lat.

Zarażamy śmiechem

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1vZElBg2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Śmiech to jedno z najlepszych lekarstw! Kiedy się śmiejesz, nabierasz trzy razy więcej powietrza do płuc, dzięki czemu dotleniasz organizm, a nawet szybciej zdrowiejesz, ponieważ organizm szybciej produkuje walczące z wirusami limfocyty. Śmiej się więc na zdrowie!

> **Ćwiczenie 1**
> Przyjrzyj się prezentowanym fotografiom, a następnie odpowiedz na pytania:
>
> - Co według ciebie wyrażają te twarze? Po czym to poznajesz?
> - Czy śmiech można tylko zobaczyć?
> - W jakich sytuacjach głośno się śmiejesz?
> - Czym można cię rozśmieszyć?
> - Co według ciebie wyraża śmiech?
> - Jak śmiech wpływa na ciebie?

Śmiejący się chłopcy

domena publiczna

Gracze Arizona Cardinals

Jody Lee Smith, domena publiczna

Kobieta z Kuala Lumpur

anuarsalleh, licencja: CC BY-SA 2.0

Śmiejący się mężczyzna

Southbanksteve, licencja: CC BY 2.0

Ćwiczenie 2

Jaki może być śmiech? Zaznacz przymiotniki określające śmiech.

- [ ] cichy
- [ ] sztuczny
- [ ] zimny
- [ ] mały
- [ ] poważny
- [ ] ciemny
- [ ] zaraźliwy
- [ ] donośny
- [ ] głupi
- [ ] naturalny
- [ ] serdeczny

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

> **Ćwiczenie 3**
> Przeczytaj tekst pt. „Egzamin na dwóch kółkach". Powiedz, które przysłowie pasuje do tej historyjki. Uzasadnij swój wybór. Jak rozumiesz pozostałe przysłowia?
>
> - „Kto się nigdy nie śmieje, od tego zimno wieje",
> - „Ten się śmieje, kto się śmieje ostatni",
> - „Nie śmiej się bratku z cudzego wypadku",
> - „Poznać głupiego po śmiechu jego".

Egzamin na dwóch kółkach

Dziś w szkole zdawaliśmy egzamin praktyczny na kartę rowerową. Odbywał się on na szkolnym boisku. Musieliśmy zaliczać różne manewry, np. zawracanie, szybkie zatrzymywanie się, slalom czy skręcanie w prawo z wyciągniętą ręką. Nie wszyscy poradzili sobie z tymi zadaniami.

Jurek miał duży rower i w pewnym momencie nie zmieścił się między słupkami, kiedy zaliczał slalom. Zrobił nagły manewr kierownicą i stracił nad nią panowanie. Po sekundzie leżał przygnieciony rowerem. I wtedy Adam zaczął się okropnie śmiać. Pokazywał na Jurka palcem i skręcał się ze śmiechu. Widziałam, że Jurkowi było bardzo przykro, miał łzy w oczach.

Po chwili do egzaminu przystąpił Adam. Śmignął szybko między słupkami, zatrzymał się i ruszył na komendę, przejechał między dwoma liniami z jedną ręką na kierownicy. Ale kiedy miał skręcić w lewo z wyciągniętą ręką, zachwiał się na samym łuku. Prawa ręka, którą ma trochę słabszą, nie utrzymała kierownicy i Adam upadł na boisko. Upadek był na tyle dotkliwy, że zdarł sobie skórę na kolanach. I wiecie co? Tym razem nikt się nie śmiał.

> **Ćwiczenie 4**
> Obejrzyj film z recytacją utworu pt. „Śmieszek" Wiktora Woroszylskiego i powiedz, co jest tematem tego wiersza.

[Film dostępny na portalu epodreczniki.pl]

Wiersz Śmieszek czyta Elżbieta Golińska

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Wiersz Śmieszek czyta Elżbieta Golińska Wiersz Śmieszek czyta Elżbieta Golińska
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 5

Wiersz „Śmieszek” kończy się słowami „niech żyje śmiech!”. Wskaż powody, dla których warto się śmiać. Możesz się posłużyć przykładami z wiersza lub własnymi.

Ćwiczenie 6

Przeczytajcie wiersz. Kogo lub co przypomina śmiech? Zaznaczcie odpowiednie fragmenty w wierszu na czerwono. Powiedzcie, jaki środek stylistyczny występuje w tym tekście?

Cześć, to ja, Porównanie.
Jak opisuję śmiech w tym wierszu?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Wiktor Woroszylski

1927–1996

Polski pisarz, poeta i tłumacz z języka rosyjskiego. Wydał również książki dla dzieci i młodzieży. Napisał m.in. „I ty zostaniesz Indianinem", „Mniejszy szuka dużego", „Niezgoda na ukłon".

Wiktor Woroszylski

Śmieszek

Czy to pożar,
czy to burza,
czy to pies się pożarł z kotem?
Może z morza się wynurza
duże zwierzę hipopotam?

Może olbrzym wielki, wielki
dmucha w wielki, wielki miech?
Czy być może, że te dźwięki
to nie pożar, tylko – śmiech?

Tylko śmiech dziś figle płata,
wichrem wieje przez mieszkanie,
skacze, śpiewa, tupie, lata,
fantastyczny tańczy taniec:

tarantellę z obertasem,
huraganellę z rozbijasem,
zbójnickiego z rokendrolem,
aż spadają żyrandole,
rozłupują się posadzki,
na patelni skaczą placki,
taki rumor, taka wrzawa,
aż w posadach drży Warszawa,
aż zapiera w piersiach dech,
taki taniec, taki śmiech!

A przyczyna? Bez przyczyny
chichoczemy i tańczymy!

Czy kto niski, czy wysoki –
dziś ze śmiechu zrywa boki.
Czy się potknął, czy się ukłuł –
dziś się śmieje do rozpuku.

Do rozpuku? Co to rozpuk?
Wcale nie ma takich słów!
Nie wytrzymam już po prostu,
śmiać się muszę znów i znów!

Tato, mamo, porzuć pracę:
dziś pękają śmiechu race.

Wlazł dziś we mnie śmiechu duszek –
nie ma rady, śmiać się muszę!

Czy to grzech –
taki śmiech?

No to niech
żyje śmiech!

Wiktor Woroszylski, Śmieszek, [w:] tegoż, Nastolatki nie lubią wierszy, Warszawa 1967.

Ćwiczenie 7

Przeczytajcie uważnie trzecią zwrotkę i zaznaczcie na niebiesko, jakie czynności wykonuje śmiech. Kto w rzeczywistości może być ich wykonawcą?

Ćwiczenie 8

Co przypominają dźwięki, które słyszy postać mówiąca w wierszu? Wskaż odpowiednie rzeczowniki.

- [ ] huragan
- [ ] skoki
- [ ] latanie
- [ ] wicher
- [ ] taniec
- [ ] grzmot
- [ ] burzę
- [ ] płacz
- [ ] śpiew
- [ ] tupanie
- [ ] zawodzenie

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Jakie są skutki szalonego tańca śmiechu? Co się dzieje z żyrandolami, posadzkami, plackami, Warszawą? Zaznacz na zielono odpowiednie fragmenty w wierszu.

Ćwiczenie 10

Co można powiedzieć o śmiechu z wiersza? Wskaż prawdziwe zdania.

- [ ] Ma niewielką moc.
- [ ] Przypomina wicher.
- [ ] Nie ma przyczyny.
- [ ] Ma władzę nad ludźmi.
- [ ] Nie słychać go.
- [ ] Jest nieśmiały.
- [ ] Zapiera dech w piersiach.
- [ ] Ulegają mu niscy i wysocy.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Przygotuj się do pięknego odczytania wiersza. Aby ułatwić sobie recytację, odpowiedz na pytania:

- Który fragment przeczytasz powoli, z przesadnym lękiem, zdziwieniem?
- Którą część będziesz czytać coraz szybciej, dynamicznie?
- Kiedy wybuchniesz śmiechem, jakby cię ktoś łaskotał?
- Które zdanie powiesz najgłośniej?

Ćwiczenie 12

Przeczytaj wiersz całej klasie.

Liczymy orzeczenia. Klucz do zdań pojedynczych i złożonych

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/D1F2AdKoe

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy pamiętasz zdanie rozwinięte? W jego konstruowaniu pomagały ci określenia. Dziś poznasz zdania złożone, które buduje się z kilku zdań pojedynczych.

> **Ćwiczenie 1**
> W podanym tekście zaznacz na czerwono orzeczenia. Następnie na żółto oznacz zdania, które zawierają tylko jedno orzeczenie.

Stephanie Busch, Urlich Noller

Zwierzęce powitania

Pingwiny wyrażają radość krzykiem. Kiedy pingwin samiec odnajdzie swoją partnerkę, rozpoczyna się głośne i wylewne powitanie. Pingwiny żyją w ogromnych, ciasno stłoczonych koloniach. Wszystkie osobniki wyglądają bardzo podobnie, dlatego rozpoznają się po sile głosu i charakterystycznych dźwiękach.

Delfiny pozdrawiają się gwizdem, na który drugi osobnik odpowiada po około trzech sekundach. Komunikacja ta działa na dużą odległość. Delfiny słyszą się wzajemnie z odległości 600 metrów, a raz usłyszanego przedstawiciela swojego gatunku potrafią potem rozpoznać po brzmieniu gwizdu. Oprócz delfinów umiejętność tę posiadają jedynie ludzie i ptaki.

Stephanie Busch, Urlich Noller, Zwierzęce powitania, [w:] , Dom ciekawostek. Podróż po krainie pasjonujących informacji o świecie, tłum. Michał Antkowiak, Warszawa 2009.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2
Połącz podane pary lub trójki zdań pojedynczych w jedno zdanie złożone. Możesz wykorzystać następujące wyrazy:

albo, **i**, **więc**, **ale**, **lub**, **dlatego**, **lecz**, **ponieważ**

Gotowe zdania złożone zapisz tutaj lub w zeszycie.

1. Uczę się. Dostanę piątkę.
2. Zjadłem obiad. Czuję głód. Zrobię sobie kanapkę.
3. Sprzątałem. Słuchałem muzyki.
4. Pogram na komputerze. Wyjdę na spacer. Poczytam książkę.

Zdanie do zdania

W wypowiedzeniu złożonym można wydzielić **zdania składowe**, czyli zdania pojedyncze, np.

Kiedy Matylda **ma** *wolny czas,* **chodzi** *do fokarium, gdzie* **przygląda się** *zabawom młodych fok.*

a. Matylda **ma** wolny czas.
b. **Chodzi** do fokarium.
c. **Przygląda się** zabawom młodych fok.

W zdaniu złożonym jest **tyle zdań składowych**, **ile orzeczeń**.

Ćwiczenie 3

Odszukaj i zaznacz dowolnym kolorem w podanych zdaniach orzeczenia. Ułóż ze zdań dwa teksty: jeden złożony tylko ze zdań pojedynczych, drugi ze zdań złożonych. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Okno na świat

Telewizja rozpowszechniła się na świecie w połowie lat 50. ubiegłego wieku. Wówczas obraz był czarno-biały. Dla widzów była to prawdziwa rewolucja. Mogli obejrzeć wydarzenia rozgrywające się setki kilometrów od nich. Telewizory były wówczas oknem na świat.

Dzisiaj mamy telewizję w internecie i telefonach komórkowych. Nie potrafimy wyobrazić sobie bez niej życia.

Chociaż lubimy oglądać telewizję, chętnie sięgamy po książki. Książki możemy czytać dzięki takim ludziom jak Jan Gutenberg, którego uważa się za wynalazcę druku.

Źródła historyczne podają, że pierwsze książki są starsze niż wynalazek Gutenberga. W Indiach, Korei i Chinach drukowano książki na papierze o wiele wcześniej, ale i tak wynalazek mogunckiego złotnika z 1455 roku zrewolucjonizował rynek księgarski.

Ćwiczenie 4

O jakich ważnych wynalazkach jest mowa w poprzednim ćwiczeniu? Który jest według was ważniejszy? Dlaczego? Wybierzcie jeden ważny wynalazek i napiszcie o nim krótki tekst tutaj lub w zeszycie. Zastosujcie zdania pojedyncze i złożone.

Ćwiczenie 5

Ułóż zdania złożone, wykorzystując podane słowa. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

....., bo ...., która ...., aby ...., gdy ...., że .....

Ćwiczenie 6

Poniższe pary zdań składowych połącz właściwymi spójnikami, tak aby powstały sensowne wypowiedzenia złożone.

Zobaczyłem na niebie spadającą gwiazdę _____ pomyślałem sobie życzenie.

Zosia dostała uwagę, _____ rozmawiała na lekcji.

W tym domu straszy, _____ uciekam w te pędy.

Czekają na mnie w szkole, _____ się nie śpieszę.

Nie wezmę parasola, _____ będzie ładna pogoda.

więc | i | ale | jeśli | że | ani | ponieważ

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Do czego służy przecinek?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DWxbakBUy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Przecinek to – obok kropki – najczęściej stosowany znak interpunkcyjny. Pełni wiele ważnych funkcji. Bez niego trudno byłoby zrozumieć niektóre zdania. Warto zapoznać się z zasadami jego stosowania.

Ćwiczenie 1

Zaznacz kolorem niebieskim zdania pojedyncze, żółtym zdania złożone. Przyjrzyj się miejscom, w których wstawiono przecinki.

niebieski żółty

Pomidory pochodzą z Ameryki Środkowej i Południowej, a Aztekowie i Inkowie uprawiali je już 1800 lat temu.

Kolumb przywiózł je do Europy w 1498 roku, ale przez długi czas traktowano je jako rośliny ozdobne.

Dopiero około stu lat temu doceniono ich walory smakowe.

Istnieje około pięciu tysięcy odmian pomidorów, jednak połowę z nich stanowią odmiany sztucznie wyhodowane przez człowieka.

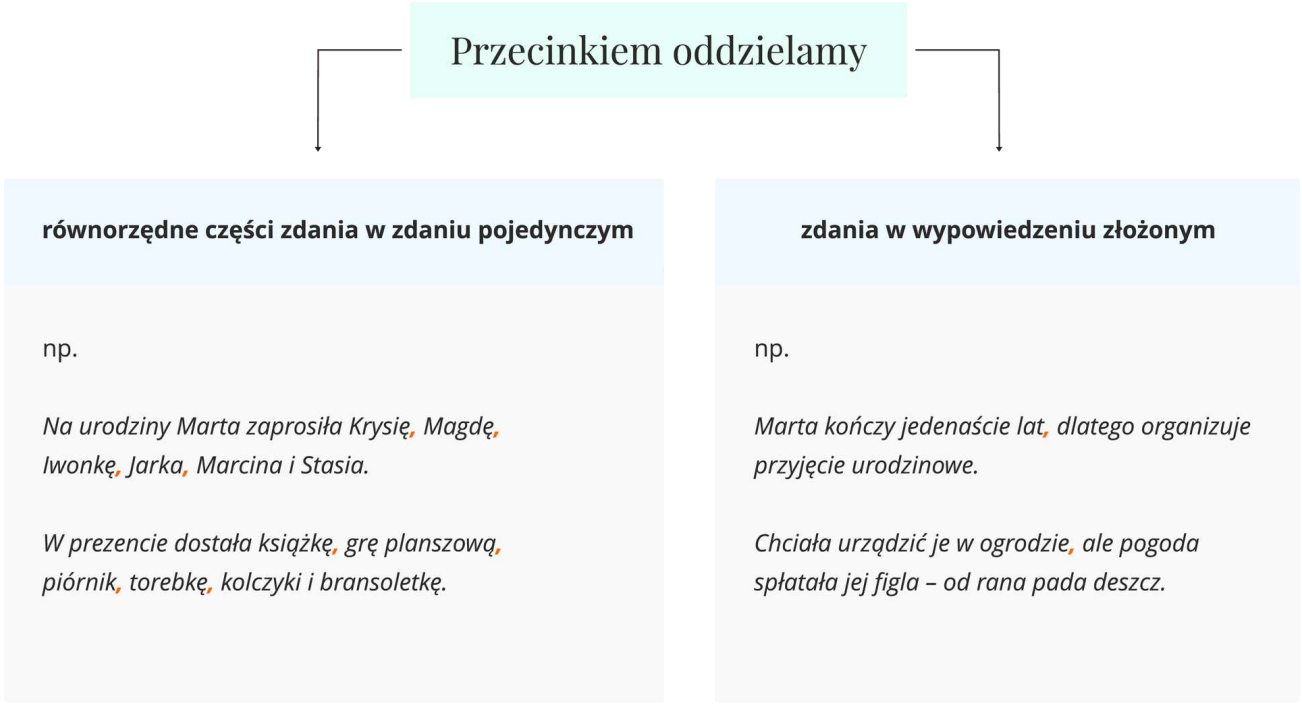
Pomidory mogą mieć różnorodne zabarwienie: białe, żółte, pomarańczowe, czerwone, różowe, zielonkawe, fioletowe lub czarne.

Pomidory można spożywać na surowo albo w postaci keczupu, sosu pomidorowego i przecieru.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Gdzie go postawić?

Przeczytaj zasady stosowania przecinka. Do każdej zasady dopasuj zdanie z tekstu z poprzedniego ćwiczenia.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Nie stawiamy przecinka przed spójnikami: **albo**, **ani**, **bądź**, **czy**, **i**, **oraz**, chyba że dany spójnik się powtarza.

Przykłady:
Goście przyszli punktualnie i zostali do wieczora.
Rodzice kupią Marcie wymarzoną hulajnogę albo wykupią jej roczny karnet na jazdę konną.

Ale:
Albo pójdę na basen, albo na zakupy.

Ćwiczenie 2

Przepisz do zeszytu przepis na zupę pomidorową. Uzupełnij go przecinkami.

Zupa pomidorowa

Do dużego garnka wlej litr wody wrzuć marchewkę pietruszkę kawałek selera i kawałek pora. Gotuj wywar warzywny około pół godziny. Cztery duże pomidory sparz wrzątkiem obierz ze skórki posiekaj i przesmaż na maśle. Pomidory wlej do wywaru z warzyw i dodaj przyprawy: pieprz sól majeranek. Całość zmiksuj. Dodaj śmietanę posyp posiekaną natką pietruszki. Podawaj z makaronem ryżem lub groszkiem ptysiowym. Smacznego.

Ćwiczenie 3

Już wiesz, że przed powtarzającymi się spójnikami stawiamy przecinki. Przepisz podane zdania do zeszytu i uzupełnij w nich znaki interpunkcyjne.

1. Na stole leżały pomidory i ogórki i papryka.
2. Albo zjem pizzę albo makaron z sosem pomidorowym.
3. W lodówce nie ma ani śmietany ani jogurtu.

Ćwiczenie 4

Ułóż zdania z podanymi spójnikami. Zwróć uwagę na interpunkcję. Gotowe zdania zapisz tutaj lub w zeszycie.

albo, **więc**, **ponieważ**, **i**, **lub**, **ale**

Ćwiczenie 5

Basia nie radzi sobie jeszcze ze stawianiem przecinków, a jutro oddaje pracę z historii. Pomóż jej i wstaw przecinki tam, gdzie dziewczynka je opuściła.

Niezwykły rejs

Magellan pierwszy opłynął kulę ziemską. Historię jego wyprawy dookoła świata (1519–1522) czyta się niczym scenariusz sensacyjnego filmu. W czasie tej niezwykłej podróży miały miejsce i bunty załogi i podstępne morderstwa i krwawe walki z mieszkańcami egzotycznych wysp i publiczne egzekucje. Wyprawa trwała trzy lata bez dwóch tygodni. Spośród pięciu statków które wzięły w niej początkowo udział powrócił jeden – „Victoria". W rejs dookoła świata wypłynęło dwustu siedemdziesięciu ludzi przeżyło szesnastu.

Podczas wyprawy doszło do tego że marynarze dziennie pili tylko szklankę brudnej stęchłej wody łapali szczury których cena doszła do pół złotego dukata a na koniec zaczęli zjadać bydlęce skóry do podwieszania żagli. Były one tak twarde że musieli je moczyć w wodzie przez pięć dni a potem piekli je w ogniu żeby nadawały się do jedzenia.

Ekspedycja przyniosła znaczne korzyści materialne. Przywiezione przez „Victorię" korzenie z wysp Oceanu Spokojnego pokryły wszelkie koszty wyprawy.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Przyjrzyj się mapie, na której zaznaczono trasy wypraw Magellana. Przez jakie oceany i wokół jakich kontynentów płynęli żeglarze? Odpowiedz pełnymi zdaniami, pamiętając o poprawnej pisowni nazw własnych i o przecinkach. Zapisz odpowiedź tutaj lub w zeszycie.

ILUSTRACJA: Mapa z trasami wypraw Magellana

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Dlaczego się śmiejemy?

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DIpV20j6J

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

To nie żarty: śmiech jest zdrowy! Dzięki niemu zmniejszamy napięcie mięśni i poprawiamy samopoczucie, bo organizm produkuje wtedy hormony szczęścia, czyli endorfiny. Śmiejmy się więc!

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytaj poniższy tekst i powiedz, co to za rodzaj wypowiedzi.
>
> *Pani na lekcji polskiego pyta Grzesia:*
> *– Powiedz mi, kim byli: Brzechwa, Sienkiewicz, Krasicki?*
> *– Nie wiem. A czy pani wie, kim są: Bunio, Rycho, Duś?*
> *– Nie wiem – odpowiada nauczycielka.*
> *– To co mnie pani swoją bandą straszy?*

Ćwiczenie 2

Zaznacz zielonym kolorem synonimy, czyli wyrazy, które mają podobne znaczenia. W razie wątpliwości sprawdź znaczenie wybranych słów w słowniku języka polskiego.

zielony

tragedia

dowcip

anegdota

historia

rozmowa

żart

flirt

kawał

baśń

figiel

dykteryjka

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Porozmawiajcie o tym, co wywołuje śmiech w żarcie o Grzesiu. Czy to zasługa postaci, ich języka, a może sytuacji? Jakie dwa światy spotkały się w tym tekście?

Ćwiczenie 4

Przeczytaj tekst „Dlaczego śmiejemy się z dowcipów” i powiedz, co jest jego tematem.

Ciekawostka

Ulrich Janssen (ur. 1959) i Ulla Steuernagel (ur. 1954) – dziennikarze, popularyzatorzy nauki, ukończyli uniwersytet w Tybindze w Niemczech. Z ich inicjatywy w 2002 roku powstał pierwszy na świecie Uniwersytet Dziecięcy, czyli seria wykładów i ćwiczeń dla dzieci, prowadzonych na wyższych uczelniach. W Polsce pierwsze takie przedsięwzięcie podjęto w 2007 roku w Krakowie.

Ulrich Janssen, Ulla Steuernagel

Dlaczego śmiejemy się z dowcipów?

To pytanie to jakiś żart? Przecież wiadomo: śmiejemy się z dowcipów, bo są śmieszne. I już. No dobrze, ale co to znaczy – śmieszne? Co i dlaczego nas śmieszy? Klown w cyrku? Człowiek, który biega po mieście w kaloszach i zarzuca wędkę na środku ulicy? A może rozpięty rozporek, o którym nie wie właściciel spodni? Albo głupota blondynek i mieszkańców Wąchocka?

Ba, śmieszne jest też to, że w ogóle się śmiejemy, nie myśląc, dlaczego to robimy. Ktoś powie lub zrobi coś zabawnego albo niespodziewanego i zanim się zorientujemy, już pękamy ze śmiechu i wydajemy z siebie te dziwne odgłosy, które w komiksach są zapisywane jako: „cha, cha!".

Ale też nie wszyscy śmieją się z tego samego. Mężczyzn często śmieszy coś, co dla kobiet zupełnie nie jest zabawne, a kobiety bawi coś innego niż mężczyzn. Bywa, że gdy jedna osoba pokłada się ze śmiechu, druga siedzi obok ze znudzoną miną i myśli: „I co w tym jest śmiesznego?". No właśnie: co w tym śmiesznego? [...]

Dowcip, jeśli jest dobry, wzbudza śmiech. Ale śmiejemy się też z dowcipów niemiłych albo wręcz złośliwych. I to często mocniej niż z dobrych.

A co to jest dowcip złośliwy? Na przykład taki, przy którym mamy wyrzuty sumienia, że się śmiejemy, ponieważ jest grubiański albo wyśmiewa mniejszości [...]. Taki, który przekracza granice dobrego smaku. I często ma on lepszy odbiór niż dobry, przyzwoity żart.

A więc również zły żart może być udany albo śmieszny.

Cała sztuka z dowcipami polega na tym, że świadomie miesza się ze sobą zupełnie różne rzeczy. Słowa mają często tyle znaczeń, ile jest kondygnacji w wielopiętrowym domu. Myślimy, że jesteśmy na szóstym piętrze, aż tu nagle usuwa nam się podłoga spod nóg i znajdujemy się dwa piętra niżej – i śmiejąc się, spadamy na tyłek.

Jedno przynajmniej wiemy już na pewno – jeśli coś jest długo tłumaczone, zaczyna nas nudzić. Tak jak na nudnych lekcjach w szkole. A z żartem musi być odwrotnie. Dlatego właśnie lubimy żarty. Dowcip nie może być nudny […]. Jest krótkim opowiadaniem z zakończeniem, które ma słuchacza zaskoczyć, bo niespodziewanie łączy sprawy, które właściwie do siebie nie pasują. Takie zakończenie to puenta. […]

Każdą puentę można zepsuć. Na przykład: „Mamo, ale ja nie chcę jeść mojego braciszka". „Cicho, wszystko, co jest na stole, musi zostać zjedzone". Co w tym śmiesznego? Najwyżej głupia mina opowiadającego, który się dziwi, dlaczego nikt się z tego nie śmieje. […]

Dobrze opowiedziany dowcip musi mieć jakąś śmieszną niespodziankę. Ten o braciszku należy opowiedzieć tak: „Mamo, ale ja nie lubię mojego braciszka". „Cicho, wszystko, co jest na stole, musi zostać zjedzone". Teraz jest śmieszny, nieprawda? To opowiadający tak go zmienił, że trudno się było nawet domyślić, co było w nim śmiesznego. „Spalić" dowcip można również, zadając nieodpowiednie pytanie: „Znasz ten kawał o mieszkańcach Wąchocka, którzy nie mogą wchodzić na wieżę telewizyjną, bo zawsze chcą karmić helikopter?". Cóż, teraz słuchacz go zna.

Ludzie, którzy dobrze opowiadają dowcipy, zachowują powagę i kamienny wyraz twarzy. Najlepsi komicy przedstawiają z poważną miną najśmieszniejsze rzeczy. […] Kto ciągle chichocze, nie ma zaufania do swojego daru przekazywania śmiesznych dykteryjek i próbuje innych tylko zarazić swoim błazeństwem.

Na koniec jeszcze jeden sprawdzony sposób na spalenie dowcipu: słuchaczy najłatwiej zdenerwować, zapominając puentę.

Ulrich Janssen, Ulla Steuernagel, Dlaczego śmiejemy się z dowcipów?, [w:] tychże, Uniwersytet Dziecięcy, tłum. Renata Baranowska, Warszawa 2013, s. 93–115.

Ćwiczenie 5

Na podstawie przeczytanego tekstu powiedz, czym jest dowcip. Zapisz tutaj lub w zeszycie krótką definicję tego pojęcia.

Ćwiczenie 6

Co znaczy słowo „puenta”?

- Przepisz do zeszytu wyjaśnienie zawarte w tekście.
- Wyszukaj definicję tego słowa w słowniku języka polskiego i porównaj z wyjaśnieniem w tekście.
- Zastanów się i powiedz, czy przeczytany na początku lekcji żart miał cechy dobrego dowcipu. Uzasadnij swoje zdanie.

Ćwiczenie 7

Znajdź w tekście określenia dotyczące dowcipów. Dokończ poniższe zdanie tutaj lub w zeszycie, używając odpowiedniej formy przymiotnika.

Dowcipy mogą być dobre…

Ćwiczenie 8

Wyszukajcie w tekście odpowiedzi na poniższe pytania i porozmawiajcie:

- Co to znaczy, że dowcip został spalony? Dlaczego?
- Jacy ludzie dobrze opowiadają dowcipy? Zaznaczcie w tekście odpowiedni fragment. Czy znacie takie osoby?
- Jakie mogą być reakcje na dowcipy? Dlaczego są różne?

Ćwiczenie 9

Pogrupuj wyrazy.

Żart

Dowcip

dowcipniś | żartobliwy | dowcipny | dowcipnie | żartować | żartowniś | żartobliwie | dowcipkować

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 10

Wybierz i zaznacz zielonym kolorem odpowiednią nazwę dla powstałych w poprzednim ćwiczeniu grup wyrazów.

zielony

związki frazeologiczne

wyrazy bliskoznaczne

rodziny wyrazów

wyrazy przeciwstawne

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 11

Przyporządkuj powiedzenia do ich znaczeń.

Stroić sobie z kogoś żarty.	To nie błahostka, nie drobiazg, to sprawa poważna.
Nie na żarty.	Ktoś lubi żartować, płatać figle.
Żarty się kogoś trzymają.	Proszę nie żartować, proszę mówić prawdę.
Z nim nie ma żartów.	Potraktować coś w sposób mało poważny, żartobliwy, zmienić sens.
Wolne żarty!	Z nim trzeba się liczyć.
Obrócić coś w żart.	Wyśmiewać się z kogoś.
To nie żarty!	Naprawdę, na serio.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 12

Napiszcie krótkie opowiadanie zawierające komiczną treść. Pamiętajcie, że:

- dobry dowcip powinien wzbudzać śmiech,
- nie powinien przekraczać granic dobrego smaku,
- zakończenie powinno zaskoczyć słuchacza.

Ćwiczenie 13

Zaprezentujcie swoje żartobliwe opowiadania, pamiętając o zachowaniu powagi oraz o tym, żeby dowcipu nie spalić. Oceńcie, czy dowcipy rozśmieszały, nie przekraczały granic dobrego smaku i czy was zaskakiwały. Pamiętajcie, że nie wszyscy muszą się śmiać z tego samego dowcipu.

Ćwiczenie 14

Obejrzyjcie fotografie. Wybierzcie tę, która podoba się wam najbardziej. Wymyślcie do niej dowcipny podpis lub ułóżcie dialog między sportretowanymi na niej postaciami. Zapiszcie wasze propozycje tutaj lub w zeszycie.

licencja: CC 0

licencja: CC 0

Mój pamiętniku

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DV1ulhJ5v

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy da się zapamiętać wszystkie ciekawe wydarzenia? Co zrobić, kiedy nikomu nie można się zwierzyć? Zawsze można to opisać w pamiętniku. A czy ty piszesz pamiętnik? A może znasz kogoś, kto prowadzi takie zapiski?

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytaj tekst informacyjny „O pamiętniku" i zaznacz w nim te fragmenty, które odpowiadają na pytania:
>
> - Jakim językiem pisany jest pamiętnik?
> - Do kogo autor pamiętnika kieruje wypowiedź?
> - Jakie wydarzenia opisuje się w pamiętniku?
> - Jakie inne opisy pojawiają się w pamiętniku?
> - W jaki sposób można wyrazić uczucia?

O pamiętniku

Pamiętnik pisany jest w pierwszej osobie liczby pojedynczej. Jest osobistą relacją z wydarzeń rozgrywających się w życiu autora. Wszystkie wypowiedzi autor kieruje sam do siebie, ponieważ pamiętnik nie jest przeznaczony dla innych czytelników.

Pamiętnik może być pisany językiem potocznym, nawet gwarą szkolną. Pojawiają się w nim opisy uczuć, przeżyć i refleksje, a nie jedynie suche fakty. Emocje można wyrażać nie tylko słowami, lecz również znakami interpunkcyjnymi: wykrzyknikiem, pytajnikiem, wielokropkiem oraz wyróżnikami literowymi.

Teksty pamiętnikarskie dawniej zapisywane były w specjalnych zeszytach. Dziś mogą też być prowadzone w komputerze. Celem pamiętnika jest przelanie na papier radości, czasem złości i gniewu, a także spokojne zastanowienie się nad jakimś wydarzeniem.

> **Ćwiczenie 2**
> Przeczytajcie zaznaczone odpowiedzi i porozmawiajcie o nich.

> **Ćwiczenie 3**
> Wysłuchaj uważnie czytanego tekstu i odpowiedz na pytania:
>
> - Co to za rodzaj wypowiedzi? Na jakiej podstawie tak sądzisz?
> - Kto jest autorem tej karty z pamiętnika?
> - Jakie uczucia uwidocznione są w tej wypowiedzi? Co o tym świadczy?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment z pamiętnika Dorotki czyta Elżbieta Golińska
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment z pamiętnika Dorotki czyta Elżbieta Golińska Fragment z pamiętnika Dorotki czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

Przeczytaj fragment pamiętnika Dorotki i odpowiedz:

- Kiedy dziewczynka pisała o przedstawionych wydarzeniach? Co na to wskazuje? Przeczytaj odpowiednie fragmenty tekstu.
- Jak sądzisz, dlaczego określenie czasu w pamiętniku jest ważne?
- Jakim językiem napisana jest ta karta z pamiętnika?

Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

Anna Kamieńska

Piątek

Ładne są kwiaty
gwiazdy i zwierzęta
Ładne motyle
i słonie
ale najładniejsza jest Misia
jamnik
wczoraj urodziła pięć małych jamniczków
z zamkniętymi oczami
z czerwonymi języczkami
z mięciutkimi uszami
jeszcze nie pozwala nikomu
brać ich na ręce.

To jest mój pierwszy wiersz. Bardzo prawdziwy. Bo to się zdarzyło naprawdę. A stało się to dlatego, że babcia podarowała mi ten

pamiętnik. No nie! Nie dlatego Misia urodziła małe, ale wszystko działo się jednocześnie i tak mi wyszło. Jednocześnie były moje urodziny. Mam dziesięć lat. Jestem już duża. Nawet pantofle mamy są na mnie prawie dobre. Ćwiczę się w nich w chodzeniu na wysokich obcasach. Oczywiście, kiedy nikt nie widzi. To jest bardzo trudne. Jak ta mama może chodzić w takich butach? Chodzić? Moja mama nigdy nie chodzi. Tata mówi, że moja mama biega. A jak nie biega, to jeździ maluchem. O, słyszę trzask na dole. To mama zatrzaskuje drzwi od swojego malucha i odjeżdża w siną dal. Tata tak mówi – w siną dal. W istocie mama jedzie do szpitala, bo wreszcie dziś rano urodził się Kuba. Czy ja coś nie kręcę? Więc kto się właściwie urodził, jamniki czy Kuba?

– Dom wariatów! – mówi tata, ale oczy jego się śmieją. A babcia drepce w sionce i przesadza swoje aplegierki, bo już czas, niedługo wiosna. Pod ręką babci wszystko się zieleni. Roślinki też się mnożą pod jej ręką. I tego już za wiele. Tu jamniki, tu Kuba, a tu jeszcze ta zielenina. Taki dom.

Anna Kamieńska, Piątek, [w:] tejże, Dom w domu, Warszawa 1999.

Jamniczka ze szczeniakami
auteur, licencja: CC BY-SA 2.0

Ćwiczenie 5

Co działo się w dniu opisanym przez Dorotkę? Tutaj lub w zeszycie zapisz w punktach te wydarzenia według wzoru:

Wydarzenia zapisane w pamiętniku Dorotki:

1. *Dorotka napisała pierwszy wiersz.*

2. *Babcia podarowała…*

Ćwiczenie 6

Już wiesz, jak wygląda karta z pamiętnika, dlatego uzupełnij poradnik pisarski dla pamiętnikarzy.

PORADNIK PISARSKI DLA PAMIĘTNIKARZY

- konieczne określ _____ – data, _____, może być godzina;
- pisz, kiedy czujesz taką _____;
- pisz _____;
- pisz _____ punktu widzenia;
- używaj języka _____, tak jak mówisz, czasem żartobliwie;
- wyrażaj _____ i emocje – radość, gniew, złość smutek;
- do podkreślenia emocji używaj znaków _____, wyróżników literowych.

poetyckiego | z cudzego | codziennego | z własnego | czas | dla innych | dla siebie | potrzebę | dzień | uczucia | interpunkcyjnych

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 7

Opisz dzisiejszy dzień. Kieruj się radami z poradnika pisarskiego. Możesz to zrobić tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8

Przez kilka dni pisz pamiętnik. Może nabierzesz ochoty, by robić to przez dłuższy czas. Po latach przypomnisz sobie różne wydarzenia ze swojego życia.

Niedoparek przyjacielem pana Wawrzyńca

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DT3YzH01l

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy pamiętasz historię niedoparka, który mieszka u pana Wawrzyńca za ścianą? Dziś poznasz dalszy ciąg tej opowieści.

Ćwiczenie 1

Przeczytaj zagadkę i odgadnij imię ukrytej postaci.

Co ta za dziwne stworzenie?
W kąciku mieszka,
Skarpetki zajada,
Ze starym kawalerem muzykiem
Przy pełni księżyca
Przyjacielsko rozmawia.

Wpisz imię:

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Przypomnijcie sobie swoje pierwsze spotkanie z Hihlikiem. Wymyślaliście wtedy dalszy ciąg przygód pana Wawrzyńca i Hihlika. Jakie były wasze pomysły?

Ćwiczenie 3

Posłuchaj nagrania tekstu o kolejnym spotkaniu z niedoparkiem. Zwróć uwagę na to, skąd wiadomo, że ma on przyjacielskie zamiary wobec pana Wawrzyńca.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Fragment książki Niedoparki czyta Krzysztof Kulesza

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Fragment książki Niedoparki czyta Krzysztof Kulesza Fragment książki Niedoparki czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Ćwiczenie 4

Odpowiedz na pytania. W razie konieczności wysłuchaj nagrania jeszcze raz.

- Co Hihlik przyniósł panu Wawrzyńcowi?
- Co dziadek powiedział o panu Wawrzyńcu?
- Kiedy niedoparki robią zapasy?
- Jak miał na imię pan Wawrzyniec?
- Co pan Wawrzyniec zaproponował Hihlikowi?

Ćwiczenie 5

Przeczytajcie tekst „Hihlik i Egon są kolegami!" i zaznaczcie rozmowę pana Wawrzyńca z niedoparkiem. Słowa pana Wawrzyńca oznaczcie kolorem czerwonym, słowa Hihlika – niebieskim. Podzielcie między siebie role i przygotujcie się do pięknego czytania. Pamiętajcie o przekazaniu intencji tekstu, stosujcie pauzy oraz odpowiednią intonację.

Pavel Šrut

Hihlik i Egon są kolegami!

[Pan Wawrzyniec] zadowolony przeciągnął się na krześle i spojrzał na wiszący na ścianie dyplom.
Miał wrażenie, że dyplom się poruszył i rozbujał. Potem usłyszał pukanie.
I zaraz do pokoju wśliznął się niedoparek. Stał pod dyplomem i uśmiechał się niepewnie.
– Hi, hi, hi, dzień dobry!
Pan Wawrzyniec obrzucił go tak gapowatym spojrzeniem, że na wszelki wypadek się przedstawił:
– Jestem Hihlik, no przecież ten z wczoraj.
– Wiem – opamiętał się pan Wawrzyniec. – A ja jestem…
Hihlik wszedł mu w słowo:
– Egon Wawrzyniec. Tak jest napisane na drzwiach. Pukałem.
– Ale nie do drzwi.

– No nie, nie do drzwi. Chodzę tamtędy – pokazał ścianę, na której wisiał dyplom. – Coś panu przyniosłem.
Podał panu Wawrzyńcowi trzy nienadgryzione skarpetki nie do pary.
– Przecież to moje zaginione skarpetki! – zawołał zdziwiony pan Wawrzyniec.
– Tak jest. Przyniosłem je, żeby miał pan do pary. A w dodatku obiecaliśmy sobie z dziadkiem, że nie będziemy już zabierać panu skarpetek. Bo jest pan naszym bardzo dobrym panem gospodarzem. Tak powiedział dziadek.
– Czyli ja jestem waszym panem gospodarzem! Nieźle!
– Prawda? – zgodził się Hihlik. – Wie pan, nam, niedoparkom, rzadko się zdarza mieszkać u tak porządnego człowieka. Przeważnie słyszymy tylko wyzwiska. Szczególnie wcześnie rano, kiedy ludzie spieszą się do pracy i nie mogą znaleźć skarpetki do pary.
– Wcale im się nie dziwię.
– Pan jest inny! – zawołał z zachwytem Hihlik. – Pan się nie musi stroić! Spokojnie chodzi pan sobie w dwóch różnych skarpetkach.
Pan Wawrzyniec wybuchnął śmiechem.
– Jestem muzykantem, Hihliku. Właśnie, że muszę się stroić!
Po czym go oświeciło:
– Słuchaj, ale czym się będziecie żywić, jeśli zostawicie w spokoju moje skarpetki?
– Niech pana o to głowa nie boli – odpowiedział mężnie Hihlik. – Rozejrzę się gdzie indziej. To po pierwsze. Po drugie: mamy zapasy. Każdy niedoparek robi zapasy! Nie można polegać na ludziach, powtarza dziadek. Ciągle jakieś wojny, rewolucje albo moda! A kto najbardziej na tym cierpi? My, niedoparki! Tak mówi.
– Twój dziadek to mądry człowiek – stwierdził poważnie pan Wawrzyniec.
– Tak. Ale nie człowiek, tylko niedoparek, jak ja.

Hihlik uniósł głowę i zaczął nasłuchiwać.
Teraz także pan Wawrzyniec usłyszał to dalekie, głuche pukanie za ścianą w kuchni.
– Hi, hi, hi, dziadek! Muszę już iść. Znowu mnie skrzyczy, że za dużo mówię. I że w ogóle nie powinienem się panu pokazywać!
– Powiedz mu, żeby się nie gniewał. Przekaż, że mówiłem, że koledzy muszą się widywać. I mów mi po imieniu.
– Koledzy! – złapał się za głowę Hihlik. – Znaczy się, że pan myśli, panie Wawrzyniec, znaczy się, Egonie, myślisz, że jesteśmy kolegami?
– Na to wygląda – przytaknął pan Wawrzyniec, znaczy się Egon. – Chyba bardzo potrzebuję jakiegoś kolegi.
– Ja też! Bo chociaż Ramzes i Tulamor junior to moi kuzyni, koledzy z nich żadni.
– No więc leć już – pan Wawrzyniec machnął ręką w kierunku ściany, za którą odezwało się kolejne niecierpliwe stuknięcie.
– Ale nie będzie pan patrzył? – poprosił Hihlik. – Bo wiesz, Egonie, to jest tajne przejście.
– Nie będę. Tajemnica to ważna rzecz – powiedział Egon, odwracając się plecami do dyplomu najlepszego trębacza straży zamkowej.

Pavel Šrut, Hihlik i Egon są kolegami!, [w:] tegoż, Niedoparki, tłum. Julia Różewicz, Wrocław 2012.

Ćwiczenie 6

W ostatnich słowach pan Egon powiedział, że „tajemnica to ważna rzecz".

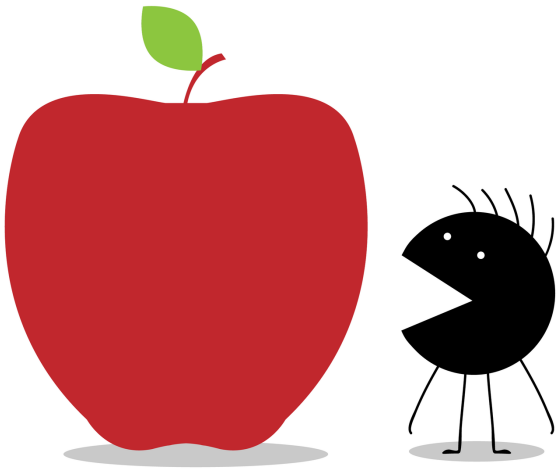
- Co sądzisz o tej wypowiedzi?
- Czy według ciebie łatwo dochować tajemnicy? Dlaczego?
- Co możesz poczuć, kiedy ktoś ujawni twój sekret? Dlaczego?
- Czy według ciebie łatwo wybaczyć osobie, która cię zawiodła? Dlaczego?

Ćwiczenie 7

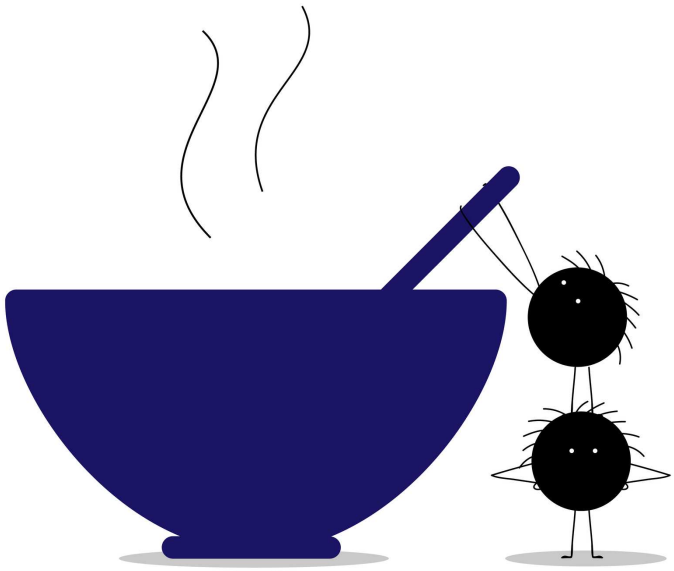
Narysuj postać Hihlika tak, jak go sobie wyobrażasz. Kiedy skończysz rysunek, zaprezentuj swoje dzieło innym.

Ćwiczenie 8

Przyjrzyj się ilustracjom. Jak sądzisz, kim są i co robią te stworki? Co mogłyby robić w twoim domu? Zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Contentplus.pl sp. z o.o.,

Ćwiczenie 9

Hihlik przypomina dawne słowiańskie bóstwa domowe, w które wierzyli nasi przodkowie. Wierzono, że są to stworki lub duszki mieszkające za piecem lub za ścianą. Niektóre z nich miały być pomocne i np. ukradkiem pomagać niańczyć niemowlęta albo pilnować gotującej się potrawy. Inne z kolei były złośliwe i budziły dzieci w nocy lub sprawiały, że coś ginęło. Czasami ludzie zostawiali dla nich jedzenie i picie, żeby nie psociły.

Zastanówcie się, czy znacie postaci tego typu z innych tekstów kultury: wierszy, książek dla dzieci, filmów. Porozmawiajcie o tym w klasie.

Ćwiczenie 10

Wymyślcie postać podobną do Hihlika, ale zajmującą się czym innym. Stwórzcie jej opis tutaj lub w zeszytach.

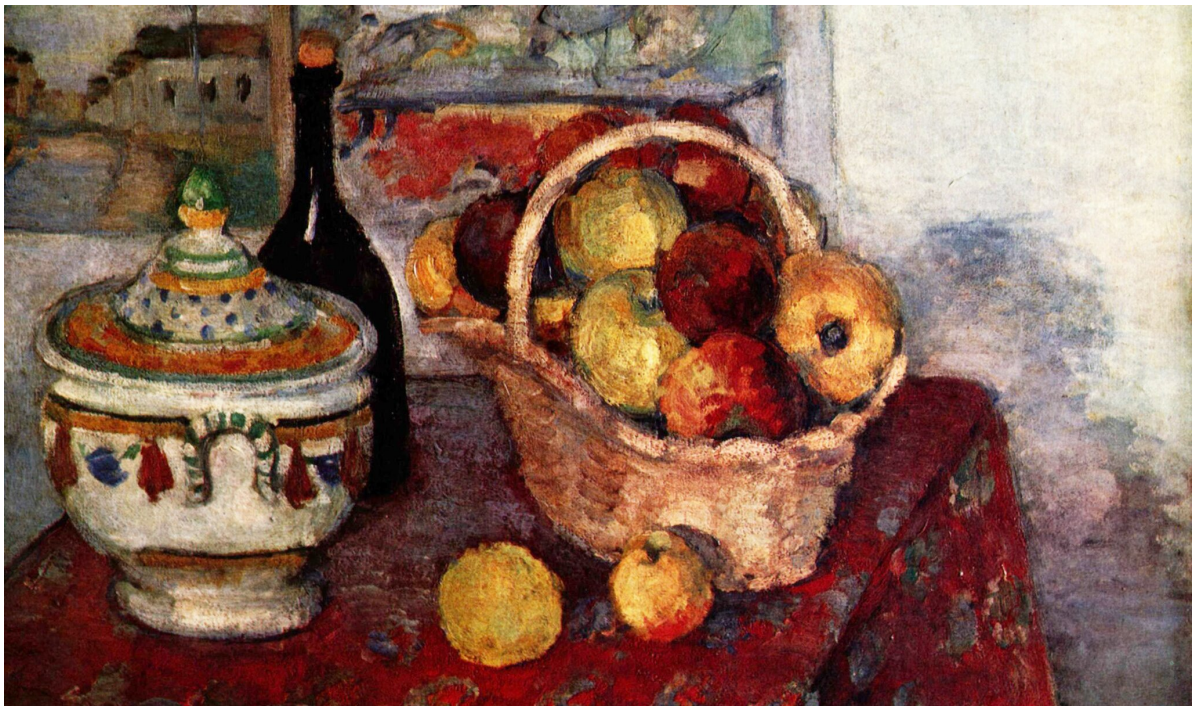
O urwisie ze Smalandii

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DWtL4iGGF

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Był sobie raz pewien mały chłopiec o jasnych jak len włosach. Miał na imię Emil, mieszkał w szwedzkiej Smalandii i bardzo lubił rozrabiać. Czy znacie jego przygody?

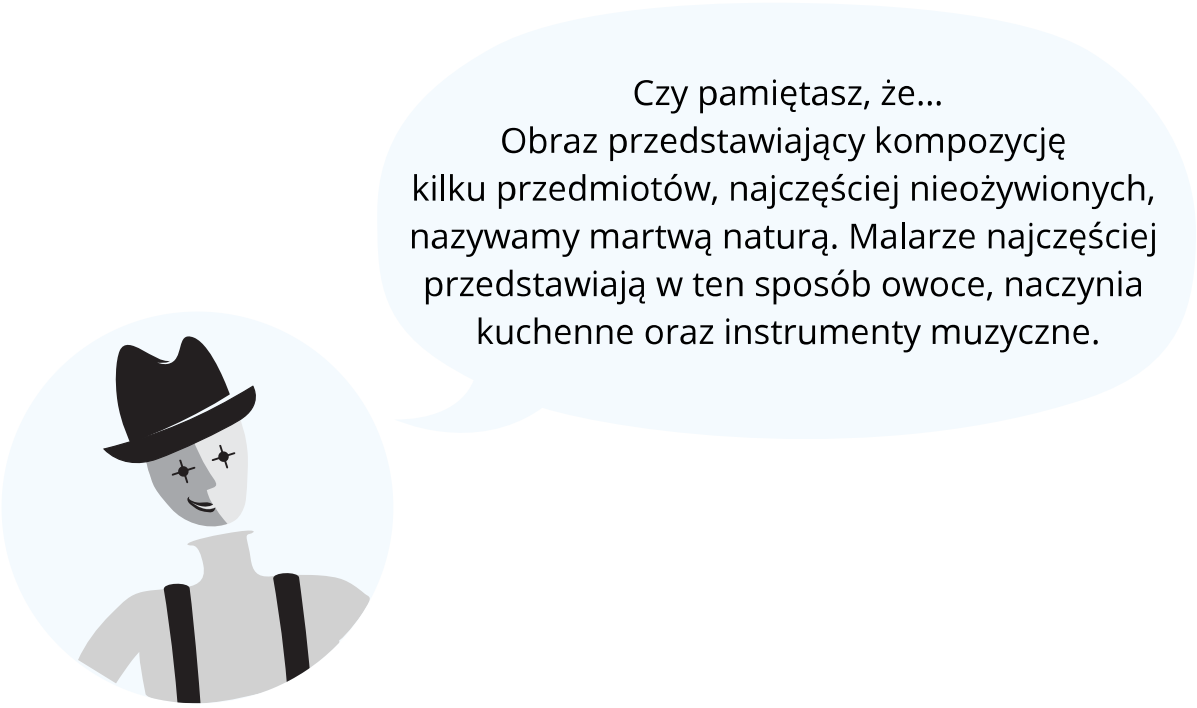
Martwa natura z wazą do zupy

Paul Cézanne, Martwa natura z wazą do zupy, 1877, olej na płótnie, domena publiczna

Ćwiczenie 1

Przyjrzyj się obrazowi namalowanemu przez Paula Cézanne'a, francuskiego impresjonistę, i powiedz:

- Co znajduje się na obrazie?
- Jak nazywa się obraz przedstawiający przedmioty takie jak naczynia czy owoce?
- Jaki element tego obrazu przyciąga twoją uwagę? Dlaczego?
- Jakie kolory dominują na obrazie?
- Jakie wrażenie wywołuje w tobie obraz?

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Opiszcie wazę namalowaną na obrazie.

- Nazwijcie opisywany przedmiot.
- Napiszcie, jak wygląda.
- Jakie robi wrażenie?

licencja: CC 0

Astrid Lindgren

1907–2002

Pisarka szwedzka, autorka książek dla dzieci. Laureatka wielu nagród literackich, a także Orderu Uśmiechu – odznaczenia przyznawanego przez polskie dzieci. Jej najsłynniejsze powieści to „Dzieci z Bullerbyn", „Pippi Pończoszanka", „Bracia Lwie Serce", „Ronja, córka zbójnika".

Ćwiczenie 3

Wysłuchaj nagrania fragmentu książki „Emil ze Smalandii". Zwróć uwagę na zachowanie Emila w trudnej sytuacji.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

O przygodach Emila czyta Elżbieta Golińska O przygodach Emila czyta Elżbieta Golińska Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Astrid Lindgren

Wtorek 22 maja, kiedy to Emil wsadził głowę do wazy z rosołem

Owego dnia w Katthult na obiad był rosół. Lina wlała rosół do wazy w kwiatki. Wszyscy siedzieli wokół kuchennego stołu i zajadali, a zwłaszcza Emil. […]

– Musisz tak siorbać? – spytała mama.

– Inaczej nie wiadomo, że to zupa – odpowiedział Emil.

Wszyscy więc jedli, ile kto chciał, aż waza została opróżniona. Pozostał tylko mały, malutki łyczek na dnie. Emil chciał ten łyczek wypić, a jedynym sposobem, aby się do niego dobrać, było wsadzenie głowy do wazy i wysiorbanie owego łyczka. I Emil tak zrobił; wszyscy doskonale usłyszeli, jak sobie siorbie tam w środku. Potem jednak Emil chciał wyciągnąć głowę i, czy to do pomyślenia, ani rusz nie mógł! Utknął w niej. Wystraszony, zerwał się od stołu i stał z głową w wazie jak w kadzi. Wpadła mu głęboko na oczy i uszy. Emil szarpał się i wrzeszczał. […]

Mamie Emila okropnie było żal synka. […] chciała wziąć pogrzebacz, aby rozbić wazę, lecz tatuś Emila zaprotestował:

– Nigdy w życiu! Ta waza kosztowała cztery korony. To już raczej jedźmy do doktora w Mariannelund. Z pewnością potrafią ją ściągnąć. Bierze tylko trzy korony, w ten sposób zarobimy koronę.

Mama Emila uznała, że to dobry pomysł. Nie co dzień przecież można zarobić całą koronę. […]

W Katthult zapanowała rwetes. Emila należało oporządzić, umyć i ubrać w najlepsze ubranie. Nie można go było, oczywiście, uczesać ani umyć mu uszu, choć to akurat przydałoby się bardzo. Mama Emila starała się co prawda wcisnąć palec pod wazę, aby choć trochę oczyścić mu uszy, ale omal się to źle nie skończyło, gdyż i jej ręka ugrzęzła w wazie. […]

Ale mama Emila szarpnęła mocno rękę i wydobyła palec. […]

– Nie będziesz musiał myć sobie uszu, synku – stwierdziła, dmuchając na palec.

Wtedy tuż pod brzegiem wazy ukazał się pełen zadowolenia uśmiech i Emil powiedział radośnie:

– Pierwszy prawdziwy pożytek, jaki mam z tej wazy! […]

Po chwili Alfred zajechał przed ganek i Emil wyszedł, aby wsiąść do bryczki. Był tak wytworny w swoim niedzielnym ubraniu w prążki, w czarnych trzewikach zapinanych na guziczki i w wazie! […]

I tak ruszono do Mariannelund. […]

Emil już kilka razy jeździł do Mariannelund. Lubił siedzieć wysoko na koźle i patrzeć na wijącą się drogę […]. Teraz jednak nie było mu zbyt wesoło. Siedział z wazą mocno wciśniętą na oczy i widział jedynie kawałek swoich trzewików zapinanych na guziczki. Tyle tylko mógł dojrzeć w wąskiej szparce pod brzegiem wazy. […]

Gdy Emil w wazie wszedł do poczekalni doktora, było tam pełno ludzi.

I wszystkim od razu zrobiło się żal Emila. Rozumieli, że przytrafiło mu się nieszczęście. Jedynie pewien złośliwy staruszek pękał ze śmiechu, jakby było coś zabawnego w tym, że ktoś utkwił głową w wazie.

– Che, che, che! – zaśmiał się staruszek. – Uszy ci marzną, chłopcze.

– Nie – odparł Emil.

– Nie? Po co więc masz na sobie to naczynie? – spytał staruszek.

– Bo inaczej toby mi uszy marzły – orzekł Emil. On też, chociaż mały,

potrafił być naprawdę dowcipny.
Potem Emil wszedł do doktora, a doktor się z niego nie śmiał, tylko powiedział:
– Dzień dobry! A co tam robisz w środku?
Emil nie mógł zobaczyć doktora, ale przecież musiał się nim przywitać, ukłonił się więc tak głęboko, jak tylko potrafił, mimo że miał głowę w wazie. Rozległ się brzęk i przepołowione naczynie gruchnęło na ziemię. A to dlatego, że Emil bardzo mocno stuknął głową o biurko doktora.
– Już po czterech koronach – powiedział cicho tatuś Emila do jego mamy.

Astrid Lindgren, Wtorek 22 maja, kiedy to Emil wsadził głowę do wazy z rosołem, [w:] tejże, Emil ze Smalandii, tłum. Irena Szuch-Wyszomirska, Warszawa 1971.

Ćwiczenie 4

Emil jest bardzo popularnym bohaterem literackim. Na podstawie jego przygód powstaje wiele spektakli i filmów. Obejrzyj zdjęcia z jednego z nich. Jakie było twoje wyobrażenie Emila? Podobne, a może zupełnie inne? Porozmawiaj o tym z koleżankami i kolegami z klasy.

Dom w Katthult

EPO, licencja: CC BY-SA 3.0

Rodzina Emila

Albin Olsson, licencja: CC BY-SA 3.0

Emil i jego prosiak

Albin Olsson, licencja: CC BY-SA 3.0

Przejażdżka bryczką

Albin Olsson, licencja: CC BY-SA 3.0

Emil z siostrą

Albin Olsson, licencja: CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 5

Przeczytaj fragment książki Astrid Lindgren zatytułowany „Wtorek 22 maja, kiedy to Emil wsadził głowę do wazy z rosołem” i uporządkuj podane punkty planu wydarzeń. Jak nazywają się wypowiedzenia, w których nie ma orzeczeń (czasowników w formie osobowej)?

- Protest taty.
- Reakcja mamy.
- Rodzinny obiad.
- Jazda na koźle.
- W poczekalni.
- Przygotowania do wizyty u lekarza.
- Z wazą jak w kadzi.
- Głęboki ukłon.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Zamień punkty planu wydarzeń na zdania rozwinięte. Powinny się logicznie łączyć, tworząc streszczenie tekstu. Zapisz je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 7

Przyporządkuj rzeczowniki wraz z określającymi je przymiotnikami do odpowiedniej grupy. Końcówka przymiotnika wskaże ci właściwy rodzaj:• męski: -i, -y,• żeński: -a,• nijaki: -e,• niemęskoosobowy: -e.

Rodzaj męski

Rodzaj żeński

Rodzaj nijaki

Rodzaj niemęskoosobowy

dobry pomysł

prawdziwy pożytek

malutki łyczek

zabawne przygody

najlepsze ubranie

dowcipny Emil

gniade konie

czarne trzewiki

głęboka waza

spokojna mama

złośliwy staruszek

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zastanów się i powiedz, w jaki sposób odróżnisz przymiotniki w rodzaju nijakim od przymiotników w rodzaju niemęskoosobowym?

Ćwiczenie 9

Pomyślcie nad określeniami charakteryzującymi Emila, a następnie stwórzcie jego krótki opis. Zapiszcie go tutaj lub w zeszycie.

Idzie mrówka przez dżunglę, czyli jak napisać opowiadanie

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Dfb8Nc1Gy

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 1

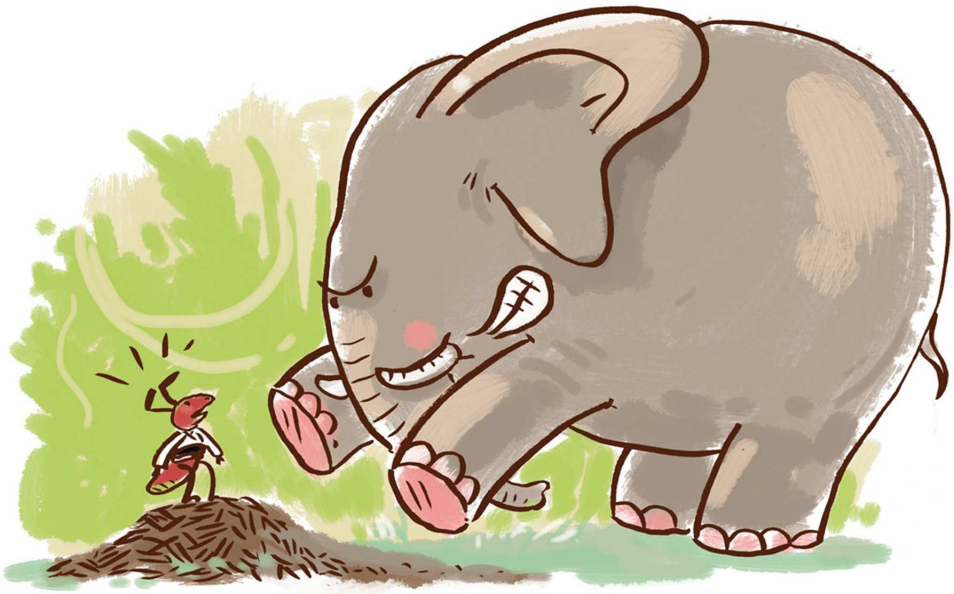
Obejrzyj ilustracje i zastanów się, jaką historię przedstawiają. Opowiedz ją własnymi słowami.

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

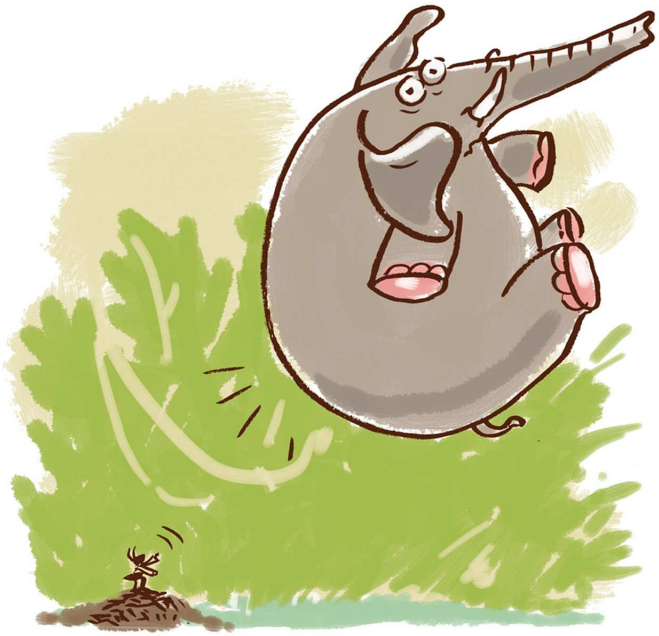
Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

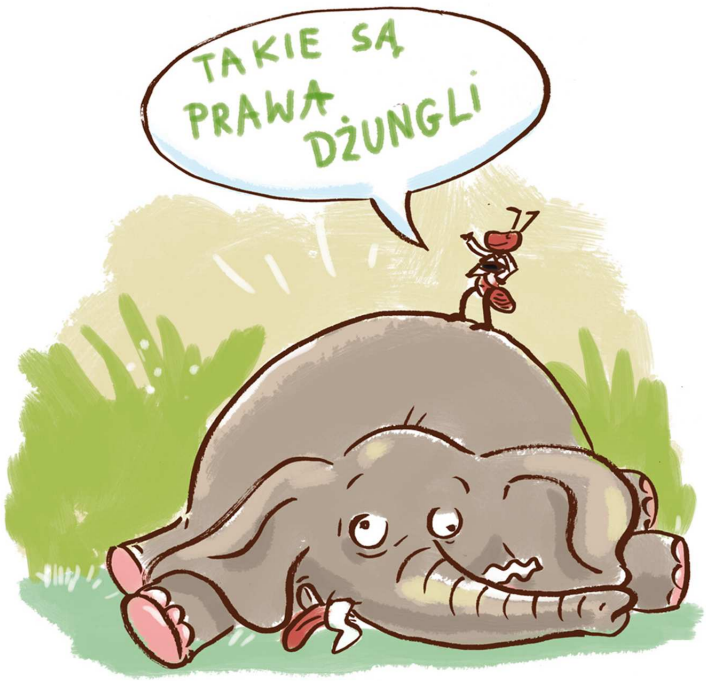
Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Uniwersytet Wrocławski,

Uniwersytet Wrocławski, licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 2

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 3

Nadaj tytuł historyjce. Zapisz go tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Napisz tutaj lub w zeszycie opowiadanie na podstawie historyjki, uwzględniając poniższe punkty:

- Opowiadaj z perspektywy mrówki, słonia albo niewidocznego obserwatora.
- Wpleć w tekst opis miejsca (sceneria) i bohaterów zdarzeń (rozwścieczony ogromny słoń, biedna malutka mróweczka) oraz elementy grozy (*nic z niej nie zostanie*, *rozległ się ryk*, *zadudniło*). Opowiadanie zakończ puentą.
- Wykorzystaj wybrane wyrazy i zwroty: *ryknął*, *leżał jak długi*, *machnęła*, *świsnął*, *zadrżał*, *otrzepała ręce*, *mruknęła*, *rach-ciach*, *łomot*, *znała wschodnie sztuki walki*, *wtedy*, *nagle*, *znienacka*, *w okamgnieniu*, *po chwili*.

Ćwiczenie 5

W swoim opowiadaniu o mrówce i słoniu zaznacz wstęp, rozwinięcie i zakończenie.

Ćwiczenie 6

Przeczytajcie na forum klasy swoje opowiadania. Następnie porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Kto jest narratorem poszczególnych opowiadań?
- Jakie wydarzenia opisane są w rozwinięciach?
- Jak została rozwiązana sytuacja konfliktowa?
- Jaki jest komentarz końcowy?

Ćwiczenie 7

Dobierz właściwą odpowiedź do każdego pytania.

Z jakich części składa się opowiadanie?	Wydarzenia ukazuje narrator, który może być ich uczestnikiem lub obserwatorem.
Co to jest opowiadanie?	Opowiadanie składa się z trzech części: wstępu, rozwinięcia i zakończenia.
Jaką sytuację należy przedstawić we wstępie?	To forma wypowiedzi, w której przedstawia się ciąg zdarzeń zależnych od siebie.
Kto ukazuje wydarzenia w opowiadaniu?	We wstępie przedstawia się sytuację bohaterów, miejsce, okoliczności, czas.
Co rozpoczyna każdą część opowiadania?	W zakończeniu można skomentować opisywaną historię, wyciągnąć wniosek.
Jakie opisy należy przedstawić w rozwinięciu?	W rozwinięciu opisuje się wydarzenia następujące po sobie aż do rozwiązania sytuacji, czyli do zakończenia.
Co należy napisać w zakończeniu?	Każdą część opowiadania zaczyna się od akapitu.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Napisz opowiadanie na wybrany temat:

- „O krasnoludku spełniającym życzenia”,
- „Drzewa przemówiły”,
- „Czarodziejski grzebień”,
- „Złoty kluczyk”,
- „Zepsuta miotła”.

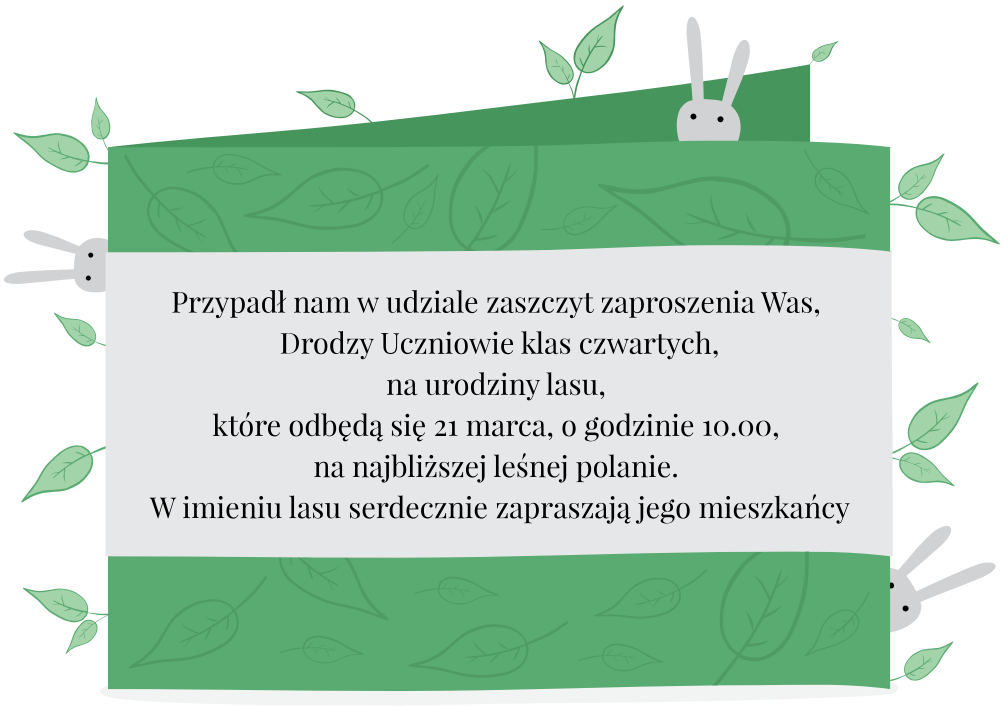
pixabay, Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC 0

Wszystkiego najlepszego, lesie!

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DPx793vn6

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 1
Przeczytajcie zaproszenie i odpowiedzcie na pytania:

- Na jaką uroczystość jest to zaproszenie?
- Gdzie i kiedy odbędzie się ta impreza?
- Kto was na nią zaprasza?
- Czy wiecie, dlaczego urodziny lasu są 21 marca?
- Jak uważacie, dlaczego Organizacja Narodów Zjednoczonych ustanowiła Międzynarodowy Dzień Lasów?
- Komu potrzebny jest las?
- Jak rozumiecie zdania: „Las jest fabryką tlenu" i „Las jest domem zwierząt"?

Ćwiczenie 2
Zastanówcie się nad problemem: co możecie zrobić dla lasu, żeby przetrwał wiele kolejnych stuleci dla ludzi i dla jego mieszkańców. Przedstawcie swoje pomysły na forum klasy.

Ćwiczenie 3
Wysłuchaj opowiadania Toona Tellegena pt. „Urodziny lasu" albo przeczytaj je uważnie. Zapamiętaj, jak mieszkańcy lasu przygotowują się do tego święta.

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Opowiadanie Urodziny lasu czyta Krzysztof Kulesza
Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Opowiadanie Urodziny lasu czyta Krzysztof Kulesza Opowiadanie Urodziny lasu czyta Krzysztof Kulesza Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Toon Tellegen

Urodziny lasu

Pewnego dnia las miał urodziny.
Zwierzęta cieszyły się na nie od dawna.
– Tak, lesie – mówiły. – Zapowiada się wielkie przyjęcie!
Na myśl o tym las szeleścił liśćmi drzew i rozkosznie szemrał zaroślami.
– Gdzie właściwie powinnyśmy je obchodzić? – pytały się siebie nawzajem zwierzęta.
Nie można było wybrać na świętowanie jednego miejsca, bo wtedy wszystkie inne byłyby poszkodowane. Świętowano więc w całym lesie.
Zwierzęta rozwiesiły łańcuchy i lampiony, ustawiły kilkanaście tortów z torfu i delikatnego błota i nalały do rzeki słodkiego syropu, od którego poczerwieniała, a wierzba pochyliła się nad nią łakomie.
W całym lesie zwierzęta rozłożyły prezenty: nowy mech, parę wijących się strumyczków, jagody oraz gigantyczny wodoodporny kapelusz, który las mógł wkładać przy ulewnym deszczu.
– Bardzo proszę, lesie. Wszystkiego najlepszego, lesie. Serdeczne życzenia, lesie – rozlegało się zewsząd.
Las skrzypiał z zadowolenia.
Przybyły nawet wielbłąd, wieloryb i albatros.
Tego dnia las był pełen wszystkich zwierząt, jakie tylko istniały. Każde tańczyło z jakimś drzewem i szeptało coś wesołego w krzakach. Słoń usiłował z gracją przeskoczyć z wierzchołka jednego drzewa na drugie. Za każdym razem prawie mu się udawało.
Drozd i kos wyśpiewywali razem wesołą piosenkę, a żółw tak wypolerował swoją skorupę, że błyszczała jak nigdy dotąd.
Późnym popołudniem zaczęło wiać i nadeszły listy z najlepszymi życzeniami od stepu, od oceanu, od gór, a nawet od pustyni, która pozdrawiała las i pisała, że wkrótce wpadnie.
”Nie, to ja przyjdę do ciebie, pustynio. Już od dawna przecież

wybieram się w tamte strony” – odpisał natychmiast las.
Był to ładny dzień, a las kołysał się delikatnie wierzchołkami drzew w tę i w tę, szemrał, szumiał, od czasu do czasu wtykał gałąź w któryś z tortów i był tak szczęśliwy, jak tylko las potrafi być szczęśliwy w dniu swoich urodzin.

Toon Tellegen, Urodziny lasu, [w:] tegoż, Urodziny prawie wszystkich, tłum. Jadwiga Jędryas, Warszawa 2014.

Zorza polarna – najpiękniejsza urodzinowa dekoracja

licencja: CC 0

Ćwiczenie 4

Zastanów się i odpowiedz na pytania:

- Co podobało ci się w tym opowiadaniu? Dlaczego?
- Co cię zaskoczyło? Dlaczego?
- Jak zwierzęta wystroiły las?
- Czy zorza polarna byłaby, twoim zdaniem, dobrą dekoracją na urodziny lasu? Dlaczego?
- Jak jeszcze można by było udekorować las z tej okazji?

Zapisz swoje przemyślenia tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Wyszukaj w tekście odpowiednie fragmenty, które mówią, co robiły zwierzęta i jak zachowywał się las, następnie przyporządkuj je do odpowiednich grup.

Co robiły zwierzęta

Co robił las

szeleścił liśćmi drzew

był szczęśliwy

szumiał

rozkosznie szemrał zaroślami

wtykał gałąź w tort

kołysał się delikatnie wierzchołkami drzew

cieszyły się

składały życzenia

rozwiesiły dekoracje

tańczyły

rozłożyły prezenty

skrzypiał z zadowolenia

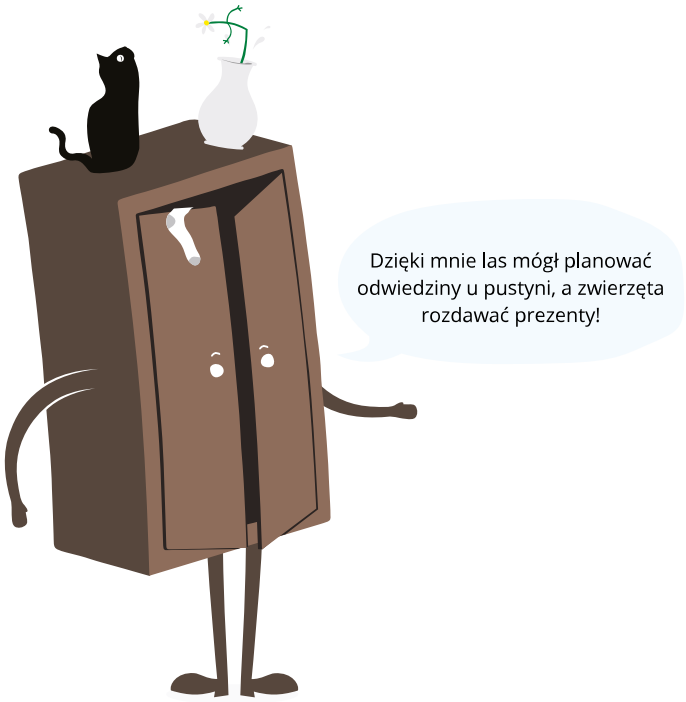
nalały słodkiego syropu do rzeki

ustawiły torty

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Jak zachowywały się zwierzęta i las? Czy w rzeczywistości mogłyby wykonywać takie czynności? Zastanów się, jaki środek stylistyczny wystąpił w tym tekście. Zapisz jego nazwę i podaj dwa przykłady jego zastosowania w tekście.

Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0

Ćwiczenie 7

Porozmawiajcie, odpowiadając na pytania:

- Jaka jest atmosfera w waszym domu, kiedy ktoś z domowników obchodzi urodziny?
- Czy cała rodzina angażuje się w przygotowania tej uroczystości?
- Czy mieszkańcy lasu mogą być wzorem do naśladowania?
- Jakie uczucia towarzyszą wam podczas waszych własnych urodzin?
- Jak spędzacie swoje urodziny?

Ćwiczenie 8

Przeanalizuj najważniejsze elementy wielkiego przyjęcia na cześć lasu i uzupełnij tekst odpowiednimi wyrażeniami.

A. Miejsce: cały _____;

B. Dekoracje: łańcuchy, _____;

C. Poczęstunek: _____ i delikatnego błota, słodki syrop;

D. Prezenty: nowy mech, parę wijących się strumyczków, _____, wodoodporny kapelusz;

E. Goście: wielbłąd, _____, albatros, słoń, żółw;

F. Program rozrywkowy: śpiew drozda i kosa, _____, tańce;

G. Listy z życzeniami od: stepu, _____, gór, pustyni.

fajerwerki | żonglerka | wieloryb | oceanu | lampiony | torty z torfu | pokazy słonia | las | ciasta z torfu | maliny | strumyka | jagody | polana | koń

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 9

Przeczytaj pytania, zastanów się i zapisz odpowiedzi tutaj lub w zeszycie.

- Wiesz już, że las był szczęśliwy, ale czy był zadowolony z poczęstunku i prezentów? Dlaczego?
- Skąd przyjechali goście?
- Jakie mogły być życzenia od stepu, oceanu, gór, pustyni?
- Jak sądzisz, dlaczego pustynia chciała przyjechać do lasu?

Ćwiczenie 10

Zaplanujcie akcję pt. „Zielony dom, czyli las", która uświadomi waszym kolegom i koleżankom potrzebę dbania o środowisko leśne. Odbędzie się ona 21 marca. Przygotujcie ogłoszenie informujące o tej akcji, zawiadomienie do dyrekcji szkoły oraz zaproszenie dla uczniów i rodziców, a także plan ramowy organizowanej akcji.

Przyjęcie dla Kłapouchego

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/Der9HRV1s

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.
Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Czy lubisz obchodzić urodziny? Na pewno tak! Dla niektórych to najbardziej wyczekiwany dzień w roku. Dziś role się odwrócą i twoim zadaniem będzie przygotowanie urodzinowego przyjęcia dla kompana Kubusia Puchatka.

Ćwiczenie 1

Wyjaśnij różnicę między jubilatem a solenizantem. Zapisz notatkę na ten temat tutaj lub w zeszycie. W razie konieczności skorzystaj ze słownika języka polskiego.

Ćwiczenie 2

Czy zdarzyło ci się uczestniczyć w szczególnie udanym przyjęciu urodzinowym? Przypomnij sobie, na czym polegał sukces tej imprezy. Pomogą ci w tym pytania:

- Co ci się najbardziej podobało na tych urodzinach?
- Co cię zaskoczyło? Dlaczego?
- Jakie były dekoracje?
- Jak wyglądał tort urodzinowy?
- Czy jakaś sytuacja cię rozbawiła?
- Jak zachowywali się goście? A jak jubilat?

Ciekawostka

Każdy kraj ma swoje zwyczaje urodzinowe. Czy wiesz, że w Argentynie ciągnie się jubilata za uszy tyle razy, ile lat kończy? W Danii można rozpoznać, kto świętuje urodziny, po fladze wywieszonej za oknem. Kanadyjczycy smarują nos jubilata czymś tłustym, np. masłem, żeby nie złapał go zły los. W Wietnamie i w Chinach urodziny świętuje się w Nowy Rok, niezależnie od tego, którego dnia i miesiąca wypadają. Meksykanie podczas przyjęcia urodzinowego z zamkniętymi oczami rozbijają kijem piniatę, czyli figurkę z papieru lub innego nietrwałego tworzywa, w której wnętrzu ukryte są słodycze.

Rozbijanie piniaty

Jürgen, licencja: CC BY 2.0

Ćwiczenie 3

Wyobraź sobie, że Kłapouchy, jeden z bohaterów książki „Kubuś Puchatek” A.A. Milne’a, będzie obchodził urodziny. Zamiast się cieszyć, jest smutny, bo wydaje mu się, że nikt o nim nie pamięta.

Krzyś wpadł na pomysł przygotowania Kłapouchemu urodzinowego przyjęcia i wybrał ciebie na głównego organizatora. Przypomnij sobie najważniejsze elementy organizacji imprezy urodzinowej, o których trzeba pamiętać:

- wybór miejsca,
- przygotowanie dekoracji,
- zaplanowanie poczęstunku,
- przygotowanie prezentów,
- zaproszenie gości,
- ułożenie programu rozrywkowego,
- wymyślenie życzeń.

Czy te elementy wystarczą, żeby zorganizować wielkie przyjęcie dla Kłapouchego? Dlaczego? Jakie czynności musimy wykonać, żeby wszystko przygotować, i co trzeba zaplanować? Zapisz swoje propozycje tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 4

Przygotujcie przyjęcie dla Kłapouchego. Każdy z pracujących zespołów będzie miał inne zadanie do wykonania. Kiedy nad przygotowaniem uroczystości pracuje cały sztab pełnych energii ludzi, przyjęcie nie może się nie udać!

Na przyjęciu nie może zabraknąć urodzinowych świeczek...
domena publiczna

...czapeczek dla gości...
domena publiczna

...i prezentów

- **GRUPA I**
  Przygotujcie ogłoszenie o planowanych urodzinach i zróbcie afisz. Pamiętajcie, że w ogłoszeniu muszą się znaleźć informacje o miejscu, czasie i programie przyjęcia, a zatem będziecie się musieli skonsultować z grupą pracującą nad propozycjami programu artystycznego. Przygotujcie afisz dowolną techniką i pamiętajcie o tym, żeby był kolorowy i wesoły.
- **GRUPA II**
  Wybierzcie menu i przygotujcie kartę dań na przyjęcie urodzinowe. Znajdźcie w przyniesionych książkach kucharskich lub w internecie odpowiednie przepisy. Zaplanujcie przekąski słone i słodkie, tort, desery, napoje. Wybrane urodzinowe menu zapiszcie na eleganckiej karcie dań. Zastosujcie dowolną technikę plastyczną.
- **GRUPA III**
  Ustalcie listę gości na przyjęcie Kłapouchego i przygotujcie zaproszenie. Datę i miejsce uroczystości ustalcie z grupą pracującą nad afiszem. Pamiętajcie, że w zaproszeniu muszą się znaleźć informacje o tym, kto zaprasza kogo, na jaką uroczystość, oraz o czasie i miejscu imprezy. Przygotujcie zaproszenie na papierze, stosując dowolną technikę plastyczną.
- **GRUPA IV**
  Przygotujcie tekst życzeń dla Kłapouchego. Postarajcie się, żeby życzenia odpowiadały charakterowi i potrzebom jubilata. Zapiszcie je w kilku zdaniach, może wymyślicie wierszyk? Tekst życzeń zapiszcie na eleganckiej kartce. Ozdóbcie ją dowolną techniką plastyczną.
- **GRUPA V**
  Opracujcie program artystyczny na urodziny Kłapouchego. Może to być koncert, przedstawienie lub recytacja wierszy oraz wspólne gry i zabawy. Zapiszcie proponowane atrakcje w punktach na eleganckiej kartce. Ozdóbcie swój program dowolną techniką plastyczną.

Przydadzą się słodkie przekąski...
domena publiczna

...oraz kolorowe dekoracje
domena publiczna

Nie zapomnij przynieść na przyjęcie uśmiechu!

Ćwiczenie 5

Jaki prezent sprawiłby przyjemność Kłapouchemu? Porozmawiajcie o tym i zróbcie listę proponowanych prezentów tutaj lub w zeszycie. Uzasadnijcie swoje pomysły. Przedstawcie je całej klasie.

Ćwiczenie 6

Przygotujcie propozycję udekorowania miejsca przyjęcia urodzinowego Kłapouchego. Wykonajcie rysunek i go opiszcie.

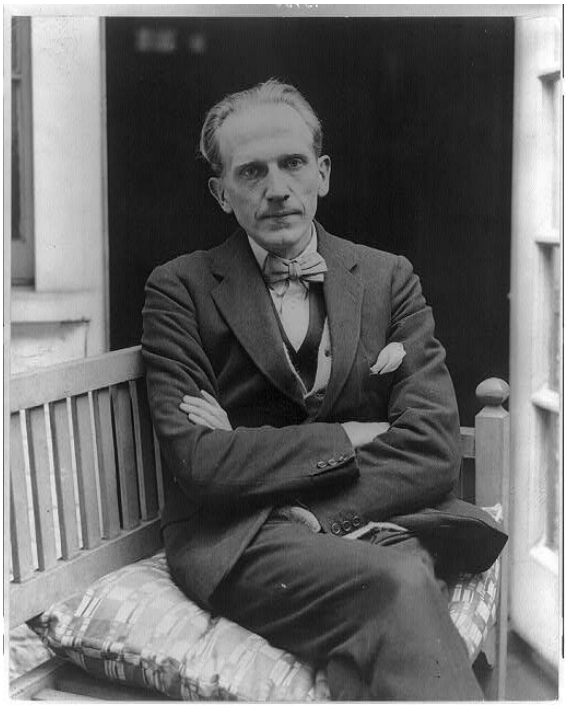
Urodziny u Kłapouchego

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DzQIbMMxh

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Kłapouchy, jeden z bohaterów dobrze znanej ci powieści dla dzieci, obchodził urodziny. Na początku nic nie wskazywało na to, żeby ten dzień był dla niego inny niż wszystkie. Stał się jednak wyjątkowy dzięki trosce przyjaciół.

domena publiczna

A.A. Milne

1882–1956

Właściwie Alan Alexander Milne. Pisarz angielski, autor książek „Kubuś Puchatek” i „Chatka Puchatka”. Wiersze i inne utwory dla dzieci zaczął pisać w 1920 roku, kiedy urodził się jego syn Krzyś. Rok później pisarz podarował synkowi pluszowego misia, który stał się pierwowzorem Kubusia Puchatka.

> **Ćwiczenie 1**
> Przeczytaj uważnie fragment powieści „Kubuś Puchatek”. Zwróć uwagę na to, jakie wydarzenia zostały przedstawione. Dlaczego Kłapouchy był szczęśliwy jak jeszcze nigdy w życiu? Co spowodowało to szczęście?

> A.A. Milne

Kłapouchy obchodzi swoje urodziny i dostaje dwa prezenty

Kłapouchy, poczciwy, bury Osioł, stał nad brzegiem strumienia i patrzył na swoje odbicie w wodzie. […]
Nagle coś zaszeleściło w zaroślach i spośród wysokich paproci wyszedł Puchatek.
– Dzień dobry, Kłapouniu! – powiedział Puchatek.
– Dzień dobry, Puchatku! – powiedział Kłapouchy ponuro. – Jeśli ten dzień godzi się nazwać dobrym. O czym wątpię – dodał. […]
– Wydajesz mi się bardzo smutny, Kłapousiu!
– Smutny? Dlaczego miałbym być smutny? Dziś są moje urodziny. Najszczęśliwszy dzień w roku.
– Twoje urodziny? – zapytał Puchatek zdziwiony.
– Tak jest. Czy nie widzisz? Spójrz na prezenty, jakie dostałem. – To mówiąc, wskazał kopytem na prawo, a potem na lewo. – Spójrz na torcik urodzinowy. Na świeczki i na różowy lukier.

Puchatek spojrzał na prawo, a potem na lewo.
– Prezenty? – zapytał. – Torcik urodzinowy? – zapytał. – Gdzie?
– Czyż ich nie widzisz?
– Nie – odpowiedział Puchatek – nie widzę.
– I ja też nie widzę – rzekł Kłapouchy. – Żart – wyjaśnił. – Cha, cha!
Puchatek podrapał się w ucho, lekko zakłopotany.
– Czy naprawdę są dziś twoje urodziny?
– Tak jest.
– Ach, więc przyjmij ode mnie najserdeczniejsze życzenia, Kłapousiu!
– Nawzajem, Kubusiu Puchatku.
– Przecież to nie moje urodziny.
– Nie, moje.
– Więc dlaczego powiedziałeś „nawzajem”?
– A czemu by nie? Chyba nie chcesz być zawsze nieszczęśliwy w dniu moich urodzin, co?
– Aha, rozumiem – powiedział Puchatek.
– Jest już dostatecznie smutno – rzekł Kłapouchy zgnębionym głosem – że ja dziś jestem nieszczęśliwy, bez prezentów i bez torcika z różowym lukrem, zapomniany i opuszczony, ale czemu wszyscy inni mieliby dzisiaj czuć się nieszczęśliwymi?
Tego już Puchatek nie mógł znieść.
– Zaczekaj tu na mnie! – zawołał, po czym obrócił się i ile sił w nogach pognał do domu. Czuł, że musi natychmiast zdobyć dla Kłapouchego jakiś upominek, a potem zawsze będzie mógł pomyśleć o czymś bardziej stosownym.
Przed drzwiami swego domu zastał Prosiaczka, który wspinał się w górę i usiłował dosięgnąć kołatki. [...] Weszli. Puchatek zaraz od progu poszedł do spiżarni, by sprawdzić, czy jest tam jeszcze jedna, ostatnia już, mała baryłeczka miodu. Była. Więc wydobył ją z szafki.
– Dam to Kłapouchemu w prezencie – oświadczył. – A co ty mu dasz?

– Czy nie moglibyśmy dać mu tego razem? Od nas obydwóch?
– Nie – odparł Puchatek. – Nie jest to dobry pomysł.
– No, dobrze. Więc dam mu balonik. Mam w domu jeszcze jeden, został mi z zabawy. Pójdę po niego.
– To, widzisz, jest bardzo dobra myśl, Prosiaczku. Jest to właśnie to, co Kłapouchemu sprawi prawdziwą radość. Bo kogo nie ucieszyłby balonik?
Więc Prosiaczek podreptał do domu, a Puchatek poszedł w drugą stronę ze swą baryłeczką miodu.
Był upalny dzień i Kubuś miał długą drogę do przebycia. Nie uszedł jeszcze i pół drogi, gdy nagle ogarnęło go dziwne uczucie. Zaczęło się ono od czubka nosa, przeniknęło go całego na wskroś i wyszło mu przez podeszwy łapek. Było mu tak, jakby coś wewnątrz niego mówiło:
”No, a teraz, Puchatku, już czas na jakieś małe co nieco”...
– Ajajaj – rzekł Puchatek – nie wiedziałem, że to już tak późno!
Więc przycupnął i zdjął pokrywkę z baryłki. „Całe szczęście, że wziąłem ją z sobą – pomyślał. – Nie każdy miś, wychodząc z domu w taki upał, jak dzisiaj, pomyślałby o tym, żeby wziąć z sobą swoje małe co nieco”. I zaczął zajadać.
”A teraz zastanówmy się – pomyślał, gdy wylizał resztę miodu z baryłki – dokąd to ja szedłem? Aha, do Kłapouchego”.
I wstał powoli. Wtem przypomniał sobie, że prezent urodzinowy dla Kłapouchego został zjedzony!
– Masz ci los! – jęknął Puchatek. – Co ja teraz zrobię? Przecież muszę mu coś dać!
Przez dłuższy czas nic mu nie przychodziło do głowy. Wreszcie pomyślał: „A kto wie? Jest to całkiem miła baryłeczka, nawet bez miodu; i jeśli ją czyściutko wymyję i poproszę kogoś, żeby wypisał na niej: »Z powinszowaniem urodzin«, Kłapouchy może mieć z tego

naczynka pożytek". [...]
Tymczasem Prosiaczek wrócił do domu i wziął balonik dla Kłapouchego. Przycisnął go mocno do siebie, tak żeby mu nie wyfrunął, i popędził co tchu, żeby zjawić się przed Puchatkiem. Zdawało mu się, że to będzie dobrze zjawić się pierwszemu z prezentem. I gdy biegł naprzód, myśląc o tym, jak się Kłapouchy ucieszy, nie patrzył, gdzie biegnie, i nagle potknął się o króliczą norkę, wywrócił się i upadł jak długi.
BUMS!!!!????!!!!
Prosiaczek leżał, rozważając, co się stało. [...]
"To dziwne – pomyślał. – Ciekaw jestem, skąd się wziął ten huk. To chyba nie ja narobiłem takiego hałasu... A gdzie jest mój balonik? I co tu robi koło mnie ta mokra szmatka?"
Był to właśnie balonik!
– Ojej! – wrzasnął Prosiaczek. – Ojej! Ojej! Ale trudno. Stało się. Nie mam po co wracać do domu, bo nie mam drugiego balonika, i może Kłapouchy nie lubi baloników aż tak bardzo?
I poszedł bardzo smutny przed siebie, aż zaszedł na brzeg strumienia, gdzie stał Kłapouchy i wpatrywał się w swoje odbicie w wodzie.
– Dzień dobry, Kłapouszku! – powiedział.
A Kłapouchy na to:
– Dzień dobry, mały Prosiaczku! Jeśli ten dzień godzi się nazwać dniem dobrym. O czym wątpię – dodał. – Ale mniejsza o to.
– Moje najlepsze życzenia w dniu twoich urodzin – powiedział Prosiaczek i podszedł bliżej. [...]
– Masz na myśli mnie?
– Oczywiście, mój Kłapousiu!
– Moje urodziny?
– Tak.
– Że ja mam prawdziwe urodziny?

– Tak, Kłapousiu, i właśnie przyniosłem ci prezent. [...]
– Masz wciąż mnie na myśli?
– Tak.
– Wciąż jeszcze moje urodziny?
– Ależ tak, Kłapouszku!
– Moje, przeze mnie obchodzone dziś, prawdziwe urodziny?
– Tak, i właśnie przyniosłem ci balonik.
– Balonik? – zapytał Kłapouchy. – Powiedziałeś: balonik? Wielki, kolorowy przedmiot, który fruwa w powietrzu? Szaleństwo, śpiew i taniec? Hopsasa?!
– Tak. Ale – niestety – bardzo mi przykro, Kłapouszku, bo kiedy biegłem tutaj, żeby ci go przynieść, upadłem.
– Ajaj! Co za nieszczęście! Pewnie biegłeś za szybko. Czyś się aby nie potłukł, mały Prosiaczku?
– Nie... Tylko balonik... Ach, Kłapouszku, ja go pękłem!
Zapadła długa chwila milczenia.
– Mój balonik? – zapytał wreszcie Kłapouchy.
Prosiaczek skinął łebkiem.
– Mój urodzinowy balonik?
– Tak, Kłapousiu – odparł Prosiaczek z lekka pociągając nosem. – Proszę. I składam ci przy tym najserdeczniejsze życzenia. – I wręczył Kłapouchemu kawałek mokrej szmatki.
– Czy to to? — zapytał Kłapouchy trochę zdziwiony.
Prosiaczek znów skinął łebkiem.
– Balonik?
– Tak.
– Dziękuję ci, Prosiaczku – powiedział Kłapouchy. – Nie gniewaj się, że cię o to pytam – ciągnął – ale jaki miał kolor ten balonik, kiedy jeszcze był balonikiem?
– Czerwony.

– Tak sobie właśnie myślałem... Czerwony... – mruczał do siebie. – Mój ulubiony kolor... A jaki był duży?
– Prawie taki jak ja.
– Tak sobie właśnie myślałem. Prawie tak duży jak Prosiaczek – powiedział smutno sam do siebie. – Mój ulubiony wymiar. Tak, tak.
Prosiaczek poczuł się strasznie nieszczęśliwy i sam nie wiedział, co powiedzieć. Raz po raz otwierał ryjek, żeby coś powiedzieć, a wreszcie pomyślał sobie, że to i tak nie zda się na nic. Wtem usłyszał czyjeś wołanie z drugiej strony strumienia. Był to głos Puchatka.
– Przyjm ode mnie najlepsze życzenia, Kłapouniu! – wołał Puchatek, który zapomniał, że to już dziś raz powiedział.
– Dziękuję ci, Puchatku, już mi je dziś składałeś – odpowiedział Kłapouchy ponuro.
– Przynoszę ci skromny upominek – powiedział Puchatek z przejęciem.
– Już dziś jeden dostałem – rzekł Kłapouchy.
Puchatek przebrnął wpław strumień i podszedł do Kłapouchego. Prosiaczek siedział trochę z boku i ująwszy głowę w obydwie łapki, cichutko siąkał nosem.
– Jest to Praktyczna Baryłeczka – mówił Puchatek. – Proszę. A na niej jest napisane: „Z serdecznym Powinszowaniem Urodzin od szczerze ci oddanego przyjaciela Puchatka". To jest właśnie napisane.
A baryłeczka służy do przechowywania różnych różności. Proszę.
Gdy Kłapouchy obejrzał baryłeczkę, był bardzo wzruszony.
– Ach! – powiedział. – Myślę, że mój Balonik zmieści się akurat w tej Baryłeczce.
– O, nie, Kłapouszku – rzekł Puchatek. – Baloniki są o wiele za duże, żeby mieściły się w baryłeczkach. Baloniki trzyma się na sznurku.
– Ale nie mój – powiedział dumnie Kłapouchy. – Spójrz, Prosiaczku!

I gdy Prosiaczek ze smutną miną rozglądał się dookoła, Kłapouchy wziął balonik w zęby i ostrożnie włożył go do baryłeczki. Potem znów wyjął go z baryłeczki i znów położył na ziemi. A potem jeszcze raz go podniósł i jeszcze raz włożył ostrożnie z powrotem.
– Ależ tak! – rzekł Puchatek. – Wchodzi doskonale.
– Nieprawda? – powiedział Kłapouchy. – Wchodzi i wychodzi doskonale.
– Bardzo się cieszę – rzekł Puchatek uszczęśliwiony – że podarowałem ci Praktyczną Baryłeczkę, w której można przechowywać Różne Różności.
– Bardzo się cieszę – powiedział Prosiaczek uszczęśliwiony – że podarowałem ci coś, co można włożyć do Praktycznej Baryłeczki.
Lecz Kłapouchy nie słuchał. Wkładał balonik i wyjmował go z powrotem, szczęśliwy jak jeszcze nigdy w życiu.

A.A. Milne, Kłapouchy obchodzi swoje urodziny i dostaje dwa prezenty, [w:] tegoż, Kubuś Puchatek, tłum. Irena Tuwim, Warszawa 1989, s. 62–76.

Ćwiczenie 2

Zaprezentujcie innym osobom w grupie propozycje prezentów dla Kłapouchego, jakie wymyśliliście podczas poprzedniej lekcji, i porównajcie je z prezentami od Kubusia Puchatka i Prosiaczka.

- Jak sądzicie, z którego prezentu Kłapouchy byłby najbardziej zadowolony? Dlaczego?
- Czy według was prezent stanowi największą wartość dla jubilata?
- Co może mieć większą wartość od prezentu? Dlaczego?

Ćwiczenie 3

Przypomnijcie sobie przygotowaną przez was listę gości zaproszonych na przyjęcie urodzinowe Kłapouchego oraz plan przyjęcia.

- Jak sądzicie, czy Kłapouchy cieszyłby się z obecności tych gości? Dlaczego?
- Z czyjej jeszcze obecności byłby zadowolony? Z jakiego powodu?
- Na kogo, być może, patrzyłby z niechęcią?
- Z którego punktu planowanego przez was przyjęcia byłby zadowolony Kłapouchy i jego przyjaciele? Dlaczego?
- Co mogłoby się nie podobać Kłapouchemu? Z jakiego powodu?
- Porozmawiajcie o tym, jak wy lubicie obchodzić urodziny.

Ćwiczenie 4

Wyobraź sobie, że wszyscy zapomnieli o urodzinach Kłapouchego. Poradź im, co zrobić, aby ważne daty nie uciekały z pamięci. Zapisz swoje pomysły tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 5

Uporządkuj punkty planu wydarzeń w odpowiedniej kolejności.

- Nieszczęśliwy Prosiaczek.
- Baryłeczka miodu.
- Mokra szmatka.
- Praktyczna Baryłeczka.
- Ostatni balonik Prosiaczka.
- Życzenia od Puchatka.
- Wyznania Kłapouchego.
- Małe co nieco Puchatka.
- Życzenia od Prosiaczka.
- Prezent od Puchatka.
- Smutny Osiołek.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 6

Zaznacz te miejsca w tekście, które wydają ci się pełne humoru. Zastanów się, z czego wynika śmieszność tych fragmentów. Bawi cię postać, sytuacja czy język, którym mówią bohaterowie?

Ćwiczenie 7
Przeczytajcie uważnie tekst „Kłapouchy obchodzi swoje urodziny i dostaje dwa prezenty” i zastanówcie się, o co chcielibyście zapytać Kłapouchego, Puchatka i Prosiaczka.

Ułóżcie po dwa pytania do każdego z nich i zapiszcie je tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 8
Przeprowadźcie krótki wywiad z Kłapouchym o jego przyjęciu urodzinowym. Jedna osoba przyjmuje rolę Kłapouchego, druga – dziennikarza. Wykorzystajcie pytania z poprzedniego ćwiczenia. Nie zapomnijcie oddać charakteru Kłapouchego – jest ponury, flegmatyczny, powolny, ma szczególne poczucie humoru.

Ćwiczenie 9
Który bohater opowiadania spodobał ci się najbardziej? Dlaczego? Opisz go, odpowiadając na pytania:

- Kim jest?
- Jak wygląda?
- Jaki ma charakter?
- Dlaczego można się z nim zaprzyjaźnić?

Narysuj jego portret tutaj lub w zeszycie.

Ćwiczenie 10
Porozmawiajcie o tym, jak obchodzicie urodziny w klasie. Spróbujcie wymyślić nową ciekawą tradycję. Świadomość, że ktoś o nas pamięta i dobrze nam życzy, jest bardzo ważna!

Tak się kiedyś bawiono

Zasób interaktywny dostępny pod adresem https://zpe.gov.pl/a/DUoESN9KF

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o.

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Dzieci po prostu muszą się bawić, bo przez zabawę uczą się i poznają świat. Kiedyś dorośli robili im lalki albo piłki z kawałków materiału. Dziś maluchy mają o wiele więcej zabawek, ale i tak najlepszą dla nich rozrywką są gry na świeżym powietrzu: berek, podchody czy zabawa w chowanego.

Ćwiczenie 1

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 2

Zapiszcie swój minisłownik w zeszytach. Podajcie trzy przykłady sytuacji, kiedy możecie z niego korzystać.
Wyszukajcie w słowniku języka polskiego definicje słów: „zabawa”, „zabawka”, „gra”. Przeczytajcie je i jeśli uważacie to za przydatne, uzupełnijcie wasz minisłownik.

Ćwiczenie 3

Obejrzyj cykl obrazów Francisca Goi przedstawiających zabawy dzieci i odpowiedz na pytania:

- Co przedstawiają te obrazy?
- Jak myślisz, na czym polega zabawa nazywana po hiszpańsku pídola? Spróbuj wyjaśnić jej zasady.
- Czym różnią się te zabawy od tych, w które się bawisz?
- W jakich miejscach odbywają się przedstawione zabawy?
- A gdzie ty najczęściej bawisz się z rówieśnikami?

Dzieci bawiące się w korridę

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

Dzieci bawiące się w żołnierzy

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

Dzieci bijące się o kasztany

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

Dzieci przy zabawie pídola

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

Dzieci bijące się i bawiące się na huśtawce

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

Dzieci szukające w ruinach ptasich gniazd

Francisco Goya, Zabawy dziecięce, 1782–1785, domena publiczna

---

> **Ćwiczenie 4**
>
> Wysłuchaj nagrania tekstu Władysława Kopalińskiego pt. „Zabawy, zabawki i gry”. Zwróć uwagę na nazwy gier i zabaw dziecięcych. Które z nich są do dziś znane, a które nie?

Nagranie dostępne na portalu epodreczniki.pl

Tekst Władysława Kopalińskiego o grach i zabawach czyta Maciej Gudowski

Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl

Tekst Władysława Kopalińskiego o grach i zabawach czyta Maciej Gudowski Tekst Władysława Kopalińskiego o grach i zabawach czyta Maciej Gudowski Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., tylko do użytku edukacyjnego na epodreczniki.pl.

Władysław Kopaliński

1907–2007

Tłumacz, wydawca, autor wielu leksykonów i słowników, m.in. „Słownika mitów i tradycji kultury” oraz „Słownika symboli”. Wymyślił polskie słowo „nastolatki”.

Mariusz Kubik, licencja: CC BY-SA 3.0

Ćwiczenie 5

Przeczytaj uważnie tekst Władysława Kopalińskiego. Postaraj się zapamiętać jak najwięcej.

Władysław Kopaliński

Zabawy, zabawki i gry

Zabawy i zabawki są starsze od ludzkości: u wielu gatunków ssaków i ptaków młode (i nie tylko młode) poświęcają wiele czasu zabawie. Wystarczy przypomnieć sobie igraszki młodych psów i kotów, przemyślne figle wron, skoki i koziołki delfinów. [...] Zabawką zaś może być byle jaki przedmiot: dla psa i dziecka – patyk, dla kota – kulka papieru czy kłębek nici, dla delfina piłka, ryba czy muszla. Istotna jest ochota do zabawy; gdy ochoty nie braknie, każdy przedmiot może się stać zabawką, co więcej, można się doskonale obejść bez zabawek, a nawet bez reguł gry.

Najulubieńsze zabawy dzieci w wieku 5–11 lat to właśnie gry bez oficjalnych przepisów, niecieszące się zainteresowaniem i poparciem

dorosłych. Uczniowie bawią się w takie gry za dnia na dziedzińcu szkolnym, a wieczorami z dziećmi z sąsiedztwa, w pobliżu domu. Zabawy takie nie potrzebują przygotowań, przyborów, specjalnych boisk, ustalonej liczby uczestników, sędziów ani granic czasowych. Najpopularniejsze z tych zabaw, jak np. berek, zabawa w chowanego, w Czarnego Luda, ciuciubabka, klasy, skoki przez plecy, walki na barana, rzucanie kamyka, piłki do dołka, są rozpowszechnione na wszystkich zamieszkanych kontynentach wśród dzieci, których obowiązek nie zmusza do pracy w gospodarstwie lub na roli. [...]
Poeta rzymski Horacy (65 p.n.e. – 8 p.n.e.) pisze, że pierwsze zabawy dziecięce to budowanie domków z piasku i kamieni, zaprzęganie myszy do wózeczków, gra w para–nie para i jazda na oklep na długim kiju. Z tych zabaw tylko mysi zaprzęg nie dożył dzisiejszych czasów. Chłopcy lubili także jeździć w wózkach ciągniętych przez owcę, kozę, psa lub innego chłopca. W grze para–nie para jeden chłopiec trzymał w zamkniętej dłoni kilka kamyczków lub orzeszków, a drugi zgadywał, czy jest ich tam liczba parzysta, czy nieparzysta. [...]
Lubiano także płatać figle dorosłym. Chłopcy przytwierdzali monetę do chodnika, ukrywali się w pobliżu i czekali, aż któryś przechodzień połakomi się na nią, po czym, napatrzywszy się do syta daremnym usiłowaniom podniesienia jej, wybuchali gromkim śmiechem, natrząsając się z amatora cudzej własności.

Władysław Kopaliński, Zabawy, zabawki i gry, [w:] tegoż, Opowieści o rzeczach powszednich, Warszawa 1990, s. 178.

Ćwiczenie 6

W każdym zadaniu zaznacz poprawną odpowiedź. Pamiętaj, że jest tylko jedna. Do tekstu możesz zaglądać przez cały czas. Jeśli się pomylisz, spróbuj jeszcze raz.

Ćwiczenie 7

Źródło: Contentplus.pl sp. z o.o., licencja: CC BY 3.0.

Ćwiczenie 8

Zaprojektujcie grę planszową dla dwojga lub czworga uczestników. Opracujcie instrukcję, zróbcie planszę oraz pionki i kostkę, jeśli są potrzebne. Zaprezentujcie grę innym osobom z klasy.